วารสาร

สังคมพัฒนศาสตร์

Journal of Social Science Development

P-ISSN: 2774-0412 ปีที่ 8 ฉบับที่ 7 (กรกฎาคม 2568)

E-ISSN: Vol.8 No.7 (July 2025)

☯ วัตถุประสงค์

วารสารสังคมพัฒนศาสตร์ เป็นวารสารวิชาการของวัดสนธิ์ (นาสน) ตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการค้นคว้าและนำเสนอองค์ความรู้ทางด้านวิชาการ โดยการเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัยนักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษาการสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยสงฆ์รวมถึงคณะสงฆ์ไทย และสถาบันภายนอก รวมทั้งนักวิชาการและผู้สนใจ โดยเน้นสาขาวิชาเกี่ยวกับ การพัฒนาชุมชม การพัฒนาสังคม ศิลปะทั่วไปและมนุษยศาสตร์ ศาสนศึกษา ธุรกิจทั่วไป การจัดการและการบัญชี สังคมศาสตร์ทั่วไป การศึกษา รวมถึงสหวิทยาการ ด้านสังคมศาสตร์และและศาสตร์แห่งการพัฒนา โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลหรือองค์กร ทั้งภายในและภายนอกวัด เปิดรับบทความเฉพาะภาษาไทย ประเภทบทความวิจัย และบทความวิชาการ

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารสังคมพัฒนศาสตร์จะต้องผ่านการพิจารณา จากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer - reviewed) ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

วารสารสังคมพัฒนศาสตร์ มีกำหนดออกเผยแพร่ปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน)*

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

**มีผลตั้งแต่ ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์ 2568 เป็นต้นไป*

☯ เจ้าของ

วัดสนธิ์(นาสน)

89 หมู่ 5 ตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทร.075-340-043 โทรสาร. 075-340-042 E-mail: suriya.sur@mcu.ac.th

☯ บรรณาธิการบริหาร

นายอนุชิต ปราบพาล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

☯ หัวหน้ากองบรรณาธิการ

พระณัฐพงษ์ สิริสุวณฺโณ

วัดสนธิ์(นาสน), มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

☯ กองบรรณาธิการ

พระวัชรพุทธิบัณฑิต, รศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระสาโรจน์ ธมฺมสโร,ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ศาสตราจารย์ ดร.ครองชัย หัตถา

นักวิชาการอิสระ

รองศาสตราจารย์ ดร.ประเวศ อินทองปาน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ บุญโท

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

รองศาสตราจารย์ ฟื้น ดอกบัว

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วาสนา แก้วหล้า

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนิศร ยืนยง

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พีระศิลป์ บุญทอง
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
ดร.ประนอม การชะนันท์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
ดร.มุกดาวรรณ พลเดช
วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้
ดร.อุทัย เอกสะพัง
มหาวิทยาลัยทักษิณ
ดร.สุชาติพงษ์ ทรงทอง
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2
พ.ต.อ.พิพากษ์ เกียรติกมเลศ
โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

☯ ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

นายศักดิ์ดา หารเทศ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
นายอภินันท์ คำหารพล
โรงเรียนนาจานซับสมบูรณ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2

☯ ฝ่ายกฎหมาย

นางสาวจรวยพร เหมรังษี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

☯ ออกแบบปก

นายวินัย ธีระพิบูลย์วัฒนา

☯ จัดรูปเล่ม

พระบุญญฤทธิ์ ภททฺจารี (ชูราศรี)
วัดสนธิ์(นาสน)

☯ โรงพิมพ์

หจก.กรีนโซน อินเตอร์ 2001

155/2 ถนนปากนคร ตำบลท่าซัก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

Tel. 075-466-031 Fax. 075-446-676

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้เป็น**ฉบับที่ 7** ประจำปีพุทธศักราช 2568 เล่มนี้เป็น**ปีที่ 8** ของการปรับปรุงรูปแบบ และประเด็นหลัก เพื่อให้เป็นไปตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพวารสารในฐานข้อมูล TCI รองรับการประเมินจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index -TCI) และเพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัย นักศึกษา คณาจารย์ ครูอาจารย์ ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

กองบรรณาธิการ**วารสารสังคมพัฒนศาสตร์** ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิกและท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์ จักมีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

นายอนุชิต ปราบพาล

บรรณาธิการวารสารสังคมพัฒนศาสตร์

สารบัญ

บรรณาธิการ **(ก)**

บทบรรณาธิการ **(จ)**

แนวทางการบริการทันตสาธารณสุขสู่ความเป็นเลิศ: กรณีศึกษาโรงพยาบาลเทศบาลนครนครศรีธรรมราช **1**

SERVICE EXCELLENCE IN PUBLIC DENTAL HEALTH: A CASE STUDY OF NAKHON SI THAMMARAT MUNICIPAL HOSPITAL

ชุธิมาษ พยายาม, พระครูวิรัตธรรมโชติ, ไพรัตน์ ฉิมหาด

พิธีกรรมการสืบทอดครูหมอตายายโนรา ของประชาชน ในตำบลละอาย อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช **12**

THE CEREMONY FOR THE INHERITMENT OF THE NOHRS TEACHERS AND GRANDMOTHERS IN LA AI SUBDISTRICT, CHAWAGN DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

พระเกรียงไกร โสภณจิตฺโต (บาลจ่าย), ดิเรก นุ่นกลำ่, กันตภณ หนูทองแก้ว

การพัฒนาธุรกิจการเกษตรของกลุ่มอาชีพเกษตรกร ตำบลช้างซ้าย อำเภอพระพรหม จังหวัดนครศรีธรรมราช **22**

AGRICULTURAL BUSINESS DEVELOPMENT OF FARMER OCCUPATIONAL GROUPS, CHANG SAI SUBDISTRICT, PHRA PHROM DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

วไลพร ชี้แก้ว, พระครูวิรัตธรรมโชติ, ไพรัตน์ ฉิมหาด, อัครินทร์ สมศักดิ์

ความสามารถในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์สู่การเป็นบัณฑิตยุคดิจิทัล ของสถาบันสารสาสน์เทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ **37**

THE ABILITY TO APPLY ARTIFICIAL INTELLIGENCE TECHNOLOGY TO BECOME A DIGITAL GRADUATE OF SARASAS SUVARNABHUMI INSTITUTE OF TECHNOLOGY

เอกนารี สวัสดิ์นที, พรทิพย์ ว่องสรรพการ, วิภาวดี สิงสีทา, สมเพ็ชย์ เรียนชิน, กมนนุช หทัยวุฒิพันธ, ณภัทร เกื้อสุข, นงลักษณ์ เหรียญทอง, สุรัมภา เพ็ชรขำ

การขับเคลื่อนกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ชุมชนบ้านคลองขุด ตำบลหานโพธิ์ อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง **48**

A DRIVING CONSERVATION TOURISM ACTIVITIES IN BAN KHLONG KHUT COMMUNITY, HAN PHO SUBDISTRICT, KHAO CHAISON DISTRICT, PHATTHALUNG PROVINCE

พระปลัดจรัญ ชาตาสโภ (แกล้วทนงค์), ดิเรก นุ่นกลำ่, เดชชาติ ตรีทรัพย์, โกศล สุขเกษม

สารบัญ (ต่อ)

กระบวนการการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะของครูผู้สอนระดับประถมศึกษา โรงเรียนในพื้นที่พิเศษจังหวัดลำปาง 58

COMPETENCY-BASED LEARNING MANAGEMENT PROCESS FOR ELEMENTARY SCHOOL TEACHERS IN SPECIAL AREA SCHOOLS, LAMPANG PROVINCE

ปณิสรา จันทร์ปาละ, สุภาภรณ์ มาชัยวงศ์, วิมพ์วิภา บุญกลิ่น, นภาลัย ศรีวิชัย, สมศักดิ์ กำทอง

แนวทางการบริหารงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในเพื่อเสริมสร้างประสิทธิผล การจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร 70

GUIDELINES FOR INTERNAL QUALITY ASSURANCE MANAGEMENT FOR EDUCATION TO ENHANCE THE EFFECTIVENESS OF LEARNING MANAGEMENT IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS AT THE BASIC EDUCATION LEVEL UNDER BANGKOK

จีระนันท์ เชื้อนาค, เสาวณีย์ สิกขาบัณฑิต, ปัญญา ธีระวิทยเลิศ

การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากปุ๋ยมูลไส้เดือน ของกลุ่มอาชีพบ้านโพธิ์เสด็จ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 81

ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE EARTHWORM FERTILIZER FOUNDATION OF THE BAN PHO SADET OCCUPATIONAL GROUP, MUEANG DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

อาคมน์ แก้วกำเนิด, พระครูวิรัตธรรมโชติ, ไพรัตน์ ฉิมหาด, อัครินทร์ สมศักดิ์

การวิเคราะห์มาตรา 41 แห่งพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545: บทบาทและข้อจำกัดในการเยียวยาความเสียหาย จากการรับบริการสาธารณสุข 92

AN ANALYSIS OF SECTION 41 OF THE NATIONAL HEALTH SECURITY ACT B.E. 2545: THE ROLE AND LIMITATIONS IN COMPENSATING FOR DAMAGE FROM THE PUBLIC HEALTH SERVICES

ยุพยงค์ วิงวร, กรรณิภา วาณิชสุวรรณ

การเพิ่มพูนทักษะการดูแลผู้ป่วยขั้นพื้นฐานของอาสาสมัครสาธารณสุข ประจำหมู่บ้าน เขตพื้นที่ตำบลพะวง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

IMPROVING BASIC PATIENT CARE SKILLS OF PUBLIC HEALTH VOLUNTEERS VILLAGE PHAWONG SUBDISTRICT, MUEANG DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE 105

พระใบฎีกานิมิตร อาภทฺธโร (ฉายรุ้ง), ดิเรก นุ่นกล่ำ, พระครูนิติธรรมบัณฑิต (สุริยา คงคาไหว)

สารบัญ (ต่อ)

แนวทางการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในยุคดิจิทัลของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนวังเจ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 113

GUIDELINES FOR THE DEVELOPMENT OF INTERNAL SUPERVISION PROCESSES IN THE DIGITAL AGE OF SCHOOLS WANG CHAO SCHOOL GROUP UNDER THE JURISDICTION OF TAK PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

ณัฐพงษ์ ทองเถื่อน, สมชาย อังสุโชติเมธี

การพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ กลุ่มโรงเรียนวังเจ้า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 126

GUIDELINES FOR MANAGING LEARNNG FOR STUDENTS WITH LEARNING DISABILITIES WANG CHAO SCHOOL GROUP TAK PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

ภูมิพัฒน์ พละทรัพยกนก, สมชาย อังสุโชติเมธี

ความเชื่อการแห่ผ้าขึ้นธาตุของประชาชนจังหวัดนครศรีธรรมราช 139

tHE bELIEFS OF THE cLOTH pARADE TO THE pAGODA OF THE pEOPLE IN nAKHON sI tHAMMARAT PROVINCE

สำราญ มีปลอด, พระเมธีวชิราภิรัต, เดชชาติ ตรีทรัพย์

การบริหารงานกิจการนักเรียนในยุคดิจิทัลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา 149

STUDENT AFFAIRS MANAGEMENT IN THE DIGITAL OF SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF THE PRIVATE EDUCATION COMMISSION IN CHACHOENGSAO PROVINCE

ณัฐพล พฤกษาสวย, เสาวณีย์ สิกขาบัณฑิต, ปัญญา ธีระวิทยเลิศ

การประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 เพื่อการพัฒนาครอบครัวของชุมชน วัดกลางใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี 159

AN APPLICATION OF THE FOUR NOBLE TRUTHS FOR THE FAMILY DEVELOPMENT OF THE WAT KLANGMAI COMMUNITY, MUEANG DISTRICT, SURAT THANI PROVINCE

พระพงษ์สวัสดิ์ กตกิจฺโจ (ชวดชุม)

การธำรงรักษาหัวคะแนนทางการเมืองท้องถิ่น 170

MAINTAINING LOCAL POLITICAL CANVASSERS

พิมพ์ภูภรณ์ มากสุวรรณ์, วิทยาธร ท่อแก้ว, สุภาภรณ์ ศรีดี

สารบัญ (ต่อ)

การคงอยู่ของพนักงานสถาบันการบินพลเรือน 183

EMPLOYEE RETENTION OF CIVIL AVIATION TRAINING CENTER

วรันตรี ปลั่งวัฒนะ, พันศักดิ์ เนินทราย, กฤชมน มีลังค์

ปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน ของผู้บริโภคยุคใหม่ ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร 195

MARKETING FACTORS THAT AFFECT THE DECISION TO BUY PRODUCTS ONLNE THROUGH THE APPLICATION OF MODERN CONSUMERS IN NONG KHAEM DISTRICT, BANGKOK

ปรัชนันทน์ วงศ์สุขภาวัฒน์, บุญสาน ทระทึก, ศรัณย์พล ชัยรินทร์, ชฎาภรณ์ วนาประเสริฐศักดิ์

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลงทุนในกองทุนรวมเพื่อส่งเสริมการออมระยะยาว ของธนาคารกสิกรไทย ในเขตกรุงเทพมหานคร 207

FACTORS INFLUENCING INVESTMENT DECISIONS IN LONG-TERM SAVINGS MUTUAL FUNDS OF KASIKORNBANK

ภานุภัทท์ วีรธนสกุล, ชิณโสณ์ วิสิฐนิธิกิจา

รายงานการประเมินโครงการพัฒนานวัตกรมืออาชีพ โรงเรียนเทศบาล 4 (วัดคลองเรียน) โดยใช้รูปแบบ CIPPIEST Model 218

PROJECT EVALUATION REPORT ON THE DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL INNOVATORS AT TESSABAN 4 (WAT KHLONG RIAN) SCHOOL USING THE CIPPIEST MODEL

มนิต นิลโมจน์

การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารเพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงานของสถานศึกษาในสหวิทยาเขตบ้านบึง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 232

GOOD GOVERNANCE MANAGEMENT OF ADMINISTRATORS TO PROMOTE THE PERFORMANCE OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS IN THE BAN BUENG SUBDISTRICT, CHONBURI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE SREA OFFICE 1

ปิยะพร เขยฟู, ทัศพร เกตุถนอม

การสื่อสารกีฬาทางน้ำของผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวจังหวัดกาญจนบุรี 245

WATER SPORTS COMMUNICATION OF TOURISM ENTREPRENEURS IN KANCHANABURI PROVINCE

จุฬารัตน์ จุลภักดิ์, สิรภพ ตรีรัตน์

สารบัญ (ต่อ)

การพัฒนาสมรรถนะการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมเชิงกลยุทธ์ของผู้นำ Generation Y: กรอบแนวคิดเชิงบูรณาการในบริบทองค์กรระหว่างประเทศ ภายใต้พลวัตความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจ 262

STRATEGIC CROSS-CULTURAL COMMUNICATION COMPETENCE AMONG GENERATION Y LEADERS: AN INTEGRATED FRAMEWORK IN INTERNATIONAL BUSINESS UNDER ECONOMIC UNCERTAINTY

ชนาธิป ทองประกอบ

การจัดการสารในการรณรงค์หาเสียงการเลือกตั้ง นายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสงของทีมสิงห์หนุ่ม 276

MESSAGE MANAGEMENT IN THE ELECTION CAMPAIGN FOR MAYOR OF THUNG SONG TOWN MUNICIPALITY BY “YOUNG LIONS” TEAM

วิทยาธร ท่อแก้ว

การประเมินโครงการส่งเสริมศักยภาพทางด้านภาษาต่างประเทศ (ภาษาจีนและภาษาอังกฤษ) ปีการศึกษา 2567 โดยใช้รูปแบบการประเมินแบบ CIPPIEST Model โรงเรียนอนุบาลเทศบาลนาสาร 289

EVALUATION OF A FOREIGN LANGUAGE PROFICIENCY PROMOTION PROJECT (CHINESE AND ENGLISH) FOR THE ACADEMIC YEAR 2024 USING THE CIPPIEST Model: A CASE STUDY OF NASAN MUNICIPAL KINDERGARTEN SCHOOL

ศิรินันท์ สถาพร

การจัดการพลังงานหมุนเวียนของท่าอากาศยาน 300

AIRPORT SUSTAINABLE ENERGY MANAGEMENT

วรันตรี ปลั่งวัฒนะ, นฤเบศ พิมพ์หาญ, พันศักดิ์ เนินทราย

การประเมินโครงการท่องโลกกว้างสำหรับนักเรียนห้องเรียนพิเศษ ส่งเสริมความเป็นเลิศด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี โรงเรียนท่าศาลาประสิทธิ์ศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษานครศรีธรรมราช 313

EVALUATION OF FIELD TRIP PROJECT FOR STUDENT OF SCIENCE, MATHEMATICS AND TECHNOLOGY PROGRAM THASALAPRASITSUKSA SCHOOL THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE NAKORN SI THAMMARAT

วิทวัส วิฑูรย์พันธ์, จุติพร อัศวโสวรรณ, วีระยุทธ ชาตะกาญจน์

ความแตกต่างของรูปแบบการสื่อสารและประชาสัมพันธ์พรรคการเมืองไทย: กรณีศึกษาพรรคเพื่อไทยเปรียบเทียบพรรคประชาธิปัตย์ 324

COMPARING COMMUNICATION STRATEGIES OF PHEU THAI AND DEMOCRAT PARTIES

ธิติ ลาภชูสง่า, วิทยาธร ท่อแก้ว, กรกช ขันธบุญ

สารบัญ (ต่อ)

กลยุทธ์การวางแผนการสอนสังคมศึกษาเชิงระบบ : แนวทางสู่การพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 335

SYSTEMATIC INSTRUCTIONAL PLANNING STRATEGIES FOR SOCIAL STUDIES: A GUIDELINE FOR ENHANCING LEARNING QUALITY FOR 21ST CENTURY LEARNERS

ทวีโชค เหรียญไกร

นักสื่อสารชุมชนในยุคดิจิทัล 345

COMMUNITY COMMUNICATOR IN THE DIGITAL AGE

พิมพ์ภูภรณ์ มากสุวรรณ์, วิทยาธร ท่อแก้ว, สุภาภรณ์ ศรีดี

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน 356

บทความวิจัย

แนวทางการบริการทันตสาธารณสุขสู่ความเป็นเลิศ: กรณีศึกษาโรงพยาบาลเทศบาลนครนครศรีธรรมราช*

SERVICE EXCELLENCE IN PUBLIC DENTAL HEALTH: A CASE STUDY OF NAKHON SI THAMMARAT MUNICIPAL HOSPITAL

ชุธิมาษ พยายาม*, พระครูวิรัตธรรมโชติ, ไพรัตน์ ฉิมหาด

Chutimas Payayam*, Phrakruviratdhammachot, Pairat Chimhad

สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Social Development Branch, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail 6603204026@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริการสู่ความเป็นเลิศงานทันตสาธารณสุข โรงพยาบาลเทศบาลนครนครศรีธรรมราช และ 2) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการบริการสู่ความเป็นเลิศงานทันตสาธารณสุข โรงพยาบาลเทศบาลนครนครศรีธรรมราช การวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี โดยการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 17 คน แบ่งออกเป็น กลุ่มผู้รับบริการในเวลาราชการ 5 คน กลุ่มผู้รับบริการนอกเวลาราชการ 5 คน กลุ่มญาติผู้ป่วยที่มารับบริการ 4 คน และกลุ่มผู้บริหารโรงพยาบาลเทศบาลนครนครศรีธรรมราช 3 คน และการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มผู้รับบริการงานทันตสาธารณสุข โรงพยาบาลเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จำนวน 6, 595 คน โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครซี่และมอร์แกน ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 364 คน จัดทำขึ้นเพื่อประเมินการบริการใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสถานที่ ด้านบุคลากร ด้านการบริการ และด้านการปฏิบัติงาน และโดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริการสู่ความเป็นเลิศ โดยภาพรวมทั้ง 4 ด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.44, S.D = 0.94) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านบริการได้ค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X}$ = 4.57, S.D = 0.95) รองลงมาคือด้านสถานที่ ($\bar{X}$ = 4.43, S.D = 0.96) ด้านบุคลากร ($\bar{X}$ = 4.41, S.D = 0.92) และด้านการปฏิบัติงาน ($\bar{X}$ = 4.33, S.D = 0.91) ตามลำดับ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจ ได้แก่ ความพร้อมของบุคลากรในด้านความรู้และจิตบริการ การสื่อสารที่ชัดเจน การจัดสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและสะดวกสบาย รวมถึงระบบบริหารจัดการที่เอื้อต่อการบริการอย่างมีประสิทธิภาพ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ ได้แก่ การวางระบบการจัดการคิว การพัฒนาทักษะบุคลากรด้านการสื่อสาร และการประเมินผลการให้บริการอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: การบริการสู่ความเป็นเลิศ, งานทันตสาธารณสุข, โรงพยาบาลเทศบาล

* Received 2 July 2025; Revised 22 July 2025; Accepted 24 July 2025

Abstract

This research aimed to: 1) examine the levels of opinions regarding excellence in public dental health services at Nakhon Si Thammarat Municipality Hospital, and 2) explore recommendations for enhancing such services towards excellence. A mixed-methods research design was employed. The qualitative component involved in-depth interviews with 17 key informants, including five regular-hours dental service users, five off-hours users, four relatives of patients, and three hospital administrators. The quantitative component utilized a questionnaire administered to a population of 6, 595 dental service recipients. Based on Krejcie and Morgan's sample size table, 364 participants were selected as the sample group.The evaluation focused on four dimensions of service: facility, personnel, service delivery, and operations. Data were analyzed using mean ($\bar{X}$) and standard deviation (SD). The findings revealed that the overall level of service excellence across the four dimensions was rated high ($\bar{X}$ = 4.44, SD = 0.94). Ranking by dimension showed that the service delivery dimension received the highest mean score ($\bar{X}$ = 4.57, SD = 0.95), followed by facility ($\bar{X}$ = 4.43, SD = 0.96), personnel ($\bar{X}$ = 4.41, SD = 0.92), and operations ($\bar{X}$ = 4.33, SD = 0.91), respectively. Key factors contributing to user satisfaction included staff readiness in terms of knowledge and service-mindedness, clear communication, a safe and comfortable environment, and an efficient management system. Practical recommendations include implementing a queue management system, enhancing staff communication skills, and conducting continuous service quality evaluations.

Keywords: Service Excellence, Dental Public Health Services, Municipal Hospital

บทนำ

งานทันตสาธารณสุขถือเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญของระบบบริการสุขภาพในประเทศไทย โดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริม ป้องกัน และลดปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดโรคในช่องปาก โดยเฉพาะในกลุ่มเด็ก ผู้สูงอายุ และประชาชนทั่วไปที่อาจเข้าถึงบริการด้านทันตกรรมได้ยากในระบบสุขภาพปกติ การให้บริการทันตสาธารณสุขที่มีคุณภาพจึงมีบทบาทโดยตรงต่อการสร้างเสริมสุขภาวะองค์รวมของประชาชนในระดับท้องถิ่นในระดับพื้นที่ หน่วยบริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น โรงพยาบาลเทศบาล มีหน้าที่สำคัญในการขับเคลื่อนงานสุขภาพช่องปากร่วมกับเครือข่ายต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคประชาชน เพื่อให้สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารจัดการบริการทันตสาธารณสุขในลักษณะนี้จึงต้องอาศัยบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ เครื่องมือที่ทันสมัย และระบบบริการที่มีมาตรฐาน (สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ, 2564)

อย่างไรก็ตาม ความคาดหวังของประชาชนต่อการรับบริการด้านทันตกรรมในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก จากการมุ่งหวังเพียงการเข้าถึงสู่ความต้องการในระดับ "ความเป็นเลิศ" (Excellence in Service) ทั้งในด้านความสะดวก ความปลอดภัย ความประทับใจ และคุณภาพของผลลัพธ์ (Parasuraman, P. A. et al., 1988)

สิ่งเหล่านี้สะท้อนถึงความจำเป็นที่หน่วยบริการจะต้องพัฒนาและปรับปรุงระบบบริการให้ตอบสนองต่อความคาดหวังที่สูงขึ้นของประชาชน

โรงพยาบาลเทศบาลนครนครศรีธรรมราช ซึ่งมีบทบาทเป็นโรงพยาบาลต้นแบบของเทศบาลในภาคใต้ ได้แสดงเจตนารมณ์ในการพัฒนา “งานบริการสู่ความเป็นเลิศ” โดยเฉพาะในด้านทันตสาธารณสุขที่ต้องเผชิญกับภาระงานสูง ความซับซ้อนของกลุ่มผู้รับบริการ และข้อจำกัดด้านทรัพยากร ดังนั้น การประเมินคุณภาพการบริการควบคู่กับการค้นหาแนวทางการพัฒนาจึงเป็นกระบวนการที่จำเป็นเพื่อขับเคลื่อนหน่วยงานให้บรรลุเป้าหมายด้านคุณภาพบริการ

จากบริบทข้างต้น ผู้วิจัยจึงให้ความสำคัญกับการศึกษาระดับความคิดเห็นของผู้รับบริการต่อการดำเนินงานทันตสาธารณสุขของโรงพยาบาลเทศบาลนครนครศรีธรรมราช ตลอดจนการรวบรวมข้อเสนอแนะจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อสังเคราะห์เป็นแนวทางการพัฒนา “บริการสู่ความเป็นเลิศ” ที่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น และสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริการสู่ความเป็นเลิศงานทันตสาธารณสุขโรงพยาบาลเทศบาลนครนครศรีธรรมราช

2. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการบริการสู่ความเป็นเลิศงานทันตสาธารณสุขโรงพยาบาลเทศบาลนครนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Method Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเป็นการจัดเก็บข้อมูลโดยใช้เครื่องมือแบบสอบถาม (Questionnaire) ควบคู่กับการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) (ส่งศรี ชมภูวงศ์, 2554) ดังนี้

1.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสาร เป็นการค้นคว้าวิจัยจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทาง ทฤษฎี เนื้อหา จากตำรา วารสาร บทความวิชาการที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการมาตรฐานการบริการที่เป็นเลิศ ดำเนินการโดยการใช้แบบสอบถาม จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 364 คน โดยสร้างแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) เพื่อสอบถามเกี่ยวกับการบริการเป็นเลิศงานทันตสาธารณสุข โรงพยาบาลเทศบาลนครนครศรีธรรมราช แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถาม โดยนำมาคัดแยกตรวจสอบความ ถูกต้อง แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลค่าสถิติ พื้นฐานต่าง ๆ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2540) คัดเลือกผู้มารับบริการงานทันตสาธารณสุข โรงพยาบาลเทศบาลนครนครศรีธรรมราช โดยผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครซี่และมอร์แกน ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 365 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มี 4 กลุ่ม

1.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร จากตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ตรงและถูกต้องแล้วศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการการบริการที่เป็นเลิศเป็นหลัก โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในตัวแปรตามด้านเนื้อหาของการวิจัยที่กำหนดไว้ และดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 4 กลุ่มได้แก่ กลุ่มที่ 1กลุ่มผู้รับบริการในเวลาราชการ จำนวน 5 คน กลุ่มที่ 2 กลุ่มผู้รับบริการนอกเวลาราชการ จำนวน 5 คน กลุ่มญาติผู้ป่วยที่มารับบริการ จำนวน 4 คน และกลุ่มที่ 4 กลุ่มผู้บริหารโรงพยาบาลเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 17 คนเป็นการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว ในลักษณะการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยผู้วิจัยสัมภาษณ์ด้วยตนเอง และทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการรวบรวมข้อมูลที่หลากหลายและเพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้ จึงนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยมีกระบวนการและขั้นตอน คือ การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ด้วยการตรวจสอบความถูกต้อง รวบรวมคำตอบ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มาวิเคราะห์ และสังเคราะห์เนื้อหาและ เรียบเรียงให้มีความสละสลวย รัดกุม เข้าใจง่าย โดยแยกออกเป็นแต่ละด้านตามวัตถุประสงค์การ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิจัยเชิงคุณภาพ เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง จากข้อคำถาม เช่น ท่านคิดว่า แนวทางการบริการสู่ความเป็นเลิศงานทันสาธารณสุข โรงพยาบาลเทศบาลนครนครศรีธรรมราช ด้านสถานที่ ด้านบุคลากร ด้านการบริการและด้านการปฏิบัติงาน ควรเป็นอย่างไรวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามมีค่าเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.962 ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Checklist) ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริการสู่ความเป็นเลิศงานทันตสาธารณสุข โรงพยาบาลเทศบาลนครนครศรีธรรมราช ในเนื้อหา 4 ด้าน 1)ด้านสถานที่ 2) ด้านบุคลากร 3) ด้านการบริการและคุณภาพบริการ และ 4) ด้านการปฏิบัติงาน ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Five point Rating Scale) 5 ระดับ (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2548)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัย ถึงผู้อำนวยการโรงพยาบาลเทศบาลนครนครศรีธรรมราช เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แจกแบบสอบถามและตรวจสอบความถูกต้องของข้อความในการตอบแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเองได้ทั้งหมด 364 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 %

4. การวิเคราะห์ข้อมูล วิจัยเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับข้อเสนอแนะการบริการสู่ความเป็นเลิศงานทันตสาธารณสุข โรงพยาบาลเทศบาลนครนครศรีธรรมราช วิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหาโดยการตีความสร้างข้อสรุป จากเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นมาวิเคราะห์เพื่อหาบทสรุป แบบบรรยายเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) วิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และการบริการสู่ความเป็นเลิศงานทันตสาธารณสุข โรงพยาบาลเทศบาลนครนครศรีธรรมราช ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลค่าสถิติพื้นฐานต่างๆ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริการสู่ความเป็นเลิศงานทันตสาธารณสุข โรงพยาบาลเทศบาลนครนครศรีธรรมราช และเพื่อศึกษา ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการบริการสู่ความเป็นเลิศงานทันตสาธารณสุข โรงพยาบาลเทศบาลนครนครศรีธรรมราช สามารถแจกแจงรายละเอียดของบริบทโดยรวม โดยแยกผลของการวิจัยได้ ดังนี้

1. การบริการสู่ความเป็นเลิศงานทันตสาธารณสุข โรงพยาบาลเทศบาลนครนครศรีธรรมราช ดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการบริการที่เป็นเลิศงานทันตสาธารณสุข โรงพยาบาลเทศบาลนครนครศรีธรรมราช โดยรวม

(n = 364)

การบริการสู่ความเป็นเลิศงานทันตสาธารณสุข	ระดับการบริการ		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
ด้านสถานที่	4.43	0.96	มาก
ด้านบุคลากร	4.41	0.92	มาก
ด้านการบริการ	4.57	0.95	มากที่สุด
ด้านการปฏิบัติงาน	4.33	0.91	มาก
รวม	**4.44**	**0.94**	**มาก**

จากตารางที่ 1 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการบริการ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.57, S.D. = 0.95) รองลงมา คือ ด้านสถานที่ ($\bar{x}$ = 4.43, S.D. = 0.96), ด้านบุคลากร ($\bar{x}$ = 4.41, S.D. = 0.92), ด้านการปฏิบัติงาน ($\bar{x}$ = 4.33, S.D. = 0.91) ตามลำดับ

2. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเป็นเลิศด้านบริการงานทันตสาธารณสุข โรงพยาบาลเทศบาลนครนครศรีธรรมราช ดังนี้

2.1 ด้านสถานที่ ให้บริการและสิ่งอำนวยความสะดวก โรงพยาบาลควรให้ความสำคัญกับการออกแบบพื้นที่ที่สะดวกสบายและใช้งานง่าย สถานที่มีความสว่าง มีป้ายบอกทางและขั้นตอนการให้บริการอย่างชัดเจน และให้ข้อเสนอแนะว่า การจัดพื้นที่ต่าง ๆ ควรมีความเหมาะสมและสะดวกต่อการใช้งาน (โชคชัย เหล่าอริยะ, 2568) สอดคล้องกับข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่กล่าวว่า:การมีสถานที่ที่สะดวกสบายและมีความพร้อมในการให้บริการจะช่วยให้ผู้รับบริการรู้สึกมั่นใจและประทับใจในบริการที่ได้รับ โดยเฉพาะการจัดพื้นที่ห้องตรวจให้เป็นสัดส่วน ไม่แออัดและสะอาด เป็นสิ่งที่มีผลต่อการบริการที่ดี รวมทั้งเครื่องมือในการให้บริการมีความทันสมัย สะอาดและปลอดภัยต่อผู้รับบริการ (ขวัญธิดา ชลธาร, 2568)

2.2 ด้านบุคลากร การมีบุคลากรที่มีความรู้และทักษะในการให้บริการเป็นสิ่งสำคัญต่อการสร้างความพึงพอใจให้กับผู้ใช้บริการ เจ้าหน้าที่มีความเป็นมิตรและให้การต้อนรับผู้มารับบริการอย่างสุภาพ เอาใจใส่ต่อปัญหาของผู้รับบริการอย่างเป็นมิตร (จุฑามาศ เกษธำรง, 2568) สอดคล้องกับข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการ

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่กล่าวว่า:การทำงานเป็นทีมที่ดีระหว่างทันตแพทย์และเจ้าหน้าที่มีผลอย่างมากในการเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการ และสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทันท่วงที และยังเน้นถึงความสำคัญของการประสานงานที่ดีระหว่างบุคลากรในหน่วยงาน (สมคิด รักสนิท, 2568)

2.3 ด้านการบริการ คุณภาพของการบริการที่ดีควรมีการให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพ ถูกต้อง ปลอดภัย และตรงตามมาตรฐานวิชาชีพ เช่น การให้การรักษาที่ถูกต้องแม่นยำ การใช้เทคโนโลยีทางการแพทย์ที่ทันสมัย การลดระยะเวลารอคอย การให้ข้อมูลที่ครบถ้วน (ปวเรศ ถนนแก้ว, 2568) สอดคล้องกับข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่กล่าวว่า:คุณภาพบริการยังสามารถวัดได้จากความพึงพอใจของผู้มารับบริการ ซึ่งหน่วยงานควรมีช่องทางในการรับฟังความคิดเห็นหรือข้อร้องเรียน และนำข้อมูลเหล่านั้นไปปรับปรุงการบริการให้ดียิ่งขึ้น ทุกขั้นตอนควรให้บริการด้วยความรวดเร็ว มีความถูกต้อง โปร่งใส และอำนวยความสะดวกแก่ผู้มารับบริการ (ถานันดร์ ขันคลาย, 2568)

2.4 ด้านการปฏิบัติงาน การที่เราสามารถทำงานได้อย่างรวดเร็วและมีมาตรฐานตามเวลาไม่เพียงแต่ช่วยลดความเครียดจากการรอคอยของผู้รับบริการ ยังช่วยเพิ่มความพึงพอใจและความเชื่อมั่นในองค์กร (อนุชลธ์ จันทร์พุ่ม, 2568) สอดคล้องกับข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่กล่าวว่า: ผู้ปฏิบัติงานที่ดีควรมีจริยธรรมและความซื่อสัตย์สุจริต ยึดมั่นในหลักคุณธรรม ไม่เอาเปรียบผู้อื่น และไม่นำผลประโยชน์ส่วนตัวมาเกี่ยวข้องกับงาน รวมถึงพร้อมเปิดรับข้อเสนอแนะ นำไปสู่การพัฒนาตนเองและปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง (อธิการต์ ทองแก้ว, 2568)

อภิปรายผล

ผลการศึกษา “การบริการเป็นเลิศงานทันตสาธารณสุข โรงพยาบาลเทศบาลนครนครศรีธรรมราช” มีประเด็นที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

การบริการเป็นเลิศงานทันตสาธารณสุข โรงพยาบาลเทศบาลนครนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการบริการ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ด้านสถานที่, ด้านบุคลากร และด้านการปฏิบัติงาน ที่เป็นอย่างนี้ ทั้งนี้เนื่องมาจากโรงพยาบาลมีการดำเนินการที่ให้ความสำคัญกับการ เอาใจใส่ผู้รับบริการ การให้ข้อมูลที่ชัดเจน การให้บริการที่รวดเร็ว และการอำนวยความสะดวกในกระบวนการต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีระบบรับฟังความคิดเห็นของผู้รับบริการและนำข้อมูลมาปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ผู้รับบริการเกิดความพึงพอใจในระดับสูง ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ (กฤษฎา สงบกิจ, 2566) ซึ่งศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพการบริการของคลินิกทันตกรรมพิเศษ คณะทันตแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยพบว่า ปัจจัยด้านบุคลากรและการให้ความเชื่อมั่น เป็นองค์ประกอบที่ผู้รับบริการให้ความสำคัญมากที่สุด แสดงให้เห็นว่า การมีบุคลากรที่มีความสามารถ ให้ความมั่นใจ และเข้าใจความต้องการของผู้รับบริการ มีผลโดยตรงต่อระดับความพึงพอใจและการรับรู้คุณภาพการบริการ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ (อรทัย แก้วจรัสวิไล, 2562) ซึ่งศึกษาการรับรู้คุณภาพการให้บริการของโรงพยาบาลวชิรพยาบาล โดยพบว่า ผู้รับบริการมีการรับรู้คุณภาพอยู่ในระดับดีมาก และให้ความสำคัญสูงสุดกับ ด้านความน่าเชื่อถือ ความมั่นใจ และความเห็นอกเห็นใจของผู้ให้บริการ ซึ่งล้วนเกี่ยวข้องกับบุคลากรผู้ให้บริการโดยตรง ด้าน

การบริการได้รับการกล่าวถึงในแง่ของ “ความเป็นระบบและความรวดเร็ว” โดยผู้รับบริการรู้สึกว่ามีการจัดคิวที่เป็นธรรม มีขั้นตอนการให้บริการที่ไม่ซับซ้อน และสามารถเข้ารับบริการได้ตรงเวลา ความประทับใจเกิดจากการที่เจ้าหน้าที่ให้การต้อนรับด้วยความสุภาพ อธิบายขั้นตอนอย่างเข้าใจง่าย และมีการติดตามผลการรักษาในบางกรณีอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์ นายปวเรศ ถนนแก้ว กล่าวว่า คุณภาพของการบริการที่ดีควรมีการให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพ ถูกต้อง ปลอดภัย และตรงตามมาตรฐานวิชาชีพ เช่น การให้การรักษาที่ถูกต้องแม่นยำ การใช้เทคโนโลยีทางการแพทย์ที่ทันสมัย การลดระยะเวลารอคอย การให้ข้อมูลที่ครบถ้วน รวมถึงการมีระบบบริหารจัดการภายในที่ดีการพัฒนาในด้านการบริการควรให้ความสำคัญกับการให้คำแนะนำและการตอบสนองที่ดี รวมทั้งการใช้เครื่องมือที่ทันสมัยเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการ ยังมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการ เช่น ระบบนัดหมายออนไลน์หรือโทรแจ้งเตือนล่วงหน้า ซึ่งช่วยลดความแออัดภายในหน่วยบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ ปาริฉัตร จารุสุทธิรักษ์ ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการที่โรงพยาบาลเกษมราษฎร์ประชาชื่น” ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการให้บริการที่เป็นระบบมีความรวดเร็ว และมีขั้นตอนที่ชัดเจน เป็นปัจจัยที่ผู้รับบริการให้ความสำคัญสูงสุด โดยลักษณะของการดำเนินงานที่มีแบบแผน เช่น การจัดลำดับขั้นตอนในการให้บริการที่ไม่ซับซ้อน การจัดเจ้าหน้าที่ดูแลแต่ละ จุดบริการอย่างชัดเจน และการสื่อสารขั้นตอนการรับบริการแก่ผู้ป่วย ทำให้เกิดความรู้สึกถึงความเป็นมืออาชีพขององค์กร และช่วยลดความเครียดของผู้รับบริการ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ป่วยนัดหรือผู้ที่มารับบริการในช่วงเวลาที่มีความแออัด อีกหนึ่งประเด็นสำคัญที่ได้รับการกล่าวถึงในงานวิจัยคือ การนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดการบริการ โดยเฉพาะ ระบบนัดหมายออนไลน์ และ การแจ้งเตือนผ่านแอปพลิเคชันหรือ SMS ซึ่งช่วยให้ผู้รับบริการสามารถวางแผนการเข้ารับบริการได้ล่วงหน้า ลดเวลาในการรอคิว และยังช่วยเพิ่มความรู้สึกเป็นส่วนตัวในการเข้ารับบริการ ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนมากให้ข้อมูลว่า ระบบเทคโนโลยีที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ ไม่เพียงแต่ช่วยอำนวยความสะดวกเท่านั้น แต่ยังแสดงให้เห็นถึงภาพลักษณ์ขององค์กรที่ใส่ใจผู้รับบริการ และมุ่งมั่นในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

1. การบริการด้านสถานที่โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสะท้อนถึงความพึงพอใจของผู้รับบริการที่มีต่อ “ความพร้อมทางกายภาพ” ของหน่วยบริการ เมื่อพิจารณารายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ทำเลที่ตั้งของโรงพยาบาลที่สะดวกและเข้าถึงง่าย ได้รับคะแนนเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ การออกแบบสถานที่ที่โดดเด่นหรือมีเอกลักษณ์ และ สิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นและเพียงพอสำหรับผู้รับบริการ ส่วนข้อที่ได้คะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ความสะอาดและการบำรุงรักษาสถานที่ดังที่ (ขวัญธิดา ชลธาร, 2568) ได้กล่าวว่า “การมีสถานที่ที่สะดวกสบายและมีความพร้อมในการให้บริการจะช่วยให้ผู้รับบริการรู้สึกมั่นใจและประทับใจในบริการที่ได้รับ” สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ศรัณยา ณัฐเศรษฐสกุล และคณะ, 2564) ซึ่งพบว่า ความสะอาดและความปลอดภัยของสถานที่มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ โดยเฉพาะในบริบทของบริการทางการแพทย์ที่ต้องอาศัยความไว้วางใจเป็นพื้นฐาน นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ พนิตสุกา เชื้อชง ที่ชี้ว่า ความสะอาดและการออกแบบสถานที่อย่างเหมาะสมมีผลเชิงบวกต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการในคลินิกแพทย์แผนไทยประยุกต์

2. ด้านบุคลากร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย พบว่า ทันตแพทย์ /เจ้าหน้าที่ทำงานร่วมกันเป็นทีมและช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อให้ผู้รับบริการได้รับการบริการที่ดีที่สุด มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ เจ้าหน้าที่มีความเป็นมิตรและให้การต้อนรับผู้รับบริการด้วยความสุภาพ, ทันตแพทย์ / เจ้าหน้าที่เอาใจใส่ในความต้องการของผู้รับบริการและเต็มใจให้ความช่วยเหลืออย่างเต็มที่ ส่วน ทันตแพทย์ / เจ้าหน้าที่สื่อสารอย่างชัดเจนและมีประสิทธิภาพ ผู้รับบริการสามารถเข้าใจข้อมูลและคำแนะนำได้อย่างง่ายดาย มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการฝึกอบรมบุคลากรให้มีทักษะในการให้บริการที่ดี โดยเฉพาะทักษะการสื่อสารที่ช่วยให้ผู้รับบริการสามารถเข้าใจข้อมูลและคำแนะนำได้ง่ายขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ (พนิตสุกา เชื้อชง, 2562) ในเรื่องความพึงพอใจของผู้รับบริการในคลินิกแพทย์แผนไทยประยุกต์ยืนยันว่า ความรู้และทักษะของบุคลากรมีผลต่อการให้บริการที่ดี โดยเฉพาะการสื่อสารและการตอบสนองที่เร็วและตรงจุด ซึ่งตรงกับผลการศึกษาของเราเกี่ยวกับบุคลากรที่มีทักษะในการบริการที่สามารถสร้างความประทับใจและความมั่นใจให้กับผู้รับบริการ นอกจากนี้การอบรมบุคลากรในด้านทักษะการสื่อสาร การทำงานเป็นทีม และการให้บริการที่ดีสามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการและสร้างความพึงพอใจให้กับผู้ใช้บริการในระยะยาวได้

3. ด้านการบริการและคุณภาพการบริการ ผู้รับบริการได้รับบริการที่มีคุณภาพและมาตรฐานเดียวกันทุกครั้งที่เข้ามาใช้บริการ เจ้าหน้าที่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างความประทับใจให้กับผู้รับบริการ, เจ้าหน้าที่ให้บริการด้วยความเอาใจใส่และใส่ใจในความต้องการของผู้รับบริการด้วยความเป็นมิตร ส่วนผู้รับบริการประทับใจในการบริการที่ให้ความรู้สึกจริงใจและน่าเชื่อถือ ซึ่งสะท้อนถึงการให้บริการที่รวดเร็วและมีคุณภาพสูง โดยเฉพาะการให้คำแนะนำที่ชัดเจนจากทันตแพทย์และพยาบาลในทุกขั้นตอนของการรักษา ซึ่งทำให้ผู้รับบริการรู้สึกมั่นใจและประทับใจในบริการที่ได้รับ การให้บริการที่มีคุณภาพในโรงพยาบาลเทศบาลนครนครศรีธรรมราชเน้นการตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการอย่างรวดเร็ว และการใช้เครื่องมือที่ทันสมัยเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการรักษา ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ การใช้เครื่องมือทันสมัยและการให้คำแนะนำที่ครบถ้วนเป็นจุดเด่นที่ทำให้ผู้ใช้บริการรู้สึกมั่นใจในผลการรักษาและคุณภาพของบริการ สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ (พนิตสุกา เชื้อชง, 2562) ซึ่งวิจัยเกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้รับบริการในคลินิกแพทย์แผนไทยประยุกต์พบว่า ปัจจัยที่ทำให้ผู้ใช้บริการพึงพอใจมากที่สุดคือการให้บริการที่รวดเร็วและมีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของเราในด้านการบริการและคุณภาพการบริการที่ผู้ใช้บริการให้ความสำคัญกับการให้บริการที่มีประสิทธิภาพและรวดเร็วนอกจากนี้ ผลการศึกษาในงานวิจัยของ (พนิดา เพชรรัตน์, 2556) ในเรื่องคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้เสียภาษีอากร พบว่า การให้บริการที่มีคุณภาพ เช่น ความเข้าใจในความต้องการของผู้รับบริการ การตอบสนองที่รวดเร็ว และการให้คำแนะนำที่เหมาะสม ส่งผลให้ผู้รับบริการมีความพึงพอใจอย่างมาก ซึ่งผลการวิจัยนี้สะท้อนถึงความสำคัญของการให้บริการที่มีคุณภาพสูงในงานทันตสาธารณสุขเช่นกันดังนั้น โรงพยาบาลเทศบาลนครนครศรีธรรมราชควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาในด้านนี้อย่างต่อเนื่อง โดยการฝึกอบรมบุคลากรให้มีทักษะการให้คำแนะนำที่ชัดเจนและการใช้เครื่องมือที่ทันสมัยเพื่อเพิ่มคุณภาพการบริการให้ตรงกับความต้องการของผู้ใช้บริการมากที่สุด

4. ด้านการปฏิบัติงาน ผู้รับบริการได้รับการบริการที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ โดยไม่ต้องรอนานหรือประสบปัญหาใดๆ เจ้าหน้าที่สามารถปรับตัวและรับมือกับสถานการณ์ที่ไม่คาดคิดได้อย่างยืดหยุ่น

เพื่อให้ผู้รับบริการได้รับการบริการที่ดีที่สุด, เจ้าหน้าที่ใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานและยกระดับประสบการณ์ของผู้รับบริการ ส่วน เจ้าหน้าที่ปฏิบัติตามมาตรฐานและข้อกำหนดที่กำหนดไว้เพื่อให้ผู้รับบริการได้รับการบริการที่มีคุณภาพและสม่ำเสมอ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ซึ่งผลการวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นว่าการทำงานที่มีประสิทธิภาพมีผลโดยตรงต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ โดยการทำงานตามกำหนดเวลาและการรักษามาตรฐานของการบริการเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยลดความเครียดจากการรอคอยของผู้รับบริการการที่โรงพยาบาลสามารถจัดการการให้บริการได้อย่างรวดเร็วและตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ ไม่เพียงแต่ช่วยให้ผู้รับบริการได้รับความสะดวกสบายในการรับบริการเท่านั้น แต่ยังช่วยเพิ่มความเชื่อมั่นในองค์กรและความพึงพอใจในระยะยาว เนื่องจากการรอคอยที่น้อยลงจะทำให้ผู้รับบริการรู้สึกว่าการให้บริการนั้นมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัย (ปาริฉัตร จารุสุทธิรักษ์, 2562) เรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการที่โรงพยาบาลเกษมราษฎร์ประชาชื่น” พบว่า ด้านการปฏิบัติงานของบุคลากรเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการในระดับมาก โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความรวดเร็วและความเป็นระบบในกระบวนการให้บริการ การปฏิบัติงานที่ชัดเจน เข้าใจง่าย และมีประสิทธิภาพ ช่วยลดระยะเวลารอคอย และสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้รับบริการได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ มีความชัดเจนในการอธิบายขั้นตอนการบริการ และสามารถจัดการกับปัญหาหรือข้อร้องเรียนได้อย่างเหมาะสม ยังเป็นปัจจัยที่ผู้รับบริการให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งสะท้อนถึงความเป็นมืออาชีพและการเตรียมความพร้อมในการปฏิบัติงานของหน่วยบริการสุขภาพ

สรุปและข้อเสนอแนะ

การบริการสู่ความเป็นเลิศของงานทันตสาธารณสุขในโรงพยาบาลเทศบาลนครนครศรีธรรมราช ประสบความสำเร็จอย่างมากในหลายด้าน โดยเฉพาะในเรื่องการให้บริการและความสามารถของบุคลากร ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่สร้างความเชื่อมั่นและพึงพอใจแก่ผู้รับบริการทั้งนี้ ควรมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในมิติเชิงกายภาพ โดยเฉพาะเรื่องความสะอาดและการดูแลรักษาสถานที่ รวมถึงการเสริมระบบสนับสนุนด้านการจัดการและเทคโนโลยี เพื่อยกระดับการบริการในทุกมิติให้ตอบสนองต่อความคาดหวังของประชาชนได้ดียิ่งขึ้น และการบริการสู่ความเป็นเลิศงานทันตสาธารณสุข โรงพยาบาลเทศบาลนครนครศรีธรรมราช ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีและอุปกรณ์ทางทันตกรรมที่ทันสมัย โดยควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการในด้านประสิทธิภาพของการรักษา ความรวดเร็วในการให้บริการ และระดับความพึงพอใจที่เกิดขึ้นจากการใช้เทคโนโลยีเหล่านั้นอย่างละเอียด นอกจากนี้ ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับความพร้อมและทัศนคติของบุคลากรในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงาน เพื่อให้สามารถออกแบบหลักสูตรการฝึกอบรมและระบบสนับสนุนที่เหมาะสม อีกประเด็นหนึ่งที่ควรให้ความสำคัญ คือการประเมินประสิทธิภาพของบุคลากรในการให้บริการในสถานการณ์ที่หลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่มีผู้รับบริการจำนวนมากหรือต้องเผชิญกับเหตุการณ์ฉุกเฉิน และควรมีการวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับความคิดเห็นและประสบการณ์ของผู้รับบริการผ่านช่องทางออนไลน์หรือแพลตฟอร์มดิจิทัล เช่น การสำรวจผ่านแอปพลิเคชันมือถือ เว็บไซต์ หรือโซเชียลมีเดียต่างๆ เพื่อให้ได้

ข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณที่ครอบคลุมกลุ่มผู้ใช้บริการในทุกช่วงวัย โดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่ซึ่งมีพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีเป็นหลัก

เอกสารอ้างอิง

กฤษฎา สงบกิจ. (2566). ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพการบริการลูกค้าของคลินิกบริการทันตกรรมพิเศษ คณะทันตแพทยศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ขวัญธิดา ชลธาร. (24 ม.ค. 2568). การบริการสู่ความเป็นเลิศงานทันตสาธารณสุขโรงพยาบาลเทศบาลนครนครศรีธรรมราช ด้านการบริการ. (ชุธิมาษ พยายาม, ผู้สัมภาษณ์)

จุฑามาศ เกษธำรง. (22 ม.ค. 2568). การบริการสู่ความเป็นเลิศงานทันตสาธารณสุขโรงพยาบาลเทศบาลนครนครศรีธรรมราช ด้านการบริการ. (ชุธิมาษ พยายาม, ผู้สัมภาษณ์)

โชคชัย เหล่าอริยะ. (21 ม.ค. 2568). การบริการสู่ความเป็นเลิศงานทันตสาธารณสุขโรงพยาบาลเทศบาลนครนครศรีธรรมราช ด้านการบริการ. (ชุธิมาษ พยายาม, ผู้สัมภาษณ์)

ถานันดร์ ขันคลาย. (24 ม.ค. 2568). การบริการสู่ความเป็นเลิศงานทันตสาธารณสุขโรงพยาบาลเทศบาลนครนครศรีธรรมราช ด้านการบริการ. (ชุธิมาษ พยายาม, ผู้สัมภาษณ์)

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). วิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทมหานคร: สุวีริยาสาสน์การพิมพ์.

ปวเรศ ถนนแก้ว. (23 ม.ค. 2568). การบริการสู่ความเป็นเลิศงานทันตสาธารณสุขโรงพยาบาลเทศบาลนครนครศรีธรรมราช ด้านการบริการ. (ชุธิมาษ พยายาม, ผู้สัมภาษณ์)

ปาริฉัตร จารุสุทธิรักษ์. (2562). ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการที่โรงพยาบาลเกษมราษฎร์ประชาชื่น. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารศึกษา. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

พนิดา เพชรรัตน์. (2556). คุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้เสียภาษีอากร สำนักงานสรรพากรพื้นที่ นครราชสีมา 2”. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน นครราชสีมา.

พนิตสุกา เชื้อชง. (2562). ความพึงพอใจของผู้รับบริการคลินิกแพทย์แผนไทยประยุกต์ธรรมานามัยคลินิก. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2548). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2540). ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

ศรัณยา ณัฐเศรษฐสกุล และคณะ. (2564). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกรับบริการทางทันตกรรม. ใน วิทยานิพนธ์ทันตแพทยศาสตรมหาบัณฑิต สาขาทันตแพทยศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหิดล.

ส่งศรี ชมภูวงศ์. (2554). ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 2). นครศรีธรรมราช: วีพีเอส.

สมคิด รักสนิท. (23 ม.ค. 2568). การบริการสู่ความเป็นเลิศงานทันตสาธารณสุขโรงพยาบาลเทศบาลนครนครศรีธรรมราช ด้านการปฏิบัติงาน. (ชุธิมาษ พยายาม, ผู้สัมภาษณ์)

สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ. (2564). คู่มือแนวทางการดำเนินงานทันตสาธารณสุขระดับท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ.

อธิการต์ ทองแก้ว. (23 ม.ค. 2568). การบริการสู่ความเป็นเลิศงานทันตสาธารณสุขโรงพยาบาลเทศบาลนครนครศรีธรรมราช ด้านการบริการ. (ชุธิมาษ พยายาม, ผู้สัมภาษณ์)

อนุชลธ์ จันทร์พุ่ม. (23 ม.ค. 2568). การบริการสู่ความเป็นเลิศงานทันตสาธารณสุขโรงพยาบาลเทศบาลนครนครศรีธรรมราช ด้านการบริการ. (ชุธิมาษ พยายาม, ผู้สัมภาษณ์)

อรทัย แก้วจรัสวิไล. (2562). การรับรู้คุณภาพการให้บริการของโรงพยาบาลวชิรพยาบาล. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

Parasuraman, P. A. et al. (1988). SERVQUAL: A multiple-item scale for measuring consumer perceptions of service quality. Journal of Retailing, 64(1), 12-40.

บทความวิจัย

พิธีกรรมการสืบทอดครูหมอตายายโนรา ของประชาชน ในตำบลละอาย อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช*

THE CEREMONY FOR THE INHERITMENT OF THE NOHRS TEACHERS AND GRANDMOTHERS IN LA AI SUBDISTRICT, CHAWAGN DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

พระเกรียงไกร โสภณจิตฺโต (บาลจ่าย)*, ดิเรก นุ่นกล่ำ, กันตภณ หนูทองแก้ว

PhraKriangkrai SophonChitto (Baljai)*, Direk Nunklam, Kantaphon Nuthongkaew

สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Social Development Branch, Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Thailand

*Corresponding author Email: Gorekate2542@Gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาความเชื่อและคุณค่าของพิธีกรรมครูหมอตายายโนราของประชาชนใน ตำบลละอาย อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช 2) เพื่อศึกษาพิธีกรรมครูหมอตายายโนราของประชาชนใน ตำบลละอาย อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช 3) เพื่อศึกษาการสืบทอดครูหมอตายายโนราของประชานชนใน ตำบลละอาย อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช พิธีกรรม "ครูหมอตายายโนรา" ในตำบลละอาย เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ลึกซึ้งซึ่งหยั่งรากในความเชื่อเรื่องวิญญาณศักดิ์สิทธิ์ของบรรพบุรุษที่คอยปกปักรักษาผู้มีเชื้อสายโนรา แบ่งเป็น ครูหมอโนรา (เช่น ตาพรานบุญ) และ ครูหมอตายาย ผู้ล่วงลับที่ยังคงมีพลังบันดาลทั้งคุณและโทษ ความเชื่อนี้ผนวกกับไสยศาสตร์ 3 ประการ ได้แก่ การรักษาอาการเจ็บป่วย (การเหยียบเสน), การติดต่อกับบรรพบุรุษผ่านร่างทรง, และ การแก้บน พิธีกรรมเหล่านี้มีคุณค่ามหาศาล และยังเป็นการแสดงความเคารพต่อครูหมอโนราและบรรพบุรุษผู้ล่วงลับ ซึ่งเชื่อว่าเป็นวิญญาณศักดิ์สิทธิ์ที่มีอิทธิพลต่อชีวิตลูกหลาน ทั้งในด้านการปกป้องรักษาและการให้คุณให้โทษ พิธีกรรมที่หลากหลายในตำบลละอาย เช่น การทรงครูหมอ, การตัดเหมฺรย, และการดูดวง/ดูเกน ความเชื่อมั่นและความเคารพที่ประชาชนมีต่อครูหมอตายายโนราในฐานะผู้ให้การช่วยเหลือและปกป้องคุ้มครองในชีวิตประจำวัน การสืบทอดภูมิปัญญานี้มีสองลักษณะเด่นคือ การสืบทอดในระบบเครือญาติสายโลหิต จากนายโรงสู่ลูกหลาน และ การสืบทอดพิธีกรรม ที่เน้นลำดับขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ซึ่งยังคงปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

คำสำคัญ: การสืบทอดความเชื่อ, ครูหมอตายายโนรา, พิธีกรรม

* Received 1 July 2025; Revised 23 July 2025; Accepted 24 July 2025

Abstract

This research aims to explore the beliefs, values, and practices of the Nora Grandmother and Grandfather Doctor rituals among the people of La-ai Sub-district, Chawang District, Nakhon Si Thammarat Province, and to study how these traditions are inherited. The "Nora Grandmother and Grandfather Doctor" rituals in La-ai are a profound cultural heritage rooted in the belief that sacred ancestral spirits safeguard Nora descendants. These spirits are categorized into Kru Mor Nora, powerful figures like Ta Phran Boon, and general Grandma's Doctor, who are deceased ancestors still capable of bestowing blessings or inflicting harm. This core belief is intertwined with three key supernatural practices: healing physical ailments (stepping on sen)communicating with ancestors through mediums, and making vows. These rituals hold immense value, demonstrating deep respect for both Kru Mor Nora and other departed ancestors, who are revered as influential sacred beings providing protection and consequences for their descendants. Diverse rituals are practiced in La-ai, including spirit possession, "tat hmuey" (to remove curses), and fortune-telling/divination Horoscope/Dukgen all reflecting the community's strong faith and reverence for Kru Mor Ta Yai Nora as daily protectors and helpers. The inheritance of this wisdom occurs primarily through two methods: a kinship-based system where knowledge is passed from Nora masters ("nai rong") to their bloodline descendants, and the transmission of ritual procedures, emphasizing the precise steps for performing various ceremonies, which continue to be practiced today.

Keywords: Inheritance of Beliefs, Nora Teachers, Rituals

บทนำ

ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และพิธีกรรมตามคติความเชื่อดั้งเดิมที่ได้ถือปฏิบัติสืบต่อกันมาจากบรรพบุรุษอย่างต่อเนื่อง ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม พิธีกรรม ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมตกทอดมาจนถึงปัจจุบันนั้นส่วนใหญ่เป็นประเพณี พิธีกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับความเชื่อในทางศาสนาและความเชื่อในอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เชื่อว่ามีอยู่เหนือธรรมชาติการประกอบพิธีกรรมเป็นการถ่ายทอดความรู้ และประสบการณ์การของคนรุ่นก่อน ให้แก่เพื่อนมนุษย์และคนรุ่นต่อมา โดยได้มีการหาวิธีการที่คิดว่าเหมาะสมที่สุดที่จะสื่อการประกอบประเพณี พิธีกรรมตามความเชื่อของชาวไทย มีปรากฏอยู่ในช่วงระยะเวลาต่าง ๆ กันในรอบปีและชาวบ้านในแต่ละชุมชนก็ได้ถือปฏิบัติซ้ำ ๆ กันเมื่อถึงช่วงเวลาที่เคยประกอบพิธีกรรมในรอบปีที่ผ่านมา (กุณฑลีย์ ไวทยะวณิช, 2554) ครูหมอโนรา คือบรรพบุรุษของโนรา บางทีจะเรียกว่า“ครูหมอตายาย” คือโนราจะนับถือครูหมอหรือครูโนรา และนับถือบรรพบุรุษของตน ซึ่งเรียกว่า “ตายาย” คนทางภาคใต้ส่วนใหญ่มีตายายเป็นโนรา เพราะสมัยก่อนนิยมโนรากันมาก คนดี คนเก่ง ต้องสามารถรำโนราได้ ผู้ที่รำโนราถือว่าโนรามีครูแรง ใครทำผิดจารีต หรือทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดไม่เหมาะ ไม่ควร ก็จะถูกครูหมอกระทำให้มีอันเป็นไปต่าง ๆ นานา เวลาได้รับความทุกข์ยากต่าง ๆ ก็จะบนครูหมอ

ให้พ้นจากความทุกข์ยาก หรือลูกหลานตายายโนราบางคนที่เจ็บป่วยโดยไม่ทราบสาเหตุ ทำการรักษาด้วยหมอหลวงแล้วแต่ก็ยังไม่หายจากอาการป่วย ก็จะเชื้อเชิญครูหมอโนราเข้าประทับทรงเพื่อถามถึงสาเหตุของอาการป่วยและวิธีการรักษา และเมื่อพ้นจากความทุกข์ยากแล้วก็จะแก้บนด้วยการเล่นโนรา โรงครู หรือแก้บนด้วยการถวายหัวหมู เป็นต้น (พรรัตน์ ดำรุง, 2563)

ตำบลละอาย อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช แบ่งเขตการปกครองเป็น 17 หมู่บ้านประกอบด้วย หมู่ 1 นาค้อพัฒนา หมู่ 2 บ้านมะปรางงาม หมู่ 3 บ้านเศลาใต้ หมู่ 4 บ้านกลาง หมู่ 5 บ้านนาพลาย หมู่ 6 บ้านคลองเพลงใหม่ หมู่ 7 บ้านโคกยาง หมู่ 8 บ้านทอนวังปราง หมู่ 9 บ้านปลายพุก หมู่ 10 บ้านสวนอาย หมู่ 11 บ้านควนแจ้ง หมู่ 12 บ้านปรายระแนะ หมู่ 13 บ้านหนองใหญ่ หมู่ 14 ป่าสงวน หมู่ 15 บ้านยางยวนพัฒนา หมู่ 16 บ้านห้วยกิ่งทอง หมู่ 17 บ้านป่าพาด มีประชาชนอาศัยอยู่มากกว่า 2,450 หลังคาเรือน มีจำนวนประชากร 11,518 คน ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธและเป็นผู้รับการสืบทอดเกี่ยวกับพิธีกรรมครูหมอโนราและความเชื่อครูหมอตายายโนรา เป็นสิ่งที่มีพลังอำนาจมาก มีฤทธิ์ทั้งให้คุณและโทษแก่ลูกหลาน สามารถติดต่อกับลูกหลานได้ โดยผ่านร่างกายของลูกหลานคนนั้น ถ้าลูกหลานประพฤติตัวดีตายายก็จะดลบันดาลให้พบแต่สิ่งดี ๆ แต่ถ้าประพฤติตัวไม่ดีออกนอกลู่นอกทาง เช่น คบชู้ผิดลูกผิดเมียเขา หรือมีนิสัยลักขโมย จะมีโทษให้เห็นอย่างแน่นอน ลูกหลานคนนั้นก็จะมีอาการผิดปรกติขึ้นมาในร่างกาย "ครูหมอย่าง" เป็นต้น (กศน.ตำบลละอาย, 2568)

จากความเป็นมาดังกล่าวผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาความเชื่อ พิธีกรรมการสืบทอดครูหมอตายายโนราของประชาชนใน ตำบลละอาย อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อเป็นประโยชน์และคุณค่าส่งต่อลูกหลานประชาชนในการศึกษาหลักความเชื่อและพิธีกรรมครูหมอตายายโนรา โดยจะศึกษาข้อมูลที่เป็นลายลักษณ์อักษรและองค์ความรู้เกี่ยวกับความเชื่อด้านครูหมอโนราและครูหมอตายาย ซึ่งถือเป็น เอกลักษณ์และ อัตลักษณ์ของชุมชน เพื่อธำรงไว้ซึ่ง มรดกทางวัฒนธรรม อันล้ำค่าที่สืบทอดจากรุ่นปู่ย่าตายายสู่รุ่นลูกหลานต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเชื่อและคุณค่าของพิธีกรรมครูหมอตายายโนราของประชานชนใน ตำบลละอาย อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช

2. เพื่อศึกษาพิธีกรรมครูหมอตายายโนราของประชานชนใน ตำบลละอาย อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช

3. เพื่อศึกษาการสืบทอดครูหมอตายายโนราของประชานชนใน ตำบลละอาย อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับกลุมผู้ให้ขอมูลสำคัญ (Key Informants) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus group Discussion)

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย กลุ่มผู้เป็นโนราใหญ่ 4 คน กลุ่มผู้มีความรู้ด้านครูหมอตายายโนรา 8 คน กลุ่มผู้มีความเชื่อครูหมอตายายโนรา 8 รูป กลุ่มผู้เป็นร่างทรงครูหมอตายายโนรา 6 คน พระสงฆ์ผู้มีความรู้เรื่องด้านโนรา 4 รูป รวมจำนวน 30 คน สามารถแสดงเป็นตารางได้ดังนี้

3. ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับการสนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิที่ไม่ซ้ำกับผู้ให้การสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 9 รูป/คน ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีคุณสมบัติและประสบการณ์ตรงต่อประเด็นเรื่องพิธีกรรมการสืบทอดครูหมอตายายโนรา สามารถแสดงเป็นตารางได้ ดังนี้
ได้แก่

ตารางที่ 1 ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับการสนทนากลุ่มเฉพาะ

ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับการสนทนากลุ่มเฉพาะ	คุณสมบัติ/ตำแหน่ง
1. พระวัชรพุทธิบัณฑิต,รศ.ดร.	อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร
2. ผศ.ดร.ดิเรก นุ่นกล่ำ	อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
3. พระปลัดจรัญ ชาตาสโภ	เจ้าคณะตำบลนาตาหานโพธ์
4. ผศ.สุพัฒน์ นาคเสน	อาจารย์ประจำหลักสูตรนาฏศิลป์ศึกษา
5. ผศ.ดร.จิตติมา ดำรงวัฒนะ	อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
6. ดร.วงษ์สิริ เรืองศรี	นักวิชาการอิสระ / ที่ปรึกษา/นักวิชาการ
7. ดร.ชนัญชิดา ทิพย์ญาณ	อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
8. นายเจษฎาพร เพ็งจันทร์	โนรากฤษ บัณฑิตศิลป์
9. นายหัษฎา วัฒนานนท์	โนราไข่แมน เรืองจรัสศรี
รวมทั้งสิ้น	**9 รูป/คน**

4. แบบสัมภาษณ์ (Interview) ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured interview) โดยมีแบบสัมภาษณ์ซึ่งมีข้อคำถามสอดคล้องกับงานวิจัยตามที่ได้จัดเตรียมไว้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

4.1 ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ตรงและถูกต้องแล้วนำมาวิเคราะห์ในเชิงวิชาการ

4.2 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ พิธีกรรมการสืบทอดครูหมอตายายโนราของประชาชนใน ตำบลละอาย อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราชโดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ตามด้านเนื้อหาของการวิจัยที่กำหนดไว้ ซึ่งแบบสัมภาษณ์ชุดนี้มี 2 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับพิธีกรรมการสืบทอดครูหมอตายายมโนราห์ของประชานชนในตำบลละอาย อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช

4.3 ขอคำแนะนำจากคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์เพื่อปรึกษาในการร่างแบบสัมภาษณ์ใช้เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

4.4 สร้างแบบสัมภาษณ์ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant)

4.5 นำแบบสัมภาษณ์ให้กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ตรวจสอบเนื้อหาและโครงสร้างของคำถามตลอดจนภาษาที่ใช้เพื่อความเที่ยงตรงและถูกต้องของผู้วิจัย

4.6 นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการแก้ไขปรับปรุงแล้วไปใช้ในการเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้เลือกไว้

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

5.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นขั้นตอนรวบรวมข้อมูลจากการลงพื้นที่ภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

5.1.1 ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช เพื่อขออนุญาตเข้าทำการเก็บรวบรวมข้อมูล

5.1.2 ผู้วิจัยเป็นผู้ลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้คำถามที่ถูกสร้างขึ้นมาไปสัมภาษณ์กลุ่มผู้เป็นโนราใหญ่ กลุ่มคนเฒ่าคนแก่ที่มีความรู้ด้านครูหมอตายายโนรา กลุ่มชาวบ้านที่มีความเชื่อครูหมอตายายโนรา กลุ่มคนที่เป็นร่างทรงครูหมอตายายโนรา และพระสงฆ์ที่มีความรู้เรื่องด้านโนรา

5.1.3 ผู้วิจัยนำคำตอบและได้บันทึกข้อมูลจากการสัมภาษณ์ไว้เป็นที่เรียบร้อยแล้ว นำไปวิเคราะห์ รวบรวมและเรียบเรียงรายละเอียดต่าง ๆ ให้มีความถูกต้อง ด้านเนื้อหาเพื่อความสละสลวยมากยิ่งขึ้น และนำเสนอต่ออาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

5.2 การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยนำเสนอผลจากการวิเคราะห์เนื้อหาพิธีกรรมการสืบทอดครูหมอตายายมโนราห์ของประชานชนในต่อผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อนำไปจัดทำเป็นบทสรุปวิเคราะห์งานวิจัยพิธีกรรมการสืบทอดครูหมอตายายมโนราห์ของประชานชนใน โดยผู้วิจัยนัดหมายวันเวลา และสถานที่กับผู้ทรงคุณวุฒิ

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ คือ รวบรวมคำตอบและข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญมาวิเคราะห์ สังเคราะห์เนื้อหาและเรียบเรียงให้มีความสละสลวย รัดกุมเข้าใจง่าย และแยกออกเป็นแต่ละด้านตามลำดับเนื้อหา

6.2 การวิเคราะห์ข้อมูลการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) คือ รวบรวมข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้มาวิเคราะห์ สังเคราะห์เนื้อหา เพื่อพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบ พร้อมทั้งเรียบเรียงให้มีความถูกต้องรัดกุมเข้าใจง่าย

ผลการวิจัย

1. ความเชื่อและคุณค่าพิธีกรรมครูหมอตายายโนรา ในพื้นที่นี้ ผู้คนมีความเชื่ออย่างลึกซึ้งว่าครูหมอตายายโนราคือวิญญาณบรรพบุรุษผู้ศักดิ์สิทธิ์ที่คอยปกปักรักษาผู้มีเชื้อสายโนรา โดยแบ่งเป็นครูหมอโนราผู้มีอำนาจในวงการและครูหมอตายายผู้มีพลังบันดาลคุณโทษ การสื่อสารกับครูหมอตายายโนราเชื่อว่าเกิดขึ้นได้ผ่านความฝันและการรับรู้

เหตุการณ์ล่วงหน้า ซึ่งนำมาสู่ความมั่นคงทางจิตใจและการดำเนินชีวิตตามหลักศีลธรรม พิธีกรรมนี้ไม่เพียงแต่เป็นเอกลักษณ์ทางศิลปะและวัฒนธรรมที่สวยงาม แต่ยังให้คุณค่าและความเคารพต่อบรรพบุรุษ ส่งเสริมสุขภาพจิตใจ ร่างกาย สุนทรียศาสตร์ คุณค่าด้านประวัติศาสตร์ คุณค่าด้านจิตใจ คุณค่าด้านสุนทรี คุณค่าด้านการศึกษาและภูมิปัญญา คุณค่าด้านเอกลักษณ์ และถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น การเคารพและสืบทอดพิธีกรรมครูหมอตายายโนราจึงถือเป็นปัจจัยสำคัญต่อความเจริญรุ่งเรืองและความเป็นสิริมงคลในชีวิต เปรียบเสมือน เงากับตัว การทำพิธีหรือบนบาน การสื่อสารกับครูหมอตายาย การปฏิบัติตามศีลธรรม

2. พิธีกรรมครูหมอตายายโนรา หรือโนราโรงครู ถือเป็นพิธีสำคัญในตำบลละอายและพื้นที่ใกล้เคียง จัดขึ้นเพื่อบูชา แสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ โดยเฉพาะครูหมอและตายายโนรา รวมถึงใช้ในการแก้บน แก้เหมฺรย ครอบครูและรักษาโรคตามความเชื่อ เป็นการเชื่อมโยงระหว่างคนรุ่นปัจจุบันกับบรรพบุรุษ ถ่ายทอดความเชื่อ ค่านิยมผ่านครอบครัวและชุมชน โดยมีการจัดพิธีไหว้ครูประจำปี หรือทุก 3 ปี ซึ่งกำหนดช่วงเวลาในเดือนต่างๆ ตามความสะดวกและข้อตกลงของลูกหลานกับครูหมอตายาย เครื่องเซ่นไหว้มีความหลากหลาย เช่น ถ้วยขวัญ ถ้วยหมับ มะพร้าวอ่อน เหล้า และเครื่องบูชาอื่น ๆ ตามที่บนบานไว้ พิธีกรรมนี้มีบทบาทสำคัญต่อชุมชนในด้านความเชื่อ ประเพณี และการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น การวิจัยในพื้นที่ใกล้เคียงยังชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับครูหมอโนราและโนราโรงครู เพื่อเป็นคู่มือแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้อง ลดปัญหาในการค้นหาผู้รู้ ลดค่าใช้จ่าย และลดผลกระทบทางสุขภาพจากการไม่ทราบแนวทางการปฏิบัติตามความเชื่อ เป็นการเชื่อมโยงระหว่างลูกหลานกับบรรพบุรุษ ถ่ายทอดความเชื่อ ระบบความคิด และค่านิยม สะท้อนอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของภาคใต้ ผ่านพิธีกรรม ศิลปะ และความศรัทธา

3. การสืบทอดพิธีกรรมครูหมอโนรา ในตำบลละอายสืบทอดผ่านสองช่องทางหลักคือ ระบบเครือญาติ ซึ่งนายโรงจะถ่ายทอดความรู้และฝึกฝน ให้แก่ลูกหลานตั้งแต่เยาว์วัย ให้สามารถปฏิบัติพิธีกรรมและไหว้ครูได้ด้วยตนเอง และระบบครูสู่ศิษย์ ซึ่งผู้สนใจจะยกขันฝากตัวเรียนรู้พิธีกรรมจากครูโนราโดยไม่จำกัดสายเลือด ทั้งสองระบบเน้นย้ำความสำคัญของการเรียนรู้และปฏิบัติด้วยตนเอง การแยกแยะหน้าที่ในการประกอบพิธี และการปรึกษาผู้รู้เมื่อจำเป็น เพื่อให้การสืบทอดเป็นไปอย่างถูกต้องและรักษาพิธีกรรมให้คงอยู่ต่อไป และจิตวิญญาณของชุมชนให้คงอยู่สืบไป ส่งผ่านจากรุ่นหนึ่งไปสู่รุ่นต่อไปอย่างต่อเนื่องไม่ขาดสาย ซึ่งเป็นการสืบทอดพิธีกรรมอย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

1. ความเชื่อและคุณค่าของพิธีกรรมครูหมอตายายโนราของประชาชนใน ตำบลละอาย อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช แบ่งออกเป็น 2 ด้าน ดังนี้

ด้านความเชื่อ เป็นบรรพบุรุษของเราที่ล่วงลับไปแล้ว เป็นวิญญาณศักดิ์สิทธิ์ที่คอยปกปักรักษาผู้มีเชื้อสายโนรา (สุมนัส เกษแก้ว, 2564) และแบ่งเป็น 2 ลักษณะใหญ่ๆ ดังนี้ 1. ครูหมอโนรา คือ เป็นวิญญาณของบรรพบุรุษหรือครูผู้มีอำนาจสูงในวงการโนรา เช่น ตาพรานบุญ, แม่แขนอ่อน, เป็นต้น 2. ครูหมอตายาย เช่น บรรพบุษที่ล่วงลับไปแล้ว (เธียรชัย อิศรเดช, 2552) ซึ่งยังคงมีพลังและสามารถบันดาลทั้งคุณและโทษแก่ลูกหลาน และจะช่วยให้ได้รับความคุ้มครองและโชคดีความเชื่อเรื่องนี้จริง ๆ ก็เปรียบเสมือน เงากับตัวและยังมีความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์ 3 ประการ ได้แก่ การรักษาอาการเจ็บป่วย (การเหยียบเสน), การติดต่อกับบรรพบุรุษผ่านร่างทรง (ทั้ง

ผู้มีเชื้อสายและผู้สมัครใจ), และการแก้บนเมื่อได้รับสิ่งที่ต้องการหรือเมื่อถูกลงโทษจากครูหมอโนรา (รื่นฤทัย รอดสุวรรณ และเอกพงษ์ คงฉาง, 2564) และคุณค่า พิธีกรรมนี้เป็นเอกลักษณ์ทางศิลปะและวัฒนธรรมที่สวยงามและดึงดูดใจทั้งยังให้คุณค่าและความเคารพต่อครูหมอโนราและบรรพบุรุษผู้ล่วงลับ ซึ่งเชื่อว่าเป็นวิญญาณศักดิ์สิทธิ์ที่มีอิทธิพลต่อลูกหลาน ทั้งในด้านการปกป้องรักษาและการให้คุณให้โทษ นอกจากนี้ พิธีกรรมดังกล่าวยังมีคุณค่าในหลากหลายมิติ เช่น ด้านร่างกาย จิตใจ สุนทรียศาสตร์ จริยศาสตร์ และวรรณศิลป์

2. พิธีกรรมครูหมอตายายโนราของประชานชนใน ตำบลละอาย อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ด้านพิธีกรรม ในตำบลละอาย อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่ามีการประกอบพิธีกรรมหลากหลายรูปแบบที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อในครูหมอตายายโนรา ได้แก่ พิธีกรรมรักษาความเจ็บป่วยทางกาย, พิธีกรรมทรงครูหมอเพื่อติดต่อบรรพบุรุษ, พิธีกรรมแก้บนเมื่อสมปรารถนา, พิธีกรรมแก้เหมฺรย/ตัดเหมฺรยเมื่อได้ตามต้องการโดยมีนายหมูรนเป็นผู้ประกอบพิธี, และพิธีกรรมดูดวง/ดูเกนเพื่อตรวจสอบการถูกคุณไสย (เสริมศักดิ์ ขุนพล, 2557) พิธีกรรมเหล่านี้แสดงถึงความเชื่อมั่นและความเคารพที่ประชาชนมีต่อครูหมอตายายโนราในฐานะผู้ให้การช่วยเหลือและปกป้องคุ้มครองในชีวิตประจำวัน (เจตนา อินยะรัตน์ และวรรณกร พลพิชัย, 2564)

3. การสืบทอดครูหมอตายายโนราของประชานชนใน ตำบลละอาย อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ด้านการสืบทอด รูปแบบการสืบทอดครูหมอตายายโนราในตำบลละอาย อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีสองลักษณะเด่นคือ การสืบทอดในระบบเครือญาติหรือสิทธิ์ ซึ่งเป็นการถ่ายทอดภูมิปัญญาและความเชื่อจากนายโรงผู้มีเชื้อสายโนราสู่ลูกหลานตั้งแต่เยาว์วัย (สุรเชษฐ์ สุฑาพรศิลป์, 2568) และการสืบทอดพิธีกรรม ซึ่งเน้นการถ่ายทอดลำดับขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ (เมทิกา พ่วงแสง, 2562) ที่เป็นผลมาจากความเชื่อ โดยในปัจจุบันยังคงมีการสืบทอดและปฏิบัติพิธีกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ เช่น การรักษาอาการเจ็บป่วย (ปรียารัตน์ เชาวลิตประพันธ์, 2565)

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง “พิธีกรรมและการสืบทอดครูหมอตายายมโนราห์ของประชานชนใน ตำบลละอาย อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช” ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้จากการวิจัยคือ KRIANGKRAINA MODEL ซึ่งเกิดจากผลการวิจัยเรื่องพิธีกรรมการสืบทอดครูหมอตายายโนรา ตามแผนภาพที่แสดงไว้ดังนี้

ภาพที่ 2 อธิบายองค์ความรู้ของพิธีกรรมการสืบทอดครูหมอตายายโนรา

อนุรักษ์ คือหลักสำคัญหรือปัจจัยสำคัญในการศึกษาเรื่องนี้ และสิ่งที่มีทำให้มีความน่าสนในอีก 3 ประการในการวิจัยเรื่องนี้คือ

1. เป็นความเชื่อความศรัทธา
2. เป็นมรดกทางวัฒนธรรม
3. เป็นมรดกทางภูมิปัญญา

KRIANGKRAINA MODEL แบ่งได้ดังนี้

1. K = Knowledge	องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและมรดกทางศิลปะของโนรา
2. R = Ritual	พิธีกรรมหรือขนบธรรมเนียมที่สืบทอดกันมา
3. A = Aesthetics	ความงามและคุณค่าทางศิลปะ
4. I = Inheritance	การสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรม
5. N = Nora	ศิลปะการแสดงโนราของไทย
6. G = Generation	รุ่นหรือช่วงวัยที่สืบทอดวัฒนธรรม
7. K = Krumonora	ครูมโนราห์ ผู้สืบทอดและถ่ายทอดความรู้
8. R = Recovery	การฟื้นฟูและอนุรักษ์มรดกทางศิลปะ
9. A = Ancestor	บรรพบุรุษ ผู้เป็นรากฐานของวัฒนธรรม
10. I = Identity	อัตลักษณ์และเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม
11. N = Number	จำนวนหรือความต่อเนื่องของผู้สืบทอด
12. A = Action	การลงมือปฏิบัติและสืบสานวัฒนธรรม

การนำหลักธรรมมาบูรณาการในงานวิจัย

เบญจศีล คือ การถือศีลเป็นสรณะ อยู่ในศีล ถ้าหากเปรียบกับทางโลกคือการปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนดและไปไม่เบียดเบียนผู้อื่น เช่น เว้นจากการฆ่าสัตว์ เว้นจากการลักขโมยของเขา เว้นจากการประพฤติผิดในกาม เว้นจาการพูดโกหกพูดปด เว้นจากของมึนเมาหรือสิ่งเสพติดต่าง ๆ

เบญจธรรม คือ การยึดหลักธรรมคำสอน มีความเมตตา เช่น มีความรัก มีความปราณี ประกอบอาชีพที่สุจริต สำรวมในกายวาจา พูดแต่ความเป็นจริงไม่โกหก มีสติรู้ตัวอยู่เสมอ

สรุปและข้อเสนอแนะ

พิธีกรรม "ครูหมอตายายโนรา" ในตำบลละอาย อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าที่สะท้อนความเชื่อในการบูชาบรรพบุรุษ โดยแบ่งครูหมอเป็นครูหมอโนราผู้มีอำนาจและครูหมอตายายผู้คุ้มครองลูกหลาน พิธีกรรมที่หลากหลาย เช่น การเหยียบเสนเพื่อรักษาอาการป่วย การติดต่อบรรพบุรุษผ่านร่างทรง การแก้บน การทรงครู และการดูดวง ล้วนมีคุณค่าทั้งด้านศิลปะ วัฒนธรรม และเป็นการแสดงความเคารพต่อบรรพบุรุษที่เชื่อว่ามีอิทธิพลต่อชีวิต การสืบทอดภูมิปัญญานี้ยังคงดำเนินอยู่ในระบบเครือญาติและชุมชน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของครูหมอตายายโนราในการเป็นผู้ปกป้องและช่วยเหลือชาวตำบลละอายอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ภูมิปัญญานี้คงอยู่และยั่งยืน ควรได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและองค์การ

บริหารส่วนตำบลผ่านการจัดทำ นโยบายและงบประมาณ ที่ชัดเจนเพื่อสนับสนุนการถ่ายทอดความรู้และทักษะทั้งในส่วนของพิธีกรรมและความเชื่อ และศิลปะการแสดง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระบบเครือญาติและชุมชน เพื่อป้องกันการสูญหายของภูมิปัญญาท้องถิ่น นอกจากนี้ ควรมีการจัดตั้ง ศูนย์เรียนรู้ หรือสนับสนุนกิจกรรมการเรียนรู้ในชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความตระหนักและส่งเสริมคุณค่าทางศิลปะและวัฒนธรรมของพิธีกรรมครูหมอตายายโนรา ในฐานะเอกลักษณ์ของท้องถิ่น และเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักและภาคภูมิใจของคนในชุมชนและสังคมวงกว้างผ่านกิจกรรมทางวัฒนธรรม การแสดง หรือสื่อต่างๆ ตลอดจนส่งเสริม การศึกษาและวิจัย อย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมโนราเพื่อสร้างองค์ความรู้ที่เป็นระบบสำหรับการอนุรักษ์ ส่งเสริม และพัฒนาต่อไป การอนุรักษ์และสืบทอดโนรา ควรดำเนินการผ่านการ จัดตั้งกลุ่มหรือชมรมอนุรักษ์โนราในชุมชน เพื่อรวบรวมผู้สนใจในการจัดกิจกรรมเรียนรู้ ฝึกฝน และแลกเปลี่ยนความรู้ โดยเชิญครูหมอโนราอาวุโสมาเป็นที่ปรึกษา นอกจากนี้ ยังเสนอให้มีการ บันทึกและจัดทำฐานข้อมูลองค์ความรู้ เกี่ยวกับโนรา โดยสำรวจ รวบรวม และบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับประวัติ ความเชื่อ พิธีกรรม และองค์ประกอบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในตำบลละอาย เพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษาและสืบทอด รวมถึงการส่งเสริม การประยุกต์ใช้โนราในการสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจ เช่น ผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมหรือการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยเน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและการรักษาคุณค่าดั้งเดิมของโนรา เพื่อให้การศึกษาและส่งเสริมครูหมอตายายโนราในตำบลละอายมีความครอบคลุมและยั่งยืนยิ่งขึ้น ในครั้งต่อไปควรเน้นการสร้าง ความร่วมมือระหว่างชุมชนและหน่วยงานภายนอกอย่างเข้มข้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ชุมชนเป็นผู้จัดการหลัก เพื่อสร้างรายได้และกระตุ้นเศรษฐกิจ ควบคู่ไปกับการจัดกิจกรรมส่งเสริมความเข้าใจและถ่ายทอดภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่น การใช้ เทคโนโลยีในการบันทึกและเผยแพร่ข้อมูล ให้เข้าถึงคนได้กว้างขวางขึ้น และการสร้าง เครือข่ายกับชุมชนอื่น เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเสริมสร้างความเข้มแข็งร่วมกัน โดยเสนอหัวข้อในครั้งต่อไปในการวิจัยคือ "การปรับตัวและการผสมผสานของพิธีกรรมครูหมอตายายโนรากับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ในการส่งเสริมการสืบทอดครูหมอตายายโนรา"

เอกสารอ้างอิง

กศน.ตำบลละอาย. (2568). ประวัติความเป็นมา. เรียกใช้เมื่อ 26 มีนาคม 2568 จาก https://sites.google.com/dei.ac.th/la-ai/home

กุณฑลีย์ ไวทยะวณิช. (2554). วัฒนธรรมความเชื่อที่เกื้อหนุนการท่องเที่ยวของจังหวัดสงขลา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวัฒนธรรมศึกษา. มหาวิทยาลัยทักษิณ.

เจตนา อินยะรัตน์ และวรรณกร พลพิชัย. (2564). ลักษณะพิธีกรรมและวิธีการสืบทอดความเชื่อครูหมอโนราและโนราโรงครูในตำบลปริก อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารเทคโนโลยีภาคใต้, 14(2), 125-126.

เธียรชัย อิศรเดช. (2552). นัยทางสังคมของพิธีกรรมโนราห์โรงครู กรณีศึกษาบ้านบ่อแดง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ปรียารัตน์ เชาวลิตประพันธ์. (2565). ธรรมโนรา: การดำรงอยู่และการสืบทอดในบริบทของ บ้านปลายระไม อำเภอเปิ้นดัง รัฐเคดาห์ (ไทรบุรี) ประเทศมาเลเซีย. วารสารกึ่งวิชาการ, 43(1), 146-149.

พรรัตน์ ดำรุง. (2563). ศิลปะการร้องรำที่ผูกพันกับชีวิต. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์เกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.

เมทิกา พ่วงแสง. (2562). การสืบทอดและการดำรงอยู่ของโนราโรงครูวัดท่าแค ตำบลท่าแค อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง. วารสารวิชาการและวิจัย, 4(1), 13-16.

รื่นฤทัย รอดสุวรรณ และเอกพงษ์ คงฉาง. (2564). เรื่องเล่าโนรากับการพัฒนาสื่อทางวัฒนธรรม. วารสารศิลปศาสตร์, 13(2), 186-200.

สุมนัส เกษแก้ว. (2564). การศึกษาความเป็นครูโนรา ธรรมนิตย์นิคมรัตน์กรณีศึกษาแนวคิดการถ่ายทอดโนราในสถาบันการศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สุรเชษฐ์ สุทาพรศิลป์. (7 มี.ค. 2568). ผู้เป็นโนราใหญ่. (พระเกรียงไกร โสภณจิตฺโต, ผู้สัมภาษณ์)

เสริมศักดิ์ ขุนพล. (2557). การสืบทอดและอนุรักษ์พิธีกรรมโนราโรงครูคณะเทพชัย โสภณศิลป์และคณะจำเริญ ศ.พนมศิลป์ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

บทความวิจัย

การพัฒนาธุรกิจการเกษตรของกลุ่มอาชีพเกษตรกร ตำบลช้างซ้าย อำเภอพระพรหม จังหวัดนครศรีธรรมราช*

AGRICULTURAL BUSINESS DEVELOPMENT OF FARMER OCCUPATIONAL GROUPS, CHANG SAI SUBDISTRICT, PHRA PHROM DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

วไลพร ชี้แก้ว*, พระครูวิรัตธรรมโชติ, ไพรัตน์ ฉิมหาด, อัครินทร์ สมศักดิ์

Walaiporn Cheegaew*, Phrakruviratdhammachot, Pairat Chimhad, Arkarin Somsak

สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Social Development Branch, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: Walaiporn.che@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการพัฒนาธุรกิจการเกษตรของกลุ่มอาชีพเกษตรกร ตำบลช้างซ้าย อำเภอพระพรหม จังหวัดนครศรีธรรมราช และนำเสนอแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสม เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี กลุ่มตัวอย่างเป็นประชาชนในตำบลช้างซ้าย จำนวน 372 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารท้องถิ่น 2 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านอาชีพการเกษตร 3 คน ผู้นำชุมชน 5 คน สมาชิกกลุ่มอาชีพเกษตรกร 5 คน ผู้ซื้อผลิตภัณฑ์ของกลุ่มอาชีพเกษรตรกร 5 คน รวม 20 คน เลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สถิติที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางและแผนภูมิ ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาธุรกิจการเกษตร โดยภาพรวมทั้ง 5 ด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การพัฒนาด้านการส่งเสริมการตลาดและการสร้างรายได้ ด้านการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ด้านการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่ ด้านการบริหารจัดการธุรกิจที่ยั่งยืน ส่วนด้านการเชื่อมโยงหุ้นส่วนการพัฒนาธุรกิจการเกษตร สำหรับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาธุรกิจการเกษตรของกลุ่มอาชีพเกษตรกรฯ มี 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 2) ด้านการส่งเสริมการตลาดและการสร้างรายได้ 3) ด้านการบริหารจัดการธุรกิจที่ยั่งยืน 4) ด้านการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่ ต้องเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น พร้อมระบบถ่ายทอดองค์ความรู้สู่สมาชิกกลุ่มอย่างทั่วถึง และ 5) ด้านการเชื่อมโยงหุ้นส่วนการพัฒนาธุรกิจการเกษตร

คำสำคัญ: การพัฒนา, ธุรกิจการเกษตร, กลุ่มอาชีพเกษตรกร

* Received 3 July 2025; Revised 23 July 2025; Accepted 24 July 2025

Abstract

The objectives of this research to study the development of agricultural business of farmer occupational groups in Chang Sai Subdistrict, Phra Phrom District, Nakhon Si Thammarat Province, and to propose appropriate development approaches. A mixed-methods research design was employed. The sample consisted of 372 residents of Chang Sai Sub-district, determined using Krejcie and Morgan's table through cluster sampling. Key informants comprised 20 purposively selected participants: 2 local administrators, 3 agricultural occupation experts, 5 community leaders, 5 farmer group members, and 5 product buyers from the farmer occupational groups. Research instruments included questionnaires and structured interviews. Descriptive statistical analysis utilized percentages, means, and standard deviations, with data presented through tables and charts. Research findings revealed that agricultural business development across all five dimensions achieved the highest mean level overall. When examined by individual dimensions in descending order of mean values, the results showed: marketing promotion and income generation development, environmentally-friendly production, modern innovation and technology utilization, sustainable business management, and agricultural business development partnership linkages. Recommendations for agricultural business development approaches for farmer occupational groups encompass five dimensions: 1) environmentally-friendly production, 2) marketing promotion and income generation, 3) sustainable business management, 4) modern innovation and technology utilization requiring appropriate technology selection suited to local contexts with comprehensive knowledge transfer systems to group members, and 5) agricultural business development partnership linkages. These findings provide a comprehensive framework for enhancing agricultural business sustainability and competitiveness through integrated development strategies addressing production methods, market access, management practices, technology adoption, and stakeholder collaboration in rural agricultural communities.

Keywords: Development, Agricultural Business, Famer Occupational Groups.

บทนำ

แนวโน้มปัญหาของโลก เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ภาวะโลกร้อน การขยายตัวของเมือง โรคระบาด และเทคโนโลยีที่ก้าวหน้า ส่งผลต่อวิถีชีวิตและภาคเกษตรกรรมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ คาดการณ์ว่าในปี 2050 การผลิตอาหารต้องเพิ่มขึ้นถึง 70% เพื่อรองรับประชากรโลกที่เพิ่มขึ้นถึง 9.6 พันล้านคน (ธราธร รัตนนฤมิตศร, 2567) ภาคการเกษตรจึงจำเป็นต้องปรับตัว ด้วยการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อเพิ่มผลผลิตที่ปลอดภัย มีคุณภาพ และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (สิริวัฒน์ สาครวาสี, 2562)

ในระดับประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ได้ให้ความสำคัญ กับการยกระดับภาคการเกษตรไปสู่การผลิตที่มีมูลค่าสูง ลดการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติ และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันผ่านการใช้เทคโนโลยีและการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) อย่างไรก็ตาม กลุ่มอาชีพเกษตรกรในตำบล ช้างซ้าย อำเภอพระพรหม จังหวัดนครศรีธรรมราช แม้จะสามารถดำเนินกิจกรรมกลุ่มได้ดีในระดับหนึ่ง แต่ยังเผชิญกับข้อจำกัดหลายด้าน เช่น ขาดองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการธุรกิจ ขาดแรงงานรุ่นใหม่ การเข้าถึงเทคโนโลยีและตลาดยังมีข้อจำกัด และได้รับผลกระทบจากสภาพอากาศที่ไม่แน่นอน นอกจากนี้ การบริหารภายในกลุ่มยังไม่เป็นระบบ ส่งผลต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระยะยาว

ตำบลช้างซ้ายเป็นพื้นที่ที่มีกลุ่มอาชีพหลากหลาย ได้แก่ กลุ่มผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่ กลุ่มเกษตรกรเลี้ยงแพะ กลุ่มเกษตากรทำนาช้างซ้าย กลุ่มปลูกผักปลอดสาร และกลุ่มหัตถกรรมเครื่องเงินบ้านท่าช้าง ซึ่งล้วนเป็นกลุ่มที่มีศักยภาพในการพัฒนาและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ หากได้รับการสนับสนุนอย่างเหมาะสม

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการพัฒนาธุรกิจการเกษตรของกลุ่มอาชีพเกษตรกร ตำบลช้างซ้าย อำเภอพระพรหม จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อวิเคราะห์แนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพและความยั่งยืนของกลุ่มอาชีพเกษตรกรในยุคการเปลี่ยนแปลง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาธุรกิจการเกษตรของกลุ่มอาชีพเกษตรกร ตำบลช้างซ้าย อำเภอพระพรหม จังหวัดนครศรีธรรมราช

2. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาธุรกิจการเกษตรของกลุ่มอาชีพเกษตรกร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Method Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มีดังนี้ 1) การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร ได้แก่ ประชาชนในตำบลช้างซ้าย อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 12,203 คน โดยผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 372 คน โดยใช้วิธีการสุ่ม การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มผู้บริหารท้องถิ่น จำนวน 2 คน 2) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านอาชีพการเกษตร จำนวน 3 คน 3) กลุ่มผู้นำชุมชน มี กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประธานชุมชน จำนวน 5 คน 4) กลุ่มสมาชิกกลุ่มอาชีพเกษตรกร จำนวน 5 คน และ 5) กลุ่มผู้ซื้อผลิตภัณฑ์ของกลุ่มอาชีพเกษตรกร จำนวน 5 คน เลือกแบบเจาะจง รวมทั้งสิ้นจำนวน 20 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้ 1) การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ได้ทำขึ้นตามกรอบของการวิจัยเรื่องการพัฒนาธุรกิจการเกษตรของกลุ่มอาชีพเกษตรกร ตำบลช้างซ้าย อำเภอพระ

พรหม จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.824 ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ และ ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการพัฒนาธุรกิจการเกษตรของกลุ่มอาชีพเกษตรกร ตำบลช้างซ้าย อำเภอพระพรหม จังหวัดนครศรีธรรมราช ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 2) ด้านการส่งเสริมการตลาดและการสร้างรายได้ 3) ด้านการบริหารจัดการธุรกิจที่ยั่งยืน 4) ด้านการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่และ 5) ด้านการเชื่อมโยงหุ้นส่วนการพัฒนาธุรกิจการเกษตร ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2548) 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ซึ่งแบบสัมภาษณ์ชุดนี้มี 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ และตอนที่ 2 แนวทางการพัฒนาธุรกิจการเกษตรของกลุ่มอาชีพเกษตรกร ตำบลช้างซ้าย อำเภอพระพรหม จังหวัดนครศรีธรรมราช ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 2) ด้านการส่งเสริมการตลาดและการสร้างรายได้ 3) ด้านการบริหารจัดการธุรกิจที่ยั่งยืน 4) ด้านการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่และ 5) ด้านการเชื่อมโยงหุ้นส่วนการพัฒนาธุรกิจการเกษตร ควรเป็นอย่างไร

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการดังนี้ การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ 1) ขอหนังสืออนุญาต เก็บรวบรวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช เพื่อลงพื้นที่ ขอนัดหมาย สถานที่ วัน เวลา และนัดหมายกลุ่มผู้ให้ข้อมูล 2) นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์จำนวน 372 ชุด ไปแจกให้กับกลุ่มตัวอย่างก่อนการดำเนินการสนทนาสร้างความคุ้นเคยแจ้งวัตถุประสงค์ อธิบายเหตุผลกับ ผู้ให้ข้อมูลแล้วเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเองแล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้องได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ตามที่ต้องการ 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกตามขั้นตอนดังนี้ 1) ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช เพื่อขออนุญาตเข้าทำการเก็บรวบรวมข้อมูล 2) ได้ลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้คำถามที่ถูกสร้างขึ้นมา ไปสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มอาชีพเกษตรกร ตำบลช้างซ้าย อำเภอพระพรหม จังหวัดนครศรีธรรมราช 3) ได้นำคำตอบและได้บันทึกข้อมูลจากการสัมภาษณ์ไว้เป็นที่เรียบร้อยแล้วเพื่อเตรียมนำไปวิเคราะห์

สถิติที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้ 1) การวิจัยเชิงปริมาณ ได้รวบรวมข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามแล้วนำมาจัดระบบตรวจสอบความถูกต้องแล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยค่าสถิติพื้นฐานต่าง ๆ เช่น ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ในข้อมูลที่เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปซึ่งได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และ รายได้ นำมาเรียบเรียงเนื้อในใจความให้มีความสละสลวย รัดกุมเข้าใจได้ง่ายและแยกออกไปเป็นแต่ละด้านตามวัตถุประสงค์ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามตามลำดับขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ (Percentage) นำเสนอเป็นตารางประกอบการบรรยาย ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาธุรกิจการเกษตรของกลุ่มอาชีพเกษตรกร ตำบลช้างซ้าย อำเภอพระพรหม จังหวัดนครศรีธรรมราช นำข้อมูลมาวิเคราะห์โดย หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และแปลผลโดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมายของเบสท์ (Best) 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้รวบรวมคำตอบและข้อมูลจากการสัมภาษณ์

เชิงลึก นำข้อมูลสำคัญมาวิเคราะห์ สังเคราะห์เนื้อหาและเรียบเรียงให้มีความสละสลวย รัดกุมเข้าใจง่าย และแยกออกเป็นแต่ละด้านตามลำดับ แล้วนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาการพัฒนาธุรกิจการเกษตรของกลุ่มอาชีพเกษตรกร ตำบลช้างซ้าย อำเภอพระพรหม จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่

1. ข้อมูลทั่วไป เมื่อจำแนกตามเพศ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 65.32 เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 34.68 และเป็นเพศ LGBTQ คิดเป็นร้อยละ 0 จำนวนตามอายุ ส่วนใหญ่ มีอายุ 60 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 33.60 รองลงมามีอายุ 30 - 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 24.73 มีอายุ 51 - 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 21.78 มีอายุ อายุ 41 - 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 19.89 จำแนกตามระดับการศึกษา ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 56.99 รองลงมา มีระดับการศึกษาอนุปริญญา/ปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 19.35 มีระดับการศึกษามัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 14.44 และมีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 10.22 จำแนกตามอาชีพ ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม คิดเป็นร้อยละ 50.27 รองลงมา มีอาชีพรับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 23.92 มีอาชีพธุรกิจส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 13.44 มีอาชีพข้าราชการ/พนักงานของ คิดเป็นร้อยละ 6.72 และมีอาชีพค้าขาย คิดเป็นร้อยละ 5.65 จำแนกตามรายได้ต่อเดือน ส่วนใหญ่มีรายได้ 15,001 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 37.36 รองลงมา มีรายได้ 5,000 - 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 31.18 มีรายได้ 10,001 - 15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 28.23 และมีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 3.23

2. ผลการศึกษาวิเคราะห์การพัฒนาธุรกิจการเกษตรของกลุ่มอาชีพเกษตรกร ตำบลช้างซ้าย อำเภอพระพรหม จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 5 ด้าน ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงระดับการพัฒนาธุรกิจการเกษตรของกลุ่มอาชีพเกษตรกร ตำบลช้างซ้าย อำเภอพระพรหม จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมและรายด้าน

	การพัฒนาธุรกิจการเกษตรของกลุ่มอาชีพเกษตรกร	ระดับการพัฒนา		
		$\bar{X}$	*S.D.*	แปลผล
1.	ด้านการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	4.63	0.50	มากที่สุด
2.	ด้านการส่งเสริมการตลาดและการสร้างรายได้	4.64	0.48	มากที่สุด
3.	ด้านการบริหารจัดการธุรกิจที่ยั่งยืน	4.52	0.58	มากที่สุด
4.	ด้านการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่	4.58	0.53	มากที่สุด
5.	ด้านการเชื่อมโยงหุ้นส่วนการพัฒนาธุรกิจการเกษตร	4.49	0.55	มาก
	รวม	**4.57**	**0.53**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาธุรกิจการเกษตรของกลุ่มอาชีพเกษตรกร ตำบลช้างซ้าย อำเภอพระพรหม จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.57) ค่า S.D = 0.53

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า การพัฒนาด้านการส่งเสริมการตลาดและการสร้างรายได้ มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.64) รองลงมา ได้แก่ ด้านการผลิตที่เป็นมิตรกับ

สิ่งแวดล้อม ($\bar{X}$ = 4.63) ด้านการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่ ($\bar{X}$ = 4.58) ด้านการบริหารจัดการธุรกิจที่ยั่งยืน ($\bar{X}$ = 4.52) ส่วนด้านการเชื่อมโยงหุ้นส่วนการพัฒนาธุรกิจการเกษตร มีค่าเฉลี่ยในระดับน้อย ($\bar{X}$ = 4.49) ตามลำดับ

ผลการศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาธุรกิจการเกษตรของกลุ่มอาชีพเกษตรกร ตำบลช้างซ้าย อำเภอพระพรหม จังหวัดนครศรีธรรมราช มีรายละเอียด 5 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม คือ กระบวนการในการผลิตสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ในกลุ่มอาชีพที่มีการคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่า ลดการใช้สารเคมี ลดของเสีย และมุ่งเน้นการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมในระยะยาว กลุ่มอาชีพเกษตรกร ได้มีการใช้วิธีในการผลิตที่สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของ นายทวีศักดิ์ รำพึงนิตย์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 9 ตำบลช้างซ้าย ที่ว่า...

“แนวทางในการพัฒนาธุรกิจการเกษตร ในด้านของการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมนั้น เราได้พยายามปรับเปลี่ยนรูปแบบในการผลิตให้สอดคล้องกับหลักของการทำเกษตรอินทรีย์ การใช้ทรัพยากร ในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น เลือกวัสดุที่สามารถหาได้จากในพื้นที่เพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ ที่มีคุณภาพ เน้นการใช้วัตถุดิบที่ได้จากแหล่งที่สามารถย่อยสลายหรือนำกลับมาใช้ใหม่ได้ และกลุ่มอาชีพได้นำเทคโนโลยี ที่เหมาะสมเข้ามาเพื่อช่วยในกระบวนการผลิต โดยเน้นความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ เพื่อไม่ให้กลุ่ม ผลิตได้เพียงชนิดเดียว ทำให้กลุ่มอาชีพมีความมั่นคงทางรายได้และลดความเสี่ยงจากปัญหาผลิตภัณฑ์ตกต่ำ อีกทั้ง กลุ่มอาชีพได้ส่งเสริมให้มีการปลูกพืชหรือทำการเลี้ยงสัตว์ที่หลากหลาย เพื่อลดความเสี่ยงทางธุรกิจ และกลุ่มเองยังได้ส่งเสริมระบบนิเวศที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น มีการปลูกพืชหมุนเวียน การใช้ปุ๋ยอินทรีย์หรือการปลูกพืชแบบผสมผสานที่สามารถควบคุมศัตรูพืชได้ด้วย” (ทวีศักดิ์ รำพึงนิตย์, 2568)

และแนวทางการพัฒนาธุรกิจการเกษตรของกลุ่มอาชีพเกษตรกร ตำบลช้างซ้าย อำเภอพระพรหม จังหวัดนครศรีธรรมราช ในด้านการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ได้มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีความสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 1 โดยเป็นการให้ข้อมูลทางการพัฒนาธุรกิจการเกษตร ของกลุ่มอาชีพ ด้านการผลิต ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ของ นายช่วง สิงโหพล หัวหน้าศูนย์เรียนรู้ ตามแนวพระราชดำริ ที่ว่า...

“การผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของกลุ่มอาชีพเกษตรกร ในปัจจุบันผู้บริโภคมีความต้องการผลิตภัณฑ์ที่ปลอดภัย ไร้สารพิษ ไร้สิ่งตกค้าง และไม่ทำลายสภาพแวดล้อม อย่างการทำเกษตรของกลุ่ม ได้เลือกใช้เทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัยและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เช่น การใช้ระบบเกษตรอินทรีย์ ใช้ปุ๋ยและยา ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ลดการใช้สารเคมีในการทำการเกษตร ได้มีการวางแผนในการเลือกทำเลที่ตั้งให้ตรงและสอดคล้องกับธรรมชาติ หรือทรัพยากรในพื้นที่ที่ใช้ในการผลิต ปลูกพืชที่มีผลกระทบต่อดินให้น้อยที่สุด ปลูกพืชแบบผสมผสานที่สามารถควบคุมศัตรูพืชได้ด้วยวิธีธรรมชาติ ซึ่งช่วยให้การผลิตมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น” (ช่วง สิงโหพล, 2568)

2. ด้านการส่งเสริมการตลาดและการสร้างรายได้ คือ กระบวนการพัฒนาและเพิ่มช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์เพื่อกระตุ้นหรือจูงใจให้เกิดความต้องการและตัดสินใจซื้อสินค้า การสร้างมูลค่าเพิ่ม การประชาสัมพันธ์

การสร้างแบรนด์ และการขยายตลาด ทั้งในรูปแบบออนไลน์และออฟไลน์ เพื่อให้กลุ่มอาชีพสามารถเพิ่มรายได้และเติบโตทางเศรษฐกิจได้อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของ นายสรศักดิ์ คงเมือง ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลช้างซ้าย ที่ว่า...

“การส่งเสริมการตลาดและการสร้างรายได้ ของกลุ่มอาชีพเกษตรกรตำบลช้างซ้าย เราควรจะมุ่งเน้นไปที่การสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค การพัฒนาช่องทางการตลาดที่มีความหลากหลาย การสร้างอัตลักษณ์ของสินค้าของกลุ่มในตำบลช้างซ้าย โดยมีแนวทางในการส่งเสริมการตลาดและสร้างรายได้ ดังนี้ 1) การสร้างแบรนด์สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ของกลุ่มให้สะท้อนถึงความเป็นท้องถิ่นของตำบลช้างซ้ายรวมถึงการออกแบบบรรจุภัณฑ์ให้น่าสนใจและสามารถสื่อถึงคุณค่าของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์นั้นๆ 2) การทำการตลาดออนไลน์โดยการใช้ช่องทาง TikTok, Facebook Page, Line OA หรือแพลตฟอร์ม เช่น Lazada, Shoppee เพื่อเพิ่มฐานลูกค้าออกไปนอกพื้นที่เข้าถึงผู้บริโภคยุคใหม่ที่ซื้อสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ผ่านช่องทางออนไลน์ 3) การจัดกิจกรรมส่งเสริมการขาย เช่น ร่วมออกบูธงานแสดงสินค้า งานเกษตรแฟร์ หรืองานของกรมส่งเสริมการเกษตร เพื่อให้กลุ่มผู้บริโภคได้รู้จักสินค้าและเกิดการทดลองใช้สินค้าของกลุ่มอาชีพเกษตรกรตำบลช้างซ้าย 4) การสร้างเรื่องราวของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์เป็นการบอกเล่าเรื่องราวเบื้องหลังของการผลิตว่าสินค้าของ กลุ่มเกษตรกรตำบลช้างซ้ายเป็นสินค้าที่กลุ่มเกษตรกรตั้งใจผลิตแบบปลอดภัย เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 5) อบรมพัฒนาศักยภาพด้านการตลาดแก่สมาชิกในกลุ่ม เช่น ให้ความรู้เกี่ยวกับการตั้งราคา การถ่ายภาพสินค้า การเขียนคอนเทนต์หรือการวิเคราะห์ตลาดเป้าหมายเพื่อให้กลุ่มสามารถดำเนินการตลาดได้อย่าง มีประสิทธิภาพ 6) สำรวจความต้องการของผู้บริโภคอย่างสม่ำเสมอ เช่น การสอบถามหรือทำแบบสำรวจ เพื่อพัฒนาสินค้าให้ตรงกับความต้องการ สามารถแข่งขันในตลาดได้ เพื่อกระตุ้นให้เขากลับมาซื้อผลิตภัณฑ์ของเราซ้ำอีก ในการซื้อซ้ำนั้นถือเป็นเรื่องที่ยาก แล้วที่ยากกว่าการที่ทำให้เขากลับมาซื้อของเราซ้ำนั้น ก็คือการที่เขาซื้อของเราไปแล้วเขาพอใจกับสิ่งที่ซื้อไป แล้วไปบอกต่อให้คนอื่นมาซื้อของเราด้วย ดังนั้นการที่จะทำสินค้าออกมานั้นไม่ใช่เรื่องยาก แต่เรื่องที่ยากนั้นคือ การทำออกมาแล้วให้ถูกใจคนที่เขามาซื้อนั้นแหละ ยากกว่า” (สรศักดิ์ คงเมือง, 2568)

3. ด้านการบริหารจัดการธุรกิจที่ยั่งยืน คือ การวางแผน ควบคุม และดำเนินกิจกรรมภายในของกลุ่มอาชีพเกษตรกรอย่างมีระบบ โปร่งใส มีเป้าหมายระยะยาว และสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม ครอบคลุมด้านการเงิน การผลิต การตลาด และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้ธุรกิจสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนในระยะยาว ควบคู่กับการตั้งเป้าหมายระยะยาวในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของ นายพชรพล สิงโหพล รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลช้างซ้าย ที่ว่า...

“การบริหารจัดการธุรกิจที่ยั่งยืนของกลุ่มอาชีพเกษตรกร ต้องเริ่มจากการวางแผนธุรกิจที่มีความชัดเจน มีการกำหนดเป้าหมายระยะสั้นและระยะยาวในการผลิตและการจำหน่ายสินค้า โดยการบริหารทรัพยากรทั้งคนและสิ่งของที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพ มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกทุกคนให้เหมาะสมกับทักษะและความสามารถ กระจายอำนาจในการบริหารงานไปยังสมาชิกในกลุ่มให้มีบทบาทมากขึ้นเพื่อให้ทุกคนมีความ

รับผิดชอบและมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางธุรกิจ ควบคู่ไปกับการใช้งบประมาณให้มีประสิทธิภาพสูงสุด กำหนดวิสัยทัศน์ของกลุ่มอาชีพเกษตรกรและการตั้งเป้าหมายที่ชัดเจน ในแต่ละปี โดยเน้นการพัฒนาที่ยั่งยืนไม่เพียงแต่เรื่องเงิน แต่ต้องคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างระมัดระวังและการพัฒนาให้สมาชิกในกลุ่มสามารถดำเนินธุรกิจได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง ให้มีการพัฒนาสินค้าให้สามารถตอบโจทย์ตลาดได้อย่างต่อเนื่อง เช่น การพัฒนาสินค้าให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการปรับปรุงกระบวนการผลิตให้มีประสิทธิภาพ มีแผนที่ดีสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์สามารถรับมือได้กับปัญหาหรืออุปสรรคต่าง ๆ ได้ เช่น ปัญหาภัยธรรมชาติ การเปลี่ยนแปลงของตลาด การขาดแคลนทรัพยากร” (พชรพล สิงโหพล, 2568)

4. ด้านการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่ การพัฒนาธุรกิจการเกษตรของกลุ่มอาชีพเกษตรกรตำบลช้างซ้าย ในด้านการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่มาช่วยในการดำเนินงานในทุก ๆ ด้านที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มอาชีพ มีแนวโน้มในการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการผลิต การแปรรูป การบริหารจัดการและการตลาด เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ลดต้นทุน และสร้างความสามารถ ในการแข่งขัน สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของ นายนุกูล เภรีฤกษ์ กำนันตำบลช้างซ้าย ที่ว่า...

“การใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่ ควรเน้นการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชนช้างซ้าย และสามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ ลดต้นทุน เพิ่มผลผลิต และเข้าถึงตลาดได้ง่ายขึ้น เช่น การติดตั้งระบบน้ำอัตโนมัติแบบหยดหรือสปริงเกอร์ เพื่อลดแรงงานและปริมาณการใช้น้ำ พัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบด้วยแนวคิดนวัตกรรม เช่น การแปรรูปจากผลผลิตทางการเกษตรที่เหลือใช้ หรือแปรรูป เพื่อสุขภาพ การใช้แพลตฟอร์มสำหรับการสื่อสารในกลุ่มอาชีพ จัดการประชุมออนไลน์ ใช้ Social Media Marketing เช่นการไลฟ์สด การรีวิวสินค้า หรือสร้างคอนเทนต์ผ่าน TikTok, Facebook เพื่อโฆษณาสินค้า” (นุกูล เภรีฤกษ์, 2568)

5. ด้านการเชื่อมโยงหุ้นส่วนการพัฒนาธุรกิจการเกษตร การสร้างความร่วมมือระหว่าง กลุ่มเกษตรกรกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา ในลักษณะของเครือข่ายหรือพันธมิตร โดยมีเป้าหมายเพื่อบูรณาการการแก้ไขปัญหาภาคการเกษตร เพื่อสนับสนุนการพัฒนาองค์ความรู้ ทรัพยากร และโอกาสทางธุรกิจร่วมกัน ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาธุรกิจการเกษตรอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของ ร.ต.ต. กฤษณพัฒน์ จุลศักดิ์ รอง สวป.สภ.ชะอวด และนายวันชัย จันทร์ภักดี ผู้ซื้อผลิตภัณฑ์ ที่ว่า...

“ในฐานะเจ้าหน้าที่ของรัฐ และผู้ใช้ผลิตภัณฑ์จากกลุ่มอาชีพเกษตรกร ผมอยากจะบอกว่า การเชื่อมโยงหุ้นส่วน การพัฒนาธุรกิจการเกษตร ควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหลายภาคส่วน ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน สถาบันการศึกษา และชุมชน เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างยั่งยืน ครอบคลุม และมีผลต่อเนื่องในระยะยาว โดยการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ โดยการประสานความร่วมมือกับสำนักงานเกษตรอำเภอ/สำนักงานพัฒนาชุมชน/พาณิชย์จังหวัด เพื่อรับการสนับสนุน ด้านองค์ความรู้ เทคโนโลยีและการตลาด เข้าร่วมโครงการ เช่น เกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรอินทรีย์ Smart Farmer ขอรับงบประมาณสนับสนุน จากโครงการของ

กระทรวงเกษตรฯ หรือ ธ.ก.ส. เพื่อพัฒนาเครื่องมือ เครื่องจักร หรือบรรจุภัณฑ์ เชื่อมโยงกับ กลุ่มเกษตรกรอื่นในจังหวัดหรืออำเภอที่ใกล้เคียง เพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ใหม่ๆ และรวมผลผลิต เพื่อใช้ในการต่อรอง”

และการเชื่อมโยงหุ้นส่วนในการพัฒนาธุรกิจการเกษตรนั้นต้องให้ความสำคัญกับ การสร้างความเข้าใจร่วมกันในเรื่องของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการบริหารจัดการทรัพยากร อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะต้องมีการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานเกษตรหรือ กระทรวงพาณิชย์ในการจัดหาช่องทางการตลาดที่หลากหลาย และเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิต” (กฤษณพัฒน์ จุลศักดิ์, 2568)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

การพัฒนาธุรกิจการเกษตรของกลุ่มอาชีพเกษตรกร ตำบลช้างซ้าย อำเภอพระพรหม จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการส่งเสริมการตลาดและสร้างรายได้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการผลิตที่เป็นมิตร กับสิ่งแวดล้อม ส่วนด้านการเชื่อมโยงหุ้นส่วนการพัฒนาธุรกิจการเกษตร มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ที่เป็นอย่างนี้เพราะว่ากลุ่มอาชีพเกษตรกรให้ความสำคัญในการส่งเสริมการตลาดและการสร้างรายได้ โดยกลุ่มได้ใช้ช่องทางการขาย ที่หลากหลาย ทั้งในชุมชน ตลาดนัด และการขายแบบออนไลน์ ไม่ว่าจะช่องทาง Facebook Page, Line, Tiktok มีการบรรจุภัณฑ์และการสร้างแบรนด์ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ภาสกร รอดแผลง, 2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาช่องทางการตลาดออนไลน์ของผลิตภัณฑ์งอบ กลุ่มผลิตภัณฑ์จักสานงอบไทยลาวแง้วทองเอน อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี พบว่า การพัฒนาช่องทางการตลาดออนไลน์ของผลิตภัณฑ์งอบ คือ การส่งเสริมความรู้ทางด้านการตลาดออนไลน์ให้กับสมาชิกกลุ่ม และการตลาดออนไลน์ผ่านเฟซบุ๊ก ดังนั้น การพัฒนาช่องทางการตลาดออนไลน์ของผลิตภัณฑ์งอบ หรือผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ควรใช้การส่งเสริมความรู้ทางด้านการตลาดออนไลน์ให้กับสมาชิกกลุ่ม และการตลาดออนไลน์ผ่านเพจเฟซบุ๊กเพื่อเป็นแนวทางในการประชาสัมพันธ์และจัดจำหน่าย ที่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ง่ายและรวดเร็ว และเป็นสื่อโซเชียลมีเดียที่กำลังได้รับความนิยมในปัจจุบันเป็นอย่างมาก การพัฒนาช่องทางการตลาดออนไลน์ของผลิตภัณฑ์งอบเพจเฟซบุ๊กกลุ่มผลิตภัณฑ์จักสอบงอบไทยลาวแง้วทองเอน ใช้การนำเสนอตามหมวดหมู่ของผลิตภัณฑ์ รูปแบบ เนื้อหาที่ใช้ในการสื่อสารประกอบด้วย ภาพถ่าย ภาพอินโฟกราฟฟิก การลิงค์วีดิโอยูทูป การแชร์โพสต์ข้อคิดเห็นและกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่ม ซึ่งจะเป็นประโยชน์กับสมาชิกกลุ่มใด ๆ ในแนวทางการตลาดออนไลน์ผลิตภัณฑ์อื่น ๆ เพราะตลาดออนไลน์ผ่านเพจเฟซบุ๊ก ถือได้ว่าเป็นช่องทางหนึ่งที่สามารถส่งผ่านข้อมูลสินค้าไปยังผู้บริโภคได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว และง่ายในการบริหารจัดการ เหมาะสมกับบริบทของผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีความต้องการขยายช่องทางการตลาดให้มีความหลากหลายมากขึ้น

ผลการศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาธุรกิจการเกษตรของกลุ่มอาชีพเกษตรกร ตำบลช้างซ้าย อำเภอพระพรหม จังหวัดนครศรีธรรมราช มีรายละเอียด 5 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การพัฒนาธุรกิจการเกษตรของกลุ่มอาชีพเกษตรกร ในด้านการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีลักษณะเป็นการบูรณาการแนวความคิดเรื่อง “การพัฒนาอย่างยั่งยืน” (Sustainable Development) เข้ากับภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเน้นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติใช้วัตถุดิบที่มีในท้องถิ่น การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม และการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและตลาด ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้มีความมั่นคงและยั่งยืน เพียงแค่นี้ยังไม่เพียงพอการผลิตสินค้าให้ได้ดีนั้น ผู้ผลิตต้องมีความซื่อสัตย์ ผลิตสินค้าให้ออกมาดีที่สุดเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้บริโภค สอดคล้องกับผลการวิจัยของ (จักรพงษ์ นวลชื่น, 2561) พบว่า การจัดตั้งและบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน สรุปได้ดังนี้ 1) ชุมชนเป็นเจ้าของและผู้ดำเนินการ วิสาหกิจชุมชนที่ผู้วิจัยได้เข้าไปเก็บข้อมูล มีลักษณะที่เกิดจากมีคนในชุมชนได้ริเริ่มที่ดำเนินกิจการจากความรู้ที่สืบทอดกันมา ทำกันภายในครัวเรือนก่อน จากนั้นเป็นการขยายกิจการโดยจัดตั้งกลุ่มขึ้นในชุมชน 2) ผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชน มีวัตถุดิบที่มีอยู่ภายในชุมชนหรือในท้องถิ่น วิสาหกิจชุมชนที่เข้าไปเก็บข้อมูลนั้น พบว่า ผลผลิตมาจากการดำเนินงานของชุมชนเอง ที่สำคัญวัตถุดิบส่วนใหญ่มีภายในชุมชนหรือท้องถิ่นเอง

2. ด้านการส่งเสริมการขายและการสร้างรายได้ ถือเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อปัจจัยด้านการผลิต แม้ว่าจะได้เปรียบในการผลิตสินค้า หากแต่ไม่สามารถหาตลาดหรือลูกค้ามาซื้อสินค้าที่ผลิตออกมาได้การดำเนินงานของกลุ่มอาชีพก็จะไม่ประสบผลสำเร็จ ไม่สามารถดำเนินต่อไปได้ จึงต้องใช้เทคโนโลยีการสื่อสารเข้ามาช่วยในการสร้างเครือข่ายการจำหน่ายสินค้า การสร้างแบรนด์ที่เป็นเอกลักษณ์ สะท้อนความเป็นท้องถิ่นของตำบลช้างซ้าย การพัฒนาความรู้ในกลุ่มอาชีพเกษตรกร การเชื่อมโยงตลาดในท้องถิ่นและระดับจังหวัด รวมถึงการพัฒนาแนวทางการสร้างรายได้ของกลุ่มเกษตรกรที่ยั่งยืนผ่านการตลาดออนไลน์และการสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า สอดคล้องกับแนวคิดของ (เสาวณี จุลิรัชณีกร, 2564) ที่กล่าวว่าการส่งเสริมการตลาด เป็นการสื่อสารให้ผู้ซื้อทราบข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าและเพื่อกระตุ้นให้ผู้ซื้อมีความต้องการที่จะซื้อ การส่งเสริมการตลาดทำได้หลายวิธี เช่น การโฆษณา ประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

3. ด้านการบริหารจัดการธุรกิจที่ยั่งยืน สำหรับปัจจัยด้านการบริหารจัดการเป็นการจัดการทรัพยากรมนุษย์ให้มีบทบาทหน้าที่ให้เหมาะสมกับทักษะและความสามารถ ความเข้าใจในการทำงานร่วมกันเป็นทีม กำหนดบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจนและส่งเสริมให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ซึ่งจะทำให้ทุกคนมีความรับผิดชอบและมุ่งมั่นในการทำงาน หากกลุ่มอาชีพเกษตรกรสามารถบริหารจัดการธุรกิจได้อย่างมีระบบและมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และควรมีการกำหนดเกณฑ์ในการติดตามและประเมินความก้าวหน้าในการบริหารจัดการธุรกิจเพื่อปรับปรุง พัฒนากลุ่มอย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยความร่วมมือของสมาชิกในกลุ่มภาคีเครือข่ายภายนอก และหน่วยงานท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความยั่งยืนทั้งในเชิงโครงสร้าง ระบบงาน และผลลัพธ์ต่อชุมชน ประเด็นสำคัญเริ่มตั้งแต่การเป็นผู้ริเริ่มในกระบวนการการผลิตในครัวเรือน จนกระทั่งการจัดตั้งเป็นกลุ่มและการการขยายผลการผลิตไปยังการตลาดภายนอกพื้นที่ และผู้นำเป็นผู้ดำเนินงานสำคัญให้กลุ่มอาชีพมีความก้าวหน้า ในการบริหารจัดการต่อไป สอดคล้องกับ (จักรพงษ์ นวลชื่น, 2561) พบว่าในเรื่องแนวคิด ทฤษฎีของปราชญ์ชาวบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการรวบรวมข้อมูลแนวคิดปราชญ์ชาวบ้าน สามารถนำมาจัดเป็นกลุ่มได้ 5 เรื่อง และสามารถนำมาเป็นแนวทางที่จะพัฒนาให้วิสาหกิจชุมชนเกิดความยั่งยืนได้ โดยมีหลักคิดดังนี้ การพึ่งพาตนเอง การออม

การรวมกลุ่ม มีความสามัคคี มีการคิดค้นและนำภูมิปัญญาดี ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนมาพัฒนา ผู้นำที่ดีมีความเสียสละ มีความริเริ่มที่ดีและมีความมุ่งมั่น

4. ด้านการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่ ปัจจัยด้านการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่ถือเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญในการการผลิต การแปรรูป การบริหารจัดการ การส่งเสริมการตลาด และการพัฒนาศักยภาพของสมาชิก ความพร้อมในการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยี มาใช้พัฒนาธุรกิจการเกษตรในทุกมิติ โดยต้องเป็นเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น และมีกลไกในการถ่ายทอดความรู้สู่สมาชิกกลุ่มอย่างทั่วถึง หากกลุ่มอาชีพสามารถเปิดรับและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ได้อย่างเหมาะสมจะสามารถสร้างความยั่งยืนและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันได้ในตลาดยุคดิจิทัลได้อย่างแท้จริง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ กัลยารัตน์ หัสโรค์ พบว่า กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร (Community Enterprise Promotion Division) ควรให้ความสำคัญและการสนับสนุนผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในการนำผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาดในประเทศไทยและต่างประเทศให้มากขึ้น โดยการใช้ช่องทางตลาดออนไลน์เพื่อการลดต้นทุน และค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการโฆษณาสินค้า มีการส่งเสริมและพัฒนาการประกอบกิจการวิสาหกิจชุมชน การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การท่องเที่ยวของชุมชนให้มีความเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้ และยกระดับการพัฒนาไปสู่กิจการในระดับที่สูงขึ้น และมีมาตรฐานการรรับรองคุณภาพ เช่นเครื่องหมายการค้า กระทรวงพาณิชย์ โอทอป (OTOP) เป็นต้น (กัลยารัตน์ หัสโรค์, 2564) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ (กฤษณะ ดาวเรือง, 2560) ผลการวิจัยพบว่า มีโอกาสนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนา กระบวนการผลิต ตลอดจนการใช้อินเทอร์เน็ตในกานำเสนอผลิตภัณฑ์ผ่าน Search Engine หรือ Social Media เพื่อเพิ่มช่องทางในการจำหน่ายสินค้า แต่ในขณะเดียวกัน วิสาหกิจชุมชนบ้านเขาแหลมก็ยังคงประสบกับอุปสรรคในการนำองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาใช้เพื่อการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่ม

5. ด้านการเชื่อมโยงหุ้นส่วนการพัฒนาธุรกิจการเกษตร การเชื่อมโยงหุ้นส่วนการพัฒนาธุรกิจการเกษตรเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้กลุ่มอาชีพเกษตรเติบโตได้อย่างยั่งยืน กลุ่มเกษตรกรไม่สามารถพัฒนาได้โดยลำพัง แต่ต้องอาศัยความร่วมมือจากพันธมิตรที่หลากหลาย ทั้งจากภายในและภายนอกชุมชน เพื่อให้สามารถเข้าถึงแหล่งทุน แหล่งเรียนรู้ และช่องทางการตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ การมีหุ้นส่วนที่เข้มแข็งจะช่วยเพิ่มโอกาสในการพัฒนาธุรกิจ สร้างเครือข่าย และยกระดับศักยภาพของกลุ่มอาชีพให้สามารถแข่งขันได้ในตลาดปัจจุบันและอนาคต สอดคล้องกับผลการวิจัยของ (พรนิภา ทาวงค์, 2564) พบว่า การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง เกษตรกรควรได้เข้าร่วมในการประชุมจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร มีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางในการพัฒนาการเกษตรในเขตพื้นที่สูง การติดตามการดำเนินงาน การจัดทำโครงการกิจกรรมที่เหมาะสมกับพื้นที่ การเสนอปัญหาเกี่ยวกับการทำการเกษตรบนพื้นที่สูงต่าง ๆ และองค์ความรู้หรือเทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัยที่เกษตรกรในพื้นที่ต้องการ เพื่อเป็นแนวทางให้ทางหน่วยงาน นำไปใช้ดำเนินการและบูรณาการร่วมกับหน่วยงานภาคี ให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับเกษตรกรในเขตพื้นที่สูง

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยเรื่องนี้ ได้พบองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับกลุ่มอาชีพเกษตรกรมีการดำเนินงานที่สะท้อนการจัดการของชุมชนโดยยึดโยงกับบริบททางเศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรท้องถิ่น สามารถเขียนเป็นโมเดล ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กลุ่มอาชีพเกษตรกรมีการดำเนินงานที่สะท้อนการจัดการของชุมชนโดยยึดโยงกับบริบททางเศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรท้องถิ่น

กลุ่มอาชีพเกษตรกรมีการดำเนินงานที่สะท้อนการจัดการของชุมชนโดยยึดโยงกับบริบททางเศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรท้องถิ่น ในด้านสินค้าทางการเกษตรที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตและความรู้ของชาวบ้าน ซึ่งมีการพัฒนาองค์ความรู้ที่หลากหลายและครอบคลุมหลายมิติสำคัญ ดังนี้

1. การส่งเสริมเกษตรอินทรีย์และการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน กลุ่มเกษตรกร มีการส่งเสริมให้สมาชิกหันมาทำเกษตรอินทรีย์ โดยลดการพึ่งพาสารเคมีทางการเกษตร หันมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์และวัสดุธรรมชาติที่หาได้ในพื้นที่ ซึ่งนอกจากจะลดต้นทุนการผลิตแล้ว ยังช่วยฟื้นฟูสภาพแวดล้อมและส่งเสริมสุขภาพของผู้บริโภคและเกษตรกรเอง

อีกทั้งยังเน้นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่า เช่น การจัดการน้ำอย่างประหยัด การหมุนเวียนวัตถุดิบ และการปลูกพืชหมุนเวียนเพื่อรักษาสมดุลของดิน

2. การพัฒนาแบรนด์สินค้าและการตลาดที่ตอบโจทย์ผู้บริโภค กลุ่มเกษตรกรได้ให้ความสำคัญกับการสร้างแบรนด์ที่มีอัตลักษณ์ของชุมชน เช่น การออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่สะท้อนถึงวัฒนธรรมท้องถิ่น การตั้งชื่อผลิตภัณฑ์ที่จดจำง่าย รวมถึงการพัฒนาช่องทางการจำหน่ายผ่านระบบออนไลน์และแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดีย เพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย นอกจากนี้ กลุ่มยังมีการวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด ทั้งด้านปริมาณ ช่วงเวลา และคุณภาพของสินค้า

3. การพัฒนาภาวะผู้นำและการบริหารจัดการภายในกลุ่ม กลุ่มเกษตรกรมีผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ชัดเจน มีความสามารถในการบริหารจัดการที่โปร่งใสและเป็นธรรม โดยเน้นระบบแบ่งปันผลประโยชน์ที่เท่าเทียมกัน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสมาชิกในทุกระดับ ตั้งแต่การตัดสินใจ การวางแผน ไปจนถึงการติดตามและประเมินผล อีกทั้งยังสร้างกลไกการสื่อสารภายในที่เปิดเผย ตรงไปตรงมา และเน้นความร่วมมือมากกว่าการสั่งการ

4. การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในระบบ Smart Farming มีการส่งเสริมให้เกษตรกรรู้จักและทดลองใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการจัดการผลผลิต เช่น การใช้งานแอปพลิเคชันสำหรับบันทึกข้อมูลการปลูกพืช การคำนวณต้นทุน และการบริหารจัดการสินค้าคงคลัง รวมถึงการขายสินค้าออนไลน์ ซึ่งช่วยให้สามารถวางแผนการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ ลดของเสีย และตอบสนองตลาดได้รวดเร็วมากขึ้น ทั้งยังเป็นการเสริมสร้างความรู้เท่าทันด้านดิจิทัลในชุมชนอีกด้วย

5. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือและการมีส่วนร่วมเชิงนโยบาย กลุ่มเกษตรกรมีการสร้างเครือข่ายร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อร่วมกันพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรในด้านต่าง ๆ ทั้งการฝึกอบรม การเข้าถึงแหล่งทุน และการเปิดตลาดใหม่ ๆ นอกจากนี้ ยังสนับสนุนให้เกษตรกรมีบทบาทในการแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบายหรือโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาคเกษตรในพื้นที่ ซึ่งช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งและการเป็นเจ้าของกระบวนการพัฒนาอย่างแท้จริง

จากกระบวนการพัฒนาธุรกิจการเกษตรของกลุ่มอาชีพดังกล่าว ทำให้เกิดการยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในมิติต่าง ๆ ทั้งด้านรายได้ ความมั่นคงทางอาชีพ การเรียนรู้ และการมีบทบาทในสังคม อีกทั้งยังส่งเสริมความมั่นคงของระบบเกษตรกรรมท้องถิ่นในระยะยาว อันจะนำไปสู่ความยั่งยืนทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของชุมชนโดยรวม

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า ผลการศึกษาการพัฒนาธุรกิจการเกษตรของกลุ่มอาชีพเกษตรกร ตำบลช้างซ้าย อำเภอพระพรหม จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไป คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ดังรายละเอียดดังนี้ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุ 60 ปี ขึ้นไป มีระดับการศึกษาประถมศึกษา มีอาชีพเกษตรกรรม มีรายได้ 15,001 บาทขึ้นไป และ 2) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนาธุรกิจการเกษตรของกลุ่มอาชีพเกษตรกรฯ โดยรวมทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการส่งเสริมการตลาดและสร้างรายได้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการผลิตที่เป็นมิตรกับ

สิ่งแวดล้อม ส่วนด้านการเชื่อมโยงหุ้นส่วนการพัฒนาธุรกิจการเกษตร มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ที่เป็นอย่างนี้เพราะว่ากลุ่มอาชีพเกษตรกรให้ความสำคัญในการส่งเสริมการตลาดและการสร้างรายได้ โดยกลุ่มได้ใช้ช่องทางการขายที่หลากหลายทั้งในชุมชน ตลาดนัด และการขายแบบออนไลน์ ไม่ว่าจะช่องทาง Facebook Page, Line, Tiktok มีการบรรจุภัณฑ์และการสร้างแบรนด์ ผลการศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ แนวทางการพัฒนาธุรกิจการเกษตรของกลุ่มอาชีพเกษตรกร ฯ มีรายละเอียด 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 2) ด้านการส่งเสริมการตลาดและการสร้างรายได้ 3) ด้านการบริหารจัดการธุรกิจที่ยั่งยืน 4) ด้านการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่ 5) ด้านการเชื่อมโยงหุ้นส่วนการพัฒนาธุรกิจการเกษตร จากกระบวนการพัฒนาธุรกิจการเกษตรของกลุ่มอาชีพ ทำให้เกิดการยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในมิติต่าง ๆ ทั้งด้านรายได้ ความมั่นคงทางอาชีพ การเรียนรู้ และการมีบทบาทในสังคม อีกทั้งยังส่งเสริมความมั่นคงของระบบเกษตรกรรมท้องถิ่นในระยะยาว อันจะนำไปสู่ความยั่งยืนทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของชุมชนโดยรวมอย่างยั่งยืน จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) ควรส่งเสริมให้มีการพัฒนากลไกความร่วมมือ ในรูปแบบของ “ข้อตกลงความร่วมมือทางธุรกิจเกษตร” (Agri-Business Partnership MOU) ระหว่าง กลุ่มเกษตรกรกับคู่ค้าหรือภาคีเครือข่าย เพื่อเพิ่มโอกาสเข้าถึงตลาดและแหล่งทุน 2) องค์การบริหารส่วนตำบลช้างซ้ายควรสนับสนุนการจัดตั้ง “ศูนย์สนับสนุนการเชื่อมโยงพันธมิตรธุรกิจเกษตร” ในระดับอำเภอหรือจังหวัด เพื่อเป็นตัวกลางเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสาร การเจรจาร่วม และการพัฒนาโครงการระยะยาว 3) องค์การบริหารส่วนตำบลช้างซ้ายควรกำหนดนโยบายระดับท้องถิ่นและระดับจังหวัดที่ส่งเสริม การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ (Cluster) ระหว่างเกษตรกร องค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษา อย่างเป็นระบบ 4) กลุ่มเกษตรกรควร สร้างระบบบริหารจัดการความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย ที่มีความชัดเจน เช่น แต่งตั้ง ผู้ประสานงานด้านเครือข่าย หรือจัดทำแผนการพัฒนาร่วมกับพันธมิตร 5) ควรส่งเสริมการจัดเวทีพบปะระหว่างกลุ่มอาชีพเกษตรกรกับหน่วยงานต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ เช่น “ตลาดนัดพันธมิตรธุรกิจชุมชน” เพื่อสร้างความเข้าใจ ร่วมแลกเปลี่ยน และพัฒนาแนวทางความร่วมมือใหม่ ๆ 6) ควรพัฒนาทักษะของสมาชิกกลุ่มในด้านการสื่อสาร การเจรจาต่อรอง และการจัดทำเอกสารความร่วมมือ เพื่อเพิ่มความมั่นใจและความสามารถในการสร้างความร่วมมือระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

กฤษณพัฒน์ จุลศักดิ์. (2 เม.ย. 2568). แนวทางการพัฒนาธุรกิจการเกษตรของกลุ่มอาชีพเกษตรกร ตำบล ช้างซ้าย อำเภอพระพรหม จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการเชื่อมโยงหุ้นส่วนการพัฒนาธุรกิจการเกษตร. (นางสาววไลพร ชี้แก้ว, ผู้สัมภาษณ์)

กฤษณะ ดาวเรือง. (2560). การพัฒนาผลิตภัณฑ์และกลยุทธ์ทางการตลาดวิสาหกิจชุมชนบ้านเขาแหลม จังหวัดนครสวรรค์. วารสารสุทธิปริทัศน์, 31(100), 130-143.

กัลยารัตน์ หัสโรค์. (2564). กลยุทธ์การตลาดออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจและนวัตกรรมดิจิทัล. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

จักรพงษ์ นวลชื่น. (2561). แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้ยั่งยืนด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นศึกษากรณีวิสาหกิจชุมชนใน จังหวัดนครพนม และจังหวัดสกลนคร. ใน รายงานการวิจัย. วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.

ช่วง สิงโหพล. (30 มี.ค. 2568). แนวทางการพัฒนาธุรกิจการเกษตรของกลุ่มอาชีพเกษตรกร ตำบลช้างซ้าย อำเภอพระพรหม จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม. (นางสาว วไลพร ชี้แก้ว, ผู้สัมภาษณ์)

ทวีศักดิ์ รำพึงนิตย์. (31 มี.ค. 2568). แนวทางการพัฒนาธุรกิจการเกษตรของกลุ่มอาชีพเกษตรกร ตำบล ช้างซ้าย อำเภอพระพรหม จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม. (นางสาว วไลพร ชี้แก้ว, ผู้สัมภาษณ์)

ธราธร รัตนนฤมิตศร. (2567). คิดอนาคตภาคเกษตรกรรมและอาหาร:โอกาสและความท้าทาย. เรียกใช้เมื่อ 15 มีนาคม 2567 จาก https://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/648563

นุกูล เภรีฤกษ์. (12 เม.ย. 2568). แนวทางการพัฒนาธุรกิจการเกษตรของกลุ่มอาชีพเกษตรกร ตำบลช้างซ้าย อำเภอพระพรหม จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่. (นางสาว วไลพร ชี้แก้ว, ผู้สัมภาษณ์)

บุญชม ศรีสะอาด. (2548). วิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาสน์การพิมพ์.

พชรพล สิงโหพล. (4 เม.ย. 2568). แนวทางการพัฒนาธุรกิจการเกษตรของกลุ่มอาชีพเกษตรกร ตำบลช้างซ้าย อำเภอพระพรหม จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการบริหารจัดการธุรกิจที่ยั่งยืน. (นางสาว วไลพร ชี้แก้ว, ผู้สัมภาษณ์)

พรนิภา ทาวงค์. (2564). การมีส่วนร่วมของเกษตรกรต่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร แบบบูรณาการ ของหน่วยงานในเขตพื้นที่สูง ตำบลผาช้างน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา. ใน วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ภาสกร รอดแผลง. (2564). การพัฒนาช่องทางการตลาดออนไลน์ของผลิตภัณฑ์งอบ กลุ่มผลิตภัณฑ์จักสานงอบไทยลาวแง้วทองเอน อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 6(13), 35-45.

สรศักดิ์ คงเมือง. (4 เม.ย. 2568). แนวทางการพัฒนาธุรกิจการเกษตรของกลุ่มอาชีพเกษตรกร ตำบล ช้างซ้าย อำเภอพระพรหม จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการส่งเสริมการตลาดและการสร้างรายได้. (นางสาว วไลพร ชี้แก้ว, ผู้สัมภาษณ์)

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสาม พ.ศ. 2566 - 2570. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 139 ตอนพิเศษ 258 ง หน้า 1 (1 พฤศจิกายน 2565).

สิริวัฒน์ สาครวาสี. (2562). The argriculture of the future เกษตรกรรมแห่งอนาคต. (พิมพ์ครั้งที่ 1). นนทบุรี: หจก.มิตรเกษตรการตลาดและโฆษณา.

เสาวณี จุลิรัชณีกร. (2564). โอกาสและศักยภาพการค้าชายแดนสำหรับผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคใต้. เรียกใช้เมื่อ 30 มีนาคม 2568 จาก https://kb.psu.ac.th/psukb/handle/2016/11860

บทความวิจัย

ความสามารถในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์สู่การเป็นบัณฑิตยุคดิจิทัลของสถาบันสารสาสน์เทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ*

THE ABILITY TO APPLY ARTIFICIAL INTELLIGENCE TECHNOLOGY TO BECOME A DIGITAL GRADUATE OF SARASAS SUVARNABHUMI INSTITUTE OF TECHNOLOGY

เอกนารี สวัสดิ์นที, พรทิพย์ ว่องสรรพการ*, วิภาวดี สิงสีทา, สมเพ็ชย์ เรียนชิน, กมนนุช หทัยวุฒิพันธ, ณภัทร เกื้อสุข, นงลักษณ์ เหรียญทอง, สุรัมภา เพ็ชรขำ

Eknaree Sawasnatee, Pornthip Wongsanpakarn*, Vipavadee Singseetha, Somphet Rainchin, Kamonnut Hathaiwuttipun, Naphat Kuesuk, Nongluk Rienthong, Surampa Phetkham

คณะบริหารธุรกิจ สถาบันสารสาสน์เทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ สมุทรปราการ ประเทศไทย

School of Business Administration Sarasas Suvarnabhumi Institute of Technology, Samut Prakan, Thailand

*Corresponding author E-mail: tomvichakarn@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับความสามารถในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์สู่การเป็นบัณฑิตยุคดิจิทัลของสถาบันสารสาสน์เทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ กลุ่มตัวอย่างคือ บัณฑิตระดับปริญญาตรี คณะบริหารธุรกิจ จำนวน 92 คน โดยผู้วิจัย กำหนดกลุ่มตัวอย่างจากตารางเครซี่และมอร์แกน และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามที่เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ การวิเคราะห์ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ของบัณฑิตยุคดิจิทัลของสถาบันสารสาสน์เทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการใช้ดิจิทัล, ด้านการปรับตัวสู่การเปลี่ยนแปลงดิจิทัล และด้านการเข้าใจดิจิทัล ตามลำดับ และผลการศึกษาครั้งนี้เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงหลักสูตร ให้ทันสมัยและตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน ความรู้ในเรื่องการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ในยุคดิจิทัล เพิ่มความรู้ด้านเทคโนโลยี ที่เกี่ยวข้องกับการนำปัญญาประดิษฐ์มาทำงานด้วยการรับข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และประมวลผลเพื่อตอบกลับมาในรูปแบบต่าง ๆ การบัญชี ซอฟต์แวร์การวิเคราะห์ข้อมูลและระบบคลาวด์ สนับสนุนการปรับใช้เทคโนโลยีอย่างชาญฉลาดร่วมกับการพัฒนาทักษะการทำงาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินธุรกิจในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิผลและเน้นการพัฒนาทักษะทางด้านดิจิทัลนำความสามารถในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในการทำงาน มุ่งสร้างบัณฑิตที่ดีและเก่งเพื่อการพัฒนาประเทศชาติสู่ความเป็นเลิศทางเทคโนโลยี

คำสำคัญ: การพัฒนาทักษะความรู้, ปัญญประดิษฐ์, บัณฑิตยุคดิจิทัล

* Received 2 July 2025; Revised 24 July 2025; Accepted 24 July 2025

Abstract

This research aimed to study the level of application of artificial intelligence technology to become a digital-age graduate of Sarasas Institute of Technology Suvarnabhumi. The sample group was 92 undergraduates in the Faculty of Business Administration. The researcher determined the sample group from the Krejcie and Morgan table and used the simple random sampling method. The research instrument was a 5-level rating scale questionnaire. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, and standard deviation. The results of the research found that the ability to apply artificial intelligence technology of digital-age graduates of Sarasas Institute of Technology Suvarnabhumi, as a whole, had a high average value. When considering each aspect, it was found that problem-solving with digital tools had the highest average value, followed by digital use, digital adaptation, and digital understanding, respectively. The results of this study are useful for improving the curriculum to be up-to-date and in line with the needs of the labor market. Knowledge of the application of artificial intelligence in the digital age Increase knowledge of technologies related to the use of artificial intelligence in work by receiving and analyzing data. and process to provide responses in various forms, accounting, data analysis software and cloud systems. Supports the intelligent deployment of technology in conjunction with the development of work skills to increase efficiency in doing business in the digital age effectively and with an emphasis on the development of digital skills, leading to the ability to apply artificial intelligence technology in work, aiming to create good and skilled graduates for the development of the nation towards technological excellence.

Keywords: Knowledge Skills Development, Digital Age, Artificial Intelligence

บทนำ

ปัญญาประดิษฐ์ หรือ AI ย่อมาจาก Artificial Intelligence คือ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่มีฟังก์ชันที่สามารถทำงานได้เหมือนกับมนุษย์ และสามารถเลียนแบบการทำกิจกรรมของมนุษย์ได้ เช่น การเรียนรู้ การวางแผน และการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เป็นต้น เป็นตัวช่วยมนุษย์ในการคิด ซึ่งจะเน้นไปในเรื่องของการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ เพราะปัญญาประดิษฐ์ (AI) สามารถทำงานได้รวดเร็วกว่าสมองของมนุษย์ แต่ในขณะเดียวกัน ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ยังไม่สามารถทำหน้าที่ที่ต้องใช้ประสาทสัมผัสได้ ในยุคนี้มีการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในงานอุตสาหกรรมเป็นจำนวนมาก (Chaib-draa, B., 1995); (Peres, R. S. et al., 2020); (Ribeiro, J. et al., 2021) เนื่องจากความสามารถในการทำงานที่รวดเร็ว ทำงานซ้ำซาก และคิดปัญหาที่ซับซ้อนได้ สามารถจดจำข้อมูลได้ในจำนวนที่มาก วิเคราะห์แยกแยะและจดจำรูปแบบที่กำหนดให้ งานที่ปัญญาประดิษฐ์สามารถทำทดแทนมนุษย์ได้ เช่น ด้านการประมวลผลข้อมูล ด้านวิเคราะห์การเงินและการลงทุน ด้านตลาด

เป็นต้น ประกอบกับประเทศไทยกำลังเข้าสู่ยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงเป็นยุคดิจิทัล ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทุกองค์กรไม่ว่าจะเป็นองค์กรที่เกี่ยวข้องกับสังคม วัฒนธรรม การศึกษา เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ตลอดจนธุรกิจต่าง ๆ ทำให้ทุกองค์กรนั้นต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับระบบดิจิทัล ซึ่งการก้าวเข้าสู่ยุคที่จำเป็นต้องมีเทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้องนั้น จำเป็นต้องมีการเพิ่มทักษะต่าง ๆ และใช้นวัตกรรมในการสื่อสาร (ราชิต ไชยรัตน์, 2563)

นอกจากนี้ ปัญญาประดิษฐ์จะเพิ่มความสำคัญขึ้นทั้งในภาคเอกชนและภาครัฐบาล จึงมีความจำเป็นต้องจะต้องพัฒนาทักษะทางด้านปัญญาประดิษฐ์และการทำงานร่วมกับปัญญาประดิษฐ์ อย่างไรก็ตามปัญหาในปัจจุบันก็คือการเรียนรู้ปัญญาประดิษฐ์ยังจำกัดอยู่เฉพาะนักศึกษาด้านคอมพิวเตอร์ในระดับปริญญาตรี ทำให้นักศึกษาสาขาอื่น ๆ สามารถเข้าถึงความรู้และการใช้งานปัญญาประดิษฐ์ยังมีจำนวนน้อย และผู้ใช้บัณฑิตหรือสถานประกอบการยังมีความต้องการบัณฑิตที่มีความสามารถในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ที่มีประสิทธิภาพภายในองค์กรเพิ่มมากขึ้น และทันต่อความต้องการตลาดแรงงานที่จะมีการใช้ปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในการทำงานเป็นจำนวนมากขึ้นในอนาคต (Kaplan, A. & Haenlein, M., 2023)

คุณลักษณะของบุคลากรด้านเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (แผนปฏิบัติการด้านปัญญาประดิษฐ์แห่งชาติเพื่อการพัฒนาประเทศไทยระยะ 6 ปี พ.ศ. 2565 - 2570) เป็นส่วนประกอบที่สำคัญที่สุดต่อการพัฒนาและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ โดยปัจจัยสำคัญในการพัฒนาศักยภาพบุคลากร ได้แก่ การสนับสนุนให้มีการสั่งสมความรู้และประสบการณ์ให้โอกาสบุคคลในวัยทำงานได้มีโอกาสเรียนรู้เพิ่มเติมและต่อยอด (Reskill, Upskill, New skill) ให้สามารถพัฒนาทักษะในการทำงานร่วมกับเทคโนโลยีใหม่ ๆ และพัฒนาการศึกษาด้านปัญญาประดิษฐ์ที่มีคุณภาพ (Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation & Ministry of Digital Economy and Society, 2022) มุ่งเน้นทักษะการสร้างสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ความรับผิดชอบ การแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์เพื่อสามารถเป็นผู้นำในการสร้างหรือใช้นวัตกรรมใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหาการทำงานที่มีคุณภาพ มีสมรรถนะ และทักษะเป็นที่ยอมรับของสถานประกอบกิจการ จึงมีความจำเป็นต้องมีการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้ทันสมัยเพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษามีคุณลักษณะและทักษะที่ตรงกับความต้องการของสถานประกอบกิจการ สอดคล้องกับแนวโน้มความต้องการของตลาดแรงงาน ซึ่งในอนาคตโรงงานอุตสาหกรรม สถานประกอบกิจการ และองค์กรต่าง ๆ มีแนวโน้มที่จะนำปัญญาประดิษฐ์มาประยุกต์ใช้ในองค์กรมากยิ่งขึ้น

การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีดิจิทัลและอุตสาหกรรม 4.0 ส่งผลกระทบต่อตลาดแรงงานทั่วโลกรวมถึงประเทศไทย พบว่าแรงงานไทยราว 45% (17 ล้านคน) ขาดทักษะดิจิทัลและเสี่ยงถูกแทนที่ด้วยระบบอัตโนมัติ ปัญหาสำคัญเป็นช่องว่างระหว่างการศึกษากับความต้องการของตลาดแรงงาน โดยบัณฑิตจบใหม่กว่า 70% ขาดทักษะที่ตรงกับความต้องการในยุคดิจิทัล (ศนิชา ละครพล, 2565) การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและความต้องการของตลาดแรงงานสถาบันการศึกษาต้องมีการจัดการหลักสูตรที่บูรณาการความรู้ทางด้านดิจิทัลและทักษะต่าง ๆ เพื่อพร้อมที่จะผลิตบัณฑิตที่มีความพร้อมและตรงกับตลาดแรงงาน โดยใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เข้ามาประยุกต์ใช้ จากความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยตระหนักถึงบัณฑิตในยุคปัจจุบันที่จำเป็นต้องปรับตัวให้สามารถเข้าใจและใช้เทคโนโลยีด้านปัญญาประดิษฐ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสุตา นาดี และคณะ ที่สรุปว่าเพื่อให้สามารถเข้าสู่บทบาทของนัก

บริหารที่สามารถแข่งขันในโลกธุรกิจดิจิทัลได้อย่างมั่นคง โดยให้ความสำคัญกับทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นอันดับแรก (ประสุตา นาดี และคณะ, 2564) ดังนั้น การศึกษานี้จึงมุ่งเน้นสำรวจและวิเคราะห์ความสามารถของบัณฑิตในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีด้านปัญญาประดิษฐ์ในยุคดิจิทัลของสถาบันสารสาสน์เทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาระดับความสามารถในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์สู่การเป็นบัณฑิตยุคดิจิทัลของสถาบันสารสาสน์เทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยวิธีการใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาปีการศึกษา 2564 - 2566 คณะบริหารธุรกิจ จำนวนทั้งสิ้น 125 คน (สำนักงานทะเบียนและวัดผล, 2567) การสุ่มตัวอย่าง โดยคำนึงถึงโอกาสและความน่าจะเป็น (Probability Sampling) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครซี่และมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และยอมรับให้เกิดความคลาดเคลื่อนได้ร้อยละ 5 ได้ขนาดตัวอย่าง จำนวน 92 คน

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย คือ แบบสอบถาม จะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สาขาวิชา และ ประสบการณ์การทำงาน ข้อคำถามลักษณะแบบเลือกตอบ (Check List) ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับความสามารถในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ของบัณฑิตยุคดิจิทัลทั้ง 4 ด้าน (กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2562) ได้แก่ ด้านการเข้าใจดิจิทัล ด้านการใช้ดิจิทัล การแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัล ลักษณะข้อคำถามเป็นการวัดระดับความคิดเห็น 5 ระดับ โดยกำหนดคะแนนตามวิธีของ Likert’s scale ดังนี้

5 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีความคิดเห็นในระดับมาก

3 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง มีความคิดเห็นระดับน้อยที่สุด

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย คือ ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา Validity โดยให้ผู้เชี่ยวชาญผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน พบว่า ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ แต่ละข้อมีค่าระหว่าง 0.67 - 1.00 ซึ่งถือว่าแบบสอบถามสามารถนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลงานวิจัยได้ จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองกับผู้ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง (Try-out) จำนวน 30 คน ซึ่งเป็นบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาปีการศึกษา 2564 - 2566 คณะบริหารธุรกิจ ซึ่งไปใช้กลุ่มตัวอย่างในการเก็บรวบรวมจากการวิจัยครั้งนี้ เพื่อตรวจสอบว่าข้อคำถามนั้นมีการสื่อความหมายตรงกับความต้องการของผู้วิจัยหรือไม่และตรวจสอบความเข้าใจของภาษาที่ใช้รวมถึงเนื้อหาของข้อคำถามใช้วิธีการหาค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีสัมประสิทธิ์

แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1990) ได้โดยค่าประสิทธิ์แอลฟามีค่ามากกว่า 0.70 ซึ่งเป็นค่าที่ยอมรับได้ จึงนำแบบสอบถามนี้ไปใช้ในการวิจัยต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยส่งแบบสอบถามผ่านทาง Google forms จำนวนทั้งสิ้น 92 ฉบับ และได้รับคืนด้วยตนเอง จำนวน 92 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 เพื่อนำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ ของข้อมูลแล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมแบบสอบถามที่ได้จากผู้ตอบแบบสอบถามแล้วนำมาทำการตรวจสอบความครบถ้วนและความถูกต้องของข้อมูลอีกครั้ง จากนั้นนำข้อมูลที่ผู้ตอบแบบสอบถามไปลงรหัสในคอมพิวเตอร์ เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสาเร็จรูปทางสถิติในการวิเคราะห์ โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลสถิติพรรณา (Descriptive Statistics) ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลในแบบสอบถาม ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยการหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage)

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลในแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความสามารถในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์สู่การเป็นบัณฑิตยุคดิจิทัลของสถาบันสารสาสน์เทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ ผู้วิจัยวิเคราะห์มาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ในการแปลความหมาย (บุญชม ศรีสะอาด, 2558)

4.50 - 5.00 หมายถึง มีความสามารถในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในระดับมากที่สุด

3.50 - 4.49 มีความสามารถในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในระดับมาก

2.50 - 3.49 มีความสามารถในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในระดับปานกลาง

1.50 - 2.49 มีความสามารถในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในระดับน้อย

1.00 - 1.49 มีความสามารถในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 92 คน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 64 และเป็นเพศ ชาย จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 36 อายุ 25-30 ปี จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 57.6 บริหารธุรกิจสาขาวิชาการจัดการ จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 48.8 และประสบการณ์การทำงาน จำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 65.6

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความสามารถในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ของบัณฑิตยุคดิจิทัลทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการเข้าใจดิจิทัล ด้านการใช้ดิจิทัล การแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัล และการปรับตัวสู่การเปลี่ยนแปลงดิจิทัล ดังตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานองค์ประกอบความสามารถในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ของบัณฑิตยุคดิจิทัลตามความคิดเห็นของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษา 2564 - 2566

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานองค์ประกอบความสามารถในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์สู่การเป็นบัณฑิตยุคดิจิทัลตามความคิดเห็นของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษา 2564 - 2566

องค์ประกอบ	บัณฑิต 2566		บัณฑิต 2565		บัณฑิต 2564		รวมทั้งสิ้น		ระดับความสามารถ
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	
1. ด้านการเข้าใจดิจิทัล	4.40	0.50	4.47	0.35	4.33	0.46	4.40	0.43	มาก
2. ด้านการใช้ดิจิทัล	4.54	0.55	4.46	0.40	4.23	0.40	4.41	0.45	มาก
3. การแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัล	4.36	0.47	4.51	0.47	4.54	0.44	4.47	0.46	มาก
4. การปรับตัวสู่การเปลี่ยนแปลงดิจิทัล	4.20	0.45	4.67	0.58	4.33	0.25	4.40	0.42	มาก
รวม	**4.37**	**0.49**	**4.52**	**0.45**	**4.35**	**0.38**	**4.42**	**0.44**	**มาก**

จากตารางแสดงให้เห็นว่า ความสามารถในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์สู่การเป็นบัณฑิตยุคดิจิทัลของสถาบันสารสาสน์เทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ ตามความคิดเห็นของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษา 2564 - 2566 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.42, S.D. = 0.44) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}$ = 4.47, S.D. = 0.46) รองลงมา คือ ด้านการใช้ดิจิทัล ($\bar{x}$ = 4.41, S.D. = 0.45), ด้านการปรับตัวสู่การเปลี่ยนแปลงดิจิทัล ($\bar{x}$ = 4.40, S.D .= 0.42) และด้านความเข้าใจดิจิทัล ($\bar{x}$ = 4.40, S.D. = 0.43) ตามลำดับ

อภิปรายผล

ผลการวิจัย เรื่อง ความสามารถในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์สู่การเป็นบัณฑิตยุคดิจิทัลของสถาบันสารสาสน์เทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ มีรายละเอียด ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 92 คน พบว่า เป็นเพศหญิง จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 64 และเป็นเพศ ชาย จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 36 อายุ 25-30 ปี จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 78.26 และอายุมากกว่า 30 ปี จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 21.74 เป็นนักศึกษาปีการศึกษา 2564 จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 29.35 เป็นนักศึกษาปีการศึกษา 2565 จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 32.61 และเป็นนักศึกษาปีการศึกษา 2566 จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 38.04

ความสามารถในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์สู่การเป็นบัณฑิตยุคดิจิทัลของสถาบันสารสาสน์เทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า

1. ด้านการเข้าใจดิจิทัล อยู่ในระดับมาก อาจเนื่องมาจากการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ และบริการต่าง ๆ ที่สนใจด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลคอมเมิร์ซ ให้ความสำคัญกับการสร้างสรรค์สิ่งที่จำเป็นต่อผู้ซื้อที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย โดยมุ่งไปที่การใช้กลยุทธ์การตลาดด้วยสื่อดิจิทัลที่หลากหลาย การสนทนาด้วยแชทบอท และการตลาดอัตโนมัติในการรับคำสั่งซื้อสินค้าและบริการได้ตลอดเวลา เพิ่มโอกาสสำหรับการจำหน่ายสินค้า และสอดคล้องกับแนวคิดการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์เพื่อทดแทนแรงงานทำให้มีความสม่ำเสมอในการตอบคำถาม หรือข้อสงสัยจากผู้ซื้อเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดี จึงเป็นโอกาสสำหรับธุรกิจในยุคดิจิทัลด้วยนวัตกรรม และเทคโนโลยีบนโซเชียลคอมเมิร์ซ (Sharda, N., 2021) และสอดคล้องกับแนวคิดดิจิทัลคอมเมิร์ซ

(Digital Commerce) เป็นการซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ (E- Commerce) รวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัยการพัฒนาความรอบรู้ด้านดิจิทัลของพยาบาลวิชาชีพ เรื่องดิจิทัลคอมเมิร์ซประเมินความน่าเชื่อถือของตลาดทำธุรกรรมทางการเงินผ่านอุปกรณ์ดิจิทัลหรือช่องทางออนไลน์จัดการปัญหาจากการทำธุรกรรมทางการเงินขายของผ่านช่องทางออนไลน์ (Deelertpaiboon, S. et al., 2023) กระบวนการซื้อขายและการทำธุรกิจที่เกิดขึ้นผ่านช่องทางดิจิทัลหรือออนไลน์ รวมถึงการทำธุรกิจที่ใช้เทคโนโลยีและแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อให้ผู้ขายและผู้ซื้อสามารถติดต่อกันและทำธุรกิจได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว รูปแบบของดิจิทัลคอมเมิร์ซไม่จำเป็นต้องเป็นการซื้อขายเพียงอย่างเดียวแต่ยังรวมถึงการโฆษณา การติดต่อลูกค้า การบริการหลังการขาย และประเภทอื่น ๆ ของการทำธุรกิจออนไลน์ที่มีการใช้เทคโนโลยี โดยการตลาดผ่านช่องทางดิจิทัลในปัจจุบันเป็นทางเลือกที่ช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ เช่น การส่งเสริมการขาย ซึ่งผู้ประกอบการทั้งรายเล็กและรายใหญ่มีการใช้สื่อสังคมออนไลน์ เพื่อสร้างการรับรู้ถึงแบรนด์ การเพิ่มช่องทางการขาย และการมีส่วนร่วมกับลูกค้าได้ (Sugito, 2024)

2. ด้านการใช้ดิจิทัล ผลการวิจัยพบว่า อยู่ในระดับมาก อาจเนื่องมาจากในยุคปัจจุบันนักศึกษามีทักษะในการใช้ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ ได้แก่ ทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ทักษะการรู้สารสนเทศ ทักษะการรวบรวมจัดเก็บและสร้างความรู้ ทักษะการสื่อสารและเผยแพร่สารสนเทศดิจิทัลและกระบวนการคิด ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะทางสังคม (Soft Skills) การใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ เช่น โปรแกรมประมวลผลคำ (Word Processor) เว็บเบราว์เซอร์ (Web browser) อีเมล และเครื่องมือสื่อสารอื่น ๆ สู่เทคนิคขั้นสูงขึ้นสำหรับการเข้าถึงและการใช้ความรู้ เช่น โปรแกรมที่ช่วยในการสืบค้นข้อมูล หรือ เสิร์ชเอนจิน (Search Engine) และฐานข้อมูลออนไลน์ รวมถึงเทคโนโลยีอุบัติใหม่ เช่น Cloud Computing เพื่อประโยชน์ในการแข่งขันหรือรักษาผลประโยชน์ให้กับธุรกิจ ปัญญาประดิษฐ์มีความสามารถในการค้นหา รวบรวม ประมวลผลและแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการดำเนินธุรกิจที่ประสบความสำเร็จนั้น ผู้บริหารต้องมีการรวบรวมข้อมูลการวางแผน การดำเนินการ และการประเมินติดตามทั้งระบบอย่างต่อเนื่อง จากการศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิดของ ทศพร มะหะหมัด มนัส สุทธิการ, เจริญ แซ่จึง กล่าวว่า ปัญญาประดิษฐ์สามารถเป็นเครื่องมือช่วยในการสนับสนุนเครื่องมือช่วยในการสนับสนุนและส่งเสริมให้การดำเนินงานดังกล่าวมีประสิทธิภาพและรวดเร็วมากขึ้น โดยการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ขององค์กรธุรกิจนั้น นวัตกรรมปัญญาประดิษฐ์ (AI) เป็นศาสตร์ที่มุ่งพัฒนาระบบคอมพิวเตอร์ให้สามารถเลียนแบบความคิด วิเคราะห์ และปฏิบัติงานได้คล้ายคลึงกับมนุษย์ โดยอาศัยการรวบรวมและแปลง (ทศพร มะหะหมัด และมนัส สุทธิการ, 2563); (เจริญศักดิ์ แซ่จึง, 2562) และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุพรรณี รัตนโรจน์มงคล ได้ศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของพนักงานธนาคารของรัฐ ขนาดใหญ่ พบว่า ทัศนคติต่อการใช้งานเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ มากที่สุด รองลงมาคือ การรับรู้ถึงประโยชน์ในการใช้งาน โดยมีการส่งผลไปในทิศทางเดียวกัน (สุพรรณี รัตนโรจน์, 2563)

3. ด้านการแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัล ผลการวิจัยพบว่า อยู่ในระดับมาก อาจเนื่องมาจากมีการใช้งานเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์สื่อสารเพื่อนร่วมงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Na, S. et al. ที่กล่าวว่าการสื่อสารและส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานฐานความรู้มีทัศนคติเชิงบวกต่อเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เชิงสร้างสรรค์จะทำให้ผู้ใช้งานมองเห็นประโยชน์จากการใช้งานเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ดังกล่าวและกระตุ้นให้เกิด

การค้นหาและเลือกใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เชิงสร้างสรรค์ที่ใช้งานได้ง่ายเพื่อช่วยในการปฏิบัติงานและแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ (Na, S. et al., 2023) สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมอุษา วิไลพันธุ์ ที่ได้ศึกษาการปฏิรูปกระบวนการทำงานด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล: ศึกษาเฉพาะกรณีสำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิรูปกระบวนการทำงานด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล เกิดจากบุคลากรขาดการรับรู้ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลและมี Mindset ที่ไม่ดีเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยี โดยมองว่าการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้มีความยุ่งยากและเป็นการเพิ่มภาระงาน ประกอบกับช่วงวัยหรือ Generationที่แตกต่างกันส่งผลต่อการรับรู้ด้านเทคโนโลยีซึ่งคนในช่วงอายุที่เป็นยุค Baby Boomer ไม่ค่อยอยากเปลี่ยนแปลงที่จะยอมรับการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ (สมอุษา วิไลพันธุ์, 2561)

4. การปรับตัวสู่การเปลี่ยนแปลงดิจิทัล ผลการวิจัยพบว่า อยู่ในระดับมาก อาจเนื่องมาจากการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี (Digital disruption) ที่เกิดจากการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ที่เกิดขึ้นถูกนำมาเพิ่มศักยภาพของการทำงานโดยการนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology) การปรับตัวอย่างต่อเนื่องเป็นสิ่งที่สำคัญซึ่งการปรับตัวเป็นความสามารถของบุคคลที่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือวิธีคิดเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเป็นกระบวนการพัฒนาตนเองตลอดชีวิต รวมถึงการเรียนรู้จากประสบการณ์และการแลกเปลี่ยนความรู้ข้อมูลสารสานเทศกับผู้อื่นวิธีพัฒนาทักษะการปรับตัวและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องสามารถทำได้โดย การเปิดใจยอมรับความคิดและประสบการณ์ใหม่ ๆ การตั้งเป้าหมายการเรียนรู้อย่างแน่วแน่การนำความรู้ไปปฏิบัติจริงการเรียนรู้จากผู้ที่ประสบความสำเร็จและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีกับการเรียนรู้อย่างเหมาะสม (Sajja, R. et al., 2024) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Cazares, C. ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับ ที่กล่าวว่า ความตระหนักและทัศนคติต่อศักยภาพของ ปัญญาประดิษฐ์ เป็นกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับสิ่งใหม่ที่เกิดขึ้นในสมองโดยผ่านการรับรู้ เรียนรู้ และทดลองปฏิบัติจนเกิดพฤติกรรมการยอมรับการเปลี่ยนแปลงและนำไปปฏิบัติด้วยความเต็มใจ (Cazares, C., 2024) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เพ็ญพรรณ วันเพ็ญ การรับรู้และทัศนคติที่มีผลต่อความพร้อมรับมือในการเข้ามาแทนที่ของปัญญาประดิษฐ์กลุ่มจักรกลอัตโนมัติของพนักงานบริษัท เอกชน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า ทัศนคติที่มีต่อปัญญาประดิษฐ์กลุ่มเครื่องจักรกลอัตโนมัติ ด้านความรู้สึกที่พนักงานเอกชนมีต่อปัญญาประดิษฐ์กลุ่มเครื่องจักรกลอัตโนมัตินั้น เนื่องจากพนักงานเอกชนรับรู้ถึงการทำงานของปัญญาประดิษฐ์ในบางส่วน ทำให้ความรู้สึกที่มีต่อปัญญาประดิษฐ์นั้นมีในทิศทางที่ดี คือสามารถปรับตัวทำงานร่วมกับปัญญาประดิษฐ์ได้ อีกทั้งการปรับตัวของพนักงานเอกชน โดยการเปิดใจรับการเรียนรู้จึงเป็นการเตรียมความพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลง ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ทัศนคติที่มีต่อปัญญาประดิษฐ์กลุ่มเครื่องจักรกลอัตโนมัติ ประกอบด้วยความรู้สึกที่มีต่อปัญญาประดิษฐ์ ความพร้อมในการปรับตัวต่อปัญญาประดิษฐ์ มีความสัมพันธ์กับความพร้อมรับมือในการเข้ามาแทนที่ของปัญญาประดิษฐ์ (เพ็ญพรรณ วันเพ็ญ, 2561)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยความสามารถในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ของบัณฑิตยุคดิจิทัล ที่ได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบ 4 ด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ด้านการแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัล ผลการวิจัยพบว่า

ความคิดเห็นความสามารถในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์สู่การเป็นบัณฑิตยุคดิจิทัลมีค่าเฉลี่ย 4.47 อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมาคือ ด้านการใช้ดิจิทัล ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์สู่การเป็นบัณฑิตยุคดิจิทัลมีค่าเฉลี่ยรวม 4.41 อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ การเข้าใจดิจิทัล ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์สู่การเป็นบัณฑิตยุคดิจิทัลมีค่าเฉลี่ยรวม 4.40 อยู่ในระดับมากที่สุด และการปรับตัวสู่การเปลี่ยนแปลงดิจิทัล ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์สู่การเป็นบัณฑิตยุคดิจิทัลมีค่าเฉลี่ยรวม 4.40 อยู่ในระดับมากที่สุด ข้ออเสนอแนะจากการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าควรพัฒนาสถาบันการศึกษา ควรออกแบบหลักสูตรที่บูรณาการความรู้ด้านเทคโนโลยี AI และการบริหารเข้าด้วยกัน เช่น การเรียนแบบโครงงาน (Project-based Learning) การใช้กรณีศึกษาเกี่ยวกับ AI ในการบริหาร และการจัดทำห้องปฏิบัติการสำหรับการทดลองใช้เครื่องมือ AI จริง ภาคเอกชน ควรส่งเสริมความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยในการพัฒนาทักษะ AI ของบัณฑิตผ่านโครงการฝึกงาน โครงการสหกิจศึกษา การสนับสนุนทรัพยากรหรือการร่วมพัฒนาหลักสูตรเฉพาะทาง เพื่อให้ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน บัณฑิต ควรมีทัศนคติเชิงบวกต่อเทคโนโลยีใหม่ ๆ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องผ่านการเรียนออนไลน์ หลักสูตรระยะสั้น หรือการเข้าร่วมชุมชนวิชาชีพด้านเทคโนโลยี ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการทำวิจัยแบบผสมผสาน (Mix Research) ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ เพื่อจะทำให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายและมีความลึกเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งการศึกษากลุ่มตัวอย่างหลาย ๆ กลุ่ม หรือตัวแปรอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ เพื่อให้ผู้ประกอบวิชาชีพนำผลการศึกษาไปปรับปรุงพัฒนาให้เกิดทักษะและความเข้าใจในบทบาทของแต่ละวิชาชีพยุคดิจิทัล เช่น ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี การจัดการ โลจิสติกส์ การจัดซื้อจัดหา เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2562). สรุปผลการสำรวจข้อมูลสถานภาพการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม.

เจริญศักดิ์ แซ่จึง. (2562). การวิเคราะห์ข้อมูลทางธุรกิจในยุคของปัญญาประดิษฐ์. วารสารธุรกิจปริทัศน์, 11(2), 157-177.

ทศพร มะหะหมัด และมนัส สุทธิการ. (2563). ปัญญาประดิษฐ์การจัดการทรัพยากรบุคคลสมัยใหม่ในองค์กร. วารสาร RMUTT Global Business and Economics Review, 5(1), 75-89.

ประสุตา นาดี และคณะ. (2564). สมรรถนะของนักบัญชีในยุคดิจิทัล: ทักษะการปรับตัวในโลกที่เปลี่ยนแปลง. วารสารศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ, 8(2), 19-32.

เพ็ญพรรณ วันเพ็ญ. (2561). การรับรู้และทัศนคติที่มีผลต่อความพร้อมรับมือในการเข้ามาแทนที่ของปัญญาประดิษฐ์กลุ่มจักรกลอัตโนมัติของพนักงานบริษัทเอกชน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ราชิต ไชยรัตน์. (2563). บทบาทนักบัญชีในโลกอนาคตจากนักบัญชีสู่นักบัญชีนวัตกร. เรียกใช้เมื่อ 16 พฤศจิกายน 2567 จาก http://www.tfac.or.th/Article/Detail/126212

ศนิชา ละครพล. (2565). ผลสำรวจแรงงานไทย 45% ขาดทักษะด้านดิจิทัล เสี่ยงถูกแทนที่ด้วยระบบ อัตโนมัติ. เรียกใช้เมื่อ 27 กุมภาพันธ์ 2568 จาก https://shorturl.asia/4vxer

สมอุษา วิไลพันธุ์. (2561). การปฏิรูปกระบวนการทำงานด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล ศึกษาเฉพาะกรณีสำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. วารสารรามคำแหงฉบับรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, 2(2), 1-27.

สำนักงานทะเบียนและวัดผล. (2567). สถาบันสารสาสน์เทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ, ข้อมูลนักศึกษาและระเบียบการศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 20 ธันวาคม 2567 จาก https://svit.ac.th

สุพรรณี รัตนโรจน์. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของพนักงานธนาคารของรัฐขนาดใหญ่ ABC. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Cazares, C. (2024). Teacher acceptance of artificial intelligence tools: Examining the role of perceived benefits and concerns in K-12 education. Contemporary Educational Technology, 16(2), 1-18.

Chaib-draa, B. (1995). Industrial applications of distributed AI. Communications of the ACM, 38(11), 49-53.

Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (5th ed.). New York: Harper Collins.

Deelertpaiboon, S. et al. (2023). Digital literacy development of professional nurses. Vajira Nursing Journal, 25(1), 70-79.

Kaplan, A. & Haenlein, M. (2023). Rethinking leadership for the age of AI. Journal of Business Strategy, 44(1), 11-18.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.

Na, S. et al. (2023). Artificial intelligence (AI)-based technology adoption in the construction industry: A cross national perspective using the technology acceptance model. Buildings, 13(10), 2518. https://doi.org/10.3390/buildings13102518.

Peres, R. S. et al. (2020). Industrial Artificial Intelligence in Industry 4.0 - Systematic Review, Challenges and Outlook. IEEE Access, 8(2020). https://doi.org/10.1109/ACCESS.2020.3042874.

Ribeiro, J. et al. (2021). Robotic process automation and artificial intelligence in industry 4.0 - A literature review. Procedia Computer Science, 181, 51-58. Doi: https://doi.org/10.1016/j.procs.2021.01.104.

Sajja, R. et al. (2024). Artificial Intelligence-Enabled Intelligent Assistant for Personalized and Adaptive Learning in Higher Education. Information, 15(10), 596. Doi: https://doi.org/10.3390/info15100596.

Sharda, N. (2021). Serving food from the cloud: Financial growth strategy. Toptal. Retrieved November 16, 2019, from https://www.toptal.com/management-consultants/growth-strategy/cloud-kitchen

Sugito. (2024). Implementation of Digital Marketing Strategy in Increasing Company Competitiveness. Ilomata International Journal of Management, 5(1), 178-190.

บทความวิจัย

การขับเคลื่อนกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ชุมชนบ้านคลองขุด ตำบลหานโพธิ์ อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง*

A DRIVING CONSERVATION TOURISM ACTIVITIES IN BAN KHLONG KHUT COMMUNITY, HAN PHO SUBDISTRICT, KHAO CHAISON DISTRICT, PHATTHALUNG PROVINCE

พระปลัดจรัญ ชาตาสโภ (แกล้วทนงค์)*, ดิเรก นุ่นกล่ำ, เดชชาติ ตรีทรัพย์, โกศล สุขเกษม

Phrapalad Jaran Chatasapho (Klawtanong)*, Direk Nunklam, Detchat Treetrap, Kosol Sukkasem

คณะศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Master of Arts, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: 66003204004@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาการขับเคลื่อนกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ชุมชนบ้านคลองขุด ตำบลหานโพธิ์ อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง 2) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการขับเคลื่อนกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ชุมชนบ้านคลองขุด ตำบลหานโพธิ์ อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลโดยใช้ แบบสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 249 คน การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 คน ผลการวิจัยพบว่า การขับเคลื่อนกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ชุมชนบ้านคลองขุด ตำบลหานโพธิ์ อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง โดยรวม มีค่าเฉลี่ยแปลผลอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.08) พิจารณาเป็นรายด้าน ตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า 1) ด้านการลดความเสื่อมถอยของสถานที่ท่องเที่ยว ($\bar{X}$ = 3.82) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 2) ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ($\bar{X}$ = 3.56) 3) ด้านการสร้างความเข้าใจในกิจกรรมท่องเที่ยว ($\bar{X}$ = 3.50) 4) ด้านการสนับสนุนการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน ($\bar{X}$ = 2.90) 5) ด้านการลดการปล่อยมลพิษและการจัดการความบริสุทธิ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ($\bar{X}$ = 2.89) 6) ด้านการสนับสนุนการใช้ทรัพยากรท้องถิ่น ($\bar{X}$ = 2.51), และ 7) ด้านการกระตุ้นพฤติกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X}$ = 2.40) 2) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการขับเคลื่อนกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ชุมชนบ้านคลองขุด จังหวัดพัทลุง พบว่า ต้องส่งเสริมเยาวชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างรู้คุณค่า บนพื้นฐานความรับผิดชอบต่อสังคม ทั้งนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และชุมชนท้องถิ่นอย่างรับผิดชอบ คือ ดำรงวิถีชีวิตเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ส่งเสริมเศรษฐกิจในท้องถิ่น เพื่อสร้างหลักความยั่งยืนและสิ่งแวดล้อมที่บริสุทธิ์

คำสำคัญ: การขับเคลื่อน, การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน, การมีส่วนร่วม, การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์, ชุมชนบ้านคลองขุด

* Received 4 July 2025; Revised 23 July 2025; Accepted 24 July 2025

Abstract

This research article aims to: 1) study the driving forces behind ecotourism activities in Ban Khlong Khut Community, Han Pho Subdistrict, Khao Chaison District, Phatthalung Province, and 2) explore recommendations for advancing ecotourism activities in the same community. A mixed-methods research approach was employed. Quantitative data were collected through questionnaires from a sample group of 249 people. Qualitative data were gathered through interviews with 18 key informants. The research findings revealed that the overall level of driving ecotourism activities in Ban Khlong Khut Community was at a moderate level ($\bar{X}$ = 3.08). When considering each aspect in order from highest to lowest mean score, it was found that: 1) reducing the deterioration of tourist attractions ($\bar{X}$ = 3.82) had the highest average score; 2) promoting sustainable tourism ($\bar{X}$ = 3.56); 3) creating understanding of tourism activities ($\bar{X}$ = 3.50); 4) supporting the sustainable use of resources ($\bar{X}$ = 2.90); 5) reducing pollution emissions and managing the purity of natural resources ($\bar{X}$ = 2.89); 6) supporting the use of local resources ($\bar{X}$ = 2.51); and 7) encouraging environmentally friendly tourism behavior, which had the lowest mean score ($\bar{X}$ = 2.40). In terms of recommendations for advancing ecotourism activities in Ban Khlong Khut Community, Phatthalung Province, it was found that youth participation in conservation and the valuable use of local resources should be promoted. All stakeholders—tourists, entrepreneurs, and the local community—should act responsibly, fostering an environmentally friendly lifestyle. Sustainable tourism should be encouraged to promote the local economy, thereby establishing a foundation for sustainability and preserving a pure environment.

Keywords: Driving Forces, Sustainable tourism, Engagement, Ecotourism, Ban Khlong Khut Community

บทนำ

ประเทศไทยเล็งเห็นถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวในฐานะเครื่องมือหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศให้บรรลุตามยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ภายใต้เป้าหมาย “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” การส่งเสริมการท่องเที่ยวจึงต้องมุ่งเน้นการพัฒนาทั้งระบบ โดยเฉพาะการส่งเสริมการท่องเที่ยวกลุ่มคุณภาพ และเน้นการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ไทย วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งต้องพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว พร้อมควบคู่ไปกับมาตรฐานความปลอดภัย การกระจายรายได้สู่ชุมชน และยกระดับสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือหนึ่งในการลดความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ, 2560)

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จึงเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนา เนื่องจากเป็นการผสานกิจกรรมท่องเที่ยวเข้ากับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สร้างรายได้ให้กับชุมชน โดยลดการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติอย่างไม่ยั่งยืน อย่างไรก็ตาม การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ก็อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น ขยะ มลพิษ หรือการใช้ทรัพยากรเกินขีดจำกัด ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบและมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

ชุมชนบ้านคลองขุด อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง มีวิถีชีวิตพึ่งพาการประมงและการเกษตรเป็นหลัก แต่ประสบปัญหาการทำประมงเกินขีดจำกัด และประมงผิดกฎหมาย ซึ่งส่งผลต่อปริมาณสัตว์น้ำในพื้นที่ การระบาดของ COVID-19 ทำให้ประชาชนในชุมชนหันกลับมาพึ่งพาการประมงมากขึ้น ส่งผลให้ทรัพยากรสัตว์น้ำลดลง ชุมชนจึงร่วมมือกันเพื่อขยายเขตอนุรักษ์ชายฝั่งจาก 340 ไร่ เป็น 610 ไร่ พร้อมวางแผนฟื้นฟูระบบนิเวศ เช่น การปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ ปรับปรุงบ้านปลา และตั้งกฎการใช้เครื่องมือประมงที่เหมาะสม โดยมีการรวมกลุ่มและมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างเข้มแข็ง (กลุ่มอนุรักษ์บ้านคลองขุด, 2568)

การวิจัยครั้งนี้มีคุณค่าและประโยชน์สำคัญ คือ การศึกษากระบวนการขับเคลื่อนกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนบ้านคลองขุดซึ่งเป็นกรณีศึกษาที่สามารถถอดบทเรียนไปใช้ในพื้นที่อื่นได้ อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน รวมถึงส่งเสริมอาชีพ เพิ่มรายได้ และสร้างความมั่นคงให้แก่ชุมชนในระยะยาว อย่างไรก็ตาม ปัญหาสำคัญของการวิจัย ได้แก่ ความขาดแคลนกลไกหรือแนวทางในการบริหารจัดการกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้เป็นระบบ ขาดการบูรณาการกับหน่วยงานภายนอก และการมีส่วนร่วมที่ยังไม่ทั่วถึงในบางกลุ่ม การศึกษานี้จึงมุ่งหวังที่จะนำเสนอแนวทางการขับเคลื่อนกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืนยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการขับเคลื่อนกิจกรรมท่องเทียวเชิงอนุรักษ์ ชุมชนบ้านคลองขุด ตำบล หานโพธิ์ อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง

2. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการขับเคลื่อนกิจกรรมท่องเทียวเชิงอนุรักษ์ ชุมชนบ้านคลองขุด ตำบลหานโพธิ์ อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Method Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเป็นการจัดเก็บข้อมูลโดยใช้เครื่องมือแบบสอบถาม (Questionnaire) ควบคู่กับการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) (ส่งศรี ชมภูวงศ์, 2554) ซึ่งเป็นการจัดเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ดังนี้

1. ดำเนินการวิจัย ขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยคัดเลือกประชาชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในชุมชนบ้านคลองขุด ตำบลหานโพธิ์ อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง มีจำนวนทั้งสิ้น 715 คน โดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างง่ายแก่ประชาชนในชุมชนบ้านคลองขุด ตำบลหานโพธิ์ อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง จำนวน 249 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มี 5 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 ได้แก่ กลุ่มผู้พัฒนากรอำเภอเขาชัยสน ประกอบด้วย พัฒนากรอำเภอ จำนวน 1 คน กลุ่มที่ 2 ได้แก่ กลุ่มผู้นำท้องถิ่น/ผู้นำท้องที่ ประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบล รองนายกองค์การ

บริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 5 คน กลุ่มที่ 3 ได้แก่ กลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 2 รูป/คน กลุ่มที่ 4 ได้แก่ กลุ่มประมงพื้นบ้าน ประกอบด้วย จำนวน 5 คน กลุ่มที่ 5 ได้แก่ กลุ่มทำสวนผลไม้ จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น 18 รูป/คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิจัยเชิงคุณภาพ เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง วิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม มีค่าเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.986 ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Checklist) ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการขับเคลื่อนกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ชุมชนบ้านคลองขุด ตำบลหานโพธิ์ อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง ได้แก่ 1) ด้านการสนับสนุนการใช้ทรัพยากรท้องถิ่น 2) ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน 3) ด้านการสร้างความเข้าใจในกิจกรรมท่องเที่ยว 4) ด้านการลดความเสื่อมถอยของสถานที่ท่องเที่ยว 5) ด้านการสนับสนุนการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน 6) ด้านการกระตุ้นพฤติกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และ 7) ด้านการลดการปล่อยมลพิษและการจัดการความบริสุทธิ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Five point Rating Scale) 5 ระดับ (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2548)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัย ถึง นายเทพชัย คงมี นายกองค์การบริหารส่วนตำบลหานโพธ์ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แจกแบบสอบถามและตรวจสอบความถูกต้องของข้อความในการตอบแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเองได้ทั้งหมด 249 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 %

4. การวิเคราะห์ข้อมูล วิจัยเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับข้อเสนอแนะการขับเคลื่อนกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ชุมชนบ้านคลองขุด ตำบลหานโพธิ์ อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง วิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหาโดยการตีความ สร้างข้อสรุป จากเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นมาวิเคราะห์เพื่อหาบทสรุป แบบบรรยายเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) วิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และการขับเคลื่อนกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ชุมชนบ้านคลองขุด ตำบล หานโพธิ์ อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลค่าสถิติพื้นฐานต่าง ๆ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. การขับเคลื่อนกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ชุมชนบ้านคลองขุด ตำบลหานโพธิ์ อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง พบว่า โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยแปลผล อยู่ในระดับปานกลาง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการขับเคลื่อนกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ชุมชนบ้านคลองขุดตำบลหานโพธิ์ อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง โดยรวม (n = 249)

กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	ระดับการขับเคลื่อน		
	$\bar{x}$	*S.D.*	แปลผล
1. ด้านการสนับสนุนการใช้ทรัพยากรท้องถิ่น	2.51	0.38	ปานกลาง
2. ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน	3.56	0.42	มาก
3. ด้านการสร้างความเข้าใจในกิจกรรมท่องเที่ยว	3.50	0.39	ปานกลาง

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการขับเคลื่อนกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ชุมชนบ้านคลองขุดตำบลหานโพธิ์ อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง โดยรวม (ต่อ) (n = 249)

กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	ระดับการขับเคลื่อน		
	$\bar{x}$	*S.D.*	แปลผล
4. ด้านการลดความเสื่อมถอยของสถานที่ท่องเที่ยว	3.82	0.34	มาก
5. ด้านการสนับสนุนการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน	2.90	0.43	ปานกลาง
6. ด้านการกระตุ้นพฤติกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	2.40	0.39	น้อย
7. ด้านการลดการปล่อยมลพิษและการจัดการความบริสุทธิ์ของทรัพยากรธรรมชาติ	2.89	0.28	ปานกลาง
รวม	**3.08**	**0.54**	**ปานกลาง**

จากตารางที่ 1 พบว่า โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยแปลผล อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ =3.08, *S.D.* = 0.54) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า 1) ด้านการลดความเสื่อมถอยของสถานที่ท่องเที่ยว ($\bar{x}$ = 3.82) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดรองลงมา 2) ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ($\bar{x}$ = 3.56), 3) ด้านการสร้างความเข้าใจในกิจกรรมท่องเที่ยว ($\bar{x}$ = 3.50), 4) ด้านการสนับสนุนการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน ($\bar{x}$ = 2.90), 5) ด้านการลดการปล่อยมลพิษและการจัดการความบริสุทธิ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ($\bar{x}$ = 2.89), 6) ด้านการสนับสนุนการใช้ทรัพยากรท้องถิ่น ($\bar{x}$= 2.51), และ 7) ด้านการกระตุ้นพฤติกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{x}$ = 2.40) ตามลำดับ ทั้งนี้อาจกล่าวได้ว่า การขับเคลื่อนกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ชุมชนบ้านคลองขุด อยู่ในระดับปานกลางนั้น เนื่องจากยังขาดความโดดเด่นและจุดดึงดูดนักท่องเที่ยว สอดคล้องกับแนวคิดและงานวิจัยก่อนหน้าที่ชี้ว่า ปัจจัยสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยวคือความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยว การบริการ และการตลาด ซึ่งชุมชนจำเป็นต้องพัฒนาให้ครบถ้วนเพื่อยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดและงานวิจัยต่าง ๆ ที่ระบุว่าศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านสถานที่ ความพร้อมของชุมชน การบริหารจัดการ การบริการ และการตลาด ซึ่งล้วนยังเป็นจุดที่ควรพัฒนาเพิ่มเติม

2. ข้อเสนอแนะการขับเคลื่อนกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ชุมชนบ้านคลองขุด ตำบลหานโพธิ์ อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง

2.1 ด้านการสนับสนุนการใช้ทรัพยากรท้องถิ่น ต้องส่งเสริมสนับสนุนให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรอย่างสร้างสรรค์ 1) การใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่าและยั่งยืน 2) การส่งเสริมผลิตภัณฑ์และบริการจากทรัพยากรท้องถิ่น 3) การพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น 4) การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและฟื้นฟูทรัพยากร 5) การสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และชุมชน 6) การปลูกจิตสำนึกและให้ความรู้แก่ประชาชน หากสามารถนำแนวทางเหล่านี้ไปปรับใช้ จะช่วยให้ทรัพยากรท้องถิ่นถูกใช้อย่างคุ้มค่า และสร้างประโยชน์ให้กับทั้งชุมชนและประเทศในระยะยาว

2.2 ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ควรตระหนักถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น และเลือกกิจกรรมที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมการท่องเที่ยวในช่วงนอกฤดู เพื่อกระจายรายได้อย่างสมดุล ให้ชุมชนในพื้นที่สามารถร่วมมือกันในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

2.3 ด้านการสร้างความเข้าใจในกิจกรรมท่องเที่ยว สามารถทำได้โดยการให้ความรู้และข้อมูลที่ถูกต้อง ส่งเสริมจิตสำนึกในการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบ ให้ความสำคัญกับการสื่อสารที่เข้าถึงง่าย เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน จัดกิจกรรมเชิงให้ความรู้ สร้างสื่อประชาสัมพันธ์ที่มีคุณภาพ ให้คำแนะนำในพื้นที่ท่องเที่ยว สร้างแรงบันดาลใจและกระตุ้นจิตสำนึก และใช้เทคโนโลยีเข้าช่วย

2.4 ด้านการลดความเสื่อมถอยของสถานที่ท่องเที่ยว ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และชุมชนท้องถิ่นในการการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากร ให้มีการจัดการการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ การส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบ และให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน ซึ่งสามารถลดความเสื่อมถอยของสถานที่ท่องเที่ยว โดยใช้วิธีการจัดการพื้นที่และโครงสร้างพื้นฐาน ควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยว จัดการขยะและสิ่งแวดล้อม ฟื้นฟูและบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยว ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการจัดการ และต้องให้มีการส่งเสริมความรู้และจิตสำนึกแก่นักท่องเที่ยวและชุมชนอย่างจริงจัง

2.5 ด้านการสนับสนุนการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน ส่งเสริมวิธีการสนับสนุนการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน ด้วยการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก สนับสนุนเทคโนโลยีสีเขียว มีนโยบายและกฎหมายที่เข้มงวด ส่งเสริมวิถีชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและสนับสนุนชุมชนท้องถิ่นที่ลดการใช้ทรัพยากร

2.6 ด้านการกระตุ้นพฤติกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ด้วยการสร้างความรู้และความเข้าใจ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยเน้นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนเพื่อเป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจในท้องถิ่นไปด้วย วิธีการกระตุ้นพฤติกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสามารถทำได้โดย ให้ความรู้ผ่านสื่อออนไลน์ สร้างกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ที่ชุมชนสนใจ ผ่านกิจกรรมท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ที่จะช่วยสร้างคุณค่าและส่งเสริมความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมและชุมชนในระยะยาว ต่อไป

2.7 ด้านการลดการปล่อยมลพิษและการจัดการความบริสุทธิ์ของทรัพยากรธรรมชาติ โดยอาศัยหลักการป้องกันไว้ก่อนที่ทรัพยากรธรรมชาติจะเสื่อมโทรม และหลักการฟื้นฟูหากความบริสุทธิ์ของทรัพยากรธรรมชาตินั้น ๆ ลดลง เช่น การปิดทะเลน้อยในฤดูปลาวางไข่ เป็นต้น ซึ่งมีหลากหลายวิธีการในการลดมลพิษและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การใช้เทคโนโลยีสะอาด การลดของเสียที่ต้นทาง การรีไซเคิลและใช้ซ้ำ การปลูกป่าและอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นต้น

อภิปรายผล

ผลการศึกษาการขับเคลื่อนกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ชุมชนบ้านคลองขุด ตำบล หานโพธิ์ อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง มีประเด็นที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

โดยภาพรวม การขับเคลื่อนกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ชุมชนบ้านคลองขุด ตำบล หานโพธิ์ อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง มีค่าเฉลี่ยแปลผล อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้สามารถอภิปรายผลได้ว่า อาจเป็นเพราะกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ชุมชนบ้านคลองขุด ยังขาดความโด่ดเด่น สถานที่ท่องเที่ยว ขาดสิ่งที่ดึงดูดใจ/สนใจแก่นักท่องเที่ยว ตามแนวคิดของ ธรรมศักดิ์ โรจนสุนทร กล่าวไว้ว่า เครื่องบ่งชี้ถึงศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวประกอบไปด้วย ปัจจัยจูงใจหลักของการท่องเที่ยว พิจารณาจากสถานที่ตั้งและลักษณะของแหล่งท่องเที่ยว ปัจจัยประกอบ ได้แก่ คุณค่าดึงดูดใจจากสภาพแวดล้อม ภูมิอากาศ ภูมิประเทศ และลักษณะภูมิทัศน์ที่เป็นเอกลักษณ์

ปัจจัยสนับสนุนและสิ่งอำนวยความสะดวก และปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐานและการคมนาคม (ธรรมศักดิ์ โรจนสุนทร, 2544) อีกทั้ง สมชาย สนั่นเมือง กล่าวว่า การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว มีปัจจัยหลักที่สำคัญ ประกอบด้วย 1) แหล่งท่องเที่ยวต้องมีการพิจารณาทั้งในเรื่องของโครงสร้างพื้นฐาน ความพร้อมของชุมชนท้องถิ่น ความพร้อมในเรื่องการบริหารจัดการ 2) การบริการทางการท่องเที่ยว และ 3) การตลาด เพราะการตลาดเป็นส่วนสำคัญในการชักจูงให้ผู้ซื้อ (นักท่องเที่ยว) มาซื้อสินค้า (สมชาย สนั่นเมือง, 2540) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปาริฉัตร สิงห์ศักดิ์ตระกูล ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ของชุมชนบ้านทุ่งมะปรัง อำเภอควนโดนและบ้านโตนปาหนัน อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล ผลการศึกษาวิจัยพบว่า แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนบ้านทุ่งมะปรังและบ้านโตนปาหนันเป็นแหล่ง ท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง (ปาริฉัตร สิงห์ศักดิ์ตระกูล, 2557) อีกทั้ง สุชาติ นกหนู ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในรูปแบบนวัตวิถีวัดแหลมพ้อ ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ผลการศึกษาวิจัย พบว่า ระดับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในรูปแบบนวัตวิถีวัดแหลมพ้อ ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา โดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (สุชาติ นกหนู, 2563) แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรีชา คำมาดี ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของนักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มเยาวชน ในจังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ปรีชา คำมาดี, 2559)

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยแปลผล อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการลดความเสื่อมถอยของสถานที่ท่องเที่ยว ทั้งนี้อภิปรายผลได้ว่า ชุมชนบ้านคลองขุด ส่งเสริมสร้างจิตสำนึกในการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น สร้างกิจกรรมอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพ สิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศ และความเป็นวิถีชีวิตของชุมชน ตามที่บทสัมภาษณ์ อนงค์ คุ้มจิตต์ ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการลดความเสื่อมถอยของสถานที่ท่องเที่ยวว่า ควรมีแนวทางสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมให้ยั่งยืน รวมถึงสร้างประสบการณ์ที่ดีแก่นักท่องเที่ยวในระยะยาว โดยชุมชนต้องปกป้องและบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมที่สำคัญ (อนงค์ คุ้มจิตต์, 2568) อีกทั้งบทสัมภาษณ์ มาณพ จันทร์แก้ว กล่าวว่า ต้องให้การปลูกฝังจิตสำนึกให้นักท่องเที่ยวเคารพและรับผิดชอบต่อสถานที่ที่เยี่ยมชม (มาณพ จันทร์แก้ว, 2568) ตามแนวคิดของ ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์ กล่าวว่า การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเป็นการดำเนินการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่ ซึ่งอยู่ในสภาพเดิม ให้เปลี่ยนแปลงไปสู่สภาพใหม่ที่ดีขึ้น และเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปเยี่ยมเยือน และเป็นการลดความเสื่อมถอยของสถานที่ท่องเที่ยว (ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์, 2542) สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาทิวากร ขตฺติ กล่าวว่า ชุมชนร่วมกันวางแผนงานด้านการปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว เช่น การคมนาคมขนส่ง การบริการนักท่องเที่ยว ปรับปรุงภูมิทัศน์ บริเวณโดยรอบจะต้องอาศัยความร่วมมือของทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐและเอกชน คนในชุมชน เข้ามามีส่วน ร่วมในการดูแลทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดความยั่งยืนต่อไป (พระมหาทิวากร ขตฺติยสิริ (ขัติยะ), 2563) อีกทั้ง ตันติกร โนนศรีและคณะ ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ล่องเรือวังเลาของเทศบาลตำบลเอราวัณ อำเภอเอราวัณ จังหวัดเลย : การท่องเที่ยวล่องแก่งชมวิถีชีวิตและธรรมชาติ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ทำให้รูปแบบการ จัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ประสบความสำเร็จคือ 1) ชุมชนตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าของทรัพยากรที่มีอยู่ 2) การรวมกลุ่มของชุมชนจะต้องชัดเจนในรูปแบบของการ

มีส่วนร่วม 3) ชุมชนจะต้องมีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจในการจัดการทรัพยากร 4) การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 5) ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (ตันติกร โนนศรีและคณะ, 2562)

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ยแปลผล อยู่ในระดับน้อย ได้แก่ ด้านการกระตุ้นพฤติกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ชุมชนบ้านคลองขุด ขาดกิจกรรม แนวทางกระตุ้นพฤติกรรม ของนักท่องเที่ยว ให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม อย่างแท้จริง ทั้งนี้อภิปรายผลได้ว่า ชุมชนบ้านคลองขุด จำเป็นต้องยกระดับการขับเคลื่อนกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพื่อรณรงค์ให้นักท่องเที่ยวเข้าถึงใจความสำคัญของการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับโลก ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม อย่างบทสัมภาษณ์ อนงค์ คุ้มจิตต์ พัฒนากรอำเภอเขาชัยสน กล่าวว่า การกระตุ้นพฤติกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ถือว่าเป็นแนวทางที่ช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เป็นการส่งเสริมความยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยว ทั้งนี้ทุกภาคส่วนต้องร่วมด้วยช่วยกันและสร้างความรับผิดชอบต่อธรรมชาติและชุมชนในท้องถิ่น (อนงค์ คุ้มจิตต์, 2568) อีกทั้งบทสัมภาษณ์ มาณพ จันทร์แก้ว กล่าวว่าต้องให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่ไม่ยั่งยืน (มาณพ จันทร์แก้ว, 2568) ด้วยการสร้างความตระหนักในความสำคัญของการรักษาสิ่งแวดล้อม (สมนึก ชุมประยูร, 2568) อีกทั้ง การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้นำเสนอแนวคิด ๗ Greens ที่เป็นมิตรกับโลก ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ไว้ว่า 1) แนวคิด “เที่ยวด้วยแนวคิดเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Green heart) 2) แนวคิด “ท่องเที่ยวใกล้ไกล ใช้พลังงานให้คุ้มค่า (Green logistics)” 3) แนวคิด “ท่องเที่ยวทั่วทิศ เลือกแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Green attraction)” 4) แนวคิด “สนุกกับกิจกรรมท่องเที่ยวหลากหลาย ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม (Green activity)” 5) แนวคิด “เที่ยวอย่างรู้ค่า รักษาเอกลักษณ์ชุมชน (Green community)” 6) แนวคิด “เลือกใช้บริการธุรกิจที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Green service)” 7) แนวคิด “จิตอาสา พาโลกสดใส ใส่ใจสิ่งแวดล้อม (Green plus)”(การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2552) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ตันติกร โนนศรีและคณะ ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ล่องเรือวังเลาของเทศบาลตำบล เอราวัณ อำเภอเอราวัณ จังหวัดเลย : การท่องเที่ยวล่องแก่งชมวิถีชีวิตและธรรมชาติ ผลการศึกษาพบว่า อาจจะต้องมีหน่วยงานท้องถิ่นเข้ามาร่วมกระตุ้นให้ เกิดการมองเห็นความสำคัญและคุณค่าของทรัพยากรที่มีอยู่แล้วในชุมชน (ตันติกร โนนศรีและคณะ, 2562) อีกทั้ง ศุภกิจ ทองปาน ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์แบบครบวงจร ตำบลบางปิด อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด ผลการศึกษา สามารถสรุปได้ดังนี้ ด้านการบริการและการให้ประสบการณ์ที่มีคุณภาพแก่นักท่องเที่ยว พบว่า มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิถีชีวิต เกษตร วิถีชาวประมงแต่ละหมู่บ้านมีเอกลักษณ์ซึ่งการดำเนินงานคำนึงถึง คือ การอนุรักษ์วัฒนธรรม วิถีชีวิตแบบดั้งเดิมและมีการเผยแพร่ความรู้ให้กับนักท่องเที่ยว ในส่วนของศักยภาพทางการท่องเที่ยว พบว่า การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนอยู่ในระดับที่ต่ำ (ศุภกิจ ทองปาน, 2560)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การขับเคลื่อนกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นแนวทางที่มุ่งเน้นการท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อธรรมชาติ วัฒนธรรม และชุมชนท้องถิ่น การดำเนินงานเริ่มจากการสร้างความเข้าใจให้กับชุมชนเกี่ยวกับคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมของตนเอง พร้อมส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

การวางแผนกิจกรรมต้องยึดหลักการอนุรักษ์อย่างยั่งยืน ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และคำนึงถึงวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน การออกแบบเส้นทางท่องเที่ยว (Tourism Route) ต้องคัดเลือกพื้นที่ที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้โดยไม่เกิดความเสียหาย พร้อมกำหนดขีดจำกัดนักท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนควรทำงานร่วมกัน สนับสนุนการจัดอบรมบุคลากร พัฒนาศักยภาพมัคคุเทศก์ท้องถิ่น และส่งเสริมการตลาดที่เน้นภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างจริงจัง นอกจากนี้ ควรมีระบบติดตามประเมินผลเพื่อปรับปรุงการบริหารจัดการอย่างต่อเนื่อง การขับเคลื่อนต้องใช้การสร้างจิตสำนึกให้นักท่องเที่ยวเคารพธรรมชาติผ่านสื่อสารประชาสัมพันธ์ และกิจกรรมเรียนรู้ที่มีสาระ เช่น ทัวร์ศึกษาเชิงนิเวศ (Ecotourism Tour) และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) เป้าหมายสูงสุดของการขับเคลื่อนกิจกรรมนี้ คือ การสร้างรายได้แก่ชุมชน ควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมให้คงอยู่สู่รุ่นต่อไป เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยมีข้อเสนอแนะว่า ควรร่วมกับมือกับทุกภาคส่วน สร้างความรับผิดชอบต่อธรรมชาติและชุมชนในท้องถิ่น ควรสร้างความตระหนักรู้ในความสำคัญของการรักษาสิ่งแวดล้อมแก่ชุมชนอย่างจริงจัง

เอกสารอ้างอิง

กลุ่มอนุรักษ์บ้านคลองขุด. (2568). ฟื้นเลให้สมบูรณ์ด้วยเขตอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งบ้านคลองขุด จังหวัดพัทลุง. เรียกใช้เมื่อ 21 กุมภาพันธ์ 2567 จาก https://happynetwork.org/project/3918

ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์. (2542). ปัญหาและอุปสรรคของการปฏิบัติตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ฉบับที่ 7. กรุงเทพมหานคร: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

ตันติกร โนนศรีและคณะ. (2562). รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ล่องเรือวังเลาของเทศบาลตำบลเอราวัณ อำเภอเอราวัณ จังหวัดเลย: การท่องเที่ยวล่องแก่งชมวิถีชีวิตและธรรมชาติ. ใน รายงานการวิจัย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.).

ธรรมศักดิ์ โรจนสุนทร. (2544). แนวทางและมาตรการในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปรีชา คำมาดี. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของนักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มเยาวชน ในจังหวัดชลบุรี. การประชุมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติ และนานาชาติ, 7(3), 396-407.

ปาริฉัตร สิงห์ศักดิ์ตระกูล. (2557). การศึกษาศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ของชุมชนบ้านทุ่งมะปรัง อำเภอควนโดนและบ้านโตนปาหนัน อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล. วารสารสุทธิปริทัศน์, 27(83), 97-112.

พระมหาทิวากร ขตฺติยสิริ (ขัติยะ). (2563). การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของตำบลเมืองก๋าย อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2548). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

มาณพ จันทร์แก้ว. (27 ก.พ. 2568). กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ชุมชนบ้านคลองขุด ตำบลหานโพธิ์ อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง. (พระปลัดจรัญ ชาตาสโภ (แกล้วทนงค์), ผู้สัมภาษณ์)

ศุภกิจ ทองปาน. (2560). แนวทางการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์แบบครบวงจร ตำบลบางปิด อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

ส่งศรี ชมภูวงศ์. (2554). ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 2). นครศรีธรรมราช: วีพีเอส.

สมชาย สนั่นเมือง. (2540). ชุมชนท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว (ททท). กรุงเทพมหานคร: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

สมนึก ชุมประยูร. (17 ก.พ. 2568). การขับเคลื่อนกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ชุมชนบ้านคลองขุด ตำบลหานโพธิ์ อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง. (พระปลัดจรัญ ชาตาสโภ (แกล้วทนงค์), ผู้สัมภาษณ์)

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ. (2560). สร้างความหลากหลายด้านการท่องเที่ยว (พ.ศ. 2561 - 2580). เรียกใช้เมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2567 จาก https://www.ratchakitcha.soc.go. th/DATA/PDF/2561/A/082/T_0001.PDF?fbclid=IwAR3PlzqAK5fH03zJD7JoK_I_piMmrPdgRoPvGvv-SUu4ErQO

สุชาติ นกหนู. (2563). การศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในรูปแบบนวัตวิถีวัดแหลมพ้อ ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

อนงค์ คุ้มจิตต์. (17 ก.พ. 2568). การขับเคลื่อนกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ชุมชนบ้านคลองขุด ตำบลหานโพธิ์ อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง. (พระปลัดจรัญ ชาตาสโภ (แกล้วทนงค์), ผู้สัมภาษณ์)

บทความวิจัย

กระบวนการการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะของครูผู้สอนระดับประถมศึกษา โรงเรียนในพื้นที่พิเศษจังหวัดลำปาง*

COMPETENCY-BASED LEARNING MANAGEMENT PROCESS FOR ELEMENTARY SCHOOL TEACHERS IN SPECIAL AREA SCHOOLS, LAMPANG PROVINCE

ปณิสรา จันทร์ปาละ[1*], สุภาภรณ์ มาชัยวงศ์[1], วิมพ์วิภา บุญกลิ่น[1], นภาลัย ศรีวิชัย[1], สมศักดิ์ กำทอง[2]

Panisara Chanpala[1*], Supaporn Machaiwong[1], Wimwipa Boonklin[1], Napalai Sriwichai[1], Somsak Gathong[2]

[1]คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ลำปาง ประเทศไทย

[1]Faculty of Education, Lampang Rajabhat University, Lampang, Thailand

[2]คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ลำปาง ประเทศไทย

[2]Faculty of Science, Lampang Rajabhat University, Lampang, Thailand

*Corresponding author E-mail: plammy@g.lpru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนากระบวนการการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะของครูผู้สอนระดับประถมศึกษา โรงเรียนในพื้นที่พิเศษจังหวัดลำปาง และ 2) ศึกษาผลการใช้กระบวนการการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ กลุ่มตัวอย่าง เป็นครูผู้สอนระดับชั้นประถมศึกษาในโรงเรียนพื้นที่พิเศษจังหวัดลำปาง จำนวน 30 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปางเขต 1 และ เขต 3 ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วนแบบเท่ากัน เขตพื้นที่ละ 3 โรงเรียน โรงเรียนละ 5 คน และใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยการจับฉลากรายชื่อครูผู้สอนระดับชั้นประถมศึกษาทั้งหมดในแต่ละโรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) กระบวนการการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ 2) คู่มือการใช้กระบวนการการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ 3) แบบวัดความสามารถในการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะของครู สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที ผลการวิจัย พบว่า 1) กระบวนการการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ความเป็นมาและเป้าหมายสำคัญ ได้แก่ หลักการของกระบวนการ จุดมุ่งหมายของกระบวนการ ส่วนที่ 2 กิจกรรมการเรียนรู้ และ ส่วนที่ 3 การวัดและประเมินผล มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.64) ในส่วนของคู่มือการใช้กระบวนการการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ มีองค์ประกอบสำคัญ คือ คำชี้แจงคู่มือการใช้กระบวนการ คำแนะนำก่อนการจัดกิจกรรม แนวปฏิบัติในการจัดการเรียนรู้ และ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.53) และ 2) ผลจากการศึกษาการใช้กระบวนการการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ พบว่า ครูมีคะแนนความสามารถในการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะหลังการเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: กระบวนการ, การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ, โรงเรียนในพื้นที่พิเศษ

* Received 5 July 2025; Revised 24 July 2025; Accepted 26 July 2025

Abstract

This research aimed: 1) to develop a competency-based learning management process for primary school teachers in special area schools in Lampang Province, and 2) to study the effects of implementing the competency-based learning management process. The sample consisted of 30 primary school teachers from special area schools in Lampang Province under the Primary Educational Service Area Office Lampang Zone 1 and Zone 3. The sample was obtained through equal proportional stratified random sampling, with 3 schools from each zone and 5 teachers from each school, selected through simple random sampling by drawing lots from all primary school teachers in each school. The research instruments included: 1) the competency-based learning management process, 2) a manual for implementing the competency-based learning management process, and 3) a competency-based learning management ability assessment tool for teachers. Statistical analyses employed were mean, standard deviation, and t-test. The research findings revealed that: 1) the competency-based learning management process consisted of three components: Part 1-Background and Key Objectives, including process principles and process objectives; Part 2-Learning Activities; and Part 3-Measurement and Evaluation. The process demonstrated the highest level of appropriateness (mean = 4.64). The manual for implementing the competency-based learning management process contained essential components including process implementation guidelines, pre-activity instructions, learning management practices, and learning activity plans, showing the highest level of appropriateness (mean = 4.53). 2) The results of implementing the competency-based learning management process showed that teachers' competency-based learning management ability scores after participating in the activities were significantly higher than before participation at the .05 statistical significance level.

Keywords: Process, Competency-Based Learning Management, Special Area Schools

บทนำ

ในปัจจุบันโลกก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ประกอบกับสังคมเข้าสู่สภาวะความปกติใหม่ ซึ่งทุกคนจะต้องมีการปรับตัวให้สอดรับกับสภาพสังคม การจัดการศึกษาจึงจำเป็นต้องมีการจัดการให้ทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นด้วยเช่นกัน การแสวงหาเทคนิคหรือวิธีการในการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม เพื่อสร้างผู้เรียนให้มีทักษะสมรรถนะที่สำคัญ จำเป็นต่อการปรับตัวอยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การศึกษาจึงต้องปรับเปลี่ยนและให้ความสำคัญกับทักษะและกระบวนการคิดของผู้เรียนมากกว่าการให้ความรู้เพียงอย่างเดียว (วัฒนาพร ระงับทุกข์, 2563) การจัดการเรียนรู้ในปัจจุบันจำเป็นต้องส่งเสริมสมรรถนะให้แก่ผู้เรียน ซึ่งผู้เรียนทุกคนต้องได้รับการพัฒนาให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพเมื่อจบการศึกษา รวมทั้งสามารถพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความรู้ และสามารถนำความรู้ไป

ประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต ซึ่งสมรรถนะจะเป็นการใช้ความรู้ ทักษะ และเจตคติ นำมาประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง และสามารถแก้ปัญหาหรือปฏิบัติงานนั้น ๆ ได้อย่างเป็นผลสำเร็จ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนไว้ 5 ด้าน ได้แก่ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และความสามารถในการใช้เทคโนโลยี (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564) ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ที่เน้นการพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ที่มีแนวทางในการส่งเสริมให้มีกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งในและนอกห้องเรียนที่สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ความมีระเบียบวินัย และจิตสาธารณะ พัฒนาศักยภาพคนให้มีทักษะ ความรู้ และความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า และยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) และผู้ที่มีส่วนสำคัญหลักในการพัฒนาผู้เรียนก็คือ ครูผู้สอน ครูจึงต้องมีความรู้ มีทักษะ และมีเจตคติที่ดีต่อการจัดการเรียนรู้เน้นพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตลอดจนสมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียนให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ครูต้องออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีมาตรฐานสมรรถนะ และจุดประสงค์การเรียนรู้เชิงสมรรถนะอย่างเป็นลำดับ เป็นกรอบในการจัดการเรียนการสอน ครูต้องปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนรู้แบบเดิม ๆ ไปสู่การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ใช้ผลลัพธ์การเรียนรู้เป็นเป้าหมายคือมุ่งเน้นผลที่จะเกิดกับผู้เรียน (รณธิชัย สวัสดิ์ และรัตนะ บัวสนธ์, 2565)

จังหวัดลำปางมีโรงเรียนที่อยู่ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปางเขต 1 เขต 2 และเขต 3 และมีโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกลจำนวน 55 โรงเรียน โรงเรียนเหล่านี้ตั้งอยู่ในพื้นที่ทุรกันดาร มีสภาพภูมิศาสตร์ที่ยากต่อการเดินทางเข้าถึง จึงมีข้อจำกัดในการเข้าถึงการศึกษาและขาดโอกาสในการพัฒนาหลายด้าน ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการจัดการเรียนรู้ นักเรียนในโรงเรียนเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นชาติพันธุ์ ซึ่งเป็นความท้าทายสำหรับครูผู้สอนในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนานักเรียนให้ครอบคลุมทุกด้าน และเกิดสมรรถนะแบบองค์รวม ผู้เรียนสามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ ครูจึงต้องให้ความสำคัญต่อการพัฒนาจากสมรรถนะทั้ง 5 ด้านของผู้เรียน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สนับสนุนให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ และเจตคติ ตลอดจนสมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียนเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ แต่ถึงแม้ว่าการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะจะได้รับการส่งเสริมในระดับนโยบาย แต่ในทางปฏิบัติยังคงเผชิญกับความท้าทายหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่ครูผู้สอนยังขาดความเข้าใจและทักษะในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนอย่างแท้จริง ปัญหานี้สะท้อนให้เห็นจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยพบว่า มีนักวิจัยหลายคนได้วิจัยและศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นฐานสมรรถนะ เช่น สุภาลัย สายคำภา วิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกที่ส่งผลต่อสมรรถนะของผู้เรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 2 (สุภาลัย สายคำภา, 2564) เพ็ญศิริ โฉมกาย และคณะ ที่ได้วิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะด้านคุณลักษณะของบัณฑิตนักปฏิบัติ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก (เพ็ญศิริ โฉมกาย และคณะ, 2562) อย่างไรก็ตาม แม้จะมีการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะอย่างต่อเนื่อง แต่ยังไม่พบงานวิจัยที่เจาะลึกกระบวนการการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะของครูประถมศึกษา โดยเฉพาะในบริบทของโรงเรียนในพื้นที่พิเศษที่มีข้อจำกัดและความท้าทายเฉพาะตัว

ด้วยเหตุนี้ การพัฒนากระบวนการการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในโรงเรียนพื้นที่พิเศษจังหวัดลำปาง จึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากการศึกษานี้จะช่วยเติมเต็มช่องว่างของความรู้ในด้านการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะในบริบทพิเศษ พร้อมทั้งเป็นแนวทางในการพัฒนาครูให้มีความรู้ทักษะ และความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในพื้นที่พิเศษอย่างเป็นรูปธรรมในแง่ของการประยุกต์ใช้ผลการวิจัย ผลลัพธ์ที่ได้จะสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาครูประถมศึกษาในพื้นที่พิเศษให้สามารถจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะได้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และทำให้ผู้เรียนในพื้นที่พิเศษได้รับการพัฒนาสมรรถนะที่สำคัญอย่างเท่าเทียมกัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนากระบวนการการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะของครูผู้สอนระดับประถมศึกษา โรงเรียนในพื้นที่พิเศษจังหวัดลำปาง

2. เพื่อศึกษาผลการใช้กระบวนการการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาโรงเรียนในพื้นที่พิเศษจังหวัดลำปาง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นแบบการวิจัยและพัฒนา (research and development) มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอนระดับชั้นประถมศึกษาในโรงเรียนพื้นที่พิเศษจังหวัดลำปาง จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปางเขต 1 และ เขต 3 จำนวน 55 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนระดับชั้นประถมศึกษาในโรงเรียนพื้นที่พิเศษจังหวัดลำปาง จำนวน 30 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปางเขต 1 และ เขต 3 ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วนแบบเท่ากัน เขตละ 3 โรงเรียน โรงเรียนละ 5 คน และใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยการจับฉลากจากรายชื่อครูผู้สอนระดับชั้นประถมศึกษาทั้งหมดในแต่ละโรงเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ กระบวนการการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ และคู่มือการใช้กระบวนการการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ และ 2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบวัดความสามารถในการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะของครู โดยมีการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือของกระบวนการการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ และคู่มือการใช้กระบวนการการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานจากการสัมภาษณ์ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ ครูผู้สอนระดับชั้นประถมศึกษาในโรงเรียนพื้นที่พิเศษเกี่ยวกับประเด็นมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนในการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะของครูในโรงเรียนพื้นที่พิเศษจังหวัดลำปาง และแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะของครูในโรงเรียนพื้นที่พิเศษจังหวัดลำปาง และศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องการพัฒนากระบวนการการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ และจึงยกร่างกระบวนการการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะและคู่มือการใช้กระบวนการ นำไปเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญทางด้านหลักสูตรและการสอน ด้านการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ ด้านการวัดและประเมินผล และศึกษานิเทศก์ที่มีประสบการณ์ในการนิเทศโรงเรียนระดับ

ประถมศึกษาในโรงเรียนพื้นที่พิเศษ โดยแต่ละท่านมีประสบการณ์การปฏิบัติงานไม่น้อยกว่า 3 ปี ประเมิน ความเหมาะสมของหลักสูตรเสริมและคู่มือการใช้หลักสูตรเสริม ซึ่งใช้เกณฑ์การพิจารณาคือ ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$ มากกว่า 3.50 ขึ้นไป และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) น้อยกว่า 1.00 จึงถือว่า องค์ประกอบนั้นมีความเหมาะสม และสามารถนำไปใช้ได้ (มาเรียม นิลพันธุ์, 2558)

หลังจากผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญและปรับแก้ไขแล้ว ได้นำกระบวนการการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ และคู่มือการใช้กระบวนการไปทดลองนำร่องกับครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในโรงเรียนพื้นที่พิเศษจังหวัดลำพูน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ในการนำไปใช้จริง ในส่วนของการสร้างแบบวัดความสามารถในการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะของครู ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างข้อคำถามวัดความสามารถในการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ สร้างแบบวัดความสามารถในการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะแบบอัตนัย จำนวน 10 ข้อ เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบคุณภาพและคัดเลือกให้เหลือจำนวนแบบทดสอบที่สามารถนำไปใช้ได้จริง จำนวน 6 ข้อ โดยการหาค่าความตรงเชิงเนื้อหา และวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องระหว่าง ข้อคำถามกับองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ และข้อเสนอแนะด้านความถูกต้องชัดเจนของภาษาจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ซึ่งใช้เกณฑ์การพิจารณาค่า IOC (Index of item – Objective: IOC) ตั้งแต่ .50 ขึ้นไป ถือว่าเป็น ข้อสอบที่มีความตรงเชิงเนื้อหาสามารถนำไปใช้ได้ (รัตนะ บัวสนธ์, 2552) จากผลการพิจารณาค่า IOC พบว่า ข้อคำถามในแบบวัดความสามารถในการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะที่ใช้ได้ จำนวน 6 ข้อ มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 แล้วนำไปทดลองใช้ (Try out) กับครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความยากง่ายของแบบทดสอบเป็นรายข้อ และค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบเป็นรายข้อ โดยใช้สูตรตามวิธีการของ (Sabers, D. R., 1970) โดยค่าความยากง่ายของแบบทดสอบต้องอยู่ระหว่าง 0.20 - 0.80 และค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบต้องมีค่าตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป (ปกรณ์ ประจัญบาน, 2553) คัดเลือกแบบทดสอบที่มีค่าความยากและมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ในเกณฑ์ที่กำหนด จำนวน 6 ข้อ และนำผลการตอบข้อสอบที่คัดเลือกไว้มาคำนวณหาค่าความเที่ยง (Reliability) ของแบบทดสอบทั้งฉบับโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค (Cronbach's Alpha) เพื่อจัดทำแบบทดสอบฉบับสมบูรณ์สำหรับนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง โดยมีค่าความเที่ยง (Reliability) เท่ากับ 0.96 (ปกรณ์ ประจัญบาน, 2553)

การเก็บรวบรวมข้อมูล ก่อนการทดลองได้ทำการทดสอบวัดความสามารถในการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะของครูก่อนการทดลองใช้กระบวนการการจัดการเรียนรู้ (Pretest) โดยใช้แบบวัดความสามารถในการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ ซึ่งเป็นข้อสอบอัตนัย จำนวน 6 ข้อ ใช้เวลา 2 ชั่วโมง จากนั้นดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกระบวนการการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ ใช้เวลารวม 5 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 วัน วันละ 6 ชั่วโมง รวม 30 ชั่วโมง โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในวันเสาร์ และได้ทำการทดสอบวัดความสามารถในการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะของครู หลังการทดลองใช้กระบวนการการเรียนรู้ (Post - test) โดยใช้แบบวัดความสามารถในการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะฉบับเดียวกัน ใช้เวลา 2 ชั่วโมง

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำกระดาษคำตอบของครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ จากนั้นรวบรวมคะแนนและคำนวณค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของคะแนนสอบก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของผลการทดสอบวัดความสามารถในการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะของครูกลุ่มตัวอย่าง ระหว่างก่อนการเข้าร่วม

กิจกรรมและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม ตามกระบวนการการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สถิติทดสอบทีแบบไม่อิสระ (t-test dependent samples)

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะของครูผู้สอนระดับประถมศึกษา โรงเรียนในพื้นที่พิเศษจังหวัดลำปาง มีผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการพัฒนากระบวนการการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะของครูผู้สอนระดับประถมศึกษา โรงเรียนในพื้นที่พิเศษจังหวัดลำปาง ซึ่งเป็นการสร้างและหาคุณภาพของกระบวนการการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ และคู่มือการใช้กระบวนการการจัดการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ กระบวนการการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะและคู่มือการใช้กระบวนการการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ โดยกระบวนการการจัดการเรียนรู้ มีองค์ประกอบ 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ความเป็นมาและเป้าหมายสำคัญ ประกอบด้วย 1) หลักการของกระบวนการ 2) จุดมุ่งหมายของกระบวนการ ส่วนที่ 2 กิจกรรมการเรียนรู้ และ ส่วนที่ 3 การวัดและประเมินผล โดยในส่วนที่ 2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีขั้นตอนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ศึกษาวิเคราะห์ผู้เรียน ขั้นที่ 2 ปูฐานเชื่อมความรู้ ขั้นที่ 3 รื้อของเก่าเหลาของใหม่ ขั้นที่ 4 สถานการณ์สร้างสมรรถนะ ขั้นที่ 5 ประยุกต์และประเมินสู่สมรรถนะ ในส่วนคู่มือการใช้กระบวนการการจัดการเรียนรู้ มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ คำชี้แจงคู่มือการใช้กระบวนการ คำแนะนำก่อนการจัดกิจกรรม แนวปฏิบัติในการจัดการเรียนรู้ และแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยมีองค์ประกอบสำคัญ คือ ชื่อแผนกิจกรรมการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล โดยมีผลการประเมินความเหมาะสมของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งสามารถสรุปผลการประเมินความเหมาะสมของกระบวนการการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ และคู่มือการใช้กระบวนการการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ แสดงได้ดังตารางที่ 1-2

ตารางที่ 1 แสดงผลการประเมินความเหมาะสมของกระบวนการการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะของผู้เชี่ยวชาญ

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ส่วนที่ 1 ความเป็นมาและเป้าหมายสำคัญ ประกอบด้วย 1.1 หลักการของกระบวนการ	4.70	0.46	มากที่สุด
1.2 จุดมุ่งหมายของกระบวนการ	4.70	0.46	มากที่สุด
2. ส่วนที่ 2 กิจกรรมการเรียนรู้	4.64	0.48	มากที่สุด
3. ส่วนที่ 3 การวัดและประเมินผล	4.55	0.50	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	**4.64**	**0.48**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า กระบวนการการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาโรงเรียนในพื้นที่พิเศษจังหวัดลำปาง มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.64, S.D. = 0.48)

ตารางที่ 2 แสดงผลการประเมินความเหมาะสมของคู่มือการใช้กระบวนการการจัดการเรียนรู้ของผู้เชี่ยวชาญ

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น		
	$\overline{x}$	S.D.	แปลผล
1. คำชี้แจงคู่มือการใช้กระบวนการ	4.40	0.49	มาก
2. คำแนะนำก่อนการจัดกิจกรรม	4.53	0.50	มากที่สุด
3. แนวปฏิบัติในการจัดการเรียนรู้	4.55	0.50	มากที่สุด
4. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วย			
4.1 ชื่อแผนกิจกรรมการเรียนรู้	4.80	0.45	มากที่สุด
4.2 จุดประสงค์การเรียนรู้	4.33	0.47	มาก
4.3 เนื้อหาสาระ	4.80	0.49	มากที่สุด
4.4 กิจกรรมการเรียนรู้	4.55	0.50	มากที่สุด
4.5 การวัดและประเมินผล	4.27	0.44	มาก
รวมเฉลี่ย	**4.53**	**0.50**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า กระบวนการการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาโรงเรียนในพื้นที่พิเศษจังหวัดลำปาง มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{x}$ = 4.53, S.D. = 0.50)

2. ผลการใช้กระบวนการการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาโรงเรียนในพื้นที่พิเศษจังหวัดลำปาง โดยนำกระบวนการการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อเปรียบเทียบคะแนนก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม โดยใช้แบบวัดความสามารถในการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะของครูฉบับเดียวกัน แสดงได้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงผลของค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสถิติทดสอบที และระดับนัยสำคัญทางสถิติของการทดสอบวัดความสามารถในการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ของครู

การทดสอบวัดความสามารถในการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ	คะแนนเต็ม	$\overline{x}$	S.D.	$\overline{D}$	$S.D._D$	t	Sig. (1-tailed)
ก่อนเข้าร่วมกิจกรรม	30	23.07	1.34	2.23	0.86	14.25*	0.0000
หลังเข้าร่วมกิจกรรม	30	25.30	1.02				

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า ครูผู้สอนระดับประถมศึกษาโรงเรียนในพื้นที่พิเศษจังหวัดลำปาง มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเข้าร่วมกิจกรรมเท่ากับ 23.07 คะแนน และคะแนนเฉลี่ยหลังเข้าร่วมกิจกรรมเท่ากับ 25.30 คะแนน ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม พบว่า คะแนนหลังการเข้าร่วมกิจกรรมของครูสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาโรงเรียนในพื้นที่พิเศษจังหวัดลำปาง อภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. กระบวนการการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาโรงเรียนในพื้นที่พิเศษจังหวัดลำปาง มีองค์ประกอบ 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ความเป็นมาและเป้าหมายสำคัญ ประกอบด้วย 1) หลักการของกระบวนการ 2) จุดมุ่งหมายของกระบวนการ ส่วนที่ 2 กิจกรรมการเรียนรู้ และ ส่วนที่ 3 การวัดและประเมินผล โดยในส่วนที่ 2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีขั้นตอนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ศึกษาวิเคราะห์ผู้เรียน ขั้นที่ 2 ปูฐานเชื่อมความรู้ ขั้นที่ 3 รื้อของเก่าเหลาของใหม่ ขั้นที่ 4 สถานการณ์สร้างสมรรถนะ ขั้นที่ 5 ประยุกต์และประเมินสู่สมรรถนะ ในของส่วนคู่มือการใช้กระบวนการการจัดการเรียนรู้ มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) คำชี้แจงคู่มือการใช้กระบวนการ 2) คำแนะนำก่อนการจัดกิจกรรม 3) แนวปฏิบัติในการจัดการเรียนรู้ และ 4) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยมีองค์ประกอบสำคัญ คือ ชื่อแผนกิจกรรมการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล เมื่อนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสม พบว่า กระบวนการการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะและคู่มือการใช้กระบวนการการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาอย่างเป็นระบบและมีแนวทางที่ชัดเจน โดยเริ่มจากการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนในการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะของครูในโรงเรียนพื้นที่พิเศษจังหวัดลำปาง ตลอดจนการศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) แนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) และแนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะ (Competency) การใช้แนวคิดทฤษฎีเหล่านี้เป็นพื้นฐานสอดคล้องกับการศึกษาของไวสก็อตกี้ที่เน้นการเรียนรู้ผ่านปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและการสร้างความรู้ร่วมกัน (Vygotsky, L. S., 1997) และสอดคล้องกับหลักการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ของจอยซ์และไวล์ ที่ได้อธิบายถึงการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ดี มีคุณภาพจะต้องได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบโดยมีทฤษฎี หลักการ และขั้นตอนที่ชัดเจน รวมถึงองค์ประกอบที่สำคัญที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน การปฏิบัติตามหลักการนี้ทำให้กระบวนการที่พัฒนาขึ้นมีความแข็งแกร่งทั้งในด้านทฤษฎี และการปฏิบัติ (Joyce, B. & Weil, M., 2000) และสอดคล้องกับแนวคิดของเซเลอร์และคณะ, คลอสไมเออร์และริปเปิล ที่เน้นความสำคัญของการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบโดยต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญและความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ความสอดคล้องเหล่านี้จะช่วยยืนยันความถูกต้อง และความน่าเชื่อถือของกระบวนการที่พัฒนาขึ้น (Saylor, J. G. et al., 1981); (Klausmeier, H. J. & Ripple, R. E., 1985) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สัญสิริ อินอุ่นโชติ และคณะ ที่ได้พัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน ร่วมกับแนวคิดการเรียนรู้แบบใช้กรณีศึกษาเป็นฐาน ความสอดคล้องนี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองเป็นพื้นฐานในการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ (สัญสิริ อินอุ่นโชติ และคณะ, 2564) และผู้วิจัยได้มีการทดลองนำร่องกระบวนการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะกับครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง โดยครูแสดงออกถึงความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรม ให้ความสนใจอย่างต่อเนื่อง มีความรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ของตนเอง และสามารถทำงานร่วมกับเพื่อนครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ ครูมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่แตกต่างกัน สามารถ

อธิบายเหตุผลสนับสนุนประเด็นต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน และช่วยเหลือกันในการเรียนรู้ พฤติกรรมเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการพัฒนาทักษะและความรู้อย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community) ของดูโฟร์ แอนด์ อิเกอร์ ที่เน้นการร่วมมือกันเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง (DuFour, R. & Eaker, R., 1998)

2. ผลการใช้กระบวนการการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาโรงเรียนในพื้นที่พิเศษจังหวัดลำปาง พบว่า ค่าเฉลี่ยก่อนเรียนรู้เท่ากับ 23.07 คะแนน และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนรู้เท่ากับ 25.30 คะแนน ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนและหลังเรียนการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า คะแนนหลังการเข้าร่วมกิจกรรมของครูสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้วิจัยได้ออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทสภาพแวดล้อมของครู ระดับประถมศึกษาโรงเรียนในพื้นที่พิเศษ จำนวน 5 แผน ใช้เวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 30 ชั่วโมง และใช้ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ศึกษาวิเคราะห์ผู้เรียน ขั้นที่ 2 ปูฐานเชื่อมความรู้ ขั้นที่ 3 รื้อของเก่าเหลาของใหม่ ขั้นที่ 4 สถานการณ์สร้างสมรรถนะ ขั้นที่ 5 ประยุกต์และประเมินสู่สมรรถนะ โดยแต่ละขั้นตอนมีพื้นฐานทางทฤษฎีที่ช่วยเสริมให้ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีประสิทธิภาพ ให้ครูได้ออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียน ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการทำงานร่วมกันของครูที่มีประสบการณ์ต่างกัน ตลอดจนสร้างความนำรู้ใหม่นำไปสู่การพัฒนาในการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะของครู โดยเริ่มจากขั้นที่ 1 ขั้นศึกษาวิเคราะห์ผู้เรียน เป็นขั้นที่ต้องวิเคราะห์บริบทและความต้องการของครู รวมถึงประสบการณ์การสอน และความเข้าใจเดิมเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเพื่อเป็นพื้นฐานในการออกแบบกิจกรรมพัฒนาที่เหมาะสมกับครูแต่ละคน สอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการทางปัญญาของเพียเจต์ Piaget (ทิศนา แขมมณี, 2564) ขั้นที่ 2 ขั้นรื้อของเก่าเหลาของใหม่ เน้นให้ครูปรับปรุงความเข้าใจเดิมเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ โดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการทำงานร่วมกันในกลุ่มของครูที่มีประสบการณ์แตกต่างกัน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างความเข้าใจใหม่ สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือของ (Johnson, D. W. & Johnson, R. T., 1994) ขั้นที่ 3 ขั้นปูฐานเชื่อมความรู้ เน้นให้ครูเชื่อมโยงประสบการณ์การสอนเดิมของครูกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะใหม่ เพื่อให้ครูสามารถสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้แนวคิดใหม่ในบริบทการสอนของตนเอง สอดคล้องกับทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองของ (Bruner, J. S., 1966) ขั้นที่ 4 ขั้นสถานการณ์สร้างสมรรถนะ เป็นขั้นตอนที่สำคัญ โดยเน้นการจัดกิจกรรมให้ครูลงมือปฏิบัติออกแบบ และจำลองการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะผ่านสถานการณ์จริง เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติของครูในการจัดการเรียนรู้ โดยเน้นการทำงานกลุ่มและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ สอดคล้องกับแนวคิดสมรรถนะของ (Spencer, L. M. & Spencer, S. M., 1993) ขั้นที่ 5 ขั้นประยุกต์และประเมินสู่สมรรถนะ ให้ครูนำความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ได้รับ ไปประยุกต์ออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะตามบริบทการสอนจริงของตนเอง และดำเนินการประเมินความสามารถร่วมกัน เพื่อให้ครูเกิดความสามารถในการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ สอดคล้องกับแนวคิดการประเมินแบบแท้จริงของ (Wiggins, G. P., 1998) ที่ช่วยพัฒนาทักษะการสะท้อนผลการปฏิบัติและการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะหลังการเรียนรู้ตามกระบวนการที่พัฒนาขึ้นสูงกว่าก่อนการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสะท้อนถึง

ประสิทธิภาพของกระบวนการในการพัฒนาศักยภาพครู โดยการใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้แบบร่วมมือในการพัฒนาครูให้ผลลัพธ์เชิงบวก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวลิดา อุ่นเรือน ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีการสร้างความรู้ ด้วยการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมร่วมกับแนวคิดการเรียนรู้ตามสภาพจริง เพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลสำหรับนักศึกษาครู พบว่า คะแนนการประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักศึกษาครูหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 (วลิดา อุ่นเรือน, 2563) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของอังคณา อ่อนธานี ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูเพื่อส่งเสริมการคิดขั้นสูง สำหรับผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษา พบว่า สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูหลังเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (อังคณา อ่อนธานี, 2564) โดยผู้วิจัยได้ค้นพบประเด็นสำคัญคือ ความแตกต่างของระดับนัยสำคัญทางสถิติที่แตกต่างกันระหว่าง .01 และ .05 ถึงแม้ว่าจะมีความต่างกัน แต่การแสดงผลลัพธ์ก็เป็นไปในทิศทางเชิงบวกที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งพิจารณาปัจจัยที่ส่งผลต่อความแตกต่างที่เห็นได้ค่อนข้างชัดเจนคือ บริบทและกลุ่มเป้าหมาย โรงเรียนโรงเรียนพื้นที่พิเศษอาจมีความท้าทายที่แตกต่างจากบริบททั่วไป และความพร้อมและแรงจูงใจของครูอาจแตกต่างกัน แต่อย่างไรก็ตาม ระดับ .05 ยังคงเป็นมาตรฐานที่ยอมรับได้และแสดงประสิทธิภาพของกระบวนการที่พัฒนาขึ้นอย่างชัดเจน ซึ่งทั้งสองงานวิจัยยืนยันว่าการพัฒนาครูให้ผลลัพธ์เชิงบวกที่มีนัยสำคัญ

สรุปและข้อเสนอแนะ

กระบวนการการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะของครูผู้สอนระดับประถมศึกษา โรงเรียนในพื้นที่พิเศษจังหวัดลำปาง สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้ กระบวนการการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะและคู่มือการใช้กระบวนการการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาโรงเรียนในพื้นที่พิเศษจังหวัดลำปางมีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีองค์ประกอบ 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ความเป็นมาและเป้าหมายสำคัญ ประกอบด้วย 1) หลักการของกระบวนการ 2) จุดมุ่งหมายของกระบวนการ ส่วนที่ 2 กิจกรรมการเรียนรู้ และ ส่วนที่ 3 การวัดและประเมินผล ที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันในแต่ละองค์ประกอบ และผลการใช้กระบวนการการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ พบว่า คะแนนหลังการเข้าร่วมกิจกรรมของครูสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย ผู้บริหารสถานศึกษา สามารถส่งเสริมและสนับสนุนการนำกระบวนการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ มาใช้อย่างเป็นระบบ โดยจัดสรรเวลาและทรัพยากรที่เหมาะสม สร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพภายในสถานศึกษา และติดตามประเมินผลการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง และครูผู้สอนควรนำกระบวนการ 5 ขั้นตอนไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ โดยให้ความสำคัญกับการศึกษาวิเคราะห์ผู้เรียน สร้างเครือข่ายการเรียนรู้กับครูคนอื่น และสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ควรขยายขอบเขตของการศึกษาวิจัยในการพัฒนาครูในโรงเรียนพื้นที่พิเศษ โดยมุ่งเน้นการวิจัยที่สามารถสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในพื้นที่ดังกล่าว เช่น การพัฒนาสมรรถนะครูระดับมัธยมศึกษาในพื้นที่พิเศษ: การศึกษาเปรียบเทียบแนวทางการจัดการเรียนรู้ระหว่างพื้นที่พิเศษและพื้นที่ทั่วไป การศึกษาประสิทธิภาพของแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์สำหรับการพัฒนาครูในโรงเรียนพื้นที่ห่างไกล:

การวิจัยข้ามจังหวัด การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะครูโรงเรียนในพื้นที่พิเศษ การพัฒนาโมเดลการบูรณาการเทคโนโลยีในกระบวนการพัฒนาครู: กรณีศึกษาโรงเรียนในพื้นที่พิเศษหลายจังหวัด และการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืนของการพัฒนาครูในพื้นที่พิเศษ: แนวทางการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างโรงเรียน ซึ่งการวิจัยในประเด็นเหล่านี้จะช่วยสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับความท้าทายและโอกาสในการพัฒนาครูในพื้นที่พิเศษ รวมถึงการพัฒนานวัตกรรมการศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทและความต้องการเฉพาะของพื้นที่ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงต่อสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (สกสว.) และมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางที่ได้ให้ทุนสนับสนุนการวิจัยในครั้งนี้ ขอขอบคุณนักวิจัยทุกท่านในโครงการวิจัยเรื่อง กระบวนการการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาโรงเรียนในพื้นที่พิเศษจังหวัดลำปาง ประจำปีงบประมาณ 2566 ตลอดจนผู้อำนวยการสถานศึกษา บุคลากรครู และศึกษานิเทศก์สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำปาง และสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 และ เขต 3 ตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่าน

เอกสารอ้างอิง

ทิศนา แขมมณี. (2564). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 20). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปกรณ์ ประจัญบาน. (2553). ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. พิษณุโลก: รัตนสุวรรณการพิมพ์.

เพ็ญศิริ โฉมกาย และคณะ. (2562). การพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะด้านคุณลักษณะของบัณฑิตนักปฏิบัติมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก. วารสารวิจัยและพัฒนาการศึกษา, 6(2), 45-62.

มาเรียม นิลพันธุ์. (2558). วิธีวิจัยทางการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 8). นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.

รณธิชัย สวัสดิ์ และรัตนะ บัวสนธ์. (2565). การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะสำหรับครูยุคใหม่. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รัตนะ บัวสนธ์. (2552). การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: คำสมัย.

วลิดา อุ่นเรือน. (2563). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมร่วมกับแนวคิดการเรียนรู้ตามสภาพจริงเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลสำหรับนักศึกษาครู. วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์, 21(1), 78-92.

วัฒนาพร ระงับทุกข์. (2563). การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21: ทักษะและสมรรถนะสำหรับอนาคต. นครปฐม: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปกร.

สัญสิริ อินอุ่นโชติ และคณะ. (2564). การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงานร่วมกับแนวคิดการเรียนรู้แบบใช้กรณีศึกษาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรม. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 44(2), 45-58.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). คู่มือการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 139 ตอนพิเศษ 258 ง หน้า 127 (24 ตุลาคม 2565).

สุภาลัย สายคำภา. (2564). การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกที่ส่งผลต่อสมรรถนะของผู้เรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 2. วารสารการศึกษาและการพัฒนา, 15(4), 123-140.

อังคณา อ่อนธานี. (2564). การพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูเพื่อส่งเสริมการคิดขั้นสูง สำหรับผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 23(4), 406-418.

Bruner, J. S. (1966). Studies in cognitive growth: A collaboration at the Center for Cognitive Studies. New York: John Wiley & Sons.

DuFour, R. & Eaker, R. (1998). Professional learning communities at work: Best practices for enhancing student achievement. Bloomington: National Educational Service.

Johnson, D. W. & Johnson, R. T. (1994). Learning together and alone: Cooperative, competitive, and individualistic learning. (4th ed.). Boston: Allyn & Bacon.

Joyce, B. & Weil, M. (2000). Models of teaching (6th ed.). Boston, Massachusetts: Allyn & Bacon.

Klausmeier, H. J. & Ripple, R. E. (1985). Learning and human abilities: Educational psychology. (4th ed.). New York: Harper & Row.

Sabers, D. R. (1970). Improving essay examinations III: Use of item analysis (Technical Bulletin II). Iowa City, Iowa: University Evaluation and Examination Service. [Mimeographed].

Saylor, J. G. et al. (1981). Curriculum planning for better teaching and learning. (4th ed.). Holt: Rinehart & Winston.

Spencer, L. M. & Spencer, S. M. (1993). Competence at work: Models for superior performance. New York: John Wiley & Sons.

Vygotsky, L. S. (1997). Educational psychology. Boca Raton, Florida: CRC Press LLC.

Wiggins, G. P. (1998). Educative assessment: Designing assessments to inform and improve student performance. San Francisco, California: Jossey-Bass.

บทความวิจัย

แนวทางการบริหารงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในเพื่อเสริมสร้างประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร*

GUIDELINES FOR INTERNAL QUALITY ASSURANCE MANAGEMENT FOR EDUCATION TO ENHANCE THE EFFECTIVENESS OF LEARNING MANAGEMENT IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS AT THE BASIC EDUCATION LEVEL UNDER BANGKOK

จีระนันท์ เชื้อนาค*, เสาวณีย์ สิกขาบัณฑิต, ปัญญา ธีระวิทยเลิศ

Jeeranan Chuanak*, Sowwanee Sikkhabandit, Panya Theerawitthayalert

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Doctor of Philosophy in Educational Administration, North Bangkok University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: wpoungchan@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในเพื่อเสริมสร้างประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดกรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา ครูหัวหน้าฝ่ายวิชาการและศึกษานิเทศก์ รวมทั้งสิ้นจำนวน 870 คน กำหนดตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน จำนวน 269 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และ 2) แนวทางการบริหารงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา พบว่า 2.1) การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ตรวจสอบความเหมาะสมของมาตรฐานการศึกษาอย่างเป็นระบบ 2.2) การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา สถานศึกษาจัดอบรมและรวบรวมสารสนเทศ เพื่อกำหนดทิศทางและจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา 2.3) การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา กำกับ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการอย่างต่อเนื่อง 2.4) การจัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา พัฒนาความรู้ความสามารถในการวัดและประเมินผลให้แก่ครูด้วยวิธีการที่หลากหลาย 2.5) การติดตามผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนาสถานศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ติดตาม และสรุปผลการติดตามการดำเนินงานเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ เพื่อนำผลไปปรับปรุงแก้ไขอย่างเป็นระบบ 2.6) การพัฒนาเครือข่ายคุณภาพ นวัตกรรมคุณภาพสถานศึกษา กำหนดเป้าหมายมาตรฐานคุณภาพสถานศึกษาอย่างชัดเจน เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และ 2.7) การบูรณาการความร่วมมือเพื่อส่งเสริมการประกันคุณภาพระดับห้องเรียน บูรณาการระบบการประกันคุณภาพภายใน เพื่อสร้างเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: แนวทางการบริหารงานประกันคุณภาพการศึกษาภายใน, ประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา, ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สังกัดกรุงเทพมหานคร

* Received 6 July 2025; Revised 25 July 2025; Accepted 26 July 2025

Abstract

This research aims to study the status and management guidelines for internal education quality assurance to enhance the effectiveness of learning management in educational institutions at the basic education level under the Bangkok Metropolitan Administration. It is a mixed-method research. The samples consisted of 870 school directors, heads of academic departments, and educational supervisors, 269 of whom were determined according to the Krejci and Morgan table. The instruments used were questionnaires and interviews. The statistics used were mean, standard deviation, and content analysis. The research results found that 1) the overall management conditions of internal education quality assurance in educational institutions were at a high level, and 2) the management guidelines for internal education quality assurance in educational institutions were as follows: 2.1) the determination of educational standards of educational institutions, the systematic examination of the appropriateness of educational standards, 2.2) the preparation of educational management development plans of educational institutions that focus on quality according to educational standards, the educational institutions organize training and collect information to set directions and prepare educational management development plans, 2.3) the implementation of educational management development plans of educational institutions, supervision, monitoring, and continuous evaluation of project implementation, and 2.4) the organization of internal quality assessments according to educational standards of educational institutions. Develop knowledge and ability in measurement and evaluation for teachers through various methods 2.5) Follow up on operations to develop educational institutions with quality according to educational standards, follow up and summarize the results of monitoring operations to develop educational institutions for those involved to be aware of in order to use the results to make systematic improvements 2.6) Develop a quality network, innovation in educational institution quality, set clear goals for educational institution quality standards in order to create continuous development, and 2.7) Integrate cooperation to promote quality assurance at the classroom level, integrate internal quality assurance systems in order to create a continuous learning exchange network.

Keywords: Guidelines for Internal Education Quality Assurance Management, Effectiveness of Learning Management of Educational Institutions, Basic Education Level, Bangkok Metropolitan Administration

บทนำ

การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและมาตรฐานสำหรับประชากรเป็นกลไกหลักสำคัญในการขับเคลื่อน การพัฒนาประเทศจึงเป็นหน้าที่ของรัฐในการเพิ่มโอกาสและความเสมอภาคในการเข้าถึงการศึกษาของผู้เรียนทุก

กลุ่มเป้าหมายเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ โดยการพัฒนาสถานศึกษาทุกแห่งให้มีคุณภาพและมาตรฐาน ที่เท่าเทียมและจัดให้มีระบบสนับสนุนและส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนของสังคมที่มีศักยภาพและความพร้อมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยพัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศที่ถูกต้องและเป็นปัจจุบันในการบริหารจัดการและการตัดสินใจเชิงนโยบายที่ส่งผลต่อกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่ม ทั้งผู้เรียนและสถานศึกษาที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ รวมทั้งการใช้ประโยชน์จากระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการบริหารจัดการการศึกษาที่เปิดช่องทางการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างไร้ขีดจำกัด เพื่อสร้างความเสมอภาคในการศึกษาเรียนรู้โดยไม่จำกัดรูปแบบ เวลา และสถานที่ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) ซึ่งมาตรฐานการศึกษาเป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะ และคุณภาพที่พึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิดขึ้น ในสถานศึกษา เพื่อใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริมกำกับ ดูแล ตรวจสอบ ประเมินผลและการประกันคุณภาพการศึกษา (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2563) กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ออกกฎกระทรวง ว่าด้วยการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 ลงวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2561 ได้กำหนดระบบหลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา โดยมีกลไกในการควบคุมตรวจสอบระบบการบริหารคุณภาพการศึกษาที่สถานศึกษาจัดขึ้น เพื่อให้เกิดการพัฒนาและสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและสาธารณชนว่าสถานศึกษานั้นสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและบรรลุเป้าประสงค์ของหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้สอดคล้องกับกฎกระทรวงดังกล่าวกระทรวงศึกษาธิการจึงได้ออกประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่องให้ใช้มาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัย ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานศูนย์การศึกษาพิเศษเพื่อเป็นหลักในการเทียบเคียงในการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของหน่วยงานต้นสังกัด สถานศึกษาหน่วยงานต้นสังกัดและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทั้งประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ในการพัฒนาส่งเสริมสนับสนุน กำกับดูแล ติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาและรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2561)

ด้วยเหตุนี้ กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในฐานะหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีบทบาทหน้าที่ในการกำหนดมาตรฐานการศึกษา จึงมีความจำเป็นต้องพัฒนามาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาวการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ การปฏิรูปการศึกษา และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งให้มีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของสถานศึกษา ตลอดจนดำเนินงานขับเคลื่อนการนำมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานลงสู่การปฏิบัติให้บรรลุผลตามเป้าหมาย ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ประกอบด้วยการสื่อสารและสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา พ.ศ. 2561 และการประกันคุณภาพการศึกษาแก่ผู้เกี่ยวข้อง การจัดทำคู่มือดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาการพัฒนาเครือข่ายคุณภาพ นวัตกรรมคุณภาพสถานศึกษาการพัฒนาระบบการรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาแบบอิเล็กทรอนิกส์ (SAR Online) การจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา การยกย่องเชิดชูเกียรติสถานศึกษา เพื่อรับรางวัลระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา IQA AWARD การถอดประสบการณ์ของสถานศึกษาที่ผ่านการประเมินภายในระดับดีเยี่ยมของการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา และการบูรณาการความร่วมมือเพื่อส่งเสริมการประกันคุณภาพระดับห้องเรียนที่ใช้สถานศึกษาเป็นฐาน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2561)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าระบบการศึกษาของไทยมีการดำเนินการเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษามาแล้ว แต่ก็ยังพบว่า ปัญหาที่สำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน คือ บุคลากรขาดความตระหนักความรู้ความเข้าใจในการประกันคุณภาพการศึกษา ขาดการทำงานอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่องและมีการนำข้อมูลย้อนกลับมาใช้ในการพัฒนาน้อย ขาดแคลนงบประมาณ ขาดความร่วมมือและให้ความสำคัญกับชุมชนน้อย การบริหารระบบสารสนเทศขาดประสิทธิภาพ และขาดเครื่องมือประเมินที่หลากหลาย การใช้รูปแบบในการประเมินไม่เหมาะสมกับบริบทสถานศึกษา (เยาวทิวา นามคุณ และฤตินันท์ สมุทร์ทัย, 2559) และการประกันคุณภาพภายในมีข้อจำกัดด้านครูผู้สอน ผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาที่ยังขาดความรู้ มีความเข้าใจไม่ตรงกัน และยังไม่ให้ความร่วมมืออย่างเพียงพอ ครูผู้สอน ผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรทางการศึกษา ขาดการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาระบบคุณภาพภายในตามกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 และการเตรียมรับการประกันภายนอก ตลอดจนกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน และนักเรียนยังมิได้รับการส่งเสริมอย่างเป็นรูปธรรมเพียงพอ นอกจากนี้ ยังพบปัญหาด้านการประสานงานของหน่วยงานต่างๆ ในกระทรวงศึกษาธิการ ปัญหาด้านการนำผลการประกันคุณภาพภายใน ไปใช้ปรับปรุงพัฒนา และการเผยแพร่ผลการประเมินต่อสาธารณชนยังกระทำจำกัดและไม่เห็นเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาที่พบว่า สถานศึกษาขาดการเชื่อมโยงระบบประกันคุณภาพภายในกับการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน รวมทั้งการเชื่อมโยงกับการประเมินภายนอก การขาดความพร้อมในการบริหารจัดการและการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ เนื่องจากข้อจำกัดหลายประการทั้งด้านครู บุคลากร งบประมาณ สื่อ วัสดุอุปกรณ์การสอน ส่งผลต่อปัญหาด้านประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาและคุณภาพโดยรวม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2551)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความตระหนักว่าแนวทางการบริหารงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในเพื่อเสริมสร้างประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดกรุงเทพมหานครนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่ง จึงควรมีการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน เพื่อประสิทธิผลการเรียนรู้ของผู้เรียนในสถานศึกษา และผลจากการศึกษาครั้งนี้จะสามารถใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานและกำหนดทิศทางให้กับผู้บริหาร ครู ได้ดำเนินงานได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม ตรงตามเป้าหมายที่กำหนดในการปรับปรุงและพัฒนาการประกันคุณภาพภายในที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานครและสถานศึกษาอื่นต่อไป

วัตถุประสงค์การของวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในเพื่อเสริมสร้างประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดกรุงเทพมหานคร

2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในเพื่อเสริมสร้างประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mix Method Research) มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาสภาพการบริหารงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในเพื่อเสริมสร้างประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดกรุงเทพมหานคร จากศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษาภายในเพื่อเสริมสร้าง

ประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา รวบรวมข้อมูลด้วยการบันทึกเอกสาร นำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือรองผู้อำนวยการสถานศึกษา ครูหัวหน้าฝ่ายวิชาการหรือครูผู้ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 437 โรงเรียน รวมทั้งสิ้นจำนวน 870 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือรองผู้อำนวยการสถานศึกษา ครูหัวหน้าฝ่ายวิชาการหรือครูผู้ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 437 โรงเรียน รวมทั้งสิ้นจำนวน 870 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie, R. V., & Morgan D. W., 1970) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 269 คน โดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในเพื่อเสริมสร้างประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดกรุงเทพมหานคร แบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) และตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในเพื่อเสริมสร้างประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดกรุงเทพมหานคร ลักษณะของแบบสอบถาม เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ของ ลิเคิร์ท (Likert, R., 1967) การหาคุณภาพเครื่องมือ โดยนำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.60-1.00 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือรองผู้อำนวยการสถานศึกษา ครูหัวหน้าฝ่ายวิชาการหรือครูผู้ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .920 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขออนุญาตและความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ได้แบบสอบถามที่ตอบมาสมบูรณ์ จำนวน 269 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2. การศึกษาแนวทางการบริหารงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในเพื่อเสริมสร้างประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในเรื่องการบริหารจัดการการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา จำนวน 5 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำหนังสือขออนุเคราะห์ไปยังผู้เชี่ยวชาญ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์หรือเก็บรวบรวมข้อมูล โดยกำหนดคำถามที่ครอบคลุมสอดคล้องกับเนื้อหาที่ทำการวิจัย ระหว่างการสัมภาษณ์ขออนุญาตทำการบันทึกเสียงและจดบันทึกประเด็นสำคัญ เพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วนทุกประเด็นเพื่อนำไปวิเคราะห์และเรียบเรียง และการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

1. ผลการศึกษาสภาพการบริหารงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในเพื่อเสริมสร้างประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดกรุงเทพมหานคร สามารถสรุปได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลสภาพการบริหารงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในเพื่อเสริมสร้างประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยรวม (N = 269)

การบริหารงานประกันคุณภาพการศึกษาภายใน เพื่อเสริมสร้างประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา	4.30	0.23	มาก
2. การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา	4.38	0.24	มาก
3. การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา	4.26	0.34	มาก
4. การจัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา	4.18	0.25	มาก
5. การติดตามผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนาสถานศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา	4.11	0.38	มาก
6. การพัฒนาเครือข่ายคุณภาพ นวัตกรรมคุณภาพสถานศึกษา	4.36	0.24	มาก
7. การบูรณาการความร่วมมือเพื่อส่งเสริมการประกันคุณภาพระดับห้องเรียน	4.21	0.27	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	**4.26**	**0.16**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพการบริหารงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในเพื่อเสริมสร้างประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 4.26, S.D. = 0.16) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ($\bar{x}$ =4.38, S.D. = 0.23) การพัฒนาเครือข่ายคุณภาพ นวัตกรรมคุณภาพสถานศึกษา ($\bar{x}$ = 4.36, S.D. = 0.24) การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ($\bar{x}$ =4.30, S.D. = 0.23) การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ($\bar{x}$ =4.26, S.D. = 0.34) การบูรณาการความร่วมมือเพื่อส่งเสริมการประกันคุณภาพระดับห้องเรียน ($\bar{x}$ = 4.21, S.D. = 0.27) การจัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ($\bar{x}$ =4.18, S.D. = 0.25) และการติดตามผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนาสถานศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ($\bar{x}$ =4.11, S.D. = 0.38) ตามลำดับ

2. ผลการศึกษาแนวทางการบริหารงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในเพื่อเสริมสร้างประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดกรุงเทพมหานคร ได้แก่ 2.1) การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดทำมาตรฐานการศึกษาในระดับสถานศึกษาที่สอดคล้องและครอบคลุมสาระการเรียนรู้ และกระบวนการเรียนรู้ ควรกำหนดผลการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสภาพผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และควรตรวจสอบความเหมาะสมของมาตรฐานการศึกษาอย่างเป็นระบบ

2.2) การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรวางแผนจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยแต่งตั้งคณะครูและบุคลากรทุกคนให้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายด้านต่าง ๆ โดยมุ่งเน้นที่คุณภาพผู้เรียนที่สะท้อนคุณภาพความสำเร็จอย่างชัดเจน และกำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคลากรอย่างชัดเจน 2.3) การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา พบว่า สถานศึกษาควรจัดประชุมพิจารณาจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี ที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา และกำกับ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและมาตรฐานการศึกษาอย่างต่อเนื่อง 2.4) การจัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการวางแผนการวัดและประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนและโครงการ กิจกรรมต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับเป้าหมายการจัดการศึกษา และมาตรฐานของสถานศึกษา พัฒนาความรู้ ความสามารถในเรื่องการวัดและประเมินผลให้แก่ครู ด้วยวิธีการที่หลากหลาย และดำเนินการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา โดยใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย 2.5) การติดตามผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนาสถานศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรแต่งตั้งผู้รับผิดชอบในการติดตาม ตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาที่เหมาะสม กำหนดขอบข่ายการตรวจสอบทบทวนคุณภาพการศึกษาอย่างชัดเจน โดยใช้รูปแบบวิธีการที่หลากหลาย และนำผลการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา ไปใช้เป็นข้อมูลและสารสนเทศในการพัฒนาอย่างเป็นระบบ 2.6) การพัฒนาเครือข่ายคุณภาพนวัตกรรมคุณภาพสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรวางแผนการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาอย่างชัดเจนและเป็นระบบ ควรวิเคราะห์ วิจัยและพัฒนารูปแบบและเทคนิคการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เพื่อนำมาใช้ปรับปรุงการดำเนินงานให้เหมาะสม และเผยแพร่ผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในหลากหลายช่องทาง เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และ 2.7) การบูรณาการความร่วมมือเพื่อส่งเสริมการประกันคุณภาพระดับห้องเรียน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรบูรณาการระบบการประกันคุณภาพภายในที่ใช้สถานศึกษา ผ่านระบบการบริหารจัดการคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาให้สามารถจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผล

จากการวิจัยครั้งนี้ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. สภาพการบริหารงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในเพื่อเสริมสร้างประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษาได้กำหนดเป้าหมายความสำเร็จตามมาตรฐานของสถานศึกษาตามบริบทพร้อมทั้งจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา วิเคราะห์สภาพองค์กรที่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการจำเป็นของสถานศึกษา มีการประเมินผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ และนำผลการประเมินไปปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของ พุทธิภา รงค์ประเสริฐกุล ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนวัดบางหลวง ผลการวิจัยพบว่า 1) การประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนวัดบางหลวง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

(พุทธิภา รงค์ประเสริฐกุล, 2566) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติ์ดนัย แจ้งแสงทอง ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก (กิตติ์ดนัย แจ้งแสงทอง, 2564)

2. แนวทางการบริหารงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในเพื่อเสริมสร้างประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญในการบริหารงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในเพื่อเสริมสร้างประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา มีการเน้นและพัฒนาการบริหารงานประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ทั้ง 7 ด้าน โดยการใช้กระบวนการควบคุมคุณภาพและการประเมินคุณภาพการศึกษา สร้างความรู้ความเข้าใจ และความตระหนักถึงความสำคัญและความเชื่อมโยงของมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา และมีการตรวจสอบความเหมาะสมของมาตรฐานการศึกษาอย่างเป็นระบบ จัดการอบรมและรวบรวมสารสนเทศ เพื่อกำหนดทิศทางและจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา โดยมุ่งเน้นที่คุณภาพผู้เรียน กำหนดปฏิทินการดำเนินงาน เพื่อให้มีกรอบระยะเวลาและงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมตามที่ได้กำหนดไว้ พร้อมทั้งกำกับ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการอย่างต่อเนื่อง พัฒนาความรู้ความสามารถในการวัดและประเมินผลให้แก่ครู ด้วยวิธีการที่หลากหลาย สถานศึกษาได้ให้ความสำคัญในการติดตามผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา พร้อมทั้งรายงานผลการติดตามคุณภาพการศึกษาให้แก่ผู้รับผิดชอบกับสถานศึกษา และสรุปรายงานผลการติดตามให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ เพื่อนำผลไปปรับปรุงแก้ไขอย่างเป็นระบบ วางแผนการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาอย่างชัดเจน และได้กำหนดเป้าหมายมาตรฐานคุณภาพสถานศึกษาอย่างชัดเจน เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และบูรณาการระบบการประกันคุณภาพภายใน เพื่อสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยั่งยืน และสร้างเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริอร บรรพโต ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางพัฒนาการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาสหวิทยศึกษาศรีเสาวภาค สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางพัฒนาการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาสหวิทยศึกษาศรีเสาวภาค คือ 1) ด้านกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา สถานศึกษาจัดการประชุมสร้างความรู้ความเข้าใจของมาตรฐานการศึกษา กำหนดโครงสร้างโดยเน้นกระบวนการการมีส่วนร่วม และแต่งตั้งผู้รับผิดชอบ นำผลการสรุปการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาเสนอเข้าต่อคณะกรรมการสถานศึกษา และหน่วยงานต้นสังกัด 2) ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐาน จัดการประชุมโดยมีทำ SWOT สถานศึกษา ให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการรวบรวมสารสนเทศด้านต่าง ๆ ภายในโรงเรียน จัดตั้งกลุ่ม PLC เพื่อเป็นการระดมความคิดและตระหนักถึงการมีส่วนร่วมให้บุคลากร ในสถานศึกษารับรู้ถึงบทบาทหน้าที่ของตนเอง สร้างความรู้ความเข้าใจของกระบวนการวิจัยเชื่อมโยงกับมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 3) การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา บุคลากรมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี และการดำเนินงานจัดทำแผน ซึ่งการสนทนากลุ่มเพื่อวิเคราะห์สาเหตุพบว่าอาจเนื่องมาจากคณะกรรมการสถานศึกษามีพื้นฐานมี ความสามารถในความรับรู้ที่แตกต่างกัน รวมถึงไม่มีเวลามาประชุมจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี 4) ด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพภายใน

สถานศึกษา กำหนดประเด็นประเมินและนำเครื่องมือของต้นสังกัดมาบูรณาการ แต่งตั้งคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้เข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาและทำอย่างสม่ำเสมอ 5) ด้านการติดตามผลการดำเนินงาน เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐาน สถานศึกษากำหนดรูปแบบ นำเสนอผลการติดตาม ตรวจสอบคุณภาพการศึกษาให้ผู้เกี่ยวข้องรับทราบทั้งรูปแบบเอกสาร อีกทั้งรูปแบบออนไลน์โดยจัดวางสารสนเทศให้เป็นระบบ และ 6) ด้านการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง สถานศึกษาเผยแพร่ผลการประเมินคุณภาพทั้งภายในและภายนอกเข้าวาระการประชุมกรรมการ และการประชุมภายในโดยสร้างความรู้และเข้าใจถึงผลข้อควรพัฒนา และปรับปรุงโดยหาแนวทาง (ศิริอร บรรพโต, 2566)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่า 1) การศึกษาสภาพการบริหารงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในเพื่อเสริมสร้างประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา, การพัฒนาเครือข่ายคุณภาพ นวัตกรรมคุณภาพสถานศึกษา, การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา, การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา, การบูรณาการความร่วมมือเพื่อส่งเสริมการประกันคุณภาพระดับห้องเรียน, การจัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา, และการติดตามผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนาสถานศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ตามลำดับ และ 2) ผลการศึกษาแนวทางการบริหารงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในเพื่อเสริมสร้างประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดกรุงเทพมหานคร ได้แก่ 2.1) การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดทำมาตรฐานการศึกษาในระดับสถานศึกษาที่สอดคล้องและครอบคลุมสาระการเรียนรู้ และกระบวนการเรียนรู้ ควรกำหนดผลการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสภาพผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และควรตรวจสอบความเหมาะสมของมาตรฐานการศึกษาอย่างเป็นระบบ 2.2) การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรวางแผนจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยแต่งตั้งคณะครูและบุคลากรทุกคนให้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายด้านต่าง ๆ โดยมุ่งเน้นที่คุณภาพผู้เรียนที่สะท้อนคุณภาพความสำเร็จอย่างชัดเจน และกำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคลากรอย่างชัดเจน 2.3) การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา พบว่า สถานศึกษาควรจัดประชุมพิจารณาจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี ที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา และกำกับ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและมาตรฐานการศึกษาอย่างต่อเนื่อง 2.4) การจัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการวางแผนการวัดและประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน และโครงการกิจกรรมต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับเป้าหมายการจัดการศึกษา และมาตรฐานของสถานศึกษา พัฒนาความรู้ความสามารถในเรื่องการวัดและประเมินผลให้แก่ครู ด้วยวิธีการที่หลากหลาย และดำเนินการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา โดยใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย 2.5) การติดตามผลการ

ดำเนินงานเพื่อพัฒนาสถานศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรแต่งตั้งผู้รับผิดชอบในการติดตาม ตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาที่เหมาะสม กำหนดขอบข่ายการตรวจสอบทบทวนคุณภาพการศึกษาอย่างชัดเจน โดยใช้รูปแบบวิธีการที่หลากหลาย และนำผลการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา ไปใช้เป็นข้อมูลและสารสนเทศในการพัฒนาอย่างเป็นระบบ 2.6) การพัฒนาเครือข่ายคุณภาพนวัตกรรมคุณภาพสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรวางแผนการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาอย่างชัดเจนและเป็นระบบ ควรวิเคราะห์ วิจัยและพัฒนารูปแบบและเทคนิคการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เพื่อนำมาใช้ปรับปรุงการดำเนินงานให้เหมาะสม และเผยแพร่ผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในหลากหลายช่องทาง เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และ 2.7) การบูรณาการความร่วมมือเพื่อส่งเสริมการประกันคุณภาพระดับห้องเรียน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรบูรณาการระบบการประกันคุณภาพภายในที่ใช้สถานศึกษา ผ่านระบบการบริหารจัดการคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาให้สามารถจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงมีข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ดังนี้ 1) ควรศึกษาการเปรียบเทียบเกี่ยวกับการบริหารงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในเพื่อเสริมสร้างประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดกรุงเทพมหานคร 2) ควรมีการศึกษาและการทำการวิจัยเพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในที่หลากหลาย 3) ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในเพื่อเสริมสร้างประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดกรุงเทพมหานคร

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). กฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561. ประกาศวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2561. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

กิตติ์ดนัย แจ้งแสงทอง. (2564). รูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 6(5), 302-317.

พุทธิภา รงค์ประเสริฐกุล. (2566). แนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนวัดบางหลวง. ในการค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

เยาวทิวา นามคุณ และฤตินันท์ สมุทร์ทัย. (2559). การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายใน. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น, 10(3), 55-67.

ศิริอร บรรพโต. (2566). แนวทางพัฒนาการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาสหวิทยศึกษาศรีเสาวภาค สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2. วารสาร มจร. อุบลปริทรรศน์, 8(1), 541-556.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2551). กรอบทิศทางการพัฒนาการศึกษา ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) ที่สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2545-2559) ฉบับสรุป. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561. นนทบุรี: 21 เซ็นจูรี่.

สำนักทดสอบทางการศึกษา. (2561). แนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัย ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานศูนย์การศึกษาพิเศษ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

สำนักทดสอบทางการศึกษา. (2563). แนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ตามกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.

Krejcie, R. V. & Morgan D. W. (1970). “Determining Sample Size for Research Activities”. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.

Likert, R. (1967). "The Method of Constructing an Attitude Scale", Reading in Attitude Theory and Measurement. Fishbeie, Matin, Ed. New York: Wiley & Son.

บทความวิจัย

การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากปุ๋ยมูลไส้เดือน ของกลุ่มอาชีพบ้านโพธิ์เสด็จ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช*

ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE EARTHWORM FERTILIZER FOUNDATION OF THE BAN PHO SADET OCCUPATIONAL GROUP, MUEANG DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

อาคมน์ แก้วกำเนิด*, พระครูวิรัตธรรมโชติ, ไพรัตน์ ฉิมหาด, อัครินทร์ สมศักดิ์

Arkom Kalkumnerd*, Phrakhru Viratdhammachot, Pairat Chimhad, Arkarin somsak

สาขาวิชาการพัฒนาสังคม หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Master of Arts (Social Development), Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: kmpp_999@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากปุ๋ยมูลไส้เดือน ของกลุ่มอาชีพบ้านโพธิ์เสด็จ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช รวมถึงการนำเสนอแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสม ซึ่งดำเนินการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยนำผลการศึกษาเชิงปริมาณ มาสนับสนุนผลการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพเข้าด้วยกัน กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณเป็นประชาชนในตำบลโพธิ์เสด็จ จำนวน 370 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างง่าย ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพได้จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่คัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 20 คน ประกอบด้วย ผู้นำกลุ่มผลิตปุ๋ยมูลไส้เดือน 2 คน สมาชิกกลุ่ม 5 คน ผู้นำชุมชน 3 คน ผู้ใช้ปุ๋ยมูลไส้เดือน 5 คน และนักวิชาการเกษตร 5 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง โดยเก็บข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์และแจกแบบสอบถามด้วยตนเอง วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่าการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจากปุ๋ยมูลไส้เดือนมี 4 ด้านหลัก ได้แก่ 1) ด้านการส่งเสริมการตลาดและสร้างรายได้ใหม่ 2) ด้านการเพิ่มผลผลิต 3) ด้านการบริหารจัดการ และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยรวมมีความต้องการพัฒนาในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.57, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.52) ข้อเสนอแนะในการพัฒนา ได้แก่ 1) ส่งเสริมช่องทางการตลาดและสร้างรายได้ทางเลือก 2) ยกระดับมาตรฐานและพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ 3) วางแผนจัดหาวัตถุดิบและใช้เทคโนโลยีเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต 4) ปรับโครงสร้างการบริหารจัดการให้มีความชัดเจนและใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และ 5) ส่งเสริมการรวมกลุ่ม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และจัดอบรมอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาองค์ความรู้สู่การขยายผลในระดับชุมชน

คำสำคัญ: การพัฒนาเศรษฐกิจ, เศรษฐกิจฐานราก, ปุ๋ยมูลไส้เดือน, กลุ่มอาชีพบ้านโพธิ์เสด็จ

* Received 3 July 2025; Revised 24 July 2025; Accepted 26 July 2025

Abstract

This research article aims to study the grassroots economic development of vermicompost production by the Ban Pho Sadet occupational group in Mueang District, Nakhon Si Thammarat Province, along with proposing suitable development guidelines. This study employed a mixed methods research approach, integrating quantitative findings to support qualitative data. The quantitative sample consisted of 370 residents in Pho Sadet Sub-district, with the sample size determined using the Krejcie and Morgan table and selected through simple random sampling. Qualitative data were gathered from 20 purposively selected key informants, comprising 2 leaders of the vermicompost production group, 5 group members, 3 community leaders, 5 vermicompost users, and 5 agricultural academics. The research instruments included questionnaires and unstructured interview forms, with data collected through interviews and self-administered questionnaires. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics, including percentage, mean, and standard deviation. The research findings indicate four main aspects of grassroots economic development from vermicompost: 1) marketing promotion and new income generation, 2) increased production, 3) management, and 4) community participation. Overall, the need for development in these areas was at the highest level (mean = 4.57, standard deviation = 0.52). Recommendations for development include: 1) promoting marketing channels and creating alternative income, 2) enhancing standards and developing new products, 3) planning raw material procurement and utilizing technology to increase production efficiency, 4) restructuring management for clarity and implementing information technology systems, and 5) promoting group formation, knowledge sharing, and continuous training to develop knowledge for community-level expansion.

Keywords: Economic Development, Grassroots Economy, Vermicompost, Ban Pho Sadet Occupational Group

บทนำ

การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเป็นนโยบายสำคัญของรัฐบาลไทย ที่มีเป้าหมายหลักในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนระดับรากหญ้า ด้วยการเปิดโอกาสให้เข้าถึงทรัพยากร การพัฒนาศักยภาพ และเพิ่มขีดความสามารถในการประกอบอาชีพและสร้างรายได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน โดยเฉพาะในกลุ่มเกษตรกร แรงงานนอกระบบ และผู้มีรายได้น้อย ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ (คณะอนุกรรมการยุทธศาสตร์เศรษฐกิจฐานราก, 2559) การดำเนินนโยบายนี้มุ่งลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม ส่งเสริมให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้อย่างแท้จริงตามแนวทาง “ประชาชนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี อย่างไรก็ตาม สถานการณ์ในปัจจุบันยังสะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดเชิงโครงสร้างของการพัฒนาเศรษฐกิจ

ฐานราก ได้แก่ การขาดการบูรณาการของหน่วยงานภาครัฐ การขาดการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง และความล้มเหลวในการเชื่อมโยงกลไกเศรษฐกิจชุมชนกับตลาดภายนอก ส่งผลให้ชุมชนยังคงประสบปัญหาความยากจน หนี้สินเรื้อรัง และการพึ่งพาภายนอกเป็นหลัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเกษตรกรรายย่อยที่มีข้อจำกัดด้านทุน ความรู้ และเทคโนโลยี ปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบทั้งในเชิงลบและเชิงบวก กล่าวคือ หากสามารถแก้ไขได้จะช่วยเสริมสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของครัวเรือน แต่หากปล่อยไว้จะยิ่งตอกย้ำปัญหาความเหลื่อมล้ำในระยะยาว

หนึ่งในกรณีตัวอย่างที่น่าสนใจ คือ “กลุ่มอาชีพปุ๋ยมูลไส้เดือนบ้านโพธิ์เสด็จ” ตำบลโพธิ์เสด็จ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเกิดจากการรวมกลุ่มของชาวบ้านที่มุ่งมั่นจะแก้ปัญหาเศรษฐกิจภายในชุมชน โดยการนำมูลไส้เดือนมาแปรรูปเป็นปุ๋ยอินทรีย์ เป็นการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ ผสมผสานภูมิปัญญาชาวบ้านกับองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัย อันเป็นการสะท้อนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในทางปฏิบัติที่สามารถลดต้นทุนด้านการเกษตรและเพิ่มรายได้ให้แก่สมาชิกในกลุ่มอย่างเป็นรูปธรรม (ประทีป ช่วยเกิด, 2566) แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดโมเดลเศรษฐกิจ BCG (Bio-Circular-Green Economy) ที่ให้ความสำคัญกับการใช้ทรัพยากรชีวภาพ การหมุนเวียนของเสียกลับมาใช้ใหม่ และการประกอบอาชีพที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งตรงกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) โดยเฉพาะข้อที่ 1 (ขจัดความยากจน), ข้อที่ 8 (การจ้างงานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ) และข้อที่ 12 (การบริโภคและการผลิตอย่างยั่งยืน) (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.), 2563)

บริบทของพื้นที่บ้านโพธิ์เสด็จมีลักษณะเป็นชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและแรงงานรับจ้างทั่วไป มีรายได้ไม่แน่นอน และขาดระบบสนับสนุนด้านการตลาดและองค์ความรู้ทางวิชาการอย่างเป็นระบบ ปัญหาสำคัญที่พบ ได้แก่ การผลิตที่ไม่สม่ำเสมอ การบริหารจัดการกลุ่มที่ยังไม่มีความเป็นมืออาชีพ การขาดช่องทางในการสื่อสารทางการตลาด และความไม่ต่อเนื่องของการส่งเสริมจากหน่วยงานรัฐ สถานการณ์เหล่านี้ก่อให้เกิดความจำเป็นเร่งด่วนในการศึกษาวิจัย เพื่อหาแนวทางพัฒนาศักยภาพของกลุ่มให้มีความยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

ด้วยเหตุนี้ งานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากปุ๋ยมูลไส้เดือน ของกลุ่มอาชีพบ้านโพธิ์เสด็จ จังหวัดนครศรีธรรมราช” จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะสามารถเป็นกรณีศึกษาเชิงลึกในการบูรณาการแนวคิดเศรษฐกิจฐานราก เศรษฐกิจพอเพียง และโมเดลเศรษฐกิจ BCG โดยมีเป้าหมายในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การบริหารจัดการ และการตลาดของกลุ่มอาชีพ ตลอดจนการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาครัฐและเอกชน เพื่อให้เกิดระบบเศรษฐกิจท้องถิ่นที่เข้มแข็งและยั่งยืนในระยะยาว ทั้งยังสามารถขยายผลไปยังชุมชนอื่นได้อย่างเป็นระบบในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากปุ๋ยมูลไส้เดือน ของกลุ่มอาชีพบ้านโพธิ์เสด็จ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

2. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากปุ๋ยมูลไส้เดือน ของกลุ่มอาชีพบ้านโพธิ์เสด็จ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Method Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเป็นการจัดเก็บข้อมูลโดยใช้เครื่องมือแบบสอบถาม (Questionnaire) ควบคู่กับการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) (ส่งศรี ชมภูวงศ์, 2554) ซึ่งเป็นการจัดเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ดังนี้

1. ดำเนินการวิจัย ขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูล ประชาชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตพื้นที่ ตำบลโพธิ์เสด็จ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 370 คน โดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างง่ายแก่ประชาชนในชุมชน ตำบลโพธิ์เสด็จ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กลุ่มที่ 1 ได้แก่ผู้นำกลุ่มผลิตปุ๋ยมูลไส้เดือน จำนวน 2 คน กลุ่มที่ 2 ได้แก่ สมาชิกกลุ่มผลิตปุ๋ยมูลไส้เดือน จำนวน 5 คน กลุ่มที่ 3 ได้แก่ ผู้นำชุมชน จำนวน 3 คน กลุ่มที่ 4 ได้แก่ ผู้ใช้ปุ๋ยมูลไส้เดือน จำนวน 5 คน และกลุ่มที่ 5 ได้แก่นักวิชาการเกษตร 5 คน รวมทั้งสิ้น 20 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิจัยเชิงคุณภาพ เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง วิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม มีค่าเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.964 ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้น แบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และ รายได้ต่อเดือน เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Checklist) ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากปุ๋ยมูลไส้เดือน ของกลุ่มอาชีพบ้านโพธิ์เสด็จ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ 1) ด้านส่งเสริมการตลาดและสร้างรายได้ใหม่ 2) ด้านการเพิ่มผลผลิต 3) ด้านบริหารจัดการ 4) ด้านการมีส่วนร่วมในชุมชน ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2548)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัยฯ ถึง นายมานพ สมพงษ์ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 8 ตำบลโพธิ์เสด็จ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แจกแบบสอบถาม และตรวจสอบความถูกต้องของข้อความในการตอบแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง ได้ทั้งหมด 370 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูล วิจัยเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากปุ๋ยมูลไส้เดือน ของกลุ่มอาชีพบ้านโพธิ์เสด็จ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช วิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหาโดยตีความ สร้างข้อสรุป จากเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นมาวิเคราะห์เพื่อหาบทสรุป แบบบรรยายเชิงพรรณนา วิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม และการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากปุ๋ยมูลไส้เดือน ของกลุ่มอาชีพบ้านโพธิ์เสด็จ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อวิเคราะห์ข้อมูล ค่าสถิติพื้นฐานต่าง ๆ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2540)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากปุ๋ยมูลไส้เดือน ของกลุ่มอาชีพบ้านโพธิ์เสด็จ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านส่งเสริมการตลาดและสร้างรายได้ใหม่ ด้านการเพิ่มผลผลิต ด้านการบริหารจัดการ และด้านการมีส่วนร่วมในชุมชน ผลการวิเคราะห์ระดับความการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากปุ๋ยมูลไส้เดือน ของกลุ่มอาชีพบ้านโพธิ์เสด็จ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ทั้ง 4 ด้าน ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงระดับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากปุ๋ยมูลไส้เดือน ของกลุ่มอาชีพบ้านโพธิ์เสด็จ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมและรายด้าน

การพัฒนาเศรษฐกิจรากปุ๋ยมูลไส้เดือน	ระดับการพัฒนา		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
ด้านส่งเสริมการตลาดและสร้างรายได้ใหม่	4.58	0.51	มากที่สุด
ด้านการเพิ่มผลผลิต	4.55	0.53	มากที่สุด
ด้านบริหารจัดการ	4.56	0.54	มากที่สุด
ด้านการมีส่วนร่วมในชุมชน	4.59	0.52	มากที่สุด
รวม	**4.57**	**0.52**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากปุ๋ยมูลไส้เดือน ของกลุ่มอาชีพบ้านโพธิ์เสด็จ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.57) ค่า S.D = 0.52

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า การพัฒนาด้านการมีส่วนร่วมในชุมชน มีค่าเฉลี่ยระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.59) รองลงมา ได้แก่ ด้านส่งเสริมการตลาดและสร้างรายได้ใหม่ ($\bar{x}$ = 4.58) ด้านการบริหารจัดการ ($\bar{x}$ = 4.56) และด้านการเพิ่มผลผลิต ($\bar{x}$ = 4.55) ตามลำดับ

2. ข้อเสนอแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากปุ๋ยมูลไส้เดือน ของกลุ่มอาชีพบ้านโพธิ์เสด็จ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช มี 4 แนวทางดังนี้ 1) ด้านการส่งเสริมการตลาดและสร้างรายได้ใหม่ (Marketing Development and Income Generation) กลุ่มผลิตปุ๋ยมูลไส้เดือนบ้านโพธิ์เสด็จ ได้ให้ความสำคัญกับการหาตลาดรองรับผลผลิตอย่างเป็นระบบ โดยมีการยกระดับมาตรฐานสินค้าและบริการให้ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค อีกทั้งยังมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ จากมูลไส้เดือน เพื่อเพิ่มทางเลือกให้กับลูกค้าในตลาดปุ๋ยอินทรีย์ ซึ่งไม่เพียงแต่ช่วยขยายช่องทางการจำหน่าย แต่ยังเพิ่มศักยภาพในการสร้างรายได้ที่มั่นคงและหลากหลายให้แก่สมาชิกในกลุ่มอีกด้วย 2) ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต (Production Improvement) ในการดำเนินงานด้านการผลิต กลุ่มผลิตปุ๋ยมูลไส้เดือนบ้านโพธิ์เสด็จ ได้วางแผนจัดหาวัตถุดิบให้มีความเพียงพอและสะดวกในการเข้าถึง โดยเน้นการใช้วัตถุดิบจากท้องถิ่นควบคู่กับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ลดต้นทุน และเพิ่มปริมาณผลผลิตให้ตอบสนองความต้องการของตลาดได้อย่างมีคุณภาพ 3) ด้านการบริหารจัดการ (Management) กลุ่มผลิตปุ๋ยมูลไส้เดือนได้มีการจัดโครงสร้างองค์กรอย่างเป็นระบบ แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบเป็นฝ่ายต่าง ๆ พร้อมทั้งกำหนดกฎระเบียบภายในที่ชัดเจน เพื่อให้กรรมการและสมาชิกปฏิบัติร่วมกันอย่างมีวินัยและมีทิศทางเดียวกัน ทั้งยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบบริหารจัดการโดยนำนวัตกรรมมาใช้ในกระบวนการทำงาน เช่น การจัดเก็บข้อมูล การควบคุมคุณภาพ และการสื่อสารภายในกลุ่ม เพื่อยกระดับประสิทธิภาพการทำงานและเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ของกลุ่มอย่างยั่งยืน 4) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน

(Community Participation) กลุ่มผลิตปุ๋ยมูลไส้เดือนบ้านโพธิ์เสด็จ ได้ส่งเสริมการรวมกลุ่มแบบมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน โดยเน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การแบ่งปันประสบการณ์ และการฝึกอบรมเกี่ยวกับการผลิตปุ๋ยมูลไส้เดือน ซึ่งทำให้เกิดการพัฒนาองค์ความรู้ร่วมกัน พร้อมทั้งสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปขยายผลยังชุมชนใกล้เคียง เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งในระดับชุมชนและระหว่างชุมชน อีกทั้งยังช่วยเพิ่มการรับรู้และสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับผลิตภัณฑ์ของกลุ่มในวงกว้าง การดำเนินงานทั้ง 4 ด้านนี้ ส่งผลให้กลุ่มอาชีพบ้านโพธิ์เสด็จสามารถขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากได้อย่างมั่นคง และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อทั้งเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในระยะยาว อีกทั้งกลุ่มยังได้พัฒนารูปแบบแนวคิดการดำเนินงานดังกล่าวให้เป็น โมเดล MPMC (Marketing - Production - Management - Community) ซึ่งเป็นกรอบแนวคิดที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับกลุ่มอาชีพอื่น ๆ เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการบริหารจัดการ สร้างรายได้ พัฒนาองค์กร และเสริมสร้างความยั่งยืนให้เกิดขึ้นในระดับชุมชนอย่างแท้จริง

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากปุ๋ยมูลไส้เดือน ของกลุ่มอาชีพบ้านโพธิ์เสด็จ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในชุมชน มีค่าเฉลี่ยระดับมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ด้านส่งเสริมการตลาดและสร้างรายได้ใหม่ ด้านการบริหารจัดการ และ ด้านการเพิ่มผลผลิต ที่เป็นอย่างนี้เพราะกลุ่มผลิตปุ๋ยมูลไส้เดือน บ้านโพธิ์เสด็จ ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในชุมชน ซึ่งเป็นตัวขับเคลื่อนในชุมชนบ้านโพธิ์เสด็จ เป็นตัวอย่างที่น่าสนใจของการสร้างฐานรากทางเศรษฐกิจและการมีส่วนร่วมในชุมชน โดยการผลิตปุ๋ยมูลไส้เดือนช่วยเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนผ่านการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ และยังช่วยลดต้นทุนการเกษตรสำหรับเกษตรกรในพื้นที่ การมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการนี้มีความสำคัญอย่างยิ่ง เช่น การจัดตั้งกลุ่มอาชีพที่เน้นการทำงานร่วมกัน การแบ่งปันความรู้เกี่ยวกับการผลิตปุ๋ย มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อนำความรู้ที่ได้นั้นไปต่อยอดแก่ชุมชนอื่น ๆ และสร้างเครือข่ายในชุมชนและนอกชุมชน และการพัฒนาทักษะที่เกี่ยวข้อง ยังช่วยให้ผลิตภัณฑ์เป็นที่รู้จักในวงกว้างมากขึ้น และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัชรีรัตน์ นาวา ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของผู้นำชุมชนกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน พบว่า บทบาทของผู้นำชุมชนระดับต่าง ๆ ในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน มี 2 ลักษณะ คือ บทบาทที่มีความแตกต่างกันไปตามสถานภาพ และบทบาทที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน ผู้นำชุมชนทุกระดับมีบทบาทคล้ายคลึงกัน ในการสนับสนุน ช่วยเหลือ และเป็นสื่อกลางในการสร้างการมีส่วนร่วม ทำให้สมาชิกตระหนักถึงความเป็นเจ้าของชุมชน ซึ่งผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชนถือเป็นสองปัจจัยสำคัญที่สามารถทำให้ชุมชนพัฒนาได้ แม้ว่าชุมชนมีโครงสร้างพื้นฐานที่ดี สภาพแวดล้อมในชุมชนสมบูรณ์ ทุนชุมชนที่เพียงพอ แต่ถ้าผู้นำชุมชนไม่ให้ความสำคัญต่อกระบวนการพัฒนา และขาดความร่วมมือจากสมาชิกในชุมชน การพัฒนาก็จะไม่ยั่งยืน ปัญหาและอุปสรรค ในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน คือ ปัญหาความขัดแย้งของชุมชน และปัญหาการพัฒนาคนไม่ทันการเปลี่ยนแปลง แนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน ได้แก่ วิสัยทัศน์ของผู้นำในการเป็นแกนหลักในการพัฒนา สร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นกับ

ชุมชน หลักการมีส่วนร่วม การกระจายผลประโยชน์ และการพัฒนาที่ต่อเนื่องเชื่อมโยงกันทุกมิติ (พัชรีรัตน์ นาวา, 2562) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากปุ๋ยมูลไส้เดือน ของกลุ่มอาชีพบ้านโพธิ์เสด็จ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ในรายด้าน มีดังนี้

ด้านส่งเสริมการตลาดและสร้างรายได้ใหม่ กลุ่มผลิตปุ๋ยมูลไส้เดือน เน้นผลิตปุ๋ยมูลไส้เดือนที่มีคุณภาพมีประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในการเพาะปลูกพืช มีราคาที่เหมาะสม มีการส่งเสริมการตลาด เพื่อผลผลิตเพียงพอต่อท้องตลาดและเป็นที่รู้จัก มีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อดิจิทัล ประเภทสื่อ Social Media อีกทั้งยังจะผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ขึ้นมาเพื่อเป็นตัวเลือก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณฐาพัชร์ วรพงศ์พัชร พบว่า ปัจจัยด้านภาพลักษณ์ตราสินค้า อันได้แก่ ชื่อตราสินค้า เครื่องหมายตราสินค้า เครื่องหมายรับรองคุณภาพ ประเทศผู้ผลิตสินค้า และปัจจัยด้านการรับรู้คุณค่า ได้แก่ อวัยวะรับสัมผัส ประสบการณ์เดิม ทัศนคติส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อ ระดับความพึงพอใจในการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อดิจิทัลหลังพัฒนาสื่อแล้ว ในด้านการให้ข่าวและประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อดิจิทัล ประเภทสื่อ Social Media ช่วยทำให้เกิดความสนใจในการใช้บริการมากขึ้น (ณฐาพัชร์ วรพงศ์พัชร, 2563) และสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของ กานต์ เชื้อวงศ์ และคณะ ได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ว่ากลุ่มผลิตปุ๋ยมูลไส้เดือน ควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาบรรจุภัณฑ์และวางแผนการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการแบบเป็นระบบช่องทางสื่อสารทางการตลาดที่เหมาะสมกับกลุ่มลูกค้า ซึ่งการสื่อสารทางการตลาดอย่างสม่ำเสมอช่วยให้ลูกค้าตัดสินซื้อได้ง่ายขึ้น โดยนำช่องทางการสื่อสารมาใช้มาใช้แบบผสมผสานร่วมกันตามความเหมาะสมของกลุ่มลูกค้า และกลุ่มผู้มุ่งหวัง (กานต์ เชื้อวงศ์ และคณะ, 2566)

ด้านการเพิ่มผลผลิต กลุ่มผลิตปุ๋ยมูลไส้เดือนบ้านโพธิ์เสด็จได้นำความรู้มาใช้กับกระบวนการผลิต มีการปรับเปลี่ยน ปรับปรุง วัตถุดิบ รูปแบบของผลิตภัณฑ์ให้เหมาะสมกับยุคปัจจุบันโดยใช้เทคโนโลยีมาปรับใช้กับกระบวนการผลิต รวมทั้งเปิดโอกาสให้สมาชิกกลุ่มผลิตปุ๋ยมูลไส้เดือนได้มีส่วนร่วมในกระบวนบริหารจัดการและการผลิตอย่างเต็มความสามารถ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปุณฑริกา สุคนธสิงห์ พบว่า การมีความพร้อมทางด้านเครื่องมือ อุปกรณ์ เครื่องจักร สำหรับการผลิตเป็นปัจจัยหลักที่จะทำให้เกิดความสามารถในการผลิตอย่างต่อเนื่องและกระบวนการผลิตมีคุณภาพและมาตรฐานส่งผลให้เกิดความพึงพอใจในการบริโภคสินค้าของผู้บริโภค (ปุณฑริกา สุคนธสิงห์, 2557) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรุณศรี นิภานันท์ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการผลิตปุ๋ยมูลไส้เดือน ได้แก่ การเลือกใช้วัตถุดิบที่เหมาะสม การปรับปรุงกระบวนการผลิตเพื่อเพิ่มคุณภาพของปุ๋ย และการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ผ่านการผสมผสานส่วนผสมที่เป็นประโยชน์ (อรุณศรี นิภานันท์, 2558)

ด้านการบริหารจัดการ กลุ่มผลิตปุ๋ยมูลไส้เดือน บ้านโพธิ์เสด็จ มีการวางแผนการบริหารจัดการ มอบหมายการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับตำแหน่งและหน้าที่ของสมาชิก มีการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนงานที่วางไว้และนำผลที่ได้มาปรับปรุงให้การบริหารจัดเกิดประสิทธิภาพมีการจัดทำรายงานผล การดำเนินงานให้สมาชิกรับทราบเป็นที่ประจักษ์ ที่สำคัญได้เปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานหรือสมาชิกแสดงความคิดเห็นอย่างเปิดกว้าง สอดคล้องกับงานวิจัยของ อริญชยา อดุลย์เดช และพรรณนา ไวคกุล พบว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จมีการบริหารจัดการกลุ่มที่ดี มีการจัดตั้งคณะกรรมการ และแบ่งหน้าที่การทำงานอย่างชัดเจน มีการสื่อสารพูดคุยกันทุกวัน

และสมาชิกในกลุ่มมีความสามัคคีเกิดจากการกำหนดหน้าที่การทำงานที่ชัดเจนและมีการสื่อสารกันทุกวัน (อริญชยา อดุลย์เดช และพรรณนา ไวคกุล, 2558)

ด้านการมีส่วนร่วมในชุมชน กลุ่มผลิตปุ๋ยมูลไส้เดือนบ้านโพธิ์เสด็จ เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในชุมชน ซึ่งเป็นตัวขับเคลื่อนในชุมชน เป็นการสร้างฐานรากทางเศรษฐกิจ การแบ่งปันความรู้ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อนำความรู้ที่ได้นั้นไปต่อยอดแก่ชุมชนอื่น ๆ และสร้างเครือข่ายในชุมชนและนอกชุมชน และการพัฒนาทักษะที่เกี่ยวข้อง ยังช่วยให้ผลิตภัณฑ์เป็นที่รู้จักในวงกว้างมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมจินตนา คุ้มภัย ได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชาวชุมชนในองค์การบริหารส่วนตำบลต้นแบบที่บูรณาการแผนชุมชนสู่แผนพัฒนาท้องถิ่น จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า การจัดกิจกรรมเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วม ควรจัดกิจกรรมที่หลากหลายรูปแบบ จะสามารถกระตุ้นให้ประชาชนในท้องถิ่นมีจิตสำนึกในการมีส่วนร่วม โดยกิจกรรมที่จัดขึ้นต้องเหมาะสมกับแต่ละท้องถิ่น กิจกรรมหรือโครงการที่จัดขึ้นนั้นสามารถทำให้ชาวชุมชนมีส่วนร่วมตั้งแต่ระดับน้อยไปยังระดับมาก (สมจินตนา คุ้มภัย, 2559)

จากการศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากปุ๋ยมูลไส้เดือนของกลุ่มอาชีพบ้านโพธิ์เสด็จ พบว่า กลุ่มได้พัฒนากลยุทธ์การดำเนินงานใน 4 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านการตลาด ด้านการผลิต ด้านการบริหารจัดการ และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ที่เน้นการสร้างรายได้ให้เกิดความยั่งยืนจากทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมผลิตภัณฑ์จากปุ๋ยมูลไส้เดือน ซึ่งเป็นทรัพยากรท้องถิ่นที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มได้

แนวทางด้านการส่งเสริมการตลาดและสร้างรายได้ใหม่ เป็นกลยุทธ์สำคัญที่ช่วยให้กลุ่มสามารถเข้าถึงตลาดเป้าหมายได้ชัดเจน โดยการยกระดับมาตรฐานสินค้าและสร้างนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ช่วยเพิ่มความสามารถในการแข่งขันในตลาดปุ๋ยอินทรีย์ รวมถึงสามารถขยายฐานลูกค้าและเพิ่มรายได้อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับหลักการของการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากที่ให้ความสำคัญกับการพึ่งพาตนเองและการใช้ศักยภาพของชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต สะท้อนให้เห็นถึงการปรับใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อเพิ่มปริมาณและคุณภาพของปุ๋ยมูลไส้เดือน พร้อมทั้งลดต้นทุนการผลิต ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยยกระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานในระดับฐานราก โดยกลุ่มสามารถจัดการวัตถุดิบได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ ถือเป็นตัวแบบที่แสดงถึงการปรับตัวอย่างชาญฉลาดของกลุ่มอาชีพในชุมชน

ในด้านการบริหารจัดการ กลุ่มได้จัดตั้งโครงสร้างองค์กรอย่างชัดเจนและมีระเบียบแบบแผน มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิก และนำนวัตกรรมมาสนับสนุนการบริหาร เช่น การเก็บข้อมูล การควบคุมคุณภาพ และการสื่อสารภายในกลุ่ม ซึ่งสะท้อนถึงความเป็นมืออาชีพและการวางรากฐานที่มั่นคงในการดำเนินงาน ถือเป็นแบบอย่างของการบริหารจัดการที่สามารถขยายผลไปยังกลุ่มอื่นได้

สุดท้าย ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่ากลุ่มให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกและชุมชนโดยรอบ ผ่านกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การฝึกอบรม และการขยายองค์ความรู้สู่ชุมชนอื่น ๆ ซึ่งก่อให้เกิดการสร้างเครือข่ายและความร่วมมือที่เป็นรูปธรรม ช่วยสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับผลิตภัณฑ์และองค์กร ส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้งในระดับกลุ่มและชุมชน

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากผ่านการผลิตปุ๋ยมูลไส้เดือนของกลุ่มอาชีพบ้านโพธิ์เสด็จ ตำบลโพธิ์เสด็จ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า กลุ่มอาชีพดังกล่าวได้ให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับการมีส่วนร่วมในชุมชนซึ่งเป็นฐานราก เป็นพลังขับเคลื่อนหลักสู่ความยั่งยืนของกลุ่มผลิตปุ๋ยมูลไส้เดือน การมีส่วนร่วมของชุมชนถือเป็นรากฐานสำคัญที่สุดในการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยเปิดโอกาสให้ชาวบ้านมีบทบาทในทุกกระบวนการ ตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ไปจนถึงการร่วมรับผลประโยชน์ นำไปสู่ความรู้สึกเป็นเจ้าของและความภาคภูมิใจในผลงานของกลุ่ม อีกทั้งยังสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับกลุ่มต่าง ๆ เช่น กลุ่มเกษตรอินทรีย์ กลุ่มแม่บ้าน โรงเรียน และเยาวชนในพื้นที่ ซึ่งช่วยขยายตลาด แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนโดยรวม การมีส่วนร่วมเหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยให้การดำเนินงานของกลุ่มมีประสิทธิภาพมากขึ้นเท่านั้น แต่ยังปลูกฝังจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมและความรับผิดชอบร่วมกันในระยะยาว การบริหารจัดการเป็นกลไกสนับสนุนสำคัญในการขับเคลื่อนกลุ่มให้สามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างมืออาชีพ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการจัดระบบงาน เช่น การจัดทำบัญชีต้นทุน รายรับ-รายจ่าย และการวางแผนงานทั้งระยะสั้นและระยะยาว การส่งเสริมการตลาดและการสร้างรายได้ใหม่ ความร่วมมือของชุมชนยังเป็นปัจจัยสำคัญในการขยายตลาดโดยเฉพาะการระดมความคิดเห็นและข้อมูลจากผู้ใช้งานจริง เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ตรงความต้องการของตลาดเป้าหมาย เช่น เกษตรกรอินทรีย์หรือฟาร์มในเมือง พร้อมทั้งร่วมกันพัฒนาแนวทางเพิ่มมูลค่า เช่น การผสมจุลินทรีย์ การออกแบบบรรจุภัณฑ์ และการทำคอนเทนต์ให้ความรู้บนแพลตฟอร์มออนไลน์ ซึ่งสามารถดำเนินการได้โดยใช้ทรัพยากรและบุคลากรภายในชุมชนเอง การยกระดับประสิทธิภาพการผลิต การมีส่วนร่วมของสมาชิกในกระบวนการผลิตช่วยให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน การปรับใช้เทคโนโลยี เช่น ระบบกะบะพลาสติก หรือการควบคุมอุณหภูมิในโรงเรือน สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น หากสมาชิกมีความเข้าใจและมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง อีกทั้งการใช้วัสดุเหลือใช้จากในชุมชน ไม่เพียงช่วยลดต้นทุนแต่ยังสร้างวัฏจักรการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และเสริมสร้างความยั่งยืนของระบบผลิต

ทั้งนี้ แนวทางการดำเนินงานของกลุ่มผลิตปุ๋ยมูลไส้เดือนบ้านโพธิ์เสด็จ ถือเป็นตัวอย่างของ การบูรณาการแนวคิดของโมเดลเศรษฐกิจ BCG (Bio-Circular-Green Economy) ที่เน้นการใช้ทรัพยากรชีวภาพอย่างยั่งยืน การหมุนเวียนใช้วัสดุเหลือใช้ และการพัฒนาอย่างเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ร่วมกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเน้นความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน โดยมีคุณธรรมและความรู้เป็นพื้นฐาน ส่งผลให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างมีสมดุล สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) โดยเฉพาะในมิติของการขจัดความยากจน การส่งเสริมการมีงานทำและการเติบโตทางเศรษฐกิจ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน และการมีหุ้นส่วนความร่วมมือในระดับชุมชน การดำเนินงานของกลุ่มจึงไม่เพียงเป็นการสร้างรายได้ ยกระดับคุณภาพชีวิต และส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในพื้นที่เท่านั้น แต่ยังเป็นต้นแบบของการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากที่เข้มแข็งและยั่งยืน ซึ่งสามารถถ่ายทอดและขยายผลต่อไปยังชุมชนอื่นได้ในระยะยาว

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากปุ๋ยมูลไส้เดือน ของกลุ่มอาชีพบ้านโพธิ์เสด็จ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช” ในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1) สำนักงานเกษตรจังหวัดนครศรีธรรมราช กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกร ควรเป็นสื่อกลางเพื่อจัดหากองทุนหรือแหล่งเงินกู้ที่มีดอกเบี้ยต่ำให้กับสมาชิกของกลุ่มผลิตปุ๋ยมูลไส้เดือน บ้านโพธิ์เสด็จ สามารถพัฒนาต่อยอดเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันได้ 2) สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองนครศรีธรรมราชจะต้องสนับสนุนให้กลุ่มผลิตปุ๋ยมูลไส้เดือน บ้านโพธิ์เสด็จ ได้พัฒนาด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการตลาด การโฆษณาและประชาสัมพันธ์สินค้า โดยผ่านสื่อออนไลน์ต่าง ๆ ด้วยการฝึกอบรม การสร้างเว็บไซต์โดยใช้แอพพลิเคชั่นสำเร็จรูปที่มีให้ใช้ฟรี เป็นต้น 3) องค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์เสด็จ ควรกำหนดนโยบายที่เป็นรูปธรรมลงในแผนพัฒนาในการสนับสนุนส่งเสริมการผลิตปุ๋ยมูลไส้เดือน พร้อมทั้งมีการจัดให้ติดตาม การทำงานอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ร่วมกันในการขับเคลื่อนอย่างจริงจัง ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ 1) กลุ่มผลิตปุ๋ยมูลไส้เดือน บ้านโพธิ์เสด็จ จัดหาสถานที่แสดงสินค้าสำหรับงาน OTOP ประจำจังหวัด โดยผลักดันให้เป็นผลิตภัณฑ์ประจำอำเภอหรือจังหวัด 2) กลุ่มผลิตปุ๋ยมูลไส้เดือน บ้านโพธิ์เสด็จ ต้องมีการเร่งจัดทำแผนงาน งบประมาณที่ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินกิจการของกลุ่ม การประชาสัมพันธ์ที่เข้าถึง และให้คงคุณภาพของปุ๋ยมูลไส้เดือนที่ผลิต ข้อเสนอแนะต่อชุมชน/สังคม 1) การรวมกลุ่มและสร้างองค์กรชุมชนที่เข้มแข็ง ส่งเสริมให้ประชาชนรวมกลุ่มตามความสนใจหรืออาชีพเดียวกันอย่างเป็นระบบ เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือ พัฒนาทักษะ และจัดตั้งองค์กรที่มีประสิทธิภาพ โดยสามารถยึดกลุ่มบ้านโพธิ์เสด็จเป็นต้นแบบในการดำเนินงานอย่างยั่งยืน 2) การพัฒนาศักยภาพและการฝึกอบรม ควรมีการจัดฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง โดยภาคีต่าง ๆ เช่น หน่วยงานรัฐหรือท้องถิ่น เพื่อยกระดับทักษะการผลิต การแปรรูป และการบริหารจัดการของกลุ่มอาชีพให้สามารถพัฒนาและแข่งขันในตลาดได้ 3) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชน การเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ทั้งในและนอกพื้นที่ จะช่วยแลกเปลี่ยนความรู้ สนับสนุนซึ่งกันและกัน และขยายผลการพัฒนาให้ครอบคลุมในระดับชุมชนและสังคมในวงกว้าง 4) การสนับสนุนด้านการตลาดและช่องทางจำหน่าย ควรพัฒนาแบรนด์สินค้า ส่งเสริมการตลาดออนไลน์ และเชื่อมโยงเครือข่ายตลาดเพื่อเพิ่มโอกาสทางการขาย ลดความเสี่ยง และสร้างรายได้ที่มั่นคงให้แก่กลุ่มอาชีพ 5) การใช้ทรัพยากรท้องถิ่นพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ชุมชนควรนำทรัพยากรในพื้นที่ เช่น วัตถุดิบเหลือใช้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น มาสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าเพิ่ม เพื่อสร้างรายได้อย่างยั่งยืนและลดการพึ่งพาทรัพยากรภายนอก 6) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ควรส่งเสริมให้สมาชิกมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการพัฒนา เพื่อสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของ ร่วมกันวางแผนตัดสินใจ และดำเนินงาน ซึ่งจะช่วยให้การพัฒนาชุมชนเป็นไปอย่างมั่นคงและต่อเนื่อง ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรมีการทำวิจัยเพื่อเจาะลึกในแต่ละประเด็นเกี่ยวกับประสิทธิผล การบริหารจัดการของกลุ่มผลิตปุ๋ยมูลไส้เดือน บ้านโพธิ์เสด็จเฉพาะด้าน เพื่อยกระดับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก 2) การศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาตัวแปรอื่น และปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ที่สามารถนำมาเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับพื้นที่นั้น ๆ ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กานต์ เชื้อวงศ์ และคณะ. (2566). “การพัฒนาคุณภาพและการสร้างมูลค่าเพิ่มปุ๋ยมูลไส้เดือนสมุนไพร ของวิสาหกิจ ชุมชนสุรัตติกาล (ชีพ) ฟาร์ม ตำบลป่าตาลอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี”. วารสาร 103 ปี เทพสตรี มหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น, 5(3), 89-94.

คณะอนุกรรมการยุทธศาสตร์เศรษฐกิจฐานราก. (2559). คู่มือการส่งเสริมการพัฒนาระบบเศรษฐกิจฐานราก. เรียกใช้เมื่อ 5 สิงหาคม 2567 จาก https://web.codi.or.th/wp-content/uploads/2019/05/Guide_economic_280959.pdf

ณฐาพัชร์ วรพงศ์พัชร. (2563). “การตลาดดิจิทัลและการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์มูลไส้เดือน ศูนย์จัดการขยะชุมชน ตำบลบางครก อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี”. วารสารนวัฒกรรมการบริหารและการจัดการ, 8(1), 48-57.

บุญชม ศรีสะอาด. (2548). วิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาสน์การพิมพ์.

ประทีป ช่วยเกิด. (2566). เศรษฐกิจฐานรากชุมชนท้องถิ่น. เรียกใช้เมื่อ 1 มีนาคม 2567 จาก https://rsdi.kku.ac.th/?p=5200

ปุณฑริกา สุคนธสิงห์. (2557). “ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มอาชีพ: กรณีศึกษากลุ่มอาชีพผลิตภัณฑ์จากผ้าในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์”. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.

พัชรีรัตน์ นาวา. (2562). “บทบาทของผู้นำชุมชนกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน”. ใน สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2540). เทคนิคทางการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาสน์.

ส่งศรี ชมภูวงศ์. (2554). ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. นครศรีธรรมราช: วีพีเอส.

สมจินตนา คุ้มภัย. (2559). “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชาวชุมชนในองค์การบริหารส่วนตำบลต้นแบบที่บูรณาการแผนชุมชนสู่แผนพัฒนาท้องถิ่น จังหวัดนครศรีธรรมราช”. วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, Silpakorn University สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ, 9(2), 733-744.

สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.). (2563). ความเป็นมา BCG Model. เรียกใช้เมื่อ 21 มีนาคม 2567 จาก https://www.nstda.or.th/home/knowledge_post/bcg-by-nstda/

อริญชยา อดุลย์เดช และพรรณนา ไวคกุล. (2558). ความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเพาะเห็ดบ้านช่องโครุ่งเรือง ตำบลรังกาใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา. นครปฐม: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน.

อรุณศรี นิภานันท์. (2558). “การพัฒนาคุณภาพการเลี้ยงไส้เดือนสู่การรับรองมาตรฐาน”. สกลนคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสกลนคร.

บทความวิชาการ

การวิเคราะห์มาตรา 41 แห่งพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545: บทบาทและข้อจำกัดในการเยียวยาความเสียหายจากการรับบริการสาธารณสุข*

AN ANALYSIS OF SECTION 41 OF THE NATIONAL HEALTH SECURITY ACT B.E. 2545: THE ROLE AND LIMITATIONS IN COMPENSATING FOR DAMAGE FROM THE PUBLIC HEALTH SERVICES

ยุพยงค์ วิงวร*, กรรณิภา วาณิชสุวรรณ

Yupyong Wingworn*, Kannipa Wanichsuwan

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ราชบุรี ประเทศไทย

Faculty of Humanities and Social Sciences, Muban Chombeung Rajabhat University, Ratchaburi, Thailand

*Corresponding author E-mail: yuppayongwin@mcru.ac.th

บทคัดย่อ

ความขัดแย้งระหว่างบุคลากรทางการแพทย์กับผู้รับบริการสุขภาพเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นในระบบสาธารณสุขไทย โดยมีสาเหตุมาจากความคาดหวังที่ไม่สอดคล้องกัน การสื่อสารที่คลาดเคลื่อน ความไม่เข้าใจระหว่างกัน รวมถึงข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นจากการให้บริการทางการแพทย์ ซึ่งเมื่อไม่ได้รับการจัดการอย่างเหมาะสม ความขัดแย้งเหล่านี้มักนำไปสู่การฟ้องร้องทางกฎหมาย และส่งผลกระทบต่อความไว้วางใจของประชาชนต่อระบบสาธารณสุข พระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 มาตรา 41 กำหนดให้มีการจ่ายเงินช่วยเหลือเบื้องต้นแก่ผู้ได้รับความเสียหายจากบริการทางการแพทย์โดยไม่ต้องพิสูจน์ความผิด เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนและลดการดำเนินคดีในชั้นศาล แม้มาตราดังกล่าวจะมีเจตนารมณ์ที่ดี แต่ในทางปฏิบัติกลับประสบข้อจำกัดหลายประการ เช่น วงเงินเยียวยาที่ไม่เพียงพอต่อความเสียหายที่แท้จริง การตีความหลักฐานในกระบวนการเยียวยาที่อาจส่งผลต่อการพิจารณาในชั้นศาล และความลังเลของแพทย์ในการจ่ายเงินช่วยเหลือด้วยเกรงว่าจะถูกนำไปใช้ในชั้นศาล ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการพิจารณาคดีในอนาคต บทความนี้จึงเสนอแนวทางปรับปรุงกลไกการเยียวยาตามมาตรา 41 โดยเน้นการเพิ่มวงเงินเยียวยาให้เหมาะสมกับความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง เพื่อสร้างแรงจูงใจให้ทั้งฝ่ายแพทย์และผู้เสียหายเลือกใช้กระบวนการเยียวยาแทนการฟ้องร้อง นอกจากนี้ยังเสนอให้จัดตั้ง “ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางการแพทย์” ที่ทำหน้าที่เป็นกลไกกลางในการประสานความเข้าใจ โดยมีผู้เชี่ยวชาญด้านการแพทย์และกฎหมายร่วมพิจารณา เพื่อแก้ไขความขัดแย้งก่อนเข้าสู่กระบวนการในชั้นศาล เพื่อลดความตึงเครียดและหลีกเลี่ยงการฟ้องร้องโดยไม่จำเป็น นำไปสู่การสร้างความไว้วางใจระหว่างผู้ให้บริการและผู้รับบริการ และสร้างระบบสุขภาพที่ยั่งยืน

* Received 5 July 2025; Revised 25 July 2025; Accepted 26 July 2025

คำสำคัญ: ความขัดแย้งทางการแพทย์, มาตรา 41, การเยียวยาความเสียหาย, การไม่พิสูจน์ถูกผิด, พระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ

Abstract

Conflicts between healthcare professionals and patients represent a significant challenge impacting public confidence in Thailand's healthcare system. These conflicts often arise from misaligned expectations, miscommunication, lack of mutual understanding, and potential medical errors. When left unresolved, such issues frequently escalate into legal disputes, thereby weakening trust in public health services. Section 41 of the National Health Security Act B.E. 2545 (2002) provides a mechanism for preliminary financial assistance to individuals harmed by medical treatment, without requiring proof of fault. This provision is intended to offer immediate relief and reduce the likelihood of litigation. Despite its commendable objectives, the practical implementation of Section 41 faces several limitations. These include insufficient compensation that does not reflect the actual extent of harm, concerns over the use of evidence from the compensation process in legal proceedings, and reluctance among medical practitioners to authorize payments due to fear that such actions may later be construed as admissions of guilt in court. This article proposes improvements to the compensation mechanism under Section 41. Specifically, it advocates for increasing the compensation ceiling to better align with the real damages suffered by patients. This would encourage both patients and healthcare providers to engage with the compensation process rather than resort to litigation. Furthermore, the article recommends establishing a Medical Dispute Mediation Center as an independent body to facilitate dialogue and resolution. Comprising medical and legal experts, this center would serve to mediate disputes before they progress to formal legal action. By enhancing the compensation framework and introducing structured mediation, these proposed reforms aim to reduce medical litigation, ease tensions between healthcare providers and patients, and foster a more trusting and sustainable healthcare system.

Keywords: Medical Conflict, Section 41, Compensation for Medical Harm, No-Fault Compensation, National Health Security Act

บทนำ

ในปัจจุบันข้อพิพาทระหว่างผู้ป่วยกับบุคลากรทางการแพทย์มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน ปัญหาเหล่านี้ไม่เพียงก่อให้เกิดความไม่พึงพอใจในหมู่ผู้ใช้บริการ หากแต่ยังส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นในระบบสาธารณสุขโดยรวม เมื่อพิจารณาในมุมของการรักษาทางการแพทย์ แม้จะมีเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าขึ้น แต่ก็ยังไม่สามารถ

หลีกเลี่ยงความเสี่ยงและผลลัพธ์จากการรักษาที่อาจเกิดขึ้นได้ในทุกวัน แม้ว่าบุคลากรทางการแพทย์จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่ และระมัดระวังอย่างที่สุดแล้วก็ตาม แต่ก็ยังคงมีความเสี่ยงที่ไม่สามารถควบคุมได้ ทั้งจากภาวะแทรกซ้อนที่เกิดขึ้นโดยไม่คาดคิด หรือข้อผิดพลาดที่แม้ไม่ได้เกิดจากความประมาทโดยตรง ก็อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้ป่วยได้เช่นกัน ซึ่งเหตุการณ์เหล่านี้ถูกนำไปสู่ผลลัพธ์คือความเสียหายด้านร่างกาย จิตใจ หรือรุนแรงถึงชีวิตของผู้มารับบริการและเป็นมูลเหตุแห่งข้อพิพาทหรือคดีทางการแพทย์ในที่สุด (สมิหรา ศักดิ์รัตน์, 2556)

สำหรับประเทศไทย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติให้ “ผู้ป่วยทุกคนมีสิทธิขั้นพื้นฐานในการได้รับบริการทางการแพทย์ตามมาตรฐานวิชาชีพโดยไม่เลือกปฏิบัติ” และสิทธิในการได้รับบริการด้านสุขภาพถูกกำหนดไว้ในข้อที่ 1 ของคำประกาศสิทธิและข้อพึงปฏิบัติของผู้ป่วย ประกาศ ณ วันที่ 12 เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2558 แสดงถึง ความสำคัญของการได้รับบริการทางสุขภาพและถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน ที่ประชาชนคนไทยควรได้รับ และเป็นสิ่งจำเป็นที่รัฐจะต้องจัดให้แก่ประชาชน โดยประชาชนที่เป็นคนไทย จะได้รับการคุ้มครองสิทธิการรักษาพยาบาลจากรัฐ โดย 3 ระบบใหญ่ ได้แก่ สิทธิสวัสดิการการรักษาพยาบาลของข้าราชการ สิทธิประกันสังคม และสิทธิหลักประกันสุขภาพ 30 บาท ซึ่งในแต่ละสิทธิรัฐบาลจะให้การดูแลค่าใช้จ่ายที่แตกต่างกัน แต่สิ่งที่เหมือนกันคือประชาชนคนไทยทุกคนจะมีสิทธิหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ หรือ สิทธิบัตรทอง หรือสิทธิ 30 บาท แล้วแต่ชื่อเรียก ทุกคนจะได้สิทธินี้ตั้งแต่กำเนิดและตลอดช่วงชีวิต ไม่ใช่สิทธิที่เป็นการสงเคราะห์เฉพาะกลุ่มอย่างสิทธิข้าราชการหรือสิทธิประกันสังคม (คณะทำงานพัฒนานโยบายหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า, 2544)

เพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนในเรื่องระบบการรักษาพยาบาลที่มีอยู่หลายระบบ จึงได้มีการตราพระราช บัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 เพื่อจัดระบบให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น นอกจากนี้ สิ่งที่สำคัญของพระราชบัญญัติฉบับนี้นอกจากการกำหนดสิทธิการรักษาของประชาชนแล้ว แต่ยังได้กำหนดให้มีมาตรา 41 เพื่อเยียวยาผู้ที่ได้รับความเสียหายจากบริการทางการแพทย์ โดยไม่ต้องพิสูจน์ความผิด อันเป็นแนวทาง “การเยียวยาโดยไม่พิสูจน์ความผิด (No-fault Compensation)” ที่มุ่งบรรเทาความเดือดร้อนของผู้เสียหายอย่างรวดเร็วและเป็นธรรม

หลักการของมาตรา 41 คือ การกันเงินไว้ไม่เกินร้อยละหนึ่งของงบประมาณที่จัดสรรให้หน่วยบริการสุขภาพ เพื่อนำมาใช้เป็นเงินช่วยเหลือเบื้องต้นแก่ผู้รับบริการที่ได้รับความเสียหายจากการรักษาพยาบาล ไม่ว่าจะสามารถระบุผู้กระทำผิดได้หรือไม่ก็ตาม จากบทบัญญัตินี้จะเห็นได้ว่านอกจากการได้รับบ ริการสุขภาพตามมาตรฐานแล้ว รัฐยังเห็นความสำคัญถึงการช่วยเหลือเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการรักษาพยาบาล เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้รับบริการให้ได้รับการดูแลรักษาอย่างเหมาะสมและปลอดภัย (กระทรวงสาธารณสุข, 2545) ซึ่งการจ่ายเงินช่วยเหลือนี้เป็นกลไกหนึ่งในการลดข้อพิพาทที่อาจนำไปสู่การฟ้องร้อง ช่วยคลี่คลายความตึงเครียดระหว่างผู้ป่วยกับผู้ให้บริการ

อย่างไรก็ตาม แม้มาตรา 41 จะมีเจตนารมณ์ที่ชัดเจนในการบรรเทาความเดือดร้อนของผู้เสียหายแต่ในทางปฏิบัติกลับพบข้อจำกัดหลายประการ เช่น วงเงินช่วยเหลือที่ไม่สอดคล้องกับความเสียหายจริง ทำให้ผู้ได้รับผลกระทบยังต้องเข้าสู่กระบวนการฟ้องร้องเพื่อเรียกร้องความเป็นธรรม อีกทั้งยังมีความเข้าใจคล าดเคลื่อนในสังคมที่มองว่าการจ่ายเงินตามมาตรา 41 เท่ากับการยอมรับผิดของแพทย์หรือหน่วยบริการหมายความว่าแพทย์หรือสถานพยาบาลนั้นมีความผิด ทำให้ปัญหาย้อนกลับมายังการพิสูจน์ความถูกผิดอีกครั้งแต่เป็นในชั้นศาลในคดี

ทางการแพทย์ เป็นคดีระหว่างรัฐและเอกชนที่ต้องพิสูจน์ความรับผิด (ชาญชัย แสวงศักดิ์, 2554) ซึ่งส่งผลให้เกิดการระมัดระวังในการจ่ายเงินเยียวยาเกินควร อีกทั้งการพิสูจน์ความผิดของแพทย์ในคดีทางการแพทย์นั้นมีความซับซ้อนเป็นอย่างมาก ต้องมีผู้เชี่ยวชาญมาเบิกความในชั้นศาลเพื่อให้ข้อมูลทางการแพทย์ และยังต้องพิจารณาถึงกระบวนการวินิจฉัย การรักษา การดูแลผู้ป่วยว่าเป็นไปตามมาตรฐานทางการแพทย์ที่เป็นที่ยอมรับในขณะนั้นหรือไม่ (กระทรวงสาธารณสุข, 2561) การประเมินความประมาทเลินเล่อ การขาดความระมัดระวัง หรือการปฏิบัติที่ต่ำกว่ามาตรฐาน จะเป็นหลักการสำคัญในพิจารณาความรับผิดของแพทย์ นอกจากนี้กระบวนการพิจารณาจ่ายเงินเยียวยายังขาดความโปร่งใสและความสม่ำเสมอ เนื่องจากไม่มีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนและเป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างพื้นที่ และขาดความเชื่อมั่นในกระบวนการเยียวยาในสายตาของผู้เสียหาย เมื่อเปรียบเทียบกับระบบเยียวยาแบบไม่พิสูจน์ความผิดในต่างประเทศ เช่น นิวซีแลนด์ บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์ในการวิเคราะห์เจตนารมณ์ของมาตรา 41 แห่งพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้ในทางปฏิบัติและเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงมาตรา 41 โดยอ้างอิงจากแนวคิด no-fault compensation และระบบการเยียวยาของต่างประเทศ เพื่อให้การเยียวยาผู้เสียหายจากบริการทางการแพทย์มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะช่วยลดข้อพิพาททางการแพทย์ สร้างความไว้วางใจในระบบสาธารณสุข และเพิ่มประสิทธิภาพในการคุ้มครองสิทธิของประชาชน

การชดเชยความเสียหายจากการรับบริการสาธารณสุขในต่างประเทศ

ในต่างประเทศมีการนำหลักการเยียวยาโดยไม่พิสูจน์ถูกผิดมาใช้ในกรณีการบาดเจ็บของบุคคล ยกตัวอย่างประเทศนิวซีแลนด์ โดยประเทศนิวซีแลนด์ถือเป็นประเทศที่มีระบบบริการสังคมถ้วนหน้าที่ให้ความคุ้มประชาชนได้อย่างครอบคลุมเบ็ดเสร็จ โดยประเทศนิวซีแลนด์นั้น ได้นำหลักการเยียวยาโดยไม่พิสูจน์ความรับผิดมาใช้ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1900 โดยนำมาใช้กับการบาดเจ็บจากการทำงานให้กับคนงานหรือพนักงาน ซึ่งในปัจจุบันได้มีการขยายการคุ้มครองครอบคลุมค่าชดเชยทั้งการดูแลรักษา การฟื้นฟูสภาพ รวมทั้งค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในระหว่างมีการบาดเจ็บด้วย ซึ่งครอบคลุมถึงพลเมืองของนิวซีแลนด์ที่อาศัยอยู่ในประเทศและนอกประเทศ รวมถึงผู้ที่พักอาศัยอยู่ในประเทศนิวซีแลนด์แบบชั่วคราว โดยมีหน่วยงานที่รับผิดชอบ ได้แก่ องค์กรชดเชยการเกิดอุบัติเหตุ (Accident Compensation Corporation: ACC) เป็นหน่วยงานของรัฐที่ให้การคุ้มครองการบาดเจ็บส่วนบุคคลแบบไม่มีความผิด (no-fault) ซึ่งการบาดเจ็บทางการแพทย์ก็เป็นหนึ่งในแผนความรับผิดชอบของ องค์กรชดเชยการเกิดอุบัติเหตุ เรียกว่า Medical Misadventure Scheme (สุจารี ตั้งเสงี่ยมวิสัย และคณะ, 2556)

หลักการของระบบ Accident Compensation Corporation: ACC (ระบบ No Fault)

หลักการไม่คำนึงถึงความผิด (No Fault) คือ หัวใจสำคัญของระบบ ACC ทุกคนที่ได้รับบาดเจ็บจากอุบัติเหตุในนิวซีแลนด์ จะได้รับการคุ้มครอง โดยไม่คำนึงว่าใครเป็นผู้กระทำผิด หรือแม้แต่กรณีที่ผู้บาดเจ็บเองเป็นสาเหตุของอุบัติเหตุก็ตาม หลักการนี้ทำให้ผู้บาดเจ็บสามารถได้รับการช่วยเหลือ และการเยียวยาได้โดยไม่ต้องพิสูจน์ความผิดของผู้อื่นและไม่ต้องฟ้องร้อง โดยองค์กรชดเชยการเกิดอุบัติเหตุ ทำงานในลักษณะของการประกันสังคม ได้รับเงินทุนจากการเก็บภาษีจากนายจ้าง ลูกจ้าง เจ้าของยานยนต์ และเงินสมทบจากรัฐบาล

เพื่อสร้างกองทุนรวมสำหรับช่วยเหลือผู้ประสบอุบัติเหตุ ซึ่งเป้าหมายหลักขององค์กรการชดเชยการเกิดอุบัติเหตุไม่เพียงแต่จ่ายค่าชดเชย แต่ยังรวมถึง การช่วยเหลือให้ผู้บาดเจ็บสามารถฟื้นตัวและกลับไปใช้ชีวิตได้ใกล้เคียงกับก่อนเกิดอุบัติเหตุมากที่สุด ซึ่งรวมถึงการรักษาพยาบาล การฟื้นฟู และการสนับสนุนด้านอาชีพ อีกทั้งระบบยังพยายาม ให้การช่วยเหลือที่สอดคล้องกันแก่ผู้ที่มีอาการบาดเจ็บในลักษณะเดียวกัน แม้ว่ารายละเอียดการช่วยเหลืออาจแตกต่างกันไปตามสถานการณ์ของแต่ละบุคคล

แนวทางการจ่ายค่าชดเชยขององค์กรการชดเชยการเกิดอุบัติเหตุ Accident Compensation Corporation: ACC

องค์กรการชดเชยการเกิดอุบัติเหตุจะให้ความช่วยเหลือและจ่ายค่าชดเชยในหลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับลักษณะและความรุนแรงของการบาดเจ็บ รวมถึงความต้องการของแต่ละบุคคล ดังนี้ ค่ารักษาพยาบาลและการรักษา (Medical and Treatment Costs) ซึ่งครอบคลุมถึงค่าใช้จ่ายที่จำเป็นสำหรับการรักษาพยาบาล ได้แก่ ค่าพบแพทย์ ค่ารักษาในโรงพยาบาล ค่าผ่าตัด ค่ายา ค่ากายภาพบำบัด การจัดกระดูก และบริการทางการแพทย์อื่นและการสนับสนุนด้านสุขภาพจิตที่เกี่ยวข้องกับการบาดเจ็บ (ในบางกรณี)

ค่าชดเชยรายได้รายสัปดาห์ (Weekly Compensation for Loss of Earnings) หากผู้เสียหายได้รับบาดเจ็บทำให้ไม่สามารถทำงานได้ จะจ่ายเงินชดเชยรายได้เป็นรายสัปดาห์ โดยปกติจะคิดเป็น 80% ของรายได้เฉลี่ยก่อนการบาดเจ็บ สูงสุดตามอัตราที่กำหนด

ค่าใช้จ่ายในการฟื้นฟู (Rehabilitation Costs) โดยสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการฟื้นฟูต่างๆ เพื่อช่วยให้ผู้บาดเจ็บกลับมาใช้ชีวิตได้ตามปกติ เช่น กายภาพบำบัดและกิจกรรมบำบัด การฝึกพูด การให้คำปรึกษาและการสนับสนุนทางจิตใจ โครงการกลับสู่การทำงานและการฝึกอาชีพ

การปรับปรุงบ้านและยานพาหนะ (Home and Vehicle Modifications) สำหรับผู้ที่มีอาการบาดเจ็บรุนแรง โดยช่วยออกค่าใช้จ่ายในการปรับปรุงบ้านหรือยานพาหนะเพื่อให้เหมาะสมกับการใช้งานของผู้บาดเจ็บ

ค่าดูแลส่วนบุคคลและการสนับสนุน (Personal Care and Support) หากผู้บาดเจ็บต้องการความช่วยเหลือในการทำกิจวัตรประจำวัน ก็อาจสนับสนุนค่าบริการดูแลส่วนบุคคล

ค่าเดินทาง (Transport Costs) โดยจะช่วยจ่ายค่าเดินทางที่สมเหตุสมผลที่เกี่ยวข้องกับการเข้ารับการรักษาพยาบาลหรือการฟื้นฟู

เงินช่วยเหลือแบบจ่ายครั้งเดียว (Lump Sum Payments) ในกรณีที่ผู้บาดเจ็บมีความพิการถาวรอันเป็นผลมาจากการบาดเจ็บ อาจจ่ายเงินช่วยเหลือแบบครั้งเดียวเพื่อเป็นการช่วยเหลือผู้เสียหายจากผลกระทบระยะยาว

เงินช่วยเหลือค่าจัดงานศพและการสนับสนุนผู้รอดชีวิต (Funeral Grants and Survivor Support) หากมีผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุที่ได้รับการคุ้มครอง จะมีการช่วยเหลือเงินค่าจัดงานศพ และอาจให้การสนับสนุนทางการเงินแก่คู่สมรสและผู้ที่อยู่ในอุปการะ (มีนวรา ตันติภาคย์, 2551)

ซึ่งการนำระบบองค์กรการชดเชยการเกิดอุบัติเหตุมาใช้ในประเทศนิวซีแลนด์ก็มีแนวโน้มความพึงพอใจของผู้รับบริการ อีกทั้งเมื่อมีกระบวนการชดเชยที่สมเหตุสมผลก็สามารถลดปัญหาการฟ้องร้องคดีในชั้นศาลและความขัดแย้งระหว่างแพทย์และผู้รับบริการ

โดยในต่างประเทศก็จะมีวางแนวปฏิบัติในเรื่องของความรับผิดของแพทย์จากการรักษา การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และบทลงโทษทางจริยธรรมที่แตกต่างไป ยกตัวอย่างเช่น ในประเทศสหรัฐอเมริกาก็มีคดี Canterbury v. Spence ซึ่งเป็นการวางแนวปฏิบัติและใช้มาจนถึงปัจจุบัน (Lauren Sutherland, 2020)

ในประเทศอังกฤษที่มีการวางรากฐานมาจากคดีที่เกิดขึ้นจริง นำมาสู่แนวปฏิบัติในการพิจารณาความรับผิด ยกตัวอย่างคดี Bolam v. Friern Hospital Management Committee (1957) ซึ่งกลายมาเป็นการวางรากฐานในกฎหมายเกี่ยวกับละเมิดทางการแพทย์ โดยแพทย์จะไม่ถือว่ากระทำโดยประมาท หากการปฏิบัติของแพทย์นั้นเป็นไปตามแนวทางการปฏิบัติที่ถือว่าเหมาะสมโดยกลุ่มแพทย์ผู้เชี่ยวชาญจากสาขานั้นๆ โดยหลักการนี้เรียกว่า “หลัก Bolam” (The Legal Quorum, 2024) และต่อมาได้มีการปรับปรุงหลักการดังกล่าวจากคดี Bolitho v City and Hackney Health Authority [1998] AC 232 ซึ่งเป็นคดีสำคัญในกฎหมายอังกฤษที่เข้ามาปรับปรุงหลักการเรื่องความประมาทเลินเล่อทางการแพทย์ที่เคยวางไว้ในคดี Bolam v. Friern Hospital Management Committee (1957) ในคดี Bolitho ได้พิจารณาหลัก Bolam อีกครั้ง และได้เพิ่มการตีความเข้าไป โดยระบุว่า “แม้ว่าการกระทำของแพทย์จะเป็นไปตามแนวทางปฏิบัติที่ได้รับการยอมรับโดย “กลุ่มแพทย์ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรับผิดชอบ” (Responsible Body of Medical Opinion) ตามหลัก Bolam แต่ศาลยังมีอำนาจในการตรวจสอบว่าความเห็นของกลุ่มแพทย์ผู้เชี่ยวชาญนั้นมี “พื้นฐานทางตรรกะ” (Logical Basis) หรือไม่” หากความเห็นของกลุ่มแพทย์นั้นไม่มีพื้นฐานทางตรรกะ ศาลก็อาจวินิจฉัยว่าแพทย์มีความประมาทเลินเล่อได้ แม้ว่าการกระทำนั้นจะได้รับการสนับสนุนจากผู้เชี่ยวชาญบางกลุ่มก็ตาม (Elliott, T., 2024)

นอกจากนี้ยังมีประเทศฝรั่งเศสที่มีการกำหนดบทบัญญัติทางกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลด้านสุขภาพ ซึ่งในบทบัญญัตินี้จะคลอบคลุมถึงสิทธิขั้นพื้นฐานในการได้รับการคุ้มครองสุขภาพ การรักษาและการป้องกัน รวมไปถึงการตัดสินใจที่จะรักษาหรือไม่รับการรักษาโดยได้รับข้อมูลอย่างครบถ้วน (Légifrance, 2002) และยังมีประเทศเยอรมันที่กำหนดสิทธิของป่วย เพื่อเป็นการแจ้งให้ผู้ป่วยได้รับทราบถึงสิทธิในการรักษาของตัวเอง (Mlindsey, 2013) การวางแนวปฏิบัติเช่นนี้ก็มีขึ้นเพื่อเป็นบรรทัดฐานในการทำงาน ของแพทย์และป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นกับผู้มารับบริการ

ตารางที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบกฎหมายและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างแพทย์และผู้ป่วยในบริบทของประเทศไทยและต่างประเทศ

ประเด็น	ประเทศไทย	สหรัฐอเมริกา	อังกฤษ	เยอรมนี	ฝรั่งเศส	ญี่ปุ่น
สิทธิได้รับข้อมูลก่อนการรักษา (Informed Consent)	มาตรา 8 พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550	Canterbury v. Spence, 464 F.2d 772 (1972)	ยึดหลักการตัดสินใจตามมาตรฐานผู้ป่วยโดยเฉลี่ย	Patients' Rights Act, 2013	Code de la santé publique	ต้องแจ้งข้อมูลโดยละเอียดเพื่อเลี่ยงความรับผิดทางละเมิด

ตารางที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบกฎหมายและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างแพทย์และผู้ป่วยในบริบทของประเทศไทยและต่างประเทศ (ต่อ)

ประเด็น	ประเทศไทย	สหรัฐอเมริกา	อังกฤษ	เยอรมนี	ฝรั่งเศส	ญี่ปุ่น
ความรับผิดทางแพ่งจากการรักษา	มาตรา 420 ป.พ.พ. และ พ.ร.บ.ความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539	พิจารณาตามความละเลย (negligence)	Bolam test และ Bolitho test ใช้มาตรฐานวิชาชีพ	ใช้ “duty of care” และ burden of proof อยู่ที่แพทย์	มีระบบชดเชยโดยรัฐร่วมด้วยในบางกรณี	ศาลตีความอย่างเคร่งครัดต่อมาตรฐานการรักษา
กลไกไกล่เกลี่ยข้อพิพาท	ยังไม่มีระบบกลางระดับประเทศ (เสนอจัดตั้ง)	มี Alternative Dispute Resolution (ADR) หลายระดับ	ใช้ระบบศาลแพ่งทั่วไป	มีระบบไกล่เกลี่ยผ่านองค์กรสุขภาพ	CCI: คณะกรรมการชดเชยและไกล่เกลี่ย	มี K-Medi ใช้ระบบไกล่เกลี่ยและอนุญาโตตุลาการทางการแพทย์
บทลงโทษทางจริยธรรม	แพทยสภากำกับ มีบทลงโทษทางวิชาชีพ	State Medical Board ควบคุมใบอนุญาต	GMC (General Medical Council) กำกับ	ปรับและพักใช้ใบอนุญาต	Ordre des Médecins กำกับวิชาชีพ	มีคณะกรรมการจริยธรรมร่วมกับศาล

หลักการเยียวยาโดยไม่พิสูจน์ถูกผิด (No-Fault Compensation)

แนวคิดของการเยียวยาโดยไม่พิสูจน์ถูกผิด (No-Fault Compensation) คือ การมุ่งเน้นการชดเชยความเสียหายเป็นเป้าหมายสำคัญมากกว่าการหาตัวผู้กระทำผิด โดยกระบวนการนี้จะมีความรวดเร็วกว่าการฟ้องร้องทางศาล อีกทั้งยังช่วยให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาที่แน่นอน โดยมีหลักการที่สำคัญ ดังนี้

1. การชดเชยความเสียหายโดยไม่ต้องพิสูจน์ความผิดและหาผู้กระทำความผิด หลักการที่เป็นหัวใจสำคัญคือการช่วยเหลือเยียวยาผู้เสียหายจากการรับบริการสาธารณสุข โดยไม่ต้องพิสูจน์ความรับผิดหรือผู้ใดเป็นผู้ทำผิด

2. มีการเยียวยาชดเชยอย่างรวดเร็วเพื่อบรรเทาความเดือนร้อนแก่ผู้รับบริการอย่างรวดเร็ว เนื่องจากผู้ที่ได้รับความเสียหายจากความผิดพลาดในการรักษาย่อมได้รับความทุกข์ทรมานจากความเจ็บป่วยอยู่แล้ว แต่เมื่อเกิดความผิดพลาดจากการรักษาจนเกิดความเสียหายหรือความสูญเสีย ย่อมได้รับความทุกข์มากขึ้นไปอีก จึงมีความจำเป็นต้องมีกลไกที่เยียวยาความเดือดร้อนที่เกิดขึ้น

3. การชดเชยอย่างเป็นธรรม กลไกนี้นี้มีขึ้นเพื่อทดแทนการฟ้องคดีต่อศาล โดยจำนวนเงินที่ได้รับจากการชดเชยนี้ต้องมีจำนวนเทียบเคียงกับการชดเชยที่ได้รับจากการฟ้องร้องต่อศาล แต่มีกระบวนการที่รวดเร็วกว่า ไม่มีภาระค่าใช้จ่าย เพื่อจูงใจให้ผู้เสียหายเข้าสู่ระบบการชดเชยนี้แทนการฟ้องร้องคดี และลดความขัดแย้งที่มีระหว่างผู้รับบริการและแพทย์

4. มุ่งแก้ปัญหาในระยะยาว โดยเน้นการแก้ไขปัญหาไม่ใช่แก้ข้อกล่าวหา โดยพิจารณาและวิเคราะห์ปัญหาเชิงระบบไม่ใช่เชิงบุคคล เปลี่ยนจากวัฒนธรรมการกล่าวโทษ (Culture of Blame) ไปสู่การสร้างวัฒนธรรมการสร้าง

ความปลอดภัย (Culture of Safety) และเปลี่ยนวัฒนธรรมในการปกปิดปัญหาเป็นการเผชิญหน้าปัญหาอย่างตรงไปตรงมาและเรียนรู้จากปัญหาเพื่อนำไปสู่การแก้ไข (สิทธิพร ขันธพร, 2556)

ในปัจจุบันต้องยอมรับว่าปัญหาคดีทางการแพทย์เป็นปัญหาที่มีการฟ้องร้องมากขึ้น เนื่องจากในประเทศไทยยังไม่มีระบบหรือกลไกที่จะมาช่วยเหลือเยียวยาผู้เสียหายได้อย่างครอบคลุม จนอาจทำให้เกิดผลกระทบต่อปัญหาในระบบสาธารณสุข เช่น มีการสั่งตรวจทางห้องปฏิบัติการเกิดความจำเป็น เนื่องจากแพทย์กลัวการถูกฟ้องร้อง ส่งผลให้ประชาชนต้องรับภาระค่าใช้จ่ายในการส่งตรวจมากขึ้น หรือปัญหาการรับผู้ป่วยเข้ารักษา โดยปฏิเสธการรักษาผู้ป่วยที่อยู่ในอาการวิกฤตหรือมีโอกาสรอดน้อย จึงทำให้ในหลายครั้งจะเกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างแพทย์และประชาชนได้บ่อยในสถานพยาบาล (ธารินี ปกาสิทธิ์, 2546)

สาเหตุของความขัดแย้งระหว่างแพทย์และผู้ป่วยสามารถจำแนกได้ ดังนี้

1. ความคาดหวังที่ไม่สอดคล้องกัน ผู้ป่วยมักคาดหวังผลการรักษาที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพสูงสุด ขณะที่แพทย์มีข้อจำกัดในด้านข้อมูล ทรัพยากร และข้อพิจารณาทางการแพทย์

2. การสื่อสารที่ไม่ชัดเจน แพทย์อาจใช้ภาษาทางการแพทย์ที่ผู้ป่วยไม่เข้าใจ หรือไม่อธิบายข้อมูลอย่างครบถ้วน ทำให้เกิดความเข้าใจผิด

3. ความผิดพลาดทางการแพทย์ แม้ไม่ใช่ความบกพร่องโดยเจตนา แต่ความผิดพลาดดังกล่าวสามารถสร้างความไม่ไว้วางใจระหว่างผู้ป่วยกับแพทย์ได้

4. ความไม่รู้กฎหมายของทั้งสองฝ่าย ผู้ป่วยไม่ทราบสิทธิของตนตาม พ.ร.บ. สุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 ขณะที่แพทย์ไม่ตระหนักถึงหน้าที่ตามกฎหมายหรือหลักจริยธรรม

หลักการและเจตนารมณ์ของมาตรา 41

การเยียวยาผู้เสียหายเบื้องต้นตามมาตรา 41 แห่งพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติได้ถูกพัฒนามาเรื่อย ๆ ตั้งแต่ที่พระราชบัญญัติฉบับนี้ประกาศใช้ โดยมีการขยายระยะเวลายื่นคำร้องแต่เดิมที่ต้องยื่นคำร้องภายใน 90 วัน ปัจจุบันผู้ที่ได้รับความเสียหายสามารถยื่นคำร้องภายใน 2 ปี โดยนับแต่วันที่ทราบความเสียหาย โดยก่อนที่จะมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 ผู้รับบริการที่ได้รับความเสียหายจากรักษาพยาบาล หากต้องการเรียกค่าชดเชยจากความเสียหาย จะต้องทำผ่านกระบวนการในชั้นศาลเท่านั้น ซึ่งในหลาย ๆ ครั้งก็ต้องใช้เวลาและเงินเป็นจำนวนมาก เพราะการพิจารณาคดีทางการแพทย์มีความยุ่งยากซับซ้อนกว่าคดีทั่ว ๆ ไป ทั้งการหาพยานหลักฐานและพยานผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิสูจน์ความถูกผิดก็มิใช่เรื่องง่าย อีกทั้งเป็นคดีระหว่างเอกชนและภาครัฐย่อมทำให้ประชาชนอาจเสียเปรียบ (กมลชัย รัตนสกาววงศ์, 2544) ทำให้ผู้รับบริการที่ได้รับความเสียหายนั้นนอกจะได้รับความเสียหายจากการรักษาพยาบาลแล้ว ยังได้รับความทุกข์ทั้งกายและใจในการฟ้องคดีในชั้นศาลอีกด้วย อีกทั้งยังทำความสัมพันธ์อันดีระหว่างแพทย์และผู้มารับบริการเสียหายจนกู้คืนกลับมาได้ยาก

มาตรา 41 แห่งพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพชาติ พ.ศ. 2545 จึงเปรียบเสมือนทางออกให้แก่ปัญหาตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น ทั้งช่วยเยียวยาผู้เสียหาย และยังไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ความถูกผิดของแพทย์หรือสถานพยาบาลผู้ทำการรักษา ซึ่งคณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ได้มีการออกข้อบังคับกำหนด

หลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการจ่ายเงินช่วยเหลือเบื้องต้น กรณีผู้รับบริการได้รับความเสียหายจากการรักษาพยาบาล โดยกำหนดให้ “เงินช่วยเหลือเบื้องต้น” หมายถึง “เงินที่จ่ายให้ผู้รับบริการ หรือทายาท หรือผู้อุปการะ เพื่อบรรเทาความเดือดร้อน ในกรณีที่ผู้รับบริการได้รับความเสียหายที่เกิดจากการรักษาพยาบาลของหน่วยบริการ โดยไม่ต้องการพิสูจน์ถูกผิด” (สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ, 2557) และเมื่อพิจารณาบทบัญญัติในมาตรา 41 แห่งพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2545

“ให้คณะกรรมการกันเงินจำนวนไม่เกินร้อยละหนึ่งของเงินที่จะจ่ายให้หน่วยบริการไว้เป็นเงินช่วยเหลือเบื้องต้นให้แก่ผู้มารับบริการ ในกรณีที่ผู้รับบริการได้รับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการรักษาพยาบาลของหน่วยบริการ โดยหาผู้กระทำผิดมิได้หรือหาผู้กระทำผิดได้ แต่ยังไม่ได้รับค่าเสียหายภายในระยะเวลาอันสมควร ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด”

จะเห็นได้ว่าตามบทบัญญัติมาตรา 41 แห่งพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ไม่ได้มีการระบุข้อความที่เกี่ยวข้องการพิสูจน์ถูกผิด แต่ในหลักเกณฑ์การจ่ายเงินช่วยเหลือเบื้องต้นได้มีการกล่าวถึงการไม่ต้องรอการพิสูจน์ถูกผิด อยู่ในความหมายของเงินช่วยเหลือเบื้องต้น ซึ่งตรงนี้เองแม้จะมีเจตนาเพื่อให้ความช่วยเหลือเยียวยาที่รวดเร็วจึงไม่ต้องรอการพิสูจน์ถูกผิด แต่มิได้หมายความว่าการจ่ายเงินนั้นสามารถจ่ายได้โดยไม่ต้องพิสูจน์ถูกผิด ซึ่งทำให้ผู้ที่รับความเสียหายอาจเข้าใจผิดว่าเมื่อมีการจ่ายเงินตามพระราชบัญญัติฉบับนี้หมายถึง การยอมรับผิดของสถานพยาบาล และเมื่อพิจารณาถึงวงเงินตามที่พระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพกำหนดให้จ่ายได้ แม้จะมีการกำหนดเกณฑ์ไว้ก็ตาม แต่การพิจารณาการจ่ายเงินนั้นยังคงใช้ดุลยพินิจของคณะอนุกรรมการพิจารณาวินิจฉัยคำร้องขอรับเงินช่วยเหลือเบื้องต้น ม.41 ทำให้ผู้ที่ได้รับความเสียหาย แม้จะมีความเสียหายแบบเดียวกันก็อาจได้รับเงินต่างกัน

แม้มาตรา 41 จะถูกบัญญัติขึ้นเพื่อลดข้อพิพาทระหว่างแพทย์และผู้รับบริการ แต่การชดเชยนั้นไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตประจำวันได้หากมีการทุพลภาพถาวรหรือเสียชีวิต โดยมาตรา 41 ของไทยนั้นมีเพียงการจ่ายเงินเพื่อช่วยเหลือเยียวยาในเบื้องต้น แต่ไม่สามารถแก้ปัญหาในระยะยาวของผู้ได้รับความเสียหายได้ ทำให้ยังคงมีการฟ้องร้องคดีทางการแพทย์ไม่สามารถลดความขัดแย้งได้ตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

การชดเชยความเสียหายจากการรับบริการสาธารณสุขในประเทศไทย

ในประเทศไทยระบบการเยียวยาผู้เสียหายจากการรับบริการสาธารณสุขนั้น ยังคงมีศาลเป็นเครื่องมือสำคัญในการเรียกร้องค่าชดเชย โดยได้มีการบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดของเจ้าหน้าที่ที่ทำในหน้าที่ต้องชดเชยค่าเสียหายจากมูลละเมิด โดยพระราชบัญญัตินี้ได้นำมาใช้กับการเยียวยาผู้เสียหายจากการรับบริการสาธารณสุขด้วย

พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 ได้ถูกประกาศใช้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ความรับผิดของเจ้าหน้าที่รัฐในการทำละเมิดต่อผู้อื่น อันเนื่องมาจากการปฏิบัติหน้าที่ โดยจะแยกความรับผิดของเจ้าหน้าที่ออกจากการกระทำส่วนตัว และการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น อีกทั้งยังช่วยให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความมั่นใจ โดยไม่เกิดความกังวลว่าจะต้องรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดจากปฏิบัติหน้าที่โดยสุจริต (กนกศักดิ์ พ่วงลาภ, 2549)

หลักการสำคัญของพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิด คือ การกำหนดความรับผิดของเจ้าหน้าที่หรือความรับผิดของหน่วยงานที่มีต่อผู้เสียหาย และการกำหนดความรับผิดของเจ้าหน้าที่ที่มีต่อหน่วยงานที่ได้รับความเสียหายหลังจากมีการจ่ายค่าชดเชยให้แก่ผู้เสียหายแล้ว ซึ่งได้กำหนดความรับผิดต่อเมื่อมีการพิสูจน์ว่าเจ้าหน้าที่ได้กระทำละเมิดแก่ผู้เสียหายจริง ซึ่งในการฟ้องคดีผู้เสียหายจะไม่สามารถฟ้องเจ้าหน้าที่รัฐได้โดยตรง แต่จะต้องฟ้องหน่วยงานของรัฐที่เจ้าหน้าที่ของรัฐสังกัดอยู่ (ชาญชัย แสวงศักดิ์, 2544)

การชดเชยความเสียหายโดยไม่พิสูจน์ความผิดในประเทศไทย

นอกจากการฟ้องร้องในศาลแล้ว ประเทศไทยได้มีการนำแนวคิดระบบการชดเชยความเสียหายจากการรับบริการสาธารณสุขมาใช้ ซึ่งกำหนดอยู่ในพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2545 มาตรา 41 ซึ่งกำหนดให้มีการกันเงินส่วนหนึ่งของกองทุนประกันสังคมไว้เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับความเสียหายจากกรรับบริการสาธารณสุข โดยไม่ต้องรอการพิสูจน์ถูกผิด (สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข, 2544) เพื่อให้ผู้ได้รับความเสียหายได้รับการเยียวยาอย่างรวดเร็ว ซึ่งได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์การจ่ายเงินไว้ ดังนี้

หลักเกณฑ์การจ่ายเงินตามมาตรา 41 แห่งพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 เป็นการจ่ายเงินช่วยเหลือเบื้องต้นให้แก่ผู้รับบริการที่ได้รับความเสียหายจากการรักษาพยาบาลของหน่วยบริการ (สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ, 2550) โดยผู้มีสิทธิยื่นคำร้องคือผู้รับบริการที่ได้รับความเสียหายจากการรักษาพยาบาลและทายาทโดยธรรมของผู้รับบริการ ในกรณีที่ผู้รับบริการเสียชีวิต (ฉัตรสุมน พฤฒิภิญโญ, 2558) ซึ่งความเสียหายที่ได้รับการช่วยเหลือ ต้องเป็นผลโดยตรงจากการรักษาพยาบาล หรือเป็นผลข้างเคียงที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้จากการรักษาพยาบาลนั้น และมีเงื่อนไขสำคัญ คือ ความเสียหายนั้นไม่ได้เกิดจากความจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของผู้รับบริการเอง ต้องยื่นคำร้องต่อสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) ภายใน 2 ปี นับแต่วันที่ทราบถึงความเสียหาย

เมื่อสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติได้รับคำร้องแล้ว จะมีการตรวจสอบข้อเท็จจริงและรวบรวมหลักฐานที่เกี่ยวข้อง โดยมีคณะอนุกรรมการพิจารณาวินิจฉัยคำร้องขอรับเงินช่วยเหลือเบื้องต้น จะเป็นผู้พิจารณาคำร้องและมีอำนาจสั่งจ่ายเงินช่วยเหลือ ซึ่งจะการพิจารณาจะคำนึงถึงประเภท และความรุนแรงของความเสียหาย รวมถึงความเหมาะสมและเป็นธรรมแก่ผู้รับบริการ (ธิดารัตน์ ขาวเงินยวง, 2558)

เกณฑ์จำนวนเงินช่วยเหลือเบื้องต้น คณะอนุกรรมการฯ จะพิจารณาจ่ายเงินช่วยเหลือเบื้องต้นตามความเหมาะสมของแต่ละกรณี โดยมีกรอบวงเงิน ดังนี้

กรณีเสียชีวิตหรือทุพพลภาพถาวร จ่ายเงินช่วยเหลือตั้งแต่ 240,000 บาท แต่ไม่เกิน 400,000 บาท

กรณีสูญเสียอวัยวะหรือพิการ จ่ายเงินช่วยเหลือตั้งแต่ 100,000 บาท แต่ไม่เกิน 240,000 บาท

กรณีบาดเจ็บหรือเจ็บป่วยต่อเนื่อง จ่ายเงินช่วยเหลือ ไม่เกิน 100,000 บาท

แต่อย่างไรก็ตามในพระราชบัญญัติฉบับนี้ ได้กำหนดถึงการไล่เบี้ยผู้กระทำความผิดหลังจากที่มีการจ่ายเงินชดเชยไปแล้ว ซึ่งกำหนดอยู่ในมาตรา 42 บัญญัติว่า “ในกรณีผู้ที่รับบริการได้รับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการรักษาพยาบาลของหน่วยบริการ โดยหาตัวผู้กระทำความผิดได้แต่ยังไม่ได้รับค่าเสียหายภายในระยะเวลาอัน

สมควรตามมาตรา 41 เมื่อสำนักงานได้จ่ายเงินช่วยเหลือเบื้องต้นให้แก่ผู้รับบริการไปแล้ว สำนักงานมีสิทธิไล่เบี้ยเอาแก่ผู้กระทำความผิดได้” ซึ่งดูเหมือนเป็นการขัดหลักเจตนารมณ์ของหลักการเยียวยาโดยไม่พิสูจน์ถูกผิด

สรุป

การบังคับใช้มาตรา 41 แห่งพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 ของประเทศไทย ได้กำหนดกลไกการเยียวยาผู้เสียหายจากบริการทางการแพทย์ในเบื้องต้น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความช่วยเหลืออย่างเร่งด่วนแก่ผู้ได้รับความเสียหาย โดยไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ความผิด อย่างไรก็ดี กลไกดังกล่าวมิได้ตัดสิทธิของผู้เสียหายในการดำเนินการฟ้องร้องคดีทางแพ่งต่อศาลเพื่อเรียกค่าชดเชยเพิ่มเติม ผู้เสียยังสามารถดำเนินการฟ้องร้องคดีเพื่อเรียกค่าชดเชยความเสียหายในคดีแพ่งได้และยังสามารถฟ้องเอาผิดหากผู้เสียหายพิสูจน์ได้ว่าแพทย์หรือผู้ให้บริการประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ซึ่งการฟ้องร้องคดีในชั้นศาลนั้นเป็นภาระทั้งในแง่เวลา ค่าใช้จ่าย และความยุ่งยากทางกฎหมาย ระบบการเยียวยาผู้เสียหายของประเทศไทยยังขาดการชดเชยที่เป็นธรรมเพียงพอที่จะทดแทนการดำเนินคดีในชั้นศาลได้ และไม่มีกลไกที่ส่งเสริมความเชื่อมั่นระหว่างแพทย์และผู้ป่วยอย่างแท้จริง แพทย์ยังคงต้องแบกรับภาระในการพิสูจน์ว่าการรักษาเป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพ ซึ่งนอกจากจะเป็นภาระเพิ่มเติมแล้ว อาจก่อให้เกิดความวิตกในการให้บริการทางการแพทย์ นอกจากนี้ วงเงินการเยียวยาตามมาตรา 41 ยังไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตของผู้เสียหาย ผู้เสียหายบางรายต้องนำเงินส่วนหนึ่งไปใช้ในการดำเนินคดี เช่น ค่าเดินทาง ค่าจ้างทนายความ ฯลฯ อีกทั้งกระบวนการพิจารณาคดีทางการแพทย์เองก็มีลักษณะเฉพาะซึ่งซับซ้อน ศาลจำเป็นต้องพิจารณาจากหลักฐานทางวิชาการและมาตรฐานทางการแพทย์ ซึ่งอาจไม่สอดคล้องกับความคาดหวังหรือความเข้าใจของสังคมทั่วไป และหากศาลตัดสินให้แพทย์มีความผิด แพทย์ยังอาจถูกหน่วยงานเรียกคืนเงินค่าชดเชย ส่งผลกระทบต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน จากปัจจัยเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่า มาตรา 41 ยังไม่สามารถลดจำนวนคดีทางการแพทย์หรือคลี่คลายความขัดแย้งระหว่างแพทย์กับผู้ป่วยได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากไม่มีการพัฒนากลไกเชิงระบบเพิ่มเติม อาจกล่าวได้ว่ามาตราดังกล่าวเป็นเพียงการเลื่อนกระบวนการพิสูจน์ความผิดออกไปเท่านั้น โดยมิได้แก้ไขรากฐานของปัญหาอย่างแท้จริง ในการลดความขัดแย้งระหว่างแพทย์กับผู้ป่วยไม่อาจอาศัยมาตรการทางกฎหมายเพียงลำพัง หากแต่ต้องดำเนินควบคู่กับการส่งเสริมจริยธรรมวิชาชีพ การพัฒนาการศึกษาทางการแพทย์ และการมีส่วนร่วมของประชาชน การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยึดผู้ป่วยเป็นศูนย์กลาง (Patient-centered Care) จะเป็นแนวทางสำคัญในการเสริมสร้างความไว้วางใจ ลดความขัดแย้ง และพัฒนาระบบสุขภาพของประเทศให้มีความยั่งยืนในระยะยาวข้อเสนอแนะที่ผู้เขียนเห็นว่าควรมีการปรับเพิ่มจำนวนวงเงินที่ใช้ในการเยียวยาผู้ป่วยให้ครอบคลุมมากขึ้นหรือใกล้เคียงกับค่าเสียหายที่อาจได้จากการฟ้องร้องคดี เพื่อจูงใจให้ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการักษาหันมาใช้ระบบการเยียวยามากกว่าการฟ้องคดี และยกเลิกมาตรา 42 แห่งพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ในเรื่องสิทธิการไล่เบี้ยเพื่อให้แพทย์เกิดความสบายใจในการรักษา และช่วยลดความขัดแย้งระหว่างแพทย์และผู้รับบริการได้อย่างแท้จริง และนอกจากนี้ผู้เขียนขอเสนอข้อเสนอเชิงนโยบาย โดยภาครัฐควรจัดตั้ง “ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางการแพทย์” ในระดับจังหวัด เพื่อรองรับข้อร้องเรียนของประชาชน โดยมีคณะทำงานประกอบด้วย แพทย์ ทนายความ นักจริยธรรม และผู้แทนภาคประชาชน โดยแนวทางการลดความขัดแย้งระหว่างแพทย์กับผู้ป่วย ดังนี้

1) ส่งเสริมการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ แพทย์ควรอธิบายข้อมูลการรักษาอย่างครบถ้วน ชัดเจน และเป็นภาษาที่เข้าใจง่าย 2) พัฒนาระบบการให้คำปรึกษาทางจริยธรรมและกฎหมาย จัดให้มีผู้เชี่ยวชาญด้านจริยธรรมทางการแพทย์ให้คำปรึกษาแก่แพทย์ในกรณีที่อาจเกิดความขัดแย้ง 3) สร้างระบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางการแพทย์ในโรงพยาบาล เพื่อเป็นช่องทางในการแก้ไขปัญหาโดยไม่ต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม 4) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ป่วย เปิดโอกาสให้ผู้ป่วยมีส่วนร่วมในการตัดสินใจรักษา (Shared Decision-making) และรับฟังความคิดเห็นของผู้ป่วยอย่างจริงจัง และ 5) ปรับปรุงหลักสูตรแพทยศาสตร์ เพิ่มเนื้อหาด้านจริยธรรม การสื่อสาร และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพ

เอกสารอ้างอิง

กนกศักดิ์ พ่วงลาภ. (2549). ความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่: ศึกษากรณีการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่. ในวิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายมหาชน. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

กมลชัย รัตนสกาววงศ์. (2544). หลักกฎหมายปกครองเยอรมัน. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กระทรวงสาธารณสุข. (2545). นโยบายหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงสาธารณสุข.

_____. (2561). การจัดการคดีสำหรับแพทย์จบใหม่. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงสาธารณสุข.

คณะทำงานพัฒนานโยบายหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า. (2544). ข้อเสนอหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ฉัตรสุมน พฤฒิภิญโญ. (2558). ระบบการชดเชยความเสียหายจากการรับบริการสาธารณสุขโดยไม่พิสูจน์ความผิด. วารสารกฎหมายสุขภาพและสาธารณสุข, 1(1), 60-75.

ชาญชัย แสวงศักดิ์. (2544). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายปกครอง. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา.

_____. (2554). คำอธิบายกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่และความรับผิดชอบของรัฐโดยปราศจากความผิด. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.

ธารินี ปกาสิทธิ์. (2546). การคุ้มครองสิทธิผู้ป่วยตามพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 ที่มีผลกระทบต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรสาธารณสุข. ใน วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ธิดารัตน์ ขาวเงินยวง. (2558). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ กับการพิจารณาการจ่ายเงินช่วยเหลือเบื้องต้น กรณีผู้รับบริการได้รับความเสียหายจากการรับบริการสาธารณสุข. วารสารกฎหมายสุขภาพและสาธารณสุข, 1(3), 196-207.

มีนวรา ตันติภาคย์. (2551). ระบบการชดเชยความเสียหายจากการใช้บริการทางการแพทย์โดยไม่ต้องรับผิด. ในวิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข. (2544). ระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงสาธารณสุข.

สมิหรา ศักดิ์รัตน์. (2556). ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้รับและผู้ให้บริการสาธารณสุข. ในวิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ. (2550). คู่มือการดำเนินงานจ่ายเงินช่วยเหลือเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: กระทรวงสาธารณสุข.

_____. (2557). คู่มือประชาชนระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าเพื่อความเป็นธรรมของระบบสุขภาพ. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงสาธารณสุข.

สิทธิพร ขันธพร. (2556). ปัญหาเกี่ยวกับการจ่ายเงินช่วยเหลือเบื้องต้น กรณีผู้รับความเสียหายจากการรักษาพยาบาลตามกฎหมายว่าด้วยหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ. ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

สุจารี ตั้งเสงี่ยมวิสัย และคณะ. (2556). การศึกษาเปรียบเทียบการบริการสุขภาพของไทยตามพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 กับการบริการสุขภาพตามกฎหมายอื่น. วารสารพยาบาล, 62(3), 52-58.

Elliott, T. (2024). How The Bolitho Test Changed the Understanding of Medical Negligence. Retrieved April 17, 2025, from https://www.ukcmls.co.uk/articles/tony-elliott/how-the-bolitho-test-changed-the-understanding-of-medical-negligence

Lauren Sutherland. (2020). Canterbury v Spence - the birth of “informed consent”. Retrieved April 18, 2025, from https://laurensutherlandqc-lawandethics.com/cases/canterbury-v-spence-the-birth-of-informed-consent/

Légifrance. (2002). Code de la santé publique. Retrieved April 17, 2025, from https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006072665/

Mlindsey. (2013). German Patients' Rights Act. (2013). Retrieved April 17, 2025, from https://iall.org/german-patients-rights-act/

The Legal Quorum. (2024). Bolam v. Friern Hospital Management Committee (1957). Retrieved April 16, 2025, from https://thelegalquorum.com/bolam-v-friern-hospital-management-committee-1957/

บทความวิจัย

การเพิ่มพูนทักษะการดูแลผู้ป่วยขั้นพื้นฐานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เขตพื้นที่ตำบลพะวง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา*

IMPROVING BASIC PATIENT CARE SKILLS OF PUBLIC HEALTH VOLUNTEERS VILLAGE PHAWONG SUBDISTRICT, MUEANG DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE

พระใบฎีกานิมิตร อาภทฺธโร (ฉายรุ้ง)*, ดิเรก นุ่นกล่ำ, พระครูนิติธรรมบัณฑิต (สุริยา คงคาไหว)

Phra Baideekan Nimit Apattharo (Chairoong)*, Direk Nunklam, Phrakru Nitithambundit (Suriya Kongkawai)

หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Master of Arts Social development branch, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: walaiporn.che@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการเพิ่มพูนทักษะการดูแลผู้ป่วยขั้นพื้นฐานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เขตพื้นที่ตำบลพะวง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา และ 2) ศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเพิ่มพูนทักษะการดูแลผู้ป่วยขั้นพื้นฐานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่างที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลพะวง จำนวน 375 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 5 กลุ่ม จำนวน 17 คน ผลการวิจัยพบว่า การเพิ่มพูนทักษะการดูแลผู้ป่วยขั้นพื้นฐานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยแปลผล อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.97), (S.D. = 0.74) เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาต่ำ พบว่า ด้านการดูแลจิตใจและความสะอาด มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X}$ = 3.28), (S.D. = 0.37) รองลงมา ได้แก่ ด้านการให้ความรักและการสนับสนุน ($\bar{X}$ = 3.13), (S.D. = 0.70) และด้านการดูแลเรื่องอาหารและยา ($\bar{X}$ = 3.05), (S.D. = 0.69) ด้านการติดตามคำแนะนำจากแพทย์ ($\bar{X}$ = 3.03), (S.D. = 0.87) ด้านการจัดการกับการเคลื่อนไหว ($\bar{X}$ = 2.94), (S.D. = 0.90) ด้านการสื่อสาร ($\bar{X}$ = 2.87), (S.D. = 0.75) และด้านการจัดการกับภาวะฉุกเฉิน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}$ = 2.79), (S.D. = 1.09) 2) ข้อเสนอแนะการเพิ่มพูนทักษะการดูแลผู้ป่วยขั้นพื้นฐานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเขตพื้นที่ตำบลพะวง พบว่า ควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ ส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านสื่อ เช่น คลิปวิดีโอ แอปพลิเคชัน สนับสนุนการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เสริมสร้างทักษะการสื่อสารกับผู้ป่วยและญาติ เพิ่มความรู้เรื่องการใช้ยาอย่างถูกวิธี จัดทำคู่มือหรือเอกสารอ้างอิงที่อ่านเข้าใจง่าย เสริมการทำงานร่วมกับทีมสาธารณสุข จัดกิจกรรมสาธิตการดูแลผู้ป่วยที่บ้าน ฝึกการสังเกตอาการผิดปกติของผู้ป่วย ใช้กรณีสถานการณ์จริงในการเรียนรู้ด้วยจิตอาสา

คำสำคัญ: การเพิ่มพูนทักษะ, การดูแลผู้ป่วย, อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

* Received 6 July 2025; Revised 26 July 2025; Accepted 27 July 2025

Abstract

This research article aims to: 1. Study the enhancement of basic patient care skills among village health volunteers in Phawong Subdistrict, Mueang District, Songkhla Province, and 2. Explore suggestions for improving basic patient care skills among village health volunteers. The research employs a mixed - methods approach. The quantitative part collects data using questionnaires from 375 participants residing in the Phawong Subdistrict. The qualitative part gathers data through interviews with 17 key informants from 5 different groups. The research findings reveal that the overall enhancement of basic patient care skills among village health volunteers is at a moderate level ($\bar{X}$ = 2.97, S.D. = 0.74). Ranking the average scores from highest to lowest: Psychological care and hygiene had the highest mean score ($\bar{X}$ = 3.28,S.D. = 0.37), Followed by providing love and support ($\bar{X}$ = 3.13, S.D. = 0.70), Food and medication care ($\bar{X}$ = 3.05, S.D. = 0.69), Following medical advice ($\bar{X}$ = 3.03, S.D. = 0.87), Mobility assistance ($\bar{X}$ = 2.94, S.D. = 0.90), Communication ($\bar{X}$ = 2.87, S.D. = 0.75), and Emergency management had the lowest score ($\bar{X}$ = 2.79, S.D. = 1.09). 2) Recommendations for enhancing the skills of village health volunteers include organizing practical training workshops, promoting learning through media (e.g., video clips and mobile applications), supporting experience sharing, strengthening communication skills with patients and their families, increasing knowledge on proper medication use, developing easy - to - understand manuals or reference documents, promoting collaboration with public health teams, organizing home care demonstration activities, training in abnormal symptom observation, and using real - life case scenarios for volunteer - based learning.

Keywords: Skill Enhancement, Patient Care, Village Health Volunteers

บทนำ

ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างรวดเร็ว รัฐบาลจึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบสาธารณสุขให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อรองรับสถานการณ์ฉุกเฉินและโรคอุบัติใหม่ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต รวมถึงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่ส่งผลต่อระบบบริการสุขภาพโดยรวม ในอดีตรัฐได้วางรากฐานด้านการเข้าถึงบริการสาธารณสุขอย่างทั่วถึง โดยมีการจัดตั้งสถานพยาบาลในทุกระดับ ตั้งแต่กรุงเทพมหานครถึงระดับตำบล พร้อมกับพัฒนาบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขควบคู่กันมา

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2520 ประเทศไทยได้รับแนวคิด “สาธารณสุขมูลฐาน” ซึ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลสุขภาพตนเองและชุมชน ส่งผลให้เกิดการปรับเปลี่ยนแนวทางการพัฒนาสุขภาพจากระบบที่รัฐเป็นศูนย์กลางไปสู่การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายต่าง ๆ โดยเฉพาะการพัฒนาระบบสุขภาพในระดับชุมชน ซึ่ง “อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน” หรือ “อสม.” มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนบริการสุขภาพขั้นพื้นฐานอย่างต่อเนื่อง (กระทรวงสาธารณสุข, 2564)

อสม. ถือเป็นบุคลากรภาคประชาชนที่ทำงานอย่างใกล้ชิดกับชุมชน ทำหน้าที่สื่อสาร เฝ้าระวัง ป้องกันโรค ส่งเสริมสุขภาพ และดูแลผู้ป่วยเบื้องต้น ทั้งยังทำหน้าที่เป็นต้นแบบด้านพฤติกรรมสุขภาพที่ดีให้กับคนในพื้นที่ ด้วยภารกิจที่ครอบคลุม 10 - 15 หลังคาเรือนต่อคน อสม. จึงเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาสุขภาพชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนในอนาคต (นพมาศ โกศล และคณะ, 2561)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาแนวทางการเพิ่มพูนทักษะการดูแลผู้ป่วยขั้นพื้นฐานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในเขตตำบลพะวง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เพื่อให้ อสม. มีความรู้ ความสามารถและทักษะที่จำเป็นในการดูแลสุขภาพประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ รวมถึงสามารถเป็นที่ยอมรับและสร้างความเชื่อมั่นให้กับคนในชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเพิ่มพูนทักษะการดูแลผู้ป่วยขั้นพื้นฐานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เขตพื้นที่ตำบลพะวง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

2. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเพิ่มพูนทักษะการดูแลผู้ป่วยขั้นพื้นฐานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เขตพื้นที่ตำบลพะวง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Method Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเป็นการจัดเก็บข้อมูลโดยใช้เครื่องมือแบบสอบถาม (Questionnaire) ควบคู่กับการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) (ส่งศรี ชมภูวงศ์, 2554) ซึ่งเป็นการจัดเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ดังนี้

1. ดำเนินการวิจัย ขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยคัดเลือกประชาชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลพะวง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา จำนวน 24,334 คน โดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างง่ายแก่ประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลพะวง จำนวน 375 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มี 5 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 ได้แก่ กลุ่มผู้อำนวยการ (รพ.สต.) ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล/พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ จำนวน 2 คน กลุ่มที่ 2 ได้แก่ กลุ่มผู้นำท้องถิ่น/ผู้นำท้องที่ ประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 4 คน กลุ่มที่ 3 ได้แก่ กลุ่มผู้ป่วยในตำบลพะวง จำนวน 5 คน กลุ่มที่ 4 ได้แก่ กลุ่มผู้ใกล้ชิดผู้ป่วย จำนวน 4 คน กลุ่มที่ 5 ได้แก่ กลุ่มอาสาสมัครสาธารสุขประจำหมู่บ้าน จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้น 17 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิจัยเชิงคุณภาพ เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง วิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม มีค่าเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.760 ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐาน ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Checklist) ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการเพิ่มพูนทักษะการดูแลผู้ป่วยขั้นพื้นฐานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เขตพื้นที่ตำบลพะวง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ทั้งหมด 7 ด้าน 28 ข้อคำถาม ประกอบด้วยได้แก่ 1) ด้านการให้ความรักและการสนับสนุน 2) ด้านการดูแลเรื่องอาหาร

และยา 3) ด้านการดูแลจิตใจและความสะอาด 4) ด้านการจัดการกับการเคลื่อนไหว 5) ด้านการติดตามคำแนะนำจากแพทย์ 6) ด้านการสื่อสาร และ 7) ด้านการจัดการกับภาวะฉุกเฉิน ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Five point Rating Scale) 5 ระดับ (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2541)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำการขอหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัย ถึงนายเจือ กิ้มอั้น นายกเทศมนตรีตำบลพะวง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แจกแบบสอบถาม และตรวจสอบความถูกต้องของข้อความในการตอบแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง ได้ทั้งหมด 375 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 %

4. การวิเคราะห์ข้อมูล วิจัยเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับการเพิ่มพูนทักษะการดูแลผู้ป่วยขั้นพื้นฐานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เขตพื้นที่ตำบลพะวง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา วิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหาโดยการตีความ สร้างข้อสรุป จากเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นมาวิเคราะห์เพื่อหาบทสรุป แบบบรรยายเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) วิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และการเพิ่มพูนทักษะการดูแลผู้ป่วยขั้นพื้นฐานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลค่าสถิติพื้นฐานต่างๆ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. การเพิ่มพูนทักษะการดูแลผู้ป่วยขั้นพื้นฐานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เขตพื้นที่ตำบลพะวง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ดังตาราง

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการเพิ่มพูนทักษะการดูแลผู้ป่วยขั้นพื้นฐานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เขตพื้นที่ตำบลพะวง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา โดยรวม (n = 375)

การดูแลผู้ป่วยขั้นพื้นฐานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ตำบลพะวง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา	ระดับการเพิ่มพูนทักษะ		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการให้ความรักและการสนับสนุน	3.13	0.70	ปานกลาง
2. ด้านการดูแลเรื่องอาหารและยา	3.05	0.69	ปานกลาง
3. ด้านการดูแลจิตใจและความสะอาด	3.28	0.37	ปานกลาง
4. ด้านการจัดการกับการเคลื่อนไหว	2.94	0.90	ปานกลาง
5. ด้านการติดตามคำแนะนำจากแพทย์	3.03	0.87	ปานกลาง
6. ด้านการสื่อสาร	2.87	0.75	ปานกลาง
7. ด้านการจัดการกับภาวะฉุกเฉิน	2.79	1.09	ปานกลาง
รวม	**2.97**	**0.74**	**ปานกลาง**

ตารางที่ 1 พบว่า การเพิ่มพูนทักษะการดูแลผู้ป่วยขั้นพื้นฐานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เขตพื้นที่ตำบลพะวง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา โดยรวม มีค่าเฉลี่ยแปลผล อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 2.97, (S.D. = 0.74) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาต่ำ พบว่า ด้านการดูแลจิตใจและ

ความสะอาด มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X}$ = 3.28), (S.D. = 0.37) รองลงมา ได้แก่ ด้านการให้ความรักและการสนับสนุน ($\bar{X}$ = 3.13), (S.D. = 0.70) และด้านการดูแลเรื่องอาหารและยา ($\bar{X}$ = 3.05), (S.D. = 0.69) ด้านการติดตามคำแนะนำจากแพทย์ ($\bar{X}$ = 3.03), (S.D. = 0.87) ด้านการจัดการกับการเคลื่อนไหว ($\bar{X}$ = 2.94), (S.D. = 0.90) ด้านการสื่อสาร ($\bar{X}$ = 2.87), (S.D. = 0.75) และด้านการจัดการกับภาวะฉุกเฉิน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}$ = 2.79), (S.D. = 1.09) ตามลำดับ สะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพของอสม.ในการให้บริการด้านสุขภาพเบื้องต้นแก่ประชาชนในพื้นที่ แม้ว่ายังมีข้อจำกัดบางประการ แต่อสม.มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพในระดับหนึ่ง

2. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเพิ่มพูนทักษะการดูแลผู้ป่วยขั้นพื้นฐานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เขตพื้นที่ตำบลพะวง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ดังนี้

2.1 ด้านการให้ความรักและการสนับสนุนในการดูแลผู้ป่วยขั้นพื้นฐาน มีข้อเสนอแนะว่า ควรอาศัยหลักการปฏิบัติดังนี้ คือ เคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ป่วย โดยที่ให้มีการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เน้นการดูแลแบบองค์รวม เน้นความต่อเนื่องของการดูแล เพื่อเป็นการส่งเสริมศักยภาพของผู้ป่วยให้หายได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งนอกจากการให้ความรักและการสนับสนุนจากคนในครอบครัวและชุมชนแล้ว ยังสามารถจัดการประสานงานนำผู้ป่วยกลับมารักษาตัวในพื้นที่ โดยให้มีระบบประสานงานที่ทันสมัย สะดวก รวดเร็ว ควรประสานงานกับหน่วยงานกับผู้ที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือเงินสนับสนุนหรือสิ่งของที่จำเป็นสำหรับผู้ป่วย ควรมีความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการค่าใช้จ่ายหรืออาจจะต้องหาทรัพยากรจากภายนอกมาช่วยเหลือสนับสนุนการดูแลผู้ป่วย

2.2 ด้านการดูแลเรื่องอาหารและยา มีข้อเสนอแนะว่า ควรอาศัยหลักการปฏิบัติดังนี้ คือ โภชนาการที่เหมาะสมกับโรคและสภาพร่างกายของผู้ป่วย สะอาด ปลอดภัย และเพียงพอ คำนึงถึงความชอบและข้อจำกัดเฉพาะบุคคล เพื่อทราบว่าอาหารประเภทไหนควรให้ หรือควรหลีกเลี่ยง เช่น ผู้ป่วยเบาหวาน ลดน้ำตาล ของหวาน จัดมื้ออาหารให้เป็นเวลาและครบ 5 หมู่ อาจแยกเป็นมื้อย่อย 4 - 6 มื้อ/วัน สำหรับผู้ที่รับประทานได้น้อย เตรียมอาหารที่เคี้ยวง่าย ย่อยง่าย และน่ารับประทาน โดยเฉพาะผู้สูงอายุหรือผู้ป่วยที่มีปัญหาในการเคี้ยว/กลืน หลีกเลี่ยงอาหารรสจัดหรืออาหารดิบ เพื่อป้องกันการระคายเคืองหรือการติดเชื้อ การดูแลเรื่องยา หลักสำคัญคือให้ใช้ยาตามแพทย์สั่งอย่างเคร่งครัด หากผู้ป่วยรับประทานยาจำนวนมาก ควรปรึกษาแพทย์เรื่องการจัดลำดับความสำคัญ หรือขอเปลี่ยนเป็นรูปแบบที่ง่ายต่อการใช้

2.3 ด้านการดูแลจิตใจและความสะอาด มีข้อเสนอแนะว่า ควรอาศัยหลักการปฏิบัติดังนี้ ต้องยึดผู้ป่วยเป็นศูนย์กลาง เคารพสิทธิผู้ป่วย เข้าใจบริบทชีวิต ความรู้สึก และความต้องการของผู้ป่วย ซึ่ง อสม. เองต้องมีการอบรมและพัฒนาความรู้ อสม. อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในด้านจิตวิทยาพื้นฐาน และการดูแลผู้ป่วยเรื้อรัง ส่งเสริมการทำงานเป็นทีมกับ รพ.สต. และหน่วยงานในพื้นที่ เพื่อการดูแลผู้ป่วยแบบองค์รวม ให้การสนับสนุนวัสดุ/อุปกรณ์ เช่น ถุงมือ หน้ากากอนามัย แอลกอฮอล์ ผ้าเช็ดตัว เพื่อใช้งานในภาคสนาม ให้แรงจูงใจที่เหมาะสม เช่น การให้ค่าตอบแทน การยกย่องเชิดชู เพื่อสร้างขวัญกำลังใจ ท้องถิ่นควรสนับสนุนอุปกรณ์การช่วยเหลือผู้ป่วย เช่น ถังออกซิเจน เตียงนอน รวมทั้งการอบรมทักษะผู้ดูแลในกรณีที่ผู้ป่วยมีอาการเจ็บป่วยฉุกเฉิน มีอาการทรุดลง

2.4 ด้านการจัดการกับการเคลื่อนไหว มีข้อเสนอแนะว่า ควรอาศัยหลักการปฏิบัติ ต้องมีการร่วมมือกับทีมสาธารณสุข โดยการประสานกับ รพ.สต./รพ./นักกายภาพบำบัด ส่งต่อเมื่อพบความผิดปกติที่เกินขอบเขตการดูแล จัดอบรมเสริมทักษะอสม. ให้ฝึกการประเมินเบื้องต้น เรียนรู้ท่าทางที่ถูกต้อง และเทคนิคการเคลื่อนไหวสำหรับผู้ป่วยกลุ่มต่าง ๆ เช่น อัมพฤกษ์ อัมพาต จัดหา/สร้างขึ้นซึ่งคู่มือหรือภาพประกอบท่าทาง แจกคู่มือแนะนำท่าฝึกง่าย ๆ ที่อสม.สามารถสอนหรือช่วยผู้ป่วยฝึกได้ พร้อมทั้งสร้างเครือข่ายอสม.ดูแลผู้ป่วย ให้มีการแบ่งกลุ่ม/แบ่งเขต/รับผิดชอบดูแลผู้ป่วยตามเขตพื้นที่ และส่งต่อประสบการณ์ระหว่าง อสม.ด้วยกัน อีกทั้งต้องติดตามผลอย่างต่อเนื่อง จดบันทึกพัฒนาการของผู้ป่วย ติดตามอาการและประเมินผลการฝึกเคลื่อนไหว

2.5 ด้านการติดตามคำแนะนำจากแพทย์ มีข้อเสนอแนะว่า ควรอาศัยหลักการปฏิบัติ ตามบทบาทของ อสม. ในการติดตามคำแนะนำจากแพทย์ ที่ถือเป็นหัวใจของการดูแลผู้ป่วยในระดับชุมชนอย่างมีคุณภาพ การพัฒนาศักยภาพและสนับสนุนเครื่องมือที่จำเป็นจะช่วยให้ อสม. ปฏิบัติหน้าที่ได้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ลดความเหลื่อมล้ำทางสุขภาพ และสร้างระบบดูแลสุขภาพที่ยั่งยืนในระดับฐานรากของประเทศ

2.6 ด้านการสื่อสาร มีข้อเสนอแนะว่า การสื่อสารกับผู้ป่วยที่ดี ควรมีลักษณะดังนี้ สุภาพและให้เกียรติ พูดด้วยน้ำเสียงอ่อนโยน เคารพศักดิ์ศรีผู้ป่วย รับฟังอย่างตั้งใจ ให้เวลาผู้ป่วยพูด และแสดงความสนใจจริงใจ ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย หลีกเลี่ยงคำศัพท์เฉพาะทางเกินไป ให้ข้อมูลชัดเจน อธิบายขั้นตอนการรักษาและสิ่งที่ผู้ป่วยควรรู้ แสดงความเห็นใจ เข้าใจความรู้สึกและความกังวลของผู้ป่วย ไม่ตัดสินหรือตำหนิ เปิดใจรับฟังโดยไม่แสดงอคติ สนับสนุนกำลังใจ พูดให้ผู้ป่วยรู้สึกมีความหวังและไม่โดดเดี่ยว เปิดโอกาสให้ซักถาม กระตุ้นให้ผู้ป่วยกล้าพูดหรือถามสิ่งที่ไม่เข้าใจเคารพสิทธิในการตัดสินใจ ให้ผู้ป่วยมีส่วนร่วมในการเลือกแนวทางรักษา และต้องรักษาความลับ เคารพความเป็นส่วนตัวและข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ป่วย

2.7 ด้านการจัดการกับภาวะฉุกเฉิน มีข้อเสนอแนะว่า เตรียมพร้อมความรู้ด้านปฐมพยาบาลและการช่วยชีวิตเบื้องต้น ตรวจสอบความปลอดภัยของสถานที่ก่อนเข้าช่วยเหลือ ประเมินอาการผู้ป่วย เช่น สติ ชีพจร การหายใจ แจ้งหน่วยแพทย์ฉุกเฉิน โทร 1669 พร้อมให้ข้อมูลครบถ้วน ให้การปฐมพยาบาลเบื้องต้นตามอาการ เช่น ห้ามเลือด, CPR ไม่เคลื่อนย้ายผู้ป่วยหากสงสัยบาดเจ็บรุนแรง ดูแลให้ผู้ป่วยอยู่ในท่าที่ปลอดภัยและสบาย ปลอบโยน ลดความตื่นตระหนกของผู้ป่วยและผู้เห็นเหตุการณ์ ประสานญาติหรือผู้เกี่ยวข้องโดยเร็ว จดบันทึกเหตุการณ์เบื้องต้นเพื่อส่งต่อข้อมูลแก่เจ้าหน้าที่แพทย์

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่า ระดับการเพิ่มพูนทักษะการดูแลผู้ป่วยขั้นพื้นฐานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในเขตพื้นที่ตำบลพะวง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง สะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพของอสม.ในการให้บริการด้านสุขภาพเบื้องต้นแก่ประชาชนในพื้นที่ แม้ว่ายังมีข้อจำกัดบางประการ แต่อสม.มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพในระดับหนึ่ง ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดของ จุฑามณี ตระกูลมุทุตา ที่กล่าวว่า การเพิ่มพูนทักษะในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ และคุณลักษณะที่เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ (จุฑามณี ตระกูลมุทุตา, 2544) ขณะที่ เสน่ห์ จุ้ยโต

ให้ความเห็นว่า การเพิ่มพูนสมรรถนะหรือทักษะของบุคลากร ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลให้การดำเนินงานขององค์กรประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว เนื่องจากทรัพยากรมนุษย์เป็นกลไกหลักที่เชื่อมโยงกับปัจจัยอื่น ๆ ในระบบงาน เช่น งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และวิธีการบริหารจัดการ (เสน่ห์ จุ้ยโต, 2554) นอกจากนี้ สมใจ ลักษณะ ระบุว่า บุคคลที่สามารถทำงานอย่างมีประสิทธิภาพควรประกอบด้วยคุณลักษณะสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 1) ความสามารถด้านความรู้และความคิด 2) ความสามารถด้านกระบวนการปฏิบัติ และ 3) คุณลักษณะทางจิตใจ เช่น ความซื่อสัตย์ ขยัน อดทน มีความรับผิดชอบ มีวินัย และรักการเรียนรู้สิ่งใหม่อย่างต่อเนื่อง (สมใจ ลักษณะ, 2546) ในส่วนของงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิเชียร เทียนจารุวัฒนา เสนอว่า อสม.คุณภาพควรมีคุณสมบัติสำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ทัศนคติ เช่น มีจิตอาสาเสียสละและเป็นที่พึ่งของชุมชน 2) ความรู้ ได้แก่ ความรู้ด้านสาธารณสุข การพัฒนาชุมชน และเทคโนโลยีการสื่อสาร 3) ทักษะ ได้แก่ ทักษะด้านสุขภาพและทักษะเฉพาะทาง และ 4) พฤติกรรมและการแสดงออก เช่น การเป็นแบบอย่างด้านสุขภาพ การดูแลผู้ป่วยแบบองค์รวม และการส่งเสริมคุณภาพชีวิต (วิเชียร เทียนจารุวัฒนา, 2564) ขณะเดียวกัน ศิริวิมล ปัญญาผล ศึกษาบทบาทของอสม.ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหัวโพ พบว่า อสม.มีบทบาทในงานด้านการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การฟื้นฟูสุขภาพของผู้ป่วย และการเป็นแกนนำในชุมชน โดยดำเนินงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น การเสนอโครงการเพื่อขอรับงบประมาณด้านสุขภาพ และการเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม พบข้อจำกัดที่สำคัญ เช่น ประชาชนบางส่วนไม่ให้ความร่วมมือ อุปกรณ์ไม่เพียงพอ และปัญหาทางสุขภาพของอสม.เองเนื่องจากอายุที่สูงขึ้น (ศิริวิมล ปัญญาผล, 2566) นอกจากนี้ ผลการวิจัยของ นูไรฮัน ฮะ ในพื้นที่อำเภอเมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต พบว่า ความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะของอสม.โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน โดยมีความจำเป็นต้องพัฒนาเพิ่มเติมในด้านทักษะ ความรู้ และการสร้างความเชื่อมั่นของประชาชน (นูไรฮัน ฮะ, 2562) โดยสรุปผลการศึกษาครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า การเพิ่มพูนทักษะของอสม.ในเขตตำบลพะวงมีความจำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง โดยควรมุ่งเน้นทั้งการพัฒนาด้านองค์ความรู้ ทักษะวิชาชีพ และเครื่องมือสนับสนุน เพื่อให้สามารถยกระดับคุณภาพการบริการดูแลผู้ป่วยขั้นพื้นฐานให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืนมากยิ่งขึ้นในอนาคต

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยพบว่า ระดับการเพิ่มพูนทักษะของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในเขตตำบลพะวง จังหวัดสงขลา อยู่ในระดับปานกลาง สะท้อนถึงศักยภาพพื้นฐานในการดูแลสุขภาพประชาชน แม้มีข้อจำกัดด้านอุปกรณ์ ความร่วมมือจากชุมชน และปัจจัยด้านอายุของอสม. อย่างไรก็ตาม อสม.มีความตั้งใจและความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเอง ซึ่งช่วยให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องสนับสนุนแนวคิดว่าการพัฒนาทักษะต้องดำเนินอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านความรู้ ทัศนคติ ทักษะเฉพาะทาง และพฤติกรรมที่เหมาะสม เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการบริการด้านสุขภาพอย่างยั่งยืน ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป ควรศึกษารูปแบบหรือแนวทางการพัฒนาทักษะของอสม.ที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่ พร้อมทั้งพิจารณาเครื่องมือหรือสื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัย เพื่อเสริมสมรรถนะให้ตรงจุด และควรวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อทดสอบประสิทธิผลของโมเดลการพัฒนาทักษะในระดับพื้นที่อย่างเป็นระบบ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงสาธารณสุข. (2564). แนวทางการพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านขอนแก่น. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการสาธารณสุขมูลฐาน.

จุฑามณี ตระกูลมุทุตา. (2544). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์การ. สงขลา: ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ชูศรี วงศ์รัตน์. (2541). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: เทพเนรมิต.

นพมาศ โกศล และคณะ. (2561). ความรอบรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพ 3อ.2ส. ของกลุ่มวัย ทำงาน สำหรับหมู่บ้านจัดการสุขภาพ: กรณีศึกษาชุมชนบ้างวังหิน อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช. ในเอกสารการประชุม หาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 10. สงขลา.

นูไรฮัน ฮะ. (2562). ความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

วิเชียร เทียนจารุวัฒนา. (2564). แนวทางการพัฒนาอาสาสมัครสาธารณสุข-ประจำหมู่บ้าน (อสม.) คุณภาพเพื่อสนับสนุนกำลังคนด้านสาธารณสุขสำหรับระบบสุขภาพในอนาคต. วารสารวิชาการสาธารณสุข, 30(2), 353-366.

ศิริวิมล ปัญญาผล. (2566). บทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ต่องานสาธารณสุขท้องถิ่น กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหัวโพ. ใน วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองและการจัดการ สำหรับนักบริหาร. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ส่งศรี ชมภูวงศ์. (2554). ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 2). นครศรีธรรมราช: วีพีเอส.

สมใจ ลักษณะ. (2546). การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สถาบัน ราชภัฏสวนสุนันทา.

เสน่ห์ จุ้ยโต. (2554). การบริหารนวัตกรรมแนวใหม่. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

บทความวิจัย

แนวทางการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในยุคดิจิทัลของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนวังเจ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1*

GUIDELINES FOR THE DEVELOPMENT OF INTERNAL SUPERVISION PROCESSES IN THE DIGITAL AGE OF SCHOOLS WANG CHAO SCHOOL GROUP UNDER THE JURISDICTION OF TAK PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

ณัฐพงษ์ ทองเถื่อน*, สมชาย อังสุโชติเมธี
Nattapong Thongthuean*, Somchai Angsuchotmethi
คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น ตาก ประเทศไทย
Faculty of Education, Northern College, Tak, Thailand
*Corresponding author E-mail: krubenzbk@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพและปัญหาการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในยุคดิจิทัล กลุ่มโรงเรียนวังเจ้า 2) หาแนวทางการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในยุคดิจิทัล กลุ่มโรงเรียนวังเจ้า กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครู จำนวน 138 คน และผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า สภาพการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในยุคดิจิทัลกลุ่มโรงเรียนวังเจ้า จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการศึกษาความต้องการจำเป็นในการนิเทศภายในโรงเรียน 2) ด้านการวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียน 3) ด้านการปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียน และ 4) ด้านการติดตามและประเมินผลการนิเทศภายในโรงเรียน พบว่า โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ปัญหาการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในยุคดิจิทัล พบว่า ด้านการวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียน มีปัญหามากที่สุด แนวทางการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในยุคดิจิทัล พบว่า ด้านการศึกษาความต้องการจำเป็นในการนิเทศภายในโรงเรียน คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการแต่งตั้งคณะทำงาน วิเคราะห์ปัญหาและความต้องการในการนิเทศภายใน ด้านการวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียน คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการกำหนดเป้าหมายและกำหนดลำดับความสำคัญในการนิเทศภายในโรงเรียนร่วมกัน ด้านการปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียน คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการวางแผนการปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียนอย่างเป็นระบบตรวจสอบการปฏิบัติงานได้ ด้านการติดตามและประเมินผลการนิเทศภายในโรงเรียน คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการติดตามและประเมินผลการนิเทศการจัดการเรียนการสอน พร้อมกำหนดอำนาจหน้าที่ที่มีการจัดทำเครื่องมือนิเทศภายในโรงเรียน

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา, กระบวนการนิเทศภายใน, ยุคดิจิทัล

* Received 5 July 2025; Revised 25 July 2025; Accepted 27 July 2025

Abstract

This research aims to 1) study the status and problems of the development of internal supervision process in the digital age of Wang Chao School Group, and 2) find a guideline for the development of internal supervision process in the digital age of Wang Chao School Group. The sample group used in this research was 138 school administrators and teachers, and the data providers were 9 experts. The instruments used were questionnaires and interviews. Data were analyzed by finding percentages, frequencies, means, standard deviations, and content analysis. The research results found that the status of the development of internal supervision process in the digital age of Wang Chao School Group in 4 areas: 1) the study of needs for internal supervision in schools, 2) the planning of internal supervision in schools, 3) the implementation of internal supervision in schools, and 4) the monitoring and evaluation of internal supervision in schools were found to be at a high level overall and in each area. The problems of the development of internal supervision process in the digital age were found to be the planning of internal supervision in schools, which was the most problematic. The guideline for the development of internal supervision process in the digital age was found to be the study of needs for internal supervision in schools, which was that school administrators appointed a working group to analyze problems and needs for internal supervision. In terms of planning for internal supervision in schools, school administrators set goals and priorities for internal supervision in schools together. In terms of implementation of internal supervision in schools, school administrators plan internal supervision operations systematically and can check performance. In terms of monitoring and evaluation of internal supervision in schools, school administrators appoint a subcommittee for monitoring and evaluation of teaching and learning supervision and determine the authority and duties to create tools for internal supervision in schools.

Keywords: Development Guidelines, Internal Supervision Process, Digital Age

บทนำ

ในยุคปัจจุบันที่ข้อมูลข่าวสารมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา องค์ความรู้ใหม่เกิดขึ้นมากมายด้วยความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ การเข้าถึงแหล่งข้อมูลสามารถทำได้ทุกที่ทุกเวลา ส่งผลให้ผู้เรียนต้องพัฒนาความสามารถในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง เพราะการเรียนรู้จากภายในห้องเรียนเพียงอย่างเดียวนั้นไม่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้นำความรู้ไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ กระบวนการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนจึงมีความสำคัญยิ่ง ดั่งที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 และ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายและหลักการของแนวการจัดการศึกษา มาตรา 22 ไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้

และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ กับมาตรา 24 ที่กล่าวว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็นทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการเรียนรู้ของผู้เรียน และปรับเปลี่ยนบทบาทจากผู้ถ่ายทอดความรู้มาเป็นผู้ชี้แนะแนวทาง อันจะเป็นการพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ แสวงหาความรู้และประยุกต์ความรู้ด้วยความเข้าใจ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562)

ความท้าทายที่เป็นพลวัตของโลกศตวรรษที่ 21 ทั้งในส่วนที่เป็นแรงกดดันภายนอก ได้แก่การเปลี่ยนแปลงของบริบทเศรษฐกิจและสังคมโลก อันเนื่องจากการปฏิวัติดิจิทัล (Digital Revolution) การเปลี่ยนแปลงสู่อุตสาหกรรม 4.0 (The Fourth Industrial Revolution) การดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ 2573 (Sustainable Development Goals : SDGs 2030) ที่ประเทศไทยได้ให้สัตยาบัน รวมทั้งผลกระทบของการเป็นประชาคมอาเซียน และความต้องการกำลังคนที่มีทักษะในศตวรรษที่ 21 ประกอบกับแรงกดดันจากภายในประเทศจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่ส่งผลให้ประเทศเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ในอนาคตอันใกล้การติดกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลางทัศนคติความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรมและพฤติกรรมของประชากรที่ปรับเปลี่ยนไปตามกระแสโลกาภิวัตน์การเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศที่ส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลายและเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว รวมทั้งระบบการศึกษาที่ยังมีปัญหาหลายประการนับตั้งแต่ปัญหาคุณภาพของคนไทยทุกช่วงวัย ปัญหาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับ จุดอ่อนของระบบการศึกษาและการพัฒนาบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ เทคโนโลยีและการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่ยังไม่เหมาะสม ขาดความคล่องตัว ยังมีความเหลื่อมล้ำในด้านโอกาส และความเสมอภาคทางการศึกษา รวมทั้งปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรม และการขาดความตระหนักถึงความสำคัญของการมีวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต และการมีจิตสาธารณะของคนไทยส่วนใหญ่ ส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษาที่ต้องปรับเปลี่ยนให้สนองและรองรับความท้าทายดังกล่าว จึงมีความจำเป็นที่ประเทศไทยต้องปฏิรูปการศึกษา เพื่อให้ระบบการศึกษาเป็นกลไกหลักของการขับเคลื่อนประเทศ ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับใหม่ กรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) และกรอบทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12-13 (พ.ศ. 2565 - 2569) เพื่อให้สามารถนำพาประเทศไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืนในอีก 20 ปีข้างหน้า (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

การสร้างผู้เรียนให้มีคุณภาพ มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีทักษะวิชาการ ทักษะชีวิต ทักษะอาชีพ บรรลุตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตลอดจนมีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 นั้น สิ่งสำคัญประการแรกคือการพัฒนาครูผู้สอน ซึ่งการนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นวิธีการหนึ่งในการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน เพราะจะทำให้ครูเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้และพัฒนางานให้มีคุณภาพ อันจะ

ส่งผลให้ผู้เรียนได้พัฒนาพฤติกรรมและสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ การนิเทศภายในเป็นกระบวนการดำเนินงานร่วมกันระหว่างบุคลากรทางการศึกษาภายในโรงเรียน โรงเรียนมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องจัดให้มี การนิเทศภายในเพราะสภาพปัญหาและความต้องการของโรงเรียนแต่ละแห่งไม่เหมือนกัน โดยการนิเทศภายในมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาปรับปรุงคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนและมุ่งพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนเป็นหลัก (ภิญโญ สุทธิทิพย์ศักดิ์, 2561)

องค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีสามารถนำมาใช้งานให้เกิดประโยชน์ด้านการนิเทศการศึกษายุคดิจิทัลโดยการประยุกต์เทคโนโลยีเพื่อใช้พัฒนาคุณภาพการนิเทศการศึกษา เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้การจัดการศึกษา พัฒนาปรับปรุงคุณภาพการจัดการศึกษาได้เป็นไปตามเป้าหมายซึ่งมีข้อดีของการใช้เทคโนโลยีด้านการนิเทศการศึกษา 1) ผู้รับการนิเทศสามารถเข้าถึงได้ทุกแห่งที่มีอินเทอร์เน็ต 2) สามารถนิเทศได้ตลอด 24 ชั่วโมง ตลอดสัปดาห์ 3) ผู้รับการนิเทศไม่ต้องทิ้งงานประจำเพื่อมารับการนิเทศ 4) ประหยัดไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย เช่น ค่าที่พัก ค่าเดินทาง ฯลฯ 5) การจัดการนิเทศลักษณะผู้รับการนิเทศเป็นศูนย์กลาง ผู้รับการนิเทศได้เข้ารับการนิเทศและการพัฒนาได้โดยตรง 6) การนิเทศเป็นไปตามความแตกต่างตามศักยภาพและความก้าวหน้าของผู้รับการนิเทศ 7) ทำให้เกิดชุมนุมชนหรือเครือข่ายสังคมแห่งการเรียนรู้ ผู้นิเทศ ผู้รับการนิเทศ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะมีการปฏิสัมพันธ์กับข้อมูลความรู้จำนวนมาก ทำให้เกิดการต่อยอดความรู้ 8) สามารถตรวจสอบ ทบทวนสาระเนื้อหาประเด็นการนิเทศได้ตลอดเวลาเมื่อต้องการ 9) สามารถซักถาม หรือเสนอแนะ หรือแลกเปลี่ยนความรู้ โดยการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้ตลอดเวลา 10) ลดช่องว่างระหว่างการสื่อสารในเมืองและชนบท สร้างความเท่าเทียมกัน และขยายโอกาสให้ผู้นิเทศ ผู้รับการนิเทศได้เรียนรู้ร่วมกัน รู้เท่าทัน และสนับสนุนนโยบายการพัฒนาระบบเทคโนโลยีการศึกษาและเครือข่ายสารสนเทศให้ดีขึ้น (ทัศกร โนชัย, 2561)

กลุ่มโรงเรียนวังเจ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 ได้ตะหนักถึงกระบวนการนิเทศภายในยุคดิจิทัล ซึ่งมีความสำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่ง ที่โรงเรียนต้องให้ความสำคัญในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง และพัฒนาการศึกษา และช่วยให้บุคลากรภายในโรงเรียนมีความรู้ความสามารถ อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข แต่อย่างไรก็ตามยังพบปัญหาและอุปสรรคบางประการ ซึ่งในการสอนนั้นพบว่าครูส่วนใหญ่ขาดทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ในสภาพที่ครูไม่ครบชั้น และนักเรียนมีจำนวนน้อยในแต่ละชั้น ครูสอนไม่เต็มเวลาและเต็มความสามารถ เพราะมีภารกิจอื่นที่นอกเหนือจากการเรียนการสอนที่ครูจำเป็นต้องปฏิบัติทั้งจากสังกัดเดียวกัน และจากต่างสังกัดหลักสูตร และแผนการจัดการเรียนรู้ไม่ค่อยสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา สื่อการเรียนการสอนและแหล่งการเรียนรู้มีจำนวนจำกัด ซึ่งมีสาเหตุมาจากได้รับงบประมาณน้อย สื่อเทคโนโลยีและการสื่อสารมีใช้จำกัด และที่มีอยู่ก็ไม่สามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ที่มีความสำคัญที่จะผลักดัน ดำเนินการให้การนิเทศภายในบรรลุวัตถุประสงค์เป็นประโยชน์ต่อประสิทธิภาพของการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การนิเทศภายใน ด้านการจัดการเรียนการสอนถือได้ว่าเป็นการเปิดโอกาสให้คณะครูร่วมแสดงความคิดเห็นเพื่อปรับปรุง แก้ไขปัญหาอุปสรรคด้านการเรียนการสอนให้ครูมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน มีส่วนร่วมในการจัดทำสื่อและเครื่องมือ เป็นผู้นำทางวิชาการ ใช้หลักในการจูงใจและการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของคณะครูมีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้นำ มีความรู้เกี่ยวกับการบังคับบัญชาการมอบหมายงาน และการมอบอำนาจหน้าที่แก่ผู้ใต้บังคับบัญชา การกำหนดตัวบุคคลให้รับผิดชอบเกี่ยวกับงานการเรียนการสอนการสำรวจความต้องการด้าน การจัดการเรียน การสอนจากคณะครูโดยวิธีต่าง ๆ

ซึ่งจะส่งผลให้การนิเทศภายในสถานศึกษาประสบผลสำเร็จ และส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษา และผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนให้สูงขึ้นต่อไป จากความเป็นมา และความสำคัญของปัญหากระบวนการนิเทศภายในยุคดิจิทัลของโรงเรียนยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร อาจเป็นเพราะว่า ครูผู้สอนคิดว่าเป็นการเพิ่มภาระเรื่องการเตรียมเอกสาร โดยเฉพาะครูที่มีอายุมากที่ไม่เก่งการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนผู้รับผิดชอบงานนิเทศภายในโรงเรียนมีการวางแผนการดำเนินงานที่เคร่งครัดไม่เป็นตามแผนที่วางไว้ จึงทำให้ส่งผลต่อด้านคุณภาพการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยสามารถดูได้จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (Ordinary National Education Test : O-Net) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ยังอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำกว่ามาตรฐานและยังต้องพัฒนา ทั้งนี้อันอาจจะเนื่องมาจากการบริหารการจัดการศึกษาภายในสถานศึกษายังไม่มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนยังอยู่ในต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในยุคดิจิทัลของโรงเรียนกลุ่มโรงเรียนวังเจ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 เพื่อที่จะนำข้อมูลมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะกับสภาพการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในยุคดิจิทัลให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในยุคดิจิทัลกลุ่มโรงเรียนวังเจ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1

2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในยุคดิจิทัลกลุ่มโรงเรียนวังเจ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ศึกษาสภาพและปัญหาการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในยุคดิจิทัลกลุ่มโรงเรียนวังเจ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 และหาแนวทางการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในยุคดิจิทัลกลุ่มโรงเรียนวังเจ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1

ประชากร ประชากรที่ใช้ศึกษาคือ ผู้บริหารสถานศึกษา และข้าราชการครูกลุ่มโรงเรียนวังเจ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 กลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครซี่และมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) จำนวน 138 คน สุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) การหาแนวทางแก้ปัญหาหรือข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง พัฒนาสำหรับการวิจัย โดยกำหนดผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับเป็นผู้ให้ข้อมูล จำนวน 9 คน เป็นการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสอบถามเรื่องสภาพและปัญหาการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในยุคดิจิทัลกลุ่มโรงเรียนวังเจ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 จำนวน 138 ชุด แบบสอบถามได้แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ตำแหน่ง เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน มีจำนวน 5 ข้อคำถาม เป็นคำถามแบบเลือกตอบ (Check

List), ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในยุคดิจิทัลกลุ่มโรงเรียนวังเจ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 เป็นแบบสอบถามมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) ตามแนวคิดของลิเคอร์ท (Likert's) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในยุคดิจิทัลกลุ่มโรงเรียนวังเจ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 โดยใช้คำถามแบบกำหนด ข้อคำตอบให้เลือก (Multiple Response) มากกว่า 1 คำตอบ 2) แบบสัมภาษณ์การหาแนวทางการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในยุคดิจิทัลกลุ่มโรงเรียนวังเจ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 เป็นแบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง (Structured Interview)

เก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการแจกแบบสอบถามกับผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากลุ่มโรงเรียนวังจ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 แล้วเก็บแบบสอบถามกลับ จำนวน 138 ฉบับ เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติทางวิจัย การเก็บแบบสัมภาษณ์ผู้วิจัยติดต่อผู้ทรงคุณวุฒิทางโทรศัพท์ จำนวน 9 ท่าน เพื่อขอกำหนดการเข้าสัมภาษณ์ เมื่อถึงกำหนดนัดผู้วิจัยเดินทางไปพบผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

สถิติที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้ 1) การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยการวิจัยเชิงสำรวจเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้เครื่องมือทางสถิติในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) 2) การวิเคราะห์หาแนวทางการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในยุคดิจิทัลกลุ่มโรงเรียนวังเจ้า ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แจกแจงความถี่และจัดลำดับ แล้วสรุปอุปนัย นำเสนอแบบความเรียง

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า แนวทางการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในยุคดิจิทัลกลุ่มโรงเรียนวังเจ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย รวม 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในยุคดิจิทัลของโรงเรียนกลุ่มโรงเรียนวังเจ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับสภาพการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในยุคดิจิทัลของโรงเรียนกลุ่มโรงเรียนวังเจ้า โดยรวม

ที่	สภาพการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในยุคดิจิทัล	ระดับการปฏิบัติ		แปลผล
		($\bar{X}$)	(SD)	
1	ด้านการศึกษาความต้องการจำเป็นในการนิเทศภายในโรงเรียน	3.55	0.90	มาก
2	ด้านการวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียน	3.95	0.93	มาก
3	ด้านการปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียน	3.65	0.93	มาก
4	ด้านการติดตามและประเมินผลการนิเทศภายในโรงเรียน	3.74	0.99	มาก
	รวมเฉลี่ย	**3.72**	**0.95**	**มาก**

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ผลการวิเคราะห์สภาพการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในยุคดิจิทัลของโรงเรียนกลุ่มโรงเรียนวังเจ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.72) เมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงสุดไปหาต่ำสุด คือ คือ ด้านการวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียน ($\bar{X}$ = 3.95) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ด้านการติดตามและประเมินผลการนิเทศภายในโรงเรียน ($\bar{X}$ = 3.74) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และด้านการปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียน ($\bar{X}$ = 3.65) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการศึกษาความต้องการจำเป็นในการนิเทศภายในโรงเรียน ($\bar{X}$ = 3.55) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

2. ผลการศึกษาปัญหาการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในยุคดิจิทัลของโรงเรียนกลุ่มโรงเรียนวังเจ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 สรุปผลได้ดังนี้

2.1 ปัญหาด้านการศึกษาความต้องการจำเป็นในการนิเทศภายในโรงเรียน ได้แก่ คณะกรรมการการนิเทศภายในโรงเรียนไม่มีจัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับเทคนิคการสังเกตการสอนในชั้นเรียน และความรู้เกี่ยวกับวิธีสอน และนวัตกรรมใหม่ ๆ พบปัญหามากที่สุด รองลงมาคือ คณะกรรมการการนิเทศภายในโรงเรียนไม่วิเคราะห์ปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียน และคณะกรรมการการนิเทศภายในโรงเรียนไม่มีฝ่ายบริหารและฝ่ายวิชาการของโรงเรียนเป็นผู้นำในระหว่างการดำเนินการนิเทศ ใช้รูปแบบการนิเทศและกิจกรรมการนิเทศที่หลากหลาย

2.2 ปัญหาด้านการวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียน ได้แก่ คณะกรรมการการนิเทศภายในโรงเรียนไม่จัดทำปฏิทินการดำเนินงานการนิเทศภายในโรงเรียน พบปัญหามากที่สุด รองลงมาคือ คณะกรรมการการนิเทศภายในโรงเรียนไม่ให้คำแนะนำข้อนิเทศโดยไม่สร้างแรงผลักดันให้ครูผู้สอนเกิดการเปลี่ยนแปลง เพื่อจะพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่ดียิ่งขึ้น และคณะกรรมการการนิเทศภายในโรงเรียนไม่มีการเสริมแรงจากผู้บริหาร เพื่อให้ผู้ได้รับการนิเทศมีความมั่นใจ และเกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ไม่มีการสร้างเสริมกำลังใจโดยไม่ใช้หลักมนุษยสัมพันธ์

2.3 ปัญหาด้านการปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียน ได้แก่ ครูผู้รับการนิเทศไม่มีการปรับปรุงกระบวนการนิเทศภายใน ให้มีความเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน พบปัญหามากที่สุด รองลงมาคือ ครูผู้นิเทศไม่มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สภาพปัญหา และความต้องการจากฐานข้อมูล และครูผู้นิเทศไม่ปฏิบัติการนิเทศโดยใช้เครื่องมือเหมาะสมกับกิจกรรม ไม่มีการนำเทคโนโลยีสารสารสนเทศมาใช้ในการเก็บข้อมูล

2.4 ปัญหาด้านการติดตามและประเมินผลการนิเทศภายในโรงเรียน ได้แก่ ครูผู้นิเทศไม่นำผลการประเมินการนิเทศมาวิเคราะห์หาแนวทางแก้ไข และพัฒนา พบปัญหามากที่สุด รองลงมาคือ คณะกรรมการการนิเทศภายในโรงเรียนไม่มีการกระตุ้นให้ครูผู้นิเทศทำงานลงมือปฏิบัติงาน ไม่ให้คำปรึกษาช่วยเหลือ ไม่มีการติดต่อสื่อสาร การให้กำลังใจ การให้คำแนะนำในการติดตาม และการประเมินผลการนิเทศ และคณะกรรมการการนิเทศภายในโรงเรียนไม่มีการสร้างขวัญ และกำลังใจแก่ผู้รับการนิเทศ ที่จะทำให้ผู้ที่รับการนิเทศมีความเต็มใจในการพัฒนาตนเอง พัฒนาการจัดการเรียนการสอน และหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

ขั้นตอนที่ 2 ผลการหาแนวทางการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ กลุ่มโรงเรียนวังเจ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 ใช้การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

มีผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แจกแจงความถี่ และจัดอันดับ สรุปอุปนัย นำเสนอแบบความเรียง ดังนี้

1. แนวทางการพัฒนาด้านการศึกษาความต้องการจำเป็นในการนิเทศภายในโรงเรียน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการแต่งตั้งคณะทำงาน วิเคราะห์ปัญหาและความต้องการในการนิเทศภายใน กำหนดประเด็นปัญหาและความคาดหวังในการนิเทศภายใน กำหนดและลำดับความสำคัญของปัญหาการนิเทศภายในให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน มีการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและความคาดหวังในการนิเทศภายใน การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา มีการกำหนดวิธีการแก้ปัญหาและกำหนดทางเลือกในการปฏิบัติ และมีการประมวลทางเลือกเพื่อนำไปใช้ในการวางแผนการแก้ปัญหา

2. แนวทางการพัฒนาด้านการวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการกำหนดเป้าหมายและกำหนดลำดับความสำคัญในการนิเทศภายในโรงเรียนร่วมกัน โรงเรียนแต่งตั้งคณะทำงานจัดทำแผนงาน โครงการนิเทศภายในโรงเรียนอย่างเป็นรูปธรรมมีผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน ประชุมชี้แจงครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้ เพื่อกำหนดขอบข่ายการนิเทศภายในโรงเรียน โรงเรียนจัดทำแผนการปฏิบัติงานนิเทศตลอดทั้งปีการศึกษา ประเมินแผนงานการนิเทศภายในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง โรงเรียนแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อวางแผนและพัฒนาการนิเทศภายในโรงเรียนและปรับปรุงแผนงานนิเทศให้สอดคล้องกับสภาพการทำงานในปัจจุบัน

3. แนวทางการพัฒนาด้านการปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการวางแผนการปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียนอย่างเป็นระบบ ตรวจสอบการปฏิบัติงานได้ แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการนิเทศติดตามผลการปฏิบัติงาน ดำเนินการนิเทศติดตามการปฏิบัติงานนิเทศการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง มีการรายงานผลการนิเทศติดตาม จัดประชุมชี้แจงกรอบในการนิเทศการจัดการเรียนการสอนและนำผลการนิเทศการจัดการเรียนการสอนมาใช้ปรับปรุงการนิเทศการจัดการเรียนการสอนในครั้งต่อไป

4. แนวทางการพัฒนาด้านการติดตามและประเมินผลการนิเทศภายในโรงเรียน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการติดตามและประเมินผลการนิเทศการจัดการเรียนการสอน พร้อมกำหนดอำนาจหน้าที่ที่มีการจัดทำเครื่องมือนิเทศภายในโรงเรียน และจัดประชุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการนิเทศติดตามและประเมินผล จัดทำปฏิทินการทำงานนิเทศติดตามและประเมินผล ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามปฏิทินปฏิบัติงาน สรุปผลการติดตามและประเมินผลเป็นระยะและนำผลการปฏิบัติงานไปใช้ในการปรับปรุงการปฏิบัติงานในครั้งต่อไป

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. สภาพการพัฒนากระบวนนิเทศภายในยุคดิจิทัลของโรงเรียนกลุ่มโรงเรียนวังเจ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดพบว่า อันดับแรก คือ ด้านการวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียน รองลงมา คือ ด้านการติดตามและประเมินผลการนิเทศภายในโรงเรียน และด้านการปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียน ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูผู้นิเทศได้ให้คำแนะนำและช่วยเหลือแก่ครูผู้รับการนิเทศ คณะกรรมการการนิเทศภายในโรงเรียนนำผลการประเมินการนิเทศมาวิเคราะห์เพื่อหา

แนวทางพัฒนา และคณะกรรมการการนิเทศภายในโรงเรียนได้มีการจัดทำปฏิทินการดำเนินงานการนิเทศภายในโรงเรียน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศศิกานต์ พันธ์โนราช ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพการดำเนินงานการนิเทศภายในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายปิ่นมาลาจังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ผลการศึกษา พบว่า สภาพการดำเนินงานการนิเทศภายในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายปิ่นมาลา จังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก (ศศิกานต์ พันธ์โนราช, 2561)

2. ปัญหาการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในยุคดิจิทัลของโรงเรียนกลุ่มโรงเรียนวังเจ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 ด้านการศึกษาความต้องการจำเป็นในการนิเทศภายในโรงเรียน ปัญหาที่พบ คณะกรรมการการนิเทศภายในโรงเรียนไม่มีจัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับเทคนิคการสังเกตการสอนในชั้นเรียน และความรู้เกี่ยวกับวิธีสอนและนวัตกรรมใหม่ ๆ ด้านการวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียน ปัญหาที่พบ คณะกรรมการการนิเทศภายในโรงเรียนไม่จัดทำปฏิทินการดำเนินงานการนิเทศภายในโรงเรียน ด้านการปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียน ปัญหาที่พบ ครูผู้รับการนิเทศไม่มีการปรับปรุงกระบวนการนิเทศภายใน ให้มีความเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน ด้านการติดตามและประเมินผลการนิเทศภายในโรงเรียน ปัญหาที่พบ ครูผู้นิเทศไม่นำผลการประเมินการนิเทศมาวิเคราะห์หาแนวทางแก้ไข และพัฒนา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าโรงเรียนไม่ได้มีการวิเคราะห์สภาพปัญหาจากบุคคลที่มีส่วนได้เสียกับโรงเรียไม่มีการจัดคู่มือการนิเทศหรือแนวทางในการนิเทศของโรงเรียนที่ชัดเจน และโรงเรียนไม่ได้มีการประชุมชี้แจงให้ครูเข้าใจบทบาทของผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศภายในโรงเรียน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วงศ์พันธ์ เวียงนนท์ ที่วิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและแนวทางการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 พบว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 ได้มีนโยบายในการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษาโดยยึดนโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 เป็นแนวทางและกำหนดนโยบายให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ซึ่งมีภารกิจสำคัญในการพัฒนาส่งเสริมผลักดันให้สถานศึกษาในสังกัดมีการบริหารและจัดการการศึกษาให้ได้คุณภาพมาตรฐาน พัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย มีจิตสาธารณะ ภูมิใจและรักในความเป็นไทย มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ มีทักษะสมรรถนะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ด้วยการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมบูรณาการ โดยมอบหมายให้ทุกโรงเรียนได้เตรียมความพร้อมก่อนเปิดภาคเรียนหลังจากการรับนโยบายและดำเนินงานเพื่อเตรียมรับการนิเทศ ติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษาจากที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 ส่งผลให้โรงเรียนในสังกัดได้เตรียมความพร้อมรับการนิเทศในทุกปี รวมไปถึงการนิเทศภายในสถานศึกษาซึ่งต้องดำเนินการและรายงานไปที่สำนักงานเขต (วงศ์พันธ์ เวียงนนท์, 2564)

3. แนวทางพัฒนากระบวนการนิเทศภายในยุคดิจิทัลของโรงเรียนกลุ่มโรงเรียนวังเจ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 สรุปผลแต่ละด้านเพื่ออภิปรายผลได้ดังนี้

3.1 ด้านการศึกษาความต้องการจำเป็นในการนิเทศภายในโรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการแต่งตั้งคณะทำงาน วิเคราะห์ปัญหาและความต้องการในการนิเทศภายใน กำหนดประเด็นปัญหาและความคาดหวังในการนิเทศภายใน กำหนดและลำดับความสำคัญของปัญหาการนิเทศภายในให้สอดคล้องกับบริบทของ

โรงเรียน มีการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและความคาดหวังในการนิเทศภายใน การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา มีการกำหนดวิธีการแก้ปัญหาและกำหนดทางเลือกในการปฏิบัติและมีการประมวลทางเลือกเพื่อนำไปใช้ในการวางแผนการแก้ปัญหา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูมีการจัดทำแผนพัฒนาตนเองรายบุคคล เพื่อศึกษาความต้องการในการพัฒนาของครู ผู้บริหารควรส่งเสริมให้มีการจัดทำรายงานการพัฒนาตนเองของครูแต่ละบุคคล และรายงานการประเมินของสถานศึกษา เพื่อจัดเก็บเป็นข้อมูลสารสนเทศในการวิเคราะห์ผลการทำงานและพัฒนางานต่อไป สอดคล้องกับผลการวิจัยของ กำชัย ยุกติชาติ ศึกษาการดำเนินการนิเทศภายในโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐานของโรงเรียนอนุบาลวัดลูกแกประชาชนูทิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรีเขต 2 พบว่า ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูมีการจัดทำแผนพัฒนาตนเองรายบุคคล (ID PLAN) เพื่อศึกษาความต้องการในการพัฒนาของครู ผู้บริหารควรส่งเสริมให้มีการจัดทำรายงานการประเมินตนเองของครูแต่ละบุคคล (SSR) และรายงานการประเมินของสถานศึกษา (SAR) เพื่อจัดเก็บเป็นข้อมูลสารสนเทศในการวิเคราะห์ผลการทำงานและพัฒนางานต่อไป คณะครูควรส่งเอกสารธุรการชั้นเรียน ผลการเรียนแผนการสอนและแบบบันทึกหลังสอนเพื่อเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ผู้เรียนและวิเคราะห์ปัญหา ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อเป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของโรงเรียน ผู้บริหารควรนำเทคนิคการประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment) มาประยุกต์ใช้ในกระบวนการทำงาน เพื่อช่วยลำดับความสำคัญในการแก้ไขปัญหาได้เป็นอย่างดี (กำชัย ยุกติชาติ, 2564)

3.2 ด้านการวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการกำหนดเป้าหมายและกำหนดลำดับความสำคัญในการนิเทศภายในโรงเรียนร่วมกัน โรงเรียนแต่งตั้งคณะทำงานจัดทำแผนงานโครงการนิเทศภายในโรงเรียนอย่างเป็นรูปธรรม มีผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน ประชุมชี้แจงครูในกลุ่มสาระ การเรียนรู้เพื่อกำหนดขอบข่ายการนิเทศภายในโรงเรียน โรงเรียนจัดทำแผนการปฏิบัติงานนิเทศตลอดทั้งปีการศึกษา ประเมินแผนงานการนิเทศภายในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง โรงเรียนแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อวางแผนและพัฒนาการนิเทศภายในโรงเรียนและปรับปรุงแผนงานนิเทศให้สอดคล้องกับสภาพการทำงานในปัจจุบัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการสำรวจความต้องการในการนิเทศภายในโรงเรียนโดยการใช้แบบสอบถาม ควรมีการจัดทำเล่มคู่มือการนิเทศภายในโรงเรียน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สายวินิตย์ ดวงสนาม วิจัยเรื่อง การนิเทศภายในสถานศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการสำรวจความต้องการในการนิเทศภายในโดยแบบสอบถาม ควรมีการจัดทำเล่มคู่มือการนิเทศภายในสถานศึกษา ควรมีการมีการจัดทำโครงการการนิเทศภายในสถานศึกษา ควรแต่งตั้งคณะทำงานการนิเทศภายในสถานศึกษา (สายวินิตย์ ดวงสนาม, 2561)

3.3 ด้านการปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการวางแผนการปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียนอย่างเป็นระบบ ตรวจสอบการปฏิบัติงานได้ แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการนิเทศติดตามผลการปฏิบัติงาน ดำเนินการนิเทศติดตามการปฏิบัติงานนิเทศการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง มีการรายงานผลการนิเทศติดตาม จัดประชุมชี้แจงกรอบในการนิเทศการจัดการเรียนการสอนและนำผลการนิเทศการจัดการเรียนการสอนมาใช้ปรับปรุงการนิเทศการจัดการเรียนการสอนในครั้งต่อไป ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ปัญหาของหน่วยงาน วิเคราะห์ถึงหลักการและความสำคัญของการพัฒนา เพื่อหาทางแก้ไขด้วยการพัฒนาบุคลากรการกำหนดวัตถุประสงค์ การเลือกวิธีการการกำหนดโครงการ การดำเนินการและ

ประเมินผล ซึ่งสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาครู ให้ครูมีเสรีภาพในการคิดมีโอกาสพัฒนาคุณภาพของผลงาน รวมทั้งการนำศักยภาพในการนำหลักสูตรไปใช้ในการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถในวิชาที่สอนให้สอดคล้องกับความสนใจความต้องการของนักเรียน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ จริยา ศรีชนะ ที่วิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 พบว่า การปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียนเป็นหลักการหรือแนวคิดและเป็นชุดของปัจจัยหรือตัวแปรที่มีความหมายซึ่งสัมพันธ์ระหว่างกันและกัน ได้แก่ การรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ปัญหาของหน่วยงาน วิเคราะห์ถึงหลักการและความสำคัญของการพัฒนา เพื่อหาทางแก้ไขด้วยการพัฒนาบุคลากรการกำหนดวัตถุประสงค์ การเลือกวิธีการการกำหนดโครงการสามารถพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจความต้องการและระดับพัฒนาของนักเรียนด้วยเทคนิควิธีที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นและมีเจตคติที่ดีต่อการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลจริง (จริยา ศรีชนะ, 2563)

3.4 ด้านการติดตามและประเมินผลการนิเทศภายในโรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการติดตามและประเมินผลการนิเทศการจัดการเรียนการสอน พร้อมกำหนดอำนาจหน้าที่ มีการจัดทำเครื่องมือนิเทศภายในโรงเรียน จัดประชุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการนิเทศติดตามและประเมินผล จัดทำปฏิทินการทำงานนิเทศติดตามและประเมินผล ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามปฏิทินปฏิบัติงาน สรุปผลการติดตามและประเมินผลเป็นระยะและนำผลการปฏิบัติงานไปใช้ในการปรับปรุงการปฏิบัติงานในครั้งต่อไป ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า คณะกรรมการดำเนินงานจะมีการสรุปผลการประเมินผลการปฏิบัติการนิเทศและรายงานความก้าวหน้า การประเมินผลการดำเนินงานนิเทศอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้บริหารทราบความเคลื่อนไหวในการทำงานและทราบผลการนิเทศว่าเป็นไปในทิศทางใด ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้หรือไม่ แจ้งผลการประเมินผลการนิเทศภายในที่ประชุมโรงเรียนให้บุคลากรรับทราบอย่างทั่วถึงเมื่อจบภาคเรียนและจบปีการศึกษา เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินไปพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อมรภัค ปิ่นกำลัง ที่วิจัยเรื่อง การบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนเรียนรวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม พบว่า ทางคณะกรรมการดำเนินงานจะมีการสรุปผลการประเมินผลการปฏิบัติการนิเทศและรายงานความก้าวหน้า การประเมินผลการดำเนินงานนิเทศอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้บริหารทราบความเคลื่อนไหวในการทำงานและทราบผลการนิเทศว่าเป็นไปในทิศทางใด ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้หรือไม่ เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินไปพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษา จะทำให้โรงเรียนสามารถพัฒนาข้อบกพร่องที่ เกิดขึ้นได้ การใช้วิธีการพูดคุยเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของเพื่อนครูมาใช้ จะเป็นการนำไปสู่แนวทางการแก้ไขอย่างถูกต้องและเหมาะสม (อมรภัค ปิ่นกำลัง, 2562)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า สภาพการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในยุคดิจิทัลกลุ่มโรงเรียนวังเจ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 พบว่า โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ปัญหาการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในยุคดิจิทัล พบว่า ด้านการวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียน มีปัญหามากที่สุด แนวทางการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในยุคดิจิทัล พบว่า ด้านการศึกษาความต้องการจำเป็นในการนิเทศ

ภายในโรงเรียน คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการแต่งตั้งคณะทำงาน วิเคราะห์ปัญหาและความต้องการในการนิเทศภายใน ด้านการวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียน คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการกำหนดเป้าหมายและกำหนดลำดับความสำคัญในการนิเทศภายในโรงเรียนร่วมกัน ด้านการปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียน คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการวางแผนการปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียนอย่างเป็นระบบตรวจสอบการปฏิบัติงานได้ ด้านการติดตามและประเมินผลการนิเทศภายในโรงเรียน คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการติดตามและประเมินผลการนิเทศการจัดการเรียนการสอน พร้อมกำหนดอำนาจหน้าที่ที่มีการจัดทำเครื่องมือนิเทศภายในโรงเรียน และจัดประชุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการนิเทศติดตามและประเมินผล จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้ ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ 1) ข้อเสนอแนะระดับนโยบาย 1.1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรนำผลการวิจัยไปใช้ในการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลการนิเทศในสถานศึกษา รวมทั้งส่งเสริม สนับสนุนให้สถานศึกษาในสังกัดนำผลการวิจัยไปใช้ในการดำเนินการนิเทศภายในสถานศึกษา ส่งผลทำให้ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาได้รับการพัฒนาด้านการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสม นักเรียนโรงเรียนในสังกัดมีความสุขในการเรียนการสอน 2) ข้อเสนอแนะระดับองค์กร 2.1) สถานศึกษาควรกำหนดนโยบายที่ชัดเจนและสร้างความเข้าใจให้กับผู้ให้การนิเทศผู้รับการนิเทศและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษา เพื่อสร้างความสามัคคีและความร่วมมือให้เกิดขึ้นระหว่างผู้บริหารสถานศึกษา ทีมงานนิเทศและผู้รับการนิเทศ จะส่งผลให้กระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษากลุ่มโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นไปอย่างราบรื่นไม่มีปัญหาในการให้ความร่วมมือ 3) ข้อเสนอแนะระดับบุคคล 3.1) คณะกรรมการการนิเทศภายในสถานศึกษาควรรวบรวมข้อมูลการดำเนินงานการนิเทศภายในสถานศึกษา โดยสามารถนำมาเป็นสารสนเทศที่สามารถช่วยในการตัดสินใจ ปรับปรุงหรือพัฒนาการเรียนการสอนให้กับนักเรียนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรทำวิจัยเรื่อง กระบวนการปฏิบัติการนิเทศภายในสถานศึกษากลุ่มโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 2) ควรทำวิจัยเรื่อง รูปแบบการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการบริหารการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีความสอดคล้องเหมาะสมตามบริบทของพื้นที่ในกลุ่มโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 3) ควรทำวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนารูปแบบการวางแผนการนิเทศภายในสถานศึกษากลุ่มโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 4) ควรทำวิจัยเรื่อง ความต้องการจำเป็นในการนิเทศภายในสถานศึกษากลุ่มโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายงานวิจัยเรื่องแนวทางพัฒนากระบวนการนิเทศภายในยุคดิจิทัลของโรงเรียนกลุ่มโรงเรียนวังเจ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 ซึ่งได้รับความอนุเคราะห์จากอาจารย์ที่ปรึกษา คณาจารย์ในสาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น ขอบพระคุณผู้บริหารวิทยาลัยนอร์ทเทิร์นที่สนับสนุนการทำวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560). กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.

_____. (2562). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 (2545) ฉบับที่ 3 (2553) และฉบับที่ 4 (2562). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ครุสภาลาดพร้าว.

กำชัย ยุกติชาติ. (2564). การดำเนินการนิเทศภายในโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐานของโรงเรียนอนุบาลวัดลูกแก ประชาชนูทิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรีเขต 2. ใน สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

จริยา ศรีชนะ. (2563). การพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27. วารสารการบริหารและนิเทศการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 12(1), 16-26.

ทัศกร โนชัย. (2561). การดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนวังสมบูรณ์วิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

ภิญโญ สุทธิทิพย์ศักดิ์. (2561). พฤติกรรมการนิเทศของผู้บริหารกับประสิทธิภาพการสอนของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานี. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

วงศ์พันธ์ เวียงนนท์. (2564). การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและแนวทางการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28. วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย, 11(1), 194-206.

ศศิกานต์ พันธ์โนราช. (2561). สภาพการดำเนินงานการนิเทศภายในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายปิ่นมาลาจังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการศึกษาและการพัฒนาสังคม. มหาวิทยาลัยบูรพา.

สายวินิตย์ ดวงสนาม. (2561). การนิเทศภายในสถานศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

อมรภัค ปิ่นกำลัง. (2562). การบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนเรียนรวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.

บทความวิจัย

การพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ กลุ่มโรงเรียนวังเจ้า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1*

GUIDELINES FOR MANAGING LEARNNG FOR STUDENTS WITH LEARNING DISABILITIES WANG CHAO SCHOOL GROUP TAK PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

ภูมิพัฒน์ พละทรัพยกนก*, สมชาย อังสุโชติเมธี

Phumphat Phalasapkanok*, Somchai Angsuchotmethi

คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น ตาก ประเทศไทย

Faculty of Education, Northern College, Tak, Thailand

*Corresponding author E-mail: aomkasemsinpala@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพ ปัญหาการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้กลุ่มโรงเรียนวังเจ้า 2) หาแนวทางการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้กลุ่มโรงเรียนวังเจ้า ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 127 คน และแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย รวม 2 ขั้นตอน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า สภาพการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ พบว่า โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ปัญหาการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ พบว่า ด้านความบกพร่องด้านการเขียนสะกดคำ มีปัญหามากที่สุด แนวทางการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ พบว่า ด้านความบกพร่องด้านการอ่าน คือ ครูควรฝึกเชื่อมเสียงตัวอักษรและประสมคำ โดยเริ่มจากจากการนำพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์มาประสมกันแล้วฝึกอ่านแบบแจกลูกสะกดคำ ด้านความบกพร่องด้านการเขียนสะกดคำ คือ ครูควรฝึกเขียนคำที่เด็กมักเขียนผิดบ่อย ๆ ซึ่งเราสามารถคัดกรองว่าเด็กคนไหนชอบเขียนคำไหนผิดบ่อย ๆ และด้านความบกพร่องด้านคณิตศาสตร์ คือ ครูควรทำการฝึกความจำ โดยการจัดให้นักเรียนนั่งใกล้ครู ซึ่งครูอาจคอยเตือนความทรงจำและตรวจแบบฝึกหัดบ่อย ๆ ทบทวนบทเรียนบ่อย ๆ จัดหาเครื่องช่วยความจำ เช่น ตาราง แผนภูมิ ไดอะแกรม เครื่องคิดเลข ที่ช่วยให้นักเรียนจำได้

คำสำคัญ: แนวทางการจัดการ, การเรียนรู้, ผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้

* Received 2 July 2025; Revised 26 July 2025; Accepted 27 July 2025

Abstract

This research aims to 1) study the conditions and problems of learning management for students with learning disabilities in Wang Chao School Group, and 2) find the guidelines for learning management for students with learning disabilities in Wang Chao School Group. The population includes 127 school administrators, teachers, and educational personnel. The data sources used in this research include 9 experts. Purposive sampling was used. The research instruments were questionnaires and interviews. There were 2 steps in the research process. Data were analyzed by finding percentages, frequencies, means, and standard deviations, and content analysis. The research results found that the learning management conditions for students with learning disabilities were at a high level overall and in each aspect. The learning management problems for students with learning disabilities were found to be the most problematic in terms of spelling disabilities. The learning management guidelines for students with learning disabilities were found to be the most problematic in terms of reading disabilities. Teachers should practice connecting letter sounds and combining words, starting from combining consonants, vowels, and tones, and practicing reading by distributing spelling letters. In terms of spelling disabilities, teachers should practice writing words that students often misspell. We can screen out which children misspell words frequently. In terms of mathematical disabilities, teachers should train memory by arranging for students to sit near teachers. Teachers can remind students of their memories and check exercises frequently, review lessons frequently, and provide memory aids such as tables, charts, diagrams, and calculators to help students remember.

Keywords: Management, Learning, Students with learning disabilities

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ .ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ .ศ. 2562 มาตรา 10 และมาตรา 54 พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 (กฎหมายแต่ละฉบับได้กล่าถึงเรื่องที่ผู้วิจัยศึกษาไว้ว่าอย่างไรนำเสนอแต่ละฉบับ) เรื่อง สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา มาตรา 5 กล่าวว่า คนพิการมีสิทธิทางการศึกษาโดยได้รับการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการตลอดชีวิต พร้อมทั้งได้รับเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อบริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา เลือกบริการทางการศึกษา สถานศึกษา ระบบ และรูปแบบทางการศึกษา โดยคำนึงถึงความสามารถ ความสนใจ ความถนัด และความต้องการจำเป็นพิเศษ และได้รับการศึกษาที่มีมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา รวมทั้งการจัดหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้ การทดสอบทางการศึกษาที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการแต่ละประเภทและบุคคล มาตรา 8 วรรค 5 กล่าวว่า สถานศึกษาใดปฏิเสธไม่รับคนพิการ เข้าศึกษาให้ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่

เป็นธรรมตามกฎหมาย และในมาตรา 19 กำหนดให้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีหน้าที่ดำเนินการจัดการศึกษาโดยเฉพาะการจัดการเรียนรวม การนิเทศ กำกับ ติดตาม เพื่อให้คนพิการได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง และมีคุณภาพตามที่กฎหมายกำหนด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2561)

ในประเทศไทย พบว่า ปัญหาเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้เป็นประเภทของเด็กที่มีความต้องการพิเศษทางการศึกษาที่พบมากสุดในประชากรวัยเรียน และมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยพบว่า มีนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเป็นนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ โดยเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้หรือเด็กแอลดี เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับทุกโรงเรียน ซึ่งเป็นปัญหาที่ต้องการแก้ไขอย่างเร่งด่วน โดยเฉพาะเด็กในระดับประถมศึกษาตอนต้นมีความบกพร่องทางการเรียนรู้ อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ คิดคำนวณไม่เป็นไปตามวัย ทั้งที่มีระดับสติปัญญาปกติ (เบญจมาพร ปัญญายง, 2549) ซึ่งพบปัญหาความบกพร่องทางการเรียนรู้ปรากฏชัดตั้งแต่ในช่วงต้น ๆ ของการเรียน และพบมากขึ้นเรื่อย ๆ ในชั้นเรียนที่สูงขึ้นต่อไป โดยพบว่า เด็กบางคนไม่มีความก้าวหน้าทางการเรียน ส่งผลให้ขาดความมั่นใจ ท้อถอย คิดว่าตนเองด้อยความสามารถ และไม่ประสบผลสำเร็จในการเรียนรู้เท่าที่ควร ดังนั้น ในการจัดการเรียนรู้สาหรับเด็กกลุ่มนี้ หากครูผู้สอนขาดความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะปัญหาของเด็กแล้ว ย่อมส่งผลให้การจัดการเรียนรู้ไม่ตอบสนองต่อการเรียนรู้และสภาพความบกพร่องที่ต้องการแก้ไขหรือพัฒนาส่งผลต่อการดำรงชีวิตรวมทั้งเกิดปัญหาพฤติกรรมหรือปัญหาอื่น ๆ ตามมา การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถบรรลุผลการเรียนรู้ และเกิดการเรียนรู้ได้อย่างเต็มความสามารถนั้น การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ก็ต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งผู้เรียนย่อมมีความแตกต่างกันในด้านบุคลิกภาพ ความคิด ความสนใจ และความถนัด เป็นผลให้มีแบบการเรียนรู้ (Learning Style) ที่ต่างกัน ผู้เรียนอาจชอบการดู การฟัง การอ่านหรือการลงมือปฏิบัติ เด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ซึ่งมีความยุ่งยากลำบากในการเรียนรู้ แบบการเรียนรู้จึงเป็นสิ่งสำคัญที่มีผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ทำให้ครูผู้สอนเข้าใจลักษณะของผู้เรียนได้ดียิ่งขึ้น เพื่อให้สามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมกับผู้เรียนอันจะส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียน เกิดประสิทธิผลต่อการเรียนรู้และเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอันเป็นที่น่าพอใจ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2561)

การจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียนที่บกพร่องทางการเรียนรู้นั้น ครูจะต้องจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program : IEP) เป็นแผนการศึกษาที่จัดขึ้นเฉพาะสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษโดยเฉพาะ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาได้สอดคล้องกับความความสามารถของนักเรียน ซึ่งจะระบุว่าจะใช้เมื่อใด เป็นเวลานานเท่าใด จะวัดและประเมินผลอย่างไรสำหรับนักเรียนที่บกพร่องทางการเรียนรู้และควรจะมีการประเมินอย่างสม่ำเสมอตลอดระยะเวลาของการเรียนรู้ การประเมินนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ว่าการประเมินไม่ใช่เพียงแค่การตรวจสอบความรู้แต่เป็นการแสดงถึงระดับความสามารถทางการเรียนรู้ตามศักยภาพของนักเรียนอย่างแท้จริง และเพื่อใช้สารสนเทศจากการประเมินเป็นแนวทางในการตัดสินผลการเรียนรู้ที่สอดคล้องตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยเฉพาะการจัดทำเอกสารหลักฐานการประเมินผลการเรียนรู้ รายงานผลการเรียนแสดงวุฒิการศึกษาและรับรองผลการเรียนของนักเรียน และใช้ในการเทียบโอนผลการเรียนระหว่างสถานศึกษาและรูปแบบการศึกษา ต่าง ๆ ซึ่งเป็นการนำผลที่ได้จากการประเมินไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาผู้เรียนต่อไป (ศรียา นิยมธรรม, 2561)

กลุ่มโรงเรียนวังเจ้า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 มีโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ มีนักเรียนบกพร่องทางการเรียนรู้ จำนวน 140 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1, 2567) การกระจายในทุกโรงเรียน และแต่ละโรงเรียนมีการบริหารจัดการ และแนวทางการจัดการเรียนรู้ให้แก่นักเรียนที่บกพร่องทางการเรียนรู้ที่แตกต่างกันไป การจัดการเรียนรู้หรือการหาช่องทางการสอนที่สอดคล้องกับปัญหาของนักเรียนที่บกพร่องทางการเรียนรู้ จะเป็นวิธีการที่จะช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ได้ โดยครูผู้สอนนักเรียนต้องศึกษาให้เข้าใจกระบวนการเรียนรู้ของเด็กโดยผ่านกระบวนการทำงานของสมอง ซึ่งจะช่วยครูให้เข้าใจธรรมชาติความบกพร่องของการเรียนรู้ของนักเรียนได้ชัดเจนขึ้น นอกจากนี้จะต้องเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการจัดการเรียนรู้โดยรู้หลักการสอนทั่วไป และหลักการสอนเฉพาะ ซึ่งหลักการสอนทั่วไป ช่วยให้ครูผู้สอนมีแนวทางการสอนที่จะปรับให้เหมาะกับสภาพของนักเรียน ส่วนหลักการเฉพาะเป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ตามลักษณะความบกพร่องในแต่ละด้าน โดยจะเกี่ยวกับเทคนิควิธีการเฉพาะ จะทำให้ครูผู้สอนกลุ่มโรงเรียนวังเจ้า มีแนวทางการจัดการเรียนรู้ให้แก่นักเรียนที่บกพร่องทางการเรียนรู้

จากสภาพปัญหา และความสำคัญดังกล่าวมา ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่องแนวทางการจัดการเรียนรู้ให้แก่นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ได้ใช้เป็นแนวทางปฏิบัติ เกิดประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาให้นักเรียนกลุ่มบกพร่องทางการเรียนรู้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้กลุ่มโรงเรียนวังเจ้า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1
2. เพื่อหาแนวทางการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้กลุ่มโรงเรียนวังเจ้า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นการผสานวิธีเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้กลุ่มโรงเรียนวังเจ้า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 และหาแนวทางการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้กลุ่มโรงเรียนวังเจ้า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1

ประชากร ประชากรที่ใช้ศึกษาคือ ผู้บริหารสถานศึกษา และข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา กลุ่มโรงเรียนวังจ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 จำนวน 127 คน เป็นการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสอบถามเรื่องสภาพและปัญหาการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้กลุ่มโรงเรียนวังเจ้า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 จำนวน

127 ชุด แบบสอบถามได้แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ตำแหน่ง เพศ อายุ และประสบการณ์การทำงาน มีจำนวน 4 ข้อคำถาม เป็นคำถามแบบเลือกตอบ (Check List), ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้กลุ่มโรงเรียนวังเจ้า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 เป็นแบบสอบถามมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale), ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้กลุ่มโรงเรียนวังเจ้า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 โดยใช้คำถามแบบกำหนด ข้อคำตอบให้เลือก (Multiple Response) มากกว่า 1 คำตอบ 2) แบบสัมภาษณ์การหาแนวทางการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้กลุ่มโรงเรียนวังเจ้า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 เป็นแบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง (Structured Interview)

การสร้างและการทดสอบเครื่องมือ

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือในการวิจัย โดยการดำเนินการดังนี้

1. กำหนดกรอบข้อคำถามสำหรับแบบสอบถามตอนที่ 1 สำหรับการสอบถามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย ตำแหน่ง เพศ อายุ และประสบการณ์การทำงาน

2. ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้กลุ่มโรงเรียนวังเจ้า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 ตามกรอบของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข จำแนกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ความบกพร่องด้านการอ่าน 2) ความบกพร่องด้านการเขียนสะกดคำ 3) ความบกพร่องด้านคณิตศาสตร์ (กรมสุขภาพจิต กระทรวงสุขภาพจิต, 2555)

3. สร้างแบบสอบถามตามกรอบเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้กลุ่มโรงเรียนวังเจ้า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 ได้ข้อคำถามเพื่อสอบถามสภาพการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ จำนวน 51 ข้อ

4. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปเสนออาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

5. ดำเนินการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ของแบบสอบถาม ใช้วิธีการหาดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence : IOC) ของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์

6. นำเสนอแบบสอบถามผ่านการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC)

7. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหาและแก้ไขปรับปรุงแล้วนำไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนกลุ่มทุ่งวังน้ำแดง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 จำนวน 30 คน เพื่อพิจารณาหาค่าความเชื่อมั่นของ (Reliability) ของแบบสอบถามโดยใช้วิธีหาค่าความเที่ยงแบบสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) ของครอนบาค ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้วิธีหาค่าความเที่ยงแบบสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) ของครอนบาค 51 ข้อ ได้ค่าเท่ากับ 0.994

8. นำแบบสอบถามที่ได้ทำการแก้ไขปรับปรุงแล้ว ขอรับความเห็นชอบจากอาจารย์ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

9. จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

เก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการแจกแบบสอบถามกับผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากลุ่มโรงเรียนวังเจ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 แล้วเก็บแบบสอบถามกลับเพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติทางวิจัย การเก็บแบบสัมภาษณ์ผู้วิจัยติดต่อผู้ทรงคุณวุฒิทางโทรศัพท์ เพื่อขอกำหนดการเข้าสัมภาษณ์ เมื่อถึงกำหนดนัดผู้วิจัยเดินทางไปพบผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

สถิติที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้ 1) การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยการวิจัยเชิงสำรวจเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้เครื่องมือทางสถิติในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) 2) การวิเคราะห์หาแนวทางการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้กลุ่มโรงเรียนวังเจ้า ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แจกแจงความถี่และจัดลำดับ แล้วสรุปอุปนัย นำเสนอแบบความเรียง

ผลการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้กลุ่มโรงเรียนวังเจ้า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้กลุ่มโรงเรียนวังเจ้า โดยรวม

ที่	สภาพการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้	ระดับการปฏิบัติ		แปลผล
		(μ)	(σ)	
1	ด้านความบกพร่องด้านการอ่าน	3.98	0.92	มาก
2	ด้านความบกพร่องด้านการเขียนสะกดคำ	3.72	1.01	มาก
3	ด้านความบกพร่องด้านคณิตศาสตร์	4.28	0.69	มาก
	รวมเฉลี่ย	**3.99**	**0.91**	**มาก**

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ผลการวิเคราะห์สภาพการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ กลุ่มโรงเรียนวังเจ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก (μ = 3.99) เมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงสุดไปหาต่ำสุด คือ ด้านความบกพร่องด้านคณิตศาสตร์ (μ = 4.28) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และด้านความบกพร่องด้านการอ่าน (μ = 3.98) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความบกพร่องด้านการเขียนสะกดคำ (μ = 3.72) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

2. ผลการศึกษาปัญหาการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ กลุ่มโรงเรียนวังเจ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 สรุปผลได้ดังนี้

2.1 ปัญหาด้านความบกพร่องด้านการอ่าน ได้แก่ ครูผู้สอนไม่มีการสอนการอ่านคำยากของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ในสถานศึกษาที่จัดการเรียนร่วมโดยไม่ใช้บทร้อยกรอง

2.2 ปัญหาด้านความบกพร่องด้านการเขียนสะกดคำ ได้แก่ ครูผู้สอนไม่มีการให้เด็กหลับตา และนึกถึงคำในหมวดเดิม ไม่ให้เด็กอ่าน หลังจากนั้นไม่ให้พวกเขาหลับตา และนึกถึงคำนั้นว่ามีตัวอักษรอะไรบ้าง มีจำนวนกี่ตัว และแต่ละตัวอยู่ในตำแหน่งใดบ้าง เด็กจึงจำแนกไม่ได้

2.3 ปัญหาด้านความบกพร่องด้านคณิตศาสตร์ ได้แก่ ครูผู้สอนไม่ได้พูดถึงวัตถุขนาดใหญ่หรือสิ่งที่เข้าใจยาก ทำให้เด็กไม่สามารถใช้การวาดรูป เพื่ออธิบายหรือแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ได้

ขั้นตอนที่ 2 ผลการหาแนวทางการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ กลุ่มโรงเรียนวังเจ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 ใช้การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ มีผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แจกแจงความถี่ และจัดอันดับ สรุปอุปนัย นำเสนอแบบความเรียง ดังนี้

1. แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านความบกพร่องด้านการอ่าน พบว่า ครูฝึกเชื่อมเสียงตัวอักษรและประสมคำ โดยเริ่มจากจากการนำพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์มาประสมกันแล้วฝึกอ่านแบบแจกลูกสะกดคำ รองลงมา คือ ครูฝึกการแจกลูกสะกดคำในมาตราแม่ ก กา ที่ง่ายที่สุดก่อน เช่น กา สะกดว่า กอ - อา - กา ใช้เทคนิคจำด้วยภาพมาเสริมการสอนจะช่วยให้เด็กสนุกกับการแจกลูกสะกดคำมากขึ้น นอกจากนั้นอาจจะต้องให้ เด็ก ๆ อ่านสะกดคำแล้วเขียนคำพร้อม ๆ กัน หลังจากนั้นให้เด็กลองแจกลูกสะกดคำ แบบเทียบเสียง คือ นำรูปคำมาแจกลูกโดยการเปลี่ยนพยัญชนะต้น หรือพยัญชนะท้าย เช่น เมื่อจำคำว่า บ้านได้แล้ว ก็ให้ลองหาพยัญชนะอื่นมาเปลี่ยน "บ" บ้าง เช่น ก้าน ป้าน ร้าน ล้าน ค้าน เป็นต้น และครูสอนคำศัพท์ และทบทวนความเข้าใจด้านภาษา โดยให้เด็ก ๆ ลองอ่านคำศัพท์ไปพร้อมกับภาพ แล้วค่อย ๆ อธิบายความหมายของคำ หรือยกตัวอย่างจากสิ่งรอบตัวเด็ก ก็จะช่วยให้พวกเขาสนุกกับการอ่าน และจดจำได้ดีขึ้น

2. แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านความบกพร่องด้านการเขียนสะกดคำ พบว่า มีการพัฒนาครูฝึกเขียนคำที่เด็กมักเขียนผิดบ่อย ๆ ซึ่งเราสามารถคัดกรองว่าเด็กคนไหนชอบเขียนคำไหนผิดบ่อย ๆ ได้จากกิจกรรมหรือแบบฝึกหัด รองลงมา คือ ครูสอนให้เด็กวางแผนการเขียนและตรวจทานก่อนทุกครั้ง เช่น การเขียนพยัญชนะไทย 1 ตัว อาจให้เด็กลองวางแผนดูว่าเขาควรเริ่มลากเส้นพยัญชนะตัวนี้จากส่วนไหนก่อนเพราะอะไร หลังจากนั้นก็เริ่มแนะนำวิธีการเขียนพยัญชนะไทยที่ถูกต้องไปทีละ 1 - 3 ตัวในแต่ละครั้ง หรืออาจจะเพิ่มเติมจุดเริ่มต้น และจุดจบเป็นสี เพื่อให้ง่ายต่อการจดจำของเขา และครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมกับเกมการศึกษาช่วยให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการเขียนสะกดคำอย่างหลากหลาย

3. แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านความบกพร่องด้านคณิตศาสตร์ พบว่า ครูทำการฝึกความจำ โดยการจัดให้นักเรียนนั่งใกล้ครู ซึ่งครูอาจคอยเตือนความทรงจำและตรวจแบบฝึกหัดบ่อย ๆ ทบทวนบทเรียน บ่อย ๆ จัดหาเครื่องช่วยความจำ เช่น ตารางแผนภูมิ ไดอะแกรม เครื่องคิดเลข หรือสิ่งอื่น ๆ ที่ช่วยให้นักเรียนจำได้ รองลงมา คือ ครูการฝึกการจัดลำดับและทิศทาง เช่น ในการนับ เราจะนับตัวเลขจากซ้ายไปขวา และนับตามลำดับ ตามตัวเลข ในการคำนวณก็ต้องปฏิบัติตามขั้นตอนตามลำดับ โดยการฝึกทักษะ ครูควรอนุญาตให้นักเรียนใช้เครื่องคิดเลข และฝึกทักษะในการใช้เครื่องคิดเลข การทำเครื่องหมายที่มุมบนด้านใดด้านหนึ่งของกระดาษหรือสมุดแบบฝึกหัด การฝึกให้นักเรียนคิดในใจการวาดภาพประกอบเกี่ยวกับจำนวนและทิศทาง และการฝึกให้นักเรียนจัด

หมวดหมู่สิ่งของ และครูทำการฝึกรับรู้ทางสายตาในการแก้ไขความลำบากในการรับรู้สัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน ครูควรฝึกให้นักเรียนคุ้นเคยกับสัญลักษณ์ต่าง ๆ โดยใช้ฟร้อนท์หลากหลายรูปแบบ การฝึกเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวเลขที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน เช่น 3 กับ 5, 6 กับ 9 การสอนตามลำดับให้นักเรียนจำตัวเลขเบื้องต้นได้ก่อนจึงจะสอนตัวต่อไป และการฝึกให้จำแนกความแตกต่างของสัญลักษณ์ที่คล้ายกัน เช่น เครื่องหมาย + กับ X

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. สภาพการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ กลุ่มโรงเรียนวังเจ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด พบว่าอันดับแรก คือ ด้านความบกพร่องด้านคณิตศาสตร์ ด้านความบกพร่องด้านการอ่าน และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ได้เต็มศักยภาพของตนเองนั้น สิ่งสำคัญที่สุดคือครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ จะต้องเอาใจใส่ มีความรู้ความเข้าใจอย่างยิ่งว่านักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ มีลักษณะอย่างไร มีปัญหาหรือความบกพร่องด้านใด สาเหตุมาจากอะไรบ้างซึ่งจะช่วยให้ครู บุคลากรที่เกี่ยวข้องสามารถจัดการเรียนการสอนเพื่อช่วยพัฒนานักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ให้เรียนรู้ได้ดีขึ้น การจัดการเรียนการสอนที่ดีต้องมีความสอดคล้องทั้งรายวิชา ผู้สอน และผู้เรียน โดยแต่ละรายวิชาต้องส่งเสริมกัน มีปรับการเรียนการสอนให้เหมาะกับระดับความสามารถของเด็กและรูปแบบการเรียนที่เด็กถนัด มีการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล เมื่อเด็กเรียนไปแล้วสามารถสร้างความรู้ต่อได้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ รัชนู ฤทธิกุล ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินโครงการพัฒนาศักยภาพนักเรียนที่บกพร่องด้านการเรียนรู้ด้วยห้องเรียนพิเศษ โรงเรียนวัดอัมพาราม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน เกี่ยวกับการประเมินโครงการพัฒนาศักยภาพนักเรียนที่บกพร่องด้านการเรียนรู้ด้วยห้องเรียนพิเศษ โรงเรียนวัดอัมพาราม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก (รัชนู ฤทธิกุล, 2566) และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ จริยา ตรุษฎี ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการเรียนร่วมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดการเรียนร่วมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนระดับประถมศึกษา โดยมีภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก (จริยา ตรุษฎี, 2562)

2. ปัญหาการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้กลุ่มโรงเรียนวังเจ้า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 ด้านความบกพร่องด้านการอ่าน ครูผู้สอนไม่มีการสอนการอ่านคำยากของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ในสถานศึกษาที่จัดการเรียนร่วมโดยไม่ใช้บทร้อยกรอง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูผู้สอนไม่ให้นักเรียนฝึกอ่านคำที่ค้นพบอีกครั้ง โดยใช้บัตรคำที่กำหนดสีเป็นรหัสแทนหน่วยเสียง และไม่บอกความหมายของคำแต่ละคำนั้นให้เด็กทราบ ครูผู้สอนไม่มีการอ่านให้นักเรียนฟัง และค้นหาคำ ครูไม่อ่านออกเสียงคำในเนื้อเรื่องที่กำหนดไว้ให้นักเรียนฟัง และไม่อ่านตามที่ต้องการให้นักเรียนเรียนรู้ในนิทาน สอดคล้อง

กับผลการวิจัยของ สุนันทา วงษ์จำปา ได้วิจัยเรื่อง การแก้ปัญหานักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการอ่านโดยใช้สื่อประสม ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการอ่าน ที่เรียนโดยใช้สื่อประสม มีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ดีขึ้น รับผิดชอบการทำงานที่ได้รับมอบหมาย และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการอ่าน ที่เรียนโดยใช้สื่อประสม มีความสามารถในการอ่านคำภาษาไทยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนร้อยละ 60 ขึ้นไป (สุนันทา วงษ์จำปา, 2562) ด้านความบกพร่องด้านการเขียนสะกดคำ ครูผู้สอนไม่มีการให้เด็กหลับตา และนึกถึงคำในหมวดเดิม ไม่ให้เด็กอ่าน หลังจากนั้นไม่ให้พวกเขาหลับตา และนึกถึงคำนั้นว่ามีตัวอักษรอะไรบ้าง มีจำนวนกี่ตัว และแต่ละตัวอยู่ในตำแหน่งใดบ้าง เด็กจึงจำแนกไม่ได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูผู้สอนไม่มีการให้เด็กปฏิบัติซ้ำ ไม่ให้เด็กกลับไปฝึกซ้ำอีก 2 ครั้ง ตั้งแต่ขั้นหลับตาและปิดคำ ทำให้เด็กจดจำได้อย่างแม่นยำไม่ได้ ครูผู้สอนไม่ให้นักเรียนรู้จักฝึกเขียนข้อความเป็นประโยค เป็นกลุ่มคำ และจะต้องมีความเกี่ยวข้องกัน อ่านได้เป็นเรื่องเป็นราว การเขียนเรื่องเช่นเขียนเรื่องจากภาพ เขียนเรื่องจากเรื่องที่ครูกำหนด เขียนเรื่องจากคำหรือข้อความที่กำหนดให้ และเขียนเรื่องโดยกำหนดเรื่องเองไม่ได้ สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีของ จุฬามาศ จันทร์ศรีสุคต กล่าวว่า เด็กมีความบกพร่องในการเขียนพยัญชนะ สระ ตัวสะกดวรรณยุกต์และการันต์ ไม่ถูกต้องตามหลักภาษาไทย จึงเขียนหนังสือและสะกดคำผิด เขียนตัวอักษรผิดรูปแบบสะกดคำไม่ถูกต้อง เว้นวรรคไม่ถูกต้อง เขียนผิดไวยากรณ์ คัดลอกช้า จับดินสองุ่มง่ามไม่ถนัด และลายมือไม่ดี มีปัญหาการเลือกใช้คำศัพท์การแต่งประโยคและการสรุปเนื้อหาสำคัญ ทำให้ไม่สามารถถ่ายทอดความคิดผ่านการเขียนได้ตามระดับชั้นเรียน (จุฬามาศ จันทร์ศรีสุคต, 2561) ด้านความบกพร่องด้านคณิตศาสตร์ ครูผู้สอนไม่ได้พูดถึงวัตถุขนาดใหญ่หรือสิ่งที่เข้าใจยาก ทำให้เด็กไม่สามารถใช้การวาดรูป เพื่ออธิบายหรือแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูผู้สอนไม่เปิดโอกาสให้เด็กที่ไม่ได้โดดเด่นมากได้แสดงความคิดสร้างสรรค์ต่อหน้าเพื่อน ๆ ทำให้เด็กไม่มีแรงจูงใจที่ดีในการเรียนรู้ ครูผู้สอนไม่ให้เด็กได้เห็น และสัมผัสกับวัตถุจะช่วยให้พวกเขาเข้าใจหลักการทางคณิตศาสตร์ได้ดียิ่งขึ้น เช่น ไม่ให้เล่นเลโก้ บล็อกไม้ต่าง ๆ เด็กจึงไม่สามารถเรียนเรื่องการบวก ลบ ง่าย ๆ ได้ สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีของ ศันสนีย์ ฉัตรคุปต์ ได้ให้ความหมายว่า ความบกพร่องทางด้านคณิตศาสตร์ (Mathematics Disorder) การคิดคำนวณจะเกี่ยวข้องกับความจำสัญลักษณ์และจำนวนต่าง ๆ เรื่องความคิดรวบยอดนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ด้านการคำนวณ มักจะไม่เข้าใจความคิดรวบยอดหรือคำของตัวเลข เช่น ไม่รู้จักหลักหน่วย หลักสิบ หลักร้อยนับเลขไปข้างหน้าหรือนับย้อนหลังไม่ได้ ท่องสูตรคูณไม่ได้ไม่เข้าใจเมื่ออ่านโจทย์เลข ไม่เข้าใจเมื่ออ่านตัวเลขที่มีจำนวนหลักมาก (ศันสนีย์ ฉัตรคุปต์, 2561)และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุมิตรา โรจนนิติ ได้ทำการวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนสำหรับเด็กแอลดี (Learning Disabilities LD) พบว่า เด็กแอลดีหรือความบกพร่องทางการเรียนรู้ เป็นความผิดปกติหรือพัฒนาการล่าช้าในกระบวนการทางจิตวิทยาอย่างหนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งอย่างที่สัมพันธ์เกี่ยวกับความเข้าใจหรือการใช้ภาษาในด้านการอ่าน การพูด การเขียน การคิดคำนวณและคณิตศาสตร์ทั้งนี้มีสาเหตุมาจากพันธุกรรม สิ่งแวดล้อม และการได้รับบาดเจ็บทางสมองทำให้สมองไม่สามารถทำงานได้ตามปกติ จึงทำให้การรับรู้ การแปลความ และการประมวลผลข้อมูลที่ได้รับเสียไป ส่งผลให้เด็กมีผลการเรียนรู้ต่ำกว่าศักยภาพที่แท้จริง และมีปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้น ได้แก่ การเคลื่อนไหวที่ผิดปกติ ขาดสมาธิ ช่วงความสนใจสั้น เป็นต้น การจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กแอลดีนั้นคล้ายกับการสอนเด็กทั่วไป แต่ครูควรเพิ่มเติมการสอนในประเด็นต่าง ๆ เช่น การคิดวางแผนอย่างเป็นขั้นตอน เทคนิคหรือวิธีการใช้สื่อและอุปกรณ์ที่ผ่านประสาทสัมผัสหลาย ๆ ทางทั้งด้านการมองเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว เป็น

ต้น นอกจากนี้ครู ผู้ปกครองและผู้เชี่ยวชาญจะต้องร่วมมือกันในการจัดทำแผนการจัดการศึกษาและแผนการสอนเฉพาะบุคคลเพื่อช่วยพัฒนาเด็กให้บรรลุศักยภาพสูงสุดของแต่ละคน (สุมิตรา โรจนนิติ, 2565)

3. แนวทางการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ กลุ่มโรงเรียนวังเจ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 สรุปผลแต่ละด้านได้ดังนี้

3.1 ด้านความบกพร่องด้านการอ่าน ครูฝึกเชื่อมเสียงตัวอักษรและประสมคำ โดยเริ่มจากจากการนำพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์มาประสมกันแล้วฝึกอ่านแบบแจกลูกสะกดคำ และครูฝึกการแจกลูกสะกดคำในมาตราแม่ ก กา ที่ง่ายที่สุดก่อน เช่น กา สะกดว่า กอ - อา - กา ใช้เทคนิคจำด้วยภาพมาเสริมการสอนจะช่วยให้เด็กสนุกกับการแจกลูกสะกดคำมากขึ้น นอกจากนั้นอาจจะต้องให้ เด็ก ๆ อ่านสะกดคำ แล้วเขียนคำ พร้อม ๆ กัน หลังจากนั้นให้เด็กลองแจกลูกสะกดคำ แบบเทียบเสียง คือ นำรูปคำมาแจกลูกโดยการเปลี่ยนพยัญชนะต้น หรือพยัญชนะท้าย เช่น เมื่อจำคำว่า บ้านได้แล้ว ก็ให้ลองหาพยัญชนะอื่นมาเปลี่ยน "บ" บ้าง เช่น ก้าน ป้าน ร้าน ล้าน ค้าน เป็นต้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พิรุณรัตน์ ขอนดอก ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถการอ่านสะกดคำภาษาไทยโดยใช้บทเรียนสื่อประสมร่วมกับแนวคิดพหุสัมผัส สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการอ่าน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า พัฒนาการความสามารถการอ่านสะกดคำภาพ รวมทั้ง 5 ระยะของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการอ่านที่เรียนโดยใช้บทเรียนสื่อประสมร่วมกับแนวคิดพหุสัมผัสมีระดับความสามารถในการอ่านสะกดคำ โดยใช้แบบทดสอบแผนการสอนเฉพาะบุคคล 5 หน่วย ได้แก่ หน่วยที่ 1 การอ่านออกเสียงพยัญชนะ หน่วยที่ 2 การอ่านออกเสียงสระ หน่วยที่ 3 การอ่านสะกดคำที่ไม่มีตัวสะกด หน่วยที่ 4 การอ่านสะกดคำที่มีตัวสะกดตรงตามมาตรา และหน่วยที่ 5 การประสมคำและแบบทดสอบความสามารถการอ่าน (พิรุณรัตน์ ขอนดอก, 2563)

3.2 ด้านความบกพร่องด้านการเขียนสะกดคำ ครูฝึกเขียนคำที่เด็กมักเขียนผิดบ่อย ๆ ซึ่งเราสามารถคัดกรองว่าเด็กคนไหนชอบเขียนคำไหนผิดบ่อย ๆ ได้จากกิจกรรมหรือแบบฝึกหัด และครูสอนให้เด็กวางแผนการเขียนและตรวจทานก่อนทุกครั้ง เช่น การเขียนพยัญชนะไทย 1 ตัว อาจให้เด็กลองวางแผนดูว่าเขาควรเริ่มลากเส้นพยัญชนะตัวนี้จากส่วนไหนก่อนเพราะอะไร หลังจากนั้นก็เริ่มแนะนำวิธีการเขียนพยัญชนะไทยที่ถูกต้องไปทีละ 1 - 3 ตัวในแต่ละครั้ง หรืออาจจะเพิ่มเติมจุดเริ่มต้น และจุดจบเป็นสี เพื่อให้ง่ายต่อการจดจำของเขา สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีของ สุไปรมา ลีลามณี กล่าวว่า การเขียน การสะกดคำและลายมือ ซึ่งมี 3 ลักษณะ 1) ดิสกราเฟีย (Dysgraphia) คือ เด็กไม่สามารถเขียนหนังสือได้ ลอกคำศัพท์ตัวอักษร ตัวเลข หรือรูปทรงเรขาคณิตบนกระดานลงสมุดไม่ได้ แม้ทำได้ก็มีลายมือที่อ่านยาก 2) การระลึกความจำจากการเห็น (Recall Deficits) คือ เด็กไม่สามารถจำสิ่งที่เห็นได้ ไม่สามารถบอกชื่อสิ่งที่เพิ่งเห็นได้ และ3) ปัญหาโครงสร้างทางภาษา (Syntax Deficits) คือ เด็กมีปัญหาการเขียนรายงาน เรียงความ ซึ่งอาจมีแนวคิดที่จะเขียน แต่เด็กไม่สามารถถ่ายทอดออกมาเป็นตัวหนังสือได้หรือไม่สามารถเขียนได้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ (สุไปรมา ลีลามณี, 2561)

3.3 ด้านความบกพร่องด้านคณิตศาสตร์ ครูทำการฝึกความจำ โดยการจัดให้นักเรียนนั่งใกล้ครู ซึ่งครูอาจคอยเตือนความทรงจำและตรวจแบบฝึกหัดบ่อย ๆ ทบทวนบทเรียนบ่อย ๆ จัดหาเครื่องช่วยความจำ เช่น ตารางแผนภูมิ ไดอะแกรม เครื่องคิดเลข หรือสิ่งอื่น ๆ ที่ช่วยให้นักเรียนจำได้ และครูการฝึกการจัดลำดับและทิศทาง เช่น ในการนับ เราจะนับตัวเลขจากซ้ายไปขวา และนับตามลำดับ ตามตัวเลข ในการคำนวณก็ต้องปฏิบัติ

ตามขั้นตอนตามลำดับ โดยการฝึกทักษะ ครูควรอนุญาตให้นักเรียนใช้เครื่องคิดเลข และฝึกทักษะในการใช้เครื่องคิดเลข การทำเครื่องหมายที่มุมบนด้านใดด้านหนึ่งของกระดาษหรือสมุดแบบฝึกหัด การฝึกให้นักเรียนคิดในใจการวาดภาพประกอบเกี่ยวกับจำนวนและทิศทาง และการฝึกให้นักเรียนจัดหมวดหมู่สิ่งของ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุมิตรา โรจนนิติ ได้ทำการวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนสำหรับเด็กแอลดี (Learning Disabilities LD) พบว่า เด็กแอลดีหรือความบกพร่องทางการเรียนรู้ เป็นความผิดปกติหรือพัฒนาการล่าช้าในกระบวนการทางจิตวิทยาอย่างหนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งอย่างที่สัมพันธ์เกี่ยวกับความเข้าใจหรือการใช้ภาษาในด้านการอ่าน การพูด การเขียน การคิดคำนวณและคณิตศาสตร์ทั้งนี้มีสาเหตุมาจากพันธุกรรม สิ่งแวดล้อม และการได้รับบาดเจ็บทางสมองทำให้สมองไม่สามารถทำงานได้ตามปกติ จึงทำให้การรับรู้ การแปลความ และการประมวลผลข้อมูลที่ได้รับเสียไป ส่งผลให้เด็กมีผลการเรียนรู้ต่ำกว่าศักยภาพที่แท้จริง และมีปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้น ได้แก่ การเคลื่อนไหวที่ผิดปกติ ขาดสมาธิ ช่วงความสนใจสั้น เป็นต้น การจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กแอลดีนั้นคล้ายกับการสอนเด็กทั่วไป แต่ครูควรเพิ่มเติมการสอนในประเด็นต่าง ๆ เช่น การคิดวางแผนอย่างเป็นขั้นตอน เทคนิคหรือวิธีการใช้สื่อและอุปกรณ์ที่ผ่านประสาทสัมผัสหลาย ๆ ทางทั้งด้านการมองเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว เป็นต้น นอกจากนี้ครู ผู้ปกครองและผู้เชี่ยวชาญจะต้องร่วมมือกันในการจัดทำแผนการจัดการศึกษาและแผนการสอนเฉพาะบุคคลเพื่อช่วยพัฒนาเด็กให้บรรลุศักยภาพสูงสุดของแต่ละคน (สุมิตรา โรจนนิติ, 2565)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า สภาพการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ กลุ่มโรงเรียนวังเจ้า พบว่า โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ปัญหาการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ พบว่า ด้านความบกพร่องด้านการเขียนสะกดคำ มีปัญหามากที่สุด แนวทางการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ พบว่า ด้านความบกพร่องด้านการอ่าน คือ ครูควรฝึกเชื่อมเสียงตัวอักษรและประสมคำ โดยเริ่มจากจากการนำพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์มาประสมกันแล้วฝึกอ่านแบบแจกลูกสะกดคำ ด้านความบกพร่องด้านการเขียนสะกดคำ คือ ครูควรฝึกเขียนคำที่เด็กมักเขียนผิดบ่อย ๆ ซึ่งเราสามารถคัดกรองว่าเด็กคนไหนชอบเขียนคำไหนผิดบ่อย ๆ และด้านความบกพร่องด้านคณิตศาสตร์ คือ ครูควรทำการฝึกความจำ โดยการจัดให้นักเรียนนั่งใกล้ครู ซึ่งครูอาจคอยเตือนความทรงจำและตรวจแบบฝึกหัดบ่อย ๆ ทบทวนบทเรียนบ่อย ๆ จัดหาเครื่องช่วยความจำ เช่น ตารางแผนภูมิ ไดอะแกรม เครื่องคิดเลข ที่ช่วยให้นักเรียนจำได้ จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้ ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ 1) ด้านความบกพร่องด้านการอ่าน ครูผู้สอนควรมีการวางแผนการสอนโดยสามารถใช้ความพอใจของเด็กที่มีต่อคำคล้องจองในการพัฒนาความเข้าใจในแบบแผนของการอ่าน มีการวางแผนการสอนอ่านคำที่มีสระเปลี่ยนรูป สระลดรูปและสระคงรูปโดยใช้ชุดนิทานคำคล้องจอง 2) ด้านความบกพร่องด้านการเขียนสะกดคำ ครูผู้สอนควรมีการวางแผนสอนในการวิเคราะห์วรรณคดีไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้ร่วมมือแบบเกมิฟิเคชัน ร่วมกับการใช้วรรณกรรมเป็นฐาน ควรมีการพัฒนาการเขียนสะกดคำโดยใช้รูปภาพเป็นสื่อ วิธีการ คือ ให้เด็กดูรูปภาพที่เราเตรียมไว้ หลังจากนั้นให้พวกเขาเขียนสะกดคำจากความคิดแรกที่เห็น เป็นการฝึกให้พวกเขาย่อยความคิดในสมองของตัวเองอย่างเป็นระบบ 3) ด้านความบกพร่องด้านคณิตศาสตร์ ครูผู้สอนควรมีการตรวจสอบ และช่วยสนับสนุนการเรียนคณิตศาสตร์ของเด็ก ๆ ได้ เช่น อนุญาตให้

เด็ก LD ใช้เครื่องคิดเลขเมื่อต้องแก้โจทย์ปัญหาที่ซับซ้อน ควรมีการวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่มีความหลากหลาย เพื่อให้เด็กสามารถเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับความสนใจของตนเอง ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรมีการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ในระดับประเทศ 2) ควรมีการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ของโรงเรียนสังกัดหน่วยงานของรัฐและเอกชน 3) ควรมีการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก เขต 1

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายงานวิจัยเรื่องแนวทางการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ กลุ่มโรงเรียนวังเจ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 ซึ่งได้รับความอนุเคราะห์จากอาจารย์ที่ปรึกษา คณาจารย์ในสาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น ขอบพระคุณผู้บริหาร วิทยาลัยนอร์ทเทิร์นที่สนับสนุนการทำวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

กรมสุขภาพจิต กระทรวงสุขภาพจิต. (2555). คู่มือครูระบบการดูแลนักเรียนกลุ่มเด็กพิเศษที่มีภาวะบกพร่องทางการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: บริษัท บียอนด์ พับลิสชิ่ง จำกัด.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560). กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.

จริยา ตรุษฎี. (2562). แนวทางการจัดการเรียนร่วมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

จุฬามาศ จันทร์ศรีสุคต. (2561). การจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้. อุดรธานี: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

เบญจมาพร ปัญญายง. (2549). คู่มือช่วยเหลือเด็กบกพร่องทางการเรียนรู้. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.

พิรุณรัตน์ ขอนดอก. (2563). การพัฒนาความสามารถการอ่านสะกดคำภาษาไทยโดยใช้บทเรียนสื่อประสมร่วมกับแนวคิดพหุสัมผัส สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการอ่าน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. วารสารครุพิบูล, 7(2), 220-231.

รัชนู ฤทธิกุล. (2566). การประเมินโครงการพัฒนาศักยภาพนักเรียนที่บกพร่องด้านการเรียนรู้ด้วยห้องเรียนพิเศษ โรงเรียนวัดอัมพาราม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2. วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์, 9(4), 17-31.

ศรียา นิยมธรรม. (2561). พัฒนาการทางภาษา. กรุงเทพมหานคร: แว่นแก้ว.

ศันสนีย์ ฉัตรคุปต์. (2561). ฝึกสมองให้คิดอย่างมีวิจารณญาณ. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1. (2567). รายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ 2565 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษประถมศึกษาตาก เขต 1. เรียกใช้เมื่อ 15 สิงหาคม 2567 จาก http://www.takesa1.go.th/website/?cat=19

สุนันทา วงษ์จำปา. (2562). การแก้ปัญหานักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการอ่านโดยใช้สื่อประสม ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สุไปรมา ลีลามณี. (2561). ศึกษาความสามารถในการอ่านคำและแรงจูงใจในการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีปัญหาการเรียนรู้ด้านการอ่านจากการสอนโดยผสมผสานวิธีโฟนิกส์ (Phonics) กับวิธีพหุสัมผัส (Multi - Sensory Approach). ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สุมิตรา โรจนนิติ. (2565). การจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนสำหรับเด็กแอลดี (Learning Disabilities LD). วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 12(2), 260-275.

บทความวิจัย

ความเชื่อการแห่ผ้าขึ้นธาตุของประชาชนจังหวัดนครศรีธรรมราช*

tHE bELIEFS OF THE cLOTH pARADE TO THE pAGODA OF THE pEOPLE IN nAKHON sI tHAMMARAT PROVINCE

สำราญ มีปลอด*, พระเมธีวชิราภิรัต, เดชชาติ ตรีทรัพย์

Samran Meeplod*, Phrametheevachirapirat, Detchat Treesap

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Mahakut Buddhist University, Srithammasokkarat Campus, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: Kantaphon_27@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ เพื่อศึกษาแนวคิด คติความเชื่อ การแห่ผ้าขึ้นธาตุ จังหวัดนครศรีธรรมราช และแนวทางความเชื่อการแห่ผ้าขึ้นธาตุ จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้ศึกษาข้อมูลทางเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวคิด คติความเชื่อ การแห่ผ้าขึ้นธาตุ จังหวัดนครศรีธรรมราช เกิดมาจากคติความเชื่อเกี่ยวกับการบูชาพระบรมธาตุในตำนานประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุอันเป็นเอกลักษณ์ของเมืองนครศรีธรรมราช โดยการนำขึ้นห่มและโอบล้อมรอบองค์พระบรมธาตุเจดีย์ ณ วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จากประเพณีสะท้อนให้เห็นว่าพระพุทธศาสนามีอิทธิพลอย่างยิ่งเกี่ยวพันกับความเชื่อในการบูชาพระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช อันเป็นบทบาทสำคัญที่ก่อให้เกิดการบูรณาการทางวัฒนธรรมของสังคมท้องถิ่น 2) แนวทางความเชื่อการแห่ผ้าขึ้นธาตุ จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นประเพณีที่มีคุณค่าและความสำคัญ 2.1) เป็นเครื่องมือถ่ายทอดเรื่องราวประวัติศาสตร์ ส่งผลให้ชาวนครศรีธรรมราชรู้สึกเกิดความภาคภูมิใจในชาติพันธ์ และประวัติศาสตร์ของตนเอง 2.2) เป็นประเพณีที่สร้างความสัมพันธ์และความผูกพันอันดีระหว่างสมาชิกในครอบครัว ชุมชน หน่วยงานรัฐ และเอกชน 2.3) ลดความเครียด สร้างความสุข ส่งเสริมความคิดเชิงบวก สร้างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม 2.4) เป็นการถ่ายทอดความรู้ ทักษะ ภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่น ผ่านทางการจัดประเพณี 2.5) ปลูกฝังค่านิยมและจริยธรรม ให้รู้จักกตัญญู เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ 3) องค์รู้ใหม่ที่พบจากการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ โมเดล 4ส เพื่อส่งเสริมความเชื่อการแห่ผ้าขึ้นธาตุของประชาชนจังหวัดนครศรีธรรมราช กล่าวคือ 3.1) ส1 หมายถึง สำนึก (ปลูกจิตสำนึก) 3.2) ส2 หมายถึง สร้าง (สร้างคุณค่า) 3.3) ส3 หมายถึง สืบทอด (สืบสาน) 3.4) ส4 หมายถึง ประสาน (ประสานความร่วมมือ)

คำสำคัญ: ความเชื่อ, การแห่ผ้าขึ้นธาตุ, ประชาชนจังหวัดจังหวัดนครศรีธรรมราช

* Received 3 July 2025; Revised 25 July 2025; Accepted 27 July 2025

Abstract

The objectives of this Thesis are as follows: to study the concepts of beliefs. Nakhon Si Thammarat and guidelines for belief in the parade of the element Nakhon Si Thammarat province. Can be a quality research study document information Related research and analyze data by description. The findings were as follows : 1) The concept of belief in the parade of the element Nakhon Si Thammarat province Born from the beliefs about worship the legendary relics of the tradition of the unique element of Nakhon Si Thammarat. By bringing up the blanket and surrounded the relics of the pagoda at Wat Phra Mahathat Woramahaviharn From the tradition reflecting that buddhism has a great influence on the belief in the worship of Phra Chedi, Nakhon Si Thammarat, which is important role that causes cultural integration of local society. 2) Guidelines for belief in the parade of the element Nakhon Si Thammarat Province It is a tradition that is valuable and important. 2.1) Tool to convey historical stories Resulting in Nakhon Si Thammarat people feel proud of the nation and their own history. 2.2) Tradition that creates good relationships and bonds between members family, communities, government and private agencies. 2.3) Reduce stress, create happiness, promote positive thoughts, the feeling is part of society. 2.4) The transfer of knowledge, skills, wisdom from generation to generation through the arrangement and 2.5) traditions to instill values and ethics to know gratitude Diarrhea. 3) The relevant research documents are models to promote belief in the parade of the people's elements. Nakhon Si Thammarat province, that is to 3.1) Awareness (Raising awareness) 3.2) Build (Create Value) 3.3) Inheritance (Inherited). 3.4) Coordinating (cooperation).

Keywords: Belief, Parade up the Element, People of Nakhon Si Thammarat Province

บทนำ

ในสมัยที่พระเจ้าศรีธรรมาโศกราชเป็นกษัตริย์ครองตามพรลิงค์อยู่นั้น มีการบูรณะปฏิสังขรณ์พระบรมธาตุเจดีย์แล้วเสร็จในปีพุทธศักราช 1773 ขณะที่มีการตระเตรียมงานสมโภชพระบรมธาตุอยู่นั้น ชาวปากพนังเข้ากราบทูลความว่า “มีคลื่นซัดเอาผ้าแถบยาวผืนหนึ่งขึ้นที่ชายหาดปากพนัง บนผ้านั้นปรากฏภาพเขียนเรื่องพุทธประวัติ จึงได้นำมาถวาย” พระเจ้าศรีธรรมาโศกราชทรงรับสั่งให้นำผ้าไปซักให้สะอาดพบภาพวาดพุทธประวัติ เรียกว่า “ผ้าพระบฏ” จึงรับสั่งให้ประกาศหาเจ้าของได้ความว่า “มีชาวพุทธจากหงสากลุ่มหนึ่ง จะนำผ้าพระบฏไปบูชาพระพุทธบาทที่ลังกา แต่ถูกพายุพัดขึ้นมา เหลือผู้รอดชีวิตสิบคน” พระเจ้าศรีธรรมาโศกราชทรงมีดำริว่าควรนำผ้าพระบฏไปห่มพระบรมธาตุเจดีย์ในงานสมโภช และเจ้าของผ้าพระบฏมีความยินดี การแห่ผ้าจึงได้ดำเนินการและสืบต่อกันมา (อ้อมใจ วงษ์มณฑา, 2567) การแห่ผ้าขึ้นธาตุในอดีตนั้นไม่ปรากฏว่ามีการกำหนดวันตายตัว หรือแต่ละปีต้องทำวันใดบ้าง โดยมากมักจัดในงานสมโภชพระมหาธาตุ ปัจจุบันการแห่ผ้าขึ้นธาตุเมืองนครศรีธรรมราช จัดขึ้นสองครั้งในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 (วันมาฆบูชา) และวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 (วันวิสาขบูชา) ผ้าที่ใช้มักนิยมสีขาว

เหลือง และแดง ความยาวตามความศรัทธา เมื่อถึงวัดจะนำมาผูกต่อกันให้เป็นขนาดยาวสามารถห่มรอบพระองค์ได้ ซึ่งการแห่ผ้าและขึ้นห่มนั้นอาจจะมีการกระทำในโอกาสอื่น ๆ ได้เช่นกัน (พีพีทีวี, 2566); (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, 2566)

ดังนั้น การแห่ผ้าขึ้นธาตุเมืองนครศรีธรรมราช หมายถึง การแห่ผ้าผืนยาวเพื่อบูชาพระพุทธเจ้าโดยการนำห่มและโอบล้อมรอบองค์พระบรมธาตุเจดีย์ ณ วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นประเพณีที่สืบทอดมาอย่างยาวนาน แสดงถึงความรุ่งเรืองทางพระพุทธศาสนาในสมัยพระเจ้าศรีธรรมาโศกราชได้เป็นอย่างดี อันได้รับอิทธิพลมากจากอินเดียและศรีลังกาที่เชื่อในการทำบุญ รวมถึงการบูชากราบไหว้ที่ให้กุศลแท้จริงจะต้องปฏิบัติต่อพระพักตร์และใกล้ชิดกับพระพุทธเจ้าให้มากที่สุด เพื่อแสดงออกเชิงสัญลักษณ์และเป็นรูปธรรม แม้พระพุทธเจ้าทรงเสด็จปรินิพพานแล้ว ผ่านการสร้างพระธาตุไว้เพื่อกราบไหว้บูชาเพื่อแสดงถึงความเคารพต่อพระพุทธเจ้า และอาจเป็นที่มาของการนำผ้าไปบูชาพระบรมธาตุเจดีย์ เพื่อแสดงความเคารพและระลึกถึงคุณของพระพุทธเจ้า (คณพศ ภูวบริรักษ์, 2565) ซึ่งการสืบทอดจารีตประเพณีการแห่ผ้าขึ้นธาตุเมืองนครถือได้ว่าเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของเมืองนครศรีธรรมราช

แต่ในปัจจุบันนั้นการแห่ผ้าขึ้นธาตุเปลี่ยนแปลงรายละเอียดไปมาก แต่เดิมนั้นผ้าพระบฏที่จะนำขึ้นห่มองค์พระบรมธาตุเจดีย์นั้นจะต้องมีการเขียนภาพที่มีความวิจิตรงดงามและตกแต่งด้วยลูกปัดผ้าแพรพรรณและดอกไม้ที่แถบขอบผ้าโดยตลอดทั้งผืน ด้วยผู้ที่มีฝีมือทางด้านการวาดผ้าพระบฏมีจำนวนน้อยไม่ได้รับการสืบทอดจึงทำให้เปลี่ยนผ้าพระบฏแบบเดิมมาเป็นการนำผ้าสี่เหลี่ยมเรียบ ๆ สีเหลือง สีขาว สีแดง ตลอดจนพิธีกรรมในการจัดภัตตาหารและเครื่องอุปโภคและอุปโภคแบบเดิมนั้นในวันแห่ผ้าเหมือนดังเก่านั้นไม่มีแล้ว และในการห่มผ้าพระบรมธาตุเจดีย์นั้นจะให้ผู้อาวุโสในขบวนจำนวนไม่มากเป็นผู้แทนเข้าไปห่มผ้า เนื่องด้วยเขตกำแพงแก้วเป็นเขตหวงห้าม และเป็นที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุไว้หากเดินขึ้นไปอาจเป็นการไม่สมควรได้ (ไพฑูรย์ แก้วชูใส, 2555); (เทศบาลเมืองทุ่งสง, 2566)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจในการทำวิจัยเรื่องความเชื่อการแห่ผ้าขึ้นธาตุของประชาชนจังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อศึกษาแนวคิด คติความเชื่อ และแนวทางความเชื่อในการแห่ผ้าขึ้นธาตุจังหวัดนครศรีธรรมราชว่าเป็นไปในทิศทางใด เพื่อนำผลที่ได้ไปใช้ในการพัฒนาและแนวทางในการอนุรักษ์ให้ประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุของประชาชนในจังหวัดนครศรีธรรมราชยังคงอยู่คู่กับชาวเมืองนครศรีธรรมราชอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิด คติความเชื่อ การแห่ผ้าขึ้นธาตุของประชาชน จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาแนวทางความเชื่อการแห่ผ้าขึ้นธาตุของประชาชน จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้มีวิธีดำเนินการวิจัย รูปแบบของการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการศึกษาเอกสาร ผู้วิจัยได้ขอบเขตเนื้อหา จากการศึกษาเอกสาร ตำรา ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อการแห่ผ้าขึ้นธาตุของประชาชนจังหวัดนครศรีธรรมราช และงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษา และ

การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ตำรา ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อการแห่ผ้าขึ้นธาตุของประชาชน จังหวัดนครศรีธรรมราช และงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาวิเคราะห์ สังเคราะห์ ดำเนินการเรียบเรียงและนำเสนอเนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องความเชื่อการแห่ผ้าขึ้นธาตุของประชาชนจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า

การศึกษาแนวคิด คติความเชื่อ การแห่ผ้าขึ้นธาตุ จังหวัดนครศรีธรรมราช เกิดมาจากคติความเชื่อเกี่ยวกับการบูชาพระบรมธาตุในตำนานประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุอันเป็นเอกลักษณ์ของเมืองนครศรีธรรมราช การแห่ผ้าขึ้นธาตุ หมายถึง การแห่ผ้าผืนยาวเพื่อบูชา พระพุทธเจ้าโดยการนำขึ้นห่ม และโอบล้อมรอบองค์พระบรมธาตุเจดีย์ ณ วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช สะท้อนให้เห็นว่าพระพุทธศาสนามีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อนครศรีธรรมราชมาอย่างยาวนาน นับแต่พุทธศตวรรษที่ 18 ที่เริ่มเข้าสู่พื้นที่นครศรีธรรมราช พระพุทธศาสนานั้นมีบทบาทต่อการสร้างมรดกทางวัฒนธรรมจนเป็นที่กล่าวขานถึงนครศรีธรรมราชว่าเป็นเมืองพุทธศาสนาตามหลักฐานที่ยังปรากฏในปัจจุบัน อาทิ ศิลาจารึก จดหมายเหตุ หรือแม้กระทั่งประเพณีต่าง ๆ เช่น การสมโภชพระบรมธาตุเจดีย์ การแห่ผ้าขึ้นธาตุ การสวดด้าน เป็นต้น ประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุนั้นเกี่ยวพันกับความเชื่อในการบูชาพระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช อันเป็นบทบาทสำคัญประการหนึ่งที่ก่อให้เกิดการบูรณาการทางวัฒนธรรมของสังคมท้องถิ่น เนื่องด้วยพระบรมธาตุเจดีย์นั้นเป็นที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุที่ถือเป็นสัญลักษณ์ของพระพุทธเจ้าที่สามารถจับต้องได้มากที่สุด อีกทั้งเมื่อพิจารณาถึงการสร้างเจดีย์นอกจากจะเป็นที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุแล้วยังแฝงไว้ซึ่งหลักคำสอนพระพุทธเจ้าอีกด้วย ได้แก่ ฐานสี่เหลี่ยมของเจดีย์ หมายถึง อริยสัจ 4 ส่วนฐานที่เรียงกันสามชั้น หมายถึง ไตรภูมิ ดังนั้นความหมายขององค์พระเจดีย์ คือ พระพุทธศาสนาอันเป็นที่พึ่งของสัตว์โลกทั้งสาม หรือไตรภูมิอันประกอบด้วย กามภูมิ รูปภูมิ และอรูปภูมิ โดยมีอริยสัจ 4 เป็นธรรมข้อพิจารณาอันทำให้ผู้ปฏิบัติตามได้บรรลุถึงพระนิพพานได้ ส่วนปล้องไฉนบนส่วนยอดคือ ชั้นของภูมิฝ่ายสุคติ อันเป็นไปของสัตว์ผู้ประพฤติชอบมีพระนิพพานเป็นยอดสูงสุดเป็นศูนย์กลางแห่งการยึดเหนี่ยวจิตใจของพุทธศาสนิกชนผู้มีศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา เป็นปูชนียสถานวัตถุที่ทรงคุณค่าทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ ศาสนา และศิลปวัฒนธรรม ทั้งยังเป็นสิ่งที่สูงค่า ควรแก่การเคารพบูชาอย่างสูงสุด นอกจากนี้ประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุนครศรีธรรมราชนั้นยังมีบทบาทที่สำคัญอีกทางหนึ่ง คือ การสร้างสัมพันธ์อันดีทางวัฒนธรรมและการเมืองต่อแคว้นอื่น ๆ ใกล้เคียง อีกด้วย เช่น การที่กษัตริย์ทรงใช้วิธีเผยแพร่พุทธศาสนาเป็นสื่อในการเจริญสัมพันธไมตรีระหว่างวัน ทำให้การสร้างพระบรมธาตุเจดีย์ และการยอมรับประเพณีพิธีกรรมจากเมืองหนึ่งมาปฏิบัติ การสร้างทำให้เกิดการยอมรับระหว่างชนชั้นปกครองและประชาชน ด้วยเหตุนี้ประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุนครศรี ธรรมราช จึงยังคงสืบทอดมาจนถึงปัจจุบันนี้

2. ผลการศึกษาแนวทางความเชื่อการแห่ผ้าขึ้นธาตุ จังหวัดนครศรีธรรมราช สื่อถึงประเพณีที่สืบทอดมาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นเอกลักษณ์สำคัญของจังหวัดนครศรีธรรมราช อันเป็นประเพณีที่มีคุณค่าและความสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ 1) เป็นเครื่องมือถ่ายทอดเรื่องราวประวัติศาสตร์ ทำให้ชาวนครศรีธรรมราชรู้สึกเกิดความภาคภูมิใจในชาติพันธ์ และประวัติศาสตร์ของตนเอง 2) เป็นประเพณีที่สร้างความสัมพันธ์และความผูกพันอันดีระหว่างสมาชิกในครอบครัว ชุมชน หน่วยงานรัฐ และเอกชน 3) ลดความเครียด สร้างความสุข ส่งเสริมความคิด

เชิงบวก สร้างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม 4) เป็นการถ่ายทอดความรู้ ทักษะ ภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่น ผ่านทางการจัดประเพณี และ 5) ปลูกฝังค่านิยมและจริยธรรม ให้รู้จักกตัญญู เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เพื่อให้ประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุฯ ยังคงสืบทอดต่อไปยังอนุชนรุ่นหลังได้

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่อง “ความเชื่อการแห่ผ้าขึ้นธาตุของประชาชน จังหวัดนครศรีธรรมราช” สามารถอภิปรายได้ดังนี้

ผลการวิจัยพบว่า แนวคิด คติความเชื่อ การแห่ผ้าขึ้นธาตุ จังหวัดนครศรีธรรมราช เกิดมากจากคติความเชื่อเกี่ยวกับการบูชาพระบรมธาตุในตำนานประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุอันเป็นเอกลักษณ์ของเมืองนครศรีธรรมราช การแห่ผ้าขึ้นธาตุ หมายถึง การแห่ผ้าผืนยาวเพื่อบูชา พระพุทธเจ้าโดยการนำขึ้นห่ม และโอบล้อมรอบองค์พระบรมธาตุเจดีย์ ณ วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช จากประเพณีสะท้อนให้เห็นว่าพระพุทธศาสนามีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อนครศรีธรรมราชมาอย่างยาวนาน นับแต่พุทธศตวรรษที่ 18 ที่เริ่มเข้าสู่พื้นที่นครศรีธรรมราช พระพุทธศาสนานั้นมีบทบาทต่อการสร้างมรดกทางวัฒนธรรมจนเป็นที่กล่าวขานถึงนครศรีธรรมราชว่าเป็นเมืองพุทธศาสนาตามหลักฐานที่ยังปรากฏในปัจจุบัน อาทิ ศิลาจารึก จดหมายเหตุ หรือแม้กระทั่งประเพณีต่าง ๆ เช่น การสมโภชพระบรมธาตุเจดีย์ การแห่ผ้าขึ้นธาตุ การสวดด้าน เป็นต้น ประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุนั้นเกี่ยวพันกับความเชื่อในการบูชาพระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช อันเป็นบทบาทสำคัญประการหนึ่งที่ก่อให้เกิดการบูรณาการทางวัฒนธรรมของสังคมท้องถิ่น เนื่องด้วยพระบรมธาตุเจดีย์นั้นเป็นที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุที่ถือเป็นสัญลักษณ์ของพระพุทธเจ้าที่สามารถจับต้องได้มากที่สุด อีกทั้งเมื่อพิจารณาถึงการสร้างเจดีย์นอกจากจะเป็นที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุแล้วยังแฝงไว้ซึ่งหลักคำสอนพระพุทธเจ้าอีกด้วย ได้แก่ ฐานสี่เหลี่ยมของเจดีย์ หมายถึง อริยสัจ 4 ส่วนฐานที่เรียงกันสามชั้น หมายถึง ไตรภูมิ ดังนั้นความหมายขององค์พระเจดีย์ คือ พระพุทธศาสนาอันเป็นที่พึ่งของสัตว์โลกทั้งสาม หรือไตรภูมิอันประกอบด้วย กามภูมิ รูปภูมิ และอรูปภูมิ โดยมีอริยสัจ 4 เป็นธรรมข้อพิจารณาอันทำให้ผู้ปฏิบัติตามได้บรรลุถึงพระนิพพานได้ ส่วนปล้องไฉนบนส่วนยอดคือ ชั้นของภูมิฝ่ายสุคติ อันเป็นไปของสัตว์ผู้ประพฤติชอบมีพระนิพพานเป็นยอดสูงสุดเป็นศูนย์กลางแห่งการยึดเหนี่ยวจิตใจของพุทธศาสนิกชนผู้มีศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา เป็นปูชนียสถานวัตถุที่ทรงคุณค่าทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ศาสนา และศิลปวัฒนธรรม ทั้งยังเป็นสิ่งที่สูงค่า ควรแก่การเคารพบูชาอย่างสูงสุด นอกจากนี้ประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุนครศรีธรรมราชนั้นยังมีบทบาทที่สำคัญอีกทางหนึ่ง คือ การสร้างสัมพันธ์อันดีทางวัฒนธรรมและการเมืองต่อแคว้นอื่น ๆ ใกล้เคียง อีกด้วย เช่น การที่กษัตริย์ทรงใช้วิธีเผยแพร่พุทธศาสนาเป็นสื่อในการเจริญสัมพันธไมตรีระหว่างวัน ทำให้การสร้างพระบรมธาตุเจดีย์ และการยอมรับประเพณีพิธีกรรมจากเมืองหนึ่งมาปฏิบัติ การสร้างทำให้เกิดการยอมรับระหว่างชนชั้นปกครองและประชาชน ด้วยเหตุนี้ประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุนครศรีธรรมราชจึงยังคงสืบทอดมาจนถึงปัจจุบันนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิพมาศ เศวตวรโชติ และคณะ เรื่อง “นวัตกรรมการสืบทอดประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุนครศรีธรรมราช” พบว่า ในอดีตมีชาวเมืองอินทปัตย์หรือหงสาวดี ได้เดินทางไปนมัสการบรมธาตุที่ลังกา เกิดพายุพัดเรือแตกมีผู้รอดชีวิตมาขึ้นฝั่งอำเภอปากพนัง พร้อมกับผ้าขาวผืนยาวมีภาพพุทธประวัติเรียกว่า “ผ้าพระบฏ” ชาวปากพนังนำมาถวายพระเจ้าศรีธรรมาโศกราช พระองค์โปรดให้นำผ้าพระ

บฏขึ้นห่มองค์พระบรมเจดีย์ แต่เดิมได้กระทำในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 ต่อมาในรัชกาลที่ 4 ได้กระทำกันในขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 วันมาฆบูชา ประชาชนจะทำบุญและแห่ผ้าเวียนรอบพระบรมเจดีย์ 3 รอบ ก่อนนำห่มองค์พระบรมธาตุเจดีย์ รูปแบบประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุ เพื่อความเหมาะสมกับบริบทสังคมปัจจุบันมีกระบวนการเตรียมบุคคล สถานที่การสมโภชผ้าพระบฏ ขบวนแห่ถวายผ้าพระบฏก่อนนำขึ้นห่มองค์พระบรมธาตุเจดีย์คุณค่าจากประเพณี คือ ความเลื่อมใสศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา ช่วยฟื้นฟูความสัมพันธ์ในครอบครัว ความเสียสละ ความสามัคคีและส่งเสริมเศรษฐกิจการท่องเที่ยว ภายหลังได้รับพระราชทานผ้าพระบฏจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี แนวทางอนุรักษ์สืบทอดประเพณี หน่วยงานภาครัฐและเอกชนต้องร่วมมือกันสร้างสรรค์ประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุที่มีคุณค่าด้วยการให้เยาวชนได้ศึกษาเรียนรู้และการสร้างจิตสำนึก โดยผ่านประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุเพื่อการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีต่อไป (ทิพมาศ เศวตวรโชต และคณะ, 2563) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของเดชชาติ ตรีทรัพย์ และคณะ ได้ศึกษาวิเคราะห์ประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุ วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ตามประวัติศาสตร์ความเป็นมาและความเชื่อเกี่ยวกับการแห่ผ้าขึ้นธาตุ พบว่า เมื่อปีพุทธศักราช 1773 พระเจ้าศรีธรรมาโศกราช ได้บูรณะพระธาตุเจดีย์แล้วเสร็จ จึงจัดพิธีสมโภชชาวปากพนังมากราบทูลว่า คลื่นได้ซัดเอาแถบผ้าผืนหนึ่ง ซึ่งมีภาพเขียนเรื่องพุทธประวัติมาขึ้นที่ชายหาดปากพนัง จึงเก็บผ้านั้นมาถวาย พระองค์ทรงรับสั่งให้ซักผ้านั้นจนสะอาด จึงเห็นภาพวาดพุทธประวัติ เรียกกันว่า “ผ้าพระบฏ” ทรงรับสั่งให้ประกาศหาเจ้าของ จึงทราบความว่าเป็นของชาวพุทธจากเมืองหงสาวดี ประเทศพม่า บางท่านกล่าวว่า เป็นของชาวพุทธจากเมืองอินทรปัฏฐ ประเทศกัมพูชา จะนำผ้าพระบฏไปบูชาพระพุทธบาทที่ลังกา พระองค์ทรงทอดพระเนตรเห็นว่าควรนำผ้าพระบฏไปห่มพระบรมธาตุเจดีย์ เนื่องในโอกาสจัดพิธีสมโภช ประเพณีจึงสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน เพราะเชื่อว่า การจะทำบุญหรือกราบไหว้บูชาพระพุทธเจ้าให้ได้กุศลจริง ๆ ต้องปฏิบัติเฉพาะพระพักตร์พระพุทธองค์เท่านั้น ชาวนครจึงนำเอาผ้าไปบูชาพระบรมธาตุเจดีย์ โดยการโอบรอบฐานองค์พระบรมธาตุเจดีย์ ก็คือการบูชาที่สนิทแนบกับองค์พระพุทธองค์นั่นเอง (เดชชาติ ตรีทรัพย์ และคณะ, 2560)

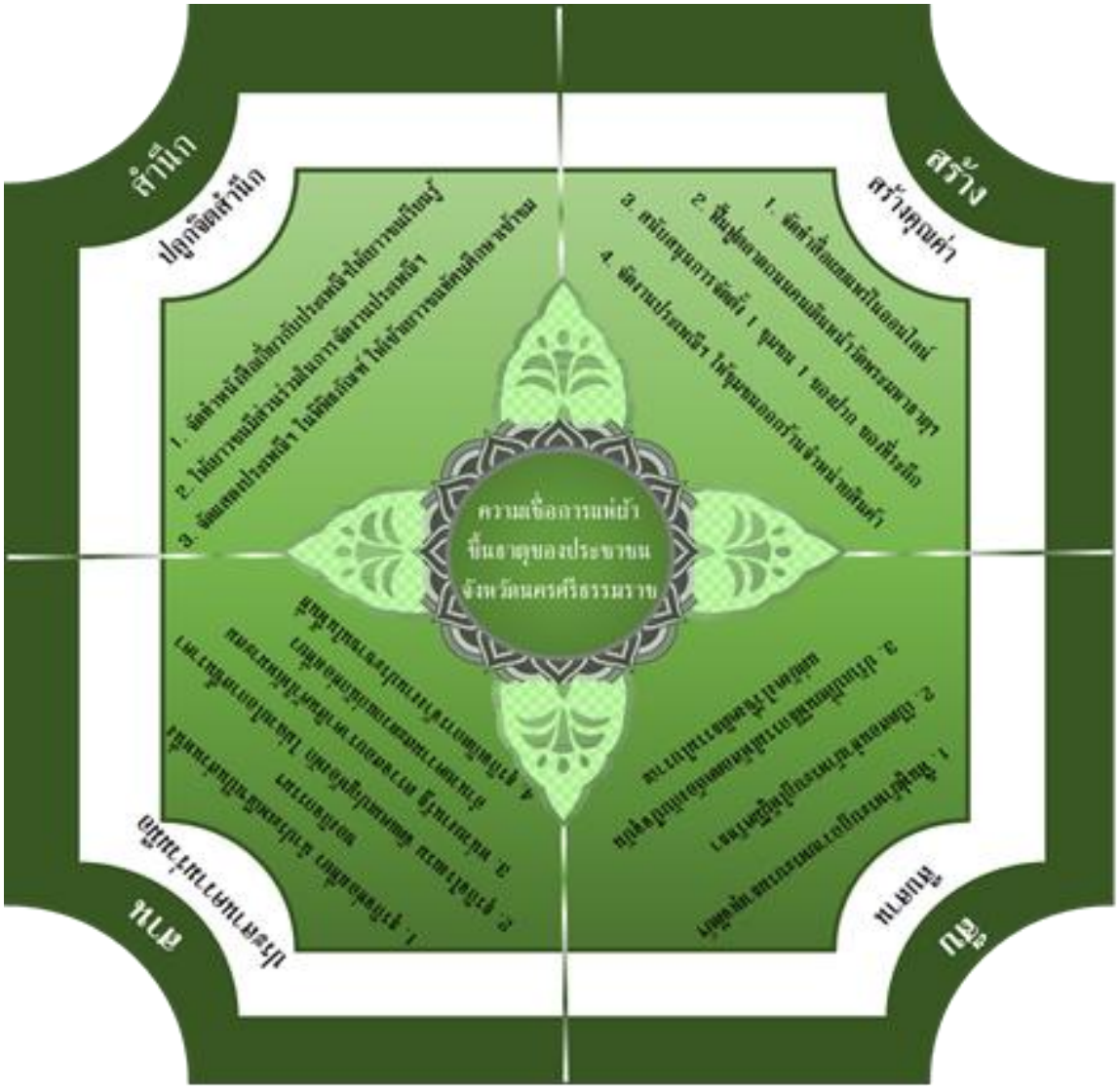
ผลการศึกษาแนวทางความเชื่อการแห่ผ้าขึ้นธาตุของประชาชนจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นประเพณีที่สืบทอดมาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นเอกลักษณ์สำคัญของจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นประเพณีที่มีคุณค่าและความสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ 1) เป็นเครื่องมือถ่ายทอดเรื่องราวประวัติศาสตร์ ทำให้ชาวนครศรีธรรมราชรู้สึกเกิดความภาคภูมิใจในชาติพันธ์ และประวัติศาสตร์ของตนเอง 2) เป็นประเพณีที่สร้างความสัมพันธ์และความผูกพันอันดีระหว่างสมาชิกในครอบครัว ชุมชน หน่วยงานรัฐ และเอกชน 3) ลดความเครียด สร้างความสุข ส่งเสริมความคิดเชิงบวก สร้างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม 4) เป็นการถ่ายทอดความรู้ ทักษะ ภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่น ผ่านทางการจัดประเพณี 5) ปลูกฝังค่านิยมและจริยธรรม ให้รู้จักกตัญญู เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เพื่อให้ประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุฯ ยังคงสืบทอดต่อไปยังอนุชนรุ่นหลังได้นั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของอังคณา แพรกเมือง และคณะ เรื่อง “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวในการเดินทางมาท่องเที่ยวงานประเพณีมาฆบูชาแห่ผ้าขึ้นธาตุ วัดพระมหาธาตุวรวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า การศึกษาปัจจัยสำคัญที่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวในการเดินทางมาท่องเที่ยวงานประเพณีมาฆบูชาแห่ผ้าขึ้นธาตุ โดยปัจจัยศักยภาพของการจัดงานมาฆบูชาด้านต่าง ๆ ทุกด้านมีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวมางานประเพณี (อังคณา แพรกเมือง และคณะ, 2565) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของวรรณพร หมื่นจร และคณะ เรื่อง “การจัดการและการมีส่วนร่วมในประเพณีแห่ผ้าห่มพระธาตุจอมทอง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา” พบว่า การจัดการและการมีส่วนร่วมใน

ประเพณีแห่ผ้าห่มธาตุจอมทองเป็นพิธีกรรมสำคัญที่สืบทอดมายาวนานของชุมชนวัดพระธาตุจอมทอง แต่เมื่อภาคีเครือข่ายที่มีมหาวิทยาลัยพะเยาเป็นแกนนำเข้ามาร่วมสานต่อจึงทให้กลายเป็นประเพณีที่ยิ่งใหญ่ตระการตาจนเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายจนปัจจุบัน โดยนับแต่ที่มหาวิทยาลัยพะเยาโดยคณะศิลปศาสตร์ วิทยาลัยการศึกษาและคณะรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์ เข้ามามีส่วนร่วมครั้งแรก เมื่อปีพุทธศักราช 2559 ร่วมกับจังหวัดพะเยา เทศบาลเมืองพะเยา สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพะเยา สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดพะเยา ภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนรอบวัดพระธาตุจอมทองร่วมกันจัดขึ้น จึงแสดงให้เห็นถึงการจัดการและการมีส่วนร่วมในประเพณีแห่ผ้าห่มพระธาตุจอมทองตามทฤษฎีการจัดการ 4Ms ทั้งในด้านกำลังคน กำลังทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการร่วมกัน นอกจากนี้ยังเป็นไปตามทฤษฎีการมีส่วนร่วมนับแต่ขั้นร่วมกันตัดสินใจร่วมกันดำเนินงาน ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมประเมินผลงาน (วรรณพร หมื่นจร และคณะ, 2567)

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยความเชื่อการแห่ผ้าขึ้นธาตุของประชาชน จังหวัดนครศรีธรรมราช เรียกว่า โมเดล 4ส เพื่อส่งเสริมความเชื่อการแห่ผ้าขึ้นธาตุของประชาชนจังหวัดนครศรีธรรมราช กล่าวคือ ส1 หมายถึง สำนึก (ปลูกจิตสำนึก) ส2 หมายถึง สร้าง (สร้างคุณค่า) ส3 หมายถึง สืบทอด (สืบสาน) และ ส4 หมายถึง ประสาน (ประสานความร่วมมือ) สำนึก สร้าง สืบ สาน มีรายละเอียดดังนี้ 1) สำนึก (ปลูกจิตสำนึก) ปลูกฝังจิตสำนึกรักษ์ประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุฯ รับรู้คุณค่า ความสำคัญ ความดีงาม ทั้งนี้ควรเริ่มตั้งแต่เยาวชน ได้แก่ การจัดทำหนังสือเกี่ยวกับประวัติของนครศรีธรรมราช ความสำคัญของประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุฯ ที่ถูกต้อง สอดแทรกในชั่วโมงหนังสือนอกเวลาที่ควรศึกษา, สร้างโอกาสให้เยาวชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมแห่ผ้าขึ้นธาตุฯ ประจำปี และการจัดแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุฯ ในพิพิธภัณฑ์ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชโดยเฉพาะ จัดให้มีการทัศนศึกษา เยี่ยมชมนิทรรศการเกี่ยวกับประวัติเมืองนครศรีธรรมราช ประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุฯ ชมสาธิตการแห่ผ้าขึ้นธาตุ เป็นต้น 2) สร้าง (สร้างคุณค่า) วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นปูชนียสถานที่เก่าแก่ เป็นสถานที่ผู้คนให้ความเคารพเลื่อมใสศรัทธา การที่วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารมีการจัดประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุฯ นั้น ย่อมส่งผลให้ผู้ศรัทธาเดินทางเข้ามาอย่างไม่ขาดสาย ทำให้เกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจภายในจังหวัดในระยะสั้น ๆ ได้เท่านั้น ดังนั้น ต้องมีการดำเนินการเพื่อให้เกิดการสร้างรายได้ที่ยั่งยืนให้กับประชาชนในพื้นที่ ได้แก่ การจัดทำสื่อเผยแพร่เกี่ยวกับประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุฯ ผ่านทางสื่อสมัยใหม่ที่เข้าถึงง่ายเช่น Youtube Facebook Instragram Tiktok Thread เป็นต้น โดยปรับเปลี่ยนการนำเสนอให้เข้ากับยุคปัจจุบัน ไม่ล้าสมัย เข้าใจง่าย, ฟื้นฟูตลาดถนนคนเดินหน้าพระธาตุฯ จัดให้มีเดือนละ 2 ครั้ง เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสรู้จักพระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราชมากขึ้น พร้อม ๆ กับการสอดแทรกข้อมูลเกี่ยวกับประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุฯ ไปด้วย และจัดงานประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุฯ ประจำปี ให้นำสินค้ากลุ่มชุมชนในพื้นที่มาออกร้านจัดจำหน่าย จากการจัดตั้งกลุ่ม 1 ชุมชน 1 ของที่ระลึกและของฝาก เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่สามารถสร้างรายได้จากการขายของที่ระลึกและของฝากได้อีกทางหนึ่ง 3) สืบ (สืบสาน) ประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุนั้นสามารถสืบต่อถึงอนุชนรุ่นหลังได้นั้น ต้องมีการฟื้นฟูการทำผ้าพระบฏเพื่อใช้ถวายเป็นพุทธบูชาแก่พระบรมธาตุเจดีย์ ทั้งยังต้องเปิดโอกาสให้มีการสอนทำผ้าพระบฏให้ประชาชนที่มีความสนใจและศรัทธามีโอกาสได้เรียนรู้โดยทั่วกัน และต้องมีการปรับเปลี่ยนประเพรีให้เข้ากับ

ปัจจุบันได้ แต่ยังต้องรักษาไว้ซึ่งคติโบราณไว้ด้วย พร้อม ๆ ไปกับการสร้างประโยชน์ต่อสังคมให้ได้มากที่สุด และ 4) สาน (ประสานความร่วมมือ) ประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุฯ ต้องได้รับการร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่าย ได้แก่ หน่วยงานร่วมมือกับธุรกิจท่องเที่ยว ให้เกิดการผลักดันประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุฯ ผ่านทางธุรกิจการท่องเที่ยว โดยจัดเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการท่องเที่ยวในจังหวัดนครศรีธรรมราช, ธุรกิจโรงแรมร่วมกับการท่องเที่ยว จัดแคมเปญราคาห้องพักให้เหมาะสม ไม่ฉวยโอกาสเพิ่มราคา เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในช่วงเทศกาลงานประเพณี, หน่วยงานรัฐอำนวยตรวจสอบธุรกิจร้านค้าขนาดเล็ก ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง ไม่ให้เอาเปรียบนักท่องเที่ยว เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามามากย่อมเกิดการหาแรงงาน ทำให้เกิดการจ้างงาน ประชาชนมีรายได้ เป็นต้น สามารถเขียนในรูปโมเดลดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โมเดล 4ส เพื่อส่งเสริมความเชื่อการแห่ผ้าขึ้นธาตุของประชาชนจังหวัดนครศรีธรรมราช

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า แนวคิด คติความเชื่อ การแห่ผ้าขึ้นธาตุของประชาชนจังหวัดนครศรีธรรมราช เกิดมากจากคติความเชื่อเกี่ยวกับการบูชาพระบรมธาตุในตำนานประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุอันเป็นเอกลักษณ์ของเมือง

นครศรีธรรมราช จากประเพณีสะท้อนให้เห็นว่าพระพุทธศาสนามีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อนครศรีธรรมราชมาอย่างยาวนาน นับแต่พุทธศตวรรษที่ 18 พระพุทธศาสนานั้นมีบทบาทต่อการสร้างมรดกทางวัฒนธรรมจนเป็นที่กล่าวขานถึงนครศรีธรรมราชว่าเป็นเมืองพุทธศาสนาตามหลักฐานที่ยังปรากฏในปัจจุบัน อาทิ ศิลาจารึก จดหมายเหตุ หรือแม้กระทั่งประเพณีต่าง ๆ เป็นบทบาทสำคัญประการหนึ่งที่ก่อให้เกิดการบูรณาการทางวัฒนธรรมของสังคมท้องถิ่น พระบรมธาตุเจดีย์ยังแฝงไว้ซึ่งหลักคำสอนพระพุทธเจ้า ได้แก่ ฐานสี่เหลี่ยมของเจดีย์ หมายถึง อริยสัจ 4 ส่วนฐานที่เรียงกันสามชั้น หมายถึง ไตรภูมิ ได้แก่ กามภูมิ รูปภูมิ และอรูปภูมิ โดยมีอริยสัจ 4 เป็นธรรมข้อพิจารณาอันทำให้ผู้ปฏิบัติตามได้บรรลุถึงพระนิพพานได้ ส่วนปล้องไฉนบนส่วนยอดคือ ชั้นของภูมิฝ่ายสุคติ อันเป็นไปของสัตว์ผู้ประพฤติชอบมีพระนิพพานเป็นยอดสูงสุดเป็นศูนย์กลางแห่งการยึดเหนี่ยวจิตใจของพุทธศาสนิกชนผู้มีศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา เป็นปูชนียสถานวัตถุที่ทรงคุณค่าทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ ศาสนาและศิลปวัฒนธรรม ทั้งยังเป็นสิ่งที่สูงค่า ควรแก่การเคารพบูชาอย่างสูงสุด การแห่ผ้าขึ้นธาตุ ยังมีบทบาทที่สำคัญ คือ การสร้างสัมพันธ์อันดีทางวัฒนธรรมและการเมืองต่อแคว้นอื่น ๆ ใกล้เคียง ทำให้เกิดการยอมรับระหว่างชนชั้นปกครองและประชาชน ด้วยเหตุนี้ประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุนครศรีธรรมราช จึงยังคงสืบทอดมาจนถึงปัจจุบันนี้ ส่วนแนวทางความเชื่อการแห่ผ้าขึ้นธาตุของประชาชนจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นประเพณีที่สืบทอดมาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นเอกลักษณ์สำคัญของจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นประเพณีที่มีคุณค่าและความสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ 1) เป็นเครื่องมือถ่ายทอดเรื่องราวประวัติศาสตร์ ทำให้ชาวนครศรีธรรมราชรู้สึกเกิดความภาคภูมิใจในชาติพันธ์ และประวัติศาสตร์ของตนเอง 2) เป็นประเพณีที่สร้างความสัมพันธ์และความผูกพันอันดีระหว่างสมาชิกในครอบครัว ชุมชน หน่วยงานรัฐ และเอกชน 3) ลดความเครียด สร้างความสุข ส่งเสริมความคิดเชิงบวก สร้างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม 4) เป็นการถ่ายทอดความรู้ ทักษะ ภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่น ผ่านทางการจัดประเพณี และ 5) ปลูกฝังค่านิยมและจริยธรรม ให้รู้จักกตัญญู เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เพื่อให้ประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุฯ ยังคงสืบทอดต่อไปยังอนุชนรุ่นหลัง จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) ควรอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุของประชาชนจังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของนครศรีธรรมราชและความศรัทธาในพระพุทธศาสนา 2) ควรกำหนดเป็นนโยบายเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ ได้แก่ 1.1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช จัดทำหนังสืออ่านนอกเวลาเกี่ยวกับประวัติของนครศรีธรรมราช ความสำคัญของประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุฯ ให้เยาวชนได้ศึกษา และจัดให้เยาวชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมแห่ผ้าขึ้นธาตุฯ ประจำปี 1.2) พิพิธภัณฑ์แห่งชาติจังหวัดนครศรีธรรมราช จัดแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุฯ ในพิพิธภัณฑ์ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชโดยเฉพาะ จัดให้มีการทัศนศึกษา เยี่ยมชมนิทรรศการเกี่ยวกับประวัติเมืองนครศรีธรรมราช ประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุฯ ชมสาธิตการแห่ผ้าขึ้นธาตุ 1.3) สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดนครศรีธรรมราช จัดทำสื่อเผยแพร่เกี่ยวกับประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุฯ ผ่านทางสื่อสมัยใหม่ที่เข้าถึงง่ายเช่น Youtube Facebook Intragram Tiktok Thread เป็นต้น โดยปรับเปลี่ยนการนำเสนอให้เข้ากับยุคปัจจุบัน ไม่ล้าสมัย เข้าใจง่าย 1.4) สำนักงานพุทธศาสนาแห่งชาติจังหวัดนครศรีธรรมราช และประชาชนในพื้นที่หน้าวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร ร่วมมือ ร่วมใจกันฟื้นฟูตลาดถนนคนเดินหน้าพระธาตุฯ จัดให้มีเดือนละ 2 ครั้ง เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสรู้จักพระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราชมากขึ้น พร้อม ๆ กับการสอดแทรกข้อมูลเกี่ยวกับประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุฯ ไปด้วย และสนับสนุนให้นำสินค้ากลุ่มชุมชนในพื้นที่มาออกร้านจัดจำหน่าย 1.5) เทศบาลนคร

นครศรีธรรมราช ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้นำชุมชนทุกชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ร่วมจัดตั้ง 1 ชุมชน 1 ของฝากของที่ระลึก และดำเนินการร่วมฟื้นฟูการทำผ้าพระบฏเพื่อใช้ถวายเป็นพุทธบูชาแก่พระบรมธาตุเจดีย์ ทั้งยังต้องเปิดโอกาสให้มีการสอนทำผ้าพระบฏให้ประชาชนที่มีความสนใจและศรัทธามีโอกาสได้เรียนรู้โดยทั่วกัน 1.6) หน่วยงานร่วมมือกับธุรกิจท่องเที่ยว ให้เกิดการผลักดันประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุฯ ผ่านทางธุรกิจการท่องเที่ยว โดยจัดเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการท่องเที่ยวในจังหวัดนครศรีธรรมราชและ 1.7) ธุรกิจโรงแรมร่วมกับการท่องเที่ยว จัดแคมเปญราคาห้องพักให้เหมาะสม ไม่ฉวยโอกาสเพิ่มราคา เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในช่วงเทศกาลงานประเพณี และหน่วยงานรัฐ อำนวยตรวจสอบธุรกิจร้านค้าขนาดเล็ก ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง ไม่ให้เอาเปรียบนักท่องเที่ยว

เอกสารอ้างอิง

คณพศ ภูวบริรักษ์. (2565). พหุวัฒนธรรมกับการสืบทอดและดำรงอัตลักษณ์ของชาวไทยพุทธภาคใต้. เรียกใช้เมื่อ 8 เมษายน 2568 จาก https://researchcafe.tsri.or.th/thai-identity/

เดชชาติ ตรีทรัพย์ และคณะ. (2560). การศึกษาประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารมหาจุฬาวิชาการ, 4(1), 66-77.

ทิพมาศ เศวตวรโชต และคณะ. (2563). นวัตกรรมการสืบทอดประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุนครศรีธรรมราช. วารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ, 33(1), 107-1118.

เทศบาลเมืองทุ่งสง. (2566). ประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุ. เรียกใช้เมื่อ 2566 พฤษภาคม 9 จาก https://www.tungsong.com/

พีพีทีวี. (2566). รู้จัก “แห่ผ้าขึ้นธาตุ” ประเพณีสำคัญของคนเมืองคอนคู่วันมาฆบูชา. เรียกใช้เมื่อ 2568 เมษายน 8 จาก https://www.pptvhd36.com/news/

ไพฑูรย์ แก้วชูใส. (2555). รูปแบบการมีส่วนร่วมของพหุภาคีในการจัดการงานประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุ จังหวัดนครศรีธรรมราช. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวและการโรงแรม. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

วรรณพร หมื่นจร และคณะ. (2567). การจัดการและการมีส่วนร่วมในประเพณีแห่ผ้าห่มพระธาตุจอมทอง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา. วารสารพุทธมัคค์ ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม, 9(2), 113-124.

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2566). ประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุ. เรียกใช้เมื่อ 2568 เมษายน 8 จาก https://www.th.wikipedia.org/wiki/ประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุ

อ้อมใจ วงษ์มณฑา. (2567). ประเพณีแห่ผ้าพระบฏ : พิธีกรรม ความเชื่อ และแรงศรัทธาของพุทธศาสนิกชน. เรียกใช้เมื่อ 8 เมษายน 2568 จาก https://culture.psu.ac.th/?p=32385

อังคณา แพรกเมือง และคณะ. (2565). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวในการเดินทางมาท่องเที่ยวงานประเพณีมาฆบูชาแห่ผ้าขึ้นธาตุ วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 9(7), 87-102.

บทความวิจัย

การบริหารงานกิจการนักเรียนในยุคดิจิทัลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา*

STUDENT AFFAIRS MANAGEMENT IN THE DIGITAL OF SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF THE PRIVATE EDUCATION COMMISSION IN CHACHOENGSAO PROVINCE

ณัฐพล พฤกษาสวย*, เสาวณีย์ สิกขาบัณฑิต, ปัญญา ธีระวิทยเลิศ

Nuttapon Phurksasuay*, Sowwanee Sikkhabandit, Panya Theerawitthayalert

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Doctor of Philosophy in Educational Administration, North Bangkok University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: nuttapon.swk@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนในยุคดิจิทัลของโรงเรียน และ 2) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนในยุคดิจิทัลของโรงเรียน เป็นการวิจัย แบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 28 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 28 คน โดยเลือกแบบเจาะจง ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญสัมภาษณ์เพื่อหาแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนในยุคดิจิทัล จำนวน 5 คน โดยเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนในยุคดิจิทัลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และ 2) แนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนในยุคดิจิทัลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา ใน 4 ด้าน ได้แก่ 1.1) ผู้บริหารส่งเสริมให้จัดสภาพแวดล้อมที่ดีเอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน 1.2) จัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนมีระเบียบวินัย คุณธรรม และจริยธรรมต่อตนเองและสังคม 1.3) ส่งเสริมการจัดกิจกรรมจิตอาสาทั้งภายในโรงเรียนและชุมชน 1.4) จัดสภาพแวดล้อมให้ถูกสุขลักษณะ ติดตาม ดูแลภาวะโภชนาการและสุขาภิบาล รวมทั้งสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับคนในชุมชนเพื่อส่งเสริมสุขภาพอนามัยแก่นักเรียน 1.5) จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้เรียนรู้และมีจิตสำนึกในการอยู่ร่วมกันในสังคมตามระบอบประชาธิปไตย โดยมุ่งที่การป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียน และ 1.6) พัฒนาจริยธรรม คุณธรรมและวินัยนักเรียน ตลอดจนมีการคัดกรองนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ รู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ติดตาม ช่วยเหลือ และประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: การบริหารงานกิจการนักเรียน, ยุคดิจิทัล, สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

* Received 5 July 2025; Revised 27 July 2025; Accepted 28 July 2025

Abstract

This research aims 1) to study the status of student affairs administration in the digital age of schools and 2) to study the approaches to student affairs administration in the digital age of schools. The research used a mixed-methodology research. The samples consisted of 28 school administrators under the Office of the Private Education Commission in Chachoengsao Province, purposively selected. The informants were 5 experts in interviews to find approaches to student affairs administration in the digital age, purposively selected. The research instruments included questionnaires and interview forms. The statistics used for data analysis included means, standard deviations, and content analysis. The research results found that 1) the status of student affairs administration in the digital age of schools under the Office of the Private Education Commission in Chachoengsao Province Overall, the level of practice is at a high level. 2) Guidelines for student affairs management in the digital age of schools under the Office of the Private Education Commission in Chachoengsao Province in 4 areas: 1.1) Administrators promote a good environment conducive to student learning. 1.2) Organize activities to promote students to have discipline, morality, and ethics towards themselves and society. 1.3) Promote volunteer activities both within the school and the community. 1.4) Create a hygienic environment, monitor and take care of nutrition and sanitation, and create cooperation between the school and people in the community to promote health and hygiene for students. 1.5) Organize activities for students to learn and have a sense of living together in a democratic society, focusing on preventing and correcting inappropriate behaviors of students, and 1.6) Develop ethics, morality, and discipline of students, as well as screen students regularly, know students individually, monitor, assist, and evaluate continuously.

Keywords: Student Affairs Management, Digital, Under the office of the Private Education Commission in Chachoengsao Province

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้บัญญัติไว้ในหมวด 4 มาตรา 22 ความว่าการจัดการศึกษาที่จะให้ผู้เรียนมีคุณภาพนั้นยึดหลักว่า ทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาได้ตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ และในมาตรา 24 ความว่าการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดสรร การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา แสดงให้เห็นว่า การศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญในการที่จะพัฒนาคนให้มีความรู้ ความสามารถ และเป็นจุดหมายไปสู่การพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า ระบบการศึกษาของประเทศไทยให้ความสำคัญในการพัฒนาคน

ไทยทุกคนเป็นอันดับแรก ดังนั้น รัฐต้องจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาคนไทยทุกช่วงวัยให้มีความเจริญงอกงามรอบด้าน เพื่อเป็นต้นทุนทางปัญญาในการพัฒนาทักษะ คุณลักษณะและสมรรถนะในการประกอบสัมมาชีพ ส่งเสริมให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข อันจะส่งผลให้ประเทศชาติพัฒนาเจริญก้าวหน้าทัดเทียมนานาประเทศ ดังนั้น การจัดการศึกษาจึงต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้และคุณธรรม การจัดกระบวนการเรียนรู้ต้องบูรณาการความรู้ด้านต่าง ๆ และผสมผสานสาระความรู้เหล่านั้นให้ได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา สถานศึกษาจึงต้องจัดการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอน ตามความเหมาะสมในแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) จากปัญหาและความท้าทายของระบบการศึกษา พบว่า การบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษายังไม่เหมาะสมและยังไม่ชัดเจนในทางปฏิบัติ อีกทั้งยังขาดการเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนของสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ส่งผลให้เกิดความสูญเปล่าและความไม่มีประสิทธิภาพของระบบการศึกษา รวมถึงปัญหาคนไทยส่วนใหญ่ยังมีปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรม และไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการมีวินัย ความซื่อสัตย์ สุจริต และการมีจิตสาธารณะ กระแสการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่หลั่งไหลเข้าประเทศไทยในสังคมที่เป็นยุคดิจิทัล ส่งผลให้ค่านิยมในสังคมไทยเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว คนไทยบางส่วนไม่สามารถเลือกรับปรับใช้กับการดำเนินชีวิตประจำวันได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552)

จากผลการวิจัยหลายสถาบันยังพบว่างานกิจการนักเรียนในสถานศึกษาระดับต่าง ๆ ยังมีปัญหาขาดการดำเนินงานที่มีคุณภาพทั้งด้านการบริหารจัดการและการดำเนินงานของผู้รับผิดชอบ งานกิจการนักเรียน สอดคล้องตามผลการวิจัยของอรสา ทรงศรี ซึ่งได้ทำการวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารกิจการนักเรียนแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พบว่า ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและผู้แทนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาพรวมมีการปฏิบัติและมีส่วนร่วมอยู่ระดับปานกลาง ซึ่งมีข้อเสนอแนะให้นำรูปแบบการบริหารกิจการนักเรียนแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนไปประยุกต์ใช้สถานศึกษา ควรส่งเสริมให้ผู้มีส่วนได้เสียทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องด้วยวิธีที่หลากหลาย เหมาะสมกับบริบทและความต้องการของสถานศึกษานั้น แสดงให้เห็นว่าในการบริหารกิจการนักเรียนของสถานศึกษายังขาดการมีส่วนร่วมของผู้รับบริการอย่างแท้จริง (อรสา ทรงศรี, 2558) ประกอบกับ อดิศักดิ์ ก่ำเชียงคำ ได้ทำวิจัย เรื่อง การพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการงานกิจการนักเรียน พบว่า ปัญหาการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการงานกิจการนักเรียน ได้แก่ 1) ผลการดำเนินงานกิจการนักเรียนไม่มีประสิทธิภาพ งานไม่เป็นระบบตามมาตรฐานการปฏิบัติงาน 2) ครูผู้ปฏิบัติหน้าที่งานกิจการนักเรียนขาดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติหน้าที่ตามขอบข่ายหน้าที่งานกิจการนักเรียนตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของโรงเรียน 3) ครูขาดการตระหนักถึงการปฏิบัติงานกิจการนักเรียนอย่างจริงจัง ปฏิบัติงานล่าช้า 4) ครูขาดประสบการณ์การปฏิบัติงาน 5) ครูขาดการศึกษาดูงานกิจการ นักเรียนที่มีประสิทธิภาพ โดยสรุปแล้วปัญหาที่เกิดขึ้นกับการบริหารงานกิจการนักเรียนประกอบด้วย 1) ขาดความต่อเนื่องของการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย 2) ขาดการดำเนินงานที่มีคุณภาพทั้งด้านการบริหารจัดการและการดำเนินงานของผู้รับผิดชอบงานกิจการนักเรียน 3) การดำเนินงานกิจการนักเรียนไม่มี

ประสิทธิภาพ งานไม่เป็นระบบ ตามมาตรฐานการปฏิบัติงาน 4) ครูผู้ปฏิบัติหน้าที่งานกิจการนักเรียนขาดความรู้ความเข้าใจและขาดประสบการณ์การปฏิบัติงานกิจการนักเรียนที่มีประสิทธิภาพ (อดิศักดิ์ ก่ำเชียงคำ, 2561)

ดังนั้นเพื่อเตรียมรับกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สถานศึกษาจึงต้องมีระบบการบริหารจัดการที่มีคุณภาพ เพื่อจะพัฒนานักเรียนเป็นคนดี คนเก่งและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยจากการศึกษาขอบข่ายงานบริหารสถานศึกษา พบว่า งานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาคนให้สมบูรณ์ขึ้น โดยเน้นการจัดการศึกษาในสถานศึกษา ได้แก่ งานกิจการนักเรียนซึ่งเป็นภารกิจสำคัญประการหนึ่งที่สถานศึกษาต้องมีการบริหารจัดการที่มีคุณภาพ เพื่อสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนให้สอดคล้องกับสภาวะเศรษฐกิจ สังคม การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ประกอบกับการศึกษางานวิจัยและแนวคิดการจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์กร (Total quality management: TQM) พบว่า เป็นแนวทางในการช่วยเสริมสร้างศักยภาพให้แก่องค์กรในการบริการที่มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับยิ่งขึ้น การบริการมีคุณภาพสูงขึ้น ทำให้มีระบบการบริการมีประสิทธิภาพสร้างความพึงพอใจให้ลูกค้า

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้บริหารบางส่วนยังขาดทักษะในการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลหรือการสื่อสารผ่านช่องทางดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ ขาดนโยบายหรือกลยุทธ์ที่ชัดเจนในการพัฒนางานกิจการนักเรียนให้สอดคล้องกับยุคดิจิทัล เช่น ระบบดูแลนักเรียนผ่านแอปฯ การสำรวจข้อมูลออนไลน์ หรือกิจกรรมออนไลน์ร่วมกับชุมชน/ผู้ปกครอง และขาดทักษะด้านการใช้ระบบหรือการสร้างนวัตกรรมเครื่องมือดิจิทัลเพื่อรองรับงานกิจการนักเรียน ผู้วิจัยจึงศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารงานกิจการนักเรียนในยุคดิจิทัลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อช่วยส่งเสริมการพัฒนางานกิจการนักเรียนให้มีคุณภาพ โดยยึดหลักการบริหารคุณภาพมาประยุกต์ใช้ในงานกิจการนักเรียนในสถานศึกษาโดยขั้นตอนที่สำคัญคือการศึกษาแนวทางการบริหารคุณภาพในหน่วยงานและสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จ เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ส่งเสริมและสนับสนุนให้การบริหารงานกิจการนักเรียนมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ มีการนำเทคโนโลยีมาช่วยพัฒนาด้านธุรกิจและแนวโน้มเทคโนโลยีจะเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษามากขึ้น โดยเฉพาะสถานศึกษาในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทราที่เป็นจังหวัดที่อยู่ใกล้กรุงเทพมหานคร และมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติมาก และมีแหล่งวัฒนธรรม มีระบบเศรษฐกิจที่ดี มีแหล่งสถานประกอบการมาก และมีพืชผลทางเกษตรมาก รวมถึงมีสถานศึกษาทุกระดับและมีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี แต่งานกิจการนักเรียนของสถานศึกษา ส่วนใหญ่ใช้รูปแบบเดิม ไม่มีการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในการบริหารจัดการจึงน่าจะมีการใช้เทคโนโลยีมาช่วยในการบริหารจัดการของโรงเรียน ให้สอดคล้องกับยุคสมัยใหม่ที่เป็นยุคดิจิทัล

วัตถุประสงค์การของวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนในยุคดิจิทัลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา

2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนในยุคดิจิทัลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารงานกิจการนักเรียนในยุคดิจิทัลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาสภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนในยุคดิจิทัลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนในยุคดิจิทัล เพื่อนำข้อมูลมาสร้างเป็นแบบสอบถาม ดำเนินการดังนี้ 1) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 28 โรงเรียน จำนวนรวมทั้งสิ้น 28 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง ซึ่งกำหนดเป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม ประกอบด้วย 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ใช้เก็บข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนในยุคดิจิทัลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้ค่าความตรงตามเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.60-1.00 จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับผู้ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น ผลการหาค่าความเชื่อมั่นได้เท่ากับ 0.89 3) การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการนำหนังสือขอวามอนุเคราะห์ พร้อมแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างก่อนนำไปวิเคราะห์ ได้แบบสอบถามตอบกลับมา คิดเป็นร้อยละ 100 4) การวิเคราะห์ข้อมูล หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ใช้เกณฑ์มาตราประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553); (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) และ 5) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. แนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนในยุคดิจิทัลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา ดำเนินการดังนี้ 1) กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง 2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์ 3) การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการติดต่อประสานงานกับผู้เชี่ยวชาญ เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล โดยนำแบบสัมภาษณ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้วยตนเอง และ 4) การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนในยุคดิจิทัลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา มีผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนในยุคดิจิทัลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา สามารถสรุปได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลสภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนในยุคดิจิทัลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยรวม (N = 28)

การบริหารงานกิจการนักเรียนในยุคดิจิทัล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านอนามัยโรงเรียน	4.17	0.30	มาก
2. ด้านประชาธิปไตย	4.10	0.35	มาก
3. ด้านส่งเสริมวินัยนักเรียน	4.22	0.28	มาก
4. ด้านระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	4.08	0.36	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	**4.14**	**0.21**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนในยุคดิจิทัลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.14, S.D. = 0.21) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านส่งเสริมวินัยนักเรียน ($\bar{x}$ =4.22, S.D. = 0.28) ด้านอนามัยโรงเรียน ($\bar{x}$ = 4.17, S.D. = 0.30) ด้านประชาธิปไตย ($\bar{x}$ =4.10, S.D. = 0.35) และด้านระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ($\bar{x}$ = 4.08, S.D. = 0.36) ตามลำดับ

2. แนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนในยุคดิจิทัลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา มีแนวทางดังนี้

2.1 ด้านส่งเสริมวินัยนักเรียน ผู้บริหารควรส่งเสริม สนับสนุนกิจกรรมการใช้หลักคุณธรรมในการสร้างความสัมพันธ์กับการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อใช้ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีบริการข้อมูลข่าวสาร และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ควรกำกับดูแล รักษาระเบียบวินัย และความประพฤติของนักเรียนในการปฏิบัติตนตามแนวทางที่ถูกต้อง และสร้างวินัยในตนเองให้เกิดขึ้นในตัวนักเรียน รวมทั้งส่งเสริมให้เกิดสภาพแวดล้อมที่ดีในการเรียนรู้ของนักเรียน มีการจัดอบรม นิเทศ ส่งเสริมกิจกรรมของนักเรียนให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม สร้างความตระหนักด้านความรับผิดชอบต่อสังคม จัดกิจกรรมจิตอาสาภายในโรงเรียนและชุมชน เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบบ้านเมืองและท้องถิ่น

2.2 ด้านอนามัยโรงเรียน ผู้บริหารควรวางแผนกำหนดนโยบายเกี่ยวกับโรคภัย อุบัติเหตุ และสิ่งเสพติด เพื่อเป็นแนวทางป้องกันที่ชัดเจน มีการฝึกอบรมและจัดกิจกรรมให้ความรู้ ตลอดจนติดตามตรวจสอบเพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้น ส่งเสริมให้มีการอำนวยความสะดวก ช่วยเหลือนักเรียน เพื่อขจัดปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียน สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ภายในโรงเรียน โดยดำเนินการส่งเสริมสุขภาพให้แก่นักเรียน จัดสภาพแวดล้อมให้ถูกสุขลักษณะ และเฝ้าระวังติดตาม ดูแลภาวะโภชนาการและสุขาภิบาล มีการบริการด้านสุขภาพอนามัย ให้ความรู้ทางด้านสุขศึกษา รวมทั้งสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับคนในชุมชนเพื่อส่งเสริมสุขภาพอนามัยแก่นักเรียน ตลอดจนดูแลงานสวัสดิการนักเรียน งานส่งเสริมการกีฬาและนันทนาการ มีการพัฒนาระบบและกลไกในการดูแลความปลอดภัยให้กับนักเรียน และส่งเสริมการเชื่อมโยงฐานข้อมูลทั้งหน่วยงานภายในและภายนอก ให้สามารถแก้ไขปัญหาด้านความปลอดภัยได้อย่างทันท่วงที

2.3 ด้านประชาธิปไตย ผู้บริหารควรกำหนดนโยบาย แนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจน เพื่อให้นักเรียนสามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ควรจัดสรรงบประมาณสำหรับการดำเนินงานของนักเรียน โดยสนับสนุนการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย รวมทั้งให้คำแนะนำและแนวทางในการบริหารจัดการกิจกรรมและโครงการของนักเรียน ส่งเสริมให้นักเรียนได้เข้าร่วมการอบรมหรือกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาทักษะด้านการเป็นผู้นำ เปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนสามารถแสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ ควรส่งเสริมให้นักเรียนจัดทำสื่อเกี่ยวกับประชาธิปไตยในมุมมองต่าง ๆ ส่งเสริมให้มีการจัดการเลือกตั้งสภานักเรียนที่โปร่งใสและเป็นธรรม จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้เรียนรู้และมีจิตสำนึกในการอยู่ร่วมกันในสังคมตามระบอบประชาธิปไตย โดยมุ่งที่การป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียน พัฒนา จริยธรรม คุณธรรมและวินัยนักเรียน รวมทั้งส่งเสริมให้จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาโดยการสอดแทรกการส่งเสริมประชาธิปไตย และในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อเป็นการส่งเสริมความรู้ด้านประชาธิปไตยของนักเรียน

2.4 ด้านระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้บริหารควรสร้างความร่วมมือภายในโรงเรียน กำหนดนโยบาย กระบวนการที่ชัดเจนและเป็นระบบในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สร้างความร่วมมือกับผู้ปกครอง โดยการจัดประชุมผู้ปกครอง เพื่อให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในกระบวนการดูแลนักเรียนและช่วยสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน รวมทั้งทำงานร่วมกับหน่วยงานภายนอก โดยสร้างเครือข่ายความร่วมมือและการจัดกิจกรรมร่วมกันกับองค์กรที่สามารถช่วยสนับสนุนการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมีครูที่ปรึกษา ครูประจำชั้นเป็นคณะดำเนินการหลัก มีการประสานงานบุคลากรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องและบุคคลภายนอก เพื่อช่วยเหลือให้นักเรียนสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข ควรมีการวิเคราะห์ปัญหาของนักเรียนและแก้ไขสถานการณ์ผ่านการรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ปัญหา การวางแผนและดำเนินการช่วยเหลือ รวมถึงการติดตามผลและสร้างความร่วมมือกับผู้ปกครอง ครู และหน่วยงานภายนอก ในการช่วยเหลือรายบุคคล เพื่อให้การดูแลและช่วยเหลือเป็นไปอย่างตรงจุด เป็นระบบและรอบคอบ ตลอดจนมีการคัดกรองนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ รู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ติดตาม ช่วยเหลือ เก็บข้อมูลและส่งต่อได้ มีการร่วมประชุมหาแนวทางในการส่งเสริมสนับสนุนเป็นรายบุคคล และประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผล

จากการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนในยุคดิจิทัลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารมีความตระหนักและเห็นความสำคัญในการบริหารงานกิจการนักเรียน ซึ่งเป็นงานของสถานศึกษาในทุกด้าน มีการกำหนดนโยบาย กระบวนการที่ชัดเจนและเป็นระบบในการดูแลนักเรียน รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน สร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับคนในชุมชนเพื่อส่งเสริมสุขภาพอนามัยแก่นักเรียน ตลอดจนพัฒนาระบบและกลไกในการดูแลความปลอดภัยให้กับนักเรียนได้ทันท่วงทีและมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ คมสันติ์ สิงห์รักษ์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนเอกชน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงาน

กิจการนักเรียนของโรงเรียนเอกชน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก (คมสันติ์ สิงห์รักษ์, 2560) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ผดุงศักดิ์ ระภานุสิทธิ์ และพิมลพรรณ เพชรสมบัติ ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารกิจการนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารงานกิจการนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ผดุงศักดิ์ ระภานุสิทธิ์ และพิมลพรรณ เพชรสมบัติ, 2566)

2. แนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนในยุคดิจิทัลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา ใน 4 ด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารส่งเสริมให้จัดสภาพแวดล้อมที่ดีเอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน จัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนมีระเบียบวินัย คุณธรรม และจริยธรรมต่อตนเองและสังคม ส่งเสริมการจัดกิจกรรมจิตอาสาทั้งภายในโรงเรียนและชุมชน จัดสภาพแวดล้อมให้ถูกสุขลักษณะ ติดตาม ดูแลภาวะโภชนาการและสุขาภิบาล รวมทั้งสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับคนในชุมชนเพื่อส่งเสริมสุขภาพอนามัยแก่นักเรียน จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้เรียนรู้และมีจิตสำนึกในการอยู่ร่วมกันในสังคมตามระบอบประชาธิปไตย โดยมุ่งที่การป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียน พัฒนา จริยธรรม คุณธรรมและวินัยนักเรียน ตลอดจนมีการคัดกรองนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ รู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ติดตาม ช่วยเหลือ และประเมินผลอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุทธนา เลิศคลัง ได้ทำการวิจัย เรื่อง การบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนคุรุราษฎร์รังสฤษฎ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี พบว่า มีแนวการบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนคุรุราษฎร์รังสฤษฎ์ ดังนี้ 1) มีการประชุมวางแผน รับฟังความคิดเห็นของนักเรียนและผู้ปกครอง ผ่านทางสภานักเรียน ตัวแทนนักเรียน และตัวแทนผู้ปกครอง 2) มีการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบงานกิจการนักเรียนให้ชัดเจนในรูปแบบคณะกรรมการ เพื่อติดต่อประสานงานสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ 3) มีการอบรม นิเทศส่งเสริมความประพฤติของนักเรียน 4) มีการกำหนดผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบให้ชัดเจน นิเทศติดตาม ครูที่ปรึกษาเพื่อทราบแนวทางการดูแลนักเรียน 5) มีการนิเทศ ติดตาม สรุปผลงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน และ 6) มีการประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ (ยุทธนา เลิศคลัง, 2565) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรพัชร เกตุรัตน์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ ราชบุรี พบว่า แนวทางการบริหารกิจการนักเรียนของเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ ราชบุรี มีแนวทางดังนี้ 1) ควรมีการรวบรวมข้อมูลและจัดทำระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับงานกิจการนักเรียนให้ครบถ้วนตามขั้นตอน 2) ควรมีการดำเนินการในส่วนของการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบงานกิจการนักเรียนให้ชัดเจน 3) ควรมีการวิเคราะห์และจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนด้านคุณธรรมจริยธรรมเป็นประจำและต่อเนื่อง 4) ควรมีการคัดกรองนักเรียนอย่างสม่ำเสมอทุกภาคเรียน และ 5) ควรมีการชี้แจงเผยแพร่หลักการประชาธิปไตยในโรงเรียนให้เกิดขึ้นเป็นรูปธรรมชัดเจน (สุรพัชร เกตุรัตน์, 2561)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การบริหารงานกิจการนักเรียนในยุคดิจิทัลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา สรุปได้ว่า ผลการศึกษาสภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนใน

ยุคดิจิทัลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะผู้บริหารมีความตระหนักและเห็นความสำคัญในการ บริหารงานกิจการนักเรียน ซึ่งเป็นงานของสถานศึกษาในทุกด้าน โดยมีการกำหนดนโยบาย กระบวนการที่ชัดเจนและเป็นระบบในการดูแลนักเรียน รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน อีกทั้งยังมีการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับคนในชุมชนเพื่อส่งเสริมสุขภาพอนามัยแก่นักเรียน ตลอดจนพัฒนาระบบและกลไกในการดูแลความปลอดภัยให้กับนักเรียนได้ทันท่วงที จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ และมีแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนในยุคดิจิทัลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา ใน 4 ด้าน อาจเป็นเพราะผู้บริหารส่งเสริมการจัดกิจกรรมให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม สร้างความตระหนักด้านความรับผิดชอบต่อสังคม จัดกิจกรรมจิตอาสาภายในโรงเรียนและชุมชน เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบบ้านเมืองและท้องถิ่น จัดสภาพแวดล้อมให้ถูกสุขลักษณะ และเฝ้าระวังติดตาม ดูแลภาวะโภชนาการและสุขาภิบาล รวมทั้งสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับคนในชุมชนเพื่อส่งเสริมสุขภาพอนามัยแก่นักเรียน โดยจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้เรียนรู้และมีจิตสำนึกในการอยู่ร่วมกันในสังคมตามระบอบประชาธิปไตย มุ่งที่การป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียน ตลอดจนมีการคัดกรองนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ ติดตาม ช่วยเหลือ และประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ การบริหารงานกิจการนักเรียนในยุคดิจิทัลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา มีการวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหา ร่วมกับการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาที่มุ่งเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันในยุคดิจิทัล จึงมีข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ดังนี้ 1) ควรศึกษาเปรียบเทียบการบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดอื่น ๆ 2) ควรศึกษาความต้องการของครู นักเรียนต่อการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดอื่น ๆ 3) ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา

เอกสารอ้างอิง

คมสันติ์ สิงห์รักษ์. (2560). การบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนเอกชน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2. ใน สารนิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.

บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

_____. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 10). สุวีริยาสาสน์: กรุงเทพมหานคร.

ผดุงศักดิ์ ระภานุสิทธิ์ และพิมลพรรณ เพชรสมบัติ. (2566). แนวทางการบริหารกิจการนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี. วารสารการบริหารจัดการและนวัตกรรมท้องถิ่น, 5(4), 39-56.

ยุทธนา เลิศคลัง. (2565). การบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนคุรุราษฎร์รังสฤษฎ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี. ใน สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552 - 2561). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

สุรพัชร เกตุรัตน์. (2561). การบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ ราชบุรี. ใน สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

อดิศักดิ์ ก่ำเชียงคำ. (2561). การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการงานกิจการนักเรียนโรงเรียนสนธิราษฎร์วิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22. ใน สารนิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

อรสา ทรงศรี. (2558). รูปแบบการบริหารกิจการนักเรียนแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.

บทความวิจัย

การประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 เพื่อการพัฒนาครอบครัวของชุมชน วัดกลางใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี*

AN APPLICATION OF THE FOUR NOBLE TRUTHS FOR THE FAMILY DEVELOPMENT OF THE WAT KLANGMAI COMMUNITY, MUEANG DISTRICT, SURAT THANI PROVINCE

พระพงษ์สวัสดิ์ กตกิจฺโจ (ชวดชุม)
Phra Pongsawsa Katakijjo (Chuadchum)
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นครศรีธรรมราช ประเทศไทย
Master of Buddhism Program, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat, Thailand
Corresponding author E-mail: pongswasd@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาครอบครัวของชุมชนวัดกลางใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี 2) ศึกษาหลักอริยสัจ 4 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา 3) ประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 เพื่อการพัฒนาครอบครัวของชุมชน วัดกลางใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยได้สำรวจและเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล และนำข้อมูลจากที่ได้ทั้งหมดมาวิเคราะห์ ประมวลความ สรุปผล และนำเสนอในรูปแบบการเขียนบรรยายเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า: 1) ครอบครัว คือ กลุ่มบุคคลที่อาศัยอยู่ร่วมกันมีความผูกพันกัน มีความรักความปรารถนาดีต่อกัน มีความสัมพันธ์ผูกพันกันทางสายโลหิตหรือกฎหมาย เป็นสถาบันพื้นฐานทางสังคมที่มีบทบาทขัดเกลาสมาชิกในครอบครัวโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ วิถีชีวิตประจำวัน วัฒนธรรมประเพณีเพื่อพัฒนาสู่ความก้าวหน้าและพัฒนาต่อไป 2) หลักอริยสัจ 4 คือ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ถือว่าเป็นระบบใหญ่ที่สามารถทำให้เข้าใจชีวิตและครอบคลุมกระบวนการในการแก้ไขปัญหาอันประกอบด้วย 4 ประการ คือ 2.1) ทุกข์ ระบุปัญหา 2.2) สมุทัย วิเคราะห์ต้นเหตุ 2.3) นิโรธ ตั้งเป้าหมาย และ 2.4) มรรค วางแผนแนวทางแก้ไข 3) หลักอริยสัจ 4 เป็นหลักธรรมที่ช่วยแก้ปัญหาปัญหาครอบครัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถช่วยสร้างความเข้าใจ และความปรองดอง ให้มองปัญหาครอบครัวอย่างมีระบบ โดยเริ่มจากการยอมรับปัญหา ค้นหาสาเหตุ ตั้งเป้าหมาย และวางแนวทางแก้ไข ด้วยหลักการนี้สามารถแก้ปัญหาและพัฒนาครอบครัวสร้างความรัก ความเข้าใจ ทำให้มองเห็นปัญหาได้อย่างชัดเจน เข้าใจถึงสาเหตุ และร่วมมือกันแก้ไขด้วยวิธีที่สร้างสรรค์ โดยมีเป้าหมายเพื่อคืนความสงบสุขและความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว และอยู่ร่วมกันได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การประยุกต์, อริยสัจ 4, การพัฒนาครอบครัว, ชุมชน

* Received 3 July 2025; Revised 26 July 2025; Accepted 28 July 2025

Abstract

The objectives of this research are as follows: 1) to study the concept of family development in the Wat Klang Mai community, Mueang District, Surat Thani Province, 2) to study the Four Noble Truths as they appear in Buddhist scriptures, and 3) to apply the Four Noble Truths for the family development of the Wat Klang Mai community, Mueang District, Surat Thani Province. This is a qualitative research in which the researcher had surveyed and collected data through in-depth interviews. Data analysis and conclusion by analyzing all the data obtained. Synthesize the results and present them in the form of descriptive narratives. The results of the research were as follows: 1) Family is a group of people who live together, have a bond with each other, have love and goodwill for each other, are related by blood or law. It is a basic social institution that plays a role in refining family members through the process of learning, daily lifestyle, culture and tradition to develop for progress and further development. 2) The Four Noble Truths are Buddhist principles that are considered to be a large system that can help you understand life and cover the process of solving problems, which consists of 4 points: 1) Dukkha to identify the problem, 2) Samudaya to analyze the root cause, 3) nirodha to set goals and 4) Magga to plan solutions 3) The Four Noble Truths is a principle that helps solve family problems effectively. It can help build understanding and harmony to look at family problems systematically. Find out why with this principle, it can solve problems and develop families, create love, understanding, and make problems clearly visible. Understand the causes and work together to solve them in a constructive way, with the goal of restoring peace and good relationships in the family and living together in a sustainable way.

Keywords: Application, Four Noble Truths, Family Development, Community

บทนำ

สังคม ชุมชน มีพื้นฐานมาจากสถาบันครอบครัวที่มีบทบาทสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะการพัฒนา หมายถึง ความก้าวหน้าและความมั่นคง (โฆสิต ปนเปยมรัชฎ, 2532) เพราะครอบครัวเป็นหน่วยที่เล็กที่สุดทางสังคมเป็นจุดเริ่มต้นการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคม แต่ถ้าสถาบันครอบครัวไม่มีความเข้มแข็งเพียงพอ ก็จะทำให้ระบบสังคมไทยอ่อนแอลงไปด้วย จะเห็นได้ว่าถึงแม้การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ผ่านมาจะถูกประเมินจากภายนอกว่า สถานการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมของไทยอยู่ในภาวะที่มีแนวโน้มที่ดีขึ้นก็ตาม แต่การพัฒนาอย่างต่อเนื่องที่เป็นการสร้างความมั่นคง และความเข้มแข็งให้กับสถาบันครอบครัวยังมีความจำเป็นอยู่มากสำหรับสถานการณ์ของสังคมไทยในปัจจุบันความสำคัญของการมีชีวิตคู่คือการแบ่งเบาภาระของกันและกันของชายหญิง เป็นกระบวนการศึกษาสัจธรรมชีวิต ได้แก่ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เพราะในชีวิตครอบครัวจะต้องประสบกับภาวะต่าง ๆ มากมาย อันเป็นเครื่องมือสำหรับศึกษาธรรมะ เป็นคู่ร่วมเดินทางเพื่อไปสู่เป้าหมายชีวิต จนถึงสูงสุดคือ

พระนิพพาน อีกทั้งยังมีบุตรซึ่งเป็นทายาทสำหรับเดินทางไปสู่เป้าหมายตามรอยทางของบิดามารดา (พุทธทาส ภิกขุ, 2530)

สถาบันครอบครัวยังทำหน้าที่หล่อหลอมบุคลิกภาพของบุคคลให้เป็นไปตามสังคมต้องการ นำไปสู่การดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข และในขณะเดียวกัน คำว่าครอบครัว หมายถึง สถาบันพื้นฐานของสังคมที่ประกอบด้วยสามีภรรยาและหมายความรวมถึงลูกด้วย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) ครอบครัวยังเป็นแหล่งให้ความช่วยเหลือ ดูแล เยียวยา บำบัด ฟื้นฟู ในยามที่ต้องเผชิญกับปัญหาวิกฤติที่มากระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตของสมาชิก และสถาบันครอบครัวยังถือเป็นหน่วยเศรษฐกิจย่อยที่สุดที่มีความสำคัญสูงต่อระบบเศรษฐกิจส่วนรวม ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการผลิต การบริโภคและการออม รวมทั้งเป็นรากฐานการสร้างชุมชนและสังคมที่เข้มแข็ง ปัจจุบันสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อันเป็นผลพวงมาจากการพัฒนาประเทศที่ให้ความสำคัญกับการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยี จากการพัฒนาจะเห็นได้ว่าบุคคลในครอบครัวมีความสุขสบายด้านวัตถุมากขึ้น แต่ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวที่เคยอบอุ่นกลับลดลงไป ความผูกพันกันในเชิงความรู้สึกและอารมณ์น้อยลง สมาชิกในครอบครัวมีกิจกรรมร่วมกันในครอบครัวลดน้อยลง สิ่งที่ตามมา คือ ตัวปัญหาของครอบครัวที่มีมากมายในปัจจุบันที่เห็นได้จากข่าวและสื่อต่าง ๆ มากมาย เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาการหย่าร้าง ปัญหาการข่มขืน ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาเด็กกำพร้า ปัญหารายได้ ปัญหาการทำร้ายร่างกาย ปัญหาลักเล็กขโมยน้อย ปัญหาเด็กถูกทิ้ง ปัญหาเด็กติดเกมส์ ปัญหาเด็กท้องก่อนวัยอันควร เหล่านี้เป็นต้น ซึ่งปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้นับได้ว่าเป็นปัญหาที่ทำให้ครอบครัวขาดความมั่นคงและขาดเสถียรภาพในการพัฒนาครอบครัวให้มีความสุขที่สมบูรณ์ได้ ดังนั้นจากปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ที่อ้างอิงมาทั้งหมด จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องแก้ไขและพัฒนาครอบครัวให้สมบูรณ์แบบเพื่อการดำเนินชีวิตของบุคคลต่าง ๆ ในครอบครัวให้มีความสุขและมีความเจริญในการใช้ชีวิต หลักอริยสัจ 4 คือ ความจริงอันประเสริฐ ความจริงของอริยะ ความจริงที่ทำให้ผู้เข้าถึงกลายเป็นอริยะ (วิ.ม. 4/12/23) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ได้แก่ 1) ทุกข์ สภาพที่ทนได้ยาก 2) สมุทัย เหตุเกิดแห่งทุกข์ สาเหตุให้ทุกข์เกิด 3) นิโรธ ความดับทุกข์ 4) มรรค ทางแห่งความดับทุกข์ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2546) หลักอริยสัจ 4 ช่วยให้ครอบครัวเข้าใจปัญหา (ทุกข์) ที่เกิดขึ้น เช่น ความขัดแย้งหรือความเครียดเรียนรู้สาเหตุของปัญหา (สมุทัย) เช่น ความเห็นแก่ตัวหรือความไม่เข้าใจกันพยายามดับเหตุแห่งปัญหา (นิโรธ) ด้วยการให้อภัยและปรับความเข้าใจและดำเนินชีวิตตามทางสายกลาง (มรรค) เพื่อสร้างความรักและความสงบในครอบครัว ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจเป็นอย่างยิ่งที่จะวิจัยเรื่องการประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 เพื่อการพัฒนาครอบครัวของชุมชนวัดกลางใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบัน ซึ่งหลักอริยสัจ 4 เป็นเครื่องนำทางในการแก้ไขปัญหาการดำเนินชีวิต หากปฏิบัติตามอย่างจริงจังจะเป็นประโยชน์แก่ชีวิตอย่างมาก เพราะอริยสัจ 4 เป็นหลักแห่งการพ้นทุกข์ของพระพุทธเจ้า และยังสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับบุคคลทั่วไปในสังคมได้ เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาในการดับทุกข์ในชีวิตประจำวัน เพราะการดำเนินชีวิตของความเป็นมนุษย์ไม่ใช่แค่เพียงดำเนินไปอย่างไร้จุดหมายเท่านั้น แต่จะต้องทำให้ชีวิตของตนมีคุณค่าหรือเป็นชีวิตที่ประเสริฐด้วยการปฏิบัติตนตามหลักอริยสัจ 4 ตามแนวทางหลักพระพุทธศาสนา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาครอบครัวของชุมชนวัดกลางใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

2. เพื่อศึกษาหลักอริยสัจ 4 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

3. เพื่อประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 เพื่อการพัฒนาครอบครัวของชุมชน วัดกลางใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ทำการศึกษา 2 วิธี ได้แก่ การศึกษาเอกสาร (Documentary study) และการศึกษาภาคสนาม (Field study) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่เชื่อได้ โดยสรุปเป็นขั้นตอน ดังนี้ 1) ศึกษาเอกสาร (Documentary study) จากแหล่งข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) คือ คัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 2) ศึกษาเอกสารจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) คือ หนังสือ เอกสาร วารสาร วิทยานิพนธ์ บทความ และงานวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อการวิจัย รวมถึงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่เชื่อถือได้ 3) ศึกษาข้อมูลภาคสนาม (Field study) จะใช้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับบุคคลสำคัญในชุมชนที่ต้องการสัมภาษณ์/ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 20 รูป/คน

ขอบเขตด้านประชากร กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสงฆ์ จำนวน 6 รูป ผู้นำชุมชนและกรรมการชุมชน จำนวน 5 คน ตัวแทนประชาชนในชุมชน จำนวน 9 คน รวม 20 คน

วิธีการเก็บข้อมูล 1) ข้อมูลขั้นปฐมภูมิ เก็บข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 2) ข้อมูลทุติยภูมิ เก็บข้อมูลจากหนังสือ ตำรา เอกสาร บทความวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ต่าง ๆ 3) ข้อมูลภาคสนาม ใช้วิธีสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ดังนี้

- ตัวแทนพระสงฆ์ 6 รูป
- ตัวแทนแทนคณะกรรมการชุมชน 5 คน
- ตัวแทนประชาชน 9 คน

รวมทั้งหมด 20 คน

วิธีวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ประเด็นปัญหาเป็นตัวตั้ง แล้วหาคำตอบจากข้อมูลที่เก็บและรวบรวมไว้ เพื่อให้เป็นไปตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ วิธีการนำเสนอ ใช้วิธีการนำเสนอเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description)

ผลการวิจัย

1. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาครอบครัวในชุมชนวัดกลางใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ครอบครัวถือเป็นหน่วยพื้นฐานตามธรรมชาติของสังคม ครอบครัวมีความผูกพันทางใจและวัฒนธรรม สมาชิกอาศัยร่วมกัน ร่วมทั้งการพึ่งพาทางเศรษฐกิจและสังคม และเชื่อมโยงด้วยความสัมพันธ์ทางกฎหมายหรือสายเลือด บทบาทของครอบครัวในงานวิจัยนี้จึงเน้นที่การกล่อมเกลาจริยธรรม ควบคุมดูแลพฤติกรรมสมาชิก และหล่อหลอมค่านิยมของสังคม รวมทั้งช่วยเหลือกันด้านเศรษฐกิจให้สมาชิกมีความมั่นคงมากขึ้น นอกจากนี้ บางครอบครัวอาจมีสมาชิกข้ามรุ่น เช่น ครอบครัวขยายที่มีปู่ย่าตายายอาศัยร่วมกับหลาน สะท้อนภาพสายสัมพันธ์ระยะยาวระหว่างคนในครอบครัว ลักษณะเฉพาะของชุมชนวัดกลางใหม่ ชุมชนวัดกลางใหม่ตั้งอยู่ในตำบลมะขามเตี้ย อำเภอเมืองสุราษฎร์

ธานี เป็นชุมชนชนบทเกษตรกรรมที่สมาชิกส่วนใหญ่มีเครือญาติอยู่ใกล้ชิดกัน มีวิถีชีวิตแบบร่วมมือกันตามแบบภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุมชนนี้ให้ความสำคัญกับประเพณีท้องถิ่นและกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา โดยมีวัดกลางใหม่เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้าน (ชาวบ้านนับถือพระพุทธศาสนา มีงานบุญประเพณีสืบทอดมา) ลักษณะร่วมกันของชุมชนไทยแบบดั้งเดิมพบได้ในชุมชนอื่น เช่น ชุมชนคีรีวงที่ชาวบ้านมีความสัมพันธ์แบบเครือญาติและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน โดยวัดเป็นจุดรวมกิจกรรมประเพณีและวัฒนธรรมประจำชุมชน เฟรมเวิร์กภูมิศาสตร์ของตำบลมะขามเตี้ย อำเภอเมืองฯ เป็นพื้นที่ชนบทใกล้ตัวเมืองสุราษฎร์ธานี จึงสร้างบริบทที่ชุมชนมีการผลิตทางการเกษตรและประเพณีเกี่ยวเนื่องกับสภาพแวดล้อมท้องถิ่น (เช่น งานบุญตามฤดูกาลและวิถีการเก็บเกี่ยวในสวนผลไม้ท้องถิ่น) กล่าวได้ว่า ครอบครัว เป็นสถาบันพื้นฐานทางสังคมที่มีบทบาทและมีความสำคัญต่อสมาชิก มีหน้าที่ขัดเกลาสมาชิกในครอบครัวโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ วิถีชีวิตประจำวัน วัฒนธรรมประเพณี ครอบครัวจึงเป็นรากฐานสำคัญของการก่อรูปพฤติกรรมของสมาชิกให้เหมาะสมกับบทบาทหน้าที่ทางสังคม ในปัจจุบันการดำเนินชีวิตด้านครอบครัวของ ชุมชนวัดกลางใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานียังประสบปัญหาต่าง ๆ มากมายที่ส่งผลต่อสถาบันครอบครัวซึ่งการปัญหาครอบครัวในชุมชนเป็นเรื่องที่ซับซ้อนและมีผลกระทบทั้งต่อบุคคลและสังคม การวิเคราะห์ปัญหาอย่างละเอียดและการดำเนินการแก้ไขที่สอดคล้องกับต้นเหตุของปัญหาจะช่วยสร้างความมั่นคงและความสงบสุขให้กับทั้งครอบครัวและชุมชนโดยในที่พอจะสรุปปัญหาได้ 3 ด้าน คือ ปัญหาด้านติดยาเสพติด ปัญหาด้านเศรษฐกิจ และปัญหาด้านการหย่าร้าง

2. หลักอริยสัจ 4 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาหลักอริยสัจ 4 ถือเป็นแก่นแกนคำสอนของพระพุทธศาสนา ที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นจริงขั้นพื้นฐานของชีวิต ซึ่งพระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้ด้วยพระองค์เองและนำมาเผยแผ่เพื่อให้มนุษย์สามารถคลี่คลายความทุกข์ได้อย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย 4 หัวข้อหลัก ได้แก่ “ทุกข์” คือ สภาพความไม่สบายกายและใจที่เป็นส่วนหนึ่งของชีวิต เช่น ความเจ็บป่วย การพลัดพราก และความผิดหวัง “สมุทัย” คือ ต้นตอของความทุกข์ ซึ่งเกิดจากความอยาก ความยึดติด และความกระหายต่อสิ่งต่าง ๆ “นิโรธ” หมายถึง สภาวะที่ความทุกข์สิ้นสุดลงได้จริง เมื่อสามารถตัดวงจรแห่งตัณหาได้อย่างสิ้นเชิง และ “มรรค” คือ แนวทางปฏิบัติเพื่อเข้าถึงการดับทุกข์อย่างยั่งยืน โดยอาศัยหลักมัชฌิมาปฏิปทา หรือทางสายกลาง ซึ่งประกอบด้วยองค์คุณแปดประการที่ครอบคลุมด้านพฤติกรรม ความคิด และจิตใจ หลักธรรมนี้มิใช่เพียงทฤษฎีทางศาสนา แต่เป็นแผนชีวิตที่เปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติเข้าถึงความสงบภายใน และมีความเข้าใจต่อธรรมชาติของชีวิตได้อย่างลึกซึ้ง โดยเริ่มต้นจากการยอมรับปัญหา มองเห็นต้นเหตุ วางเป้าหมายเพื่อความพ้นทุกข์ และลงมือดำเนินตามทางแห่งปัญญาอย่างมีสติและสมดุล ดังนั้น ในคำสอนเรื่องอริยสัจ 4 นั้น พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงกระบวนการการเกิดและกระบวนการดับของทุกข์ ซึ่งเป็นกระบวนความสัมพันธ์ของเหตุและผลทั้งในกระบวนการเกิดและกระบวนการดับของทุกข์ ดังที่ท่านพระอัสสชิเถระ (พระเถระรูปสุดท้ายในกลุ่มพระปัญจวัคคีย์) สรุปแสดงแก่พระสารีบุตรเมื่อครั้งยังเป็นอุปติสสปริพาชก ความว่า ธรรมเหล่าใดเกิดแก่เหตุ พระตถาคตทรงตรัสแสดงเหตุแห่งธรรมเหล่านั้น พระมหาสมณะมีปกติทรงสั่งสอนอย่างนี้ พร้อมทั้งแสดงหลักการตรวจสอบ (ญาณ 3) เพื่อความสมบูรณ์ครบถ้วนของการดับทุกข์หรือแก้ปัญหาตามกระบวนการของอริยสัจ 4 ซึ่งเป็นกระบวนการตรวจสอบที่สามารถตรวจสอบได้ด้วยตนเอง

3. การประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 เพื่อการพัฒนาครอบครัวของชุมชนวัดกลางใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี การพัฒนาครอบครัวของชุมชนวัดกลางใหม่ เพื่อสร้างความยั่งยืนในระยะยาวและส่งผลถึงการพัฒนาครอบครัวการศึกษานี้มุ่งเน้นการประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 เพื่อส่งเสริมการพัฒนาครอบครัวในชุมชนวัดกลางใหม่ จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยเน้นการใช้หลักธรรมเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาสังคม เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาครอบครัว และเศรษฐกิจในระดับชุมชน โดยอริยสัจ 4 ซึ่งประกอบด้วยการระบุปัญหา (ทุกข์) การค้นหาต้นเหตุ (สมุทัย) การตั้งเป้าหมายแห่งการดับทุกข์ (นิโรธ) และการดำเนินแนวทางสู่เป้าหมาย (มรรค) ได้ถูกนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ตัวอย่างเช่น ในการจัดการปัญหายาเสพติด อริยสัจ 4 ช่วยให้ชุมชนเข้าใจสภาพปัญหาอย่างถ่องแท้ วิเคราะห์สาเหตุอย่างลึกซึ้ง และออกแบบแนวทางแก้ไขที่สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นการสร้างสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัย การเสริมสร้างความรู้ หรือการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัวและสังคม นอกจากนี้ยังพบว่า หลักธรรมนี้สามารถขยายผลไปใช้ในบริบทของครอบครัวและเศรษฐกิจเพื่อสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน แก้ไขความขัดแย้ง และยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนอย่างยั่งยืน การประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 ในการแก้ปัญหายาเสพติดเป็นแนวทางที่ช่วยให้ผู้ติดยาเข้าใจและแก้ไขปัญหาอย่างลึกซึ้ง เริ่มจากการตระหนักถึง ทุกข์ ว่าการเสพยานำมาซึ่งความเจ็บปวดทั้งทางกายและใจ รวมถึงผลกระทบต่อครอบครัวและสังคม จากนั้นพิจารณา สมุทัย หรือสาเหตุของปัญหา เช่น ความเครียด สภาพแวดล้อม หรือการขาดความรักและความเข้าใจ เมื่อรู้สาเหตุแล้ว จึงมุ่งไปสู่ นิโรธ หรือการดับทุกข์ โดยตั้งเป้าเลิกยาอย่างถาวร สุดท้ายคือการปฏิบัติ มรรค หรือแนวทางดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง เช่น การมีสติ สมาธิ และปัญญา การปฏิบัติตามหลักธรรมเหล่านี้จะช่วยให้ผู้เสพสามารถเปลี่ยนแปลงตนเองและดำเนินชีวิตใหม่ได้อย่างมั่นคง ทั้งยังป้องกันไม่ให้หวนกลับไปสู่วังวนเดิมอีกด้วย การประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 ในการแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจสามารถช่วยให้บุคคลและสังคมเข้าใจและหาทางออกอย่างเป็นระบบ เริ่มจากการยอมรับ ทุกข์ คือ ความลำบากจากปัญหาเศรษฐกิจ เช่น หนี้สิน รายได้น้อย หรือค่าครองชีพสูง จากนั้นพิจารณา สมุทัย หรือสาเหตุของปัญหา เช่น การใช้จ่ายเกินตัว ขาดการวางแผน หรือระบบเศรษฐกิจที่ไม่เป็นธรรม เมื่อเข้าใจต้นตอแล้ว จึงมุ่งสู่ นิโรธ คือ การคลี่คลายปัญหา เช่น การสร้างรายได้เพิ่ม ลดรายจ่าย และปลดหนี้ สุดท้ายคือการปฏิบัติ มรรค โดยดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง มีวินัยทางการเงิน และใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า การใช้หลักธรรมนี้จะช่วยให้คนสามารถฟื้นฟูฐานะทางเศรษฐกิจได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน การประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 ในการแก้ปัญหาการหย่าร้างช่วยให้คู่สมรสเข้าใจปัญหาอย่างลึกซึ้ง เริ่มจากการยอมรับ ทุกข์ คือ ความทุกข์จากชีวิตคู่ที่ไม่มีความสุข ขัดแย้ง หรือไม่เข้าใจกัน ต่อมาคือ สมุทัย หรือสาเหตุของปัญหา เช่น การขาดการสื่อสาร ความคาดหวังที่ไม่ตรงกัน หรือบุคคลที่สาม เมื่อรู้สาเหตุแล้วจึงหาทางนิโรธ หรือการดับทุกข์ เช่น การให้อภัย การปรับตัว และหาทางคืนดี สุดท้ายคือ มรรค หรือแนวทางแก้ไข เช่น การพูดคุยอย่างสันติ การใช้หลักธรรม เช่น ความอดทน เมตตา และสัมมาทิฐิ การนำหลักอริยสัจ 4 มาใช้จะช่วยให้ชีวิตคู่กลับมาสงบและมั่นคงมากขึ้น ดังจะเห็นได้ว่า อริยสัจ 4 (ทุกข์, สมุทัย, นิโรธ, มรรค) เป็นหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่ช่วยแก้ปัญหาชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อประยุกต์ใช้กับปัญหาครอบครัว สามารถช่วยสร้างความเข้าใจ ความปรองดอง และการแก้ปัญหา ช่วยให้เรามองปัญหาครอบครัวอย่างมีระบบ โดยเริ่มจากการยอมรับปัญหา ค้นหาสาเหตุ ตั้งเป้าหมาย และวางแนวทางแก้ไข ด้วยหลักการนี้ ครอบครัวสามารถสร้างความเข้าใจ ความรัก การนำอริยสัจ 4 มาใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาครอบครัวจะทำให้สามารถมองเห็นปัญหาได้

อย่างชัดเจน เข้าใจถึงสาเหตุ และร่วมมือกันแก้ไขด้วยวิธีที่สร้างสรรค์ โดยมีเป้าหมายเพื่อคืนความสงบสุขและความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว และอยู่ร่วมกันได้อย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 เพื่อการพัฒนาครอบครัวของชุมชนวัดกลางใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี” โดยผู้วิจัยนำมาอภิปรายได้ ดังนี้

การพัฒนาครอบครัวของชุมชนวัดกลางใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ยังคงเป็นชุมชนที่ยังประสบปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมายภายในครอบครัวที่ส่งผลโดยตรงต่อชุมชน สังคมทั้ง ปัญหาด้านติดยาเสพติด ปัญหาด้านเศรษฐกิจ และปัญหาด้านการหย่าร้าง เป็นต้น โดยการพัฒนาครอบครัวเป็นรากฐานสำคัญของสังคม การดำเนินกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวต้องคำนึงถึงทั้งบริบทของแต่ละครอบครัว และต้องมีความต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดผลอย่างยั่งยืนในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กวินารัตน์ สุทธิสุคนธ์ และคณะ ได้วิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อสัมพันธภาพในครอบครัวไทย” ผลการวิจัยพบว่า สัมพันธภาพในครอบครัวไทยที่ครอบคลุม 4 ประเด็น ได้แก่ การใช้เวลาในการทากิจกรรมร่วมกันของสมาชิกในครอบครัว การพูดคุยปรึกษาหารือ และการตัดสินใจในเรื่องที่สำคัญต่าง ๆ การแสดงออกซึ่งความรักความเอื้ออาทรต่อกันทั้งทางกาย วาจา ใจ และการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่เหมาะสมของสมาชิกในครอบครัว กลุ่มตัวอย่างสัมพันธภาพอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 56 (กวินารัตน์ สุทธิสุคนธ์ และคณะ, 2560) อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของมนัสนันท์ ประภัสสรพิทยา ได้วิจัยเรื่อง “โปรแกรมพัฒนาชีวิตสำหรับครอบครัวตามหลักพุทธจิตวิทยา” ผลการวิจัยพบว่า 1) การศึกษาเรื่องการพัฒนาชีวิตสำหรับครอบครัวตามหลักพุทธจิตวิทยา พบว่าหลักธรรมที่นำมาใช้ในโปรแกรมฯ ประกอบด้วย 2 หลักธรรม คือ 1) พรหมวิหาร 4 2) ไตรสิกขา โดยออกแบบกิจกรรมภายใต้กรอบภาวนา 4 ได้แก่ การพัฒนาทางกาย การพัฒนาทางสังคม การพัฒนาทางจิตใจ และการพัฒนาทางปัญญา และหลักจิตวิทยา คือ ทฤษฎีการเรียนรู้ของแบนดูร่า 2) โปรแกรมพัฒนาชีวิตสำหรับครอบครัวตามหลักพุทธจิตวิทยา ผ่านประเมินจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน ประกอบด้วย 9 กิจกรรม คือ 1) บ้านของฉัน 2) ธรรมะเจริญใจ 3) นิทานสอนใจดูสื่อสร้างสรรค์ 4) ธรรมสู่นิทรา 5) ธรรมรับอรุณ 6) โยคะหัวเราะ 7) ครอบครัวสื่อสารสร้างสรรค์ 8) อาหารสร้างสุข และ 9) พ่อแม่วางใจ 5 ห้องแห่งชีวิต ออกแบบกิจกรรมโดยอาศัยแนวคิด ทฤษฎีการเรียนรู้ของแบนดูร่าบูรณาการกับแนวปฏิบัติตามหลักไตรสิกขา และโยนิโสมนสิการ โดยฝึกวิธีคิดแบบสามัญลักษณะเข้าใจความเป็นจริงตามกฎธรรมชาติด้วยหลักการและรูปแบบการสอนมาใช้จัดกิจกรรมแบบผสมผสาน เลือกใช้เทคนิคการดำเนินการกระบวนการกลุ่ม เพื่อให้พ่อแม่ได้การเรียนรู้ร่วมกับลูก ผ่านกิจกรรมและเทคนิคที่หลากหลาย เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้รับการอบรมมีการพัฒนาตนเองและเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น สามารถนำไปไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ดีขึ้น (มนัสนันท์ ประภัสสรพิทยา, 2562)

หลักอริยสัจ 4 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ประกอบด้วย ทุกข์ คือความทุกข์ทั้งหลายที่เกิดขึ้นในชีวิต เช่น ความเจ็บป่วย ความพลัดพราก ความผิดหวัง สมุทัย เหตุแห่งทุกข์ คือ ตัณหา ความอยากได้อยากมีไม่รู้จบนิโรธ ความดับทุกข์ คือ การดับตัณหาให้สิ้น มรรค หนทางสู่การดับทุกข์ ได้แก่ อริยมรรคมีองค์ 8 หลักอริยสัจ 4 นี้สอนให้รู้เท่าทันความทุกข์ เข้าใจเหตุของทุกข์ และปฏิบัติเพื่อพ้นทุกข์อย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ

จำเนียร กิ่งแก้ว ได้วิจัยเรื่อง “ผลของการสอนแบบอริยสัจสี่ ที่มีต่อความสามารถในการคิด อย่างมีวิจารณญาณ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านป่าข่า จังหวัดอุบลราชธานี” ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องหลักธรรมของนักเรียนที่เรียนจากวิธีการสอนแบบอริยสัจสี่ หลังเรียนสูงกว่า ก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 2) ความสามารถทางการคิดอย่างมี วิจารณญาณของนักเรียนที่เรียนจากวิธีสอนแบบอริยสัจสี่ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ 0.5 (จำเนียร กิ่งแก้ว, 2560) อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหากิตติพงษ์ ภูมิรา ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา และความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของสามเณรในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบอริยสัจกับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ” ผลการวิจัยพบว่า 1) สามเณรที่เรียนโดยการจัดกา รเรียนรู้แบบอริยสัจกับการจัดการเรียนรู้ แบบบูรณาการ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 2) สามเณรที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบอริยสัจมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.09 3) สามเณรที่เรียนโดย การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ0.09 4) สามเณรที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบอริยสัจกับ การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ มีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 5) สามเณรที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบอริยสัจมีความสามารถในการคิด อย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.09 6) สามเณรที่ เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ มีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (พระมหากิตติพงษ์ ภูมิรา, 2560)

การประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 เพื่อการพัฒนาครอบครัวของชุมชนวัดกลางใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยสามารถนำหลักอริยสัจ 4 มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อพัฒนาความสัมพันธ์ในครอบครัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นความเข้าใจ ความอดทน และการแก้ไขปัญหาที่ต้นเหตุ การตระหนักถึงปัญหา การหาสาเหตุ การตั้งเป้าหมาย และการปฏิบัติที่ถูกต้อง จะช่วยให้ครอบครัวสร้างความสงบสุขได้อย่างยั่งยืน ด้วยเหตุนี้จึงมีส่วนในการพัฒนาทั้งตัวบุคคล ครอบครัว และชุมชน โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระจาตุรงค์ ฐิตญาโณ (พูลเกิด) ได้วิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 เพื่อการพัฒนาครอบครัวของชุมชน บ้านทุ่งสาคร ตำบลปกาสัย อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่” ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาครอบครัวของชุมชนบ้านทุ่งสาคร ตำบลปกาสัย อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ เป็นการกล่าวถึงสถาบันที่เล็กที่สุดเป็นรากฐานที่สำคัญของสังคมมีหน้าที่พัฒนาคุณภาพชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย มีหน้าที่ขัดเกลาสมาชิกในครอบครัว เรียนรู้วิถีชีวิตประเพณีวัฒนธรรม กฎกติกาทางสังคม แต่ครอบครัวในชุมชนสังคมปัจจุบันยังมีปัญหาอยู่ เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาการหย้าร้าง ปัญหาการข่มขืน ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาความเลื่อมล้ำทางสังคม ฯลฯ เป็นปัญหาที่ทำให้ครอบครัวขาดความมั่นคงเสถียรภาพในการพัฒนาครอบครัวให้มีความสุข จำเป็นต้องแก้ไขพัฒนาครอบครัวให้สมบูรณ์เพื่อการดำเนินชีวิต 2) หลักอริยสัจ 4 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทเป็นกระบวนการแก้ปัญหาดับทุกข์ที่แท้จริง 2.1) ทุกข์ (รู้ปัญหา), 2.2) สมุทัย (รู้สาเหตุ), 2.3) นิโรธ (รู้เป้าหมาย), 2.4) มรรค (รู้วิธีการ), และ 3) การประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 เพื่อการพัฒนาครอบครัวของชุมชนบ้านทุ่งสาคร ตำบลปกาสัย อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ 3.1) ปัญหาด้านครอบครัว 3.2) ปัญหาด้านยาเสพติด 3.3) ปัญหา

ด้านเศรษฐกิจ 3.4) ปัญหาด้านการหย่าร้าง (พระจาตุรงค์ ฐิตญาโณ (พูลเกิด), 2565) อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุทิศ สวัสดี ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัยตามหลักอริยสัจ 4 สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา” ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาสภาพการเรียนรู้องค์รวมของนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก ได้แก่ ความจำการตีความการนำไปใช้การวิเคราะห์แยกแยะการประเมินค่าและความคิดสร้างสรรค์ตามลำดับ ผลการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้องค์ความรู้ตามหลักอริยสัจ 4 ของนักเรียนในการเรียนรู้ทางปัญญามี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ ความจำ การสื่อความหมาย การประยุกต์ใช้ การวิเคราะห์แยกแยะ การประเมินค่า และการคิดสร้างสรรค์ 2) ผลการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้พุทธิพิสัยตามหลักอริยสัจ 4 สำหรับสถานศึกษา นำไปพัฒนาการเรียนรู้แก่นักเรียนมัธยมศึกษา ประกอบด้วย 2.1) กำหนดปัญหา 2.2) การตั้งสมมติฐาน 2.3) การวิเคราะห์ข้อมูล 2.4) การทดลองและรวบรวมข้อมูล และกระบวนทัศน์การเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์มีองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ 2.4.1) การเรียนรู้จากประสบการณ์ 2.4.2) การเรียนรู้ทักษะชีวิต 2.4.3) การเรียนรู้ทักษะเทคโนโลยีสารสนเทศ 2.4.4) กิจกรรมพี่สอนน้อง 2.3) เสนอรูปแบบการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัยตามหลักอริยสัจ 4 สำหรับสถานศึกษาประกอบด้วย 2.3.1) เป้าหมายการเรียนรู้ 2.3.2) แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ที่บูรณาการกับศาสตร์การเรียนรู้สมัยใหม่ 2.3.3) ตระหนักถึงการเรียนรู้ 2.3.4) สามารถนำความรู้ไปใช้ได้อย่างเหมาะสมกับยุคสมัยและสถานการณ์ปัจจุบัน 2.3.5) กระบวนทัศน์การเรียนรู้ด้านวัตกรรมใหม่ ๆ (สุทิศ สวัสดี, 2565)

สรุปและข้อเสนอแนะ

ครอบครัว คือ กลุ่มบุคคลที่อาศัยอยู่ร่วมกันมีความผูกพันกัน มีความรักความปรารถนาดีต่อกัน มีความสัมพันธ์ผูกพันกันทางสายโลหิตหรือกฎหมาย เป็นสถาบันพื้นฐานทางสังคมที่มีบทบาทขัดเกลาสมาชิกในครอบครัวโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้พัฒนาต่อไป โดยหลักอริยสัจ 4 คือ อันประกอบด้วย 1) ทุกข์ ระบุปัญหา 2) สมุทัย วิเคราะห์ต้นเหตุ 3) นิโรธ ตั้งเป้าหมาย และ 4) มรรค วางแผนแนวทางแก้ไขหลักอริยสัจ 4 แก้ปัญหายาเสพติดโดยเป็นแนวทางที่ช่วยให้ผู้ติดยาเข้าใจและแก้ไขปัญหา แก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจโดยช่วยให้บุคคลและสังคมเข้าใจและหาทางออกอย่างเป็นระบบ และแก้ปัญหาการหย่าร้างโดยช่วยให้คู่สมรสเข้าใจปัญหาอย่างลึกซึ้ง เริ่มจากการยอมรับและหากระบวนการแก้ปัญหาร่วมกัน หลักอริยสัจ 4 เป็นหลักธรรมที่ช่วยแก้ปัญหาปัญหายาเสพติด ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาครอบครัว ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถช่วยสร้างความเข้าใจ และความปรองดอง ให้มองปัญหาครอบครัวอย่างมีระบบ โดยเริ่มจากการยอมรับปัญหา ค้นหาสาเหตุ ตั้งเป้าหมาย และวางแนวทางแก้ไข ด้วยหลักการนี้สามารถแก้ปัญหาและพัฒนาครอบครัวสร้างความรัก ความเข้าใจ ทำให้มองเห็นปัญหาได้อย่างชัดเจน เข้าใจถึงสาเหตุ และร่วมมือกันแก้ไขด้วยวิธีที่สร้างสรรค์ โดยมีเป้าหมายเพื่อคืนความสงบสุขและความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว และอยู่ร่วมกันได้อย่างยั่งยืน ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ได้แก่ 1) ควรมีการส่งเสริมจากภาครัฐอย่างจริงจัง เพื่อการพัฒนาศักยภาพของประชาชนในชุมชนที่ยังขาดโอกาสและสร้างแหล่งเรียนรูควบคู่กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา 2) ควรสนับสนุน การวิจัยกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาที่มีการนำคำสอนทางพระพุทธศาสนามาต่อยอด และจัดดำเนินการสำหรับ ครอบครัวชุมชนเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชน 3) ควรพัฒนาส่งเสริมการนำหลักอริยสัจ 4 ไปประยุกต์ใช้อย่างเป็น

ระบบทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน และสังคม อีกทั้งข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ ได้แก่ 1) ควรมีกิจกรรมส่งเสริมการอยู่ร่วมให้กับสมาชิกในครอบครัวเพื่อสร้างความรักความสามัคคีร่วมกันในครอบครัว 2) ควรมีการเอาใจใส่สมาชิกในครอบครัวเพื่อทราบถึงปัญหาและหาแนวทางแก้ไข้ร่วมกนในครอบครัว 3) ควรส่งเสริมการนำหลักอริยสัจ 4 มาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างจริงจังเพื่อความผาสุขของคนในครอบครัว นอกจากนี้ ยังมีข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป 1) การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม ในการพัฒนาครอบครัวของชุมชนวัดกลางใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี 2) การส่งเสริมหลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนวัดกลางใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี 3) การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเยาวชนของชุมชนวัดกลางใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

เอกสารอ้างอิง

กวินารัตน์ สุทธิสุคนธ์ และคณะ. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อสัมพันธ์ภายในครอบครัวไทย. วารสารการบริหารท้องถิ่น, 10(2), 151-168.

โฆสิต ปนเปยมรัชฎ. (2532). การพัฒนาประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและการศึกษาแห่งชาติ.

จำเนียร กิ่งแก้ว. (2560). ผลของการสอนแบบอริยสัจสีที่มีต่อความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านป่าข่าจังหวัดอุบลราชธานี. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

พระจาตุรงค์ ฐิตญาโณ (พูลเกิด). (2565). การประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 เพื่อการพัฒนาครอบครัวของชุมชนบ้านทุ่งสาคร ตำบลปกาสัย อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2546). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหากิตติพงษ์ ภูมิรา. (2560). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาและความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของสามเณรในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบอริยสัจกับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พุทธทาสภิกขุ. (2530). ชีวิตคู่. กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ.

มนัสนันท์ ประภัสสรพิทยา. (2562). โปรแกรมพัฒนาชีวิตสำหรับครอบครัวตามหลักพุทธจิตวิทยา. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. กรุงเทพมหานคร: บริษัท นานมีบุ๊คส์.

สุทิศ สวัสดี. (2565). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัยตามหลักอริยสัจ 4 สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

บทความวิชาการ

การธำรงรักษาหัวคะแนนทางการเมืองท้องถิ่น*

MAINTAINING LOCAL POLITICAL CANVASSERS

พิมพ์ภูภรณ์ มากสุวรรณ์*, วิทยาธร ท่อแก้ว, สุภาภรณ์ ศรีดี

Pimphupord Marksuwan*, Wittayatorn Tokeaw, Supaporn Sridee

สาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี ประเทศไทย

School of Communication Arts, Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi, Thailand

*Corresponding author E-mail: stepgift2424@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งนำเสนอแนวคิดและหลักการการธำรงรักษาหัวคะแนนทางการเมืองท้องถิ่น หัวคะแนน คือ บุคคลหรือกลุ่มบุคคลในชุมชนที่มีอิทธิพลในการชักจูงให้ประชาชนเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้ง โดยหัวคะแนนมีบทบาทและมีอิทธิพลและสามารถชักจูงให้ประชาชนในพื้นที่เลือกผู้สมัคร การประสานงานกับผู้มีสิทธิ์เลือกตั้ง การให้ข้อมูลข่าวสาร การนำข้อเรียกร้องของชุมชนไปยังผู้สมัคร การส่งเสริมภาพลักษณ์ของนักการเมืองในสายตาของประชาชน โดยการธำรงรักษาหัวคะแนนมีแนวคิดสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 1) การสร้างตัวกลางการสื่อสารมืออาชีพ ซึ่งหัวคะแนนทำหน้าที่เป็นผู้ถ่ายทอดสารจากผู้สมัครสู่ประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยต้องมีทักษะการสื่อสาร การโน้มน้าวใจ และความเข้าใจบริบททางสังคมและการเมืองในพื้นที่ เพื่อให้สารเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายอย่างตรงจุดและน่าเชื่อถือ 2) การสร้างความซื่อสัตย์และจงรักภักดี เป็นรากฐานของความสัมพันธ์ที่มั่นคงและยั่งยืน หัวคะแนนที่มีความซื่อสัตย์ต่อผู้สมัครและได้รับความเชื่อถือจากประชาชน ส่งผลต่อการรักษาเสียงสนับสนุนได้ และ 3) การปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง ซึ่งหมายถึง การมีปฏิสัมพันธ์และการสนับสนุนกันในระยะยาว ไม่ใช่เฉพาะช่วงก่อนหรือระหว่างการเลือกตั้งเท่านั้น การมีบทบาทสม่ำเสมอช่วยสร้างความผูกพันทางการเมืองอย่างยั่งยืน โดยหลักการสำคัญมี 3 ประการ ได้แก่ 1) ความสัมพันธ์แบบต่างตอบแทน เพื่อส่งเสริมความรู้สึกมีคุณค่าและผลประโยชน์ร่วมกัน 2) ความใกล้ชิดและการสื่อสารตรง เพื่อลดความคลาดเคลื่อนทางข้อมูลและเพิ่มความไว้วางใจ และ 3) การให้สิ่งจูงใจอย่างเหมาะสม เช่น โอกาสในการเข้าถึงตำแหน่งหรือทรัพยากรในชุมชน เพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง แนวคิดและหลักการเหล่านี้เป็นพื้นฐานสำคัญของการจัดการหัวคะแนนที่มีประสิทธิภาพในระบบการเมืองท้องถิ่น

คำสำคัญ: การธำรงรักษา, หัวคะแนน, การเลือกตั้ง, การเมืองท้องถิ่น

Abstract

This academic article aims to explore the concepts and principles underlying the maintenance and retention of local political canvassers. Canvassers are individuals or groups

* Received 7 July 2025; Revised 27 July 2025; Accepted 28 July 2025

within a community who possess influence and the ability to persuade voters to support specific electoral candidates. They play a pivotal role in shaping electoral outcomes by engaging with voters, disseminating political information, conveying community demands to candidates, and enhancing the candidate's public image. The concept of sustaining canvassers can be explained through three key ideas: 1) Establishing professional communication intermediaries – Canvassers function as effective messengers between candidates and the public. To fulfill this role, they must possess strong communication and persuasion skills, as well as a deep understanding of the local socio-political context, ensuring messages are targeted, credible, and well-received. 2) Fostering honesty and loyalty – Trust and loyalty form the foundation of stable and enduring relationships. A canvasser who remains honest and loyal to a candidate and is trusted by the community is more likely to maintain long-term voter support. 3) Maintaining continuous engagement – Sustaining canvassers requires ongoing interaction and mutual support beyond election periods. Regular involvement strengthens long-term political bonds and builds sustainable influence. The article also outlines three core principles for maintaining canvasser relations: 1) Reciprocal relationships – Encouraging mutual benefit and a sense of value in the collaboration; 2) Closeness and direct communication – Reducing information distortion and enhancing trust; and 3) Appropriate incentives – Providing access to opportunities or resources within the community to encourage continued participation. These concepts and principles form the essential foundation for effectively managing canvassers within the local political system.

Keywords: Maintenance, Canvasser, Election Campaign, Local Politics

บทนำ

ในการเมืองท้องถิ่นของประเทศไทยและอีกหลายประเทศที่มีการปกครองแบบประชาธิปไตย หัวคะแนนถือเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเชื่อมโยงระหว่างผู้สมัครหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองกับประชาชนในระดับพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตเลือกตั้งที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีจำนวนมาก การสร้างความสัมพันธ์อันดีและยั่งยืนกับหัวคะแนนจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสามารถในการรักษาฐานเสียงทางการเมือง ทั้งในแง่ของการจัดการหาเสียง การเผยแพร่นโยบาย ตลอดจนการสร้างความไว้วางใจจากประชาชน (พูนสุข พูนสุขเจริญ, 2560) โดยหัวคะแนน (Political Canvasser) ซึ่งหมายถึง บุคคลหรือกลุ่มบุคคลในชุมชนที่มีอิทธิพลหรือสามารถชักจูงให้ประชาชนในพื้นที่เลือกผู้สมัครหรือพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่ง หรือทีมการเมืองใดในท้องถิ่น โดยหัวคะแนนมักจะมีบทบาททั้งในช่วงการเลือกตั้งและในระหว่างวาระการดำรงตำแหน่งของนักการเมือง เช่น การประสานงานกับผู้มีสิทธิ์เลือกตั้ง การให้ข้อมูลข่าวสาร การนำข้อเรียกร้องของชุมชนไปยังผู้มีอำนาจ ตลอดจนการส่งเสริมภาพลักษณ์ของนักการเมืองในสายตาประชาชน (ขัตติยา ใจซื่อ, 2565)

หัวคะแนนมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการหาเสียงเลือกตั้งระดับท้องถิ่น โดยทำหน้าที่เป็น “สะพานเชื่อม” ระหว่างผู้สมัครกับประชาชนในพื้นที่ ด้วยความใกล้ชิดกับชุมชน หัวคะแนนสามารถเข้าถึงกลุ่มผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้อย่างลึกซึ้ง รู้จักภูมิหลัง ความคิด และความต้องการของคนในพื้นที่ จึงมีศักยภาพในการโน้มน้าวและสร้างความไว้วางใจให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งตัดสินใจสนับสนุนผู้สมัครที่ตนดูแล ในบริบทการเมืองท้องถิ่นที่ความสัมพันธ์ส่วนบุคคลและความไว้ใจมีอิทธิพลสูง หัวคะแนนเปรียบเสมือนกลไกสำคัญในการกระจายข้อมูลข่าวสาร นโยบาย และวิสัยทัศน์ของผู้สมัครให้เข้าถึงชุมชนอย่างตรงจุด พวกเขายังมีบทบาทในการระดมพล จัดกิจกรรม และเฝ้าระวังคู่แข่ง ทำให้การหาเสียงเป็นระบบ มีเป้าหมาย และมีพลังในการขับเคลื่อน ด้วยเหตุนี้หัวคะแนนจึงไม่เพียงแต่เป็นผู้ช่วยหาเสียง แต่ยังเป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์การเลือกตั้งที่ส่งผลต่อชัยชนะของผู้สมัครในระดับท้องถิ่นอย่างมีนัยสำคัญ

การธำรงรักษาหัวคะแนนจึงไม่ใช่เพียงแค่การให้รางวัลหรือสิ่งตอบแทนเชิงวัตถุ แต่ยังหมายรวมถึงการสร้างสัมพันธ์ ความไว้วางใจ และความรู้สึกร่วมทางการเมืองระหว่างนักการเมืองกับหัวคะแนนด้วย กระบวนการเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงธรรมชาติของการเมืองในระดับรากหญ้า (Grassroots Politics) ซึ่งมักถูกละเลยในการศึกษาการเมืองกระแสหลักที่เน้นเฉพาะการวิเคราะห์เชิงโครงสร้าง สถาบัน หรืออุดมการณ์ทางการเมือง (Scott, J. C., 1972) ในระดับนานาชาติ งานศึกษาของ (Kitschelt, H. & Wilkinson, S. , 2007) ได้เสนอแนวคิดเรื่อง Clientelism หรือ "การอุปถัมภ์เชิงแลกเปลี่ยน" ซึ่งชี้ให้เห็นว่า การธำรงรักษาความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองกับผู้สนับสนุนในระดับท้องถิ่นมักมีลักษณะของการให้สิ่งตอบแทนเฉพาะเจาะจง (Targeted Benefits) เช่น เงิน สิ่งของ บริการ หรือผลประโยชน์พิเศษ เพื่อแลกกับการสนับสนุนทางการเมือง ความสัมพันธ์ลักษณะนี้พบได้มากในประเทศที่ระบบราชการยังไม่เข้มแข็ง และประชาชนในระดับรากหญ้ายังพึ่งพาการเมืองท้องถิ่นในการเข้าถึงทรัพยากรของรัฐ

ในบริบทของไทย แม้ระบบการเลือกตั้งจะมีพัฒนาการและเปลี่ยนแปลงในหลายระลอก ทั้งในระดับชาติและท้องถิ่น แต่รูปแบบของการเมืองอุปถัมภ์ (Patron-Client Relationship) ก็ยังคงเป็นกลไกสำคัญของการเมืองท้องถิ่นไทยมาจนถึงปัจจุบัน นักการเมืองท้องถิ่นส่วนใหญ่ยังต้องพึ่งพาหัวคะแนนในการรักษาฐานอำนาจทางการเมือง โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทหรือกึ่งเมืองที่เครือข่ายสังคมและความสัมพันธ์ส่วนบุคคลยังมีบทบาทสูง (มานิต ธีระตันติกานต์, 2564) สำหรับการธำรงรักษาหัวคะแนนในบริบทไทยจึงมีลักษณะพิเศษที่ผสมผสานทั้ง Clientelism ในแบบสากล และรูปแบบความสัมพันธ์เชิงวัฒนธรรม เช่น บุญคุณ (Gratitude) ความใกล้ชิด (Proximity) และ ความไว้เนื้อเชื่อใจ (Trustworthiness) ตัวอย่างเช่น นักการเมืองอาจแสดงความเอาใจใส่โดยการเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน เช่น งานบุญ งานบวช งานศพ หรือการเยี่ยมเยียนผู้มีอิทธิพลในพื้นที่เพื่อรักษาสัมพันธภาพอย่างต่อเนื่อง (ธัญญ์นิธิ ศิริพงศ์ไพบูลย์, 2562) อย่างไรก็ตาม การธำรงรักษาหัวคะแนนในบริบทสมัยใหม่ย่อมไม่สามารถอาศัยเพียงการสร้างความสัมพันธ์แบบเดิมเท่านั้น การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีการสื่อสาร และพฤติกรรมของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในยุคดิจิทัล ได้ทำให้รูปแบบการธำรงรักษาหัวคะแนนต้องมีการปรับตัว เช่น การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการสื่อสารกับหัวคะแนน การสร้างทีมงานดิจิทัลเพื่อสนับสนุนภารกิจของหัวคะแนน หรือแม้แต่การให้บทบาทหัวคะแนนเป็นผู้นำความคิดเห็นในกลุ่มออนไลน์ในระดับท้องถิ่น (Schenkkan, N., 2018) โดยการธำรงรักษาหัวคะแนนในระดับท้องถิ่นจึงไม่ควรพิจารณาเพียงด้านเศรษฐกิจหรือผลประโยชน์เท่านั้น หากแต่ควรมองในมิติของสังคม การเมือง และวัฒนธรรมร่วมด้วย โดยเฉพาะในสังคมที่

ความสัมพันธ์ส่วนบุคคลมีความสำคัญสูง เช่น ประเทศไทย การธำรงรักษาหัวคะแนนจึงต้องอาศัยทั้งกลยุทธ์ทางการเมือง ความสามารถในการสื่อสาร การเข้าใจบริบทท้องถิ่น ตลอดจนความสามารถในการจัดการความคาดหวังของทั้งสองฝ่ายอย่างมีประสิทธิภาพ (โอฬาร ถิ่นบางเตียว, 2563) บทความวิชาการฉบับนี้มุ่งวิเคราะห์กลไกและแนวทางการธำรงรักษาหัวคะแนนทางการเมืองท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ โดยอิงจากแนวคิดทางรัฐศาสตร์ สังคมวิทยาการเมือง และจิตวิทยาการเมือง ควบคู่กับกรณีศึกษาและข้อมูลภาคสนาม เพื่อเสนอแนวทางที่สอดคล้องกับบริบทของการเมืองไทยในยุคปัจจุบัน ทั้งนี้ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาระบบการเมืองท้องถิ่นให้มีความโปร่งใส มีประสิทธิภาพ และมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

หลักการธำรงรักษาหัวคะแนนทางการเมืองท้องถิ่น : หลักความสัมพันธ์แบบต่างตอบแทน

ในการเมืองท้องถิ่นของไทย "หัวคะแนน" คือผู้ที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงระหว่างนักการเมืองกับประชาชนในระดับพื้นที่ เป็นทั้งกลไกสนับสนุนหาเสียง และเป็นผู้แทนของนักการเมืองในชุมชน การธำรงรักษาหัวคะแนนจึงไม่ใช่เพียงการมอบสิ่งตอบแทน แต่คือการสร้างความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนผ่านหลักการที่มีรากฐานในวัฒนธรรมไทย โดยเฉพาะ “หลักความสัมพันธ์แบบต่างตอบแทน” (Reciprocity) ซึ่งสะท้อนถึงการแลกเปลี่ยนที่ไม่จำเป็นต้องเท่ากันในเชิงวัตถุ แต่อยู่บนพื้นฐานของความรู้สึกผูกพัน ความไว้วางใจ และความกตัญญู ซึ่งหลักการนี้ไม่เพียงแต่มีนัยสำคัญเชิงวัฒนธรรม แต่ยังเป็นกลยุทธ์เชิงการเมืองที่ทรงพลังในการรักษาเครือข่ายอำนาจในพื้นที่ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์แบบต่างตอบแทนในบริบทของการธำรงรักษาหัวคะแนนจึงช่วยให้เราเข้าใจกลไกอำนาจทางการเมืองท้องถิ่นอย่างลึกซึ้ง โดยความสัมพันธ์แบบต่างตอบแทน หมายถึงการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ การให้และการรับระหว่างบุคคลที่มีความสัมพันธ์ต่อกัน ซึ่งอาจเกิดขึ้นในเชิงวัตถุ เช่น เงิน ของใช้ งาน หรือในเชิงคุณค่าทางสังคม เช่น ความช่วยเหลือ ความภักดี การให้เกียรติ (Mauss, M., 2000) แนวคิดนี้ฝังอยู่ในโครงสร้างทางวัฒนธรรมของสังคมไทย โดยเฉพาะความเชื่อเรื่องบุญคุณและการตอบแทน ซึ่งสอดคล้องกับหลักธรรมในพุทธศาสนา เช่น “รู้คุณ ทดแทนคุณ” ในทางการเมือง ความสัมพันธ์แบบต่างตอบแทนกลายเป็นโครงสร้างหลักของการรักษาหัวคะแนน เพราะนักการเมืองต้องการการสนับสนุน ขณะที่หัวคะแนนต้องการผลประโยชน์ หรือการยอมรับจากผู้มีอำนาจ การแลกเปลี่ยนนี้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและแฝงอยู่ในรูปแบบที่หลากหลาย โดยกลไกการธำรงรักษาหัวคะแนนในระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยใหม่และกึ่งประชาธิปไตย พบว่าการใช้ระบบอุปถัมภ์ทางการเมืองมีต้นทุนแฝงที่ทำลายหลักการประชาธิปไตยในระยะยาว ผู้เขียนเสนอว่าแม้กลยุทธ์เหล่านี้จะได้ผลในระยะสั้น แต่บั่นทอนความเชื่อมั่นในสถาบันการเมือง (Schaffer, F. C., 2020)

ลักษณะของความสัมพันธ์แบบต่างตอบแทนในบริบทของหัวคะแนน ประกอบด้วย 1) การให้โดยมีเงื่อนไขแฝง (Implicit Conditions) นักการเมืองให้สิ่งตอบแทน เช่น เงินทุนสนับสนุน การเข้าถึงทรัพยากรรัฐ หรือโอกาสทางสังคม โดยคาดหวังการตอบแทนในรูปแบบของความภักดี การช่วยหาเสียง และการควบคุมฐานเสียง 2) ความต่อเนื่องของการแลกเปลี่ยน ความสัมพันธ์ไม่ได้จบลงหลังการเลือกตั้ง แต่ดำเนินต่อเนื่องในรูปแบบของการเยี่ยมเยียน การมอบของขวัญ การไถ่ถามสารทุกข์สุกดิบ ซึ่งสร้างความผูกพันทางอารมณ์ 3) แรงกดดันทางสังคม ในบางกรณี ความคาดหวังของชุมชนหรือกลุ่มกดดันให้หัวคะแนนต้อง “ตอบแทน” ความกรุณาของนักการเมืองอย่างต่อเนื่อง แม้ในสถานการณ์ที่ตนไม่ได้ประโยชน์โดยตรง และ 4) การผูกพันทางวัฒนธรรมและ

ศีลธรรม โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบท “การทดแทนบุญคุณ” และความเคารพผู้อาวุโสมีบทบาทสำคัญในความสัมพันธ์แบบต่างตอบแทนนี้ (สุภลักษณ์ กาญจนขุนดี, 2561)

ส่วนกลยุทธ์ที่ใช้หลักต่างตอบแทนในการธำรงรักษาหัวคะแนน ประกอบด้วย 1) การมอบหมายบทบาทในชุมชน นักการเมืองมักมอบบทบาทเชิงสัญลักษณ์หรือเชิงอำนาจให้แก่หัวคะแนน เช่น การตั้งให้เป็นกรรมการชุมชน ที่ปรึกษา หรือผู้ประสานงานโครงการต่าง ๆ ทำให้หัวคะแนนรู้สึกว่าตนมีคุณค่าและได้รับการยอมรับในสายตาคนอื่น ซึ่งเป็นการตอบแทนในเชิงสถานะ (Symbolic Capital) (Bourdieu, P., 1986) 2) การตอบแทนในรูปแบบทางเศรษฐกิจ การสนับสนุนเงินทุนเล็ก ๆ น้อย ๆ สำหรับกิจกรรมในหมู่บ้าน เช่น งานบวช งานศพ หรืองานกีฬา เป็นสิ่งที่หัวคะแนนคาดหวังจากนักการเมือง และนักการเมืองเองก็ใช้โอกาสนี้ในการแสดง “น้ำใจ” เพื่อสร้างความผูกพัน 3) การสร้างความสัมพันธ์เชิงส่วนตัว ความสัมพันธ์เชิงส่วนตัวระหว่างนักการเมืองกับหัวคะแนน เช่น การไปเยี่ยมบ้าน รับประทานอาหารร่วมกัน หรือช่วยเหลือยามเจ็บป่วย สะท้อนความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งเกินกว่าการเมืองแบบผลประโยชน์ ซึ่งมีพลังสูงมากในการรักษาฐานเสียงระยะยาว และ 4) การให้โอกาสและการเข้าถึงเครือข่ายอำนาจ นักการเมืองที่สามารถเชื่อมโยงหัวคะแนนเข้ากับแหล่งทุน หน่วยงานราชการ หรือโครงการของรัฐ สร้างความรู้สึกว่าหัวคะแนน “มีเส้นสาย” และ “ได้รับสิทธิพิเศษ” ซึ่งเป็นรางวัลที่ยิ่งใหญ่ในระบบอุปถัมภ์ (Nelson, M. H., 2010)

แม้หลักความสัมพันธ์แบบต่างตอบแทนจะยังคงมีบทบาทสำคัญในปัจจุบัน แต่แนวโน้มของสังคมที่เปลี่ยนไป เช่น การศึกษาเพิ่มขึ้น การเข้าถึงข้อมูลมากขึ้น ทำให้ความสัมพันธ์แบบนี้ต้องปรับตัว การธำรงรักษาหัวคะแนนในอนาคตจึงควรเสริมด้วย 1) การสร้าง “ความรู้สึกเป็นเจ้าของ” ผ่านการมีส่วนร่วมในนโยบาย 2) การยกระดับคุณภาพชีวิตของหัวคะแนนในเชิงโครงสร้าง 3) การใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารและติดตามผลการทำงาน 4) การเปลี่ยนจากระบบอุปถัมภ์เป็นระบบเครือข่ายเชิงประชาธิปไตย นอกจากนี้การศึกษาของ Nelson, M. H. ในจังหวัดนครปฐม พบว่านักการเมืองท้องถิ่นที่สามารถรักษาหัวคะแนนได้ดีมักมีวิธีการตอบแทนหลากหลาย เช่น การให้ทุนการศึกษาบุตรหลานหัวคะแนน สนับสนุนกิจกรรมทางศาสนา และการมอบหมายให้หัวคะแนนเป็นผู้ประสานงานโครงการพัฒนาในพื้นที่ ขณะเดียวกันงานวิจัยของ (สุภลักษณ์ กาญจนขุนดี, 2561) ชี้ให้เห็นว่า ความสัมพันธ์แบบต่างตอบแทนในบางพื้นที่พัฒนาไปเป็นความสัมพันธ์ทางสายเลือด เช่น การแต่งงานระหว่างลูกหลานนักการเมืองกับลูกหลานหัวคะแนน เพื่อสร้างพันธะถาวร

โดยบทสรุปหลักความสัมพันธ์แบบต่างตอบแทนเป็นหัวใจของการธำรงรักษาหัวคะแนนทางการเมืองท้องถิ่นในสังคมไทย เป็นทั้งกลไกเชิงวัฒนธรรม เชิงสังคม และเชิงการเมือง ที่หล่อหลอมความสัมพันธ์อันดีระหว่างนักการเมืองและผู้สนับสนุน อย่างไรก็ตาม หลักการนี้ต้องปรับตัวให้สอดรับกับการเปลี่ยนแปลงของบริบทสังคม เพื่อให้การธำรงรักษาหัวคะแนนมีความยั่งยืน โปร่งใส และส่งเสริมประชาธิปไตยท้องถิ่นได้

หลักการธำรงรักษาหัวคะแนนทางการเมืองท้องถิ่น : หลักความใกล้ชิดและการสื่อสารโดยตรง

การเมืองท้องถิ่นมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากการเมืองระดับชาติ ทั้งในด้านโครงสร้าง ความสัมพันธ์และรูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชน “หัวคะแนน” คือ หนึ่งในกลไกสำคัญที่ช่วยให้การเมืองท้องถิ่นดำรงอยู่ได้อย่างมีเสถียรภาพและสามารถขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เปรียบเสมือนตัวกลางระหว่าง

นักการเมืองกับประชาชน ฐานเสียงที่มั่นคงของนักการเมืองส่วนหนึ่งจึงขึ้นอยู่กับความสามารถในการธำรงรักษาหัวคะแนนให้เกิดความจงรักภักดี มีแรงจูงใจ และความเชื่อมั่นต่อผู้นำทางการเมือง ในกระบวนการธำรงรักษาหัวคะแนน หลักการหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง คือ "หลักความใกล้ชิดและการสื่อสารโดยตรง" (Proximity and Direct Communication) เนื่องจากการเมืองท้องถิ่นมีบริบทของความเป็นกันเอง ไม่เป็นทางการ และมีลักษณะของความสัมพันธ์เชิงเครือญาติ เพื่อนบ้าน หรือชุมชนอยู่มาก หลักความใกล้ชิดและการสื่อสารโดยตรงจึงกลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างและธำรงความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำทางการเมืองและหัวคะแนนให้มั่นคงยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามการใช้โครงการลดความยากจนเป็นเครื่องมือในการธำรงรักษาความสัมพันธ์กับหัวคะแนนกำลังเป็นที่นิยมมากขึ้น แทนที่วิธีการดั้งเดิมอย่างการแจกเงินหรือของขวัญโดยตรงได้ (Hicken, A. & Nathan, N. L., 2023)

หลักความใกล้ชิด หมายถึง การมีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในเชิงพื้นที่ สังคม และวัฒนธรรมที่ใกล้กัน ไม่ว่าจะเป็นการอยู่อาศัยในพื้นที่เดียวกัน การมีเครือญาติหรือความสัมพันธ์ทางสังคม รวมถึงการมีโลกทัศน์และคุณค่าร่วมกัน ส่วนการสื่อสารโดยตรง (Direct Communication) หมายถึง การพูดคุยหรือสื่อสารโดยไม่ผ่านตัวกลาง เช่น การพบปะ พูดคุย โทรศัพท์ หรือการใช้ช่องทางสื่อสารที่มีการโต้ตอบทันที ซึ่งเอื้อให้เกิดความเข้าใจ ความไว้วางใจ และความรู้สึกใกล้ชิดระหว่างกัน (McNair, B., 2011) เมื่อผู้นำทางการเมืองท้องถิ่นสามารถใช้หลักความใกล้ชิดและการสื่อสารโดยตรงในการปฏิสัมพันธ์กับหัวคะแนนอย่างต่อเนื่อง จะทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่แนบแน่น หัวคะแนนรู้สึกว่าตนมีคุณค่าและมีบทบาทสำคัญในกระบวนการเมือง อันเป็นรากฐานที่มั่นคงในการธำรงรักษาหัวคะแนน (Putnam, R. D., 2000)

ความสำคัญของหลักความใกล้ชิดและการสื่อสารโดยตรงในการธำรงรักษาหัวคะแนน ประกอบด้วย 1) เสริมสร้างความไว้วางใจและความจงรักภักดี ความไว้วางใจ (Trust) เป็นพื้นฐานของความสัมพันธ์เชิงอำนาจและความร่วมมือในทางการเมือง (Hetherington, M. J., 2005) การพบปะพูดคุยอย่างใกล้ชิดและสื่อสารโดยตรงอย่างสม่ำเสมอช่วยลดช่องว่างความไม่เข้าใจ และเสริมสร้างความเชื่อมั่นซึ่งกันและกันได้มากกว่าการสื่อสารผ่านตัวกลางหรือช่องทางที่เป็นทางการ 2) ลดความเสี่ยงจากการเปลี่ยนขั้วทางการเมือง ในระบบการเมืองท้องถิ่นซึ่งมักมีการแข่งขันสูง การธำรงหัวคะแนนให้มั่นคงจึงมีความสำคัญยิ่ง หัวคะแนนที่รู้สึกว่าตน “ได้รับการดูแล” และมีสายสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับนักการเมืองจะมีแนวโน้มที่จะยึดมั่นและไม่แปรพักตร์ง่าย (Ufen, A., 2008) 3) สร้างภาพลักษณ์ผู้นำที่เข้าถึงได้ ผู้นำทางการเมืองที่มีภาพลักษณ์ของ “คนในพื้นที่” “คนกันเอง” ย่อมได้รับการยอมรับมากกว่าผู้นำที่ถูกมองว่าเป็นคนนอก หลักความใกล้ชิดและการสื่อสารโดยตรงจึงทำให้ผู้นำสามารถเสริมสร้างภาพลักษณ์ในมิตินี้ได้อย่างเป็นธรรมชาติ 4) เปิดโอกาสให้หัวคะแนนมีส่วนร่วมและเสนอความคิดเห็น การสื่อสารแบบเผชิญหน้าเปิดโอกาสให้หัวคะแนนสะท้อนปัญหา เสนอแนวทาง หรือแม้แต่ตักเตือนด้วยความหวังดี ซึ่งจะทำให้เกิดความรู้สึกว่า “เสียงของตนมีความหมาย” อันนำไปสู่ความรู้สึกมีส่วนร่วมในกระบวนการเมือง

องค์ประกอบของหลักการความใกล้ชิดและการสื่อสารโดยตรง การธำรงรักษาหัวคะแนนผ่านหลักความใกล้ชิดและการสื่อสารโดยตรงจะมีประสิทธิภาพมากขึ้น หากมีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) การมีปฏิสัมพันธ์อย่างสม่ำเสมอ ความต่อเนื่องเป็นกุญแจสำคัญของความสัมพันธ์ที่มั่นคง 2) การสื่อสารแบบสองทาง (Two-way Communication) ไม่ใช่เพียงการส่งสารฝ่ายเดียว แต่ต้องเปิดพื้นที่ให้หัวคะแนนสื่อสารตอบโต้ได้ (Lasswell, H. D., 1948) 3) ความเป็นกันเองและภาษาที่เข้าถึงง่าย การใช้ภาษาท้องถิ่นหรือภาษาที่เป็นกันเองช่วยลดความตึง

เครียดและสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตร และ 4) การแสดงออกถึงความเอาใจใส่เป็นรายบุคคล เช่น การจดจำชื่อสมาชิกในครอบครัว หรือเหตุการณ์สำคัญในชีวิตของหัวคะแนน ความท้าทายในการประยุกต์ใช้หลักความใกล้ชิดและการสื่อสารโดยตรง แม้ว่าหลักนี้จะเป็นพื้นฐานที่ทรงพลัง แต่การนำไปใช้ก็อาจมีข้อจำกัด เช่น ภาระงานของนักการเมือง ทำให้ไม่สามารถพบปะหัวคะแนนได้ทั่วถึงเสมอ การเติบโตของชุมชนเมือง ขนาดพื้นที่และประชากรที่เพิ่มขึ้นอาจลดระดับความใกล้ชิด การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี การพึ่งพาเทคโนโลยีอาจทำให้เกิดการสื่อสารที่ห่างเหินมากขึ้น หากไม่ใช้ควบคู่กับการสื่อสารโดยตรง โดยในเชิงยุทธศาสตร์ ควรสร้างระบบการนัดพบหัวคะแนนรายเดือนหรือรายไตรมาส จัดอบรมการสื่อสารแบบเผชิญหน้าให้แก่ทีมงาน ใช้เทคโนโลยีเสริม เช่น ไลน์กลุ่มเฉพาะกิจควบคู่การพบปะจริง และสร้างทีมผู้ประสานงานในแต่ละหมู่บ้านหรือชุมชนย่อยให้สามารถดูแลการสื่อสารใกล้ชิดแทนเมื่อจำเป็น ดังนั้นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น แอปพลิเคชันมือถือและสื่อสังคมออนไลน์ได้เปลี่ยนแปลงวิธีการธำรงรักษาความสัมพันธ์กับหัวคะแนนได้ผ่านการสื่อสารรูปแบบใหม่ แต่ก็ยังคงหลักการพื้นฐานของระบบอุปถัมภ์ที่เห็นหน้าเห็นตากันไว้ แต่ปรับรูปแบบให้ทันสมัยขึ้น (Gonzalez-Ocantos, E., 2021) นอกจากนี้ความสัมพันธ์ระหว่างการซื้อเสียงกับการธำรงรักษาหัวคะแนนในระยะยาว เน้นว่าการปฏิบัติซื้อเสียงจะบ่อนทำลายหลักนิติธรรมแม้จะถูกทำให้ถูกกฎหมายในบางรูปแบบ (Mares, I. & Young, L., 2023)

บทสรุปหลักความใกล้ชิดและการสื่อสารโดยตรงถือเป็นแกนกลางของการธำรงรักษาหัวคะแนนในบริบทการเมืองท้องถิ่นที่มีลักษณะเชิงสัมพันธ์สูง นักการเมืองที่สามารถรักษาหลักนี้ไว้ได้อย่างสม่ำเสมอจะสามารถสร้างพันธะผูกพันที่มั่นคง และยั่งยืนต่อระบบการเมืองของตน การพัฒนาเทคนิคการสื่อสารแบบใกล้ชิดทั้งในเชิงพื้นที่และเชิงจิตวิทยา จึงควรถูกบรรจุในยุทธศาสตร์ทางการเมืองท้องถิ่นอย่างจริงจัง

หลักการธำรงรักษาหัวคะแนนทางการเมืองท้องถิ่น : หลักการสร้างสิ่งจูงใจ

การเมืองท้องถิ่นของไทยมีลักษณะเป็นความสัมพันธ์แบบใกล้ชิดระหว่างนักการเมืองและประชาชนในพื้นที่ ซึ่งในกระบวนการเลือกตั้ง หนึ่งในกลไกสำคัญที่ช่วยสนับสนุนและผลักดันให้นักการเมืองท้องถิ่นสามารถรักษาอำนาจทางการเมืองได้อย่างยั่งยืน คือ “หัวคะแนน” หรือ “เครือข่ายทางการเมือง” กลุ่มบุคคลที่มีบทบาทในการสร้างฐานเสียง ให้ข้อมูลข่าวสาร ชักชวน และโน้มน้าวประชาชนในพื้นที่ให้สนับสนุนผู้สมัครคนใดคนหนึ่ง การธำรงรักษาหัวคะแนนให้ยังคงจงรักภักดีและปฏิบัติงานทางการเมืองต่อเนื่อง จำเป็นต้องใช้กลยุทธ์หลายรูปแบบ หนึ่งในหลักการสำคัญ คือ “หลักการสร้างสิ่งจูงใจรูปแบบต่าง ๆ ” (Incentive-based Approach) ซึ่งมีความหมายครอบคลุมถึงการให้ผลตอบแทนหรือคุณค่าบางประการแก่หัวคะแนน ทั้งในรูปแบบวัตถุและนามธรรม เพื่อสร้างความผูกพันและแรงจูงใจในการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง

สิ่งจูงใจ (Incentive) หมายถึง แรงจูงใจหรือผลตอบแทนที่ใช้กระตุ้นพฤติกรรมของบุคคลในทิศทางที่พึงประสงค์ (Deci, E. L. & Ryan, R. M., 1985) ในบริบทของการเมืองท้องถิ่น สิ่งจูงใจคือผลประโยชน์บางประการที่นักการเมืองหรือผู้สมัครมอบให้กับหัวคะแนนเพื่อแลกเปลี่ยนกับการสนับสนุน ไม่ว่าจะเป็นการหาเสียง การโน้มน้าวผู้มีสิทธิ์เลือกตั้ง หรือการช่วยเผยแพร่นโยบายของผู้สมัคร โดยสิ่งจูงใจสามารถจำแนกได้เป็นหลายประเภท ได้แก่ 1) สิ่งจูงใจทางเศรษฐกิจ เช่น เงินสด รายได้จากงานโครงการ สัญญาจ้างงาน 2) สิ่งจูงใจทางสังคม เช่น การ

ได้รับการยอมรับ การมีสถานะในชุมชน 3) สิ่งจูงใจทางการเมือง เช่น ตำแหน่งในระบบราชการท้องถิ่น 4) สิ่งจูงใจเชิงอุดมการณ์ เช่น ความรู้สึกมีส่วนร่วมในอุดมการณ์หรือนโยบายของพรรค

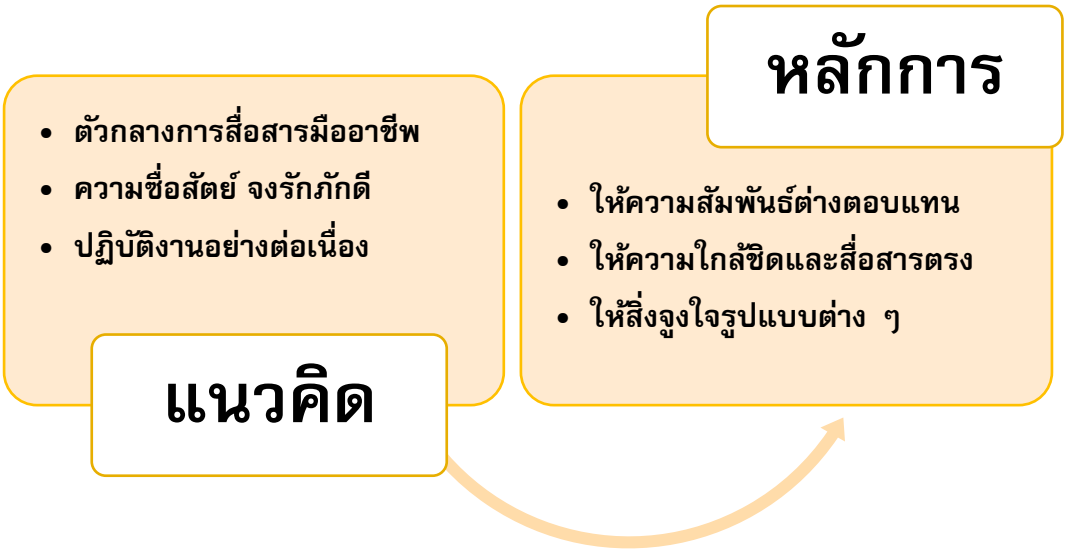
ประเภทของสิ่งจูงใจที่ใช้ในการธำรงรักษาหัวคะแนน ได้แก่ 1) สิ่งจูงใจทางเศรษฐกิจ (Economic Incentives) หัวคะแนนจำนวนไม่น้อยมีแรงจูงใจจากผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจโดยตรง เช่น ค่าตอบแทนในการลงพื้นที่ รายได้จากการทำงานในโครงการที่นักการเมืองสนับสนุน โอกาสในการได้รับผลประโยชน์จากนโยบายหรือการจัดสรรงบประมาณ สิ่งจูงใจทางเศรษฐกิจมักเป็นรูปธรรมและให้ผลในระยะสั้น แต่มีพลังโน้มน้าวสูง โดยเฉพาะในพื้นที่ที่ประชาชนมีรายได้ต่ำ งานวิจัยของ Kitschelt, H. & Wilkinson, S. ชี้ให้เห็นว่าในประเทศกำลังพัฒนา การใช้ประโยชน์เชิงวัตถุเพื่อดึงดูดเครือข่ายทางการเมืองยังเป็นวิธีการที่ได้ผล 2) สิ่งจูงใจทางสังคม (Social Incentives) (Kitschelt, H. & Wilkinson, S. , 2007) ในบางกรณี หัวคะแนนไม่ได้รับผลตอบแทนเป็นตัวเงิน แต่ได้รับการยอมรับจากชุมชน ได้รับการยกย่องว่าเป็น “คนของนักการเมือง” ซึ่งหมายถึงการมีสถานะทางสังคมในหมู่บ้านหรือชุมชน เช่น ได้รับเชิญเข้าร่วมกิจกรรมสำคัญ ได้รับความไว้วางใจในการเป็นตัวแทนประชาชนในเวทีต่าง ๆ สิ่งจูงใจทางสังคมช่วยสร้างความภาคภูมิใจในบทบาท และนำไปสู่ความจงรักภักดีที่ยั่งยืนกว่าสิ่งจูงใจทางเศรษฐกิจ (Verba, S. et al., 1995) 3) สิ่งจูงใจทางการเมือง (Political Incentives) นักการเมืองท้องถิ่นบางรายให้ตำแหน่งหรือโอกาสในการมีบทบาททางการเมืองแก่หัวคะแนน เช่น การแต่งตั้งเป็นผู้ช่วยสมาชิกสภาเทศบาล หรือให้โควตาเป็นกรรมการในโครงการต่าง ๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การได้รับอำนาจหน้าที่แม้เพียงเล็กน้อยสามารถเสริมแรงจูงใจให้บุคคลเหล่านี้รู้สึกมีคุณค่าและมีส่วนร่วมในอำนาจ (Fox, J., 1992) 4) สิ่งจูงใจทางอุดมการณ์และจิตใจ (Ideological/Moral Incentives) หัวคะแนนบางรายมีแรงผลักดันจากอุดมการณ์ทางการเมือง ความเชื่อในความสามารถของนักการเมือง หรือต้องการเห็นชุมชนพัฒนาในทางที่ดี เช่น ความศรัทธาในตัวผู้นำ หรือการมองเห็นนโยบายของผู้สมัครว่าเป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม สิ่งจูงใจในลักษณะนี้อาจไม่มีมูลค่าทางวัตถุ แต่มีพลังมากในการสร้างความผูกพันทางจิตใจ (Mansbridge, J., 2003)

กลยุทธ์การใช้สิ่งจูงใจเพื่อรักษาหัวคะแนน ประกอบด้วย 1) การออกแบบสิ่งจูงใจให้เหมาะกับบริบทชุมชน นักการเมืองควรเข้าใจบริบทของพื้นที่ เช่น หากพื้นที่มีปัญหาปากท้องมาก อาจใช้สิ่งจูงใจทางเศรษฐกิจ หากพื้นที่มีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างชุมชน อาจเน้นสิ่งจูงใจทางสังคม แนวคิดนี้สอดคล้องกับแนวคิด “Contextual Incentives” ที่เสนอโดย (Schaffer, F. C. , 2007) 2) การสร้างระบบผลตอบแทนระยะยาว แทนที่จะให้ผลตอบแทนแบบจ่ายครั้งเดียว นักการเมืองควรสร้างระบบผลตอบแทนอย่างต่อเนื่อง เช่น ให้หัวคะแนนมีบทบาทในกิจกรรมของรัฐท้องถิ่น หรือเข้าร่วมคณะกรรมการต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ กลยุทธ์นี้ช่วยสร้าง “ผลตอบแทนแบบสะสม” ซึ่งส่งเสริมความภักดีระยะยาว (Keefer, P. & Khemani, S., 2005) 3) การใช้สิ่งจูงใจผสมผสาน ในทางปฏิบัติ นักการเมืองประสบความสำเร็จมากที่สุดเมื่อใช้สิ่งจูงใจหลายรูปแบบควบคู่กัน เช่น การให้ค่าตอบแทนเบื้องต้นควบคู่กับการยกย่องเชิดชูในที่สาธารณะ หรือการสร้างอุดมการณ์ทางการเมืองให้หัวคะแนนรู้สึกมีส่วนร่วมในความสำเร็จของพรรค หรือกลุ่มการเมือง 4) การสร้างความสัมพันธ์แบบแลกเปลี่ยนระยะยาว (Reciprocal Relationship) การธำรงรักษาหัวคะแนนต้องสร้าง “ความสัมพันธ์แบบต่างตอบแทน” (Reciprocity) ซึ่งทั้งสองฝ่ายได้รับประโยชน์ ไม่ใช่แค่ในช่วงเลือกตั้ง แต่รวมถึงช่วงเวลาปกติด้วย (Scott, J. C., 1972) เช่น การช่วยเหลือครอบครัวหัวคะแนนเมื่อเกิดปัญหา การแสดงน้ำใจในงานศพ งานแต่ง หรือช่วยเหลือเมื่อมีภัยพิบัติ ข้อพึงระวังใน

การใช้สิ่งจูงใจ แม้สิ่งจูงใจจะเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ แต่หากใช้ไม่ระมัดระวังอาจก่อให้เกิดผลเสีย เช่น การใช้เงินสดอาจทำให้เกิดการซื้อเสียง ซึ่งขัดต่อกฎหมายเลือกตั้ง (พ.ร.บ.เลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น พ.ศ. 2562) สิ่งจูงใจทางการเมืองอาจก่อให้เกิดระบบอุปถัมภ์ (Patronage System) ที่ทำให้ระบบราชการท้องถิ่นขาดความเป็นธรรมและประสิทธิภาพ สิ่งจูงใจที่ไม่ยั่งยืนอาจทำให้หัวคะแนนเปลี่ยนฝ่ายได้ง่ายเมื่อมีข้อเสนอที่ดีกว่า

บทสรุปหลักการสร้างสิ่งจูงใจรูปแบบต่าง ๆ เป็นหัวใจสำคัญของการธำรงรักษาหัวคะแนนทางการเมืองท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ การใช้สิ่งจูงใจที่เหมาะสมตามบริบท ความต้องการ และค่านิยมของหัวคะแนนแต่ละราย จะช่วยสร้างความผูกพัน ความจงรักภักดี และส่งผลให้เกิดเครือข่ายการเมืองที่มั่นคง อย่างไรก็ตาม การใช้สิ่งจูงใจควรอยู่ภายใต้กรอบจริยธรรม กฎหมาย และหลักธรรมาภิบาล เพื่อไม่ให้กลายเป็นเครื่องมือแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ การส่งเสริมให้หัวคะแนนมีแรงจูงใจทางอุดมการณ์หรือจิตสำนึกเพื่อพัฒนาท้องถิ่นจึงเป็นสิ่งที่ควรได้รับความสนใจอย่างยิ่ง (วิทยาธร ท่อแก้ว, 2568)

แนวคิดการธำรงรักษาหัวคะแนนทางการเมืองท้องถิ่นสามารถอธิบายได้ผ่าน 3 แนวคิด ได้แก่ 1) การสร้างตัวกลางการสื่อสารมืออาชีพ หัวคะแนนทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสารระหว่างผู้สมัครกับประชาชนในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ การมีทักษะการสื่อสาร การโน้มน้าว และการประเมินบริบททางสังคม-การเมืองในท้องถิ่นอย่างมืออาชีพ ช่วยให้สารจากผู้สมัครเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายอย่างตรงจุดและน่าเชื่อถือ 2) การสร้างความซื่อสัตย์และจงรักภักดี ความไว้วางใจและความภักดีต่อกันระหว่างนักการเมืองกับหัวคะแนนเป็นพื้นฐานสำคัญ หัวคะแนนที่มีความซื่อสัตย์มักได้รับความเชื่อถือจากประชาชน และสามารถรักษาฐานเสียงได้อย่างมั่นคง และ 3) การปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง การธำรงรักษาหัวคะแนนต้องอาศัยการมีปฏิสัมพันธ์และสนับสนุนกันอย่างสม่ำเสมอ ไม่ใช่เพียงในช่วงเลือกตั้ง การทำงานต่อเนื่องช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนและเสริมความผูกพันในระยะยาว ส่วนหลักการการธำรงรักษาหัวคะแนนทางการเมืองท้องถิ่นมี 3 ประการสำคัญที่ช่วยสร้างความผูกพันและรักษาความร่วมมืออย่างยั่งยืน ได้แก่ 1) การให้ความสัมพันธ์ต่างตอบแทน ความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองกับหัวคะแนนควรอยู่บนพื้นฐานของการแลกเปลี่ยนประโยชน์ซึ่งกันและกัน เช่น การช่วยเหลือเมื่อมีปัญหา สนับสนุนกิจกรรม หรือให้การตอบแทนในรูปแบบที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดความรู้สึกมีคุณค่าและพร้อมสนับสนุนกันอย่างต่อเนื่อง 2) การให้ความใกล้ชิดและสื่อสารตรง การพบปะพูดคุยอย่างใกล้ชิด ช่วยให้หัวคะแนนรู้สึกถึงความสำคัญและความไว้วางใจ การสื่อสารโดยตรงลดความคลาดเคลื่อนของข้อมูลและเสริมสร้างความเข้าใจตรงกัน และ 3) การให้สิ่งจูงใจรูปแบบต่าง ๆ การให้ผลตอบแทนที่เหมาะสม เช่น ตำแหน่ง การสนับสนุนทุน หรือโอกาสในชุมชน เป็นแรงจูงใจสำคัญที่ช่วยกระตุ้นการมีส่วนร่วมและสร้างแรงจูงใจในการทำงานอย่างต่อเนื่อง ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงการธำรงรักษาหัวคะแนนทางการเมืองท้องถิ่น

สรุป

หัวใจของการธำรงรักษาหัวคะแนน อยู่ที่ “ความสัมพันธ์ระยะยาวที่มีความไว้วางใจ ความใกล้ชิด และผลประโยชน์ร่วมกัน” ซึ่งสามารถแจกแจงออกได้เป็นองค์ประกอบสำคัญ คือ ประการแรก ความไว้วางใจและความภักดี (Trust & Loyalty) ความเชื่อใจระหว่างนักการเมืองและหัวคะแนนเป็นรากฐานที่สำคัญ หากหัวคะแนนเชื่อมั่นในเจตนา ความซื่อสัตย์ และความจริงใจของนักการเมือง ก็พร้อมจะทุ่มเทแรงกายแรงใจช่วยหาเสียงอย่างต่อเนื่อง ประการที่สอง การมีปฏิสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง (Consistent Engagement) ความสัมพันธ์ต้องไม่จำกัดแค่ช่วงเลือกตั้ง นักการเมืองต้องสื่อสาร พูดคุย เยี่ยมเยียน หรือสนับสนุนหัวคะแนนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อรักษาความสัมพันธ์ไม่ให้ขาดตอน ประการที่สาม ผลประโยชน์ร่วมกันและความรู้สึกมีคุณค่า (Reciprocal Benefit & Value Recognition) หัวคะแนนต้องรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าและได้รับผลตอบแทนที่เหมาะสม เช่น โอกาสในการมีส่วนร่วมทางสังคม ทรัพยากร หรือผลประโยชน์ที่ตอบโจทย์ชุมชน ซึ่งกล่าวโดยสรุป หัวใจของการธำรงรักษาหัวคะแนน คือ การดูแลรักษาความสัมพันธ์บนพื้นฐานของความจริงใจ ความใส่ใจ และความร่วมมือที่มีเป้าหมายร่วมกันระหว่างนักการเมืองกับหัวคะแนนอย่างมั่นคง

หลักการธำรงรักษาหัวคะแนนทางการเมือง สามารถสรุปอย่างเป็นระบบด้วยคำย่อว่า M-A-I-N-T-A-I-N O-K ที่มีความหมายถึงการธำรงรักษาอย่างดีเยี่ยม ซึ่งแต่ละตัวอักษรแสดงถึงองค์ประกอบหลักที่สำคัญ ดังนี้

M = Mutual Benefit (ผลประโยชน์ร่วมกัน) ความสัมพันธ์ควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ที่ทั้งสองฝ่ายพึงพอใจ

A = Accessibility (การเข้าถึงได้ง่าย) นักการเมืองควรเปิดช่องทางให้หัวคะแนนเข้าถึงได้ตลอดเวลา ไม่ใช่แค่ช่วงเลือกตั้ง

I = Integrity (ความซื่อสัตย์) ความไว้วางใจเกิดจากความซื่อสัตย์ของทั้งสองฝ่าย ซึ่งเป็นแกนหลักของความสัมพันธ์ระยะยาว

N = Networking (การสร้างเครือข่าย) หัวคะแนนควรได้รับการสนับสนุนให้ขยายเครือข่ายและรักษาความสัมพันธ์กับชุมชน

T = Trust Building (การสร้างความไว้วางใจ) ต้องมีการสื่อสารอย่างตรงไปตรงมา และให้คำมั่นสัญญาอย่างมีความรับผิดชอบ

A = Appreciation (การให้คุณค่า) นักการเมืองต้องแสดงความขอบคุณและเห็นคุณค่าหัวคะแนนอย่างสม่ำเสมอ

I = Incentive (แรงจูงใจ) การให้สิ่งตอบแทนที่เหมาะสม ไม่จำเป็นต้องเป็นเงิน แต่อาจเป็นโอกาสหรือการสนับสนุนทางสังคม

N = Non-stop Engagement (การมีปฏิสัมพันธ์ต่อเนื่อง) การติดต่อสื่อสารและสนับสนุนต้องดำเนินอย่างสม่ำเสมอ ไม่เฉพาะช่วงเลือกตั้ง

O = Openness (ความเปิดเผย) ความโปร่งใสในการทำงานและตัดสินใจจะสร้างความเชื่อมั่นให้หัวคะแนน

K = Knowledge Sharing (การแลกเปลี่ยนความรู้) ส่งเสริมให้หัวคะแนนมีข้อมูล ข้อเท็จจริง และแนวทางการสื่อสารทางการเมืองที่ถูกต้อง

หลักการเหล่านี้จะช่วยให้การธำรงรักษาหัวคะแนนเกิดขึ้นอย่างยั่งยืน มีประสิทธิภาพ และสร้างพลังสนับสนุนทางการเมืองในระดับท้องถิ่นได้อย่างมั่นคงต่อเนื่องและยาวนาน

เอกสารอ้างอิง

ขัตติยา ใจซื่อ. (2565). พฤติกรรมการเลือกตั้งของประชาชนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธัญญ์นิธิ ศิริพงศ์ไพบูลย์. (2562). การเมืองวัฒนธรรมกับการเลือกตั้งท้องถิ่นในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์วิจัยการเมืองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พูนสุข พูนสุขเจริญ. (2560). พฤติกรรมการเลือกตั้งกับบทบาทของหัวคะแนน : กรณีศึกษาเทศบาลเมืองในภาคกลาง. วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 25(2), 115-132.

มานิต ธีระตันติกานต์. (2564). อุปถัมภ์ทางการเมืองท้องถิ่นไทย: วิถี ความสัมพันธ์ และการเปลี่ยนแปลง. วารสารรัฐศาสตร์ปริทรรศน์, 31(1), 59-78.

วิทยาธร ท่อแก้ว. (2568). แนวทางการพัฒนาทักษะการสื่อสารของหัวคะแนนเพื่อการหาเสียงเลือกตั้งท้องถิ่น. วารสารสังคมพัฒนศาสตร์, 8(2), 176-188.

สุภลักษณ์ กาญจนขุนดี. (2561). การเลือกตั้งท้องถิ่นกับประชาธิปไตยรากหญ้า. กรุงเทพมหานคร: มติชน.

โอหาร ถิ่นบางเตียว. (2563). การธำรงรักษาอำนาจผ่านกลไกชุมชน: กรณีศึกษาการเลือกตั้งผู้บริหาร อปท. วารสารการเมืองท้องถิ่นศึกษา, 18(3), 85-105.

Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. In J. Richardson (Ed.), Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education (pp. 241-258). Connecticut: Greenwood.

Deci, E. L. & Ryan, R. M. (1985). Intrinsic motivation and self-determination in human behavior. New York: Springer.

Fox, J. (1992). Democratization and local power: The politics of adjustment in Mexico. WorldDevelopment, 20(9), 1403-1417.

Gonzalez-Ocantos, E. (2021). The Digital Transformation of Political Clientelism: NewTechnologies and Old Practices. London: Oxford University Press.

Hetherington, M. J. (2005). Why Trust Matters: Declining Political Trust and the Demise of American Liberalism. New Jersey: Princeton University Press.

Hicken, A. & Nathan, N. L. (2023). The Political Logic of Poverty Relief: Electoral Strategies andSocial Policy in Southeast Asia. Cambridge: Cambridge University Press.

Keefer, P. & Khemani, S. (2005). Democracy, public expenditures, and the poor. World Bank Research Observer, 20(1), 1-27.

Kitschelt, H. & Wilkinson, S. (2007). Patrons, Clients and Policies: Patterns of Democratic Accountability and Political Competition. Cambridge: Cambridge: Cambridge UniversityPress.

Lasswell, H. D. (1948). The structure and function of communication in society. In L. Bryson (Ed.), The Communication of Ideas (pp. 37-51). New York: Harper and Row.

Mansbridge, J. (2003). Rethinking representation. American Political Science Review, 97(4), 515-528.

Mares, I. & Young, L. (2023). Conditional Compliance: The Politics of Vote Buying and Electoral Corruption. Illinois: University of Chicago Press.

Mauss, M. (2000). The Gift: The form and reason for exchange in archaic societies (W. D. Halls,Trans.). New York: W.W. Norton.

McNair, B. (2011). An Introduction to Political Communication. (5th ed.). New York: Routledge.

Nelson, M. H. (2010). Local Government Reform in Thailand. In J. Funston (Ed.), Divided Over Thaksin (pp. 115-138). Terrace: ISEAS Publishing.

Putnam, R. D. (2000). Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community. New York: Simon & Schuster.

Schaffer, F. C. (2007). Elections for sale: The causes and consequences of vote buying. Colorado: Lynne Rienner Publishers.

_____ (2020). The Hidden Costs of Political Machines: How Clientelism Undermines Democracy. Cambridge: Cambridge University Press.

Schenkkan, N. (2018). Digital Authoritarianism in the Local Politics. Washington: Freedom HouseReport.

Scott, J. C. (1972). Patron-Client Politics and Political Change in Southeast Asia. The AmericanPolitical Science Review, 66(1), 91-113.

Ufen, A. (2008). Political party and party system institutionalization in Southeast Asia: Lessonsfor democratic consolidation in Indonesia, the Philippines and Thailand. The PacificReview, 21(3), 327-350.

Verba, S. et al. (1995). Voice and equality: Civic voluntarism in American politics. Massachusetts: Harvard University Press.

บทความวิจัย

การคงอยู่ของพนักงานสถาบันการบินพลเรือน*

EMPLOYEE RETENTION OF CIVIL AVIATION TRAINING CENTER

วรันตรี ปลั่งวัฒนะ*, พันศักดิ์ เนินทราย, กฤชมน มีลังค์

Warantri Plangwattana*, Pansak Nernsai, Kritchamon Meelang

กองวิชาวิทยาการการบิน สถาบันการบินพลเรือน กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Aviation Science Management Division, Civil Aviation Training Center, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: warantri@catc.or.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ เปรียบเทียบการคงอยู่ของพนักงานสถาบันการบินพลเรือน จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ และระยะเวลาในการทำงาน เป็นการวิจัยเชิง ประชากร ได้แก่ พนักงานสถาบันการบินพลเรือน จำนวน 329 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พนักงานสถาบันการบินพลเรือน ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย ด้วยสูตรการคำนวณของเครจซี่และมอร์แกน จำนวน 189 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามผ่านทางออนไลน์ ประเภทมาตรประมาณค่า โดยมีเกณฑ์การกำหนดค่า น้ำหนักคะแนน 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ท สถิติที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ค่าที ค่าเอฟ ผลการศึกษา พบว่า ผลการเปรียบเทียบการคงอยู่ของพนักงานสถาบันการบินพลเรือน จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ และระยะเวลาในการทำงาน ด้านเพศ เพศชายมีระดับความคิดเห็นสูงกว่าเพศหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ด้านอายุและระยะเวลาในการทำงาน มีระดับความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ด้านระดับการศึกษา มีจำนวน 2 คู่ ได้แก่ กลุ่มที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี กับกลุ่มที่มีระดับการศึกษาปริญญาเอก และกลุ่มที่มีระดับการศึกษาปริญญาโท กับกลุ่มที่มีระดับการศึกษาปริญญาเอกแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และด้านรายได้ พบว่า มีจำนวน 2 คู่ ได้แก่ กลุ่มที่มีรายได้เพียงพอและเหลือเก็บ กับกลุ่มที่มีรายได้ไม่เพียงพอแต่ไม่มีหนี้สิน และกลุ่มที่มีรายได้เพียงพอแต่ไม่เหลือเก็บ กับกลุ่มที่มีรายได้ไม่เพียงพอแต่ไม่มีหนี้สิน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: การคงอยู่ของพนักงาน, รายได้, สถาบันการบินพลเรือน

Abstract

This research article aims to compare the employee retention of the Civil Aviation Training Center, classified by gender, age, educational level, income, and tenure. The study population consisted of 329 CATC employees, with a sample of 189 employees selected through simple

* Received 6 July 2025; Revised 26 July 2025; Accepted 28 July 2025

random sampling based on Krejcie and Morgan's formula. The research instrument was a questionnaire distributed online, employing a Likert-type rating scale with five levels of agreement. Descriptive statistics such as percentage, mean, and standard deviation were used, along with t-test and F-test analyses. The findings revealed that, in terms of gender, male employees exhibited significantly higher levels of retention-related opinions compared to female employees at the 0.05 significance level. Regarding age and tenure, no significant differences were found. In terms of educational level, two significant pairs were identified. Employees with a bachelor's degree compared to those with a doctoral degree, and employees with a master's degree compared to those with a doctoral degree, both differing significantly at the 0.05 level. Regarding income, two significant pairs were found. Employees with sufficient income and savings compared to those with insufficient income but no debt, and employees with sufficient income but no savings compared to those with insufficient income but no debt, both showing significant differences at the 0.05 level.

Keywords: Employee Retention, Income, Civil Aviation Training Center

บทนำ

ปัจจุบันโลกาภิวัตน์ในด้านต่าง ๆ เช่น เศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี ส่งผลกระทบต่อทั้งองค์กรภาครัฐและเอกชน ทำให้องค์กรจะต้องปรับตัวอย่างรวดเร็วเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับ Wolff ที่ได้ศึกษาเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงโลก และโลกเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี ผลการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการบริหารทรัพยากรบุคคลจะต้องคำนึงถึงการใช้เทคโนโลยีให้สอดคล้องกับระดับขององค์กร โดยองค์กรและนโยบายมีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางของเทคโนโลยีเพื่อสร้างความเป็นธรรมและความโปร่งใส เพื่อให้ระดับการคงอยู่ของบุคลากรมีความคลาดเคลื่อนน้อยที่สุด (Wolff, J., 2021) การแข่งขันที่รุนแรงบีบให้องค์กรต้องเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันเพื่อความอยู่รอด โดยมีการนำแนวคิดและทฤษฎีด้านการบริหารมาประยุกต์ใช้เพื่อเสริมจุดแข็ง ทั้งในด้านเทคนิคการจัดการและเทคโนโลยี โดย Kuswoyo, A. et al. ได้กล่าวว่า การจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่เหมาะสมล้วนมาจากการประยุกต์ใช้ทฤษฎีต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมองค์กรโดยการวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อนเป็นสำคัญ (Kuswoyo, A. et al., 2021) กอปรกับ หนึ่งในประเด็นสำคัญที่ได้รับความสนใจมากขึ้นคือการบริหารทรัพยากรมนุษย์ เพราะบุคลากรเป็นทั้งผู้คิดค้นและใช้งานเครื่องมือการบริหารต่าง ๆ อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับ Bahri ที่ศึกษาการจัดการทรัพยากรมนุษย์โดยใช้ฐานของการประเมินสมรรถนะ จะทำให้ผู้บริหารสามารถใช้คนให้เข้ากับงานมากที่สุด (Bahri, E. S., 2025) อย่างไรก็ตาม องค์กรต้องเผชิญกับปัญหาการขาดแคลนทรัพยากร โดยเฉพาะพนักงาน ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Helmi, S. ที่ได้ศึกษาเรื่อง อิทธิพลของการขาดแคลนทรัพยากรมนุษย์ต่อประสิทธิภาพการทำงาน (Helmi, S. et al., 2025) จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการบริหารพนักงานมากขึ้น เนื่องจากบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ และความมุ่งมั่นในการทำงาน มีบทบาทสำคัญ

ต่อความสำเร็จและความสามารถในการแข่งขันขององค์กร (Marescaux, E., 2021) การขับเคลื่อนองค์กรให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายมีปัจจัยที่สำคัญอีกปัจจัยหนึ่ง ได้แก่ พนักงาน หากพนักงานที่ใช้ในการดำเนินงานมีไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน องค์กรก็ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้ การขาดแคลนพนักงานในระดับปฏิบัติการก็เช่นเดียวกัน เพราะพนักงานถือเป็นกำลังสำคัญในสายการผลิต การสูญเสียพนักงาน หรือการลาออกของพนักงานเป็นภาระต้นทุน เนื่องจากองค์กรได้ทำการลงทุนจ้างพนักงานแล้ว การลาออกจึงส่งผลให้องค์กรเกิดค่าใช้จ่ายมากกว่าผลตอบแทนที่คาดว่าจะได้รับจากพนักงาน (Coates, K. R., 2024); (Samašonok, K., 2024) การคัดเลือกพนักงานใหม่ทำให้เกิดภาระแก่หัวหน้างานในการฝึกหัดพนักงาน และต้องใช้เวลาในการพัฒนาศักยภาพของงาน ผลที่ตามมาคือ แรงงานที่ด้อยคุณภาพ ขาดความชำนาญในการผลิต และความไม่ต่อเนื่องของงาน หากองค์กรสามารถรักษาพนักงานที่มีความรู้ความสามารถให้คงอยู่กับองค์กรได้ จะทำให้องค์กรดำเนินธุรกิจได้อย่างคล่องตัว และบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Bratton, J. et al., 2021)

สถาบันการบินพลเรือน (สบพ.) เป็นรัฐวิสาหกิจที่ก่อตั้งขึ้นจากความร่วมมือระหว่างกองทุนพิเศษแห่งสหประชาชาติ (UNSF) องค์การการบินพลเรือนระหว่างประเทศ (ICAO) และรัฐบาลไทย โดยมีสถานะเป็นองค์กรของรัฐบาลตามกฎหมาย จัดตั้งเมื่อวันที่ 4 มิถุนายน พ.ศ. 2504 เพื่อให้การศึกษาและฝึกอบรมด้านการบินแก่ผู้เรียนชาวไทยและประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตามมาตรฐานสากล ปัจจุบัน สบพ. มีบุคลากรผู้เชี่ยวชาญในหลากหลายสาขาด้านการบิน ซึ่งผ่านการฝึกอบรมและมีประสบการณ์สูง อย่างไรก็ตาม มีแนวโน้มที่พนักงานจะลาออกเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้บุคลากรที่เหลือต้องรับภาระงานมากขึ้น ปัจจัยที่ส่งผลต่อการลาออก ได้แก่ ความไม่พอใจในสวัสดิการและค่าตอบแทนที่ไม่สอดคล้องกับภาระงาน นโยบายเกี่ยวกับการทำงานล่วงเวลา ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงาน และความไม่ตรงกันระหว่างลักษณะงานกับความถนัด พนักงานที่ลาออกส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง ซึ่งส่งผลกระทบต่อองค์กรเพราะยากต่อการหาคนมาทดแทนได้ในระยะเวลาอันสั้น (Civil Aviation Training Center, 2025)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจในการทำวิจัยเรื่อง การคงอยู่ของพนักงานสถาบันการบินพลเรือน เพื่อเปรียบเทียบการคงอยู่ของพนักงานสถาบันการบินพลเรือน จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ และระยะเวลาในการทำงาน ซึ่งผลการวิจัยสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ขององค์กร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบการคงอยู่ของพนักงานสถาบันการบินพลเรือนจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ ระยะเวลาในการทำงาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีการดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พนักงานสถาบันการบินพลเรือน จำนวน 329 คน และ กลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย คำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ

เครจซี่และมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) กำหนดให้สัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากรเท่ากับ 0.5 ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ร้อยละ 5 และระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 189 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaires) โดยผู้วิจัยโดยการสำรวจแบบออนไลน์ (Online Survey) ประกอบด้วย 5 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามปัจจัยด้านความสุขในการทำงาน ตอนที่ 3 แบบสอบถามปัจจัยด้านความผูกพันต่อองค์กร ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับการคงอยู่ของพนักงาน และ ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะหรือความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการคงอยู่ของพนักงานสถาบันการบินพลเรือน ซึ่งแบบสอบถามในตอนที่ 1 - 4 เป็นมาตรส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มีเกณฑ์ในการกำหนดค่าน้ำหนักของการประเมินเป็น 5 ระดับ ตามวิธี Likert Scales (Kusmaryono, I. et al., 2022) วิธีการสร้างเครื่องมือวิจัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยเครื่องมือที่ออกแบบขึ้นใหม่โดยอิงตามกรอบแนวคิด ทฤษฎี และวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายและข้อมูลที่ต้องการ จากนั้นจริงนำแบบสอบถามไปทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญด้านบริหารธุรกิจ จำนวน 3 ท่าน ด้วยการตรวจสอบดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Index of Item-Objective Congruence: IOC) สรุปได้ค่า IOC ทั้งฉบับเท่ากับ 0.94 จากนั้น ผู้วิจัยนำแบบสอบถามฉบับร่างที่ได้ผ่านการแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นผู้วิจัยได้นำการวิจัยฉบับเข้ากระบวนการขอการรับรองจริยธรรมการวิจัย และได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์เป็นที่เรียบร้อยแล้ว จากนั้นผู้วิจัยนำไปทดลองใช้ (Try-Out) กับกลุ่มประชากรที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา จำนวน 30 ชุด ซึ่งเป็นปริมาณการทดลองใช้อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ (Engel, R. J. & Schutt, R. K., 2014) แล้วจึงดำเนินการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) ใช้การวิเคราะห์ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่าด้วยวิธีของครอนแบค (Cronbach’s Alpha Coefficient) ด้วยการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติทางสังคมศาสตร์ ได้ค่า 0.987

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการใช้แบบสอบถามออนไลน์จัดทำด้วย Google Forms การส่งและรับแบบสอบถามดำเนินการผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น อีเมล ลิงก์แชร์ หรือ QR Code เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนเมษายน - เดือนพฤษภาคม 2568 กลุ่มเป้าหมาย คือ พนักงานสถาบันการบินพลเรือน ผู้วิจัยตรวจสอบความเรียบร้อยของแบบสอบถาม เช่น ความครบถ้วนของคำตอบ และความถูกต้องของข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล หลังจากเก็บข้อมูลเสร็จสิ้นแล้ว ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกชุด และนำมาประมวลข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยสถิติที่ใช้ ดังนี้

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) วิเคราะห์ประชากรศาสตร์ วิเคราะห์โดยการแจกแจงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างประชากรศาสตร์กับการคงอยู่ของพนักงาน สถาบันการบินพลเรือน ใช้การทดสอบค่าที (T-test) ในการทดสอบสมมุติฐานเพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของ 2 กลุ่ม และวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) โดยเมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

การเปรียบเทียบการคงอยู่ของพนักงานสถาบันการบินพลเรือน จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ และระยะเวลาในการทำงาน มีรายละเอียดในแต่ละด้าน ดังนี้

1. ผลการเปรียบเทียบการคงอยู่ของพนักงานจำแนกตามเพศ วิเคราะห์โดยค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าที (t-test) ด้วยโปรแกรมทางสถิติสำเร็จรูป สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการเปรียบเทียบการคงอยู่ของพนักงานจำแนกตามเพศ โดยค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าที (t-test)

เพศ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	t-test	Sig.
ชาย	87	3.50	0.61	2.36	0.02*
หญิง	102	3.28	0.66		

*มีค่านัยสำคัญทางสถิติในระดับ 0.05

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ผลการเปรียบเทียบการคงอยู่ของพนักงานจำแนกตามเพศ ผลการทดสอบสมมติฐานด้วย t- test พบว่า การคงอยู่ของพนักงานโดยรวมของเพศชายสูงกว่าเพศหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (t-test = 2.36, sig. = 0.02)

2. ผลการเปรียบเทียบการคงอยู่ของพนักงานจำแนกตามอายุ โดยค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าเอฟ (f-test) ด้วยโปรแกรมทางสถิติสำเร็จรูป และผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่การอยู่อยู่ของพนักงานจำแนกตามอายุ สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 2 - 3

ตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบการคงอยู่ของพนักงานจำแนกตามอายุ โดยค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าเอฟ (f-test)

อายุ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	f-test	Sig.
20 - 25 ปี	6	3.68	0.79	3.11	0.01*
26 - 30 ปี	22	3.16	0.49		
31 - 40 ปี	69	3.23	0.60		
41 - 45 ปี	32	3.36	0.68		
46 - 50 ปี	19	3.60	0.50		
มากกว่า 50 ปีขึ้นไป	41	3.60	0.72		

*มีค่านัยสำคัญทางสถิติในระดับ 0.05

จากข้อมูลตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ผลการเปรียบเทียบการคงอยู่ของพนักงานจำแนกตามอายุ ผลการทดสอบสมมติฐานด้วย f-test พบว่า อายุต่างกันการคงอยู่ของพนักงาน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (f-test = 3.11, sig. = 0.01) จึงได้ทดสอบความแตกต่างรายคู่ของการคงอยู่ของพนักงานจำแนกตามอายุ สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของการคงอยู่ของพนักงานจำแนกตามอายุ

อายุ	$\bar{x}$	20 - 25 ปี	26 - 30 ปี	31 - 40 ปี	41 - 45 ปี	46 - 50 ปี	มากกว่า 50 ปีขึ้นไป
20 - 25 ปี	3.68	-	0.52	0.45	0.33	0.08	0.08
26 - 30 ปี	3.16		-	-0.07	-019	-0.44	-0.44
31 - 40 ปี	3.23			-	-0.13	-0.37	-0.37
41 - 45 ปี	3.36				-	-.024	-0.25
46 - 50 ปี	3.60					-	0.00
มากกว่า 50 ปีขึ้นไป	3.60						-

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า ผลการทดสอบความแตกต่างรายคู่ของการคงอยู่ของพนักงานจำแนกตามอายุ ผลการทดสอบความแตกต่างรายคู่ปรากฏว่าไม่มีคู่ใดที่การคงอยู่ของพนักงานแตกต่างกัน

3. ผลการเปรียบเทียบการคงอยู่ของพนักงานจำแนกตามระดับการศึกษา โดยค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าเอฟ (f-test) ด้วยโปรแกรมทางสถิติสำเร็จรูป จำแนกตามระดับการศึกษา และผลการทดสอบความแตกต่างรายคู่ของการคงอยู่ของพนักงานจำแนกตามระดับการศึกษา สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 4 - 5

ตารางที่ 4 แสดงผลการเปรียบเทียบการคงอยู่ของพนักงานจำแนกตามระดับการศึกษา โดยค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าเอฟ (f-test)

ระดับการศึกษา	จำนวน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	f-test	Sig.
ต่ำกว่าปริญญาตรี	14	3.49	0.41	4.71	0.00*
ปริญญาตรี	84	3.35	0.68		
ปริญญาโท	75	3.27	0.61		
ปริญญาเอก	16	3.91	0.59		

*มีค่านัยสำคัญทางสถิติในระดับ 0.05

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่า ผลการเปรียบเทียบการคงอยู่ของพนักงานจำแนกตามระดับการศึกษา ผลการทดสอบสมมติฐานด้วย f-test พบว่า ระดับการศึกษาต่างกันการคงอยู่ของพนักงาน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (f-test = 4.71, sig. = 0.00) จึงได้ทดสอบความแตกต่างรายคู่การคงอยู่ของพนักงานจำแนกตามระดับการศึกษา สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของการคงอยู่ของพนักงาน จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	$\bar{x}$	ต่ำกว่าปริญญาตรี	ปริญญาตรี	ปริญญาโท	ปริญญาเอก
ต่ำกว่าปริญญาตรี	3.49	-	0.13	0.22	-0.42
ปริญญาตรี	3.35		-	0.08	-0.55*
ปริญญาโท	3.27			-	-0.64*
ปริญญาเอก	3.91				-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 5 แสดงให้เห็นว่า ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของการคงอยู่ของพนักงานจำแนกตามระดับการศึกษา มีจำนวน 2 คู่ ได้แก่ กลุ่มที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี กับกลุ่มที่มีระดับการศึกษาปริญญาเอก และกลุ่มที่มีระดับการศึกษาปริญญาโท กับกลุ่มที่มีกลุ่มที่มีระดับการศึกษาปริญญาเอกแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. ผลการเปรียบเทียบการคงอยู่ของพนักงานจำแนกตามความเพียงพอของรายได้ โดยค่าเฉลี่ย ($\overline{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าเอฟ (f-test) ด้วยโปรแกรมทางสถิติสำเร็จรูป จำแนกตามความเพียงพอของรายได้ และแสดงทดสอบความแตกต่างรายคู่ของความเพียงพอของรายได้ สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 6 - 7

ตารางที่ 6 แสดงผลการเปรียบเทียบการคงอยู่ของพนักงานจำแนกตามความเพียงพอของรายได้ โดยค่าเฉลี่ย ($\overline{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าเอฟ (f-test)

ความเพียงพอของรายได้	จำนวน	ค่าเฉลี่ย ($\overline{x}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	f-test	Sig.
เพียงพอและเหลือเก็บ	49	3.54	0.59	5.95	0.00*
เพียงพอแต่ไม่เหลือเก็บ	63	3.48	0.64		
ไม่เพียงพอแต่ไม่มีหนี้สิน	21	2.90	0.56		
ไม่เพียงพอและมีหนี้สิน	56	3.30	0.64		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 6 แสดงให้เห็นว่า ผลการเปรียบเทียบการคงอยู่ของพนักงานจำแนกตามความเพียงพอของรายได้ ผลการทดสอบสมมติฐานด้วย f-test พบว่า ความเพียงพอของรายได้แตกต่างกัน การคงอยู่ของพนักงานมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (f- test = 5.95, sig. = 0.00) จึงได้ทดสอบความแตกต่างรายคู่ สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 แสดงผลทดสอบความแตกต่างรายคู่ของพนักงานจำแนกความเพียงพอของรายได้

ความเพียงพอของรายได้	$\overline{x}$	เพียงพอและเหลือเก็บ	เพียงพอแต่ไม่เหลือเก็บ	ไม่เพียงพอแต่ไม่มีหนี้สิน	ไม่เพียงพอและมีหนี้สิน
เพียงพอและเหลือเก็บ	3.54	-	0.06	0.63*	0.24
เพียงพอแต่ไม่เหลือเก็บ	3.48		-	0.57*	0.18
ไม่เพียงพอแต่ไม่มีหนี้สิน	2.90			-	0.40
ไม่เพียงพอและมีหนี้สิน	3.30				-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 7 แสดงให้เห็นว่า ผลทดสอบความแตกต่างรายคู่ของพนักงานจำแนกตามความเพียงพอของรายได้ มีจำนวน 2 คู่ ได้แก่ กลุ่มที่มีรายได้เพียงพอและเหลือเก็บ กับ กลุ่มที่มีรายได้ไม่เพียงพอแต่ไม่มีหนี้สิน และกลุ่มที่มีรายได้เพียงพอแต่ไม่เหลือเก็บ กับกลุ่มที่มีรายได้ไม่เพียงพอแต่ไม่มีหนี้สินแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5. ผลการเปรียบเทียบการคงอยู่ของพนักงานจำแนกตามระยะเวลาการทำงาน โดยค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าเอฟ (f-test) ด้วยโปรแกรมทางสถิติสำเร็จรูป สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 แสดงผลการเปรียบเทียบการคงอยู่ของพนักงานจำแนกตามระยะเวลาทำงาน โดยค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าเอฟ (f-test)

ระยะเวลาทำงาน	จำนวน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	f-test	Sig.
น้อยกว่า 1 ปี	21	3.40	0.60	1.91	0.11
1 - 3 ปี	7	2.87	0.75		
3 - 5 ปี	15	3.40	0.53		
5 - 10 ปี	58	3.28	0.63		
10 ปีขึ้นไป	88	3.47	0.67		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 8 แสดงให้เห็นว่า ผลการเปรียบเทียบการคงอยู่ของพนักงานจำแนกตามระยะเวลาทำงานผลการทดสอบสมมติฐานด้วย f- test พบว่า ระยะเวลาในการทำงานต่างกัน การคงอยู่ของพนักงานไม่มีความแตกต่างกัน (f- test = 1.91, sig. = 0.11)

6. ผลการทดสอบสมมติฐาน

การคงอยู่ของพนักงานสถาบันการบินพลเรือน แตกต่างกันตามปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน เพื่อเปรียบเทียบการคงอยู่ของพนักงานสถาบันการบินพลเรือนจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ ระดับการศึกษา ระยะเวลาในการทำงาน ผลการทดสอบสมมติฐานดังนี้

1. ผลการทดสอบสมมติฐานด้วย t- test พบว่า การคงอยู่ของพนักงานโดยรวมของเพศชายสูงกว่าเพศหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (t- test = 2.36, sig. = 0.02)

2. ผลการทดสอบสมมติฐานด้วย f-test พบว่า อายุต่างกันการคงอยู่ของพนักงาน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (f-test = 3.11, sig. = 0.01) จึงได้ทดสอบความแตกต่างรายคู่ ปรากฏว่าไม่มีคู่ใดที่การคงอยู่ของพนักงานแตกต่างกัน

3. ผลการทดสอบสมมติฐานด้วย f-test พบว่า ระดับการศึกษาต่างกันการคงอยู่ของพนักงานมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (f-test = 4.71, sig. = 0.00) จึงได้ทดสอบความแตกต่างรายคู่ พบว่า มีจำนวน 2 คู่ ได้แก่ กลุ่มที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี กับกลุ่มที่มีกลุ่มที่มีระดับการศึกษาปริญญาเอก และกลุ่มที่มีระดับการศึกษาปริญญาโท กับกลุ่มที่มีกลุ่มที่มีระดับการศึกษาปริญญาเอกแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. ผลการทดสอบสมมติฐานด้วย f-test พบว่า ความเพียงพอของรายได้แตกต่างกัน การคงอยู่ของพนักงานมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (f-test = 5.95, sig. = 0.00) จึงได้ทดสอบความแตกต่างรายคู่ พบว่า มีจำนวน 2 คู่ ได้แก่ กลุ่มที่มีรายได้เพียงพอและเหลือเก็บ กับ กลุ่มที่มีรายได้ไม่เพียงพอแต่ไม่มีหนี้สิน และกลุ่มที่มีรายได้เพียงพอแต่ไม่เหลือเก็บ กับกลุ่มที่มีรายได้ไม่เพียงพอแต่ไม่มีหนี้สินแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5. ผลการทดสอบสมมติฐานด้วย f-test พบว่า ระยะเวลาในการทำงานต่างกัน การคงอยู่ของพนักงานไม่มีความแตกต่างกัน (f-test = 1.91, sig. = 0.11)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

การเปรียบเทียบการคงอยู่ของพนักงานสถาบันการบินพลเรือน จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ ระยะเวลาในการทำงาน มีรายละเอียดในแต่ละด้าน ดังนี้

1. ผลการเปรียบเทียบการคงอยู่ของพนักงาน จำแนกตามเพศ โดยรวมของเพศชายสูงกว่าเพศหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับ ณิชกานต์ ทองทวี และธัญนันท์ บุญอยู่ ที่ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างความเครียดในบทบาทและการคงอยู่ของพนักงานธุรกิจคอนโดมิเนียมแห่งหนึ่งในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า พนักงานที่มีเพศต่างกัน จะมีการคงอยู่ของพนักงานแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 โดยที่พนักงานที่เป็นเพศชายจะมีความแตกต่างจากเพศหญิง (ณิชกานต์ ทองทวี และธัญนันท์ บุญอยู่, 2564) และยังสอดคล้องกับ Milovanska, S. ที่ศึกษาเรื่อง ความแตกต่างระหว่างเพศในความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะงาน ความพึงพอใจในงาน และการคงอยู่ในองค์กร พบว่า พนักงานที่มีเพศต่างกัน จะมีการคงอยู่ของพนักงานแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 โดยที่พนักงานที่เป็นเพศชายมีอัตราการคงอยู่สูงกว่าเพศหญิง (Milovanska, S., 2023) อีกทั้งยังสอดคล้องกับ Pipan, A. และ Ambrož, M. ที่ศึกษาเรื่อง ความแตกต่างระหว่างเพศในปัจจัยทำนายการลาออกของพนักงานในองค์กรที่เผชิญวิกฤต พบว่า พนักงานที่มีเพศต่างกัน จะมีการคงอยู่ของพนักงานแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 โดยที่พนักงานที่เป็นเพศชายมีอัตราการคงอยู่สูงกว่าเพศหญิง (Pipan, A. & Ambrož, M., 2022)

2. ผลการเปรียบเทียบการคงอยู่ของพนักงาน จำแนกตามอายุ และผลการทดสอบความแตกต่างรายคู่การคงอยู่ของพนักงาน อายุต่างกันการคงอยู่ของพนักงานมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการทดสอบความแตกต่างรายคู่ปรากฏว่าไม่มีคู่ใดที่การคงอยู่ของพนักงานแตกต่างกัน สอดคล้องกับ อภิชญา กาญจนกิจสกุล ที่ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการคงอยู่ของพนักงานในสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง พบว่า พนักงานที่มีอายุต่างกันจะมีการคงอยู่ของพนักงานไม่แตกต่างกัน (อภิชญา กาญจนกิจสกุล, 2566) แต่ไม่สอดคล้องกับ ณิชกานต์ ทองทวี และธัญนันท์ บุญอยู่ ที่ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างความเครียดในบทบาทและการคงอยู่ของพนักงานธุรกิจคอนโดมิเนียมแห่งหนึ่งในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า พนักงานที่มีอายุต่างกัน จะมีการคงอยู่ของพนักงานแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 โดยที่พนักงานที่มีอายุ 25 - 35 ปี มีระดับการคงอยู่โดยรวมน้อยกว่าพนักงานที่มีอายุ 36 - 45 ปี (ณิชกานต์ ทองทวี และธัญนันท์ บุญอยู่, 2564)

3. ผลการเปรียบเทียบการคงอยู่ของพนักงาน จำแนกตามระดับการศึกษา และผลการทดสอบความแตกต่างรายคู่การคงอยู่ของพนักงาน ระดับการศึกษาต่างกันการคงอยู่ของพนักงาน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ และผลการทดสอบความแตกต่างรายคู่ของการคงอยู่ของพนักงาน มีจำนวน 2 คู่ ได้แก่ กลุ่มที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี กับกลุ่มที่มีกลุ่มที่มีระดับการศึกษาปริญญาเอก และกลุ่มที่มีระดับการศึกษา

ปริญญาโท กับกลุ่มที่มีกลุ่มที่มีระดับการศึกษาปริญญาเอกแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับ ณิชกานต์ ทองทวี และธัญนันท์ บุญอยู่ ที่ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างความเครียดในบทบาทและการคงอยู่ของพนักงานธุรกิจคอนโดมิเนียมแห่งหนึ่งในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า พนักงานที่มีระดับการศึกษาต่างกัน จะมีการคงอยู่ของพนักงานแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 โดยพนักงานที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า ปริญญาตรีมีระดับการคงอยู่โดยรวมน้อยกว่า พนักงานที่มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรีและ ปริญญาโทหรือสูงกว่าปริญญาโท ขณะที่พนักงาน ที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีมีระดับการคงอยู่โดยรวมน้อยกว่าพนักงานที่มีระดับการศึกษาระดับ ปริญญาโทหรือสูงกว่าปริญญาโท (ณิชกานต์ ทองทวี และธัญนันท์ บุญอยู่, 2564)

4. ผลการเปรียบเทียบการคงอยู่ของพนักงาน จำแนกตามความเพียงพอของรายได้ ความเพียงพอของรายได้แตกต่างกัน การคงอยู่ของพนักงานมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และผลการทดสอบความแตกต่างรายคู่การคงอยู่ของพนักงานจำแนกตามความเพียงพอของรายได้ มีจำนวน 2 คู่ ได้แก่ กลุ่มที่มีรายได้เพียงพอและเหลือเก็บ กับ กลุ่มที่มีรายได้ไม่เพียงพอแต่ไม่มีหนี้สิน และกลุ่มที่มีรายได้เพียงพอแต่ไม่เหลือเก็บ กับกลุ่มที่มีรายได้ไม่เพียงพอแต่ไม่มีหนี้สินแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับ จันทร์เพ็ญ ลิ้มประเสริฐ และมัลลิกา ธรรมจริยาวัฒน์ ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยทางด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม ภายในองค์การที่ส่งผลต่อการคงอยู่ของบุคลากรสำนักงานสรรพากร ภาค 3 กรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการคงสภาพการทำงานของพนักงานในภาพรวม คือ ปัจจัยด้านค่าตอบแทน (รายได้) จะเห็นได้ว่า พนักงานระดับปฏิบัติการที่มีรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (จันทร์เพ็ญ ลิ้มประเสริฐ และมัลลิกา ธรรมจริยาวัฒน์, 2567) และสอดคล้องกับ Kongwong, A. & Sanwipak, A. ซึ่งได้ทำการวิจัยเรื่อง อิทธิพลของปัจจัยแรงจูงใจและปัจจัยค้ำจุนที่มีผลต่อการคงอยู่ของ พนักงานบริษัทแห่งหนึ่งในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว พบว่า พนักงานที่มีรายได้และประสบการณ์การในการทำงาน แตกต่างกัน มีปัจจัยที่จะส่งผลต่อการรักษาพนักงานให้คงอยู่กับองค์กรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) (Kongwong, A. & Sanwipak, A., 2024)

5. ผลการเปรียบเทียบการคงอยู่ของพนักงาน จำแนกตามระยะเวลาในการทำงาน ระยะเวลาในการทำงานต่างกัน การคงอยู่ของพนักงานไม่มีความแตกต่างกัน ไม่สอดคล้องกับ Boonsiritomachai, W. et al. ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อผลการปฏิบัติงานและความตั้งใจ ในการลาออกของพนักงาน กรณีศึกษา: ในกลุ่มพนักงานวิศวกร เจเนอเรชั่น Y ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ระยะเวลาการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์กับแนวโน้มการลาออกจากองค์กรของพนักงาน โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) นั้นคือ พนักงานที่มีระยะเวลา ที่ปฏิบัติงานนาน จะมีแนวโน้มการลาออกสูง (Boonsiritomachai, W. et al., 2022)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า การเปรียบเทียบการคงอยู่ของพนักงานสถาบันการบินพลเรือน จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ ระยะเวลาในการทำงาน มีรายละเอียดในแต่ละด้าน ดังนี้ 1) จำแนกตามเพศ โดยรวมของเพศชายสูงกว่าเพศหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 2) จำแนกตามอายุ และผลการทดสอบความ

แตกต่าง รายคู่การคงอยู่ของพนักงาน อายุต่างกันการคงอยู่ของพนักงานมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการทดสอบความแตกต่างรายคู่ปรากฏว่าไม่มีคู่ใดที่การคงอยู่ของพนักงานแตกต่างกัน 3) จำแนกตามระดับการศึกษา และผลการทดสอบความแตกต่างรายคู่ของการคงอยู่ของพนักงาน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และผลการทดสอบความแตกต่างรายคู่ของการคงอยู่ของพนักงาน มีจำนวน 2 คู่ ได้แก่ กลุ่มที่มีระดับการศึกษา ปริญญาตรี กับกลุ่มที่มีกลุ่มที่มีระดับการศึกษาปริญญาเอก และกลุ่มที่มีระดับการศึกษาปริญญาโท กับกลุ่มที่มีกลุ่มที่มี ระดับการศึกษาปริญญาเอกแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 4) จำแนกตามความเพียงพอของรายได้แตกต่างกัน การคงอยู่ของพนักงานมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และผลทดสอบความแตกต่างรายคู่ของพนักงานจำแนกตามความเพียงพอของรายได้ มีจำนวน 2 คู่ ได้แก่ กลุ่มที่มีรายได้เพียงพอและเหลือเก็บ กับ กลุ่ม ที่มีรายได้ไม่เพียงพอแต่ไม่มีหนี้สิน และกลุ่มที่มีรายได้เพียงพอแต่ไม่เหลือเก็บ กับกลุ่มที่มีรายได้ไม่เพียงพอแต่ไม่มีหนี้สินแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 5) จำแนกตามระยะเวลาการทำงาน ระยะเวลาในการทำงานต่างกัน การคงอยู่ของพนักงานไม่มีความแตกต่างกัน จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ควรมีการศึกษาวิเคราะห์เชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม เพื่อให้ได้ค้นพบบางประเด็นที่อาจจะเป็นประโยชน์ต่อสถาบันในการนำไป ปรับปรุง พัฒนา และส่งเสริมการคงอยู่ของพนักงาน 2) ควรมีการสังเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ เพื่อนำมาศึกษาและใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบของการคงอยูของพนักงานเพื่อให้เห็นองค์ประกอบที่แท้จริงของการคงอยู่และ 3) ควรศึกษาการวิจัยเป็นระยะ ๆ รวมถึงการวิจัยเชิงพัฒนาเพื่อนำผลที่ได้จากการวิจัยมาใช้ในการปรับปรุงการ บริหารบุคลากรอย่างเหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

จันทร์เพ็ญ ลิ้มประเสริฐ และมัลลิกา ธรรมจริยาวัฒน์. (2567). ปัจจัยทางด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม ภายในองค์การที่ส่งผลต่อการคงอยู่ของบุคลากรสำนักงานสรรพากร ภาค 3 กรุงเทพมหานคร. วารสารการจัดการ โซ่คุณค่าและกลยุทธ์ ธุรกิจ, 3(1), 15-27.

ณิชกานต์ ทองทวี และธัญนันท์ บุญอยู่. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างความเครียดในบทบาทและการคงอยู่ของพนักงานธุรกิจคอนโดมิเนียมแห่งหนึ่งในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารวิทยาลัยพาณิชยศาสตร์ บูรพาปริทัศน์, 16(1), 83-96.

อภิชญา กาญจนกิจสกุล. (2566). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการคงอยู่ของพนักงานในสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย). Chulalongkorn University Theses and Dissertations (Chula ETD), 10705. เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2568 จาก https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd/10705

Bahri, E. S. (2025). Competency-based Human Resource Development Strategy. International Journal of Strategic Studies, 2(1), 1-7.

Boonsiritomachai, W. et al. (2022). ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลการปฏิบัติงานและความตั้งใจในการลาออกของพนักงาน กรณีศึกษา: ในกลุ่มพนักงานวิศวกร เจเนอเรชั่น Y ในเขตกรุงเทพมหานคร. KKBS Journal of Business Administration and Accountancy, 6(2), 1-18.

Bratton, J. et al. (2021). Human resource management. Great Britain: Bloomsbury. Publishers.

Civil Aviation Training Center. (2025). Annual Report 2023. Retrieved January 10, 2025, from https://preview1994.com/html5/aw2023_121124/#p=1

Coates, K. R. (2024). Strategies for Reducing Employee Turnover Costs. Doctoral dissertation, College of Management and Human Potential. Washington: Walden University. Publishers.

Engel, R. J. & Schutt, R. K. (2014). Fundamentals of social work research. Boston: University of Massachusetts. Sage Publishers.

Helmi, S. et al. (2025). The Influence of Lack of Human Resources on the Performance of PDKB Employees. In 3rd International Conference on Management and Business (ICOMB 2024) (pp. 308-313). Indonesia: Atlantis Press. Publishers.

Kongwong, A. & Sanwipak, A. (2024). อิทธิพลของปัจจัยแรงจูงใจและปัจจัยค้ำจุนที่มีผลต่อการคงอยู่ของพนักงานบริษัทแห่งหนึ่งในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว. Journal of Humanities and Social Sciences, Rajapruk University, 10(1), 96-110.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Sample size determination table. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.

Kusmaryono, I. et al. (2022). Number of Response Options, Reliability, Validity, and Potential Bias in the Use of the Likert Scale Education and Social Science Research: A Literature Review. International Journal of Educational Methodology, 8(4), 625-637.

Kuswoyo, A. et al. (2021). Human Resources Development Strategy Improve Personnel Performance Using SWOT Analysis Method In Sttal Postgraduate-International Conference (Vol. 5, No. 1). Indonesia: Indonesian Naval Technology College STTAL. Publishers.

Marescaux, E. (2021). Nicky Dries Elise Marescaux Anand van Zelderen. The Routledge Companion to Talent Management, 265. New York: Routledge. Publishers.

Milovanska, S. (2023). Gender differences in the association between job characteristics, and work satisfaction and retention. American Journal of Business, 38(2), 62–88.

Pipan, A. & Ambrož, M. (2022). Gender differences in employee-turnover predictors in organizations facing a crisis. Journal of Universal Excellence, 11(2), 77–92.

Samašonok, K. (2024). Employee turnover: causes and retention strategies. Entrepreneurship and Sustainability Issues, 11(3), 134-148.

Wolff, J. (2021). How is technology changing the world, and how should the world change technology? Global Perspectives, 2(1).1-5.

บทความวิจัย

ปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน ของผู้บริโภคยุคใหม่ ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร*

MARKETING FACTORS THAT AFFECT THE DECISION TO BUY PRODUCTS ONLNE THROUGH THE APPLICATION OF MODERN CONSUMERS IN NONG KHAEM DISTRICT, BANGKOK

ปรัชนันทน์ วงศ์สุขภาวัฒน์, บุญสาน ทระทึก*, ศรัณย์พล ชัยรินทร์, ชฎาภรณ์ วนาประเสริฐศักดิ์

Pratchanan Wongsookpawat, Boonsan Tharathuek*, Saranphon Chairin, Teepakorn Sungthong

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Business Administration, Southeast Asia University, Bangkok Thailand

*Corresponding author E-mail: Boonsan2526@gmail.com

บทคัดย่อ

วิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาลักษณะส่วนบุคคลของผู้บริโภคยุคใหม่ที่ซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชันออนไลน์ ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร 2) เพื่อศึกษาระดับปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน และ 3) เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบ t-test, F-test (One-Way ANOVA) ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มผู้บริโภคยุคใหม่ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงอายุระหว่าง 25-35 ปี สถานภาพโสด ระดับปริญญาตรี พนักงานบริษัทเอกชน มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,000 – 20,000 บาท กลุ่มผู้บริโภคยุคใหม่ให้ระดับความสำคัญต่อปัจจัยทางการตลาดออนไลน์ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ด้านราคา อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ด้านสถานที่หรือช่องทางจัดจำหน่าย อยู่ในระดับมาก ด้านผลิตภัณฑ์ อยู่ในระดับมาก ด้านเทคโนโลยีและความปลอดภัย อยู่ในระดับมาก ด้านการส่งเสริมการตลาด อยู่ในระดับมาก ด้านบุคลากรหรือการบริการ อยู่ในระดับมาก ส่วนการเปรียบเทียบกลุ่มผู้บริโภคยุคใหม่ซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน พบว่า ลักษณะส่วนบุคคลของผู้บริโภคยุคใหม่แตกต่างกันมีผลต่อมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชันออนไลน์ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านสถานที่หรือช่องทางจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคลากรหรือการบริการ ด้านเทคโนโลยีและความปลอดภัย แตกต่างกันมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ข้อเสนอแนะราคาเป็นปัจจัยสำคัญที่สุด ผู้ประกอบการควรตั้งราคาที่น่าดึงดูดใจหรือเสนอโปรโมชั่น ส่วนลด

คำสำคัญ: ปัจจัยทางการตลาด, การตัดสินใจ, สินค้าออนไลน์, แอปพลิเคชัน

* Received 6 July 2025; Revised 28 July 2025; Accepted 28 July 2025

Abstract

The objectives of this study are 1) to study the personal characteristics of modern consumers who buy products through online applications in Nong Khaem District, Bangkok, 2) to study the level of marketing factors that affect the decision to buy products online through the application, and 3) to compare the marketing factors that affect the decision to buy products online through the application. The sample of 400 people was a questionnaire. The statistics used in the research included frequency, percentage, average, standard deviation, and comparison of t-test, F-test (One-Way ANOVA). Single status, bachelor's degree, employee of a private company, with an average monthly income of 10,000 – 20,000 baht. In descending order, the price is the highest, followed by the location or distribution channel, the product is at a high level, technology and safety are at a high level, and marketing promotion is at a high level. In terms of personnel or services, it is at a very high level. As for the comparison of modern consumer groups buying products online through applications. It was found that the personal characteristics of modern consumers differ in influencing the decision to purchase products through online applications. In terms of personnel or services, technology and safety, there is a statistical significance at the level of 0.05. Entrepreneurs should set attractive prices or offer promotions. Discount

Keywords: Marketing Factors, Decision-Making, Online Products, Applications

บทนำ

ในยุคปัจจุบันมีการเจริญเติบโตรวดเร็วเป็นอย่างมากและมีแนวโน้มที่จะเติบโตเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะความก้าวหน้าเทคโนโลยีทำให้พฤติกรรมของผู้บริโภคซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชันในปัจจุบันเปลี่ยนแปลง เกิดการยอมรับ ในเทคโนโลยีเพราะทุกสิ่งสามารถสืบค้นและเปรียบเทียบผ่านโลกอินเทอร์เน็ต โดยผ่านเครื่องมือสื่อสารต่างๆ อาทิ คอมพิวเตอร์ โน้ตบุ๊ค โทรศัพท์ มือถือ แท็บเล็ต ร้านค้าขนาดเล็กและขนาดกลาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานในธุรกิจแบบเดิมที่เป็นธุรกิจออฟไลน์หรือ ธุรกิจที่ขายสินค้าแบบดั้งเดิมที่มีแค่หน้าร้าน ส่งผลให้ธุรกิจที่มีการขายแบบดั้งเดิมนั้นต้องพัฒนาตนเองและยอมรับ นวัตกรรมใหม่เพื่อรองรับความต้องการของลูกค้าในปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับ วรเศรษฐ์ สุพรรณพงศ์ ที่นำเสนอไว้ว่า ผู้บริโภคในประเทศไทยมีพฤติกรรมการซื้อสินค้าอุปโภค บริโภคผ่านระบบดิจิทัลเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2558 จนกระทั่งปี 2563 มีพฤติกรรมการซื้อผ่านระบบดิจิทัล มากกว่าร้อยละ 55 และมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อย ๆ อีกทั้งพบว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการขายสินค้าผ่านระบบดิจิทัล คือ ผู้บริโภคเกิดการยอมรับเทคโนโลยี ด้วยตระหนักถึงประเด็นสำคัญหลายด้าน เช่น มีความสะดวกสบาย สามารถเปรียบเทียบข้อมูลก่อนการซื้อได้รวดเร็ว มีโอกาสในการเลือกสูงโดยไม่จำกัดพื้นที่ของผู้ขาย ไม่จำกัดเวลา ในการซื้อ และประหยัดเพิ่มขึ้น สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นพฤติกรรมผู้บริโภคออนไลน์ที่เปลี่ยนแปลงไปจากพฤติกรรม ผู้บริโภคแบบเดิม ดังนั้น เพื่อความสำเร็จในการขายให้สอดคล้องกับพฤติกรรม

ผู้บริโภคในยุคดิจิทัลปัจจุบันนั้น ผู้ประกอบการควรศึกษา 2 ส่วนด้วยกัน คือ เข้าใจเรื่องพฤติกรรมผู้บริโภคและเข้าใจแนวคิดพฤติกรรมผู้บริโภคออนไลน์ จึงจะนำไปวางแผนการขาย พัฒนาโปรแกรมการตลาดได้อย่างถูกต้องเหมาะสม (วรเศรษฐ์ สุพรรณพงศ์, 2563) การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภคต่อธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในยุคดิจิทัล โดยเน้นที่การปรับตัวของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า SMEs ที่มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการดำเนินธุรกิจ เช่น การใช้แพลตฟอร์มเดลิเวอรี่ การทำการตลาดออนไลน์ผ่านโซเชียลมีเดีย และ การรับชำระเงินแบบดิจิทัล มีแนวโน้มที่จะสามารถรักษาฐานลูกค้าและเพิ่มยอดขายได้ดีกว่าธุรกิจที่ยังคงพึ่งพาช่องทางออฟไลน์เพียงอย่างเดียว งานวิจัยนี้ยังเน้นย้ำถึงความสำคัญของการ พัฒนาทักษะดิจิทัลของบุคลากรเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของตลาด (สุภาภรณ์ พันธุรังษี และวิภาพร วรสารม, 2565)

ปัจจุบันผู้บริโภคมีพฤติกรรมยุคดิจิทัลเป็นยุคที่เทคโนโลยีก้าวกระโดดไปข้างหน้าอย่างรวดเร็ว การเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมผู้บริโภคก็เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว เช่น ผู้ผลิต ผู้ซื้อ ผู้ขาย ผู้กระจายสินค้าและกระบวนการทางธุรกิจต่างๆ การเข้าใจ และปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงของผู้บริโภคเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง เพื่อให้ธุรกิจสามารถก้าวไปข้างหน้าตามยุคสมัยได้เพราะว่าการเข้าใจพฤติกรรมของผู้บริโภค จะช่วยให้เจ้าของธุรกิจสามารถปรับตัวให้ตอบสนองต่อความต้องการ และความพึงพอใจของลูกค้าได้เป็นอย่างที่ดี 1) ประสบการณ์เฉพาะบุคคล (Personalized Experience) (วรเศรษฐ์ สุพรรณพงศ์, 2563) พฤติกรรมผู้บริโภคในปี 2025 จะมุ่งเน้นไปที่ โการได้รับประสบการณ์ที่เฉพาะเจาะจง และตรงตามความต้องการของแต่ละบุคคล ซึ่งทำให้ลูกค้ารู้สึกว่าแบรนด์เข้าใจพวกเขาอย่างแท้จริง ดังนั้นการใช้ข้อมูลของลูกค้าแต่ละคน เพื่อนำมาปรับแต่งโฆษณา และเนื้อหา เช่น การวิเคราะห์พฤติกรรมผ่าน Google Ads และ Social Media Tools ที่ SMEJUMP เชี่ยวชาญ จะเป็นปัจจัยสำคัญในการตอบสนองความต้องการ 2) การผสมผสานช่องทางแบบ Omnichannel การรวมกันของช่องทางการขายและการสื่อสารต่าง ๆ ของธุรกิจให้สามารถทำงานร่วมกันอย่างไร้รอยต่อ ทั้งช่องทางออนไลน์ และออฟไลน์ เช่น เว็บไซต์, โซเชียลมีเดีย, แอปพลิเคชันมือถือ, ร้านค้าปลีก, และลูกค้าต้องการประสบการณ์การช้อปปิ้งที่ราบรื่น ไม่ว่าจะเป็นการช้อปปิ้งในรูปแบบออนไลน์ หรือออฟไลน์ คุณจึงควรมีการเชื่อมโยงข้อมูลจากหลายๆ ช่องทาง เช่น Facebook, TikTok, และ YouTube Ads 3) การเพิ่มความไว้วางใจในแบรนด์ ผ่านความโปร่งใส ลูกค้าสามารถตรวจสอบข้อมูลเหล่านั้นได้ ซึ่งลูกค้าเองนั้นก็ต้องการความโปร่งใสจากแบรนด์มากยิ่งขึ้นเช่นกัน ในการให้ข้อมูลที่ชัดเจน เช่น นโยบายความเป็นส่วนตัว หรือกระบวนการผลิตสินค้า ที่จะช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจ และทำให้ลูกค้ากลับมาซื้อซ้ำอย่างต่อเนื่อง 4) เทคโนโลยี AI และ Chatbots จะยังคงเป็นเทรนด์สำคัญสำหรับการสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับธุรกิจขนาดเล็กถึงกลาง เทคโนโลยีเหล่านี้ จะสามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการลูกค้าได้แบบเรียลไทม์ 5) การให้ความสำคัญกับ Sustainability ในการดำเนินธุรกิจหรือกิจกรรมต่าง ๆ โดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจในระยะยาว ผู้บริโภคในยุคใหม่มีความใส่ใจต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น พวกเขามองหาแบรนด์ที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม และสิ่งแวดล้อม การทำแคมเปญที่สะท้อนถึงความใส่ใจ เช่น การลดคาร์บอนฟุตพริ้นต์ หรือการสนับสนุนชุมชน จะช่วยทำให้มุมองของลูกค้าที่มองมายังแบรนด์ของคุณถูกรับการยอมรับมากขึ้น (วรเศรษฐ์ สุพรรณพงศ์ และคณะ, 2568)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้ศึกษาได้เล็งเห็นถึงความสำคัญเนื่องจากการขายสินค้าออนไลน์มีการแข่งขันกันค่อนข้างมาก เพื่อให้ผู้บริโภคซื้อสินค้าหรือบริการโดยผู้บริโภคสามารถ ทำการชำระเงินได้จากทุกที่ผ่านสมาร์ทโฟน

ซึ่งสามารถรองรับและตอบสนองต่อการบริโภคและความต้องการซื้อสินค้าและบริการของผู้ขาย ที่มุ่งเน้นการใช้งานผ่านโทรศัพท์มือถือเป็นอันดับแรก ทุกคนสามารถเลือกดูสินค้าที่หลากหลายและซื้อขายได้อย่างสะดวกมากยิ่งขึ้นผ่านการตลาดออนไลน์ในปัจจุบันอย่างแอปพลิเคชันออนไลน์ การศึกษาและค้นหาปัจจัยทางการตลาดเพื่อให้ธุรกิจก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีเข้าใจพฤติกรรมผู้บริโภคและสามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้สูงสุด และในเขตหนองแขมเป็นพื้นที่หนึ่งในกรุงเทพมหานครที่มีการเติบโตอย่างรวดเร็วในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา ทั้งในด้านที่อยู่อาศัยและเชิงพาณิชย์ การขยายตัวของชุมชนเมืองทำให้หนองแขมมีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมที่พัฒนาขึ้น เช่น ถนนพุทธมณฑลสาย 3, ถนนเพชรเกษม และรถไฟฟ้าสายสีน้ำเงินส่วนต่อขยาย (สถานีหลักสอง) ยิ่งส่งผลให้หนองแขมกลายเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยและการค้าที่น่าสนใจ และด้วยลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่อยู่ระหว่างเมืองชั้นในและพื้นที่รอบนอก ทำให้หนองแขมเป็นแหล่งรวมของกลุ่มประชากรหลากหลาย ทั้งผู้ที่ทำงานในเมืองและผู้ที่อาศัยในพื้นที่เดิม รวมถึงนักศึกษาจากสถาบันการศึกษาใกล้เคียง เช่น มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์ ซึ่งเป็นกลุ่มผู้บริโภคที่มีความคุ้นเคยกับการใช้เทคโนโลยีและแพลตฟอร์มออนไลน์เป็นอย่างดี นอกจากนี้ ในเขตหนองแขมยังมีสถานประกอบการขนาดเล็กและกลางจำนวนมาก เช่น ร้านค้า ร้านอาหาร และธุรกิจบริการต่างๆ ที่กำลังปรับตัวเข้าสู่ช่องทางการตลาดออนไลน์ เพื่อเข้าถึงลูกค้าในวงกว้างขึ้น ดังนั้น การเลือกศึกษาปัจจัยทางการตลาดออนไลน์ในเขตหนองแขมจึงมีความเหมาะสมอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพสูง ทั้งในแง่ของจำนวนผู้บริโภคที่มีกำลังซื้อและความพร้อมในการใช้เทคโนโลยี รวมถึงโอกาสสำหรับผู้ประกอบการในการขยายธุรกิจผ่านช่องทางออนไลน์ การศึกษาในพื้นที่นี้จะช่วยให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่สะท้อนพฤติกรรมการบริโภคและปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการออนไลน์ในบริบทของชุมชนเมืองที่กำลังเติบโต ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนากลยุทธ์การตลาดออนไลน์ให้มีประสิทธิภาพสูงสุดในเขตหนองแขมและพื้นที่ใกล้เคียง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะส่วนบุคคลของผู้บริโภคยุคใหม่ที่ซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชันออนไลน์ ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

2. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน ของผู้บริโภคยุคใหม่ ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

3. เพื่อศึกษาการเปรียบเทียบปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน ของผู้บริโภคยุคใหม่ ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Method) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร (Population) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริโภควัยทำงานในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร เนื่องจากมีสัดส่วนประชากรที่หนาแน่นมากจึงไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริโภควัยทำงานในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร จำนวน 384 คน คำนวณจากสูตรแบบไม่ทราบจำนวนประชากรของ (Cochran, W., 1963); (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2553) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% จำนวน 384 ตัวอย่าง แต่เพื่อความแม่นยำของข้อมูลในการเก็บตัวอย่าง ผู้วิจัยจึงเก็บตัวอย่างจำนวน 400 ตัวอย่าง

3. กำหนดพื้นที่ศึกษา คือ พื้นที่ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นพื้นที่มีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่นมาก และมีสิ่งอำนวยความสะดวกครบถ้วน

4. ขอบเขตเนื้อหา โดยทำการศึกษาการใช้อินเทอร์เน็ตในประเด็นปัจจัยทางการตลาดอะไรบ้าง ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน

5. ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษา ระหว่างเดือนมีนาคม พ.ศ. 2568 ถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2568

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ แบบสอบถาม (Questionnaire) ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนนี้ประกอบด้วยคำถามที่มุ่งสำรวจข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันของผู้บริโภคยุคใหม่ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ส่วนนี้มุ่งเน้นการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันของผู้บริโภคยุคใหม่ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยครอบคลุมปัจจัยสำคัญ จำนวน 7 ด้าน ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านกระบวนการให้บริการ ด้านบุคลากรที่ให้บริการ และด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ซึ่งมี 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์ดังนี้ (ธานินทร์ ศิลปจารุ, 2559)

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

หลังจากร่างแบบสอบถามแล้ว จะต้องมีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือเพื่อยืนยันว่าแบบสอบถามสามารถวัดสิ่งที่ต้องการวัดได้อย่างถูกต้องและให้ผลลัพธ์ที่สอดคล้องกัน

การตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) นำแบบสอบถามที่ร่างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้อง ผู้เชี่ยวชาญด้านการตลาด, ผู้เชี่ยวชาญด้านสถิติ, จำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของเนื้อหาคำถาม ความครอบคลุมของประเด็นที่ต้องการวัด และความถูกต้องของภาษาที่ใช้ โดยอาจมีการคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) ซึ่งค่า IOC ที่ยอมรับได้ควรมีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป

การตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาแล้ว ไปทดลองใช้ (Pre-test) กับกลุ่มตัวอย่างนำร่อง (Pilot Study) ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างจริง แต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง โดยมีจำนวนประมาณ 30 คน จากนั้นนำผลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา

ของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งค่าที่ยอมรับได้ควรมีค่าตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป เพื่อแสดงว่าข้อคำถามในแต่ละด้านมีความสอดคล้องกัน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้จากการใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 400 คน โดยผู้วิจัยดำเนินการแจกแบบสอบถามแล้วเก็บกลับคืนด้วยตนเองทั้งหมด

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากตำราวิชาการ วารสาร บทความวิชาการ งานวิจัย และอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม จากนั้นนำแบบสอบถามมาตรวจสอบความเรียบร้อยสมบูรณ์ถูกต้อง พบว่า แบบสอบถามมีความเรียบร้อยสมบูรณ์ทุกฉบับ แล้วนำแบบสอบถามทั้งหมดมาลงรหัสและประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบ t-test, F-test (One-Way ANOVA)

ผลการวิจัย

ปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน ของผู้บริโภคยุคใหม่ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร มีผลการศึกษา สรุปได้ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคล

ตารางที่ 1 ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ลักษณะส่วนบุคคล		จำนวน	ร้อยละ
1.เพศ			
	ชาย	180	45.00
	หญิง	220	55.00
	รวม	**400**	**100.0**
อายุ			
	ต่ำกว่า 25 ปี	47	11.80
	25 - 35 ปี	123	30.80
	36 - 45 ปี	91	22.80
	46 -55 ปี	81	20.20
	มากกว่า 55 ปี	58	14.40
	รวม	**400**	**100.0**
สถานภาพ		23	5.8
	โสด	**318**	**79.4**
	สมรส	**75**	**18.8**
	หย่าร้าง	**7**	**1.8**
	รวม	**400**	**100.0**

ตารางที่ 1 ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม (ต่อ)

ลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าม.ปลาย	23	5.8
ม.ปลายและปวช. ปวส.	147	36.8
ปริญญาตรี	196	49.0
ปริญญาโทหรือสูงกว่า	34	8.4
รวม	**400**	**100.0**
อาชีพ		
ข้าราชการ/พนักงานราชการ	130	32.00
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	33	8.20
พนักงานบริษัทเอกชน	132	32.80
เจ้าของกิจการ หรือธุรกิจส่วนตัว	53	13.20
แม่บ้าน/พ่อบ้าน	19	4.80
อื่น ๆ (โปรดระบุ นักเรียน/นักศึกษา)	34	9.00
รวม	**400**	**100.0**
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
ต่ำกว่า 10,000 บาท	95	23.8
10,000-20,000 บาท	237	59.2
มากกว่า 20,000 บาท	68	17.0
รวม	**400**	**100.0**

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มผู้บริโภคยุคใหม่ซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงอายุระหว่าง 25 - 35 ปี สถานภาพโสด ระดับการศึกษาปริญญาตรี ประกอบอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชน มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,000 - 20,000 บาท เป็นต้น

ส่วนที่ 2 ผลของกลุ่มผู้บริโภคยุคใหม่ซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน ของผู้บริโภคยุคใหม่ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

ปัจจัยทางการตลาด	ระดับความสำคัญ		
	$\bar{x}$	S.D.	แปรผล
ด้านผลิตภัณฑ์ (Product)	4.40	0.491	มาก
ด้านราคา (Price)	4.64	0.362	มาที่สุด
ด้านสถานที่หรือช่องทางจัดจำหน่าย (Place/Channel)	4.47	0.410	มาก
ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion)	4.31	0.382	มาก
ด้านบุคลากรหรือการบริการ (People/Service)	4.22	0.421	มาก
ด้านเทคโนโลยีและความปลอดภัย	4.33	0.412	มาก
ผลรวม	**4.39**	**0.418**	**มาก**

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่าให้ระดับความสำคัญต่อปัจจัยทางการตลาดออนไลน์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.39) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ด้านราคา (Price) อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.64) รองลงมา ด้านสถานที่หรือช่องทางจัดจำหน่าย (Place/Channel) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.47) ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.40) ด้านเทคโนโลยีและความปลอดภัย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.33) ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.31) ด้านบุคลากรหรือการบริการ (People/Service) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.22) ตามลำดับ

ส่วนที่ 3 ผลการการเปรียบเทียบระดับปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน ของผู้บริโภคยุคใหม่ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 3 แสดงสถิติที่ได้จากการวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน ของผู้บริโภคยุคใหม่ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

	ปัจจัยทางการตลาด					
ข้อมูลส่วนบุคคล	**ด้านผลิตภัณฑ์**	**ด้านราคา**	**ด้านสถานที่หรือช่องทางจัดจำหน่าย**	**ด้านการส่งเสริมการตลาด**	**ด้านบุคลากรหรือการบริการ**	**ด้านเทคโนโลยีและความปลอดภัย**
เพศ	√	√	√	√	√	
อายุ		√		√	√	
สถานภาพ	√	√		√		√
ระดับการศึกษา	√	√	√	√		
อาชีพ	√	√		√	√	√
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	√	√		√		√

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มผู้บริโภคชายและหญิงมีผลต่อมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชันออนไลน์ ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา สถานที่ ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านพนักงาน และด้านลักษณะทางกายภาพ แตกต่างกัน (p-value < 0.05) กลุ่มผู้บริโภคอายุแตกต่างกันมีผลต่อมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชันออนไลน์ ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านราคา ด้านการส่งเสริมการตลาด และด้านพนักงาน แตกต่างกัน (p-value < 0.05) กลุ่มผู้บริโภคสถานภาพแตกต่างกันมีผลต่อมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชันออนไลน์ ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านกระบวนการการให้บริการ แตกต่างกัน (p-value < 0.05) กลุ่มผู้บริโภคระดับการศึกษาแตกต่างกันมีผลต่อมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชันออนไลน์ ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านพนักงาน ด้านกระบวนการการให้บริการ และด้านลักษณะทางกายภาพ แตกต่างกัน (p-value < 0.05) กลุ่มผู้บริโภคระดับการศึกษาแตกต่างกันมีผลต่อมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชันออนไลน์ ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านกระบวนการการให้บริการ

แตกต่างกัน (p-value < 0.05) กลุ่มผู้บริโภคประกอบอาชีพแตกต่างกันมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชันออนไลน์ ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านพนักงาน ด้านกระบวนการการให้บริการ แตกต่างกัน (p-value < 0.05) กลุ่มผู้บริโภคที่มีรายได้แฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกันมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชันออนไลน์ ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านกระบวนการการให้บริการ แตกต่างกัน (p-value < 0.05)

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน ของผู้บริโภคยุคใหม่ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

กลุ่มผู้บริโภคยุคใหม่ซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ให้ระดับความสำคัญต่อปัจจัยทางการตลาดออนไลน์ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ด้านราคาความคุ้มค่าเมื่อเทียบกับคู่แข่ง โปรโมชันและส่วนลด การเปรียบเทียบราคาง่าย ฟรีค่าจัดส่งรองลงมา ด้านสถานที่หรือช่องทางจัดจำหน่าย ความสะดวกในการใช้งานของเว็บไซต์/แอป การเข้าถึงสินค้าได้ตลอด 24 ชั่วโมง ความรวดเร็วในการจัดส่งสินค้า การติดตามสถานะคำสั่งซื้อ ด้านผลิตภัณฑ์ คุณภาพของสินค้า รูปภาพและรายละเอียดสินค้า ความน่าเชื่อถือของแบรนด์ และความหลากหลายของสินค้าให้เลือก ด้านเทคโนโลยีและความปลอดภัย ระบบชำระเงินที่ปลอดภัย ความเป็นส่วนตัวของข้อมูลลูกค้า และการรับรองความปลอดภัยจากเว็บไซต์ เช่น HTTPS ด้านการส่งเสริมการตลาด การโฆษณาผ่านสื่อออนไลน์ เช่น Facebook, Instagram, TikTok รีวิวจากลูกค้าคนอื่น ๆ การจัดกิจกรรมทางการตลาด เช่น ไลฟ์สด, Flash Sale และอินฟลูเอนเซอร์และบล็อกเกอร์รีวิว ด้านบุคลากรหรือการบริการ การให้บริการลูกค้า เช่น แชทตอบไว แก้ปัญหาเร็ว นโยบายการคืนสินค้า/เปลี่ยนสินค้า และความน่าเชื่อถือของผู้ขายหรือแพลตฟอร์ม สอดคล้องกับ (Sriboonak, T. & Phongsataya, U., 2019) ส่วนประสมการตลาดที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อเครื่องสำอางเกาหลีผ่านแอปพลิเคชันออนไลน์ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุที่แตกต่างกันมีผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อเครื่องสำอางเกาหลีผ่านแอปพลิเคชันออนไลน์ที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Ronsiri, J. & Inkanuwat, P., 2021) ปัจจัยส่วนประสมการตลาดออนไลน์(6Ps) ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องประดับเงินของผู้บริโภคบนช่องทางเฟซบุ๊ก (Facebook) ในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกันได้แก่ปัจจัยด้านเพศ อายุ อาชีพ และรายได้ต่อเดือนมีผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องประดับเงินของผู้บริโภคบนช่องทางเฟซบุ๊ก (Facebook) ในกรุงเทพมหานครที่ไม่แตกต่างกันในขณะที่ระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องประดับเงินของผู้บริโภคช่องทางเฟซบุ๊ก (Facebook) ในกรุงเทพมหานครที่แตกต่างกันผลการวิเคราะห์ส่วนส่วนผลการศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดออนไลน์ (6Ps) ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องประดับเงินของผู้บริโภคบนเฟซบุ๊ก (Facebook) ในกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางจำหน่าย ด้านการส่งเสริมทางการตลาด ด้านให้บริการแบบเจาะจง และด้านการรักษาความเป็นส่วนตัว มีผลเชิงบวกต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องประดับเงินของผู้บริโภคบนช่องทางเฟซบุ๊ก (Facebook) ในกรุงเทพมหานครอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Donladpun, P. & Zumitzavan, V., 2020) การตัดสินใจซื้อสินค้าอุปโภคผ่านสื่อ

เครือข่ายออนไลน์ ของผู้บริโภคในเขตเทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่า ระดับความพึงพอใจในการตัดสินใจซื้อสินค้าอุปโภคผ่านสื่อเครือข่ายออนไลน์ของผู้บริโภคของผู้บริโภคในเขตเทศบาลจังหวัดขอนแก่นมีความสัมพันธ์กับปัจจัยส่วนประสมการตลาดออนไลน์ (6P's) ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย ส่งเสริมการขาย การรักษาความเป็นส่วนตัวและการให้บริการส่วนบุคคล อย่างมีนัยสำคัญและผลจากการศึกษา พบว่า แนวทางในการยกระดับความพึงพอใจของผู้บริโภคในการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านสื่อเครือข่ายออนไลน์ดังนี้ สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ องค์การมหาชน ควรปรับปรุงมาตรฐานส่วนประสมการตลาดออนไลน์เพื่อให้ผู้ประกอบธุรกิจออนไลน์มีรูปแบบการขายที่ตรงกับความต้องการของลูกค้ายิ่งขึ้น เช่น ผลิตภัณฑ์ควรมีความหลากหลาย ราคาควรเปิดโอกาสให้ผู้บริโภคสามารถต่อรองราคาได้ การจัดจำหน่ายควรเพิ่มช่องทางในการเก็บเงินปลายทางให้มากขึ้น เป็นต้นสำหรับข้อเสนอแนะการนำผลวิจัยไปประยุกต์ใช้ครั้งต่อไป ควรมีการศึกษากลุ่มตัวอย่างที่มากขึ้นและยังสอดคล้องกับ " (Soosakulsong, P. & Rurkwararuk, P., 2020) ในการศึกษาครั้งนี้ พบว่า มีปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเพียง 5 ด้านเรียงตามลำดับ ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านการรักษาข้อมูลส่วนบุคคล 2) ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ 3) ปัจจัยด้านราคา 4) ปัจจัยด้านส่งเสริมการตลาด และ 5) ปัจจัยด้านช่องทางจัดจำหน่าย ตามลำดับ ที่สามารถทำนายผลการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ทางแอปพลิเคชันออนไลน์ของผู้บริโภคใหม่

ผลการการเปรียบเทียบระดับปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน ของผู้บริโภคยุคใหม่ ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร พบว่า ลักษณะส่วนบุคคลของผู้บริโภคยุคใหม่แตกต่างกันมีผลต่อมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชันออนไลน์ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านสถานที่หรือช่องทางจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคลากรหรือการบริการ ด้านเทคโนโลยีและความปลอดภัยแตกต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ (พิทยุช ญาณพิทักษ์ และคณะ, 2566) อิทธิพลของปัจจัยการตลาดออนไลน์ต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้บริโภคยุคใหม่ พบว่า ปัจจัยการตลาดออนไลน์ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ความไว้วางใจ การรับรู้ด้านราคา การรับรู้ด้านประโยชน์ และคุณภาพการให้บริการล้วนมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้บริโภคยุคใหม่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยปัจจัยด้านความไว้วางใจมีอิทธิพลมากที่สุด รองลงมาคือ การรับรู้ด้านประโยชน์ คุณภาพการให้บริการ และการรับรู้ด้านราคา ตามลำดับ ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่า ผู้บริโภคยุคใหม่ให้ความสำคัญกับความน่าเชื่อถือของร้านค้าออนไลน์ ความสะดวกสบายในการซื้อสินค้า และคุณภาพการให้บริการ ดังนั้น ผู้ประกอบการธุรกิจควรให้ความสำคัญกับการสร้างความไว้วางใจ การนำเสนอราคาที่เหมาะสม การพัฒนาแพลตฟอร์มที่ใช้งานง่าย และการให้บริการที่เป็นเลิศ เพื่อดึงดูดและรักษาลูกค้าในยุคดิจิทัล (สรัญญา แก้วมณี และคณะ, 2563) ศึกษาปัจจัยการตลาดบริการและคุณภาพการบริการอิเล็กทรอนิกส์ที่มีผลต่อความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์ โดยเฉพาะกลุ่มเจเนอเรชั่น Y ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับ "ผู้บริโภคยุคใหม่" ในงานวิจัยของคุณ ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า คุณภาพการบริการอิเล็กทรอนิกส์ และปัจจัยทางการตลาดบริการมีความสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อ ซึ่งสนับสนุนข้อค้นพบของคุณเกี่ยวกับความสำคัญของ บุคลากรหรือการบริการ และเทคโนโลยีและความปลอดภัย และยังสอดคล้องกับ (ณัฐพล ทรัพย์สมบูรณ์ และรุ่งนภา พัฒนวิบูลย์, 2564) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน ซึ่งเป็นการเฉพาะเจาะจงกับช่องทางการซื้อที่ระบุในงานวิจัยของคุณ โดยมีกลุ่มตัวอย่างอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครที่ใกล้เคียงกับพื้นที่ศึกษาของคุณ ผลการศึกษาได้ระบุถึงปัจจัยต่างๆ เช่น ความ

สะดวกสบายในการใช้งานแอปพลิเคชัน ความน่าเชื่อถือของแพลตฟอร์ม และโปรโมชั่น ซึ่งสอดคล้องกับปัจจัยด้านเทคโนโลยีและความปลอดภัย การส่งเสริมการตลาด และการสร้างความไว้วางใจ

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่องปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน ของผู้บริโภคในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผู้ศึกษาได้นำผลการศึกษามากำหนดเป็นข้อเสนอแนะ คือ 1) ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน ของผู้บริโภคยุคใหม่ โดยยกระดับคุณภาพของสินค้าเกิดความน่าเชื่อถือรูปภาพและรายละเอียดสินค้า แบรนด์ และความหลากหลายของสินค้าให้เลือก 2) ด้านราคา (Price) มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน ของผู้บริโภคยุคใหม่จะให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องความคุ้มค่าเมื่อเทียบกับคู่แข่ง โปรโมชันและส่วนลด การเปรียบเทียบราคาง่าย ฟรีค่าจัดส่ง 3) ด้านสถานที่หรือช่องทางจัดจำหน่าย (Place/Channel) มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน ของผู้บริโภคยุคใหม่จะให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องความสะดวกในการใช้งานของเว็บไซต์/แอป การเข้าถึงสินค้าได้ตลอด 24 ชั่วโมง ความรวดเร็วในการจัดส่งสินค้า การติดตามสถานะคำสั่งซื้อ 4) ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน ของผู้บริโภคยุคใหม่จะให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องการโฆษณาผ่านสื่อออนไลน์ เช่น Facebook, Instagram, TikTok รีวิวจากลูกค้าคนอื่น ๆ การจัดกิจกรรมทางการตลาด เช่น ไลฟ์สด, Flash Sale และอินฟลูเอนเซอร์และบล็อกเกอร์รีวิว 5) ด้านบุคลากรหรือการบริการ (People/Service) มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน ของผู้บริโภคยุคใหม่จะต้องให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องการให้บริการลูกค้า เช่น แชทตอบไว แก้ปัญหาเร็ว นโยบายการคืนสินค้า/เปลี่ยนสินค้า และความน่าเชื่อถือของผู้ขายหรือแพลตฟอร์ม 6) ด้านเทคโนโลยีและความปลอดภัย มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน ของผู้บริโภคยุคใหม่จะต้องให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่อง ระบบชำระเงินที่ปลอดภัย ความเป็นส่วนตัวของข้อมูลลูกค้า และการรับรองความปลอดภัยจากเว็บไซต์ เช่น HTTPS

เอกสารอ้างอิง

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2553). การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ณัฐพล ทรัพย์สมบูรณ์ และรุ่งนภา พัฒนวิบูลย์. (2564). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน Shopee ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 41(3), 85-98.

ธานินทร์ ศิลปจารุ. (2559). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิทยุช ญาณพิทักษ์ และคณะ. (2566). อิทธิพลของปัจจัยการตลาดออนไลน์ต่อ การตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 10(3), 99-110.

วรเศรษฐ์ สุพรรณพงศ์. (2563). อิทธิพลของตลาดพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์กับพฤติกรรมซื้อสบู่สมุนไพร ออนไลน์. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจดุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการการตลาด. มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น.

วรเศรษฐ์ สุพรรณพงศ์ และคณะ. (2568). การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภคกับการตัดสินใจซื้อสินค้าในยุคดิจิทัล. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 12(1), 79-89.

สรัญญา แก้วมณี และคณะ. (2563). บทบาทของปัจจัยการตลาดบริการ และคุณภาพการบริการอิเล็กทรอนิกส์ ที่มีผลต่อความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์ของกลุ่มเจเนอเรชั่น Y. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยา, 1(2), 79-91.

สุภาภรณ์ พันธุรังษี และวิภาพร วรสารม. (2565). ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภคต่อ ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในยุคดิจิทัล: กรณีศึกษาธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, 42(2), 115-130.

Cochran, W. (1963). Sampling techniques. (2nd ed.). New York: John Wiley & Sons.

Donladpun, P. & Zumitzavan, V. (2020). Customers' Decision-Making in Purchasing Online-Goods: A Case Study of Khon Kaen Manicipality. Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology, 5(6), 118-131.

Ronsiri, J. & Inkanuwat, P. (2021). Online Marketing Mix (6Ps) Affecting the Purchasing Decision of Silver Jewelry on Facebook Application in Bangkok. SAU Journal of Social Sciences & Humanities, 5(2), 99-110.

Soosakulsong, P. & Rurkwararuk, P. (2020). Online Marketing Mix Factors Affecting the Decisionto Buy Fashion Clothes though E-Commerce Website in Mueang Phitsanulok Province. Economics and Business Administration Journal Thaksin University, 12(1), 99-117.

Sriboonak, T. & Phongsataya, U. (2019). Marketing Mix Affecting the Buying Decision Process of Korean Cosmetics via Online Application. Journal of Business Administration and Social Sciences Ramkhamhaeng University, 2(3), 88-100.

บทความวิจัย

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลงทุนในกองทุนรวมเพื่อส่งเสริมการออมระยะยาว ของธนาคารกสิกรไทย ในเขตกรุงเทพมหานคร*

FACTORS INFLUENCING INVESTMENT DECISIONS IN LONG-TERM SAVINGS MUTUAL FUNDS OF KASIKORNBANK

ภานุภัทท์ วีรธนสกุล*, ชิณโสณ์ วิสิฐนิธิกิจา

Panupat Weeratanasakun*, Chinnaso Visitnitikija

คณะบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Graduate School, Kasem Bundit University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: panupat.wee@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการลงทุนรวมฯ การตัดสินใจลงทุนในกองทุนรวมฯ เปรียบเทียบการตัดสินใจลงทุนในกองทุนรวมฯ จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจลงทุนในกองทุนรวมเพื่อส่งเสริมการออมระยะยาวของธนาคารกสิกรไทย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ที่ใช้บริการและมีกองทุนรวมเพื่อส่งเสริมการออมระยะยาวของธนาคารกสิกรไทย จำนวน 200 ราย เลือกแบบใช้โปรแกรมคำนวน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่แบบสอบถาม เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยการทดสอบสมมติฐานแบบ One-Way ANOVA และ Multiple Regression Analysis ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการลงทุนในกองทุนรวมฯ แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไป ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 41 - 50 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว/เจ้าของกิจการ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 40 ,001 - 50,000 บาท ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและการตัดสินใจลงทุนในกองทุนรวมฯโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการเปรียบเทียบการตัดสินใจลงทุนในกองทุนรวมฯ จำแนกตาม เพศ อายุระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกันมีผลต่อการตัดสินใจการตัดสินใจลงทุนในกองทุนรวมเพื่อส่งเสริมการออมระยะยาวฯ ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา และด้านการส่งเสริมการตลาดมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลงทุนในกองทุนรวมเพื่อส่งเสริมการออมระยะยาวของธนาคารกสิกรไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ปัจจัยที่มีอิทธิพล, การตัดสินใจลงทุน, กองทุนรวมเพื่อส่งเสริมการออมระยะยาว, ธนาคารกสิกรไทย

* Received 7 July 2025; Revised 28 July 2025; Accepted 29 July 2025

Abstract

The objective of this research is to study the marketing mix factors influencing investment in long-term mutual funds, investment decision-making in mutual funds, and to compare investment decisions based on personal demographics. It also aims to examine the influence of marketing mix factors on investment decisions in long-term mutual funds promoted by Kasikornbank. This study employs a quantitative research approach. The sample group consisted of 200 individuals who use services and invest in Kasikornbank's long-term mutual funds, selected using a statistical software program. The research instrument was a questionnaire. Data were collected through questionnaires and analyzed using percentage, mean, one-way ANOVA, and multiple regression analysis. The findings revealed that marketing mix factors related to mutual fund investment can be divided into two parts: general demographic data and marketing mix components. Most respondents were male, aged between 41 and 50 years, held a bachelor's degree, were self-employed or business owners, and had an average monthly income between 40,001 and 50,000 Baht. Overall, both the marketing mix factors and investment decisions were rated at a high level. The comparison of investment decisions in mutual funds across different gender, age, education level, occupation, and income groups showed no statistically significant differences at the 0.05 level. However, product, price, and promotion components of the marketing mix were found to have a statistically significant influence on investment decisions in Kasikornbank's long-term mutual funds at the 0.05 level.

Keywords: Influential Factors, Investment Decision-Making, Long-Term Mutual Funds, Kasikornbank

บทนำ

ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มรูปแบบ ส่งผลให้รัฐบาลให้ความสำคัญกับการวางแผนการเงินระยะยาวของประชาชน โดยสนับสนุนการลงทุนผ่านกองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ (RMF) และกองทุนรวมเพื่อการออม (SSF) ผ่านมาตรการลดหย่อนภาษี (สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง, 2564) แนวคิดด้านพฤติกรรมทางการเงิน (Behavioral Finance) ยังอธิบายว่า การตัดสินใจทางการเงินของบุคคลไม่ได้ตั้งอยู่บนเหตุผลล้วน ๆ แต่ยังได้รับอิทธิพลจากอารมณ์ ความรู้สึก และพฤติกรรมที่ไม่เป็นเหตุเป็นผล เช่น อคติในการรับรู้หรือความกลัวความเสี่ยง (Thaler, R. H., 1985)

แม้การส่งเสริมความรู้ทางการเงินจะมีมากขึ้น แต่คนไทยยังคงมีพฤติกรรมการออมในรูปแบบดั้งเดิม โดยผลสำรวจของธนาคารแห่งประเทศไทยร่วมกับสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า มีเพียง 2.6% ของประชาชนไทยเท่านั้นที่นำเงินไปลงทุน ขณะที่คนส่วนใหญ่ออมเงินผ่านบัญชีออมทรัพย์หรือเงินสด ซึ่งให้ผลตอบแทนต่ำในระยะยาว ท่ามกลางสภาพเศรษฐกิจที่ผันผวน ค่าครองชีพที่สูงขึ้น และอัตราดอกเบี้ยเงินฝากที่อยู่ในระดับต่ำ (Bangkokbiznews, 2566)

ธนาคารกสิกรไทยเป็นธนาคารพาณิชย์ที่ให้บริการกองทุนรวมที่ครอบคลุมทั้ง RMF และ SSF ซึ่งมีความเหมาะสมกับการออมระยะยาว อย่างไรก็ตาม แม้ธนาคารกสิกรไทยจะมีการส่งเสริมการลงทุนในกองทุนรวมผ่านช่องทางดิจิทัล เช่น K PLUS และ K-My Funds โดยมีโปรโมชั่นจูงใจต่าง ๆ เช่น การให้คะแนนสะสม K Point สูงสุด 20,000 คะแนน สำหรับผู้ที่ตั้งแผนการลงทุนรายเดือน (DCA) ในกองทุนที่ร่วมรายการ (ธนาคารกสิกรไทย, 2568ก) และการให้เครดิตเงินคืนสำหรับลูกค้าที่ลงทุนในกองทุนกลุ่ม K-WealthPLUS Series เป็นครั้งแรก (ธนาคารกสิกรไทย, 2568ข) แต่ยังพบว่าลูกค้าจำนวนมาก โดยเฉพาะกลุ่มคนวัยทำงาน ยังลังเลในการตัดสินใจลงทุนระยะยาว ปัจจัยที่ส่งผลต่อความลังเลนี้อาจรวมถึงความรู้ทางการเงินที่ยังไม่เพียงพอ ความไม่มั่นใจในความเสี่ยงของการลงทุน และการขาดความเข้าใจในผลิตภัณฑ์การลงทุนต่าง ๆ แม้ว่าธนาคารจะมีการให้ข้อมูลและคำแนะนำผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น การจัดสัมมนาและการให้คำปรึกษาทางการเงิน แต่การเข้าถึงข้อมูลเหล่านี้ยังไม่ทั่วถึงทุกกลุ่มลูกค้า จึงสะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างขององค์ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้ลงทุน โดยเฉพาะในกลุ่มคนวัยทำงานในเขตเมืองของประเทศไทย ที่แม้จะเป็นกลุ่มที่มีศักยภาพในการลงทุน แต่กลับยังขาดการศึกษาอย่างลึกซึ้งถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลงทุน งานวิจัยนี้จึงมีความจำเป็นในการเติมเต็มความเข้าใจเชิงลึกในบริบทดังกล่าว เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนากลยุทธ์หรือผลิตภัณฑ์ทางการเงินให้เหมาะสมกับพฤติกรรมและความต้องการของกลุ่มเป้าหมายอย่างแท้จริง

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น จึงสนใจในการทำวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลงทุนในกองทุนรวมเพื่อส่งเสริมการออมระยะยาวของธนาคารกสิกรไทย ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งจะทำการศึกษาวิจัยลักษณะส่วนบุคคลของนักลงทุน ความรู้ทารการเงินของนักลงทุน ความรู้ความเข้าใจด้านการลงทุนของนักลงทุน พฤติกรรมผู้บริโภคบริการทางการเงิน รวมถึงปัจจัยที่นักลงทุนใช้ในการตัดสินใจลงทุน เช่น ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดและปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในบริบทบริการการเงิน เป็นต้น ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญรวมทั้งเป็นตัวแปรที่นักลงทุนใช้ในการตัดสินใจลงทุนในกองทุนรวมเพื่อส่งเสริมการออมระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการลงทุนในกองทุนรวมเพื่อส่งเสริมการออมระยะยาวของธนาคารกสิกรไทย ในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาการตัดสินใจลงทุนในกองทุนรวมเพื่อส่งเสริมการออมระยะยาวของธนาคารกสิกรไทย ในเขตกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อเปรียบเทียบการตัดสินใจลงทุนในกองทุนรวมเพื่อส่งเสริมการออมระยะยาวของธนาคารกสิกรไทย ในเขตกรุงเทพมหานคร จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล
4. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจลงทุนในกองทุนรวมเพื่อส่งเสริมการออมระยะยาวของธนาคารกสิกรไทย ในเขตกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีการดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร คือ ผู้ที่ตัดสินใจลงทุนในกองทุนรวมเพื่อส่งเสริมการออมระยะยาวของธนาคารกสิกรไทย ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 ราย กลุ่มตัวอย่างคือผู้ที่ตัดสินใจลงทุนในกองทุนรวมเพื่อส่งเสริมการออมระยะยาวของธนาคารกสิกรไทย ใช้การคำนวณหากลุ่มตัวอย่าง (Sample size) ตามแนวคิดของ ทาโร ยามาเน่ (Yamane, T., 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 200 ราย ใช้สูตร $n = N /(1 + Ne^2)$ เมื่อ n = ขนาดตัวอย่าง N = จำนวนประชากรที่ใช้ในการศึกษา e = ความผิดพลาดที่ยอมรับได้ (โดยในที่นี้กำหนดเท่ากับ 0.05) $n = 400/(1+400(0.05^2)) = 200$ ตัวอย่าง การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้กลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการคำนวณหากลุ่มตัวอย่างของ ทาโร ยามาเน่ (Yamane, T., 1973) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 200 ราย

การสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบเครื่องมือ

1. ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารตำราและผลงานวิจัยต่าง ๆ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม
2. จัดทำร่างแบบสอบถามนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา
3. นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขและเพิ่มเติมตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา
4. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษาอีกครั้งนึงถ้ามีข้อแก้ไขดำเนินตามคำแนะนำหลังจากนั้นดำเนินการจัดทำเป็นแบบสอบถาม
5. ตรวจสอบความเที่ยงตรงและนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดสอบใช้ (Try out) กับลูกค้าไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 40 คน แล้วนำไปวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่าของครอนบัค (Cronbach, J., 1984) ได้ค่าเท่ากับ 0.861 ถือว่าแบบสอบถามนี้สามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยครั้งนี้ได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองระหว่างเดือนธันวาคม 2567 ถึงเดือนมีนาคม 2568 จากลูกค้าของธนาคารกสิกรไทย ที่เคยลงทุนในกองทุนรวมและการรับกลับคืนมาด้วยตนเอง ดำเนินการตรวจสอบความเรียบร้อย เพื่อให้แน่ใจว่าแบบสอบถามมีความสมบูรณ์ ครบถ้วน และสามารถนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อได้
2. นำข้อมูลของแบบสอบถาม ไปลงตารางที่โปรแกรมสำเร็จรูป

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย การทดสอบสมมติฐานแบบ t-test, F-test (One - Way ANOVA) และ Multiple Regression Analysis กำหนด ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

ผลการศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการลงทุนในกองทุนรวมเพื่อส่งเสริมการออมระยะยาวของธนาคารกสิกรไทย ในเขตกรุงเทพมหานคร จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปได้ 2 ส่วน ได้แก่

1. ข้อมูลทั่วไป จำแนกตามส่วนบุคคล แสดงได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลทั่วไป จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล

แสดงข้อมูลทั่วไป จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล		จำนวน (ราย)	ร้อยละ
เพศ	ชาย	119	59.50
	หญิง	81	40.50
	รวม	200	100
อายุ	อายุต่ำกว่าหรือเทียบเท่า 20 ปี	1	0.5
	21-30 ปี	31	15.50
	31-40 ปี	72	36
	41-50 ปี	91	45.50
	50 ปี ขึ้นไป	5	2.50
	รวม	200	100
ระดับการศึกษา	ต่ำกว่าปริญญาตรี	27	13.50
	ปริญญาตรี	110	55
	สูงกว่าปริญญาตรี	63	31.50
	รวม	200	100
อาชีพ	อาชีพธุรกิจส่วนตัว/เจ้าของกิจการ	83	41.50
	นักศึกษา	6	3
	พนักงานบริษัทเอกชน	63	31.50
	รับจ้าง	30	15
	รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	18	9
	รวม	200	100
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	น้อยกว่าหรือเท่ากับ 20,000 บาท	9	4.50
	20,001-30,000 บาท	6	3
	30,001-40,000 บาท	18	9
	40,001-50,000 บาท	83	43.50
	50,000 บาทขึ้นไป	80	40
	รวม	200	100

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ข้อมูลส่วนบุคคล จำแนกได้เป็นเพศชายจำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 59.5 และเพศหญิงจำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 40.5 จำแนกได้เป็นผู้ที่มีอายุ 41 - 50 ปีมากที่สุด จำนวน 91 คน คิดเป็นร้อยละ 45.5 รองลงมาอายุ 31 - 40 ปีขึ้นไป จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 36 อายุระหว่าง 21 - 30 ปี จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 15.5 อายุระหว่าง 50 ปี ขึ้นไป จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 2.5 และอายุต่ำกว่าหรือเทียบเท่า 20 ปี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.5 จำแนกได้เป็นผู้ที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี มากที่สุด จำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 55 รองลงมาเป็นผู้ที่มีระดับการศึกษาปริญญาโท จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 31.5 และเป็นผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 13.5 จำแนกได้เป็นผู้ที่มีอาชีพธุรกิจส่วนตัว/เจ้าของกิจการ มากที่สุด จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 41.5 รองลงมาเป็นผู้ที่มีอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 31.5 เป็นผู้ที่

มีอาชีพรับจ้าง จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 15 เป็นผู้ที่มีอาชีพรับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 9 และเป็นผู้ที่มีอาชีพนักศึกษา จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 3 จำแนกได้เป็นผู้ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 40,001-50,000 บาท มากที่สุด จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 43.5 รองลงมาเป็นผู้ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 50,000 บาทขึ้นไป จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 40 ผู้ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 30,001 - 40,000 บาท จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 9 ผู้ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน น้อยกว่าหรือเท่ากับ 20,000 บาท จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 4.5 และผู้ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 20,001 - 30,000 บาท น้อยที่สุด จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 3

2. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการลงทุนในกองทุนรวมเพื่อส่งเสริมการออมระยะยาว ของธนาคารกสิกรไทย ในเขตกรุงเทพมหานคร สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการลงทุนในกองทุนรวมเพื่อส่งเสริมการออมระยะยาว ของธนาคารกสิกรไทย ในเขตกรุงเทพมหานคร

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความสำคัญ
ด้านผลิตภัณฑ์	4.52	0.23	มากที่สุด
ด้านราคา	4.54	0.32	มากที่สุด
ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	4.53	0.25	มากที่สุด
ด้านการส่งเสริมการตลาด	4.52	0.28	มากที่สุด
รวม	**4.52**	**0.27**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการลงทุนในกองทุนรวมเพื่อส่งเสริมการออมระยะยาว ของธนาคารกสิกรไทย ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับความสำคัญมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน มีระดับความสำคัญมากที่สุดทุกด้าน สามารถเรียงจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมทางการตลาด และด้านผลิตภัณฑ์ ตามลำดับ

ผลการศึกษาการตัดสินใจลงทุนในกองทุนรวมเพื่อส่งเสริมการออมระยะยาวของธนาคารกสิกรไทย ในเขตกรุงเทพมหานคร สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงผลการตัดสินใจลงทุนในกองทุนรวมเพื่อส่งเสริมการออมระยะยาวของธนาคารกสิกรไทย ในเขตกรุงเทพมหานคร

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความสำคัญ
ด้านการรับรู้ถึงความต้องการ	4.52	0.33	มากที่สุด
ด้านการค้นหาข้อมูล	4.52	0.28	มากที่สุด
ด้านการประเมินทางเลือก	4.53	0.28	มากที่สุด
ด้านการตัดสินใจซื้อ	4.53	0.35	มากที่สุด
ด้านพฤติกรรมหลังการซื้อ	4.53	0.30	มากที่สุด
รวม	**4.52**	**0.30**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นได้ว่า การตัดสินใจลงทุนในกองทุนรวมเพื่อส่งเสริมการออมระยะยาวของธนาคารกสิกรไทย ในเขตกรุงเทพมหานคร จากการศึกษาข้อมูล มีระดับความคิดเห็นต่อการตัดสินใจลงทุนใน

กองทุนรวมเพื่อส่งเสริมการออมระยะยาวของธนาคารกสิกรไทย ในเขตกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย ด้านการรับรู้ถึงความต้องการ ด้านการค้นหาข้อมูล ด้านการประเมินทางเลือก ด้านการตัดสินใจซื้อ และด้านพฤติกรรมหลังการซื้อ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด

ผลการเปรียบเทียบการตัดสินใจลงทุนในกองทุนรวมเพื่อส่งเสริมการออมระยะยาวของธนาคารกสิกรไทย ในเขตกรุงเทพมหานคร จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงผลเปรียบเทียบการตัดสินใจลงทุนในกองทุนรวมเพื่อส่งเสริมการออมระยะยาวของธนาคารกสิกรไทย ในเขตกรุงเทพมหานคร จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล

ข้อมูลส่วนบุคคล	การตัดสินใจ		Sig	ผลการทดสอบ
	t	F		
เพศ	.383		.702	ไม่แตกต่าง
อายุ		2.275	.063	ไม่แตกต่าง
ระดับการศึกษา		1.696	.186	ไม่แตกต่าง
อาชีพ		0.438	.781	ไม่แตกต่าง
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		1.114	.351	ไม่แตกต่าง

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่า การเปรียบเทียบการตัดสินใจลงทุนในกองทุนรวมเพื่อส่งเสริมการออมระยะยาวของธนาคารกสิกรไทย ในเขตกรุงเทพมหานคร จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลส่วนบุคคลด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ที่แตกต่างกันมีผลต่อการตัดสินใจลงทุนในกองทุนรวมเพื่อส่งเสริมการออมระยะยาวของธนาคารกสิกรไทย ในเขตกรุงเทพมหานคร ที่ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจลงทุนในกองทุนรวมเพื่อส่งเสริมการออมระยะยาวของธนาคารกสิกรไทย ในเขตกรุงเทพมหานคร สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจลงทุนในกองทุนรวมเพื่อส่งเสริมการออมระยะยาวของธนาคารกสิกรไทย ในเขตกรุงเทพมหานคร

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด	B	Std. Error	Beta	t	Sig.	ผลการทดสอบ
(Constant)	.197	.135		1.459	.146	
ด้านผลิตภัณฑ์	.458	.042	.394	10.942	.001*	มี
ด้านราคา	.239	.048	.283	4.959	.001*	มี
ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	-.093	.064	-.087	-1.456	.147	ไม่มี
ด้านการส่งเสริมการตลาด	.442	.048	.462	9.153	.001*	มี

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 5 แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจลงทุนในกองทุนรวมเพื่อส่งเสริมการออมระยะยาวของธนาคารกสิกรไทย ในเขตกรุงเทพมหานคร มีปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา

และด้านการส่งเสริมการตลาดมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลงทุนในกองทุนรวมเพื่อส่งเสริมการออมระยะยาวของธนาคารกสิกรไทย ในเขตกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

จากผลการศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการลงทุนในกองทุนรวมเพื่อส่งเสริมการออมระยะยาวของธนาคารกสิกรไทย ในเขตกรุงเทพมหานคร จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปได้ 2 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไป จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล ส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง41 - 50 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว/เจ้าของกิจการ โดยมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 40,001 - 50,000 บาท และ 2) ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการลงทุนในกองทุนรวมเพื่อส่งเสริมการออมระยะยาว ของธนาคารกสิกรไทย ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับความสำคัญมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน มีระดับความสำคัญมากที่สุดทุกด้าน สามารถเรียงจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมทางการตลาด และด้านผลิตภัณฑ์ ตามลำดับ

2) ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา และด้านการส่งเสริมการตลาด มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลงทุนในกองทุนรวมเพื่อส่งเสริมการออมระยะยาวของธนาคารกสิกรไทย ในเขตกรุงเทพมหานคร ส่วนปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านช่องทางการจัดจำหน่ายไม่มีผลต่อการตัดสินใจลงทุนในกองทุนรวมเพื่อส่งเสริมการออมระยะยาวของธนาคารกสิกรไทย ในเขตกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรพรหม แท่นศิลา ที่พบว่าปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา และ ด้านส่งเสริมการตลาด มีผลต่อการตัดสินใจ มีความคิดเห็นสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน (พรพรหม แท่นศิลา และคณะ, 2565) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรัสวดี มนตรีภักดิ์ ที่พบว่าปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจลงทุนในกองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ (RMF) ได้แก่ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ และปัจจัยด้านราคาส่งผลต่อการตัดสินใจลงทุนในกองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ ((สุรัสวดี มนตรีภักดิ์, 2560) RMF) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัฒนะพงศ์ พงศ์นคินทร์ ที่พบว่าปัจจัยส่วนผสมทางการตลาดปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์มีผลต่อการตัดสินใจลงทุน (พัฒนะพงศ์ พงศ์นคินทร์, 2564) และสอดคล้องกับงานวิจัยของปัญญา ช้างทอง ที่พบว่าปัจจัยด้านการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ (Product) มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลงทุนในกองทุนรวมเพื่อการออม (Super Saving Funds: SSF) ของกลุ่มคนวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล (ปัญญา ช้างทอง, 2565)

การตัดสินใจลงทุนในกองทุนรวมเพื่อส่งเสริมการออมระยะยาวของธนาคารกสิกรไทย ในเขตกรุงเทพมหานคร มีระดับความคิดเห็นด้านพฤติกรรมหลังการซื้อ ด้านการประเมินทางเลือก ด้านการค้นหาข้อมูล ด้านการรับรู้ถึงความต้องการ และด้านการตัดสินใจซื้อในภาพรวมของกระบวนการการตัดสินใจอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุดสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริโสภา ถุงคำแก้ว ที่พบว่าการตัดสินใจลงทุนในกองทุนรวมหุ้นระยะยาว โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ศิริโสภา ถุงคำแก้ว, 2561) จากผลการเปรียบเทียบการตัดสินใจลงทุนในกองทุนรวมเพื่อส่งเสริมการออมระยะยาวของธนาคารกสิกรไทย ในเขตกรุงเทพมหานคร จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล พบว่า ข้อมูลส่วนบุคคลจำแนกตามเพศ อายุ และระดับการศึกษา ที่แตกต่างกันมีผลต่อการตัดสินใจลงทุน

ในกองทุนรวมเพื่อส่งเสริมการออมระยะยาวของธนาคารกสิกรไทย ในเขตกรุงเทพมหานคร ที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ พัฒนะพงศ์ พงศ์นคินทร์ ที่พบว่าปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษามีระดับการตัดสินใจลงทุน ในกองทุนเพื่อส่งเสริมการออมระยะยาวไม่แตกต่างกัน (พัฒนะพงศ์ พงศ์นคินทร์, 2564) และข้อมูลส่วนบุคคลจำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกันมีผลต่อการตัดสินใจลงทุนในกองทุนรวมเพื่อส่งเสริมการออมระยะยาวของธนาคารกสิกรไทย ในเขตกรุงเทพมหานคร ที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของเบญจมาศ ละมุล และบุฎกา ปัณฑุรอัมพร ที่พบว่าประชากรวัยทำงานในช่วงสถานการณ์โควิดที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน ไม่มีผลต่อการตัดสินใจลงทุนในกองทุนรวมที่ลงทุนในต่างประเทศ (เบญจมาศ ละมุล และบุฎกา ปัณฑุรอัมพร, 2563) และข้อมูลส่วนบุคคลจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษาและรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกันมีผลต่อการตัดสินใจลงทุนในกองทุนรวมเพื่อส่งเสริมการออมระยะยาวของธนาคารกสิกรไทย ในเขตกรุงเทพมหานคร ที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของสาลินี ชัยวัฒนพร และคณะ ที่พบว่าเพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือนมีผลต่อการตัดสินใจในการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ของคนวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานครที่ไม่แตกต่างกัน (สาลินี ชัยวัฒนพร และคณะ, 2562)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลงทุนในกองทุนรวมเพื่อส่งเสริมการออมระยะยาวของธนาคารกสิกรไทย ในเขตกรุงเทพมหานคร สรุปได้ 2 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 41 - 50 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว/เจ้าของกิจการ โดยมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 40,001 - 50,000 บาท และ 2) ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการลงทุนในกองทุนรวมเพื่อส่งเสริมการออมระยะยาว ของธนาคารกสิกรไทย ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับความสำคัญมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน มีระดับความสำคัญมากที่สุดทุกด้าน สามารถเรียงจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมทางการตลาด และด้านผลิตภัณฑ์ ตามลำดับ การตัดสินใจลงทุนในกองทุนรวมเพื่อส่งเสริมการออมระยะยาวของธนาคารกสิกรไทย ในเขตกรุงเทพมหานคร มีระดับความคิดเห็นต่อการตัดสินใจลงทุนในกองทุนรวมเพื่อส่งเสริมการออมระยะยาวของธนาคารกสิกรไทย ในเขตกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย ด้านการรับรู้ถึงความต้องการ ด้านการค้นหาข้อมูล ด้านการประเมินทางเลือก ด้านการตัดสินใจซื้อ และด้านพฤติกรรมหลังการซื้อ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด การเปรียบเทียบการตัดสินใจลงทุนในกองทุนรวมเพื่อส่งเสริมการออมระยะยาวของธนาคารกสิกรไทย ในเขตกรุงเทพมหานคร จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลส่วนบุคคลด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ที่แตกต่างกันมีผลต่อการตัดสินใจลงทุนในกองทุนรวมเพื่อส่งเสริมการออมระยะยาวของธนาคารกสิกรไทย ในเขตกรุงเทพมหานคร ที่ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจลงทุนในกองทุนรวมเพื่อส่งเสริมการออมระยะยาวของธนาคารกสิกรไทย ในเขตกรุงเทพมหานคร มีปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา และด้านการส่งเสริมการตลาด มี อิทธิพลต่อการตัดสินใจลงทุนในกองทุนรวมเพื่อส่งเสริมการออมระยะยาวของธนาคารกสิกรไทย ในเขตกรุงเทพมหานคร

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) ด้านผลิตภัณฑ์ ธนาคารควรจัดทำข้อมูลที่เข้าใจง่ายและเข้าถึงได้สะดวก เช่น คู่มือการลงทุน กราฟแสดงผลตอบแทนย้อนหลัง และสรุปจุดเด่นของกองทุน เพื่อช่วยให้ผู้ลงทุนสามารถเปรียบเทียบและตัดสินใจได้ง่ายขึ้นมากขึ้น อีกทั้งควรเพิ่มประเภทกองทุนรวมให้ตอบสนองความต้องการของผู้ลงทุนแต่ละกลุ่ม เช่น กองทุนที่มีความเสี่ยงต่ำสำหรับผู้เริ่มต้น และกองทุนที่เน้นการเติบโตระยะยาวสำหรับผู้ที่ยอมรับความเสี่ยงได้มากขึ้น 2) ด้านราคา ธนาคารควรดำเนินการสำรวจความพึงพอใจของลูกค้าเกี่ยวกับราคาและค่าธรรมเนียมอย่างต่อเนื่อง เพื่อปรับปรุงกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับความต้องการของลูกค้ามากขึ้น 3) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ธนาคารควรเพิ่มช่องทางการให้บริการทั้งรูปแบบออนไลน์และออฟไลน์ เพื่อให้ลูกค้าสามารถเข้าถึงข้อมูลและทำธุรกรรมได้สะดวกมากยิ่งขึ้น เช่น การพัฒนาแอปพลิเคชันที่ใช้งานง่ายและให้บริการคำปรึกษาด้านการลงทุนแบบเรียลไทม์ รวมไปถึงการจัดอบรมและพัฒนาทักษะของเจ้าหน้าที่ในช่องทางการจัดจำหน่ายให้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เพื่อเพิ่มความมั่นใจให้กับผู้ลงทุนมากขึ้น 4) ด้านการส่งเสริมการตลาด ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมการขายและประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกองทุนรวมผ่านช่องทางที่หลากหลาย เช่น โซเชียลมีเดีย เว็บไซต์ธนาคาร และสื่อดิจิทัล เพื่อเพิ่มการรับรู้และความเข้าใจในผลิตภัณฑ์ของลูกค้าเป้าหมายเพิ่มมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ธนาคารกสิกรไทย. (2568ก). บ K Point สูงสุด 20,000 คะแนน* เมื่อตั้งแผน (DCA) ผ่านกองทุนรวม กับธนาคารกสิกรไทย. เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2568 จาก https://www.kasikornbank.com/th/promotion/pages/mutual-fund-dca-kpoint.aspx

_____. (2568ข). ลูกค้าที่รับเงินเดือนผ่าน Kbank ลงทุนกองทุนที่กำหนดเป็นครั้งแรก รับเครดิตเงินคืน. เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2568 จาก https://www.kasikornbank.com/th/promotion/pages/mutual-fund-dca-kpoint.aspx

เบญจมาศ ละมุล และบุฎกา ปัณฑุรอัมพร. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจลงทุนในกองทุนรวมที่ลงทุนในต่างประเทศของกลุ่มวัยทำงาน. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยศรีปทุม ชลบุรี, 17(3), 103-114.

ปัญญา ช้างทอง. (2565). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลงทุนในกองทุนรวมเพื่อการออม (Super Saving Funds: SSF) ในสภาวะการแพร่ระบาดไวรัสโควิด-19 ของกลุ่มคนวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

พรพรหม แท่นศิลา และคณะ. (2565). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลงทุนในกองทุนรวมหุ้นระยะยาว (LTF) ของนักลงทุนในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสยาม.

พัฒนะพงศ์ พงศ์นคินทร์. (2564). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลงทุนในกองทุนรวมเพื่อส่งเสริมการออมระยะยาว (Super Saving Funds) ของพนักงานธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดปราจีนบุรี. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

ศิริโสภา ถุงคำแก้ว. (2561). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลงทุนในกองทุนรวมหุ้นระยะยาวของคนวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สาลินี ชัยวัฒนพร และคณะ. (2562). ส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจการวางแผนการลงทุนที่เหมาะสมสำหรับคนวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารวิชาการสถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ, 5(1), 105-119.

สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง. (2564). แนวทางส่งเสริมการออมเพื่อวัยเกษียณ. เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2568 จาก https://www.fpo.go.th

สุรัสวดี มนตรีภักดิ์. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจลงทุนในกองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ (RMF) ของนักลงทุน Generation Y ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Bangkokbiznews. (2566). Only 2.7% of Thai people “save by investing”, the rest just keep their money. Retrieved January 10, 2025, from https://www.bangkokbiznews.com/business/economic/1140326

Cronbach, J. (1984). Essentials of Psychological Testing. (4th ed.). New York: Macmillan.

Thaler, R. H. (1985). Mental accounting and consumer choice. Marketing Science, 4(3), 199-214.

Yamane, T. (1973). Statistics an introductory analysis. New York: Harper & Row.

บทความวิจัย

รายงานการประเมินโครงการพัฒนานวัตกรมืออาชีพ โรงเรียนเทศบาล 4 (วัดคลองเรียน) โดยใช้รูปแบบ CIPPIEST Model*

PROJECT EVALUATION REPORT ON THE DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL INNOVATORS AT TESSABAN 4 (WAT KHLONG RIAN) SCHOOL USING THE CIPPIEST MODEL

มนิต นิลโมจน์

Manit Ninlamost

โรงเรียนเทศบาล 4 (วัดคลองเรียน) สำนักการศึกษา เทศบาลนครหาดใหญ่ สงขลา ประเทศไทย

Tessaban 4 (Wat Khlong Rian) school, Education Bureau, Hat Yai City Municipality, Songkhla, Thailand

Corresponding author E-mail: manit.nin@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินโครงการพัฒนานวัตกรมืออาชีพ โรงเรียนเทศบาล 4 (วัดคลองเรียน) โดยใช้รูปแบบการประเมิน CIPPIEST Model ซึ่งประกอบด้วย 8 ด้าน ได้แก่ บริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต ผลกระทบ ประสิทธิผล ความยั่งยืน และการถ่ายทอดส่งต่อ การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงประเมิน (Evaluation Research) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้บริหาร ครู นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครอง รวม 344 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามสำหรับนักเรียน ครู ผู้บริหาร และผู้ปกครอง แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างสำหรับผู้บริหาร ครู กรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครอง และแบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียน เครื่องมือทุกฉบับผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ และมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.80 ขึ้นไป และผ่านการทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient) ได้ค่าตั้งแต่ .85 ขึ้นไป การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการ โดยแบ่งเป็น 3 ระยะ: ก่อนดำเนินโครงการ (ประเมินบริบทและปัจจัยนำเข้า) ระหว่างดำเนินโครงการ (ประเมินกระบวนการ ผลผลิต และผลกระทบ) และหลังสิ้นสุดโครงการ (ประเมินประสิทธิผล ความยั่งยืน และการถ่ายทอดส่งต่อ) ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผลการวิจัยเชิงปริมาณพบว่า การประเมินโครงการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลการประเมินเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา พบว่าทุกด้านของโครงการอยู่ในระดับมาก โครงการมีความสอดคล้องกับบริบท มีปัจจัยนำเข้าที่พร้อม กระบวนการดำเนินงานเป็นระบบ นักเรียนสร้างสรรค์นวัตกรรมและภาคภูมิใจในผลงาน ส่งผลเชิงบวกต่อผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน สามารถยกระดับคุณภาพการ

* Received 6 July 2025; Revised 27 July 2025; Accepted 29 July 2025

เรียนรู้และทักษะศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนได้อย่างเห็นผล มีแนวทางในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และมีศักยภาพในการขยายผลสู่โรงเรียนอื่น

คำสำคัญ: การประเมินโครงการ, รูปแบบซิปเปียส, นวัตกร, โรงเรียนเทศบาล

Abstract

This research aimed to evaluate the Professional Innovator Development Project at Tessaban 4 (Wat Khlong Rian) School using the CIPPIEST Model, which comprises eight components: Context, Input, Process, Product, Impact, Effectiveness, Sustainability, and Transportability. This study employed an evaluation research design. The population and sample included 344 participants: school administrators, teachers, Grade 4-6 students, school board members, and parents. The research instruments consisted of questionnaires for students, teachers, administrators, and parents; semi-structured interview forms for administrators, teachers, board members, and parents; and an observation form for student behavior. All instruments were validated for content by experts with Index of Item-Objective Congruence (IOC) scores of 0.80 or higher and tested for reliability using Cronbach's Alpha Coefficient, which yielded values of 0.85 or above. Data collection was conducted in three phases: prior to the project (context and input evaluation), during implementation (process, product, and impact evaluation), and after the project (effectiveness, sustainability, and transportability evaluation). Quantitative data were analyzed using descriptive statistics, while qualitative data were analyzed through content analysis. The quantitative findings indicated that the overall evaluation of the project was at a high level. The qualitative findings confirmed that all components were evaluated positively. The project was found to be well-aligned with the school context, equipped with sufficient input factors, and implemented systematically. Students demonstrated the ability to create innovations and expressed pride in their work. The project yielded positive outcomes for students, parents, and the community, and significantly enhanced students' learning quality and 21st-century skills. The project also exhibited sustainability and the potential for dissemination to other schools.

Keywords: Project Evaluation, CIPPIEST Model, Young Innovators, Municipal School

บทนำ

พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงตระหนักถึงบทบาทสำคัญของเยาวชนไทยในฐานะพลังสำคัญในการพัฒนาประเทศในอนาคต ทรงพระราชทานพระราชดำรัสในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 28 กรกฎาคม พ.ศ. 2563 ว่า “ขอให้พยายามศึกษาเรียนรู้ พัฒนาทักษะและความสามารถในด้านต่าง ๆ ให้รอบด้าน โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยี ความคิดริเริ่ม และความกล้าที่จะสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อส่วนรวม” (สำนักราชเลขาธิการ,

2563) ซึ่งเป็นแนวทางของการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนในยุคศตวรรษที่ 21 ที่เน้นการศึกษาความรู้ ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง (self-directed learning) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (critical thinking) ความคิดสร้างสรรค์ (creativity) และการสร้างนวัตกรรมเพื่อสังคม ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนเป็นองค์ประกอบของ “สมรรถนะหลักของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21” ตามกรอบนโยบายระดับสากล (OECD, 2018); (Trilling, B. & Fadel, C., 2009) และได้สะท้อนถึงความสอดคล้องกับการพัฒนารูปแบบการศึกษาในระดับท้องถิ่นที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเป็น “ผู้ผลิตนวัตกรรม” จากสถานการณ์จริงในชีวิตประจำวัน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดหลักการที่สำคัญไว้ในมาตรา 6 23 และ 24 โดยระบุว่าการศึกษาต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้คู่คุณธรรม สามารถพัฒนาตนเอง และเรียนรู้ตลอดชีวิต พร้อมทั้งฝึกทักษะกระบวนการคิด การแก้ปัญหา และการประยุกต์ใช้ความรู้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2565) แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ได้กำหนดวิสัยทัศน์ว่า “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21” (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาคนไทยให้มีทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นต่อโลกยุคใหม่ ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580 ได้ระบุเป้าหมายของประเทศว่า “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” โดยหนึ่งในกลยุทธ์หลักคือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ มีนวัตกรรม และสามารถแข่งขันได้ในระดับสากล (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) ซึ่งสะท้อนความเชื่อมโยงระหว่างการพัฒนาการศึกษาและการพัฒนาประเทศในระยะยาว กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (สถ.) ได้มีบทบาทในการขับเคลื่อนการพัฒนานวัตกรรมการศึกษาผ่านนโยบายสนับสนุนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา การส่งเสริมการพัฒนาครูและบุคลากรในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) และการวิจัยและพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนในท้องถิ่น (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2566)

เทศบาลนครหาดใหญ่ ในฐานะหน่วยงานท้องถิ่นต้นแบบด้านการศึกษา ได้กำหนดยุทธศาสตร์เมืองแห่งการเรียนรู้ผ่านโครงการ “Hatyai Learning City” เพื่อสร้างความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยและภาคีต่าง ๆ ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ นวัตกรรม และระบบการศึกษาเพื่อคุณภาพชีวิตของคนทุกวัย และส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล โรงเรียนเทศบาล 4 (วัดคลองเรียน) ซึ่งเป็นสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมด้านการศึกษา ของจังหวัดสงขลา รุ่นที่ 1 ได้กำหนดวิสัยทัศน์ว่า “นวัตกรเด่น เน้นคุณธรรม นำวิชาการ สืบสานความเป็นไทย” โดยมีเป้าหมายสำคัญคือการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นนวัตกรมืออาชีพที่มีสมรรถนะด้านความคิดสร้างสรรค์ การลงมือทำ และการแก้ปัญหา โรงเรียนจึงได้ดำเนิน “โครงการพัฒนานวัตกรมืออาชีพ โรงเรียนเทศบาล 4 (วัดคลองเรียน)” ซึ่งมุ่งเน้นการส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนานวัตกรรมจริง เผยแพร่ผลงาน และเรียนรู้ผ่านกระบวนการที่มีส่วนร่วมจากครู ผู้ปกครอง และชุมชน

การประเมินโครงการดังกล่าวโดยใช้รูปแบบ CIPPIEST Model จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ทั้งในด้านการตรวจสอบความสอดคล้องกับบริบท ความคุ้มค่า และประสิทธิผล รวมถึงการใช้ผลการประเมินในการปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างระบบนิเวศนวัตกรรมในโรงเรียน และยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้สามารถเติบโตเป็นนวัตกรแห่งศตวรรษที่ 21 ได้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การประเมินโครงการในครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดวัตถุประสงค์ เพื่อประเมินโครงการพัฒนานวัตกรมืออาชีพ โรงเรียนเทศบาล 4 (วัดคลองเรียน) โดยใช้รูปแบบ CIPPIEST Model ซึ่งประกอบด้วยการประเมิน 8 ด้าน ได้แก่ บริบท (Context) ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) ผลผลิต (Product) ผลกระทบ (Impact) ประสิทธิผล (Effectiveness) ความยั่งยืน (Sustainability) และการถ่ายทอดส่งต่อ (Transportability)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้มีรูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงประเมิน (Evaluation Research) โดยใช้รูปแบบการประเมินโครงการพัฒนานวัตกรมืออาชีพ โรงเรียนเทศบาล 4 (วัดคลองเรียน) ตามกรอบ CIPPIEST Model ซึ่งครอบคลุม 8 ด้าน ได้แก่ บริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการดำเนินงาน ผลผลิต ผลกระทบ ประสิทธิผล ความยั่งยืน และการถ่ายทอดส่งต่อ การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็นขั้นตอน ดังนี้

1. การศึกษารูปแบบการประเมินและกำหนดกรอบการประเมิน

ในการประเมินโครงการพัฒนานวัตกรมืออาชีพ โรงเรียนเทศบาล 4 (วัดคลองเรียน) ผู้วิจัยได้นำกรอบการประเมินโครงการตามแนวคิด CIPPIEST Model ซึ่งเสนอโดย Stufflebeam, D. L. & Shinkfield, A. J. มาใช้ในการประเมินประกอบด้วย 8 องค์ประกอบหลัก (Stufflebeam, D. L. & Shinkfield, A. J., 2007) ดังนี้

1.1 บริบท (Context Evaluation)

โดยประเมินความสอดคล้องของโครงการกับปัญหา ความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และเป้าหมายของโรงเรียน เพื่อตรวจสอบความจำเป็นและความเหมาะสมของโครงการกับบริบทจริง

1.2 ปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation)

โดยพิจารณาความพร้อมของทรัพยากรที่ใช้ดำเนินโครงการ ได้แก่ งบประมาณ บุคลากร แผนการดำเนินงาน วัสดุอุปกรณ์ และการสนับสนุนจากผู้บริหาร

1.3 กระบวนการดำเนินงาน (Process Evaluation)

โดยตรวจสอบการดำเนินกิจกรรมตามแผน การมีส่วนร่วมของครูและนักเรียน ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และกลไกการติดตามและประเมินผลภายใน

1.4 ผลผลิต (Product Evaluation)

โดยประเมินผลงานที่เกิดขึ้นโดยตรงจากโครงการ เช่น ผลงานนวัตกรรมของนักเรียน การพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์ และระดับความภาคภูมิใจในผลงานของผู้เรียน

1.5 ผลกระทบ (Impact Evaluation)

โดยวิเคราะห์ผลกระทบของโครงการต่อผู้เรียน ผู้ปกครอง ครู และชุมชน ทั้งในด้านทัศนคติ พฤติกรรม และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

1.6 ประสิทธิผล (Effectiveness Evaluation)

โดยประเมินระดับความสำเร็จในการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ และความคุ้มค่าในการดำเนินงาน เทียบกับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริง

1.7 ความยั่งยืน (Sustainability Evaluation)

โดยตรวจสอบความสามารถในการดำเนินโครงการต่อเนื่องได้อย่างเป็นระบบ ทั้งในเชิงนโยบาย การสนับสนุน และความเข้มแข็งของเครือข่ายภายในโรงเรียน

1.8 การถ่ายทอดส่งต่อ (Transportability Evaluation)

โดยประเมินศักยภาพของโครงการในการปรับใช้หรือขยายผลสู่โรงเรียนอื่นที่มีบริบทคล้ายคลึงกัน ทั้งในเชิงรูปแบบและการดำเนินงาน

ซึ่งเน้นการประเมินเชิงระบบที่ครอบคลุมทุกมิติของโครงการ และได้กำหนดกรอบแนวทางการประเมินให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน รวมถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกกลุ่ม

2. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยรวมทั้งสิ้น 733 คน ประกอบด้วย ผู้บริหาร ครู นักเรียนระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ถึงประถมศึกษาปีที่ 6 คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครอง กลุ่มตัวอย่างรวม 344 คน ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 จำนวน 259 คน ซึ่งกำหนดจากตารางของ Krejcie & Morgan และได้จากการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Sampling) โดยที่ผู้บริหารและครู จำนวน 56 คน ได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยประกอบด้วยครูผู้สอนทุกคน รวมทั้งครูที่สอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 และผู้บริหารสถานศึกษาทั้งหมด ซึ่งมีบทบาทโดยตรงในการจัดการเรียนรู้ตามโครงการ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 13 คน คัดเลือกจากกรรมการทั้งหมด 15 คน โดยยกเว้นกรรมการ 2 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา (ซึ่งเป็นผู้วิจัย) และผู้แทนครู เพื่อหลีกเลี่ยงความเอนเอียงของข้อมูลตามหลักจริยธรรมการวิจัย และผู้ปกครอง จำนวน 16 คน ได้จากการเลือกแบบเจาะจงจากเครือข่ายผู้ปกครองระดับสถานศึกษา ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีบทบาทในการมีส่วนร่วมกับโรงเรียนและกิจกรรมของโครงการอย่างสม่ำเสมอ จึงมีคุณสมบัติเหมาะสมตามแนวทางการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

3. การพัฒนาเครื่องมือวิจัย

ในการประเมินโครงการพัฒนานวัตกรมืออาชีพ โรงเรียนเทศบาล 4 (วัดคลองเรียน) ผู้วิจัยได้พัฒนาเครื่องมือวิจัยให้เหมาะสมกับกรอบการประเมินแบบ CIPPIEST Model โดยออกแบบเครื่องมือให้ครอบคลุม 3 รูปแบบ ได้แก่

3.1 แบบสอบถามใช้สำหรับเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียน ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง เพื่อประเมินแต่ละองค์ประกอบของโครงการ แสดงรายละเอียดดังตาราง 1

ตารางที่ 1 แสดงกลุ่มตัวอย่าง องค์ประกอบของโครงการ รายละเอียดแบบสอบถาม

กลุ่มตัวอย่าง	องค์ประกอบด้าน	รายละเอียดแบบสอบถาม
นักเรียน	- บริบท (Context) - กระบวนการ (Process) - ผลผลิต (Product) - ผลกระทบ (Impact) - ประสิทธิผล (Effectiveness) (บางข้อ)	ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ (Likert Scale) แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน โดย ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อโครงการ 5 ด้าน จำนวน 23 ข้อ
ผู้บริหาร	- ครบทุกด้าน	ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน โดย ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อโครงการครบทุกด้าน จำนวน 19 ข้อ ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
ครู	- ครบทุกด้าน	ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน โดย ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อโครงการครบทุกด้าน จำนวน 97 ข้อ ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
ผู้ปกครอง	- บริบท (Context) - กระบวนการ (Process) - ผลผลิต (Product) - ผลกระทบ (Impact) - ประสิทธิผล (Effectiveness)	ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน โดย ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อโครงการครบทุกด้าน จำนวน 23 ข้อ ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

3.2 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ใช้สำหรับเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหาร 2 คน ครูผู้สอนที่เป็นหัวหน้ากลุ่มบริหารงานวิชาการและผู้รับผิดชอบโครงการ รวมจำนวน 2 คน ประธานคณะกรรมการสถานศึกษา และประธานเครือข่ายผู้ปกครอง รวมจำนวน 4 ฉบับ โดยแต่ละฉบับแบ่งเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 คำถามสัมภาษณ์ผู้บริหาร จำนวน 8 ข้อ เพื่อเก็บข้อมูลเชิงลึกจากผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการโครงการพัฒนานวัตกรมืออาชีพทั้งในด้านบริบท ปัจจัยสนับสนุน กลยุทธ์การดำเนินงาน และผลกระทบที่เกิดขึ้น สัมภาษณ์ครู จำนวน 7 ข้อ เพื่อเก็บรวบรวมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากครูผู้สอนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการ โดยผู้วิจัยจะใช้เพื่อการวิเคราะห์และปรับปรุงโครงการในอนาคต สัมภาษณ์กรรมการสถานศึกษา จำนวน 6 ข้อ เพื่อรับฟังความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับการดำเนินโครงการพัฒนานวัตกรมืออาชีพ ทั้งในด้านความเหมาะสมของโครงการ ผลกระทบที่เกิดขึ้น และแนวทางการขยายผล และสัมภาษณ์ผู้ปกครอง จำนวน 6 ข้อ

เพื่อรับฟังความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียนจากการเข้าร่วมโครงการ ตลอดจนข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาในอนาคต

3.3 แบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียน โดยให้ครูใช้สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนภายในห้องเรียนในระหว่างการเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการ แล้วประเมินตามระดับพฤติกรรมที่ปรากฏ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้สังเกต ตอนที่ 2 รายการพฤติกรรมที่สังเกต โดยใช้ระดับคะแนน 4 ระดับ จำนวน 10 ข้อ และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากผู้สังเกต

เครื่องมือทุกฉบับได้รับการตรวจสอบ ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ผ่านการประเมินด้วยวิธี ดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหา (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ซึ่งมีค่าตั้งแต่ 0.80 ขึ้นไป ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับที่เหมาะสมต่อการใช้งานทางวิชาการ (Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K., 1977)

ต่อมา ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดสอบ ความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามด้วยวิธีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมายจริง ซึ่งได้ค่าเท่ากับ .85 ขึ้นไปทุกด้าน แสดงว่าเครื่องมือมีความเชื่อมั่นในระดับสูง เหมาะสมต่อการนำไปเก็บข้อมูลในการประเมินโครงการต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บข้อมูลในช่วงเดือนตุลาคม 2567 - มีนาคม 2568 แบ่งเป็น 3 ระยะ ได้แก่

4.1 ก่อนดำเนินโครงการโดยประเมินด้านบริบทและปัจจัยนำเข้า

4.2 ระหว่างดำเนินโครงการ โดยประเมินกระบวนการ ผลผลิต และผลกระทบ

4.3 หลังสิ้นสุดโครงการโดยประเมินประสิทธิผล ความยั่งยืน และการถ่ายทอดส่งต่อ

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการกับกลุ่มเป้าหมายให้สอดคล้องกับระยะเวลาเก็บข้อมูล องค์ประกอบที่ประเมินและเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ สรุปได้ดังตาราง 2

ตารางที่ 2 สรุประยะเวลาเก็บรวบรวมข้อมูล กลุ่มเป้าหมาย และเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ

ระยะเวลาเก็บข้อมูล	องค์ประกอบที่ประเมิน (CIPPIEST)	เครื่องมือที่ใช้	กลุ่มเป้าหมาย
ก่อนดำเนินโครงการ	ด้านบริบท และปัจจัยนำเข้า	แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ (ผู้บริหารกรรมการ)	ผู้บริหาร ครู นักเรียน กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง
ระหว่างดำเนินโครงการ	กระบวนการ ผลผลิต และผลกระทบ	แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกตพฤติกรรม	ครู นักเรียน ผู้ปกครอง
หลังสิ้นสุดโครงการ	ประสิทธิผล ความยั่งยืน และการถ่ายทอดส่งต่อ	แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์	ผู้บริหาร ครู กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

- ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละ

- ข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยแยกตามประเด็นจากแบบสัมภาษณ์และบันทึกกิจกรรม

6. การแปลผลและการสรุปผลการวิจัย

ใช้เกณฑ์คะแนนเฉลี่ย ≥ 3.50 เป็นระดับ “ผ่าน” ในการแปลผลการประเมินทุกด้าน โดยอิงตามเกณฑ์การแปลผลระดับความคิดเห็นในงานวิจัยทางการศึกษา (Best, J. W., 1977); (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2559) ที่กำหนดให้ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไปอยู่ในระดับ “มาก” หรือระดับ “เห็นด้วย” ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับที่ “ผ่านเกณฑ์ที่ยอมรับได้” สำหรับการประเมินโครงการ และนำผลการวิเคราะห์มาสังเคราะห์เป็นข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงและขยายผลการดำเนินโครงการในอนาคต

ผลการวิจัย

ผลการประเมินโครงการพัฒนานวัตกรมืออาชีพ โรงเรียนเทศบาล 4 (วัดคลองเรียน) โดยใช้รูปแบบ CIPPIEST Model ครอบคลุมการประเมินทั้งหมด 8 ด้าน ได้แก่ บริบท (Context) ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการดำเนินงาน (Process) ผลผลิต (Product) ผลกระทบ (Impact) ประสิทธิผล (Effectiveness) ความยั่งยืน (Sustainability) และการถ่ายทอดส่งต่อ (Transportability) ดังตารางที่ 3 และตารางที่ 4

ตารางที่ 3 ผลการประเมินโครงการพัฒนานวัตกรมืออาชีพ โรงเรียนเทศบาล 4 (วัดคลองเรียน)

ด้านที่ประเมิน	นักเรียน (n = 259)			ครู (n = 52)			ผู้บริหาร (n = 4)			ผู้ปกครอง (n = 16)		
	$\bar{x}$	S.D.	แปล	$\bar{x}$	S.D.	แปล	$\bar{x}$	S.D.	แปล	$\bar{x}$	S.D.	แปล
1. บริบท	3.51	0.61	มาก	4.07	0.58	มาก	4.22	0.25	มาก	4.38	0.40	มาก
2. ปัจจัยนำเข้า	-	-	-	4.08	0.60	มาก	4.11	0.47	มาก	-	-	-
3. กระบวนการดำเนินงาน	3.76	0.58	มาก	4.18	0.55	มาก	4.56	0.31	มากที่สุด	3.82	0.45	มาก
4. ผลผลิต	3.46	0.65	มาก	4.16	0.57	มาก	4.50	0.50	มากที่สุด	4.05	0.42	มาก
5. ผลกระทบ	3.45	0.67	มาก	4.06	0.59	มาก	4.67	0.47	มากที่สุด	4.0	0.43	มาก
6. ประสิทธิผล	3.52	0.64	มาก	4.03	0.62	มาก	4.33	0.47	มาก	4.46	0.36	มาก
7. ความยั่งยืน	-	-	-	4.10	0.54	มาก	4.33	0.47	มาก	-	-	-
8. การถ่ายทอดส่งต่อ	-	-	-	4.06	0.52	มาก	4.83	0.24	มากที่สุด	-	-	-
ค่าเฉลี่ยรวม	**3.54**	**0.63**	**มาก**	**4.09**	**0.57**	**มาก**	**4.44**	**0.40**	**มาก**	**4.14**	**0.41**	**มาก**

จากตารางที่ 3 ผลการประเมินในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ทุกกลุ่มเป้าหมายได้แก่ นักเรียน ครู ผู้บริหาร และผู้ปกครอง ($\bar{x}$ = 3.54 S.D. = 0.63 , $\bar{x}$ = 4.09 S.D. = 0.57, $\bar{x}$ = 4.44 S.D. = 0.40, $\bar{x}$ = 4.14 S.D. = 0.41) โดยด้านที่ประเมินมีค่าเฉลี่ยสูงสุดของนักเรียน คือ ด้านกระบวนการดำเนินงาน ($\bar{x}$ = 3.76 S.D. = 0.58) ด้านที่

ประเมินมีค่าเฉลี่ยสูงสุดของครู คือ ด้านกระบวนการดำเนินงาน ($\bar{x}$ = 4.18 S.D. = 0.55) ด้านที่ประเมินมีค่าเฉลี่ยสูงสุดของผู้บริหาร คือ ด้านผลกระทบ ($\bar{x}$ = 4.67 S.D. = 0.47) และด้านที่ประเมินมีค่าเฉลี่ยสูงสุดของผู้ปกครอง คือ ด้านประสิทธิผล ($\bar{x}$ = 4.46 S.D. = 0.36)

ตารางที่ 4 ผลการสังเกตพฤติกรรมนักเรียน

ลำดับ	พฤติกรรมที่สังเกต	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1	แสดงความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรม	3.72	0.51	มาก
2	มีความคิดริเริ่มหรือเสนอไอเดียระหว่างกิจกรรม	3.68	0.55	มาก
3	สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม	3.64	0.58	มาก
4	รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นและเคารพความแตกต่าง	3.59	0.63	มาก
5	กล้าแสดงออกในการนำเสนอผลงานหรือแนวคิด	3.51	0.66	มาก
6	มุ่งมั่นและรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย	3.45	0.61	ปานกลาง
7	ใช้ทักษะการคิดวิเคราะห์หรือแก้ปัญหาในกิจกรรม	3.47	0.60	ปานกลาง
8	มีการวางแผนหรือจัดลำดับขั้นตอนในการทำงาน	3.50	0.58	มาก
9	สามารถปรับตัวหรือแก้ไขเมื่อเจอปัญหา	3.49	0.62	ปานกลาง
10	แสดงความภาคภูมิใจในผลงานของตนเอง	3.66	0.52	มาก
	ค่าเฉลี่ยรวม	**3.57**	**0.59**	**มาก**

จากตารางที่ 4 ผลการสังเกตพฤติกรรมนักเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.57, S.D. = 0.59) โดยพฤติกรรมที่โดดเด่น ได้แก่ การแสดงความกระตือรือร้น ความคิดริเริ่ม และการทำงานร่วมกับผู้อื่น ส่วนพฤติกรรมที่อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ความรับผิดชอบ การคิดวิเคราะห์ และการปรับตัวเมื่อเจอปัญหา ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า โครงการมีส่วนช่วยพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียนในด้านที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะนวัตกรได้อย่างชัดเจน

ผลการประเมินเชิงคุณภาพโครงการพัฒนานวัตกรมืออาชีพ โรงเรียนเทศบาล 4 (วัดคลองเรียน) สรุปได้ดังนี้

1. บริบทของโครงการ ผลการประเมินอยู่ในระดับมาก โดยพบว่า โครงการมีความเหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของโรงเรียนอย่างชัดเจน โดยเน้นส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ การสร้างนวัตกรรม และความภาคภูมิใจในตนเองของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษาที่เน้นสมรรถนะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

2. ปัจจัยนำเข้าของโครงการ ผลการประเมินอยู่ในระดับมาก โรงเรียนมีความพร้อมทั้งด้านบุคลากร งบประมาณ สื่อ และแหล่งเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีผู้บริหารและครูที่เข้าใจเป้าหมายของโครงการอย่างลึกซึ้ง พร้อมได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากชุมชนและผู้ปกครอง

3. กระบวนการดำเนินงานของโครงการ ผลการประเมินอยู่ในระดับมาก การดำเนินโครงการมีความเป็นระบบ ผ่านการวางแผนร่วมกันระหว่างครู นักเรียน และผู้ปกครอง มีกิจกรรมที่หลากหลายและเน้นการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง นักเรียนมีโอกาสพัฒนาผลงานของตนเอง และได้รับคำแนะนำอย่างใกล้ชิดจากครูผู้สอน

4. ผลผลิตของโครงการ ผลการประเมินอยู่ในระดับมาก นักเรียนสามารถสร้างสรรค์นวัตกรรมได้อย่าง

หลากหลาย แสดงให้เห็นถึงความภาคภูมิใจในผลงานของตนเอง มีพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์ การสื่อสาร การทำงานเป็นทีม และความสามารถในการนำเสนอผลงานต่อสาธารณะอย่างมั่นใจ

5. ผลกระทบของโครงการ ผลการประเมินอยู่ในระดับมาก โครงการส่งผลเชิงบวกต่อผู้เรียน โดยช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้และกล้าแสดงออกมากขึ้น ผู้ปกครองและชุมชนให้ความสนใจและมีส่วนร่วมสนับสนุนการดำเนินโครงการ ซึ่งนำไปสู่ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนและชุมชน

6. ประสิทธิผลของโครงการ ผลการประเมินอยู่ในระดับมาก โครงการสามารถยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนได้อย่างเห็นผล โดยนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยรายวิชาพื้นฐานสูงขึ้น โดยเฉพาะในวิชาภาษาไทยและวิทยาศาสตร์ รวมถึงมีพัฒนาการในทักษะสำคัญของศตวรรษที่ 21 อย่างชัดเจน

7. ความยั่งยืนของโครงการ ผลการประเมินอยู่ในระดับมาก โรงเรียนมีแนวทางชัดเจนในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง โดยได้บูรณาการโครงการไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปี และให้ความสำคัญกับการพัฒนาครูในด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างนวัตกรอย่างสม่ำเสมอ

8. การถ่ายทอดส่งต่อของโครงการ ผลการประเมินอยู่ในระดับมาก โครงการมีรูปแบบการดำเนินงานที่สามารถขยายผลไปยังโรงเรียนอื่นในสังกัดเดียวกันได้ โดยมีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับครูจากโรงเรียนเครือข่ายเพื่อเผยแพร่แนวทางการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ

การวิเคราะห์ผลการวิจัยเชิงคุณภาพตามกรอบ CIPPIEST Model โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จำแนกตาม 4 ประเด็น: จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT) โดยอิงจากข้อมูลสัมภาษณ์ครู ผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครอง ได้ดังนี้

1. จุดแข็ง (Strengths) 1) บริบท (Context) โครงการมีเป้าหมายชัดเจน สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของโรงเรียนและเทศบาล และส่งเสริมคุณลักษณะของนวัตกรอย่างเป็นรูปธรรม 2) ปัจจัยนำเข้า (Input) ได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องทั้งจากผู้บริหาร เทศบาล และชุมชน ด้านงบประมาณ บุคลากร และอุปกรณ์ 3) กระบวนการ (Process) ใช้กระบวนการ PLC, Coaching และ Empowering Supervision ส่งเสริมให้ครูออกแบบกิจกรรมร่วมกัน 4) ผลผลิต (Product) นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ ภาคภูมิใจในผลงาน กล้าแสดงออกและนำเสนอผลงานได้อย่างมั่นใจ 5) ผลกระทบ (Impact) ชุมชนรับรู้ความสามารถของนักเรียน เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบ้าน โรงเรียน และชุมชน 6) ประสิทธิผล (Effectiveness) ครูมีพัฒนาการด้าน Active Learning และนักเรียนมีความสามารถด้านนวัตกรรมชัดเจนขึ้น 7) ความยั่งยืน (Sustainability) มีการวางแผนระยะยาว บูรณาการโครงการไว้ในแผนงานของโรงเรียน และจัดเก็บองค์ความรู้เป็นระบบ และ 8) การถ่ายทอดส่งต่อ (Transportability) มีการจัดทำคู่มือ คลิปวิดีโอ และเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับโรงเรียนอื่นเพื่อขยายผล

2. จุดอ่อน (Weaknesses) ครูบางคนยังไม่ชำนาญในการออกแบบกิจกรรมเชิงนวัตกรรม อุปกรณ์ไอทีบางประเภทและพื้นที่จัดแสดงผลงานยังไม่เพียงพอ เวลาดำเนินโครงการค่อนข้างจำกัด ไม่สอดคล้องกับกิจกรรมที่ต้องใช้เวลาต่อเนื่อง และผู้ปกครองบางกลุ่มยังให้ความสำคัญกับผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการมากกว่าทักษะนวัตกรรม

3. โอกาส (Opportunities) โรงเรียนเป็นสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรม ได้รับการส่งเสริมจากเทศบาล มีภาคีเครือข่ายสนับสนุนการจัดกิจกรรม และเครือข่ายผู้ปกครองที่เข้มแข็ง มีโอกาสพัฒนาเป็นต้นแบบการจัดการเรียนรู้เชิงนวัตกรรมในระดับเขต/เทศบาล และมีการอบรมครูเครือข่าย และการจัดเวทีระดับเทศบาล

เพื่อขยายผล

4. อุปสรรค (Threats) การจัดตารางเรียนที่แน่นเกินไป ทำให้กิจกรรมโครงการบางประเภทดำเนินได้ไม่เต็มที่ ความเข้าใจของผู้ปกครองเกี่ยวกับผลลัพธ์เชิงนวัตกรรมยังไม่ทั่วถึง และจัดสรรทรัพยากรยังต้องพึ่งพาหน่วยงานภายนอกบางส่วน ทำให้เสี่ยงต่อความต่อเนื่อง

สรุปผลการวิเคราะห์

การใช้กรอบ CIPPIEST Model ช่วยให้เห็นภาพรวมของโครงการพัฒนานวัตกรมืออาชีพอย่างเป็นระบบ สามารถระบุจุดแข็งที่ควรส่งเสริม จุดอ่อนที่ควรพัฒนา โอกาสในการขยายผล และอุปสรรคที่ควรเตรียมแนวทางรับมือ เพื่อให้โครงการสามารถดำเนินต่อได้อย่างมีคุณภาพและยั่งยืน

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินโครงการพัฒนานวัตกรมืออาชีพ โรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดคลองเรียน) โดยใช้รูปแบบการประเมิน CIPPIEST Model ซึ่งประกอบด้วย 8 ด้าน ได้แก่ บริบท (Context) ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) ผลผลิต (Product) ผลกระทบ (Impact) ประสิทธิผล (Effectiveness) ความยั่งยืน (Sustainability) และการถ่ายทอดส่งต่อ (Transportability) โดยการอภิปรายผลการวิจัยสามารถอธิบายเป็นรายด้านได้ดังนี้:

1. ด้านบริบท (Context) โครงการมีความสอดคล้องกับเป้าหมายของโรงเรียนและความต้องการของผู้เรียน โดยเน้นให้นักเรียนเป็นนวัตกรผ่านการลงมือทำจริง ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ที่เน้นการเรียนรู้ด้วยตนเอง การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการสร้างนวัตกรรมเป็นสมรรถนะหลักของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ใบหยก แซ่ตัน และคณะ ที่พบว่าเด็กในระดับประถมศึกษาสามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และความเป็นนวัตกรได้ เมื่อมีการจัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และใช้โครงงานเป็นฐานที่ทรงส่งเสริมเยาวชนให้กล้าคิดกล้าทำสิ่งใหม่เพื่อส่วนรวม (ใบหยก แซ่ตัน และคณะ, 2567)

2. ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) โรงเรียนมีความพร้อมด้านงบประมาณ บุคลากร และการสนับสนุนจากชุมชน ซึ่งสะท้อนความเข้มแข็งของระบบบริหารจัดการในท้องถิ่น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ บุญทัน ดอกไธสง ที่เสนอว่าความสำเร็จของโครงการนวัตกรรมการศึกษาในโรงเรียนท้องถิ่นเกิดจากการประสานความร่วมมือระหว่างโรงเรียน เทศบาล และชุมชนโดยรอบอย่างต่อเนื่อง (บุญทัน ดอกไธสง, 2565)

3. ด้านกระบวนการ (Process) กิจกรรมดำเนินการอย่างมีระบบ โดยใช้ PLC และ Coaching ในการออกแบบและสะท้อนผลการเรียนรู้ของครู นักเรียน และผู้ปกครอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Fullan, M. ที่เสนอว่าการพัฒนาโรงเรียนอย่างยั่งยืนต้องเริ่มจากการสร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ร่วมกันของครู (Fullan, M., 2016)

4. ด้านผลผลิต (Product) นักเรียนสามารถสร้างผลงานนวัตกรรมได้จริง มีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่เปลี่ยนแปลงในทางบวก โดยเฉพาะความภาคภูมิใจ ความคิดสร้างสรรค์ และทักษะการนำเสนอ ซึ่งสะท้อน

ตามผลการวิจัยของ ใบหยก แซ่ตัน และคณะ ที่พบว่าเด็กประถมสามารถพัฒนานวัตกรรมเชิงสร้างสรรค์ได้หากครูเปิดโอกาสให้เรียนรู้ผ่านสถานการณ์จริง (ใบหยก แซ่ตัน และคณะ, 2567)

5. ด้านผลกระทบ (Impact) ชุมชนและผู้ปกครองมีเจตคติที่ดีขึ้นต่อการเรียนรู้ของนักเรียน และพร้อมเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น ซึ่งเป็นผลกระทบที่ยั่งยืน สอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ที่เสนอว่าผลกระทบของโครงการด้านการศึกษาที่ดีควรแสดงออกได้ทั้งจากพฤติกรรมของผู้เรียนและความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชนโดยรอบ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

6. ด้านประสิทธิผล (Effectiveness) โครงการสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้ครบถ้วน ทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติของผู้เรียน ซึ่งยืนยันโดยค่าเฉลี่ยการประเมินอยู่ในระดับมากทุกกลุ่มเป้าหมาย และมีพฤติกรรมของนักเรียนที่สะท้อนคุณลักษณะของนวัตกร สอดคล้องกับแนวคิดของ Posavac, E. J. และแผนการศึกษาแห่งชาติ (2560 - 2579) ที่ย้ำการวัดผลมาจากความสามารถจริงของผู้เรียน (Posavac, E. J., 2020)

7. ด้านความยั่งยืน (Sustainability) โรงเรียนได้บูรณาการโครงการไว้ในแผนงานประจำปี มีการจัดอบรมครูซ้ำอย่างต่อเนื่อง และสร้างคลังความรู้และชุดกิจกรรมเรียนรู้ในรูปแบบคู่มือเผยแพร่ สอดคล้องกับแนวคิดของ Hargreaves, A. & Fullan, M. ว่าความยั่งยืนของนวัตกรรมต้องอาศัย “โครงสร้างภายในองค์กร” ที่สนับสนุนการเรียนรู้แบบไม่หยุดนิ่ง (Hargreaves, A. & Fullan, M., 2012)

8. ด้านการถ่ายทอดส่งต่อ (Transportability) โครงการสามารถเผยแพร่ไปยังโรงเรียนในสังกัดเทศบาลอื่น โดยจัดทำคู่มือ จัดเวทีแลกเปลี่ยน และจัดอบรมครูใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการจัดการความรู้ตามที่ระบุใน รายงานของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2566) ที่เสนอให้โรงเรียนต้นแบบเป็นฐานพัฒนาแนวทางการเรียนรู้เชิงนวัตกรรมที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการประเมินโครงการพัฒนานวัตกรมืออาชีพ โรงเรียนเทศบาล 4 (วัดคลองเรียน) โดยใช้รูปแบบ CIPPIEST Model พบว่า โครงการมีความเหมาะสม สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา และสามารถตอบสนองต่อเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพนักเรียนได้อย่างรอบด้าน ทั้งในด้านการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ การสร้างนวัตกรรม การพัฒนาทักษะการคิด และความภาคภูมิใจในตนเองของนักเรียน โดยปัจจัยนำเข้ามีความเพียงพอ กระบวนการดำเนินงานมีความเป็นระบบ มีการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะบทบาทของครูในฐานะผู้ส่งเสริมและสร้างบรรยากาศแห่งนวัตกรรม ขณะเดียวกันผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมสนับสนุนอย่างเข้มแข็ง ส่งผลให้โครงการมีผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม เกิดผลกระทบเชิงบวกอย่างกว้างขวางต่อทุกภาคส่วน มีความยั่งยืน และสามารถขยายผลสู่บริบทโรงเรียนอื่นได้ ข้อเสนอแนะ 1) ควรมีการส่งเสริมให้โรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำแนวทางการพัฒนานวัตกรไปประยุกต์ใช้ โดยใช้บริบทของตนเป็นฐานในการออกแบบกิจกรรม 2) สำนักการศึกษา เทศบาลนครหาดใหญ่ซึ่งเป็นหน่วยงานต้นสังกัดควรพัฒนาและสนับสนุนเครือข่ายครูต้นแบบด้านนวัตกรรม เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และขยายผลในวงกว้าง 3) ควรเสริมกิจกรรมการเผยแพร่ผลงานนักเรียนในระดับภายนอกโรงเรียน เพื่อเพิ่มแรงจูงใจและความภาคภูมิใจ 4) ส่งเสริมการมีส่วนร่วม

ของชุมชนในกระบวนการพัฒนานวัตกร โดยเฉพาะในขั้นการสร้างโจทย์จากปัญหาจริง และการร่วมให้ข้อเสนอแนะกับผลงานนักเรียน สำหรับข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรศึกษาเปรียบเทียบผลของการดำเนินโครงการในโรงเรียนที่มีบริบทต่างกัน 2) ควรวิจัยในเชิงลึกถึงกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนที่นำไปสู่การสร้างนวัตกรรม รวมถึงกลไกการส่งเสริมบทบาทครูในฐานะผู้ขับเคลื่อนวัฒนธรรมนวัตกรรมทางการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2566). แนวนโยบายการส่งเสริมนวัตกรรมการศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม. กรุงเทพมหานคร: สำนักนโยบายและแผนการศึกษา.

บุญทัน ดอกไธสง. (2565). การจัดการนวัตกรรมทางการศึกษาในโรงเรียนท้องถิ่น. วารสารการบริหารและพัฒนาการศึกษา, 18(3), 22-35.

ใบหยก แซ่ตัน และคณะ. (2567). การพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษาโดยใช้การเรียนรู้แบบโครงงาน. วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์, 39(1), 55-70.

พิชิต ฤทธิ์จรูญ. (2559). วิธีการวิจัยทางการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: เฮ้าส์ ออฟ เคอร์มิสท์.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. (พิมพ์ครั้งที่ 1). เรียกใช้เมื่อ 1 พฤษภาคม 2568 จาก https://www.onec.go.th/index.php/book/BookView/1540

สำนักราชเลขาธิการ. (2563). พระราชดำรัสเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา. เรียกใช้เมื่อ 1 พฤษภาคม 2568 จาก https://www.royaloffice.th/พระบรมราโชวาทและพระราชดำรัส/

Best, J. W. (1977). Research in Education. (3rd ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

Fullan, M. (2016). The new meaning of educational change. (5th ed.). New York: Teachers College Press.

Hargreaves, A. & Fullan, M. (2012). Professional capital: Transforming teaching in every school. New York: Teachers College Press.

OECD. (2018). The Future of Education and Skills: Education 2030. Paris: Organization for Economic Co-operation and Development.

Posavac, E. J. (2020). Program evaluation: Methods and case studies. (8th ed.). Boston, MA: Pearson Education.

Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K. (1977). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. Journal of Educational Measurement, 14(2), 75-89.

Stufflebeam, D. L. & Shinkfield, A. J. (2007). Evaluation theory, models, and applications. San Francisco, CA: Jossey-Bass.

Trilling, B. & Fadel, C. (2009). 21st century skills: Learning for life in our times. San Francisco: Jossey-Bass.

บทความวิจัย

การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารเพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงานของสถานศึกษาในสหวิทยาเขตบ้านบึง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1*

GOOD GOVERNANCE MANAGEMENT OF ADMINISTRATORS TO PROMOTE THE PERFORMANCE OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS IN THE BAN BUENG SUBDISTRICT, CHONBURI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE SREA OFFICE 1

ปิยะพร เขยฟู, ทัศพร เกตุถนอม*

Piyaphon Khoeifu, Thasporn Kettanom*

คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Education, Siam Technology College, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: kettanom23@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงพรรณนาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับและแนวทางการพัฒนาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารเพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงานของสถานศึกษาในสหวิทยาเขตบ้านบึง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 ประชากรทั้งหมด 457 คน แบ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 210 คนทั้งหมดเป็นครูในสหวิทยาเขตบ้านบึง ใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งชั้นตามขนาดโรงเรียนด้วยวิธีจับฉลาก เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.67-1.00 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.87 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า ระดับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารเพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงานของสถานศึกษาในสหวิทยาเขตบ้านบึง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปน้อย ดังนี้ หลักความเสมอภาค หลักความคุ้มค่า หลักนิติธรรม หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบ และหลักคุณธรรม มีแนวทางการพัฒนาดังนี้ 1) หลักความเสมอภาค ควรบริหารจัดการสถานศึกษาด้วยความเป็นธรรมและไม่เลือกปฏิบัติ 2) หลักความคุ้มค่า ควรตระหนักรู้ มีวิสัยทัศน์ มีความรอบคอบในการบริหารอย่างสร้างสรรค์ 3) หลักนิติธรรม ควรส่งเสริมให้ครูและบุคลากรในสถานศึกษาได้พัฒนาตนเองตามความสมัครใจ 4) หลักความโปร่งใส ควรพัฒนาระบบการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นและเชื่อถือได้ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ทราบอย่างสม่ำเสมอ 5) หลักความรับผิดชอบ ควรมีการวิเคราะห์ปัญหาที่

* Received 5 July 2025; Revised 27 July 2025; Accepted 29 July 2025

อาจเกิดขึ้นในการดำเนินการและร่วมกันวางแผนตามกรอบแนวทางการปฏิบัติ 6) หลักคุณธรรม ควรมีความเป็นกัลยาณมิตรที่ดีเสริมสร้างจิตใจให้ดีงามยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้อง

คำสำคัญ: การบริหาร, หลักธรรมาภิบาล, การปฏิบัติงาน, สหวิทยาเขตบ้านบึง

Abstract

This descriptive study investigated the current status and strategic development of governance-based administrative practices among school leaders, with a focus on enhancing school performance within the Ban Bueng Educational Network, under the Chonburi Primary Educational Service Area Office 1. The research involved a population of 457 individuals, from which 210 teachers were selected through stratified random sampling based on school size. Data collection tools included a questionnaire and semi-structured interviews. The instruments demonstrated strong content validity (CVI ranging from 0.67 to 1.00) and high reliability (Cronbach's alpha = 0.87). Quantitative data were analyzed using descriptive statistics, while qualitative data underwent content analysis. The results indicated that the overall implementation of governance principles in school administration was at a high level. Among the six governance dimensions, equity ranked highest, followed by efficiency, rule of law, transparency, accountability, and integrity. Key recommendations for improvement included: 1) promoting fairness and non-discrimination in school management, 2) encouraging strategic vision and innovative decision-making, 3) supporting voluntary professional development, 4) improving the transparency of communication systems, 5) fostering collaborative problem-solving, and 6) building a culture of moral responsibility and ethical leadership.

Keywords: Management, Good Governance, Operation, Ban Bueng Campus

บทนำ

สถานศึกษาเป็นสถาบันทางสังคมที่จัดตั้งขึ้นเพื่อถ่ายทอดความรู้ วัฒนธรรมและทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีพของสมาชิกในสังคมให้สามารถติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่นและปฏิบัติตนให้มีคุณค่าแก่สังคมช่วยอบรมสั่งสอนให้สมาชิกในสังคมได้พัฒนาบุคลิกภาพ มีกิริยามารยาท จริยธรรมคุณธรรม เคารพในสิทธิของผู้อื่น รู้จักปฏิบัติตามหน้าที่ของตนเอง อีกทั้งยังส่งเสริมหน้าที่การงานให้แก่บุคคลได้เรียนรู้ในอาชีพที่เหมาะสมนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคม การที่สมาชิกในสังคมจะเป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพต่อส่วนรวมได้นั้น เนื่องจากสมาชิกได้รับตำแหน่งหน้าที่การงานที่สูงขึ้น มีเกียรติและได้รับการยกย่องขึ้นอยู่กับการเอาใจใส่อย่างจริงจังของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องรับผิดชอบควบคุม กำกับ ดูแลการจัดการศึกษาภายในสถานศึกษาให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนต้องปฏิบัติงานใกล้ชิดกับ

ครูผู้สอนและผู้เรียนมากที่สุด คุณภาพของผู้เรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนขึ้นอยู่กับพฤติกรรมและความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานเป็นสำคัญ (ปรัชญา เวสารัชช์, 2566)

การบริหารสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมายได้อย่างมีประสิทธิผลนั้น ผู้บริหารจะต้องมีสมรรถภาพหรือศักยภาพทั้งด้านคุณธรรม จริยธรรม มีความสามารถมีความรู้ความเข้าใจในแนวทางการบริหารงานและการจัดการศึกษา เพื่อให้สามารถพัฒนาสถานศึกษาให้ขับเคลื่อนไปได้อย่างมีเสถียรภาพ การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญโดยยึดหลักธรรมาภิบาลมาปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา อาทิ หลักความรับผิดชอบ หลักความโปร่งใส หลักความเสมอภาค หลักคุณธรรม หลักความคุ้มค่าและหลักนิติธรรม โดยนำหลักธรรมาภิบาลมาบูรณาการในการจัดการศึกษาและการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการบริหารสถานศึกษาให้ดำเนินไปอย่างเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์สถานศึกษามีคุณภาพและเจริญรุ่งเรือง มุ่งสู่มาตรฐานสากลได้และยังสร้างความเข้มแข็งให้กับสถานศึกษาในฐานะนิติบุคคล การเป็นนิติบุคคลนั้นสถานศึกษาจะต้องมีความรับผิดชอบสูงขึ้นกว่าเดิมการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการยิ่งต้องมีความจำเป็นสูง (ไชยวัฒน์ ค้ำชู, 2565)

สถานศึกษาในสหวิทยาเขตบ้านบึง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการปฏิบัติงานของบุคลากรจึงนำหลักธรรมาภิบาลมาบริหารจัดการภายในสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ ผู้บริหารจึงนับว่าเป็นบุคคลสำคัญในการจัดระบบบริหารให้มีประสิทธิภาพ แต่สภาพปัจจุบันของสถานศึกษาในสหวิทยาเขตบ้านบึง ผู้บริหารเกิดการบริหารที่ยังไม่ดีเท่าที่ควร ยังไม่นำหลักธรรมาภิบาลไปใช้อย่างเหมาะสม ผู้บริหารใช้อำนาจในการบริหารงานอย่างไม่เหมาะสมมีการใช้อำนาจหน้าที่บังคับบัญชาอย่างไม่เป็นธรรม ไม่ถูกต้อง มีการนำข้อกฎระเบียบมาใช้ตามความพอใจส่วนตัวโดยไม่ยึดหลักคุณธรรม ก่อให้เกิดความเครียดและความขัดแย้ง ส่งผลให้เกิดบรรยากาศที่ไม่สดชื่นกระทบต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานทำให้คุณภาพการปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษาไม่เป็นไปตามมาตรฐานและข้อกำหนดอาจทำให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพของผู้เรียนในสถานศึกษาด้วย (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1, 2568)

จากที่กล่าวมาข้างต้น หากผู้บริหารในยุคปัจจุบันขาดหลักธรรมาภิบาลในการบริหารแล้ว การบริหารสถานศึกษาจะไม่ประสบผลสำเร็จและขาดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ส่งผลกระทบต่อคุณภาพในการปฏิบัติงานที่ลดลงของบุคลากรในสถานศึกษา เพราะหลักธรรมาภิบาลเป็นการวางระบบและกลไกเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ในพฤติกรรมการบริหารจัดการที่ดีของผู้บริหารด้วยการดำเนินการบริหารที่มีระบบและระเบียบเพื่อนำสถานศึกษาไปสู่เป้าหมายแห่งความสำเร็จ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารเพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงานของสถานศึกษาในสหวิทยาเขตบ้านบึง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 เพื่อจะนำผลที่ได้จากการศึกษาไปใช้ในการวางแผน ปรับปรุง และพัฒนาการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาล โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับปัญหาและมีความเหมาะสมกับความต้องการของสถานศึกษาเพื่อนำไปสู่การบริหารจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิผลสูงสุด อันจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นคนดี มีความรู้ความสามารถและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารเพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงานของสถานศึกษาในสหวิทยาเขตบ้านบึง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1

2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารเพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงานของสถานศึกษาในสหวิทยาเขตบ้านบึง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) ประชากร ได้แก่ ครูในสหวิทยาเขตบ้านบึง จำนวน 457 คน กลุ่มตัวอย่างในการใช้แบบสอบถามเป็นครูในสหวิทยาเขตบ้านบึง จำนวน 210 คน โดยการเทียบสัดส่วนขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie, R.V. & Morgan, D.W., 1970) จากนั้นใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้ชั้นเรียนเป็นชั้น (Strata) และสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับฉลากตามสัดส่วนที่กำหนดไว้

การสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อสร้างแบบสอบถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนิยามปฏิบัติการโดยสร้างเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ท (Likert) จากนั้นนำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence Index: IOC) ได้ค่า IOC ตั้งแต่ 0.67-1.00 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-Out) กับครูในสหวิทยาเขตบ้านบึง จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แล้วนำข้อมูลที่ได้มาหาความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.87 จากนั้นนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในแต่ละด้านซึ่งประกอบด้วย ด้านหลักความเสมอภาค หลักความคุ้มค่า หลักนิติธรรม หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบและหลักคุณธรรม มาสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์ (Interview Form) โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีคุณสมบัติดำรงตำแหน่งหรือเคยดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาอย่างน้อย 5 ปี จำนวน 5 คน เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น 3 ตอนคือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเรื่องการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารเพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงานของสถานศึกษาในสหวิทยาเขตบ้านบึง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าลิเคิร์ท (Likert, R., 1967) ตอนที่ 3 เป็นแบบสัมภาษณ์แบบเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารเพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงานของสถานศึกษาในสหวิทยาเขตบ้านบึง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองจากการให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามออนไลน์ทาง google form จำนวน 210 คน ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์กลับคืนมาครบ คิดเป็น ร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis)

สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ วิเคราะห์สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) วิเคราะห์การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารเพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงานของสถานศึกษาในสหวิทยาเขตบ้านบึง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 สถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) วิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารเพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงานของสถานศึกษาในสหวิทยาเขตบ้านบึง ด้วยการสัมภาษณ์โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเรื่องการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารเพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงานของสถานศึกษาในสหวิทยาเขตบ้านบึง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ผลการศึกษาระดับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารเพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงานของสถานศึกษาในสหวิทยาเขตบ้านบึง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 ได้ผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารเพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงานของสถานศึกษาในสหวิทยาเขตบ้านบึง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1

ด้านที่	การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1	หลักความรับผิดชอบ	3.81	0.50	มาก	5
2	หลักความโปร่งใส	3.86	0.42	มาก	4
3	หลักนิติธรรม	3.94	0.36	มาก	3
4	หลักคุณธรรม	3.78	0.50	มาก	6
5	หลักความเสมอภาค	4.41	0.38	มาก	1
6	หลักความคุ้มค่า	4.29	0.33	มาก	2
	รวม	**4.01**	**0.29**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารเพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงานของสถานศึกษาในสหวิทยาเขตบ้านบึง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.01 S.D.= 0.29) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านหลักความเสมอ

ภาค ($\bar{X}$ = 4.41 S.D.= 0.38) ด้านหลักความคุ้มค่า ($\bar{X}$ = 4.29 S.D.= 0.33) ด้านหลักนิติธรรม ($\bar{X}$ = 3.94, S.D.= 0.36) ด้านหลักความโปร่งใส ($\bar{X}$ = 3.86, S.D.= 0.42) ด้านหลักความรับผิดชอบ ($\bar{X}$ = 3.81, S.D.= 0.50) และด้านหลักคุณธรรม ($\bar{X}$ = 3.78, S.D.= 0.50)

2. แนวทางการพัฒนาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารเพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงานของสถานศึกษาในสหวิทยาเขตบ้านบึง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 จากผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเห็นพ้องต้องกันได้แนวทางในการพัฒนาด้านต่างๆ ดังนี้

2.1 ด้านหลักความเสมอภาค ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรบริหารจัดการสถานศึกษาด้วยความเป็นธรรมและไม่เลือกปฏิบัติ ควรวิเคราะห์กำหนดมาตรฐานกระบวนการทำงานของสถานศึกษาให้มีความเสมอภาค สร้างกลไกด้านความเสมอภาคในการให้บริการและมีการติดตามผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมออีกทั้งควรมีการจัดทำข้อมูลสารสนเทศของบุคลากรและผู้รับบริการ เช่น แยกเพศ เชื้อชาติ ศาสนา การศึกษา ฐานะ ความพิการ ฯลฯ เพื่อสนับสนุนด้านความเสมอภาค

2.2 ด้านหลักความคุ้มค่า ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรตระหนักรู้ มีวิสัยทัศน์ มีความรอบคอบในการบริหารอย่างสร้างสรรค์ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลโดยเฉพาะอย่างยิ่งควรใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนและบุคลากรในสถานศึกษาให้มากที่สุด

2.3 ด้านหลักนิติธรรม ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูและบุคลากรในสถานศึกษาได้พัฒนาตนเองตามความสมัครใจและส่งเสริมให้บุคลากรทุกคนปฏิบัติตาม กฎหมาย ระเบียบ หลักเกณฑ์ ข้อบังคับและแนวปฏิบัติของทางราชการในการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อให้การดำเนินงานมีความยุติธรรมไปสู่การบรรลุเป้าหมายสูงสุดของหลักนิติธรรม

2.4 ด้านหลักความโปร่งใส ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารควรพัฒนาระบบการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นและเชื่อถือได้ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ทราบอย่างสม่ำเสมอ ตลอดจนปรับปรุงระบบการบริหารงานทุกด้านทุกขั้นตอนให้มีความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้

2.5 ด้านหลักความรับผิดชอบ ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารควรมีการวิเคราะห์ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในการดำเนินการและร่วมกันวางแผนกรอบแนวทางการปฏิบัติซึ่งเป็นความกล้าที่จะยอมรับในการกระทำของตนเองทั้งดีและไม่ดี ใส่ใจในหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นที่สมเหตุสมผลกว่าตนโดยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้และเป็นที่ยอมรับของสังคม

2.6 ด้านหลักคุณธรรม ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารควรมีความเป็นกัลยาณมิตรที่ดีเสริมสร้างจิตใจให้ดีงามยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้อง มีศีลธรรม จริยธรรมประพฤติปฏิบัติตามหลักคุณธรรม เน้นการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เกื้อกูลกัน เป็นตัวอย่างที่ดีมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ภายใต้กฎหมายและกฎระเบียบ วินัย ตลอดจนสนับสนุนครูและบุคลากรในสถานศึกษาให้มีการพัฒนาตนเอง

จากการศึกษาวิจัยพบว่าด้านหลักคุณธรรมมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้หลักคุณธรรมในการปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริตบนพื้นฐานแห่งความไว้วางใจอย่างถูกต้องด้วยความจริงใจมีเหตุผลรับฟัง

ความคิดเห็นสร้างขวัญกำลังใจตามหลักศีลธรรมและจริยธรรมโดยอยู่ภายใต้กฎระเบียบข้อบังคับของสถานศึกษา และควรส่งเสริมให้บุคลากรยึดถือคุณธรรมเป็นหลักในการปฏิบัติงานประกอบอาชีพสุจริตจนเป็นนิสัย

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารเพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงานของสถานศึกษาในสหวิทยาเขตบ้านบึง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1

1. ผลการศึกษาระดับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารเพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงานของสถานศึกษาในสหวิทยาเขตบ้านบึง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านหลักความเสมอภาค ด้านหลักความคุ้มค่า ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักความรับผิดชอบและด้านหลักคุณธรรม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งที่ได้รับการยอมรับและแพร่หลายในปัจจุบัน เป็นการสร้างจิตสำนึกที่ดีในการทำงาน รู้รับผิด รับชอบ บริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารจะต้องยึดหลักพุทธศาสนาในการบริหารโดยนำหลักธรรมมาบูรณาการกับการบริหารแบบธรรมาภิบาลซึ่งจะทำให้การบริหารมีประสิทธิภาพเป็นที่ยอมรับของบุคลากรในสถานศึกษา สอดคล้องกับการศึกษาของ เพลงไพลิน สินธนันชัย ที่ได้ศึกษาเรื่องการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร ผลการวิจัยพบว่า การบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาต้องอาศัยปัจจัยหลายประการในการบริหารให้เกิดประสิทธิภาพ การบริหารงานวิชาการต้องใช้หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ โดยเน้นการทำงานเป็นอิสระ คล่องตัว การบริหารงบประมาณ ใช้หลักความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และหลักความคุ้มค่าในการบริหารเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล การบริหารงานบุคคล เป็นหลักนิติธรรม การมีส่วนร่วมและความรับผิดชอบ การบริหารงานทั่วไป เน้นความโปร่งใส รับผิดชอบร่วมกันตรวจสอบและการมีส่วนร่วมของทุกคนทุกฝ่าย การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้บริหารจัดการในสถานศึกษายังเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้การปฏิรูปการศึกษาของประเทศสามารถดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน (เพลงไพลิน สินธนันชัย, 2566) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ อุบลวรรณ ประจง ที่ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาบทบาทการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ผลการวิจัยพบว่า บทบาทการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นการบริหารโดยการกระจายอำนาจ ผู้บริหารต้องเรียนรู้ตลอดเวลาทั้งข้อกฎหมาย กฎข้อบังคับ องค์ความรู้ทางการบริหารในด้านต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ในการบริหาร เนื่องจากการบริหารแบบธรรมาภิบาลนั้นผู้บริหารจะต้องมีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ซึ่งจะทำให้การตัดสินใจ การวางแผนในการปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและผู้บริหารต้องยึดหลักพุทธศาสนาในการบริหารโดยนำหลักธรรมาภิบาลมาบูรณาการกับการบริหารแบบธรรมาภิบาลซึ่งจะทำให้การบริหารมีประสิทธิภาพ

เป็นที่ยอมรับ เพราะทุกภาคส่วนร่วมพัฒนาโดยเข้ามามีส่วนร่วมในความรับผิดชอบเพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา (อุบลวรรณ ประจง, 2566)

2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการ บริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารเพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงานของสถานศึกษาในสหวิทยาเขตบ้านบึง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 จากผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเห็นพ้องต้องกันได้แนวทางในการพัฒนาด้านต่างๆ ดังนี้

2.1 ด้านหลักความเสมอภาค ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรบริหารจัดการสถานศึกษาด้วยความเป็นธรรมและไม่เลือกปฏิบัติ ให้ความยุติธรรมกับทุกคน การตัดสินใจควรให้ทุกคนมีส่วนร่วม ชี้แจงให้เข้าใจถึงบทบาทและปัญหาที่แท้จริงในการปฏิบัติงานเพื่อการบริหารจัดการที่ดี และมีการติดตามผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ อีกทั้งควรกำหนดแนวทางการบริหารชี้ให้เห็นบทบาทและทิศทางอย่างชัดเจนในการดำเนินงานร่วมกัน สร้างกระบวนการจัดการที่รัดกุม มีการพิจารณาตัดสินที่ดีเพื่อป้องกันมิให้เกิดความเสียหาย สร้างความคล่องตัวให้เกิดขึ้นในการบริหารสถานศึกษาเพื่อสนับสนุนด้านความเสมอภาค ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารให้ความสำคัญกับการมีสิทธิเสรีภาพของครู สิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่ทุกคนได้รับอย่างเสมอภาคกัน ได้การรับรองและคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่เลือกปฏิบัติยึดหลักความเป็นธรรมความเสมอภาคในการปฏิบัติงาน เปิดโอกาสให้ครูแสดงความคิดเห็น ร่วมแก้ไขปัญหาและนำข้อมูลที่ได้มาปรับใช้ในการบริหารสถานศึกษา สอดคล้องกับการศึกษาของ พรจันทร์ แจ้งบุตร ที่ได้ศึกษาเรื่องการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนบ้านท่ามะกา ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามุ่งสร้างความเท่าเทียมกันระหว่างบุคคล การได้รับผลประโยชน์และความคุ้มครองอย่างเท่าเทียมกัน รวมถึงโอกาสความเท่าเทียมกันของการเข้าถึงบริการสาธารณะของกลุ่มบุคคลผู้ด้อยโอกาสในสังคมด้วย (พรจันทร์ แจ้งบุตร, 2566) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ นูรีฮัน ดอเลาะ ที่ได้ศึกษาเรื่องการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีกระบวนการตัดสินใจที่สร้างหลักประกันในเรื่องความเป็นธรรมในสังคมให้ประโยชน์แก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยให้ความสำคัญกับกลุ่มที่ด้อยโอกาส หรือกลุ่มที่เสียเปรียบในสังคม เพื่อให้สมาชิกในสังคมได้มีโอกาสในการพัฒนาความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น (นูรีฮัน ดอเลาะ, 2567)

2.2 ด้านหลักความคุ้มค่า ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรควรตระหนักรู้ มีวิสัยทัศน์ มีความรอบคอบในการบริหารอย่างสร้างสรรค์ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลโดยเฉพาะอย่างยิ่งควรใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนและบุคลากรในสถานศึกษาให้มากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารมีการบริหารจัดการในการใช้ทรัพยากรในสถานศึกษาที่มีอยู่อย่างประหยัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม มีการรายงานผลการทำงานและแสดงประสิทธิภาพในทรัพยากรต่อสาธารณะและคำนึงถึงผลระยะยาวซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาต้องสร้างความเข้าใจในเรื่องประสิทธิภาพและประสิทธิผลของโครงการต่าง ๆ ที่ดำเนินการในสถานศึกษา เพื่อให้บุคลากรทุกคนนำไปใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับการศึกษาของ พิสิษฐ์ วิทยา ที่ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมมาภิบาลของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี กลุ่มสถาบันการ

อาชีวศึกษาเกษตรภาคเหนือ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ผลการวิจัยพบว่า การบริหารตามหลักความคุ้มค่าเป็นการดำเนินงานตามกระบวนการทำงานของผู้บริหารในการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ บุคลากร ผู้เรียนในสถานศึกษาและแก่ส่วนรวมอย่างเหมาะสมเป็นที่น่าพอใจและมีคุณภาพด้วยวิธีการประหยัดใช้และรักษาพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์และยั่งยืน (พิสิษฐ์ วิทยา, 2565) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ ขันแก้ว พรมคำ ที่ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาแนวทางการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเลย ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารดำเนินการตามหลักความคุ้มค่าซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารสถานศึกษาที่ผู้บริหารต้องตระหนักรู้ทั้งต้องมีวิสัยทัศน์มีความรอบคอบและมีความคิดสร้างสรรค์ในการใช้งบประมาณและทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์แก่สถานศึกษา ผู้เรียนและบุคลากรในสถานศึกษาให้มากที่สุดอีกทั้งมีผลงานที่ภาคภูมิใจสามารถตรวจสอบประเมินผลและพัฒนาต่อไปอย่างยั่งยืน (ขันแก้ว พรมคำ, 2564)

2.3 ด้านหลักนิติธรรม ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูและบุคลากรในสถานศึกษาได้พัฒนาตนเองตามความสมัครใจและส่งเสริมให้บุคลากรทุกคนปฏิบัติตาม กฎหมาย ระเบียบ หลักเกณฑ์ ข้อบังคับและแนวปฏิบัติของทางราชการในการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อให้การดำเนินงานมีความยุติธรรมไปสู่การบรรลุเป้าหมายสูงสุดของหลักนิติธรรม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารมีเจตนารมณ์ในการใช้กฎหมายอย่างเป็นธรรมกับทุกคนทุกฝ่ายเพื่อประโยชน์ต่อการบริหารสถานศึกษาด้วยความโปร่งใสตรวจสอบได้มีความยุติธรรมและบังคับใช้เป็นบรรทัดฐานในกลุ่มต่าง ๆ อย่างเท่าเทียมกัน สอดคล้องกับการศึกษาของ วรวิทย์ บุญประคม ที่ได้ศึกษาเรื่องการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารใช้ความยุติธรรม ความเสมอภาค ความเป็นธรรมในการดำเนินการตามระเบียบกฎหมาย กฎเกณฑ์ ข้อตกลงและแนวปฏิบัติต่าง ๆ ที่เป็นบรรทัดฐานของการบริหารจัดการในสถานศึกษาโดยการมีส่วนร่วมในการสร้างข้อตกลงร่วมกันของผู้บริหารสถานศึกษาครู ผู้เรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการออกกฎระเบียบและแนวปฏิบัติ มีส่วนร่วมในการประเมินโดยบุคลากรทุกคนจะต้องตระหนักในสิทธิและหน้าที่ของตน (วรวิทย์ บุญประคม, 2565) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ รมิตา เต็มเต๊ะ ที่ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำกับการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารดำเนินงานการบริหารสถานศึกษาตามหลักนิติธรรมเน้นการปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ ยึดระเบียบแบบแผน กฎ ข้อตกลง โดยการมีส่วนร่วมในการสร้างข้อตกลงร่วมกันของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อออกกฎระเบียบและแนวปฏิบัติที่ผ่านความคิดเห็นและข้อตกลงร่วมกันของทุกคนโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ และนำไปใช้ร่วมกันอย่างเคร่งครัด (รมิตา เต็มเต๊ะ, 2564)

2.4 ด้านหลักความโปร่งใส ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารควรพัฒนาระบบการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นและเชื่อถือได้ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ทราบอย่างสม่ำเสมอ ตลอดจนปรับปรุงระบบการบริหารงานทุกด้านทุกขั้นตอนให้มีความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารมีการดำเนินงานตามหลักความ

โปร่งใสในการปฏิบัติหน้าที่ เปิดโอกาสให้ทุกคนเข้าถึงข้อมูลของสถานศึกษา ครู ผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชนหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถรับทราบข้อมูลข่าวสารการบริหารจัดการงานทุกอย่างในสถานศึกษาและสามารถตรวจสอบได้เป็นการสร้างความไว้วางใจ ความมั่นใจและความโปร่งใสในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นการสร้างความเชื่อมั่นที่ดีให้เกิดขึ้นในสังคม สอดคล้องกับการศึกษาของ จุฑากาญจน์ เก่งกสิกิจ ที่ได้ศึกษาเรื่องการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตธรรมจักร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 5 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารสถานศึกษาตามหลักความโปร่งใสเป็นการปฏิบัติงานโดยให้ผู้เกี่ยวข้องและครูกรรมการสถานศึกษา ผู้เรียน ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ของสถานศึกษาได้เพื่อการตรวจสอบข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน มีป้ายประกาศและประชาสัมพันธ์ข่าวสารต่าง ๆ ให้รับรู้รับทราบอย่างเปิดเผยและการทำงานของบุคลากรมีการเปิดเผยทุกขั้นตอนของการทำงาน (จุฑากาญจน์ เก่งกสิกิจ, 2564) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ พงษ์พิพัฒน์ นารินรักษ์ ที่ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริตตรงไปตรงมามีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นและเชื่อถือได้ โดยมีการวางแผน ระบบ กติกาและการดำเนินงานที่เปิดเผยร่วมกันของครูและบุคลากรในสถานศึกษา มีการวางระบบโครงสร้างการบริหารสถานศึกษาอย่างชัดเจนและครอบคลุมภารกิจของสถานศึกษา มีระบบตรวจสอบภายในการบริหารการเงินและพัสดุเป็นไปตามกฎ ระเบียบอย่างรัดกุมสามารถตรวจสอบได้ การบริหารงานบุคคลใช้ระบบคุณธรรมในการส่งเสริมประสิทธิภาพในการทำงาน (พงษ์พิพัฒน์ นารินรักษ์, 2563)

2.5 ด้านหลักความรับผิดชอบ ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารควรมีการวิเคราะห์ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในการดำเนินการและร่วมกันวางแผนตามกรอบแนวทางการปฏิบัติซึ่งเป็นความกล้าที่จะยอมรับในการกระทำของตนเองทั้งดีและไม่ดี ใส่ใจในหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นที่สมเหตุสมผลกว่าตน โดยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้และเป็นที่ยอมรับของสังคม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารมีความมุ่งมั่นตั้งใจปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถให้บรรลุเป้าหมายและสอดคล้องกับกฎ ระเบียบและหลักเกณฑ์ของสถานศึกษาโดยตระหนักถึงสิทธิ ความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจในปัญหาและพร้อมที่จะรับผิดชอบและแก้ไขปัญหา ตลอดจนเคารพในความคิดเห็นของสมาชิกในสถานศึกษา สอดคล้องกับการศึกษาของ จัตตุพงศ์ สุราโพธิ์ ที่ได้ศึกษาเรื่องสภาพและแนวทางการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารมีกระบวนการในการสร้างความตระหนักรู้ในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย มีความเสียสละ อดทน มุ่งมั่นต่อผลของงาน ปฏิบัติงานอย่างเต็มศักยภาพ บนหน้าที่ที่มีเกียรติที่ต้องเสียสละแรงกาย แรงใจและกำลังทรัพย์ ถึงแม้ผลของงานอาจจะไม่ประสบความสำเร็จเสมอไป แต่เมื่อได้รับมอบหมายทุกคนต้องทำให้ดีที่สุด (จัตตุพงศ์ สุราโพธิ์, 2563) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ ศุภณัฐ กุมภาว์ ที่ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาแนวทางการบริหารสถานศึกษาโดยยึดหลักธรรมาภิบาลสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีความรับผิดชอบในผลของการตัดสินใจของตนและมีเหตุผลที่อธิบายได้ซึ่งเป็นความรับผิดชอบในบทบาทภาระหน้าที่ต่อสถานศึกษา มีการกำหนด

กฎเกณฑ์ที่เน้นการดำเนินงานที่สนองต่อความต้องการของกลุ่มต่าง ๆ ทั้งยังสามารถที่จะถูกตรวจสอบและวัดผลการดำเนินงานได้ทั้งในเชิงปริมาณ เชิงคุณภาพและประสิทธิภาพ อีกทั้งมีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ มีความรับผิดชอบในการตัดสินใจและการกระทำของตนอย่างมีเหตุผล มีการกำหนดเป้าหมายในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน ตลอดจนส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและสร้างความรู้สึกการเป็นเจ้าของสถานศึกษาร่วมกัน (ศุภณัฐ กุมภาว์, 2563)

2.6 ด้านหลักคุณธรรม ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารควรมีความเป็นกัลยาณมิตรที่ดีเสริมสร้างจิตใจให้ดีงามยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้อง มีศีลธรรม จริยธรรมประพฤติปฏิบัติตามหลักคุณธรรม เน้นการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เกื้อกูลกัน เป็นตัวอย่างที่ดีมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ภายใต้กฎหมายและกฎระเบียบ วินัย ตลอดจนสนับสนุนครูและบุคลากรในสถานศึกษาให้มีการพัฒนาตนเอง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารมีความยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม มีศีลธรรมและจริยธรรมมีจิตสำนึกความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่รวมทั้งปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้บริหาร มีความอ่อนน้อมถ่อมตน เคารพและให้เกียรติเพื่อนร่วมงานย่อมส่งผลถึงบรรยากาศการร่วมงานที่ดีทำให้สถานศึกษาอยู่อย่างมีความสุข การปฏิบัติงานบรรลุผลตามเป้าหมาย สอดคล้องกับการศึกษาของ จิตต์พิชชา จริยา ที่ได้ศึกษาเรื่องการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานตามหลักคุณธรรมเป็นสิ่งที่ถูกต้องดีงาม มีศีลธรรม ประพฤติปฏิบัติตามหลักคุณธรรม ตามกฎระเบียบ จรรยาบรรณและมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษารวมทั้งการส่งเสริมสนับสนุนครูและบุคลากรในสถานศึกษาให้มีการพัฒนาตนเอง ตลอดจนส่งเสริมขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรด้วยความยุติธรรม (จิตต์พิชชา จริยา, 2564) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ ภูษณาภรณ์ นาคทิพย์วรรณ ที่ได้ศึกษาเรื่องการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารมีความยึดมั่นในคุณธรรมและจริยธรรมโดยอยู่บนพื้นฐานความถูกต้องยุติธรรมและเป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้มีความซื่อสัตย์ มีระเบียบและจริงใจ มีเหตุผล รับฟังความคิดเห็น สร้างขวัญกำลังใจ ตลอดจนส่งเสริมให้บุคลากรมีความขยันหมั่นเพียรตั้งหน้าปฏิบัติหน้าที่การงานให้บรรลุเป้าหมาย (ภูษณาภรณ์ นาคทิพย์วรรณ, 2566)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่องการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารเพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงานของสถานศึกษาในสหวิทยาเขตบ้านบึง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 พบว่า 1) ระดับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารเพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงานของสถานศึกษา ประกอบด้วย ด้านหลักความเสมอภาค ด้านหลักความคุ้มค่า ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักความรับผิดชอบ และด้านหลักคุณธรรม แต่ละด้านโดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) แนวทางการพัฒนาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารในสหวิทยาเขตบ้านบึง ผู้บริหารควรค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ในกฎระเบียบให้เป็น

ปัจจุบัน ควรกำกับติดตามครูและบุคลากรในการปฏิบัติงาน และใช้จ่ายงบประมาณด้วยความสุจริต ควรจัดให้ครูไปศึกษาดูงานในด้านเทคโนโลยี เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนตามสถานการณ์ ควรมีการดำเนินการจัดทำแผนการนิเทศติดตามประเมินผลการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการประเมินและกรอบการประเมินที่เป็นมาตรฐาน เพื่อยกระดับคุณธรรมและความโปร่งใสภาพลักษณ์ในการดำเนินงานของสถานศึกษา โดยมุ่งให้เกิดประโยชน์ต่อบุคลากรในสถานศึกษาและส่วนรวมเป็นสำคัญและลดโอกาสที่จะเกิดการทุจริตและประพฤติมิชอบ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้คือ 1) ผู้บริหารสถานศึกษาควรปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านคุณธรรมจริยธรรมและเสียสละอดทนขยันหมั่นเพียร เพื่อให้ครูและบุคลากรสามารถปฏิบัติหน้าที่อย่างสุจริตไม่ทำผิดวินัยของวิชาชีพ 2) ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความยุติธรรมไม่ละเมิดจริยธรรมหรือธรรมเนียมปฏิบัติโดยอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมายกฎระเบียบคำสั่งข้อบังคับของสถานศึกษา ประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีมีคุณธรรมจริยธรรมนำพาสถานศึกษาไปสู่เป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรศึกษาประสิทธิผลการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพของผู้บริหาร 2) ควรมีการศึกษาองค์ประกอบของการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตบ้านบึง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1

เอกสารอ้างอิง

ขันแก้ว พรมคำ. (2564). การพัฒนาแนวทางการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเลย. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

จัตตุพงศ์ สุราโพธิ์. (2563). สภาพและแนวทางการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

จิตต์พิชชา จริยา. (2564). การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 3. ใน สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยพะเยา.

จุฑากาญจน์ เก่งกสิกิจ. (2564). การใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตธรรมจักร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5. ใน สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ไชยวัฒน์ ค้ำชู. (2565). ธรรมาภิบาล. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: น้ำฝนการพิมพ์.

นูรีฮัน ดอเลาะ. (2567). การบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

ปรัชญา เวสารัชช์. (2566). หลักการจัดการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์.

พงษ์พิพัฒน์ นารินรักษ์. (2563). ปัจจัยการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

พรจันทร์ แจ้งบุตร. (2566). การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนบ้านท่ามะกา. ใน สารนิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

พิสิษฐ์ วิทยา. (2565). แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมมาภิบาลของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีกลุ่มสถาบันการอาชีวศึกษาเกษตรภาคเหนือ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

เพลงไพลิน สินธนันชัย. (2566). การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ภูษณาภรณ์ นาคทิพย์วรรณ. (2566). การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรามหาบัณฑิต สาขานวัตกรรมการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.

รมิตา เต็มเต๊ะ. (2564). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำกับการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2. ใน สารนิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

วรวิทย์ บุญประคม. (2565). การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ศุภณัฐ กุมภาว์. (2563). การพัฒนาแนวทางการบริหารสถานศึกษาโดยยึดหลักธรรมาภิบาลสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1. (2568). รายงานผลการบ ริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคลประจำปีงบประมาณ 2566. เรียกใช้เมื่อ 23 มกราคม 2568 จาก https://www.chon1.go.th/web/82school/

อุบลวรรณ ประจง. (2566). การศึกษาบทบาทการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (4th ed.). New York: Harper & Row Publishers.

Krejcie, R.V. & Morgan, D.W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30 (3), 607-610.

Likert, R. (1967). The human organization: Its management and value. New York: McGraw Hill.

บทความวิจัย

การสื่อสารกีฬาทางน้ำของผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวจังหวัดกาญจนบุรี*

WATER SPORTS COMMUNICATION OF TOURISM ENTREPRENEURS IN KANCHANABURI PROVINCE

จุฬารัตน์ จุลภักดิ์[1*] , สิรภพ ตรีรัตน์[2]

Julalat Junlapuk[1*], Sirapob Treeratana[2]

[1]คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา สงขลา ประเทศไทย

[1]Faculty of Management Science, Songkhla Rajabhat University, Songkhla, Thailand

[2]คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

[2]Faculty of Communication Arts, Bangkok University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: julalat.no@skru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสาร กลยุทธ์การสื่อสาร และแนวทางการพัฒนาการสื่อสารกีฬาทางน้ำของผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวจังหวัดกาญจนบุรี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อสำคัญ ได้แก่ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและนักกีฬา รวมจำนวน 26 คน เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการสร้างข้อสรุป นำเสนอเนื้อหาเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการสื่อสาร ผู้ประกอบการตระหนักถึงข้อจำกัดด้านการสื่อสาร การขาดข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นภาษาอังกฤษ การประชาสัมพันธ์ไม่ตรงกลุ่มเป้าหมาย การสื่อสารเรื่องความปลอดภัยที่ยังไม่ทั่วถึง โดยใช้แพลตฟอร์มออนไลน์เป็นช่องทางหลักในการสื่อสาร พร้อมผลิตเนื้อหา เช่น คลิปวิดีโอสั้น บทความ และรีวิวจากนักท่องเที่ยวหรือ influencer ควบคู่กับการให้ข้อมูลเชิงวิชาการเพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง พร้อมทั้งเน้นการสื่อสารก่อนและระหว่างการทำกิจกรรมถ่ายทอดประสบการณ์เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับนักท่องเที่ยว กลยุทธ์การสื่อสาร ผู้ประกอบการใช้กลยุทธ์เครือข่ายแบบมีส่วนร่วมระหว่างผู้ประกอบการ ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งระดับท้องถิ่นและระดับจังหวัด การแลกเปลี่ยนข้อมูล แนะนำลูกค้า และพัฒนาทักษะ รวมถึงการมีผู้นำกลุ่มเพื่อประสานงาน การสื่อสารภาพลักษณ์เน้นการสร้างความน่าเชื่อถือ ความปลอดภัย และการบริการที่ประทับใจ และแนวทางการพัฒนาการสื่อสารกีฬาทางน้ำของผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวจังหวัดกาญจนบุรี ควรจัดประชุมทุกภาคส่วนเพื่อกำหนดแนวทางร่วมกัน พัฒนาเว็บไซต์ที่รองรับหลายภาษา การสร้าง Storytelling การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ร่วมกับ influencer การสร้างชุมชนนักกีฬาเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสบการณ์ ทั้งนี้ควรมีการกำหนดแผนการสื่อสารประจำปี พร้อมทั้งมีบุคลากรเฉพาะด้านเนื้อหา และประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อปรับปรุงการสื่อสารให้มีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การสื่อสารกีฬาทางน้ำ, กระบวนการสื่อสาร, ผู้ประกอบการ, การท่องเที่ยว, แพลตฟอร์มออนไลน์

* Received 4 July 2025; Revised 28 July 2025; Accepted 29 July 2025

Abstract

This research aims to study the communication process, communication strategies, and guidelines for developing water sports communication of tourism entrepreneurs in Kanchanaburi Province. This research is qualitative. The key informants are 26 people involved in tourism and athletes. The research instruments are structured in-depth interviews. Data collection is done through in-depth interviews. Data analysis is done through creating conclusions and presenting descriptive content. The research results show that in the communication process, entrepreneurs are aware of communication limitations, lack of correct information in English, inappropriate public relations, and inadequate communication about safety. Online platforms are the main communication channel, along with producing content such as short video clips, articles, and reviews from tourists or influencers, along with providing academic information to create correct understanding. They also emphasize communication before and during activities to share experiences to build confidence among tourists. Communication strategies: Entrepreneurs use participatory network strategies between entrepreneurs, communities, and relevant agencies at both the local and provincial levels. They exchange information, introduce customers, and develop skills, including having group leaders to coordinate. Communication of images emphasizes building credibility, safety, and impressive service. In addition, guidelines for developing water sports communication of tourism entrepreneurs in Kanchanaburi Province should include organizing meetings of all sectors to jointly determine guidelines, developing a website that supports multiple languages, creating storytelling, using online platforms with influencers, and creating a community of athletes to exchange information and experiences. In this regard, there should be an annual communication plan, with content-specific personnel, and continuous evaluation to improve communication efficiency.

Keyword: Water Sports Communication, Communication Process, Entrepreneur, Tourism, Online Platform

บทนำ

ประเทศไทยมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวด้วยความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติ อาทิ ป่าไม้ ภูเขา ทะเล แม่น้ำ และอุทยานแห่งชาติ ตลอดจนทรัพยากรทางวัฒนธรรม อาทิ วิถีชีวิต ประเพณี ความเชื่อ และศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์ ทำให้ประเทศไทยสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวจากทั่วโลกและสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก การท่องเที่ยวจึงเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมไทย โดยเฉพาะหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกลับมามีบทบาทอย่างมากต่อการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ โดยในปี 2566 สามารถสร้างรายได้รวม 2.99 ล้านล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 18

ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ และก่อให้เกิดการจ้างงาน 8.3 ล้านตำแหน่งสอดคล้องกับแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) ที่วางหมุดหมายให้ประเทศไทยเป็นจุดหมายของการท่องเที่ยวที่เน้นคุณภาพและความยั่งยืน ทั้งด้านสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) รวมถึงแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566 - 2570) ที่มุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อยกระดับคุณภาพการให้บริการ พัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการให้ได้มาตรฐาน สร้างความเชื่อมั่นให้กับนักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมถึงส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงานทุกระดับ ทั้งนโยบาย พื้นที่ และชุมชน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2567)

การส่งเสริมการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ การท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sport Tourism) ได้รับความสนใจเพิ่มมากขึ้น การท่องเที่ยวรูปแบบนี้ไม่เพียงแต่ตอบสนองไลฟ์สไตล์ของนักท่องเที่ยวยุคใหม่ที่ให้ความสำคัญกับสุขภาพ แต่ยังเป็นช่องทางสำคัญในการกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชน ส่งเสริมการมีส่วนร่วม สร้างการรับรู้ถึงเอกลักษณ์ของพื้นที่และการส่งเสริมวัฒนธรรมการกีฬาในท้องถิ่น การกีฬาแห่งประเทศไทย (กกท.) เผยผลสำรวจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงกีฬาในประเทศไทย จาก 48.59 ล้านคนบนสื่อโซเชียลมีเดียทุกช่องทางมี 7.2 หมื่นคนที่ให้ความสนใจในเรื่องของการท่องเที่ยวเชิงกีฬา โดยมี 3 กีฬาหลักที่ได้รับความนิยมสูงสุด คือ เซิร์ฟบอร์ด (58.6%) นิยมท่องเที่ยวในช่วงเดือนกรกฎาคม - กันยายน, เจ็ตสกี (24.9%) นิยมท่องเที่ยวในช่วงเดือนเมษายน - มิถุนายน, และเซิร์ฟสเกต (16.5%) นิยมท่องเที่ยวในช่วงเดือนมกราคม-มีนาคม จากผลสำรวจจะเห็นได้ว่า 3 กีฬาหลักที่ได้รับความนิยมเป็นประเภทกีฬาทางน้ำ เป็นการท่องเที่ยวเชิงกีฬาที่สามารถเล่นแบบคนเดียว (Individual Sport) และมีการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติให้เป็นสถานที่เล่นกีฬาแบบผจญภัย (การกีฬาแห่งประเทศไทย, 2566)

จังหวัดกาญจนบุรีมีทรัพยากรธรรมชาติที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมทางน้ำ อาทิ การล่องแพ พายเรือ และเล่นกระดานยืนพาย (SUP) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ผลักดันให้เป็นจังหวัดต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sports Tourism) และเป็นจังหวัดจุดหมายปลายทางของการพาย SUP ที่มีศักยภาพที่ดีที่สุดในระดับประเทศและระดับโลก โดยการจัดการแข่งขันกีฬากระดานยืนพาย “THE ROUTE 97” ครั้งที่ 3 จัดขึ้นในวันเสาร์ที่ 27 กรกฎาคม 2567 ที่ผ่านมา มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ จำนวน 212 คน จาก 20 ประเทศ ส่งผลให้เกิดการสร้างราย ได้แก่ ประชาชนในท้องถิ่น (สื่อสารองค์กร ททท, 2567) กีฬาประเภทนี้ยังช่วยเพิ่มรายได้ต่อหัวของชุมชนในพื้นที่ ซึ่งรายงานจากสำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พบว่า รายได้ต่อหัวของประชากรในจังหวัดกาญจนบุรีอยู่ที่ประมาณ 126,000 บาทต่อปี ข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติระบุว่ารายได้จากการท่องเที่ยวของจังหวัดกาญจนบุรีในปีที่ผ่านมาอยู่ที่ประมาณ 18,000 ล้านบาท ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้าถึง 12% โดยนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความสนใจในกิจกรรมเชิงธรรมชาติ เช่น ล่องแพ พายเรือคายัค กระดานยืนพาย และเจ็ตสกี (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2567) ซึ่งสอดคล้องกับแนวโน้มการท่องเที่ยวเชิงผจญภัยที่กำลังได้รับความนิยมทั่วโลก และสอดคล้องกับ ก่อกิจ เกตุบันเทิง เขียนบทความ “10 จังหวัดทำเงินจากท่องเที่ยวไทยสูงสุด ปี 2567” ที่อ้างอิงมาจากกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กล่าวว่า จังหวัดกาญจนบุรี อยู่ในอันดับที่ 3 เป็นเมืองแห่งประวัติศาสตร์ ธรรมชาติ และกิจกรรมผจญภัย มีจำนวนนักท่องเที่ยว 10,953,818 คน สร้างรายได้ 24,999.80 ล้านบาท ธุรกิจควรเน้นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และการจัดกิจกรรมแอดเวนเจอร์ โดยคำนึงถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ก่อกิจ เกตุบันเทิง, 2567)

การส่งเสริมกิจกรรมกีฬาทางน้ำไม่เพียงแต่เพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจแก่ประชาชนในพื้นที่ แต่ยังสามารถยกระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนและสร้างการรับรู้ถึงเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ความสำเร็จของการส่งเสริมการท่องเที่ยวจำเป็นต้องอาศัยการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ทั้งในแง่ของการประชาสัมพันธ์ การเล่าเรื่องราว (storytelling) และการสร้างเนื้อหาประสบการณ์ที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวยุคใหม่ ไปจนถึงการสื่อสารภาพลักษณ์เพื่อสร้างความเข้าใจและการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาประเด็นที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสื่อสาร โดยใช้กรอบแนวคิดของ Lasswell, H. D. Model of Communication ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ “ใคร” (Who) “พูดอะไร” (Says What) “ผ่านช่องทางใด” (In Which Channel) “ถึงใคร” (To Whom) และ “มีผลอย่างไร” (With What Effect) (Lasswell, H. D., 1948) รวมทั้งแนวคิดของวิทยาธร ท่อแก้ว กล่าวถึง ขั้นตอนหลักของกระบวนการสื่อสารตั้งแต่การศึกษาสภาพปัญหา สถานการณ์การสื่อสาร การวางแผนการสื่อสาร การดำเนินการสื่อสาร และการประเมินผลการสื่อสาร (วิทยาธร ท่อแก้ว, 2563) นอกจากนี้ กลยุทธ์การสื่อสารถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ผู้ประกอบการ และชุมชนท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นการจัดกิจกรรม การบริการ การแบ่งปันข้อมูล องค์ประกอบเหล่านี้ล้วนเกี่ยวข้องกับการสื่อสารภายในเครือข่ายที่ต้องอาศัยความเข้าใจ และมีเป้าหมายในการขับเคลื่อนกิจกรรมการท่องเที่ยวร่วมกัน รวมถึงการสื่อสารสาธารณชนเพื่อสร้างการรับรู้ และการสื่อสารภาพลักษณ์เน้นการสร้างสรรค์เนื้อหา (content creation) ที่สามารถสะท้อนความโดดเด่นของกีฬาทางน้ำและวิถีชีวิตชุมชนได้อย่างน่าสนใจ การส่งเสริมกีฬาทางน้ำจึงมีบทบาทสำคัญในการกระจายรายได้ สร้างงาน และยกระดับภาพลักษณ์ของพื้นที่ทั้งในระดับชาติและนานาชาติ จากปัจจัยดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษากระบวนการสื่อสารและกลยุทธ์การสื่อสารของผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวกีฬาทางน้ำในจังหวัดกาญจนบุรี และแนวทางการพัฒนาการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในมิติของเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสาร กลยุทธ์การสื่อสาร และแนวทางการพัฒนาการสื่อสารกีฬาทางน้ำของผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวจังหวัดกาญจนบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) แบบมีโครงสร้าง มีรายละเอียดดังนี้

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสื่อสารกีฬาทางน้ำของผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวจังหวัดกาญจนบุรี ได้ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) แบ่งออกเป็น 5 กลุ่มหลัก ดังนี้ 1) กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงกีฬาทางน้ำ จำนวน 8 คน ได้แก่ เจ้าของกิจการการท่องเที่ยวเชิงกีฬาทางน้ำ ผู้จัดกิจกรรมกีฬาทางน้ำ เจ้าของหรือผู้บริหารโรงแรม/ที่พักซึ่งให้บริการนักท่องเที่ยวและนักกีฬา ผู้ให้บริการเช่าอุปกรณ์กีฬา รวมถึงเจ้าของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่ให้บริการแก่กลุ่มนักท่องเที่ยวและ

นักกีฬา 2) กลุ่มผู้ใช้บริการและผู้มีประสบการณ์ในการเข้าร่วมกิจกรรมกีฬาทางน้ำ จำนวน 8 คน ประกอบด้วย นักกีฬา ผู้ฝึกสอน ตลอดจนนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศที่เคยมีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับกีฬาทางน้ำในพื้นที่ 3) กลุ่มหน่วยงานภาครัฐและผู้เชี่ยวชาญด้านการสื่อสารการตลาด จำนวน 3 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์และโซเชียลมีเดีย ผู้เชี่ยวชาญด้านการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงกีฬา 4) กลุ่มผู้นำชุมชนในพื้นที่ จำนวน 2 คน ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวบริเวณพื้นที่ริมแม่น้ำ 5) กลุ่มนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญด้านการสื่อสาร จำนวน 5 คน โดยคัดเลือกจากผู้ที่มีผลงานวิจัยหรือประสบการณ์ด้านการสื่อสารการท่องเที่ยว หรือมีประสบการณ์ในการเข้าร่วมกิจกรรมหรือการแข่งขันกีฬาทางน้ำมาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี รวมจำนวนทั้งสิ้น 26 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Structured In-depth Interview Script) ซึ่งผู้วิจัยได้ออกแบบชุดคำถามโดยยึดตามวัตถุประสงค์การวิจัยและกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้ เพื่อให้ครอบคลุมประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารกีฬาทางน้ำของผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวเครื่องมือการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ชุด ได้แก่ ชุดที่ 1 สำหรับใช้สัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งประกอบด้วยผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงกีฬาทางน้ำ นักกีฬา ผู้ฝึกสอน นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ หน่วยงานภาครัฐ ผู้เชี่ยวชาญด้านการสื่อสารการตลาด และผู้นำชุมชน ชุดที่ 2 สำหรับใช้สัมภาษณ์นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญด้านการสื่อสารเพื่อการท่องเที่ยว เพื่อให้เครื่องมือวิจัยมีความถูกต้องตามหลักวิชาการ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ซึ่งมีความเชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้อง โดยผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นในการปรับปรุงเนื้อหา ความชัดเจนของคำถาม และความเหมาะสมของประเด็นการสัมภาษณ์ จากนั้นผู้วิจัยได้ดำเนินการปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ตามข้อเสนอแนะที่ได้รับภายหลังการพัฒนาเครื่องมือจนมีความสมบูรณ์แล้ว ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือดังกล่าวเข้าสู่กระบวนการขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ เมื่อผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์แล้วจึงนำเครื่องมือไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนที่วางไว้

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามด้วยตนเอง โดยยึดถือหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ทั้งนี้ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล โดยก่อนดำเนินการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้จัดทำหนังสือราชการเพื่อขออนุญาตเข้าสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก และได้ติดต่อประสานงานล่วงหน้าทางโทรศัพท์ เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย พร้อมทั้งนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ที่สะดวกสำหรับการสัมภาษณ์ เริ่มต้นด้วยการแนะนำตนเองและอธิบายภาพรวมของการวิจัย รวมถึงชี้แจงบทบาทของผู้ให้ข้อมูลในฐานะอาสาสมัคร ตลอดจนแจ้งสิทธิในการยุติการให้ข้อมูลได้ทุกเมื่อโดยไม่ส่งผลกระทบใด ๆ ต่อผู้ให้ข้อมูล นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ขออนุญาตผู้ให้สัมภาษณ์ในการบันทึกเสียง จดบันทึก และถ่ายภาพ เพื่อใช้ประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล การสัมภาษณ์ดำเนินไปจนกระทั่งได้ข้อมูลครบถ้วนตามประเด็นของคำถามหรือจนกว่าข้อมูลจะมีลักษณะอิ่มตัว (Data Saturation) โดยใช้ระยะเวลาในการสัมภาษณ์ประมาณ 1 - 2 ชั่วโมงต่อราย หลังจากสิ้นสุดการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้กล่าวแสดงความขอบคุณต่อผู้ให้ข้อมูลที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี และหากในภายหลังพบว่ามีประเด็นที่ต้องการข้อมูลเพิ่มเติมหรือจำเป็นต้องตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้ ผู้วิจัยจะขออนุญาตติดต่อกลับทางโทรศัพท์หรือเข้าไปสัมภาษณ์เพิ่มเติมตามความเหมาะสม ทั้งนี้ ขอให้

ผู้ให้ข้อมูลหลักลงนามในแบบแสดงความยินยอม ซึ่งเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

การวิเคราะห์ข้อมูล ได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาทำการถอดความ และเรียบเรียงเนื้อหาตามลำดับความเชื่อมโยง จากนั้นดำเนินการจัดหมวดหมู่ข้อมูล โดยแบ่งกลุ่มข้อมูลตามประเด็นหลักที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย พร้อมทั้งคัดเลือกและลดทอนข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้อง เพื่อลดความซ้ำซ้อนและเพิ่มความชัดเจนในการวิเคราะห์ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ได้นำมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา เพื่อให้สามารถอธิบายลักษณะของข้อมูลอย่างเป็นระบบ แสดงให้เห็นภาพรวมของประเด็นต่าง ๆ ตลอดจนความเชื่อมโยงระหว่างข้อมูลที่ปรากฏ โดยอาศัยกรอบแนวคิดในการวิจัยเป็นเครื่องมือในการตีกรอบข้อมูล เพื่อเชื่อมโยงข้อค้นพบเข้ากับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยในแต่ละข้อ นอกจากนี้ในส่วนของการสัมภาษณ์เชิงลึกใช้การตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

ผลการศึกษากระบวนการสื่อสาร กลยุทธ์การสื่อสาร และแนวทางการพัฒนาการสื่อสารกีฬาทางน้ำของผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวจังหวัดกาญจนบุรี มี 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านกระบวนการสื่อสารกีฬาทางน้ำของผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวจังหวัดกาญจนบุรี ประกอบด้วย 1) การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการการสื่อสาร กาญจนบุรีเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพสูงในการเป็นเมืองกีฬา ด้วยศักยภาพของพื้นที่ที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่โดดเด่น มีสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ มีการจัดกิจกรรมและการจัดงานอีเวนต์ระดับนานาชาติ ได้แก่ การจัดการแข่งขันกระดานยืนพาย (SUP: Stand Up Paddle Board) และเป็นสถานที่ที่เหมาะกับการฝึกซ้อมของนักกีฬากระดานยืนพายระดับมืออาชีพ ปัญหาการสื่อสาร คือ ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับกีฬาทางน้ำซึ่งมีหลากหลายประเภท ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวต้องให้ความสำคัญกับการให้ข้อมูลที่ถูกต้องเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเข้าใจและตัดสินใจเลือกกิจกรรมได้อย่างเหมาะสม การสื่อสารภาษาอังกฤษและภาษาอื่น ๆ และข้อมูลการท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยังเป็นภาษาไทย ทำให้นักท่องเที่ยวต่างชาติเข้าถึงข้อมูลได้ยาก ปัญหานี้ส่งผลให้นักท่องเที่ยวต่างชาติได้รับข้อมูลการท่องเที่ยวจากแหล่งอื่น ๆ ซึ่งอาจทำให้ได้รับข้อมูลที่ไม่ถูกต้องหรือคลาดเคลื่อน และเป็นปัญหาสำคัญที่ทำให้กาญจนบุรียังไม่เป็นที่รู้จักในฐานะแหล่งท่องเที่ยวกีฬาทางน้ำระดับนานาชาติได้ การสื่อสารเรื่องความปลอดภัยยังไม่ทั่วถึงแม้ว่าผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวให้ความสำคัญเป็นอันดับแรกแต่การสื่อสารข้อมูลดังกล่าวไปยังนักท่องเที่ยวยังไม่ครอบคลุมควรทำการสื่อสารเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับนักท่องเที่ยว รวมถึงการประชาสัมพันธ์ที่ไม่ตรงกลุ่มเป้าหมายเนื่องจากขาดความเข้าใจในพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวยุคใหม่ ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวจำเป็นต้องทำการสื่อสารเพื่อสร้างการรับรู้ สร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง 2) การวางแผนการสื่อสาร ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องในทุกภาคส่วน ภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชนและเครือข่ายร่วมปฏิบัติงาน ทำการสื่อสารภายในเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับกีฬาทางน้ำ ความปลอดภัย ภาพลักษณ์ของจังหวัด สื่อสารไปในทิศทางเดียวกัน และทำการสื่อสารภายนอกไปยังกลุ่มเป้าหมายทั้ง

นักท่องเที่ยวชาวไทย นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ นักกีฬา คนเล่นกีฬาคือผู้ที่มีประสบการณ์หรืออุปกรณ์การเล่นกีฬาทางน้ำอยู่แล้ว ผู้เล่นหน้าใหม่ที่ไม่เคยเล่นแต่มีความอยากลอง สื่อสารด้วยตนเองหรือสื่อสารผ่านสื่อสาธารณะหรือสื่อมวลชน ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวส่วนใหญ่นิยมใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ในการสื่อสารเป็นหลัก เนื่องจากมีต้นทุนต่ำกว่าสื่อแบบดั้งเดิม สามารถผลิตได้ด้วยตนเอง เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้กว้างขวาง แพลตฟอร์มที่ได้รับความนิยม ได้แก่ Facebook Tik Tok เหมาะสำหรับกลุ่มลูกค้าชาวไทย Instagram Google เหมาะสำหรับการเข้าถึงกลุ่มลูกค้ายุโรป เป็นช่องทางหลักที่นักท่องเที่ยวใช้สืบค้น ค้นหาข้อมูล รูปแบบคอนเทนต์ควรมีความหลากหลายบนแพลตฟอร์มต่าง ๆ เพื่อให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายและจุดประสงค์ของการสื่อสาร เช่น วิดีโอสั้นบน Tik Tok รูปภาพสวย ๆ บน Facebook Instagram บทความเชิงลึกให้ข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เช่น วิธีการเดินทาง สถานที่ท่องเที่ยว กิจกรรม ที่พัก และร้านอาหาร เป็นประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยวที่ต้องการหาข้อมูลเพิ่มเติม โดยเฉพาะบทความภาษาอังกฤษ จะช่วยให้เข้าถึงนักท่องเที่ยวต่างชาติมากยิ่งขึ้น การเผยแพร่บทความบนเว็บไซต์ต่าง ๆ ช่วยเพิ่มโอกาสในการติดอันดับบน Google การรีวิวจากนักท่องเที่ยว Influencer เพื่อประกอบการตัดสินใจในการมาท่องเที่ยว สำหรับการสื่อสารเรื่องความปลอดภัย ก่อนการทำกิจกรรมกีฬาทางน้ำ ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวต้องมีการอบรมเบื้องต้นให้กับนักท่องเที่ยว การแจ้งข้อความระวัง การอธิบายวิธีการพาย การขึ้นบอร์ด และการปรับทิศทางให้กับลูกค้าก่อนลงเล่นน้ำประมาณ 30 นาที อุปกรณ์ความปลอดภัย มีเสื้อชูชีพ ไฟฉาย ถุงกันน้ำ ซองกันน้ำ การเลือกเส้นทางที่ปลอดภัย การให้ความรู้เกี่ยวกับแม่น้ำแคว เช่น ประวัติความเป็นมาของสะพานข้ามแม่น้ำแคว เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างความปลอดภัย เพราะทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อม 3) การประเมินผลการสื่อสาร ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวต้องศึกษาวิเคราะห์พฤติกรรม ความต้องการ และค่านิยมของกลุ่มเป้าหมาย อย่างเช่น นักท่องเที่ยวต่างชาติมองหาประสบการณ์ที่ตื่นเต้นและไม่เหมือนใคร ในขณะที่นักท่องเที่ยวชาวไทยให้ความสำคัญกับความปลอดภัยและราคาที่เข้าถึงได้ และประเมินการรับรู้การสื่อสารจากแพลตฟอร์มออนไลน์ที่มีผลตอบรับที่ดี โดยกลุ่มเป้าหมายจำนวนมากมาจากการติดตามเพจหรือเว็บไซต์

ดังนั้น สรุปได้ว่า ผลการศึกษาด้านกระบวนการสื่อสารกีฬาทางน้ำของผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวจังหวัดกาญจนบุรี มี 3 กระบวนการ ได้แก่ 1) การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการการสื่อสาร ขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับกีฬาทางน้ำ ข้อมูลที่เผยแพร่ส่วนใหญ่เป็นภาษาไทย ทำให้นักท่องเที่ยวต่างชาติขาดการเข้าถึงข้อมูลที่ถูกต้อง การสื่อสารด้านความปลอดภัยยังไม่ทั่วถึง และการประชาสัมพันธ์ไม่ตรงกลุ่มเป้าหมาย เนื่องจากขาดความเข้าใจในพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวยุคใหม่ 2) การวางแผนการสื่อสาร การสื่อสารภายในเครือข่ายร่วมปฏิบัติงาน และการสื่อสารภายนอก ได้แก่ นักท่องเที่ยว นักกีฬาทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ เนื้อหาประกอบด้วยการให้ข้อมูลเกี่ยวกับกีฬาทางน้ำ ความปลอดภัย ภาพลักษณ์ของจังหวัด ผ่านสื่อบุคคล สื่อมวลชน และสื่อออนไลน์ ในรูปแบบวิดีโอสั้น บทความ รูปภาพ และรีวิวจาก Influencer 3) การประเมินผลการสื่อสาร ประเมินจากการรับรู้ ประเมินจากความรู้ความเข้าใจ ทัศนคติ และพฤติกรรม

2. ด้านกลยุทธ์การสื่อสารกีฬาทางน้ำของผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวจังหวัดกาญจนบุรี ประกอบด้วย 1) กลยุทธ์การสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงาน กาญจนบุรีเป็นเมืองท่องเที่ยวขนาดเล็กที่ผู้ประกอบการและชุมชน รู้จักกันเป็นอย่างดี มีความสัมพันธ์อันดี มีความร่วมมือกันพัฒนาการท่องเที่ยวกีฬาทาง

น้ำด้วยการแลกเปลี่ยนข้อมูล แนะนำลูกค้าซึ่งกันและกัน รวมถึงจัดอบรมเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะ ไม่เป็นคู่แข่ง แต่เป็นเหมือนคู่ค้าที่ร่วมมือกันพัฒนาให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น เพื่อสร้างเครือข่ายที่แข็งแกร่ง การมี Lead หรือผู้นำกลุ่ม 2 - 3 คนเพื่อทำหน้าที่ประสานงานและกระจายข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการเข้าถึงกลุ่มลูกค้าใหม่ ๆ ได้มากขึ้น เช่น กลุ่มลูกค้าโรงแรมที่ไม่เคยสนใจกีฬาทางน้ำ สร้าง Scale of Command ที่แข็งแกร่งช่วยให้การสื่อสารข้อมูล และการส่งเสริมการขายมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพิ่มทางเลือกให้กับนักท่องเที่ยวได้อย่างหลากหลาย 2) กลยุทธ์การสื่อสารสาธารณชน การออกแบบสารการสร้างสาร จัดทำข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงเกี่ยวกับกีฬาทางน้ำ เช่น ประเภทของกีฬาทางน้ำ อุปกรณ์ วิธีการพาย ท่ายืน ท่านั่งที่ถูกต้อง และการสื่อสารข้อมูลความปลอดภัย เช่น การมีข้อความ “Beginner Friendly” ฤดูกาลที่เหมาะสม ระยะทาง ระยะเวลาที่ใช้ในการทำกิจกรรม เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง และข้อมูลด้านการอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ เช่น ผู้ประกอบการที่ให้บริการร้านค้า ร้านอาหาร โรงแรมที่พัก การคมนาคม การเดินทาง แผนที่ การผลิตสื่อใช้ภาพประกอบ คลิปวิดีโอสั้น หรือเทคโนโลยี AR เสมือนจริง เป็นสื่อที่สร้างความดึงดูดในสร้างความน่าสนใจและเกิดการจดจำ ทำให้กลุ่มเป้าหมายมีความคาดหวังในกิจกรรม คาดหวังถึงประสบการณ์ที่จะได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม เผยแพร่ผ่านสื่อตามช่องทางต่าง ๆ โดยเฉพาะสื่อโซเชียลมีเดีย Tik Tok, Instagram, Facebook ที่สำคัญการบอกปากต่อปากจากการติดตามนักรีวิวที่มีชื่อเสียง Influencer Youtuber TikToker หากมีการจัดกิจกรรมหรือการจัดอีเว้นต์หรือการแข่งขันกีฬาทางน้ำ สื่อมวลชนก็จะมีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านช่องทางต่าง ๆ อาจจะมีการนำนักกีฬาที่มีชื่อเสียง นักร้องนักแสดงที่ชื่นชอบกีฬาทางน้ำมาสร้างความเด่น สร้างความเป็นข่าว สร้างกระแสได้ 3) กลยุทธ์การสื่อสารด้านภาพลักษณ์ บุคลิกภาพของผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวถือเป็นภาพลักษณ์ที่มีส่วนในการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของความเป็นมิตร ความมีอัธยาศัยที่ดี การต้อนรับ สอดคล้องกับสโลแกน “ดินแดนแห่งรอยยิ้ม” ความน่าเชื่อถือของผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว การบริการที่ดี การดูแลเอาใจใส่ ความสนุกสนานของกิจกรรม ความเป็นกันเอง เป็นปัจจัยสำคัญที่กลับมาใช้บริการซ้ำ และภาพลักษณ์ที่เป็นภาพรวมของจังหวัดกาญจนบุรี การสร้างสโลแกนที่น่าจดจำ เพื่อสะท้อนภาพลักษณ์กีฬาทางน้ำ เช่น “กาญจนบุรี แลนด์มาร์คกีฬาทางน้ำ” หรือ “ผจญภัยสายน้ำ สัมผัสประวัติศาสตร์ที่กาญจนบุรี” เน้นการประชาสัมพันธ์ที่แตกต่าง เช่น การนำเสนอเส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำที่เชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และธรรมชาติอันสวยงาม เน้นการท่องเที่ยวกีฬาที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Low-carbon sport tourism) ซึ่งเป็นเทรนด์ที่กำลังได้รับความนิยม

ดังนั้น สรุปได้ว่า ผลการศึกษาด้านกลยุทธ์สื่อสารกีฬาทางน้ำของผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวจังหวัดกาญจนบุรี 3 กลยุทธ์ ได้แก่ 1) กลยุทธ์การสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงาน ประกอบด้วยผู้ประกอบ หน่วยงานภาครัฐ เอกชน ชุมชนในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวกีฬาทางน้ำ และนักวิชาการมีความสัมพันธ์ใกล้ชิด รู้จักและให้ความร่วมมือกันอย่างดี ไม่มองกันเป็นคู่แข่ง มีผู้นำกลุ่มที่เข้มแข็งทำหน้าที่ประสานงานและกระจายข่าวสาร การแลกเปลี่ยนข้อมูล จัดกิจกรรมอบรมเพื่อเพิ่มศักยภาพร่วมกัน 2) กลยุทธ์การสื่อสารสาธารณชน การออกแบบสาร/การสร้างสาร โดยมีข้อมูลเกี่ยวกับกีฬาทางน้ำ เช่น ประเภทกีฬา อุปกรณ์ วิธีพาย และข้อควรระวัง ความปลอดภัย และความเหมาะสมของกิจกรรม การผลิตสื่อที่น่าสนใจ เช่น ภาพประกอบ, คลิปวิดีโอสั้น, เทคโนโลยี AR เพื่อสร้างประสบการณ์ล่วงหน้า การเผยแพร่ผ่านช่องทางโซเชียลมีเดีย สร้างกระแสด้วย Influencer, Youtuber, TikToker หรือบุคคลมีชื่อเสียงในแวดวงกีฬา/บันเทิง 3) กลยุทธ์

การสื่อสารด้านภาพลักษณ์ บุคลิกภาพของผู้ประกอบการ เช่น ความเป็นมิตร อัธยาศัยดี การบริการด้วยใจ ภาพลักษณ์ของจังหวัดกาญจนบุรี เช่น เมืองกีฬาทางน้ำ ประวัติศาสตร์ และการสนับสนุนแนวคิด การท่องเที่ยวกีฬาที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม “Low-carbon Sport Tourism”

3. ด้านแนวทางการพัฒนาการสื่อสารกีฬาทางน้ำของผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวจังหวัดกาญจนบุรี ประกอบด้วย 1) ด้านกระบวนการสื่อสาร ควรมีการจัดประชุมทุกภาคส่วนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวกีฬาทางน้ำ เพื่อพูดคุยถึงประเด็นปัญหาด้านการสื่อสารและแนวทางแก้ไขปัญหา การกำหนดบทบาทของหน่วยงานอย่างชัดเจน เพื่อวางแผนและนำนโยบายการท่องเที่ยวไปปฏิบัติได้จริง มุ่งสู่การยกระดับความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยว เพื่อสร้างความเข้าใจและการยอมรับจากคนในพื้นที่ ใช้การสื่อสารที่ชัดเจนให้เห็นถึงประโยชน์ว่าการจัดกิจกรรมกีฬาทางน้ำ การจัดงานอีเว้นต์กระตุ้นเศรษฐกิจอย่างไรและใครที่จะได้รับผลประโยชน์ การวางแผนการสื่อสาร ผู้ประกอบด้านการท่องเที่ยวต้องสื่อสารให้ครบถ้วนถึง “อะไร ทำไม อย่างไร” เพื่อสร้างความมั่นใจและทำให้การวางแผนท่องเที่ยวเป็นเรื่องง่ายขึ้น โดยใช้ 5 แนวคิดหลัก ในการยกระดับการท่องเที่ยวทางน้ำ ได้แก่ การเปลี่ยนจาก “ยาก” ให้เป็น “ง่าย” โดยการเพิ่มความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกีฬาทางน้ำ จัดหาจุดลงเรือที่สะดวก และให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวที่เข้าถึงง่าย, การเปลี่ยนจาก “ขาด” ให้เป็น “ครบ” ด้วยการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก บุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ และอุปกรณ์ที่จำเป็นให้เพียงพอ, การเปลี่ยนจาก “อันตราย” ให้เป็น “ปลอดภัย” ด้วยการสร้างความมั่นใจในสุขอนามัย การจัดการอุบัติภัยทางน้ำ และการสร้างความเข้าใจในการใช้แม่น้ำร่วมกัน, การเปลี่ยนจาก “ไม่มีเสน่ห์” ให้มี “เสน่ห์” และ “อัตลักษณ์” โดยเน้นจุดเด่นทางประวัติศาสตร์และธรรมชาติที่แตกต่างจากที่อื่น และสุดท้ายคือการเปลี่ยนจาก “ไม่มีคนรู้จัก” ให้ “มีคนรู้จัก” เพื่อเพิ่มการรับรู้กีฬาทางน้ำของกาญจนบุรีให้เป็นที่ประจักษ์ พัฒนาเว็บไซต์ แอปพลิเคชัน หรือเพจโซเชียลมีเดีย เพื่อให้ข้อมูลที่ครบถ้วน แพลตฟอร์มเหล่านี้ควรใช้งานง่าย รองรับหลายภาษา และมีฟังก์ชันการจองที่สะดวก การใช้รูปภาพและวิดีโอคุณภาพดีในการนำเสนอเรื่องราว (Story Telling) เกี่ยวกับการท่องเที่ยวกีฬาทางน้ำ รวมถึงการรีวิวจากนักท่องเที่ยว การร่วมมือกับ Influencer Blogger และสื่อต่าง ๆ เพื่อสร้างกระแสและประชาสัมพันธ์กีฬาทางน้ำให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น ใช้การสื่อสารภายในเครือข่ายผู้ประกอบการ ผู้ประกอบการรีสอร์ท ร้านอาหาร หรือโรงแรม ควรเป็นสื่อโดยตรง โดยการนำเสนอกิจกรรมทางน้ำ ใช้การสื่อสารภายนอกหน่วยงานภาครัฐประชาสัมพันธ์ภาพรวมของกาญจนบุรีในเรื่องการท่องเที่ยวทางน้ำทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ และนำเส้นทางหรือจุดหมายปลายทางของกาญจนบุรีไปใส่ในแผนการขายต่างประเทศ สร้าง Community สำหรับกลุ่มนักกีฬาและผู้เล่นใหม่ ผ่านการสื่อสารและการจัดกิจกรรม การแข่งขัน เพื่อให้เกิดการรวมตัว แลกเปลี่ยนข้อมูล และขยายฐานผู้เล่น การสื่อสารแบบ B2B (Business to Business) ทำความเข้าใจกับผู้ประกอบการทัวร์ บริษัทจัดอบรมสัมมนา ว่ากาญจนบุรีมีกิจกรรมทางน้ำให้เช่าหรือเป็นส่วนหนึ่งของโปรแกรมได้ และ B2G (Business to Government) ชักชวนให้หน่วยงานภาครัฐนำกิจกรรมทางน้ำไปสอดแทรกในกิจกรรมดูงานหรือการอบรมต่าง ๆ ขยายกลุ่มเป้าหมายดึงดูดกลุ่มนักท่องเที่ยวระดับ A+ (Luxury Travelers) ในด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน การสื่อสารควรมีเป้าหมายเพื่อสร้างความเข้าใจให้คนในพื้นที่รับรู้ถึงประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดจากการท่องเที่ยวเชิงกีฬา เพื่อลดแรงต้านและสร้างความร่วมมือที่ยั่งยืน ทั้งนี้การสร้างชุมชนนักกีฬาทางน้ำ เช่น กลุ่มผู้เล่น SUP ก็เป็นแนวทางหนึ่งที่ช่วยเสริมแรงสนับสนุนและสร้างการมีส่วนร่วม

อย่างต่อเนื่อง การประเมินผลการสื่อสาร การประเมินผลสำเร็จจากการสื่อสารมุ่งเน้นที่จำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้ที่เพิ่มขึ้น สามารถพิจารณาได้จากจำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม การจองบริการล่วงหน้า การมีส่วนร่วมบนแพลตฟอร์มออนไลน์ รวมถึงการเก็บความคิดเห็นของผู้ใช้บริการหลังการเข้าร่วมกิจกรรม เพื่อใช้เป็นข้อมูลย้อนกลับในการปรับปรุงการสื่อสาร 2) ด้านกลยุทธ์การสื่อสาร ควรมีเครือข่ายร่วมปฏิบัติงาน ผู้ประกอบการต้องมีความเข้าใจและเห็นภาพเดียวกันเกี่ยวกับระบบการท่องเที่ยว การแบ่งปันทรัพยากร เช่น การฝึกอบรมพนักงาน การใช้อุปกรณ์ร่วมกัน การแลกเปลี่ยนข้อมูลด้านความปลอดภัย การจัดกิจกรรมร่วมกัน เช่น การจัดอีเว้นต์การแข่งขันกีฬา และการออกคูปองส่วนลดร่วมกับร้านค้าอื่น ๆ ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และชุมชน รวมถึงบทบาทของนักวิชาการในการให้ข้อมูลและการพัฒนาด้านองค์ความรู้ อบรมผู้ประกอบการ เร่งพัฒนาบุคลากรที่มีทักษะการสื่อสารภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะภาษาอังกฤษ การให้คำปรึกษากับชุมชน รวมถึงการนำผลงานวิจัยเสนอต่อหน่วยงานจังหวัดเพื่อใช้ในการวางแผนยุทธศาสตร์ร่วมกัน การสื่อสารสาธารณชน การสื่อสารสาธารณะอย่างมืออาชีพ ควรมีบุคลากรเฉพาะ (Content Creator) ที่รับผิดชอบเรื่องการสื่อสารและประชาสัมพันธ์อย่างจริงจัง มีการวางแผนเนื้อหา (Content) อย่างชัดเจน กำหนดธีมหลักประจำปี แผนรายเดือนและความถี่ในการสื่อสาร โดยเฉพาะงานกิจกรรมหรือการแข่งขันที่มีชาวต่างชาติเข้าร่วม เช่น การแข่งขันพาย SUP ควรประชาสัมพันธ์ล่วงหน้าอย่างน้อย 3 - 6 เดือน เพื่อให้นักกีฬาสามารถวางแผนการเดินทางและการฝึกซ้อมได้อย่างเหมาะสม การใช้ผู้มีอิทธิพลทางสังคม (influencers) เช่น นักกีฬา ดารา หรือบุคคลสาธารณะที่มีชื่อเสียงในการส่งเสริมภาพลักษณ์ของกิจกรรมก็เป็นแนวทางที่ได้รับความนิยมและมีประสิทธิภาพสูง การสื่อสารควรมีอย่างน้อย 2 ภาษาหลัก คือ ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เน้นช่องทางโซเชียลมีเดียเป็นหลัก (Facebook, Instagram, TikTok) เพราะเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้โดยตรงและมีประสิทธิภาพ ใช้ภาพถ่ายและคลิปวิดีโอที่สวยงามเป็นหลักในการสื่อสาร ควรพัฒนาเว็บไซต์ที่น่าสนใจและมีข้อมูลที่อัปเดตอยู่เสมอ การสื่อสารภาพลักษณ์ กำหนดภาพลักษณ์ของจังหวัดให้ชัดเจน ควรเป็น “Sport Tourism” โดยศึกษาโมเดลจากบุรีรัมย์ และ “Low Carbon Tourism” เน้นการเป็นเมืองท่องเที่ยว ปรับภาพลักษณ์ให้ทันสมัยขึ้น โดยไม่ทิ้งคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ควรมีนักสร้างแบรนด์ (Branding Experts) และนักออกแบบเมือง เข้ามาช่วยกำหนดทิศทางและสร้างสรรค์ภาพลักษณ์ของกาญจนบุรีอย่างจริงจัง

ดังนั้น สรุปได้ว่า ผลการศึกษาด้านแนวทางการพัฒนาการสื่อสารกีฬาทางน้ำของผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวจังหวัดกาญจนบุรี มี 2 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านกระบวนการสื่อสาร ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวจำเป็นต้องวางแผนการสื่อสารอย่างเป็นระบบ มีการประชุมร่วมกันระหว่างภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดบทบาทหน้าที่และสร้างความเข้าใจร่วมกันถึงเป้าหมายและผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของการจัดกิจกรรมกีฬาทางน้ำ การสื่อสารเน้นแนวคิดหลัก 5 เปลี่ยน ได้แก่ 1) เปลี่ยน “ยาก” เป็น “ง่าย” 2) เปลี่ยน “ขาด” เป็น “ครบ” 3) เปลี่ยน “อันตราย” เป็น “ปลอดภัย” 4) เปลี่ยน “ไม่มีเสน่ห์” เป็น “มีเสน่ห์” และ 5) เปลี่ยน “ไม่มีคนรู้จัก” เป็น “มีคนรู้จัก” แนวทางสำคัญ ได้แก่ การพัฒนาแพลตฟอร์มสื่อสารที่ทันสมัย เช่น เว็บไซต์ แอปพลิเคชัน และเพจโซเชียลมีเดียที่ใช้งานง่าย รองรับหลายภาษา และมีระบบจองแบบ Real-time การเล่าเรื่อง (Storytelling) การใช้รีวิวจากผู้ใช้งานจริง และความร่วมมือกับ Influencer ตลอดจนการสื่อสารทั้งภายในเครือข่ายผู้ประกอบการและการสื่อสารภายนอกกับหน่วยงานรัฐและเครือข่ายต่างประเทศ เพื่อขยายตลาดไปยังกลุ่มนักท่องเที่ยว 2) ด้านกลยุทธ์การสื่อสาร ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว ควรเน้นการวางกลยุทธ์การสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็ง

โดยใช้การสื่อสารที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐ เอกชน ชุมชน และนักวิชาการ การสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ จะช่วยให้เกิดการแบ่งปันทรัพยากร องค์ความรู้ และการจัดกิจกรรมร่วม เช่น การแข่งขันกีฬา งานเทศกาล หรือกิจกรรมส่งเสริมการขาย ควรจัดตั้งทีม Content Creator เฉพาะทาง เพื่อผลิตเนื้อหาที่สื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในรูปแบบบทความ ภาพถ่าย วิดีโอ หรือกิจกรรมออนไลน์ โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นช่องทางหลักควบคู่กับเว็บไซต์หลักขององค์กร การวางแผนการสื่อสารควรมีทั้งระยะสั้นและระยะยาว เช่น การสื่อสารกิจกรรมล่วงหน้า 3 - 6 เดือน และการออกแบบธีมประจำปี การสร้างภาพลักษณ์ ผู้ประกอบการควรยกระดับการท่องเที่ยวกีฬาทางน้ำควบคู่ไปกับแนวคิด Low-carbon Tourism และส่งเสริมภาพลักษณ์ของกาญจนบุรีในฐานะ “เมืองกีฬา” โดยใช้การเล่าเรื่องที่เชื่อมโยงประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และกีฬาเข้าด้วยกันอย่างสร้างสรรค์ ตลอดจนพัฒนาองค์ความรู้ให้ผู้ประกอบการมีทักษะด้านการสื่อสารภาษาต่างประเทศ และใช้ผลงานวิจัยในการกำหนดยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของจังหวัดอย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

ผลการศึกษากระบวนการสื่อสาร กลยุทธ์การสื่อสาร และแนวทางการพัฒนาการสื่อสารกีฬาทางน้ำของผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวจังหวัดกาญจนบุรี มี 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านกระบวนการสื่อสารกีฬาทางน้ำ สภาพปัญหาและสถานการณ์การท่องเที่ยวกีฬาทางน้ำกำลังได้รับความนิยมและสามารถนำมากระตุ้นเศรษฐกิจ พร้อมผลักดันให้เป็นจังหวัดจุดหมายปลายทางของการพาย SUP โดยการจัดการแข่งขันกีฬากระดานยืนพายซึ่งเป็นกีฬาสากลระดับนานาชาติอย่างต่อเนื่อง ทำให้กีฬาทางน้ำเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้น ด้วยศักยภาพของพื้นที่ และเรื่องราวทางด้านประวัติศาสตร์ ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวให้ความสำคัญในการสื่อสารให้ความรู้ที่ครอบคลุมในทุกประเด็นของกีฬาทางน้ำ โดยเฉพาะเรื่องความปลอดภัย การให้ความรู้จากการอบรม การสาธิตวิธีการพาย การเลือกเส้นทางที่ปลอดภัย รวมถึงการให้ข้อมูลเกี่ยวกับอุปกรณ์และความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับพื้นที่ เช่น ประวัติศาสตร์ของแม่น้ำแคว หรือจุดเสี่ยงที่ควรหลีกเลี่ยงควรได้รับการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและเข้าถึงได้ง่ายมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ Arendt, N. & Robinson, E. ที่กล่าวว่าการให้ความรู้เกี่ยวกับความปลอดภัยของกีฬาทางน้ำมีความครบถ้วน แต่ควรเพิ่มเรื่องการปฐมพยาบาล การช่วยชีวิตคนไม่ให้จมน้ำ (Arendt N. & Robinson E., 2024) และสอดคล้องกับ สุพิชญา พรรณนาวิโรจน์ ที่กล่าวว่าความเข้าใจผิดเกี่ยวกับความปลอดภัย คนทั่วไปยังไม่ทราบว่าบอร์ด SUP เป็นอุปกรณ์ช่วยชีวิต และการเรียนรู้พื้นฐานทำได้ง่ายและรวดเร็ว การสื่อสารควรเน้นว่าการตกน้ำไม่ใช่เรื่องน่ากลัว และสอนวิธีการปีนขึ้นบอร์ดอย่างถูกต้อง (สุพิชญา พรรณนาวิโรจน์, 2568) การพัฒนาทักษะการสื่อสาร ด้านการใช้ภาษาถือเป็นอุปสรรคสำคัญ โดยข้อมูลการท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยังจำกัดอยู่ในภาษาไทย ซึ่งส่งผลให้นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติประสบความยากลำบากในการเข้าถึงข้อมูล และอาจได้รับข้อมูลคลาดเคลื่อนจากแหล่งข้อมูลภายนอก การสื่อสารภาษาอังกฤษและภาษาต่างประเทศอื่น ๆ จึงควรได้รับการส่งเสริมมากยิ่งขึ้น เพื่อให้สอดรับกับภาพลักษณ์ของจังหวัดในฐานะแหล่งท่องเที่ยวเชิงกีฬาทางน้ำระดับนานาชาติ ด้านการให้บริการ เพื่อยกระดับมาตรฐานการบริการ ด้านการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ มีทักษะในการผลิตสื่อที่น่าสนใจ ประกอบด้วย

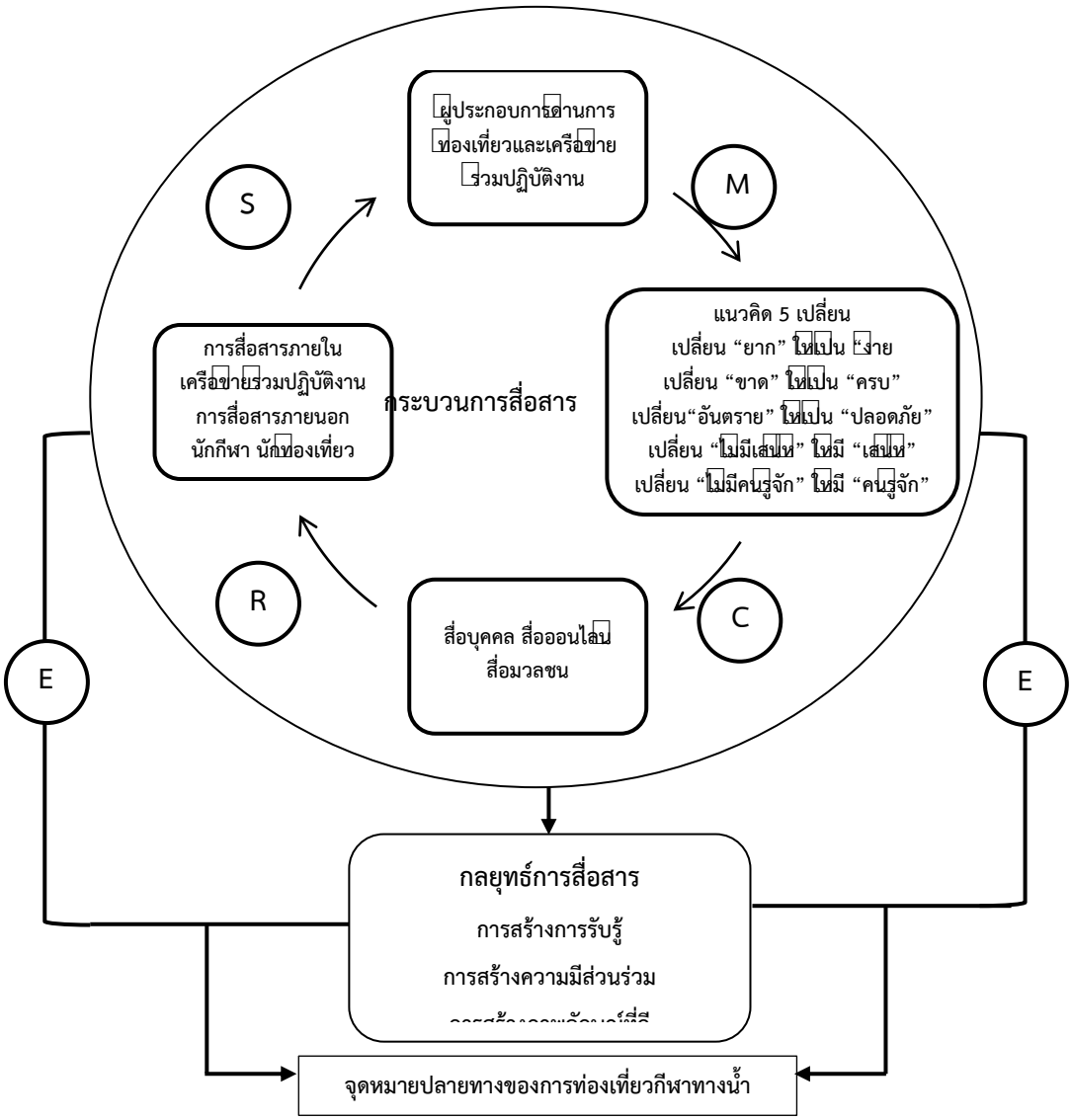
3 ขั้นตอน ขั้นแรก ขั้นสืบค้น กลุ่มเป้าหมายมีการค้นหาข้อมูลการท่องเที่ยวเพื่อการตัดสินใจ ขั้นปฏิบัติ ตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมกีฬาทางน้ำ และขั้นสุดท้ายคือการถ่ายทอดประสบการณ์จากภาพถ่าย การรีวิว ความคิดเห็น และการเข้าใจพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมาย ทำให้สามารถกำหนดเนื้อหาการนำเสนอ ช่องทางการสื่อสาร และกำหนดผู้รับสาร นำไปสู่การประเมินผลการสื่อสาร ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลการรับรู้และพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายอย่างเป็นระบบ เช่น การติดตามผลการเข้าถึงจากแพลตฟอร์มออนไลน์ การศึกษาความต้องการและค่านิยมของนักท่องเที่ยว เช่น นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เน้นประสบการณ์แปลกใหม่ เทียบกับนักท่องเที่ยวชาวไทยที่ให้ความสำคัญกับความปลอดภัยและความคุ้มค่า สอดคล้องกับแนวคิดของวิกานดา พรสกุลวานิ กล่าวถึง ความสำเร็จในการสื่อสารและการดำเนินงานขององค์กรเป็นการจัดระบบกระบวนการสื่อสารที่เหมาะสมเพื่อการสื่อสารภายในและภายนอกองค์กรที่มีประสิทธิภาพ มากกว่านั้นยังเป็นการจัดการกลยุทธ์และการวางแผนการสื่อสารและการเลือกช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมต่อกลุ่มเป้าหมายและสามารถตอบโจทย์จุดมุ่งหมายได้อย่างถูกต้อง (วิกานดา พรสกุลวานิช, 2561)

2. ด้านกลยุทธ์การสื่อสารกีฬาทางน้ำของผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวจังหวัดกาญจนบุรี มีการสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงาน “รวมกลุ่ม” ให้เข้มแข็ง “แบ่งปัน” ความรู้ ประสบการณ์ ทรัพยากร “ร่วมมือ” การจัดกิจกรรม การส่งเสริมการขาย สร้างเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล ประสบการณ์ และทรัพยากรซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ Wang, J. et al. กล่าวว่าบทบาทของผู้นำเครือข่ายที่มีทักษะการสื่อสารดีจะเป็นตัวกลางที่ช่วยเชื่อมโยงและประสานงานระหว่างกลุ่มย่อยภายในเครือข่าย โดยช่วยขยายการเข้าถึงและเพิ่มพลังของการสื่อสารภายในกลุ่ม (Wang, J. et al., 2020) การสื่อสารสาธารณชน การออกแบบเนื้อหาที่เน้นการให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับประเภทของกีฬาทางน้ำ ขั้นตอน วิธีการเล่น อุปกรณ์ และความปลอดภัย ซึ่งสะท้อนถึงการประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎี KAP (Knowledge-Attitude-Practice) ของสุรพงษ์ โสธนะเสถียร การมีความรู้ที่เพียงพอจะส่งผลต่อทัศนคติที่ดี และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างเหมาะสม (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, 2563) การใช้สื่อสร้างสรรค์ อาทิ วิดีโอสั้น ภาพประกอบ และเทคโนโลยี AR เป็นการนำเสนอสารในรูปแบบที่กระตุ้นการรับรู้และจดจำของกลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ที่นิยมรับสารจากแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น TikTok, Instagram และ Facebook ซึ่งสอดคล้องกับมนัสชยา จิตต์วิบูลย์ กล่าวว่าการใช้สื่อออนไลน์ในการสื่อสารส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาในประเทศไทยมีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อการรับรู้ ความสนใจ และพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะในกลุ่มคนวัยทำงานและนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ที่นิยมใช้แพลตฟอร์มดิจิทัล เช่น Instagram, Facebook และ TikTok ในการค้นหาแรงบันดาลใจและวางแผนการเดินทาง (มนัสชยา จิตต์วิบูลย์, 2566) การสื่อสารด้านภาพลักษณ์ สร้างแบรนด์ที่ชัดเจนโดยสื่อสารภาพลักษณ์เมืองกีฬาที่ปลอดภัย ได้มาตรฐานและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ใช้สโลแกนที่สร้างการจดจำ การจัดกิจกรรมและการจัดการแข่งขันกีฬาทางน้ำระดับนานาชาติเพื่อสร้างชื่อเสียงและดึงดูดนักท่องเที่ยว

3. ด้านแนวทางการสื่อสารกีฬาทางน้ำของผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวจังหวัดกาญจนบุรี ควรมีการบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และชุมชนอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งพัฒนาระบบประเมินผลและการจัดการนโยบายให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยยึดหลัก 5 เปลี่ยน คือ ควรเน้นการเปลี่ยน “ยาก” ให้เป็น “ง่าย”, “ขาด” ให้เป็น “ครบ”, “อันตราย” ให้ “ปลอดภัย”, “ไม่มีเสน่ห์” ให้ “มีเสน่ห์/เท่ห์/อัตลักษณ์” และ “ไม่มีคนรู้จัก” ให้ “มีคนรู้จัก” พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจด้านกีฬาทางน้ำและสามารถสื่อสาร

ภาษาต่างประเทศได้ การสนับสนุนจากภาครัฐ ด้านงบประมาณ การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก และการประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพสู่สากล การสร้าง Storytelling สร้างภาพลักษณ์ใหม่ที่มาจากจุดเด่นของจังหวัดด้านธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมทางน้ำที่ต้องเน้นความปลอดภัย รวมถึงการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์และ Influencer ที่เหมาะสมเพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายคนรุ่นใหม่และผู้ที่มีกำลังซื้อ และกิจกรรมที่น่าสนใจ ไม่ว่าจะเป็นอีเว้นต์ การจัดการแข่งขันระดับประเทศและระดับนานาชาติอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับ ภานุวัฒน์ ศีลแดนจันทร์ มณีเวชช กล่าวว่า ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของกาญจนบุรี โดยสรุปเป็นคำหลัก ได้แก่ ง่าย, ครบ, ปลอดภัย, เท่ห์, และเป็นที่รู้จักง่าย (Ease) การเข้าถึงข้อมูล, เส้นทาง, การเดินทาง, การสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษ, การหาอาหารและที่พักเป็นเรื่องง่ายสำหรับนักท่องเที่ยว ครบ (Completeness) ครอบคลุมการท่องเที่ยวตั้งแต่ต้นจนจบ มีตัวเลือกกิจกรรม, ร้านอาหาร, ที่พัก, และบริการที่หลากหลาย สามารถปรับแต่งได้ตามความต้องการของนักท่องเที่ยว (customizable) รวมถึงความพร้อมของบุคลากรและอุปกรณ์ ปลอดภัย (Safety) สร้างความมั่นใจในเรื่องสุขอนามัย และความปลอดภัยจากอุบัติภัยหรือสิ่งที่ไม่พึงประสงค์ มีบุคลากรที่ได้รับการฝึกอบรมด้านปฐมพยาบาลและการช่วยเหลือ รวมถึงการจัดการการใช้แม่น้ำร่วมกันระหว่างนักกีฬาและเรือพาณิชย์ เท่ห์(Cool/Stylish/Unique/Identity) สร้างเสน่ห์และความแตกต่างจากแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ โดยเน้นเอกลักษณ์และเรื่องราวที่น่าสนใจ เช่น เส้นทางประวัติศาสตร์ แม่น้ำที่สะอาดบริสุทธิ์จากป่าเขา. หลีกเลี่ยงการเน้นเรื่องราวสงครามที่อาจสร้างความหดหู่ เป็นที่รู้จัก (Awareness) การสื่อสารและประชาสัมพันธ์ต้องมีประสิทธิภาพ ทำให้ทั้งคนในพื้นที่และคนภายนอกรู้จักแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมโดยเฉพาะกีฬาทางน้ำ (ภานุวัฒน์ ศีลแดนจันทร์ มณีเวชช, 2568) สอดคล้องกับชูเกียรติ โกแมน กล่าวว่า กาญจนบุรีควรสื่อสารภาพลักษณ์ของการเป็น Sport Tourism แบบ Low Carbon ซึ่งเป็นเทรนด์ที่คนยุคใหม่ให้ความสนใจ เป็นเมืองสำหรับการท่องเที่ยวเชิงครอบครัว คนรักสุขภาพ มีกิจกรรมให้เล่น การปรับเปลี่ยนภาพลักษณ์ ควรปรับสมดุลระหว่างภาพลักษณ์เก่าที่ติดอยู่กับประวัติศาสตร์สงคราม ภาพลักษณ์ใหม่ที่ทันสมัยเพื่อดึงดูดคนรุ่นใหม่ที่มีกำลังซื้อ (ชูเกียรติ โกแมน, 2568) สอดคล้องกับ อุดร นามเสน ที่สรุปว่าโซเชียลมีเดียและวิดีโอคลิป เป็นเครื่องมือสื่อสารที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด ควรใช้ผู้มีอิทธิพล (Influencer หรือ KOL) ที่มีผู้ติดตามจำนวนมาก (อุดร นามเสน, 2568) สอดคล้องกับ ธนาวัฒน์ ปัทมฤทธิกุล ที่สรุปไว้ว่าหากจะยกระดับภาพลักษณ์จากการท่องเที่ยวแบบ Mass สู่ตลาดกลุ่ม Luxury ผ่านการสร้างสรรค์กิจกรรมและที่พักระดับพรีเมียม ควบคู่ไปกับการใช้ประโยชน์จากสื่อโซเชียลมีเดียยอดนิยม เช่น TikTok และ YouTube เพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายคนรุ่นใหม่ที่ใส่ใจประเด็นสิ่งแวดล้อม (ธนาวัฒน์ ปัทมฤทธิกุล, 2568) สอดคล้องกับ เฉลิมพล ศรีทอง ที่ได้สรุปกลยุทธ์การสื่อสารที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มเป้าหมาย Gen Y และ Gen Z และความสำคัญของการ นำเสนอเรื่องราวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ผนวกกับการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อยกระดับประสบการณ์นักท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังเน้นย้ำถึงความจำเป็นในการ กำหนดมาตรฐานความปลอดภัย และ ความร่วมมืออย่างเข้มแข็ง ของทุกภาคส่วนเพื่อขับเคลื่อนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน แม้จะเผชิญกับข้อจำกัดด้านงบประมาณและการเปลี่ยนแปลงนโยบาย (เฉลิมพล ศรีทอง, 2568)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 สรุปองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็นว่าการสื่อสารกีฬาทางน้ำของผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวจังหวัดกาญจนบุรี พบว่า กระบวนการสื่อสาร ผู้ส่งสารจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกีฬาทางน้ำ ความปลอดภัย และภาพลักษณ์ของจังหวัดกาญจนบุรี ภายใต้แนวคิดหลัก 5 เปลี่ยน โดยทำการสื่อสารผ่านสื่อบุคคล สื่อออนไลน์ และสื่อมวลชน เพื่อสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายทั้งเครือข่ายผู้ปฏิบัติงาน รวมถึงนักกีฬาและนักท่องเที่ยว และต้องใช้กลยุทธ์การสื่อสารในทุกกระบวนการสื่อสาร เพื่อสร้างการรับรู้ สร้างการมีส่วนร่วม และสร้างภาพลักษณ์ที่ดี จะนำไปสู่แนวทางการพัฒนาการสื่อสารที่ต้องการให้จังหวัดกาญจนบุรีเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวกีฬาทางน้ำ ส่งผลต่อการสร้างงาน สร้างรายได้ กระตุ้นเศรษฐกิจ และการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรอง

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า ผลการศึกษากระบวนการสื่อสาร กลยุทธ์การสื่อสาร และแนวทางการพัฒนาการสื่อสารกีฬาทางน้ำของผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวจังหวัดกาญจนบุรี มี 3 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านกระบวนการสื่อสารกีฬาทางน้ำ จังหวัดกาญจนบุรีเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพสูงในการเป็นเมืองกีฬาหรือเมืองกีฬาทางน้ำ ด้วยศักยภาพของพื้นที่ที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่โดดเด่น แม่น้ำ เขื่อน สภาพอากาศและธรรมชาติที่เอื้ออำนวย มีสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ระยะทางและสภาพน้ำที่หลากหลาย มีระดับความยากง่ายแตกต่างกัน เหมาะสำหรับการพายทั้งเชิงกีฬาและสันทนาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง Stand Up Paddle Board กระดานยืนพาย (SUP) มีการจัดกิจกรรมและการจัดงานอีเวนต์ระดับนานาชาติ เป็นสถานที่ที่เหมาะกับการฝึกซ้อมของนักกีฬากระดานยืนพายระดับมืออาชีพ 2) ด้านกลยุทธ์การสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงาน จังหวัดกาญจนบุรี เป็นเมืองท่องเที่ยวขนาดเล็กที่ผู้ประกอบการและชุมชน รู้จักกันเป็นอย่างดี มีความสัมพันธ์อันดี มีความร่วมมือกันพัฒนาการท่องเที่ยวกีฬาทางน้ำด้วยการแลกเปลี่ยนข้อมูล แนะนำลูกค้าซึ่งกันและกัน รวมถึงจัดอบรมเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะ กลยุทธ์การสื่อสารด้านภาพลักษณ์ บุคลิกภาพของผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวถือเป็นภาพลักษณ์ที่มีส่วนในการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ มีอัธยาศัยที่ดี การต้อนรับ สอดคล้องกับสโลแกน “ดินแดนแห่งรอยยิ้ม” ความน่าเชื่อถือของผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว การบริการที่ดี การดูแลเอาใจใส่ ความสนุกสนานของกิจกรรม ความเป็นกันเอง เป็นปัจจัยสำคัญที่กลับมาใช้บริการซ้ำ และภาพลักษณ์ที่เป็นภาพรวมของจังหวัดกาญจนบุรี 3) ด้านแนวทางการพัฒนาการสื่อสารกีฬาทางน้ำของผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวจังหวัดกาญจนบุรี ได้แก่ ด้านกระบวนการสื่อสาร ควรมีการจัดประชุมทุกภาคส่วนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวกีฬาทางน้ำ มุ่งสู่การยกระดับความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยว การสื่อสารแบบ B2B (Business to Business) ทำความเข้าใจกับผู้ประกอบการทัวร์ บริษัทจัดอบรมสัมมนาว่ากาญจนบุรีมีกิจกรรมทางน้ำให้เช่าหรือเป็นส่วนหนึ่งของโปรแกรมได้ และ B2G (Business to Government) การประเมินผลสำเร็จจากการสื่อสารมุ่งเน้นที่จำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้ที่เพิ่มขึ้น ส่วนด้านกลยุทธ์การสื่อสาร ควรมีเครือข่ายร่วมปฏิบัติงาน ผู้ประกอบการต้องมีความเข้าใจและเห็นภาพเดียวกันเกี่ยวกับระบบการท่องเที่ยว อบรมผู้ประกอบการ เร่งพัฒนาบุคลากรที่มีทักษะการสื่อสารภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะภาษาอังกฤษ วางแผนยุทธศาสตร์ร่วมกัน การสื่อสารสาธารณชน การสื่อสารสาธารณะอย่างมืออาชีพ ควรมีบุคลากรเฉพาะ (Content Creator) ที่รับผิดชอบเรื่องการสื่อสารและประชาสัมพันธ์อย่างจริงจัง การสื่อสารควรมีอย่างน้อย 2 ภาษาหลัก คือ ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เน้นช่องทางโซเชียลมีเดียเป็นหลัก (Facebook, Instagram, TikTok) เพราะเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้โดยตรงและมีประสิทธิภาพ กำหนดภาพลักษณ์ของจังหวัดให้ชัดเจน ควรเป็น “Sport Tourism” โดยศึกษาโมเดลจากบุรีรัมย์ และ “Low Carbon Tourism” เน้นการเป็นเมืองท่องเที่ยว ปรับภาพลักษณ์ให้ทันสมัยขึ้น โดยไม่ทิ้งคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ควรมีนักสร้างแบรนด์ (Branding Experts) และนักออกแบบเมือง เข้ามาช่วยกำหนดทิศทางและสร้างสรรค์ภาพลักษณ์ของกาญจนบุรีอย่างจริงจัง จึงมีข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้และการปฏิบัติว่า 1) ภาครัฐควรสนับสนุนงบประมาณและบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านการสื่อสาร เพื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรมกีฬาทางน้ำให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมถึงกำหนดนโยบายที่ส่งเสริมการจัดการแข่งขันอย่างต่อเนื่อง 2) ภาคเอกชนควรให้

ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ทักษะด้านการสื่อสาร และบุคลิกภาพที่เหมาะสมกับการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว 3) ภาคนักวิชาการควรนำองค์ความรู้ใหม่มาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ทั้งในระดับนโยบายและการปฏิบัติ พร้อมทั้งให้บริการวิชาการแก่ชุมชนในการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับกีฬาทางน้ำ การอบรมด้านการใช้ภาษาต่างประเทศ การสร้างบุคลิกภาพ การเป็นเจ้าบ้านที่ดี ตลอดจนการพัฒนาทักษะการผลิตสื่อสร้างสรรค์เพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไปว่า 1) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับนโยบายการสื่อสารกีฬาทางน้ำเพื่อเป็นจุดหมายปลายทางของการส่งเสริมการท่องเที่ยว 2) ควรศึกษากระบวนการสื่อสาร กลยุทธ์การสื่อสารของการท่องเที่ยวกีฬาทางน้ำในมุมมองของนักท่องเที่ยว

เอกสารอ้างอิง

ก่อกิจ เกตุบันเทิง. (2567). 10 จังหวัดทำเงินจากท่องเที่ยวไทยสูงสุด ปี 2567. เรียกใช้เมื่อ 28 พฤศจิกายน 2567 จาก https://www.tourism.go.th

การกีฬาแห่งประเทศไทย. (2566). รายงานผลสำรวจพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาในประเทศไทย. การกีฬาแห่งประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 28 พฤศจิกายน 2567 จาก https://www.sat.or.th/document/sporttourism2023.pdf

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2567). รายงานสถานการณ์การท่องเที่ยวจังหวัดกาญจนบุรี ปี 2566 และแผนส่งเสริมการท่องเที่ยว ปี 2567. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 28 พฤศจิกายน 2567 จาก https://www.tourismthailand.org/tat-kanchanaburi-report2024

เฉลิมพล ศรีทอง. (18 มี.ค. 2568). แนวทางการพัฒนาการสื่อสารการท่องเที่ยวกีฬาทางน้ำ. (สิรภพ ตรีรัตน์, ผู้สัมภาษณ์)

ชูเกียรติ โกแมน. (8 มี.ค. 2568). การสร้างภาพลักษณ์การท่องเที่ยวกีฬาทางน้ำ. (สิรภพ ตรีรัตน์, ผู้สัมภาษณ์)

ธนาวัฒน์ ปัทมฤทธิกุล. (15 มี.ค. 2568). แนวทางการพัฒนาการสื่อสารการท่องเที่ยวกีฬาทางน้ำ. (สิรภพ ตรีรัตน์, ผู้สัมภาษณ์)

ภานุวัฒน์ ศีลแดนจันทร์ มณีเวชช. (2 มี.ค. 2568). แนวทางการพัฒนาการสื่อสารกีฬาทางน้ำของจังหวัดกาญจนบุรี. (สิรภพ ตรีรัตน์, ผู้สัมภาษณ์)

มนัสชยา จิตต์วิบูลย์. (2566). การเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์และแรงจูงใจที่ส่งผลต่อความสนใจในการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของบุคคลวัยทำงาน. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬาและการออกกำลังกาย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิกานดา พรสกุลวานิช. (2561). กลยุทธ์การสื่อสารในองค์กร. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วิทยาธร ท่อแก้ว. (2563). หลักการสื่อสาร: ทฤษฎีและการประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสังคม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2567). รายงานสถิติเศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยว พ.ศ. 2566. เรียกใช้เมื่อ 28 พฤศจิกายน 2567 จาก https://www.nso.go.th/public/e-book/Statistical-Yearbook/SYB-2024_webPage/Page_SYB_TH.html

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒน์. เรียกใช้เมื่อ 28 พฤศจิกายน 2567 จาก https://www.nesdc.go.th/download/Plan13/Doc/Plan13_DraftFinal.pdf

สื่อสารองค์กร ททท. (2567). การแข่งขัน SUP “The Route 97” จังหวัดกาญจนบุรี. เอกสารภายใน. เรียกใช้เมื่อ 28 พฤศจิกายน 2567 จาก https://www.facebook.com/profile.php?id=100069215109734&locale=th_TH

สุพิชญา พรรณนาวิโรจน์. (3 มี.ค. 2568). การสื่อสารกีฬาทางน้ำประเภทกระดานยืนพาย. (สิรภพ ตรีรัตน์, ผู้สัมภาษณ์)

สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. (2563). การสื่อสารเพื่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อุดร นามเสน. (24 มี.ค. 2568). การสื่อสารกีฬาทางน้ำประเภทกระดานยืนพายของจังหวัดสงขลา. (สิรภพ ตรีรัตน์, ผู้สัมภาษณ์)

Arendt, N. & Robinson, E. (2024, NOV. 28). Stand-up paddleboard water sports tourism. (Interview With Treeratana, S., Interviewer)

Lasswell, H. D. (1948). The structure and function of communication in society. In L. Bryson (Ed.), The communication of ideas (pp. 37-51). New York: Institute for Religious and Social Studies.

Wang, J. et al. (2020). Network communication effectiveness and leadership in digital collaboration. Journal of Communication Management, 24(3), 221-236.

บทความวิชาการ

การพัฒนาสมรรถนะการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมเชิงกลยุทธ์ของผู้นำ Generation Y: กรอบแนวคิดเชิงบูรณาการในบริบทองค์กรระหว่างประเทศ ภายใต้พลวัตความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจ*

STRATEGIC CROSS-CULTURAL COMMUNICATION COMPETENCE AMONG GENERATION Y LEADERS: AN INTEGRATED FRAMEWORK IN INTERNATIONAL BUSINESS UNDER ECONOMIC UNCERTAINTY

ชนาธิป ทองประกอบ

Chanathip Thongpragob

สาขาวิชาธุรกิจระหว่างประเทศ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ประเทศไทย

International Business Management, Faculty of Business Administration, Ramkamhaeng University, Bangkok, Thailand

Corresponding author E-mail: Chanathip.t@ru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งศึกษาและวิเคราะห์การพัฒนาสมรรถนะการสื่อสารเชิงกลยุทธ์ข้ามวัฒนธรรมของผู้นำ Generation Y (Gen Y) ภายใต้บริบทของความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจที่ผ่านมาซึ่งเกิดจากวิกฤตโควิด-19 ความขัดแย้งทางภูมิรัฐศาสตร์ การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี และการเคลื่อนย้ายทุนในระบบโลก การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ส่งผลให้ผู้นำในองค์กรระหว่างประเทศต้องปรับตัวด้านทักษะการสื่อสาร โดยเฉพาะในกลุ่มผู้นำ Gen Y ที่เติบโตมากับเทคโนโลยีดิจิทัล มีความยืดหยุ่นทางความคิด ให้ความสำคัญกับความโปร่งใสและการมีส่วนร่วม การศึกษานี้บูรณาการในบริบทองค์กรระหว่างประเทศ และแนวคิดจากทฤษฎีภาวะผู้นำของ Gen Y ในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมเชิงกลยุทธ์ เสนอกรอบแนวคิดในการพัฒนาสมรรถนะหลักด้านการสื่อสารที่ตอบโจทย์องค์กรในบริบท โลกาภิวัตน์ ผลการสังเคราะห์วรรณกรรมชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาทักษะการสื่อสารเชิงกลยุทธ์ของผู้นำ Gen Y ควรมุ่งเน้นสามมิติหลัก ได้แก่ 1) ความสามารถในการตอบสนองต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (time sensitivity and change responsiveness) 2) การสื่อสารที่โปร่งใสและสร้างความน่าเชื่อถือ (transparency and credibility) และ 3) การสร้างการมีส่วนร่วมและความหมายร่วมในทีมงานที่หลากหลายทางวัฒนธรรม (participatory engagement) ทั้งนี้ การเสริมสร้างความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรม (cultural awareness) และความสามารถในการปรับตัวเชิงบริบท (contextual adaptability) ถือเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่จำเป็นอย่างยิ่ง ต่อการนำในองค์กรท่ามกลางบริบทที่ไร้พรมแดนบทความนี้จึงมีข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์สำหรับการพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรม การสร้างแบบจำลองภาวะผู้นำใหม่ และการยกระดับสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมของผู้นำ

* Received 5 July 2025; Revised 26 July 2025; Accepted 29 July 2025

Gen Y เพื่อขับเคลื่อนองค์กรระหว่างประเทศอย่างมีประสิทธิภาพในยุคแห่งความไม่แน่นอนและพลวัตทางเศรษฐกิจ

คำสำคัญ: การพัฒนาสมรรถนะ, การสื่อสารข้ามวัฒนธรรมเชิงกลยุทธ์, ผู้นำ Generation Y, บริบทองค์กรระหว่างประเทศ, พลวัตความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจ

Abstract

This academic article explores the development of cross-cultural strategic communication competencies among Generation Y (Gen Y) leaders in the context of economic uncertainty from 2019 to 2025. During this period, challenges such as the COVID -19 pandemic, geopolitical conflicts, technological disruptions, and global capital mobility significantly affected leadership communication within international organizations. These changes required that Gen Y leaders-who are recognized for their digital fluency, cognitive flexibility, and preference for transparency and participatory engagement to adapt their communication strategies to meet complex global demands. Grounded in the theoretical frameworks of Gen Y leadership, strategic communication, and intercultural communication, this study synthesizes existing literature and proposes a conceptual framework for developing communication aligned with globalization. The analysis identifies three essential dimensions: 1) time sensitivity and responsiveness to change, 2) transparent and credible communication, and 3) participatory engagement within multicultural teams. Moreover, cultural awareness and contextual adaptability are emphasized as crucial intercultural assets that enhance leadership effectiveness in cross-border environments. The article concludes by offering strategic recommendations for leadership development, including training programs, adaptive leadership models, and intercultural competence enhancement. These insights aim to equip Gen Y leaders with the necessary communication capabilities to effectively navigate and lead international organizations effectively in times of volatility and global transformation.

Keywords: Competency Development, Strategic Cross-Cultural Communication, Generation Y Leadership, International Organizational Context, Economic Volatility Dynamics

บทนำ

ในช่วงปี 2019 - 2025 โลกเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่มีความไม่แน่นอนสูง ซึ่งส่งผลกระทบอย่างลึกซึ้งต่อการดำเนินธุรกิจในระดับโลก วิกฤตโควิด-19 การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี และการเผชิญหน้ากับความขัดแย้งทางภูมิรัฐศาสตร์ล้วนเพิ่มความท้าทายให้กับผู้นำองค์กรระดับโลก การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้บังคับให้องค์กรต้องปรับตัวในด้านต่างๆ เช่น กลยุทธ์การตลาด การบริหารทรัพยากรมนุษย์ และการสื่อสาร

ภายในองค์กรอย่างรวดเร็ว (Bennett, N. & Lemoine, G. J., 2014a) จึงทำให้การสื่อสารเชิงกลยุทธ์ข้ามวัฒนธรรมกลายเป็นทักษะสำคัญสำหรับผู้นำในการนำพาองค์กรผ่านภาวะวิกฤตและความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้น โดยในบริบทของประเทศไทย ภาคธุรกิจจำนวนมาก โดยเฉพาะองค์กรที่มีการดำเนินงานร่วมกับคู่ค้าระหว่างประเทศ หรือมีพนักงานหลากหลายเชื้อชาติ ต่างต้องเผชิญกับความท้าทายด้านการสื่อสารเชิงวัฒนธรรมอย่างมีนัยสำคัญ ตัวอย่างเช่น กลุ่มธุรกิจในภาคอุตสาหกรรมยานยนต์และการท่องเที่ยว ซึ่งต้องอาศัยแรงงานและผู้บริหารจากหลากหลายประเทศ ต่างพบข้อจำกัดในการสื่อสารและการทำงานร่วมกัน อันเนื่องมาจากความแตกต่างของค่านิยม ภาษา และบริบทการสื่อสาร โดยเฉพาะในช่วงที่เกิดวิกฤตโควิด-19 ที่พนักงานต้องสื่อสารผ่านระบบออนไลน์ข้ามพรมแดน สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นถึงความเปราะบางในการสื่อสารภายใต้ภาวะวิกฤต และความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนาทักษะการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมในระดับองค์กรไทย

การสื่อสารข้ามวัฒนธรรมเป็นหนึ่งในทักษะที่มีความสำคัญต่อการดำเนินงานขององค์กรระหว่างประเทศในยุคที่โลกาภิวัตน์และเทคโนโลยีสื่อสารสะดวกขึ้น การทำงานในสภาพแวดล้อมที่มีวัฒนธรรมหลากหลายไม่เพียงแต่เป็นการส่งข้อความจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่ง แต่เป็นการสร้างความเข้าใจร่วมกันในระดับต่าง ๆ ผ่านมุมมองที่หลากหลายและสามารถเข้าถึงได้จากทุกที่ในโลก (Hofstede, G., 1980); (Hall, E. T., 1976) อย่างไร ก็ตามการขาดทักษะในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมอาจทำให้เกิดปัญหาในการประสานงาน การตัดสินใจที่ผิดพลาด และความขัดแย้งภายในองค์กร

ผู้นำ Generation Y (Gen Y) ซึ่งเกิดระหว่างปี 1981-1996 มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากรุ่นก่อนในด้านความเข้าใจเทคโนโลยี (Digital fluency), ความเปิดกว้างทางความคิด (Openness), และค่านิยมที่เน้นความยืดหยุ่นและการพัฒนาตนเอง (Twenge, J. M., 2010); (Ng, E. S. W. et al., 2010) ผู้นำ Gen Y สามารถใช้เทคโนโลยีและสื่อสารผ่านช่องทางดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งช่วยนำพาองค์กรไปข้างหน้าในช่วงที่เต็มไปด้วยความ ไม่แน่นอนและการเปลี่ยนแปลง อย่างไรก็ตาม การสื่อสารในช่วงที่เกิดวิกฤตภายในองค์กรอันเนื่องมาจาก การเปลี่ยนแปลงอย่างมีพลวัต อาจพบปัญหา เช่น ความไม่เข้าใจร่วมกันในงาน การสื่อสารที่ไม่ชัดเจน และ ความผิดพลาดในการตีความข้อมูลจากบุคลากรที่มาจากวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน (Trompenaars, F. & Hampden-Turner, C., 1997) ปัญหาเหล่านี้เน้นย้ำถึงความจำเป็นในการพัฒนาทักษะการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมที่มีประสิทธิภาพ

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงได้นำเสนอบทความเรื่อง การพัฒนาสมรรถนะการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมเชิงกลยุทธ์ของผู้นำ Generation Y: กรอบแนวคิดเชิงบูรณาการในบริบทองค์กรระหว่างประเทศภายใต้พลวัตความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจ เพื่อสำรวจและเสนอแนวทางในการพัฒนาทักษะการสื่อสารเชิงกลยุทธ์ข้ามวัฒนธรรมของผู้นำ Gen Y โดยเฉพาะในช่วงที่มีความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจ การศึกษาครั้งนี้จะมุ่งเน้นการเชื่อมโยงระหว่างลักษณะเฉพาะของผู้นำ Gen Y, ความท้าทายในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม, และการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในองค์กรระหว่างประเทศ

กรอบแนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง (Literature Review)

1. ภาวะผู้นำของ Generation Y

ในการศึกษาการพัฒนาทักษะการสื่อสารเชิงกลยุทธ์ข้ามวัฒนธรรมของผู้นำ Generation Y ในช่วงปี 2019-2025 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่เต็มไปด้วยความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจ อันเกิดจากผลกระทบของวิกฤตโควิด-19 วิกฤตพลังงาน สงครามการค้า และการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ดังนั้นการทำความเข้าใจลักษณะเฉพาะของผู้นำในเจเนอเรชันนี้ควบคู่กับการพิจารณาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานศึกษาที่สะท้อนให้เห็นถึงแรงจูงใจ ค่านิยม และรูปแบบการสื่อสารที่เป็นเอกลักษณ์ของผู้นำ Gen Y ซึ่งมีความแตกต่างจากผู้นำรุ่นก่อนหน้าอย่างชัดเจน (Twenge, J. M., 2010); (Ng, E. S. W. et al., 2010)

โดยงานศึกษาของ Twenge, J. M. et al. ชี้ให้เห็นว่า Gen Y ให้ความสำคัญกับคุณค่าในชีวิตส่วนตัว ความยืดหยุ่นในการทำงาน และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มากกว่าการยึดติดกับลำดับชั้นในองค์กรหรือความมั่นคงแบบเดิม ซึ่งสิ่งเหล่านี้สะท้อนผ่านรูปแบบการสื่อสารที่เปิดกว้าง ใช้เทคโนโลยีเป็นสื่อกลาง และต้องการความโปร่งใสจากผู้นำระดับสูง (Twenge, J. M. et al., 2010) ในขณะที่ Ng, E. S. W. et al. พบว่า Gen Y มีความคาดหวังสูงต่อองค์กร โดยเฉพาะ การได้รับโอกาสในการเรียนรู้ การพัฒนา และความก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ซึ่งทำให้ผู้นำ Gen Y ต้องพัฒนาทักษะการสื่อสารเชิงกลยุทธ์ที่สามารถตอบสนองต่อบริบทที่เปลี่ยนแปลง และสร้างแรงจูงใจในทีมงานได้อย่างเหมาะสม (Ng, E. S. W. et al., 2010) นอกจากนี้ Lyons, S. T. et al. ยังเสนอว่า Gen Y มีความสามารถ ในการบริหารความหลากหลายทางวัฒนธรรมมากกว่ารุ่นก่อน เนื่องจากเติบโตมาในสภาพแวดล้อมที่เชื่อมโยงกับโลกาภิวัตน์และเทคโนโลยีอย่างชัดเจนจึงส่งผลต่อมุมมองในการสื่อสารกับผู้คนต่างวัฒนธรรม โดยเน้นการใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และเน้นการมีส่วนร่วมมากกว่าการสั่งการในแนวดิ่ง (Lyons, S. T. et al., 2014)

เมื่อพิจารณาความเปลี่ยนแปลงของโลกธุรกิจที่ต้องเผชิญกับความไม่แน่นอนในระดับสูง การเข้าใจพลวัตของผู้นำ Gen Y จึงเป็นสิ่งจำเป็นต่อการพัฒนาทักษะการสื่อสารเชิงกลยุทธ์ที่สามารถรับมือกับความหลากหลายและการเปลี่ยนแปลงได้อย่างคล่องแคล่วและมีประสิทธิภาพ (Jenei, S. & Machova, R., 2024)

2. การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม (Cross-cultural Communication)

ในบริบทของโลกธุรกิจที่ขับเคลื่อนด้วยโลกาภิวัฒน์หรือการเคลื่อนย้ายเงินทุน เทคโนโลยี และแรงงานอย่างไร้พรมแดน การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม (Cross-cultural Communication) ได้กลายเป็นทักษะที่สำคัญของผู้นำ โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่องค์กรต้องเผชิญกับความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างต่อเนื่อง (Bennett, N. & Lemoine, G. J., 2014a) ความเข้าใจในความแตกต่างเชิงวัฒนธรรมที่ฝังรากลึกในแต่ละสังคมจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการสื่อสารภายในองค์กรระหว่างประเทศ

แนวคิดคลาสสิกของ Hofstede, G. ชี้ให้เห็นว่า ความแตกต่างทางวัฒนธรรมสามารถจำแนกออกเป็นมิติต่างๆที่ส่งผลโดยตรงต่อรูปแบบการสื่อสาร อาทิ มิติเรื่องลำดับชั้นอำนาจ (power distance), ปัจเจกนิยม กับกลุ่มนิยม (individualism vs. collectivism), และระดับการหลีกเลี่ยงความไม่แน่นอน (Uncertainty avoidance) โดยประเทศที่มีมิติลำดับชั้นอำนาจสูง มักมีแนวโน้มการสื่อสารแบบบนลงล่าง และมีระดับ ความเป็นทางการในการสื่อสารสูงกว่าประเทศที่มีมิตินี้ต่ำ ขณะที่ประเทศที่มีระดับปัจเจกนิยมสูง มักให้คุณค่า กับการสื่อสารที่เปิดเผย

ตรงไปตรงมา และเน้นการแสดงออกของความคิดเห็นส่วนบุคคล ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญ ที่ผู้นำต้องตระหนักเพื่อปรับรูปแบบการสื่อสารให้เหมาะสมกับบริบทที่หลากหลายทางวัฒนธรรม (Hofstede, G., 1980) งานวิจัยของ Żemojtel-Piotrowska, M. & Piotrowski, J. ได้ยืนยันประเด็นนี้โดยการวิเคราะห์อิทธิพลของมิติวัฒนธรรมที่มีต่อรูปแบบการสื่อสารในองค์กร พบว่ามิติของปัจเจกนิยมส่งผลต่อการให้คุณค่ากับการสื่อสารแบบเปิดเผย ในขณะที่มิติของลำดับชั้นอำนาจส่งผลต่อระดับความเป็นทางการ และรูปแบบการสื่อสารแบบบนลงล่างในบริบทของการบริหารจัดการข้ามวัฒนธรรมอย่างมีนัยสำคัญ (Żemojtel-Piotrowska, M. & Piotrowski, J., 2023)

นอกจากนี้ แนวคิดของ Hall, E. T. ที่จำแนกวัฒนธรรมตามระดับของบริบทในการสื่อสาร (High vs. Low context) ยังมีนัยสำคัญต่อการเลือกวิธีการสื่อสารให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมของผู้รับสาร โดยวัฒนธรรมบริบทสูง เช่น ประเทศในเอเชียตะวันออกและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มักพึ่งพานัยยะ ความสัมพันธ์ และบริบท ที่ไม่ปรากฏตรงหน้า ขณะที่วัฒนธรรมบริบทต่ำ เช่น ประเทศในยุโรปตะวันตกและอเมริกาเหนือ ให้ความสำคัญกับการสื่อสารอย่างตรงไปตรงมาและชัดเจน (Hall, E. T., 1976) ผลการศึกษาของ Broeder, P. สนับสนุนแนวคิดนี้ โดยระบุว่าบุคลากรจากวัฒนธรรมบริบทสูงมีแนวโน้มจะหลีกเลี่ยงการปะทะกันทางความคิดผ่านการสื่อสาร โดยอ้อม ในขณะที่ผู้ที่มาจากวัฒนธรรมบริบทต่ำจะมุ่งเน้นความโปร่งใสและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น อย่างเปิดเผย ซึ่งผู้นำที่ทำงานในองค์กรพหุวัฒนธรรมจำเป็นต้องเข้าใจและออกแบบสารให้เหมาะสมกับบริบท ของผู้รับ เพื่อเสริมสร้างความร่วมมืออย่างมีประสิทธิภาพ (Broeder, P., 2021)

Trompenaars, F. & Hampden-Turner, C. ขยายกรอบแนวคิดนี้โดยเน้น “ตรรกะทางวัฒนธรรม” (cultural logic) อันเป็นชุดของสมมติฐาน ความเชื่อ และค่านิยมที่อยู่เบื้องหลังพฤติกรรมการสื่อสารของบุคคลแต่ละกลุ่ม ผู้เขียนเห็นว่า ความเข้าใจตรรกะทางวัฒนธรรมไม่เพียงช่วยลดความคลาดเคลื่อนในการตีความพฤติกรรมของผู้อื่น แต่ยังเปิดโอกาสให้เกิดการสร้าง “ความหมายร่วม” (shared meaning) ซึ่งเป็นพื้นฐาน ของความไว้วางใจและความร่วมมือในองค์กรที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Trompenaars, F. & Hampden-Turner, C., 1997)

กล่าวโดยสรุป การสื่อสารข้ามวัฒนธรรมในบริบทของผู้นำ Generation Y จำเป็นต้องอาศัย ความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรม (Cultural awareness) ความสามารถในการปรับตัวเชิงบริบท (Contextual adaptability) และการสื่อสารเชิงกลยุทธ์ที่คำนึงถึงโครงสร้างอำนาจ ค่านิยมทางสังคม และรูปแบบการรับรู้ ของผู้ฟังอย่างลึกซึ้ง สมรรถนะเหล่านี้จะกลายเป็นทุนทางวัฒนธรรม (Cultural capital) ที่ช่วยเสริมศักยภาพ ในการนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จในเวทีระหว่างประเทศ

2. การสื่อสารเชิงกลยุทธ์ (Strategic Communication)

โลกธุรกิจในปัจจุบันซึ่งมีพลวัตและเต็มไปด้วยความไม่แน่นอน การสื่อสารเชิงกลยุทธ์ (Strategic Communication) ได้กลายเป็นกลไกสำคัญในการเชื่อมโยงเป้าหมายองค์กรเข้ากับบริบทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่หลากหลาย แนวคิดนี้มิได้จำกัดอยู่เพียงการส่งสารเพื่อสร้างการรับรู้ แต่ยังหมายรวมถึงการวางแผนและจัดการการสื่อสารในลักษณะที่มีจุดมุ่งหมาย ชัดเจน และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์หลักขององค์กรในระยะยาว (Hallahan, K. et al., 2007); (Cornelissen, J., 2020)

ภายใต้กรอบคิดดังกล่าว Hall, E. T. ได้เสนอว่าการสื่อสารเชิงกลยุทธ์เป็น “การบูรณาการการสื่อสารในทุกระดับขององค์กรเพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์หลักอย่างมีเป้าหมาย” (Hall, E. T., 1976) ขณะที่ Cornelissen, J.

ขยายขอบเขตแนวคิดนี้โดยชี้ให้เห็นถึง “การสื่อสารในฐานะกระบวนการสร้างความหมายร่วม (Shared meaning)” ผ่านการปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในบริบทที่ซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา (Cornelissen, J., 2020) สำหรับผู้นำ Generation Y ซึ่งเติบโตในยุคดิจิทัลที่เน้นการมีส่วนร่วม ความโปร่งใส และการแลกเปลี่ยนข้อมูล แบบสองทาง (Ng, E. S. W. et al., 2010); (Twenge, J. M. et al., 2010) ทักษะการสื่อสารเชิงกลยุทธ์จึงมิใช่เพียง “ทักษะการถ่ายทอดสาร” หากแต่เป็น “สมรรถนะหลัก (Core Competencies)” ที่ส่งผลต่อการสร้างความไว้วางใจ ความเชื่อมั่น และการนำองค์กรในบริบทที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและข้ามพรมแดน

จากงานวิจัยของ Deal, J. J. et al. ผู้นำ Gen Y ให้ความสำคัญกับความยุติธรรมในการสื่อสาร (Communication fairness) และการมีพื้นที่ในการแสดงออกอย่างเท่าเทียม ซึ่งสัมพันธ์โดยตรงกับความผูกพันทางอารมณ์และความไว้วางใจในระดับองค์กร (Deal, J. J. et al., 2010) ดังนั้น การสื่อสารเชิงกลยุทธ์จึงต้องคำนึงถึงมิติสามประการ ที่สัมพันธ์กับผู้นำ Gen Y ได้แก่

3.1 มิติของเวลาและการเปลี่ยนแปลง (Time Sensitivity and Change Responsiveness) : ผู้นำยุคใหม่ต้องสามารถสื่อสารได้อย่างรวดเร็ว แม่นยำ และมีประสิทธิภาพภายใต้ข้อจำกัดด้านเวลาและข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์ (Bennett, N. & Lemoine, G. J., 2014b)

3.2 มิติของความโปร่งใสและการสร้างความน่าเชื่อถือ (Transparency and Credibility) : การเปิดเผยข้อมูลอย่างตรงไปตรงมา ช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจในทีมและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยเฉพาะเมื่อองค์กร ต้องตัดสินใจในช่วงวิกฤต (Hallahan, K. et al., 2007)

3.3 มิติของการมีส่วนร่วมและการสื่อสารสองทาง (Participatory Engagement) : การเปิดพื้นที่ให้ผู้อื่นมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจและการสื่อสาร ช่วยสร้าง “ความหมายร่วม” ซึ่งเป็นพื้นฐานของความเข้าใจและการดำเนินกลยุทธ์ที่ยั่งยืน (Cornelissen, J., 2020)

เมื่อนำมาประยุกต์ใช้ในบริบทของการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม การสื่อสารเชิงกลยุทธ์จึงต้องอาศัยการตีความบริบททางวัฒนธรรม การใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มความเข้าใจร่วม และการออกแบบสารที่คำนึงถึงความแตกต่างทางภาษา ค่านิยม และการรับรู้ของแต่ละกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้ผู้นำ Gen Y สามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพในโลกที่ไร้พรมแดน

4. พลวัตความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจ (Economic Uncertainty)

บริบททางเศรษฐกิจโลกในช่วงปี ค.ศ. 2019-2025 เป็นช่วงเวลาที่เต็มไปด้วยความไม่แน่นอน และการเปลี่ยนแปลงเชิงพลวัตจากหลากหลายปัจจัย ทั้งการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) วิกฤตพลังงาน ความขัดแย้งทางภูมิรัฐศาสตร์ระหว่างมหาอำนาจ ตลอดจนความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดิจิทัล ที่เกิดขึ้นอย่างก้าวกระโดด ปรากฏการณ์เหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ การทำงาน และรูปแบบ การสื่อสารในระดับโลกอย่างมีนัยสำคัญ เพื่อทำความเข้าใจและอธิบายบริบทของความ ไม่แน่นอนดังกล่าว นักวิชาการและผู้บริหารระดับสูงได้หันมาใช้กรอบแนวคิด VUCA ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 4 ประการ ได้แก่ ความผันผวน (Volatility), ความไม่แน่นอน (Uncertainty), ความซับซ้อน (Complexity), และความคลุมเครือ

(Ambiguity) เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบเชิงยุทธศาสตร์ต่อการตัดสินใจในสภาวะที่ข้อมูล ไม่สมบูรณ์ ความเร็วของการเปลี่ยนแปลงสูง และปัจจัยแวดล้อมมีความซับซ้อนสูง (Bennett, N. & Lemoine, G. J., 2014a)

ภายใต้บริบทของ VUCA ความสามารถของผู้นำในการบริหารความไม่แน่นอนจึงกลายเป็นสมรรถนะหลักที่องค์กรในศตวรรษที่ 21 ให้ความสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับผู้นำ Generation Y ซึ่งมีลักษณะเฉพาะในการปรับตัวต่อเทคโนโลยีใหม่ มีทัศนคติเปิดรับการเปลี่ยนแปลง และคุ้นเคยกับระบบการทำงานที่ยืดหยุ่น (Ng, E. S. W. et al., 2010); (Twenge, J. M. et al., 2010) ลักษณะเหล่านี้ช่วยส่งเสริมให้ผู้นำ Gen Y มีศักยภาพในการบริหารวิกฤตและนำพาองค์กรผ่านความผันผวนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม การพัฒนาความสามารถในการปรับตัวเชิงเทคโนโลยียังไม่เพียงพอ หากขาดทักษะการสื่อสารเชิงกลยุทธ์ (strategic communication) และความเข้าใจเชิงลึกในความแตกต่างทางวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการรับรู้และการตัดสินใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Cornelissen, J., 2020); (Hofstede, G., 1980) จึงควรพัฒนาความสามารถของผู้นำ Gen Y ในลักษณะองค์รวมที่เชื่อมโยงระหว่างการคิดเชิงระบบ การสื่อสารที่มีเป้าหมาย และความตระหนักรู้ในบริบทที่หลากหลายและเปลี่ยนแปลงอย่าง ไม่หยุดนิ่ง

กล่าวโดยสรุป ภาวะความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจในยุค VUCA มิได้เป็นเพียงความท้าทายขององค์กรเท่านั้น หากแต่เป็นสนามฝึกสมรรถนะที่สำคัญของผู้นำรุ่นใหม่ โดยเฉพาะผู้นำ Gen Y ซึ่งมีศักยภาพในการผสานเทคโนโลยี การสื่อสาร และความเข้าใจเชิงวัฒนธรรมเข้าด้วยกัน เพื่อสร้างความยืดหยุ่น ความมั่นใจ และ ทิศทางการเปลี่ยนผ่านขององค์กรสู่อนาคตอย่างยั่งยืน

การวิเคราะห์ (Findings/Discussion)

1. ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมของผู้นำ Gen Y

จากการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมของผู้นำ Generation Y พบว่ามีองค์ประกอบหลักที่ส่งอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการสื่อสารในบริบทระหว่างวัฒนธรรมอยู่ 3 ประการ ได้แก่ 1) ความถี่และความคุ้นชินในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล 2) ทัศนคติที่เปิดกว้างและความสามารถในการรับมือกับความคลุมเครือ และ 3) บริบทของภาษาแม่และรากวัฒนธรรมที่แตกต่าง

ประการแรก ความถี่และความคุ้นชินในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital fluency) เป็นลักษณะเด่น ของผู้นำ Gen Y ที่เติบโตมาท่ามกลางยุคเปลี่ยนผ่านสู่โลกออนไลน์ ทำให้สามารถใช้เครื่องมือสื่อสารสมัยใหม่ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อาทิ การประชุมทางไกล (Video conferencing), การส่งข้อความโต้ตอบแบบทันที (Instant messaging) และ แพลตฟอร์มการทำงานร่วมกัน (Collaborative platforms) เช่น Slack หรือ Microsoft Teams (Prensky, M., 2001); (Tapscott, D., 2009) ซึ่งช่วยลดข้อจำกัดด้านเวลาและระยะทาง และ เอื้อให้เกิดการสื่อสารแบบไร้พรมแดน (Ng, E. S. W. et al., 2010)

ประการที่สอง ทัศนคติที่เปิดกว้างและความสามารถในการรับมือกับความคลุมเครือ (Openness) และความอดทนต่อความคลุมเครือ (Tolerance for ambiguity) เป็นปัจจัยทางจิตสังคมที่สนับสนุนการสร้าง ความเข้าใจในทีมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม งานวิจัยของ Twenge, J. M., Leung, K. et al., Thomas, D. C. et al. ชี้ให้เห็นว่าผู้นำที่มีระดับทัศนคติเชิงเปิด (Openness) สูงสามารถประเมินและปรับตัวเข้ากับบริบท ทาง

วัฒนธรรมได้ดีกว่า ในขณะที่ผู้นำที่มี tolerance for ambiguity สามารถจัดการกับสถานการณ์ที่ไม่แน่นอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่ม Gen Y ซึ่งมีแนวโน้มเปิดรับความหลากหลายด้านเชื้อชาติ ศาสนา และ อัตลักษณ์ทางเพศมากกว่ารุ่นก่อนหน้า (Twenge, J. M., 2010); (Leung, K. et al., 2005); (Thomas, D. C. et al., 2008)

ประการที่สาม บริบทของภาษาแม่และรากวัฒนธรรมที่แตกต่างยังคงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อรูปแบบการสื่อสารทั้งในแง่ของเนื้อหาและการตีความ Hall, E. T. แบ่งวัฒนธรรมออกเป็นสองประเภทหลัก ได้แก่ วัฒนธรรมบริบทสูง (High-context) เช่น ประเทศญี่ปุ่น, ไทย ซึ่งเน้นความสัมพันธ์และนัยยะทางสังคม และวัฒนธรรมบริบทต่ำ (Low-context) เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา, เยอรมนี ซึ่งให้ความสำคัญกับความตรงไปตรงมาและความชัดเจนของข้อความ (Hall, E. T., 1976) ขณะที่ Hofstede, G. อธิบายมิติทางวัฒนธรรมอื่นๆเช่น Power distance, Individualism และ Uncertainty avoidance ซึ่งล้วนส่งผลต่อวิธีการสื่อสารและการตัดสินใจในบริบท ข้ามวัฒนธรรมความเข้าใจที่ไม่ตรงกันในประเด็นเหล่านี้อาจนำไปสู่ความคลาดเคลื่อนในการตีความสารและขัดขวางความไว้วางใจในทีมงานที่ประกอบด้วยผู้คนในหลากหลายประเทศ (Hofstede, G., 1980)

ด้วยเหตุนี้ ผู้นำ Generation Y จำเป็นต้องพัฒนา "สมรรถนะการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมแบบองค์รวม" ที่ครอบคลุมทั้งทักษะเทคโนโลยี ทัศนคติทางจิตวิทยา และการตระหนักรู้ด้านบริบทวัฒนธรรม เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพในการสื่อสารและการบริหารทีมงานในโลกธุรกิจที่ไร้พรมแดนและไม่หยุดนิ่ง

2. ความท้าทายภายใต้บริบท VUCA (Volatility, Uncertainty, Complexity, Ambiguity)

ในช่วงหลังปี ค.ศ. 2019 เป็นต้นมา สภาพแวดล้อมทางธุรกิจระดับโลกได้เผชิญกับความปั่นป่วนที่สะท้อนคุณลักษณะของโลกแบบ VUCA อย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นความผันผวนทางเศรษฐกิจ การแพร่ระบาดของ COVID-19 ความไม่แน่นอนทางภูมิรัฐศาสตร์ หรือการเร่งตัวของนวัตกรรมเทคโนโลยี ซึ่งล้วนส่งผลโดยตรงต่อพลวัตของการสื่อสารในองค์กรระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านของเวลา ความแม่นยำ และการตีความข้ามวัฒนธรรม (Bennett, N. & Lemoine, G. J., 2014b) ภายใต้บริบทนี้ สามารถจำแนกความท้าทายหลักในการสื่อสาร ของผู้นำ Gen Y ออกเป็นสองประการ ได้แก่

2.1 การสื่อสารภายใต้ข้อจำกัดด้านเวลา

สภาวะวิกฤตและแรงกดดันจากการตัดสินใจอย่างเร่งด่วนในระดับยุทธศาสตร์ ส่งผลให้ผู้นำต้องดำเนินการสื่อสารที่ซับซ้อนภายใต้กรอบเวลาที่จำกัด ซึ่งนำไปสู่ความเสี่ยงในการลดทอนคุณภาพของเนื้อหา ความชัดเจน และการตีความร่วม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทข้ามวัฒนธรรมที่ต้องอาศัยทักษะของการอ่านนัยแฝงและความละเอียดอ่อนในการประมวลความหมาย (Hallahan, K. et al., 2007)

2.2 ความล่าช้าและความคลาดเคลื่อนจากความแตกต่างทางวัฒนธรรม

การมีระบบคิดทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันระหว่างผู้นำและทีมงานจากหลากหลายประเทศ เช่น ความแตกต่างในลักษณะภาษากาย น้ำเสียง และวิธีการใช้ถ้อยคำ อาจนำไปสู่การตีความที่ไม่ตรงกัน และเกิดความคลาดเคลื่อนในการรับสาร งานวิจัยของ Gudykunst, W. B., Trompenaars, F. & Hampden-Turner, C. ระบุว่า ความไม่เข้าใจในตรรกะทางวัฒนธรรมของกันและกันอาจบั่นทอนความไว้วางใจภายในทีม ส่งผลต่อความล่าช้าในการตัดสินใจ (Gudykunst, W. B., 2003); (Trompenaars, F. & Hampden-Turner, C., 1997)

ดังนั้น ความสามารถในการบริหารการสื่อสารภายใต้บริบท VUCA โดยเฉพาะในระดับข้ามวัฒนธรรม จึงเป็นปัจจัยตัดสินต่อความสำเร็จของผู้นำ Gen Y ซึ่งต้องสามารถผสานความรวดเร็วทางข้อมูลกับความละเอียดทางวัฒนธรรม เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจร่วม ความไว้วางใจ และการตัดสินใจที่แม่นยำในบริบทที่ซับซ้อน และเปลี่ยนแปลงอย่างไม่หยุดนิ่ง

3. แนวทางการพัฒนา (Proposed Guidelines)

เพื่อตอบสนองต่อพลวัตของโลกธุรกิจร่วมสมัยและยกระดับสมรรถนะการสื่อสารเชิงกลยุทธ์ข้ามวัฒนธรรมของผู้นำ Generation Y ในบริบทที่เต็มไปด้วยความไม่แน่นอน บทความนี้เสนอแนวทางการพัฒนาหลัก 4 ประการที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทั้งในระดับองค์กรและบุคคล ได้แก่:

3.1 การพัฒนามุมมองแบบสากล (Global Mindset)

การปลูกฝังมุมมองแบบสากล (Global mindset) โดยเน้นการพัฒนาความสามารถในการเข้าใจผู้อื่น ผ่านกระบวนการฝึกฝนความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Empathy) และ ความฉลาดทางวัฒนธรรม (Cultural intelligence: CQ) ถือเป็นรากฐานสำคัญของการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม โปรแกรมที่เน้นการเรียนรู้ ผ่านประสบการณ์ตรง เช่น การฝึกการสะท้อนคิด (Reflective practice) และ การเรียนรู้เชิงลึก (Immersive learning) ทั้งในรูปแบบโครงการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมหรือการจำลองสถานการณ์เสมือนจริง ล้วนช่วยส่งเสริมความเข้าใจในมิติทางวัฒนธรรมที่ลึกซึ้งและลดอคติที่อาจเกิดขึ้นในบริบทการทำงานร่วมกัน (Earley, P. C. & Ang, S., 2003); (Rockstuhl, T. et el., 2011)

3.2 การใช้เทคโนโลยีเพื่อเสริมสร้างการสื่อสาร

ในยุคที่เทคโนโลยีกลายเป็นเครื่องมือหลักในการเชื่อมโยงผู้คน การประยุกต์ใช้เครื่องมือดิจิทัลเพื่อเสริมสร้างการสื่อสาร เช่น การแปลแบบเรียลไทม์ (real-time translation) , การสื่อสารที่ไม่จำเป็นต้องตอบกลับในทันที (Asynchronous messaging) ผ่านแพลตฟอร์ม เช่น การส่งอีเมล และ เครื่องมือช่วยให้การจัดการข้อมูล (Visualization tools) มีบทบาทสำคัญในการลดข้อผิดพลาดจากความแตกต่างทางภาษาและวัฒนธรรม อีกทั้ง ยังช่วยสร้างความเข้าใจร่วมและส่งเสริมการทำงานแบบร่วมมือกัน (Collaborative) อย่างมีประสิทธิภาพในทีมที่มีความหลากหลาย (Maznevski, M. L. & Chudoba, K. M., 2000)

3.3 การพัฒนาระบบการชี้แนะ (Coaching) และ การเป็นพี่เลี้ยง (Mentoring) ภายในองค์กร

การออกแบบระบบพี่เลี้ยงข้ามวัฒนธรรม (Cross-cultural mentoring) ที่เชื่อมโยงระหว่างรุ่นพี่และผู้นำรุ่นใหม่ โดยเฉพาะในบริบทข้ามเจเนอเรชัน เป็นแนวทางที่ช่วยถ่ายทอดกรอบคิด ทักษะ และประสบการณ์ ที่เกี่ยวข้องกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การมีระบบสนับสนุนเชิงจิตวิทยา (Psychological safety) ยังส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศแห่งความไว้วางใจซึ่งเป็นเงื่อนไขพื้นฐานของการเรียนรู้ร่วมในองค์กร (Murphy, W. M., 2012)

3.4 การฝึกอบรมเชิงปรับตัวด้านการสื่อสาร (Adaptive Communication Training)

การพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมที่มีความยืดหยุ่นและสามารถปรับเปลี่ยนตามบริบทวัฒนธรรมที่หลากหลาย โดยบูรณาการหลักการของ การสื่อสารด้วยเทคนิคอไจล์ (Agile communication), การคิดเชิงออกแบบ (Design thinking) และ ทักษะความเห็นอกเห็นใจ (Strategic empathy) ถือเป็นกลยุทธ์ที่ช่วยเพิ่มสมรรถนะของผู้นำ ในการวิเคราะห์ สื่อสาร และนำทีมภายใต้สภาวะที่ไม่แน่นอนและซับซ้อนได้อย่างมี

ประสิทธิภาพ (Brown, T., 2009); (Barrett, D. J., 2006) โดย จากการศึกษาของ Beckman, S. L. & Barry, M. และ Brown, T. พบว่า Agile และ Design Thinking ไม่เพียงช่วยเร่งกระบวนการสร้างนวัตกรรมเท่านั้น แต่ยังส่งเสริมทักษะการสื่อสาร แบบมีส่วนร่วม (participatory communication) ซึ่งมีลักษณะยืดหยุ่นและสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามผู้ฟัง และสถานการณ์ การฝึกอบรมที่นำ Agile มาประยุกต์ เช่น การแบ่งเป็นสปรินต์ (sprint-based learning) หรือการใช้ วงจรข้อเสนอแนะ (Feedback loop) อย่างต่อเนื่อง ช่วยให้ผู้นำสามารถเรียนรู้และแก้ไขการสื่อสารได้อย่างทันที (Beckman, S. L. & Barry, M., 2007); (Brown, T., 2009)

กรอบแนวคิด สมรรถนะความสามารถด้านการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมแบบคล่องตัวสำหรับผู้นำ Generation Y (Agile Cross-Cultural Communication Competency Framework for Gen Y Leaders)

ภายใต้บริบทของความไม่แน่นอนเชิงพลวัตในช่วงปี ค.ศ. 2019-2025 ผู้นำเจเนอเรชัน Y (Gen Y) ต้องเผชิญกับความซับซ้อนของการเปลี่ยนแปลงในหลากหลายมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยี และวัฒนธรรม การสื่อสารข้ามวัฒนธรรมในบริบทองค์กรร่วมสมัยจึงกลายเป็นทักษะที่จำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะเมื่อองค์กรดำเนินงานในสภาพแวดล้อมที่ผันผวนและหลากหลายทางวัฒนธรรม

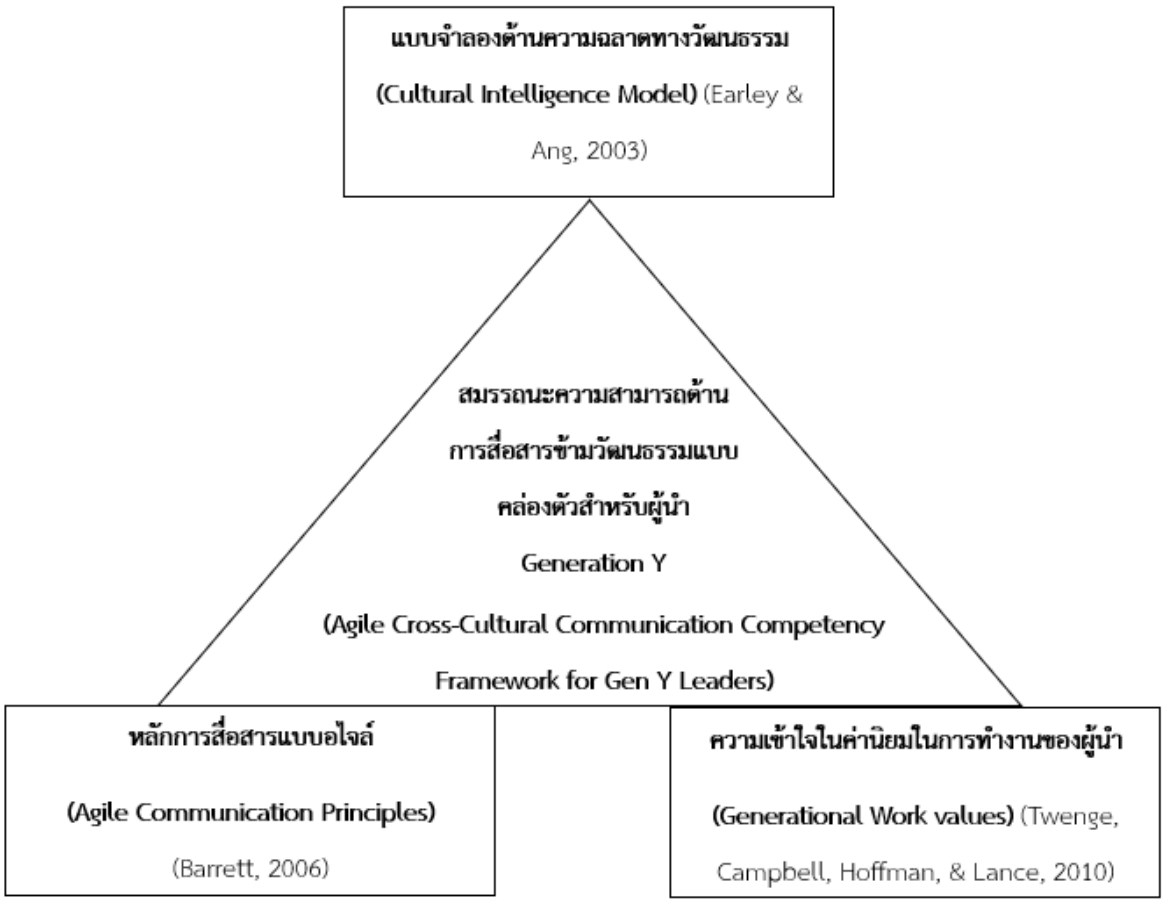
เพื่อรองรับความท้าทายดังกล่าว ผู้เขียนได้สังเคราะห์กรอบแนวคิดเชิงบูรณาการภายใต้ชื่อ “สมรรถนะความสามารถด้านการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมแบบคล่องตัวสำหรับผู้นำ Generation Y (Agile Cross-Cultural Communication Competency Framework for Gen Y Leaders)” โดยอ้างอิงแนวคิดหลัก 3 ประการ ได้แก่ 1) แบบจำลองด้านความฉลาดทางวัฒนธรรม (Cultural Intelligence Model) (Earley, P. C. & Ang, S., 2003) 2) หลักการสื่อสารแบบอไจล์ (Agile Communication Principles) (Barrett, D. J., 2006) และ 3) ความเข้าใจในค่านิยมในการทำงานของผู้นำ Gen Y (Generational Work Values) (Twenge, J. M. et al., 2010) เพื่ออธิบายกลไก สมรรถนะ และแนวทางการพัฒนาทักษะการสื่อสารเชิงกลยุทธ์ของผู้นำ Gen Y ในบริบทข้ามวัฒนธรรม

ประการแรก แนวคิดเรื่องความฉลาดทางวัฒนธรรม (Cultural Intelligence: CQ) ชี้ให้เห็นถึงความสามารถของบุคคลในการทำงานร่วมกับผู้อื่นจากวัฒนธรรมที่แตกต่าง โดย CQ ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ อภิปัญญาทางวัฒนธรรม (Metacognitive CQ), ความรู้ทางวัฒนธรรม (Cognitive CQ), แรงจูงใจทางวัฒนธรรม (Motivational CQ) และ พฤติกรรมทางวัฒนธรรม (Behavioral CQ) ซึ่งล้วนมีบทบาทสำคัญต่อความสามารถของผู้นำในการสร้างความไว้วางใจและลดความขัดแย้งที่เกิดจากความแตกต่างทางวัฒนธรรม (Earley, P. C. & Ang, S., 2003); (Rockstuhl, T. et el., 2011)

ประการที่สอง หลักการสื่อสารแบบอไจล์ (Agile Communication) คือหลักการสื่อสารที่เน้นความยืดหยุ่น ความไวต่อบริบท และการตอบสนองที่รวดเร็ว โดยมุ่งสร้างความเข้าใจร่วมผ่านการฟังอย่างลึกซึ้ง การสื่อสารสองทาง และการใช้เทคโนโลยีเพื่อเชื่อมโยงทีมงานในหลากหลายพื้นที่วัฒนธรรม (Barrett, D. J., 2006); (Brown, T., 2009)

ประการที่สาม ความเข้าใจในค่านิยมของผู้นำ Gen Y (Generational Work Values) ซึ่งมักให้ความสำคัญกับความเท่าเทียม การมีส่วนร่วม และความสมดุลระหว่างชีวิตกับงาน ถือเป็นหัวใจสำคัญในการออกแบบกลยุทธ์การสื่อสารในองค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อผู้นำต้องสื่อสารกับทีมงานที่มีความหลากหลาย ทั้งในด้านวัย วัฒนธรรม และประสบการณ์ (Twenge, J. M. et al., 2010); (Ng, E. S. W. et al., 2010)

จากการวิเคราะห์ความซับซ้อนของบริบทดังกล่าว จึงอาศัยกรอบแนวคิด VUCA ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ประการ ได้แก่ ความผันผวน (Volatility), ความไม่แน่นอน (Uncertainty), ความซับซ้อน (Complexity) และความคลุมเครือ (Ambiguity) เพื่ออธิบายลักษณะของสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและคาดเดาไม่ได้ (Bennett, N. & Lemoine, G. J., 2014a) ภายใต้บริบท VUCA ผู้นำ Gen Y ซึ่ง มีจุดแข็ง ในด้านการปรับตัวต่อเทคโนโลยี ความสามารถในการเรียนรู้อย่างรวดเร็ว และทัศนคติที่เปิดรับ ต่อความหลากหลาย แสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการบริหารวิกฤตและการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม ความสามารถด้านเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียวไม่สามารถรองรับการสื่อสารเชิงกลยุทธ์ในบริบท ข้ามวัฒนธรรมได้อย่างรอบด้าน หากขาดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งต่อความแตกต่างเชิงบริบทและความซับซ้อน ของผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย จากองค์ความรู้ข้างต้น สามารถนำมาสร้างแบบจำลองของ สมรรถนะความสามารถด้านการสื่อสาร ข้ามวัฒนธรรมแบบคล่องตัวสำหรับผู้นำ Generation Y ได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 สมรรถนะความสามารถด้านการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมแบบคล่องตัวสำหรับผู้นำ Generation Y (Agile Cross-Cultural Communication Competency Framework for Gen Y Leaders)

ดังนั้น การพัฒนาภาวะผู้นำของผู้นำ Gen Y จึงควรเน้นการเสริมสร้างสมรรถนะการสื่อสารเชิงกลยุทธ์ในมิติต่างๆอย่างเป็นองค์รวม ไม่ว่าจะเป็นการคิดเชิงระบบ ความสามารถในการใช้ข้อมูลอย่างมีวิจารณญาณ ความเข้าใจวัฒนธรรม และการตระหนักรู้ในตนเอง กล่าวโดยสรุป ความท้าทายที่เกิดขึ้นในยุคเศรษฐกิจไม่แน่นอนมิได้เป็นเพียงอุปสรรค หากแต่เป็นโอกาสในการพัฒนา “ภาวะผู้นำแบบคล่องตัวทางวัฒนธรรม” (Agile Cross-Cultural Leadership) ที่สามารถนำพาองค์กรสู่การเติบโตอย่างยั่งยืน

สรุป

ภายใต้พลวัตของเศรษฐกิจโลกที่ผันผวนจากเหตุการณ์สำคัญในช่วงปี ค.ศ. 2019-2025 ไม่ว่าจะเป็นการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ความขัดแย้งทางภูมิรัฐศาสตร์ หรือภาวะถดถอยทางเศรษฐกิจ การสื่อสาร เชิงกลยุทธ์ข้ามวัฒนธรรมได้กลายเป็นสมรรถนะสำคัญของผู้นำในองค์กรระหว่างประเทศ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้นำ เจเนอเรชัน Y (Gen Y) ซึ่งเติบโตท่ามกลางโลกดิจิทัลและการเปลี่ยนผ่านเชิงค่านิยมที่ซับซ้อน ความสามารถ ของผู้นำกลุ่มนี้ในการสื่อสารอย่างคล่องตัว จึงมิได้เป็นเพียงการใช้เทคโนโลยีเพื่อข้ามข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ แต่ยังหมายรวมถึงทักษะในการสร้างความเข้าใจเชิงวัฒนธรรม ความสามารถในการตัดสินใจท่ามกลาง ความไม่แน่นอน และความไวต่อบริบทที่หลากหลายอย่างรอบด้าน กรอบแนวคิด “Agile Cross-Cultural Communication Competency Framework for Gen Y Leaders” ที่นำเสนอในบทความนี้ เป็นผล จากการสังเคราะห์องค์ความรู้จากสามฐานทฤษฎีหลัก ได้แก่ 1) แนวคิด Cultural Intelligence ซึ่งอธิบายกลไกการรับรู้และการปรับตัวเชิงวัฒนธรรม 2) แนวคิด การสื่อสารด้วยเทคนิคอไจล์ (Agile Communication) ซึ่งเน้นความยืดหยุ่น การรับฟังและการปรับกลยุทธ์การสื่อสารให้เหมาะกับสถานการณ์ และ 3) แนวคิด Generational Work Values ซึ่งชี้ให้เห็นลักษณะเฉพาะทางค่านิยมและแรงจูงใจของผู้นำ Gen Y ที่เปิดรับความหลากหลายและให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม จากการวิเคราะห์เชิงบูรณาการ พบว่า การพัฒนาทักษะ การสื่อสารเชิงกลยุทธ์ข้ามวัฒนธรรมของผู้นำ Gen Y จำเป็นต้องวางอยู่บนรากฐานของ การเรียนรู้แบบปรับตัว (Adaptive learning), ความไวทางวัฒนธรรม (Cultural sensitivity), และ ความสามารถในการบริหารความคลุมเครือเชิงบริบท (Managing contextual ambiguity) โดยเฉพาะในสถานการณ์ VUCA ซึ่งการตัดสินใจ เชิงผู้นำไม่สามารถพึ่งพารูปแบบการสื่อสาร แบบเส้นตรงหรือ ข้ามวัฒนธรรมแบบตายตัวได้อีกต่อไป การสร้างสมดุลระหว่างการใช้เทคโนโลยี การใช้ภาษา ที่สร้างความหมายร่วม และการใช้ภาวะผู้นำที่มีความเห็นอกเห็นใจ (Empathetic leadership) จึงกลายเป็นหัวใจของการนำทีม ในบริบทพหุวัฒนธรรม ข้อเสนอเชิงประยุกต์ ของบทความนี้ ได้แก่ แนวทางในการออกแบบ โปรแกรมการอบรมเชิงกลยุทธ์สำหรับผู้นำ Gen Y, การพัฒนาระบบพี่เลี้ยงข้ามวัฒนธรรม (Cross-cultural mentoring), และการนำหลักการของการสื่อสารด้วยเทคนิคอไจล์ (Agile Communication) ไปใช้ในการกำหนดนโยบายการสื่อสารภายในองค์กร ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้ในบริบทขององค์กรข้ามชาติ องค์กรเพื่อสังคมหรือแม้กระทั่งภาคธุรกิจ ขนาดกลางที่มีการดำเนินงานในหลายประเทศได้ อย่างเหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

Barrett, D. J. (2006). Leadership communication: A Communication Approach for Senior-Level Managers. Boston, MA: McGraw-Hill/Irwin.

Beckman, S. L. & Barry, M. (2007). Innovation as a learning process: Embedding design thinking. California Management Review, 50(1), 25-56.

Bennett, N. & Lemoine, G. J. (2014a). What a difference a word makes: Understanding threats to performance in a VUCA world. Business Horizons, 57(3), 311-317.

_____.(2014b). What VUCA really means for you. Harvard Business Review, 92(1/2), 27-42.

Broeder, P. (2021). Informed communication in high-context and low-context cultures. Journal of Education, Innovation and Communication, 3(1), 13-24.

Brown, T. (2009). Change by design: How design thinking creates new alternatives for business and society. Boston, MA: Harvard Business Press.

Cornelissen, J. (2020). Corporate communication: A guide to theory and practice. (6th ed.). London: SAGE Publications.

Deal, J. J. et al. (2010). Millennials at work: What we know and what we need to do (if anything). Journal of Business and Psychology, 25(2), 191-199.

Earley, P. C. & Ang, S. (2003). Cultural Intelligence: Individual Interactions Across Cultures. Stanford, CA: Stanford University Press.

Gudykunst, W. B. (2003). Cross-cultural and Intercultural Communication. Thousand Oaks, CA: Sage.

Hall, E. T. (1976). Beyond culture. New York: Anchor Books.

Hallahan, K. et al. (2007). Defining strategic communication. International Journal of Strategic Communication, 1(1), 3-35.

Hofstede, G. (1980). Culture's consequences: International differences in work-related values. London: SAGE Publications.

Jenei, S. & Machova, R. (2024). Motivations of generations: The importance of leadership and communication styles at the workplace. Journal of Infrastructure, Policy and Development, 8(16), 9602. https://doi.org/10.24294/jipd.v8i16.9602.

Leung, K. et al. (2005). Culture and international business: Recent advances and their implications for future research. Journal of International Business Studies, 36(4), 357-378.

Lyons, S. T. et al. (2014). Launching a career: Inter-generational differences in the early career stage based on retrospective accounts. Career Development International, 19(2), 246-264.

Maznevski, M. L. & Chudoba, K. M. (2000). Bridging space over time: Global virtual team dynamics and effectiveness. Organization Science, 11(5), 473-492.

Murphy, W. M. (2012). Reverse mentoring at work: Fostering cross-generational learning and developing millennial leaders. Human Resource Management, 51(4), 549-573.

Ng, E. S. W. et al. (2010). New generation, great expectations: A field study of the millennial generation. Journal of Business and Psychology, 25(2), 281-292.

Prensky, M. (2001). Digital natives, digital immigrants. On the Horizon, 9(5), 1-6.

Rockstuhl, T. et el. (2011). Beyond general intelligence (IQ) and emotional intelligence (EQ): The role of cultural intelligence (CQ) on cross-border leadership effectiveness in a globalized world. Journal of Social Issues, 67(4), 825-840.

Tapscott, D. (2009). Grown up digital: How the net generation is changing your world. New York: McGraw-Hill.

Thomas, D. C. et al. (2008). Cultural intelligence: Domain and assessment. International Journal of Cross Cultural Management, 8(2), 123-143.

Trompenaars, F. & Hampden-Turner, C. (1997). Riding the waves of culture: Understanding cultural diversity in business. (2nd ed.). London: Nicholas Brealey.

Twenge, J. M. (2010). A review of the empirical evidence on generational differences in work attitudes. Journal of Business and Psychology, 25(2), 201-210.

Twenge, J. M. et al. (2010). Generational differences in work values: Leisure and extrinsic values increasing, social and intrinsic values decreasing. Journal of Management, 36(5), 1117-1142.

Żemojtel-Piotrowska, M. & Piotrowski, J. (2023). Hofstede's cultural dimensions theory. In M. L. Pope, T. G. Morrison, & L. R. Sanders (Eds.), Encyclopedia of Sexual Psychology and Behavior (pp. 1-4). Cham, Switzerland: Springer.

บทความวิจัย

การจัดการสารในการรณรงค์หาเสียงการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสงของทีมสิงห์หนุ่ม*

MESSAGE MANAGEMENT IN THE ELECTION CAMPAIGN FOR MAYOR OF THUNG SONG TOWN MUNICIPALITY BY "YOUNG LIONS" TEAM

วิทยาธร ท่อแก้ว
Wittayatorn Tokeaw
สาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี ประเทศไทย
School of Communication Arts, Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi, Thailand
Corresponding author E-mail witayatorn@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) แนวคิดการจัดการสาร 2) กระบวนการจัดการสาร และ 3) กลยุทธ์การจัดการสารในการรณรงค์หาเสียงการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสงของทีมสิงห์หนุ่ม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลักที่เกี่ยวข้องโดยตรง กับการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งทีมสิงห์หนุ่ม รวมจำนวน 20 คน เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการสร้างข้อสรุป ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวคิดหลักของการจัดการสาร 4 ประการหลัก คือ การตอบสนองความต้องการของประชาชน การโน้มน้าวใจให้สนับสนุน การร่วมสร้างเมือง และการเสนอผลประโยชน์ต่อสาธารณะ โดยสารต้องแสดงถึงวิสัยทัศน์ ความสามารถ และจริยธรรมของผู้สมัคร โดยนำเสนอผ่านข้อความที่ทรงพลัง เช่น "เราจะทำให้ทุ่งสงเป็นเมืองที่น้ำไม่ท่วม คุณภาพชีวิตที่ดี" และ ชาวเมืองทุ่งสงจะ "ร่วม เดิน หน้า สร้าง เมือง" 2) กระบวนการจัดการสารประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) วิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายอย่างละเอียด 2) กำหนดประเด็นสารที่ชัดเจน สั้นกระชับ 3) เลือกช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย เช่น Facebook, TikTok, เวทีปราศรัย และ 4) ควบคุมและประเมินผล โดยใช้แบบสำรวจ การสังเกตภาคสนาม และการวิเคราะห์สื่อออนไลน์ เพื่อปรับสารให้ตรงกับสภาพแวดล้อมทางการเมืองที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว และ 3) กลยุทธ์การจัดการสาร ทีมสิงห์หนุ่มใช้กลยุทธ์ที่หลากหลาย ได้แก่ การสร้างภาพจำด้วยสโลแกนและแบรนด์ผู้สมัคร การใช้บุคคลต้นแบบเพื่อเพิ่มความ น่าเชื่อถือ การเล่าเรื่องที่เชื่อมโยงกับชีวิตประชาชน และการเน้นผลประโยชน์ส่วนรวม ชูวิสัยทัศน์ นโยบาย 25 ข้อ ผลงาน และความเชื่อมั่นจากประสบการณ์การทำงานที่ยาวนาน กว่า 22 ปี เพื่อเสริมสร้างความไว้วางใจและแรงสนับสนุนจากประชาชน

คำสำคัญ: การจัดการสาร, การรณรงค์หาเสียงการเลือกตั้ง, นายกเทศมนตรี, เทศบาลเมืองทุ่งสง, ทีมสิงห์หนุ่ม

* Received 8 July 2025; Revised 28 July 2025; Accepted 30 July 2025

Abstract

This research aimed to study: 1) the concepts of message management, 2) the message management process, and 3) the strategies employed in message management during the mayoral election campaign of young lion Team in Thungsong Municipality. The study was conducted through in-depth interviews with 20 key informants who were directly involved in the campaign. The primary research instrument was an in-depth interview protocol, and data were analyzed through thematic synthesis. The findings revealed the following: 1) Core Concepts of Message Management: The study identified four foundational concepts guiding the campaign's message management: 1) responsiveness to the needs of the people; 2) persuasive communication to gain public support; 3) co-creation of the city with citizens; and 4) articulation of public interest benefits. Effective political messages were required to convey the candidate's vision, competence, and ethical standing. These were communicated through impactful slogans and symbolic expressions such as "We will make Thung Song a flood-free city with a high quality of life" and "Together, the people of Thung Song will Move Forward and Build the City." 2) Message Management Process: The campaign's communication process followed a four-step structure: 1) In-depth analysis of target audiences to understand their needs, preferences, and communication behaviors; 2) Development of concise, clear, and compelling message themes that resonated with public concerns; 3) Strategic selection of appropriate communication channels that matched the media consumption patterns of target groups, including platforms such as Facebook, TikTok, and traditional rally stages; and 4) Monitoring and evaluation of communication effectiveness through surveys, field observations, and analysis of online media engagement. This final step enabled continuous adjustment of messages in response to the rapidly changing political and social environment. 3) Message Management Strategies: Young Lion Team employed a diverse range of strategic communication approaches to enhance their campaign's effectiveness. These included: Developing strong candidate branding through memorable slogans and visual identity; Utilizing credible figures or local role models to enhance message credibility; Employing storytelling techniques that emotionally and culturally resonated with local citizens' everyday experiences; Highlighting collective benefits and public-oriented policies while emphasizing the candidate's long-standing experience and trusted leadership. The campaign underscored its vision and policy platform with 25 clearly articulated development proposals and leveraged the candidate's 22 years of experience in public service to build trust and mobilize voter support.

Keywords: Message Management, Election Campaigning, Mayor, Thungsong Municipality, Young Lion Team

บทนำ

ในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรี การจัดการสาร (Message Management) ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อทัศนคติและการตัดสินใจของผู้มีสิทธิเลือกตั้งโดยตรง เพราะ "สาร" คือเครื่องมือหลักที่ผู้สมัครใช้เพื่อถ่ายทอดภาพลักษณ์ นโยบาย และความน่าเชื่อถือไปยังประชาชน (Kotler, P. & Kotler, N., 1999) หากสารถูกออกแบบอย่างมีประสิทธิภาพ จะสามารถสร้างอัตลักษณ์ทางการเมือง (Political Identity) ที่ชัดเจนและส่งผลต่อความรู้สึกของผู้รับสาร เช่น การใช้ภาษาที่เรียบง่ายและตรงใจ การเลือกประเด็นที่ตรงกับความต้องการของท้องถิ่น และการใช้ช่องทางสื่อสารที่เหมาะสม เช่น สื่อสังคมออนไลน์หรือกิจกรรมชุมชน (McNair, B., 2018) ซึ่งต้องอาศัยการจัดการสารอย่างเป็นระบบเพื่อการหาเสียงเลือกตั้ง

การจัดการสารยังรวมถึงการวางจังหวะการส่งสาร (Timing) ความต่อเนื่อง (Consistency) และการควบคุมสารตอบโต้จากฝ่ายตรงข้าม (Response Control) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกลยุทธ์สื่อสารเชิงรุก (Proactive Communication) และสามารถสร้างความแตกต่างให้ผู้สมัครเป็นที่จดจำในสายตาประชาชนได้ (Nimmo, D. & Combs, J. E. , 1992) ดังนั้นการจัดการสารจึงไม่ใช่แค่การบอกเล่า แต่เป็นศาสตร์ของการโน้มน้าวที่ต้องใช้ความเข้าใจในทั้งตัวผู้ส่งสารและผู้รับสารอย่างลึกซึ้ง (Baumgartner, J. C. & Newman, B. I., 2023) ในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสง การจัดการสารเชิงกลยุทธ์เป็นหัวใจสำคัญที่ต้องออกแบบให้สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น โดยมีแนวคิดหลักในการออกแบบสารเพื่อการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง 5 ประการที่ควรนำมาใช้ประกอบกันอย่างเป็นระบบ ประการแรก คือ การตอบสนองความต้องการของประชาชน ซึ่งต้องอาศัยการศึกษาปัญหาและความคาดหวังของชุมชนเพื่อออกแบบสารที่ตรงใจ (Newman, B. I., 1999) ประการที่สอง คือ การโน้มน้าวใจให้สนับสนุน โดยใช้ภาษาที่เข้าถึงง่ายและปลุกเร้าอารมณ์ เช่น ความภูมิใจในบ้านเกิดหรือความหวังในอนาคต (McNair, B., 2018) ประการที่สาม คือ การร่วมเดินหน้าสร้างเมือง ซึ่งเน้นการสื่อสารในลักษณะชวนให้ประชาชนมีส่วนร่วม ไม่ใช่แค่รับฟังสารเท่านั้น (Nimmo, D. & Sanders, K. R., 1981) ประการที่สี่ คือ การเสนอประโยชน์ต่อสาธารณะ เช่น นโยบายด้านสุขภาพ การศึกษา และสิ่งแวดล้อม โดยเน้นว่าเป็นผลประโยชน์ร่วม ไม่ใช่เฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง และประการสุดท้ายคือ การนำเสนอที่โดดเด่นแปลกใหม่ เพื่อสร้างการจดจำ เช่น ใช้ภาพลักษณ์ “ผู้นำรุ่นใหม่” หรือการใช้สื่อดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์ (Kotler, P. & Kotler, N., 1999)

การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง กระบวนการจัดการสารที่ดีเป็นหัวใจสำคัญต่อความสำเร็จของผู้สมัคร เนื่องจาก “สาร” ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดนโยบาย อุดมการณ์ และตัวตนของผู้สมัครไปสู่ประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการสารจึงต้องอาศัยกลยุทธ์ที่ชัดเจน ทั้งในด้านการออกแบบเนื้อหา การเลือกช่องทางสื่อ และจังหวะในการส่งสาร (McNair, B., 2018) หากไม่มีการวางแผนจัดการสารอย่างรอบคอบ อาจทำให้สารไม่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย หรือถูกฝ่ายตรงข้ามตีความในเชิงลบได้ ส่วนกลยุทธ์ที่ดีควรประกอบด้วยการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย (Audience Segmentation) การสร้างภาพลักษณ์ (Image Building) และการวางกรอบเนื้อหา (Message Framing) ให้เหมาะสมกับบริบทและความคาดหวังของชุมชน (Newman, B. I., 1999); (Kotler, P. & Kotler, N., 1999) นอกจากนี้ควรมีความสม่ำเสมอ (Message Consistency) และสามารถตอบสนองหรือโต้กลับข้อกล่าวหาทางการเมืองได้อย่างมีชั้นเชิง การจัดการสารที่ดีจึงไม่ใช่แค่การส่งข่าวสาร แต่เป็นกระบวนการสร้างความน่าเชื่อถือ ความจดจำ และความไว้วางใจของประชาชน ซึ่งเป็นพื้นฐานของความสำเร็จในการเลือกตั้ง

ทีมสิงห์หนุ่มเป็นทีมการเมืองระดับท้องถิ่นของเทศบาลเมืองทุ่งสงที่จัดตั้งขึ้นมาเป็นระยะเวลายาวนาน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 มีผู้บริหารที่ลงสมัครรับเลือกตั้งและได้รับชัยชนะมาอย่างต่อเนื่องภายใต้การมีนโยบายการพัฒนาเมืองทุ่งสงที่เด่นชัดและผลการดำเนินงานที่ประชาชนพึงพอใจ โดยเฉพาะการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีของเทศบาลเมืองทุ่งสงที่มีนายทรงชัย วงษ์วัชรดำรง หัวหน้าทีมสิงห์หนุ่ม เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นนายกเทศมนตรีได้รับชัยชนะการเลือกตั้งเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2547 และลงสมัครในสมัยต่อ ๆ มาจนถึงการเลือกตั้งครั้งหลังสุด เมื่อวันอาทิตย์ที่ 11 พฤษภาคม 2568 ซึ่งนายทรงชัย วงศ์วัชรดำรง หัวหน้าทีมสิงห์หนุ่มได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งอีกสมัยหนึ่ง โดยนายทรงชัย วงษ์วัชรดำรง เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์การพัฒนาเมืองผ่านการจัดการสารในการออกแบบนโยบายเชิงรุกและนำเสนอนโยบายการพัฒนาเมืองสู่สาธารณะอย่างมีกลยุทธ์สู่ผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งที่กระจายอยู่ในพื้นที่ของเทศบาลเมืองทุ่งสง จำนวน 22 ชุมชน ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 เขตการเลือกตั้ง โดยผลการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเมื่อวันอาทิตย์ที่ 11 พฤษภาคม 2568 พบว่า นายทรงชัย วงษ์วัชรดำรง ผู้สมัครหมายเลข 1 ได้รับเสียงสนับสนุน 6,318 คะแนน ซึ่งเป็นผู้สมัครมาจากนายกเทศมนตรีเดิมต่อมาคณะกรรมการเลือกตั้งได้ประกาศรับรับรองให้เป็นนายกเทศมนตรี ส่วนนายกฤติ วงศ์พารา ผู้สมัครหมายเลข 2 ได้คะแนน 3,393 คะแนน ซึ่งเป็นผู้สมัครครั้งแรก และนายโชคดี ศรีจันทน์ ผู้สมัครหมายเลข 3 เป็นผู้ท้าชิงสมัครมาหลายครั้งแต่ยังไม่เคยชนะการเลือกตั้ง ได้คะแนน 6,318 คะแนน (ทรงชัย วงษ์วัชรดำรง, 2568) การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาแนวคิดการจัดการสาร กระบวนการจัดการสาร และกลยุทธ์การจัดการสารในการรณรงค์หาเสียงการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสงของทีมสิงห์หนุ่มซึ่งเป็นทีมการเมืองท้องถิ่นที่ประบความสำเร็จมาต่อเนื่องถึง 22 ปี จึงมีความเหมาะสมในการแสวงหาข้อค้นพบเชิงกรณีศึกษาที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการหาสียงเลือกตั้งในโอกาสต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดการจัดการสารในการรณรงค์หาเสียงการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสงของทีมสิงห์หนุ่ม
2. เพื่อศึกษากระบวนการจัดการสารในการรณรงค์หาเสียงการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสงของทีมสิงห์หนุ่ม
3. เพื่อศึกษากลยุทธ์การจัดการสารในการรณรงค์หาเสียงการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสงของทีมสิงห์หนุ่ม

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการสารในการรณรงค์หาเสียงการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสงของทีมสิงห์หนุ่ม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) เพื่อศึกษาตามวัตถุประสงค์ในข้อที่ 1-3 มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้มีเกี่ยวข้องโดยตรงในการรณรงค์หาเสียงการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสงของทีมสิงหนุ่ม เลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจง รวมจำนวน 20 คน ประกอบด้วย 1) ผู้สมัครนายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสง 1 คน 2) ทีมบริหารที่จะดำรงตำแหน่งเป็นรองนายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสง 3 คน 3) ทีมบริหารที่จะดำรง

ตำแหน่งเป็นที่ปรึกษาผู้สมัครนายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสง 2 คน 4) ทีมที่จะตำแหน่งเป็นเลขานุการนายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสง 2 คน 5) ที่ปรึกษาในการวางแผนการจัดการการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง 3 คน 6) หัวคะแนน 6 คน และ 6) นักวิชาการด้านการการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง 3 คน

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Semi-structured Interview Form) ยกร่างเครื่องมือจากการทบทวนวรรณกรรมและออกแบบตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ส่งร่างเครื่องมือให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจคุณภาพเครื่องมืองด้านความตรงของเนื้อหา และนำมาปรับปรุงก่อนนำไปใช้จริง โดยแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างประกอบข้อคำถามหลัก 3 ส่วน ได้แก่ 1) แนวคิดการจัดการสารในการรณรงค์หาเสียงการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสงของทีมสิงห์หนุ่มเป็นอย่างไร 2) กระบวนการจัดการสารในการรณรงค์หาเสียงการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสงขิงทีมสิงห์หนุ่มเป็นอย่างไร และ 3) กลยุทธ์การจัดการสารในการรณรงค์หาเสียงการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสงเป็นอย่างไร

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ด้วยตนเอง โดยก่อนการสัมภาษณ์ได้ดำเนินการขอความยินยอมจากผู้ให้ข้อมูลหลักตามหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์อย่างเคร่งครัด ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประสานงานเพื่อกำหนดวัน เวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลล่วงหน้า การสัมภาษณ์ดำเนินการตามแนวคำถามที่พัฒนาไว้ในเครื่องมือการสัมภาษณ์เชิงลึก พร้อมทั้งบันทึกเสียงและภาพในระหว่างกระบวนการสัมภาษณ์ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) ได้ดำเนินการโดยการจัดจำแนกข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและประเด็นคำถามที่กำหนดไว้ล่วงหน้า จากนั้นผู้วิจัยได้พิจารณาคัดกรองข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องออกไป และดำเนินการตีความสาระสำคัญของข้อมูลในเชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสังเคราะห์สร้างข้อสรุปเชิงพรรณนาความจากการค้นพบที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาแนวคิดการจัดการสารในการรณรงค์หาเสียงการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสงของทีมสิงห์หนุ่ม โดยมีข้อค้นพบดังนี้

1.1 แนวคิดการตอบสนองความต้องการของประชาชน การจัดการสารที่มีประสิทธิภาพในการรณรงค์หาเสียงการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสงของทีมสิงห์หนุ่มเริ่มต้นจากความเข้าใจในความต้องการ ความคาดหวัง และปัญหาของประชาชนในพื้นที่ สารที่ถูกออกแบบต้องสามารถเชื่อมโยงกับชีวิตจริงของประชาชนในเมืองทุ่งสงได้อย่างชัดเจน การกล่าวถึงปัญหาน้ำท่วม การจราจร ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การจัดการศึกษา คุณภาพชีวิติ การค้าขาย การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวท้องถิ่น โดยทีมสิงหนุ่มได้การทำวิจัยเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย หรือจัดเวทีรับฟังความคิดเห็น เป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์ในการรวบรวมข้อมูลสาระสำคัญเพื่อประกอบการจัดทำสาร

1.2 แนวคิดการโน้มน้าวใจให้สนับสนุน การโน้มน้าวใจเป็นหัวใจของการจัดการสาร ผู้สมัครในการรณรงค์หาเสียงการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสงของทีมสิงห์หนุ่มต้องสื่อสารด้วยวิธีที่สามารถเปลี่ยนแปลงความคิด ความรู้สึก หรือพฤติกรรมของผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้เกิดการสนับสนุน มุ่งการสร้างความรู้สึกว่าผู้สมัคร "เข้าใจและใกล้ชิดกับประชาชน" หรือการนำเสนอข้อมูลจากแหล่งที่น่าเชื่อถือ การใช้คำพูดที่กระตุ้นอารมณ์ร่วม "เราจะเดินหน้าสร้างเมืองไปด้วยกัน" หรือ "นี่คือโอกาสครั้งสำคัญของชาวทุ่งสงในการเลือกผู้นำมากำกับทิศทางการพัฒนาเมือง" สามารถเพิ่มพลังในการโน้มน้าวใจ นอกจากนี้ทีมสิงห์หนุ่มได้ใช้ภาพและวิดีโอในการสื่อสารเพื่อให้สารมีผลกระทบทางอารมณ์และจดจำได้ง่ายขึ้นจากการไม่เปลี่ยนผู้นำประชาชนจะได้อะไร ถ้าเปลี่ยนผู้นำประชาชนจะพบกับอะไร โน้มน้าวใจให้เลือกคนมีประสบการณ์และมีผลงาน มากกว่าเลือกคนไม่มีประสบการณ์ หรือ มือใหม่ทางการเมือง

1.3 แนวคิดการร่วมเดินหน้าสร้างเมือง การจัดการสารควรมุ่งเน้นการสร้างพลังร่วมในการพัฒนาเมือง โดยในการรณรงค์หาเสียงการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสงของทีมสิงห์หนุ่ม มุ่งเน้นความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำของทีมสิงห์หนุ่มกับประชาชนมีความใกล้ชิด ผู้สมัครจึงมีแนวคิดเพื่อสื่อสารในลักษณะที่ชวนให้ประชาชนรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของการเปลี่ยนแปลง เช่น การใช้คำว่า "พวกเรา" "ร่วมกัน" หรือ "ด้วยพลังของชุมชน" แทนการใช้ถ้อยคำแบบผู้มีอำนาจสั่งการ ข้อความหาเสียงที่ว่า "เราจะสร้างทุ่งสงที่คนรุ่นใหม่อยากอยู่ คนรุ่นเก่าภูมิใจ" เป็นตัวอย่างของการเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มคนต่างรุ่นและสร้างวิสัยทัศน์ร่วมในเชิงบวก การจัดเวทีประชาคม การเปิดรับข้อเสนอจากประชาชน และการรายงานผลลัพธ์อย่างโปร่งใส เป็นเครื่องมือที่สนับสนุนสารในแนวทางนี้อย่างดี โดยเฉพาะทีมสิงห์หนุ่มยึดแนวคิดรวมพลังมวลชน “ร่วมเดินหน้าสร้างเมือง” ที่มีความหมายในการรณรงค์หาเสียง คือ “ร่วมมือร่วมใจทุกภาคส่วน เดินหน้ามุ่งพัฒนาไปด้วยกัน หน้าที่หลักของพลเมืองยุคใหม่ สร้างความเจริญก้าวหน้าที่ยั่งยืน เมืองทุ่งสงเป็นเมืองสวรรค์บนดิน”

1.4 แนวคิดการเสนอประโยชน์ต่อสาธารณะ ผู้สมัครทีมสิงห์หนุ่มรณรงค์หาเสียงการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสงโดยออกแบบสารที่แสดงให้เห็นว่าตนมีนโยบายหรือแผนงานที่สามารถให้ประโยชน์กับคนส่วนรวม ไม่ใช่เพียงแค่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง การเสนอแนวทางพัฒนาทางเศรษฐกิจ การศึกษา การสาธารณสุข หรือโครงสร้างพื้นฐาน ต้องแสดงออกอย่างชัดเจนว่า "จะเกิดผลดีต่อเมืองทั้งเมือง" ตัวอย่างการจัดการสารในมิติสาธารณะ การขับเคลื่อนสู่เป้าหมาย คือ “ทุ่งสง สวรรค์บนดิน ทำให้เป็นเมืองแห่งความสุขยั่งยืนถ้วนหน้า และเป็นจริงได้ในชีวิตนี้ ความสุขที่สัมผัสได้” โดยผู้สมัครนายกเทศมนตรีทีมสิงห์หนุ่มมีคุณลักษณะทำประโยชน์เพื่อส่วนร่วม ประกอบด้วย 5 เก่ง คือ เก่งคิด เก่งทำ เก่งนำ เก่งประสาน เก่งบันดาลความสุข และ 5 ดี คือ ดีติดดิน ดีฟังเสียงประชาชน ดีกริยามารยาท ดีตั้งใจทำงาน ดีซื่อสัตย์สุจริต พร้อมทำงานภายใต้นโยบายสำคัญ 25 ประการ ในยุคที่การสื่อสารต้องแข่งขันกับข้อมูลจำนวนมาก ผู้สมัครต้องออกแบบสารให้มีความโดดเด่น ไม่จำเจ และสามารถจดจำได้ง่าย การสร้างแบรนด์ทางการเมือง จึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ เช่น การใช้สโลแกนที่จำได้ง่าย ภาพลักษณ์ที่เป็นเอกลักษณ์ หรือการนำเสนอด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ และตอกย้ำด้วยสโลแกนการหาเสียง คือ “ร่วม เดิน หน้า สร้าง เมือง”

2. ผลการศึกษากระบวนการจัดการสารในการรณรงค์หาเสียงการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสงของทีมสิงห์หนุ่ม โดยมีข้อค้นพบดังนี้

2.1 การวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย ทีมสิงห์หนุ่มได้กำหนด ใคร คือ ผู้ฟังหรือผู้รับสารของทีมสิงห์หนุ่ม การวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญของกระบวนการจัดการสาร เพราะการรู้จัก “ใครคือผู้รับสาร” จะช่วยกำหนดว่า “จะสื่อสารอย่างไร” ให้มีประสิทธิภาพ ในเมืองทุ่งสงนั้นกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย ได้แก่ ประชาชนทั่วไปเป็นกลุ่มผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ต้องการนโยบายที่ตอบโจทย์ชีวิตประจำวัน กลุ่มวัยรุ่นและคนรุ่นใหม่เป็นกลุ่มที่ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์อย่างต่อเนื่อง ต้องการการมีส่วนร่วม การโปร่งใส และความทันสมัยของนโยบาย กลุ่มผู้นำชุมชน ซึ่งเป็นแกนนำองค์กรชุมชนที่มีอิทธิพลต่อความคิดของคนในพื้นที่ กลุ่มผู้ประกอบการท้องถิ่นเป็นกลุ่มที่ต้องการนโยบายสนับสนุนเศรษฐกิจ การท่องเที่ยว และโครงสร้างพื้นฐาน การวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายทีมสิงห์หนุ่มได้นำหลักวิชาการ เรื่อง “การแบ่งส่วนตลาดจากผู้มีสิทธิ์เลือกตั้ง การกำหนดกลุ่มเป้าหมายในการลงคะแนน และการวางตำแหน่งผู้สมัคร” จากการตลาดมาใช้ได้ในการกำหนดกลยุทธ์สาร ผู้สมัครควรวิเคราะห์ประชากร จิตวิทยา และพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายในแต่ละเขต แต่ละชุมชน เพื่อเข้าใจความต้องการ ความกลัว ความหวัง และแรงจูงใจของผู้มีสิทธิ์เลือกตั้ง

2.2 การกำหนดประเด็นสาร ทีมสิงห์หนุ่มได้กำหนดประเด็นสารที่จะบอกกับผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งเพื่อสร้างเชื่อถือไว้วางใจ โดย “เนื้อหาสาร” หลัก ๆ ที่ใช้ในการรณรงค์เลือกตั้งของทีมประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ 1) นโยบายที่ตอบโจทย์พื้นที่จากนโยบาย 25 ข้อ ชูนโยบายหลักด้านการศึกษา การแก้ปัญหาน้ำท่วม การส่งเสริมตลาดชุมชน การพัฒนาเมืองให้น่าอยู่ ลดโลกร้อน ส่งเสริมการรักษาวัฒนธรรมประเพณีที่ดี และสร้างเศรษฐกิจที่ดี 2) บุคลิกภาพของผู้สมัครที่เน้นความเป็นผู้นำ ความซื่อสัตย์ ความสามารถ และความใกล้ชิดกับประชาชน 3) ความแตกต่างจากคู่แข่ง การวางตำแหน่งของตนเองให้โดดเด่น เป็นคนทันสมัย เป็นนักบริหารมืออาชีพ มีประสบการณ์ยาวนาน มีเครือข่ายมาก เป็นผู้นำที่โดดเด่นในการสร้างผลงาน ซึ่งมีผลงานประกันคุณภาพมากกว่า 60 รางวัล การกำหนดประเด็นสารได้นำแนวคิดการจัดกรอบสารในการเลือกมุมในการนำเสนอสาร เน้นปัญหาหรือเน้นทางออก มีผลอย่างยิ่งต่อการรับรู้ของประชาชน ดังนั้นทีมรณรงค์ต้องเลือกรูปแบบการนำเสนอที่เหมาะสม ประกอบด้วย 3 กรอบหลัก ๆ ได้แก่ 1) กรอบแห่งความหวัง ประเด็นสาร คือ “เปลี่ยนทุ่งสงให้ทันสมัย น่าอยู่ และปลอดภัย” 2) กรอบแห่งความกลัวประเด็นสาร คือ “หากไม่มีการเปลี่ยนแปลง ทุ่งสงจะย่ำอยู่กับที่” 3) กรอบแห่งการมีส่วนร่วม ประเด็นสาร คือ “พลังของประชาชน คือ พลังของเมือง” ประเด็นสารที่สั้น กระชับ ตรงใจ และสามารถนำไปใช้ซ้ำได้ในการสื่อสารหลากหลายช่องทาง

2.3 การเลือกช่องทางการสื่อสาร ทีมสิงห์หนุ่มได้กำหนดจะใช้สื่ออะไรจึงเข้าถึงได้จริง ในยุคปัจจุบัน การรณรงค์ไม่อาจพึ่งพิงป้ายหาเสียงหรือการปราศรัยเพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยการวางกลยุทธ์สื่อผสมเพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายทุกระดับ โดยช่องทางที่นิยมใช้ในเมืองทุ่งสงมีทั้งรูปแบบดั้งเดิมและสื่อใหม่ ได้แก่ 1) สื่อดั้งเดิม ประกอบด้วยป้ายหาเสียงยังคงมีบทบาทสำคัญในการสร้างการจดจำและแสดงตัวตนของผู้สมัคร รถแห่เป็นสื่อเสียงที่เข้าถึงประชาชนในชุมชน กิจกรรมลงพื้นที่ด้วยการเดินพบประชาชน การจัดเวทีปราศรัยที่เน้นการเปิดตัวผู้สมัครและโชว์วิสัยทัศน์การพัฒนาเมือง การโน้มน้าวจูงใจให้เลือก รวมทั้งการแก้ข้อโจมตีจากฝ่ายตรงกันข้าม 2) สื่อสังคมออนไลน์ ประกอบด้วย Facebook/TikTok/YouTube กำหนดเป็นช่องทางสำคัญในการเข้าถึงคนรุ่นใหม่ โดยเฉพาะการผลิตวิดีโอสั้น การไลฟ์สด และการตอบโต้แบบทันที กลุ่มไลน์ชุมชนเป็นเครื่องมือสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในกลุ่มแม่บ้าน ผู้สูงอายุ และกลุ่มอาชีพ เพจของผู้สมัคร เป็นช่องทางรวบรวมข้อมูล

นโยบาย ประวัติ ผลงาน และคลิปกิจกรรมอย่างเป็นทางการ การเลือกช่องทางการสื่อสารได้นำหลักการใช้ประโยชน์จากสื่อ คือ ผู้บริโภคสื่อเลือกเสพสื่อที่ตอบสนองความต้องการเฉพาะตน

2.4 การควบคุมและประเมินผลการจัดการสาร ทีมสิงห์หนุ่มได้กำหนดให้มีการวัดประสิทธิภาพของสาร การจัดการสารไม่สิ้นสุดที่การเผยแพร่สารเท่านั้น แต่ต้องมีระบบการติดตามและประเมินผล เพื่อปรับกลยุทธ์ได้ทันสถานการณ์ เครื่องมือที่สามารถใช้ได้ การสำรวจความคิดเห็นระหว่างรณรงค์ เพื่อดูแนวโน้มความนิยมและจุดอ่อนของสาร การติดตามเพจบนสื่อสังคมออนไลน์ การวิเคราะห์ข้อคอมเมนต์จากการกดแชร์ จากการกดไลก์ การสังเกตภาคสนาม เช่น จำนวนคนเข้าร่วมกิจกรรม การปราศรัยย่อย ความสนใจในชุมชน นอกจากนี้ยังต้องมีการวางแผนรับมือกับ สารเชิงลบ ข่าวลือ หรือ การโจมตีจากฝ่ายตรงข้าม โดยใช้แนวทางการสื่อสารเชิงตอบโต้ที่เน้นการตอบกลับอย่างสุภาพและมีหลักฐานเชิงเหตุผล การชี้แจงผ่านสื่อกลางที่ประชาชนเชื่อถือ การเปิดเวทีให้ประชาชนถาม-ตอบโดยตรง

3. ผลการศึกษากลยุทธ์การจัดการสารในการรณรงค์หาเสียงการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสงของทีมสิงห์หนุ่ม โดยมีข้อค้นพบดังนี้

3.1 การสร้างภาพจำ เป็นกลยุทธ์การจัดการสารในการรณรงค์หาเสียงการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสงของทีมสิงห์หนุ่มโดยการสร้างภาพจำหรือแบรนด์ของผู้สมัครเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความแตกต่างและความน่าเชื่อถือ ผู้สมัครควรมีการกำหนดอัตลักษณ์ที่ชัดเจน เช่น การใช้สีเขียว โลโก้ หรือสโลแกนที่สะท้อนถึงวิสัยทัศน์และค่านิยมของตนเอง การสร้างแบรนด์ที่มีความสอดคล้องและต่อเนื่องในทุกช่องทางการสื่อสารจะช่วยให้ประชาชนจดจำและเชื่อมโยงกับผู้สมัครได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้การใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างมีประสิทธิภาพ จะช่วยขยายการเข้าถึงและเสริมสร้างภาพลักษณ์ของผู้สมัครในกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง โดยเน้นการจดจำทีมสิงห์หนุ่ม นำทีมโดย “นายทรงชัย วงษ์วัชรดำรง หรือ โกชัย” มีสโลแกนทีมสิงห์หนุ่ม คือ “การศึกษานำการพัฒนา ปวงประชามีส่วนร่วม” มีจุดขายของทีม คือ “ทำได้ทันที มีวิสัยทัศน์ ชัดในผลงาน สานต่อการพัฒนา” และมีสโลแกนการหาเสียงครั้งนี้ คือ “ร่วม เดิน หน้า สร้าง เมือง”

3.2 การใช้บุคคลต้นแบบ เป็นกลยุทธ์การจัดการสารในการรณรงค์หาเสียงการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสงของทีมสิงห์หนุ่ม โดยชูการได้รับการสนับสนุนจากบุคคลที่มีชื่อเสียงหรือมีอิทธิพลในชุมชนสามารถเพิ่มความน่าเชื่อถือและความนิยมให้กับผู้สมัครได้ การเลือกบุคคลต้นแบบที่มีค่านิยมและภาพลักษณ์ที่สอดคล้องกับผู้สมัครจะช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่น การใช้บุคคลต้นแบบสามารถทำได้ผ่านการปรากฏตัวร่วมในกิจกรรม การให้สัมภาษณ์ หรือการแสดงการสนับสนุนผ่านสื่อสังคมออนไลน์

3.3 การเล่าเรื่อง เป็นกลยุทธ์การจัดการสารในการรณรงค์หาเสียงการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสงของทีมสิงห์หนุ่มโดยมุ่งเน้นการเล่าเรื่องเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจระหว่างผู้สมัครกับประชาชน การนำเสนอเรื่องราวส่วนตัว ประสบการณ์การทำงาน วิสัยทัศน์การพัฒนาเมืองที่เป็นรูปธรรม ผลงานที่หลากหลายได้รับการยกย่องในระดับชาติและนานาชาติ หรือแรงบันดาลใจที่เกี่ยวข้องกับการทำงานเพื่อชุมชนจะช่วยสร้างความเชื่อมโยงและความไว้วางใจ การเล่าเรื่องควรมีความจริงใจสะท้อนถึงค่านิยมและวิสัยทัศน์ของผู้สมัครที่ติดดิน และสามารถสื่อสารผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น วิดีโอคลิป บทความ หรือการพูดในที่สาธารณะผ่านเวทีต่าง ๆ

3.4 การเน้นผลประโยชน์ส่วนรวม เป็นกลยุทธ์การจัดการสารในการรณรงค์หาเสียงการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสงของทีมสิงห์หนุ่มที่มุ่งเน้นสื่อสารผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นการแสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นของผู้สมัครในการทำงานเพื่อประโยชน์ของชุมชนโดยรวม ผู้สมัครควรนำเสนอนโยบายและโครงการที่ตอบสนองต่อความต้องการและปัญหาของประชาชนในพื้นที่ มุ่งการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่น การจัดการสิ่งแวดล้อม การแก้ปัญหาน้ำท่วม โดยมุ่งเน้นการสื่อสารถึงผลประโยชน์ส่วนรวมที่ได้รับให้มีความชัดเจน เป็นรูปธรรม และสามารถวัดผลได้ จากข้อมูลและสถิติที่น่าเชื่อถือ และประสบการณ์กว่า 22 ปีที่เป็นผู้นำที่พัฒนาเมืองให้เจริญก้าวหน้าประชาชนได้ประโยชน์อย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผล

1. อภิปรายผลการวิจัยจากการศึกษาแนวคิดการจัดการสารในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสงของทีมสิงห์หนุ่ม จากแนวคิดหลักที่ทีมสิงห์หนุ่มนำมาใช้ ได้แก่ การตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน การโน้มน้าวใจ การสร้างพลังร่วม และการเสนอประโยชน์ต่อส่วนรวม ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญของการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ (Graber, D. A. & Dunaway, J., 2021); (Grunig, J. E. & Hunt, T., 1984) ด้วยการสื่อสารแบบสองทางเพื่อสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับประชาชน แนวคิดแรก การตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน เน้นที่การออกแบบเนื้อหา (Message Design) จากการรับฟังเสียงประชาชน วิธีนี้สะท้อนหลักการของ “การสื่อสารเชิงประชาชนเป็นศูนย์กลาง” (Audience-Centered Communication) (Bukari, A. et al., 2025); (McQuail, D., 2010) ได้กล่าวถึงว่าเป็นการสร้างสารที่มีความเกี่ยวข้องกับชีวิตของกลุ่มเป้าหมายโดยตรง แนวคิดที่สอง การโน้มน้าวใจให้สนับสนุน แสดงถึงการใช้วาทกรรมที่กระตุ้นอารมณ์และความหวัง เช่น “เราจะไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง” เป็นไปตามแนวคิดของ Aristotle ในเรื่อง Rhetoric ที่การโน้มน้าวต้องมีทั้ง Ethos (ความน่าเชื่อถือ) Pathos (อารมณ์) และ Logos (เหตุผล) (Kennedy, G. A., 2007) การใช้ภาพ วิดีโอ และการเปรียบเทียบระหว่างผู้นำที่มีประสบการณ์กับผู้สมัครมือใหม่ ยังเป็นการวางกรอบทางเลือก (Framing) ที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง (Graber, D. A. & Dunaway, J., 2021); (Tversky, A. & Kahneman, D., 1981) แนวคิดที่สาม การร่วมเดินหน้าสร้างเมือง เน้นการใช้สารที่กระตุ้นความรู้สึกร่วม ซึ่งไม่ใช่เพียงการสื่อสารที่เปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในวิสัยทัศน์ของเมือง สอดคล้องกับการสื่อสารประชาธิปไตยควรเปิดให้เกิดการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และแนวคิดสุดท้าย การเสนอประโยชน์ต่อสาธารณะ เป็นการยืนยันบทบาทของผู้นำท้องถิ่นในฐานะ “ผู้สร้างคุณค่าร่วม” (Shared Value) (Habermas, J., 1984) โดยทีมสิงห์หนุ่มนำเสนอคุณลักษณะของผู้สมัครในรูปแบบ 5 เก่ง 5 ดี ซึ่งสร้างภาพจำที่ชัดเจนและง่ายต่อการจดจำซึ่งยังสะท้อนถึงความเข้าใจในพฤติกรรมผู้รับสารรุ่นใหม่ตามทฤษฎีการใช้และพึงพอใจ (Uses and Gratifications Theory) ที่เชื่อว่าผู้บริโภคสื่อเลือกเสพเนื้อหาที่ตอบสนองอารมณ์ ความรู้ และความสัมพันธ์ทางสังคมของตนเอง โดยการจัดการสารของทีมสิงห์หนุ่มไม่ได้มุ่งเพียง “พูดเพื่อให้ได้คะแนนเสียง” แต่เป็นกระบวนการที่รอบด้านและตั้งอยู่บนฐานคิดของการเข้าใจมนุษย์ ความหวัง และเป้าหมายร่วมของชุมชนท้องถิ่น การสื่อสารเช่นนี้จึงเป็นทั้งเครื่องมือและหัวใจของประชาธิปไตย (Kotler, P. et al., 2023); (Blumler, J. G. & Katz, E., 1974)

2. อภิปรายผลการวิจัยเพื่อศึกษากระบวนการจัดการสารในการรณรงค์หาเสียงการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสงของทีมสิงห์หนุ่ม กระบวนการจัดการสารในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งมีลักษณะเป็นกระบวนการที่เป็นระบบ สอดคล้องกับแนวคิดของการสื่อสารทางการเมืองเชิงกลยุทธ์ ซึ่งเน้นการวางแผนการเลือกสาร และช่องทางสื่อสารอย่างเหมาะสม เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Holtzhausen, D. & Zerfass, A., 2015) การดำเนินการได้บูรณาการความรู้ด้านการตลาด การสื่อสาร และการวิเคราะห์สังคมอย่างลึกซึ้งผ่าน 4 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ การวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย การกำหนดประเด็นสาร การเลือกช่องทางการสื่อสาร และการควบคุมและประเมินผล ประการแรก การวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย ถือเป็นรากฐานของการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ทีมสิงห์หนุ่มได้นำแนวคิดการตลาดที่เน้นกลุ่มจำแนกกลุ่ม กำหนดเป้าหมาย และการวางตำแหน่งการตลาด (Kotler, P. & Keller, K. L., 2016) การแยกกลุ่มเป้าหมายตามลักษณะประชากร เช่น คนรุ่นใหม่ แม่บ้าน ผู้นำชุมชน หรือผู้ประกอบการท้องถิ่น ช่วยให้ทีมสามารถออกแบบสารเฉพาะสำหรับแต่ละกลุ่ม สอดคล้องกับแนวคิดที่ระบุว่าการเข้าใจบริบทของผู้รับสารจะเพิ่มประสิทธิผลของการสื่อสารโดยตรง ประการที่สอง การกำหนดประเด็นสาร เป็นกลไกสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นและภาพลักษณ์ของผู้สมัคร (Kotler, P. et al., 2023); (McQuail, D., 2010) ได้เลือกใช้ประเด็นที่ตอบโจทย์พื้นที่ เช่น นโยบายเรื่องการศึกษา การแก้ปัญหาน้ำท่วม และการพัฒนาเศรษฐกิจควบคู่กับบุคลิกภาพของผู้สมัคร ซึ่งแสดงถึงความเป็นผู้นำที่เข้าถึงประชาชน การใช้เทคนิคการจัดกรอบ (Framing) ซึ่งกล่าวถึงการเลือกมุมมองนำเสนอ เช่น กรอบแห่งความหวัง ความกลัว หรือการมีส่วนร่วม จะมีอิทธิพลต่อการรับรู้และการตัดสินใจของผู้รับสาร (Bukari, A. et al., 2025); (Tversky, A. & Kahneman, D., 1981) นอกจากนี้ การใช้สโลแกนหรือประโยคที่สั้น กระชับ ยังช่วยสร้าง "ภาพจำ" (Image Recall) ที่ทรงพลัง ประการที่สาม การเลือกช่องทางการสื่อสาร ได้สะท้อนให้เห็นถึงความเข้าใจในพฤติกรรมผู้บริโภคสื่อยุคดิจิทัล โดยทีมสิงห์หนุ่มได้วางกลยุทธ์สื่อผสม (Media Mix Strategy) ผสมผสานสื่อดั้งเดิม เช่น ป้ายหาเสียง รถแห่ และเวทีปราศรัย เข้ากับสื่อใหม่ เช่น Facebook, TikTok, YouTube และกลุ่มไลน์ชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการใช้และพึงพอใจ (Uses and Gratifications Theory) ที่ระบุว่า ผู้รับสารจะเลือกสื่อที่ตอบสนองความต้องการและรูปแบบการใช้ชีวิตของตน (Bukari, A. et al., 2025); (Blumler, J. G. & Katz, E., 1974) การวางเวลาสื่อสารให้ตรงกับจังหวะชีวิตของกลุ่มเป้าหมาย เช่น พ่อค้าแม่ค้าในตอนเช้า คนทำงานในตอนเย็น ยิ่งช่วยเพิ่มการเข้าถึงอย่างมีประสิทธิภาพ และประการสุดท้าย การควบคุมและประเมินผลการจัดการสารด้วยการสำรวจความเห็นระหว่างรณรงค์ การวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์บนสื่อสังคมออนไลน์ และการสังเกตการณ์ภาคสนามมาใช้ในการปรับแผนสารได้ทันท่วงที ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดในการสื่อสารแบบสองทางและสะท้อนความคิดเห็นได้อย่างตรงไปตรงมา (Graber, D. A. & Dunaway, J., 2021)

3. อภิปรายผลการวิจัยกลยุทธ์การจัดการสารในการรณรงค์หาเสียงการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสงของทีมสิงห์หนุ่ม จากผลการศึกษาพบว่า กลยุทธ์การจัดการสารในการรณรงค์หาเสียงของทีมสิงห์หนุ่มสะท้อนให้เห็นถึงความเข้าใจในบริบทของการเมืองท้องถิ่นซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะในระดับเทศบาลที่มีความใกล้ชิดกับประชาชน การจัดการสารในการหาเสียงจึงไม่ใช่เพียงการนำเสนอข้อมูลหรือโฆษณาทางการเมือง แต่คือกระบวนการสื่อสารที่มีกลยุทธ์และมีเป้าหมายในการสร้างความสัมพันธ์ ความไว้วางใจและการสนับสนุนจากประชาชนอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของการสื่อสารทางการเมืองเชิงกลยุทธ์

(Holtzhausen, D. & Zerfass, A., 2015) หนึ่งในกลยุทธ์สำคัญที่ทีมสิงห์หนุ่มใช้คือ การสร้างภาพจำ หรือ political branding ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของการตลาดทางการเมืองในยุคปัจจุบัน (Scammell, M., 2015) การกำหนดอัตลักษณ์ที่ชัดเจน เช่น สีประจำทีม โลโก้ สโลแกน และวิสัยทัศน์ เป็นเครื่องมือในการสื่อสารคุณค่าและตัวตนของผู้สมัครสู่ประชาชน เช่น สโลแกน “ร่วม เดิน หน้า สร้าง เมือง” และ “การศึกษานำการพัฒนา ปวงประชามีส่วนร่วม” ทำหน้าที่เป็นทั้งคำมั่นสัญญาและเครื่องหมายการค้าทางการเมือง ซึ่งช่วยให้เกิดการจดจำและความผูกพันทางอารมณ์ ส่วนการใช้บุคคลต้นแบบ ก็เป็นอีกหนึ่งกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างความเชื่อถือและความนิยมของผู้สมัคร โดยเฉพาะในสังคมไทยที่ยังให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์แบบเครือญาติและกลุ่มอิทธิพลในชุมชน (Jermsittiparsert, K., 2018) การเลือกบุคคลที่ได้รับการยอมรับในท้องถิ่นมาเป็นผู้สนับสนุนเพื่อช่วยขยายฐานผู้สนับสนุนและสร้างความน่าเชื่อถือในวงกว้าง กลยุทธ์นี้ต้องดำเนินด้วยความระมัดระวังเพื่อหลีกเลี่ยงการโยงเข้าสู่ความขัดแย้งหรือความแตกแยกภายในพื้นที่ ส่วนการเล่าเรื่องซึ่งเป็นวิธีที่สามารถเชื่อมโยงอารมณ์และเหตุผลของผู้ฟังได้อย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะเรื่องราวส่วนตัวของผู้สมัคร ประสบการณ์ชีวิต ความตั้งใจในการพัฒนาเมืองทุ่งสง และการเล่าถึงอุปสรรคที่ผ่านมา ล้วนช่วยให้ประชาชนเข้าใจและเห็นความจริงใจของผู้สมัครได้ชัดเจนยิ่งขึ้น จากการสื่อสารแบบ “Storytelling for Identity” ซึ่งชี้ให้เห็นว่า การเมืองไม่ใช่เพียงข้อมูลแต่คือเรื่องเล่าที่สื่อถึงคุณค่า (Gabriel, Y., 2000) และกลยุทธ์สุดท้ายที่มีบทบาทสำคัญคือการเน้นผลประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งถือเป็นแก่นกลางของการสื่อสารทางการเมืองที่ดี (Graber, D. A. & Dunaway, J., 2021) ผู้สมัครต้องไม่เพียงแต่เน้นผลประโยชน์ของกลุ่มเฉพาะ แต่ต้องแสดงให้เห็นถึงวิสัยทัศน์ในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนทุกกลุ่ม (Kotler, P. et al., 2021) การอ้างอิงข้อมูลที่เป็นรูปธรรม การใช้สถิติ และผลงานในอดีตที่ได้รับการยอมรับในระดับประเทศ ล้วนส่งเสริมความน่าเชื่อถือของผู้สมัคร เช่น ประสบการณ์กว่า 22 ปีของ “โกชัย” ในการพัฒนาเมืองทุ่งสงอย่างมีส่วนร่วม เป็นจุดแข็งที่สร้างความเชื่อมั่นในสายตาของประชาชน

องค์ความรู้ใหม่

การจัดการสารในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสงของทีมสิงห์หนุ่ม เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับประชาชนและเสริมสร้างความเชื่อมั่นในตัวผู้สมัครเพื่อประชาชนตัดสินใจสนับสนุนลงคะแนนเสียง โดยมีข้อค้นพบเป็นองค์ความรู้ใหม่ ประกอบด้วย 3 ประการ คือ 1) แนวความคิดการจัดการสารการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ประกอบด้วย 1.1) การตอบสนองความต้องการของประชาชน 1.2) การโน้มน้าวใจให้สนับสนุน 1.3) การร่วมเดินหน้าสร้างเมือง และ 1.4) การเสนอประโยชน์ต่อสาธารณะ 2) กระบวนการจัดการสารในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ประกอบด้วย 2.1) การวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย 2.2) การกำหนดประเด็นสาร 2.3) การเลือกช่องทางการสื่อสาร และ 2.4) การควบคุมและประเมินผลการจัดการสาร และ 3) กลยุทธ์การจัดการสารในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ประกอบด้วย 3.1) การสร้างภาพจำ 3.2) การใช้บุคคลต้นแบบ 3.3) การเล่าเรื่อง และ 3.4) การเน้นผลประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการสารที่มีฐานความรู้ด้านแนวคิดการจัดการสาร กระบวนการจัดการสาร และกลยุทธ์การจัดการสารในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งท้องถิ่นต่อไป

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยสรุปได้ 1) แนวคิดหลักของการจัดการสาร 4 ประการหลัก คือ การตอบสนองความต้องการของประชาชน การโน้มน้าวใจให้สนับสนุน การร่วมสร้างเมือง และการเสนอผลประโยชน์ต่อสาธารณะ โดยสารต้องแสดงถึงวิสัยทัศน์ ความสามารถ และจริยธรรมของผู้สมัคร โดยนำเสนอผ่านข้อความที่ทรงพลัง เช่น “เราจะทำให้ทุ่งสงเป็นเมืองที่น้ำไม่ท่วม คุณภาพชีวิตที่ดี” และ ชาวเมืองทุ่งสงจะ “ร่วม เดิน หน้า สร้าง เมือง” ซึ่งผู้สมัครรับเลือกตั้งนายกเทศมนตรีสามารถนำแนวคิดนี้ไปกำหนดเป็นแนวทางการจัดการสารในการเลือกตั้งเพื่อกำหนดจุดเน้นที่มีแนวคิดเป็นตัวกำกับแผนการรณรงค์ได้ 2) กระบวนการจัดการสารประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) วิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายอย่างละเอียด 2) กำหนดประเด็นสารที่ชัดเจน สั้น กระชับ 3) เลือกช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย เช่น Facebook, TikTok, เวทีปราศรัย และ 4) ควบคุมและประเมินผล โดยใช้แบบสำรวจ การสังเกตภาคสนาม และการวิเคราะห์สื่อออนไลน์ เพื่อปรับสารให้ตรงกับสภาพแวดล้อมทางการเมืองที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว การที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งเดินตามแนวทางนี้จะสามารถจัดการการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิผล และ 3) กลยุทธ์การจัดการสาร ทีมสิงห์หนุ่มใช้กลยุทธ์ที่หลากหลาย ได้แก่ การสร้างภาพจำด้วยสโลแกนและแบรนด์ผู้สมัคร การใช้บุคคลต้นแบบเพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือ การเล่าเรื่องที่เชื่อมโยงกับชีวิตประชาชน และการเน้นผลประโยชน์ส่วนรวม ชูวิสัยทัศน์ นโยบาย 25 ข้อ ผลงาน และความเชื่อมั่นจากประสบการณ์การทำงานที่ยาวนานกว่า 22 ปี เพื่อเสริมสร้างความไว้วางใจและแรงสนับสนุนจากประชาชน เป็นการต้องย้ำการจัดการสารต้องอาศัยการกำหนดวิธีการที่แยบยลเพื่อเอาชนะการเลือกตั้ง ซึ่งกลยุทธ์ดังกล่าวสามารถนำพาให้การรณรงค์ไปกสู่เป้าหมายความสำเร็จได้ และข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายให้ทีมการเมืองในการเลือกตั้งท้องถิ่น หรือ สถานบันการศึกษาดำเนินการพัฒนาหลักสูตรการพัฒนาผู้นำทางการเมืองที่จะเข้าสู่การเลือกตั้งให้มีศักยภาพการออกแบบสาร ส่วนข้อเสนอแนะในการประยุกต์ใช้ทีมการเมืองนำข้อคนพบไปปรับใช้ในการออกแบบสารของทีมการเมืองของตนเองต่อไป สำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาท้องถิ่นอื่นที่หลากหลายพื้นที่ซึ่งผู้ลงคะแนนเสียงที่เป็นผู้รับสารมีความต่างวัฒนธรรมในแต่ละภูมิภาค และปรับแบบการวิจัยจากเชิงคุณภาพเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ หรือ เป็นแบบผสมวิธี เพื่อศึกษาข้อค้นพบในแง่มุมที่แตกต่างกันออกไป ด้านการจัดการสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ผ่านกิจกรรมในชุมชน หรือ การจัดการสารจากข้อโจมตีทางการเมือง

เอกสารอ้างอิง

ทรงชัย วงษ์วัชรดำรง. (1 มิ.ย. 2568). การพัฒนานักสื่อสารชุมชนเพื่อการสื่อสารองค์กร. (วิทยาธร ท่อแก้ว, ผู้สัมภาษณ์)

Baumgartner, J. C. & Newman, B. I. (2023). Political Marketing and the Election of 2020. Oxfordshire: Routledge.

Blumler, J. G. & Katz, E. (1974). The uses of mass communications: Current perspectives on gratifications research. Washington: Sage Publications.

Bukari, A. et al. (2025). An Exploration of the Long-Term Impact of Political Marketing Campaigns on Voter Loyalty to Female Politicians in Ghana. Oxfordshire: Taylor & Francis Online.

Gabriel, Y. (2000). Storytelling in organizations: Facts, fictions, and fantasies. Oxford: OxfordUniversity Press.

Graber, D. A. & Dunaway, J. (2021). Mass media and American politics. (11th ed.). Washington: CQ Press.

Grunig, J. E. & Hunt, T. (1984). Managing public relations. New York: Holt Rinehart andWinston.

Habermas, J. (1984). The theory of communicative action: Reason and the rationalization of society (Vol. 1). Massachusetts: Beacon Press.

Holtzhausen, D. & Zerfass, A. (2015). Strategic communication: Opportunities and challenges of the research area. In D. Holtzhausen & A. Zerfass (Eds.), The Routledge handbookof strategic communication (pp. 3–17). Oxfordshire: Routledge.

Jermsittiparsert, K. (2018). Political culture in Thai society: Continuity and change. AsianPolitical Science Review, 2(2), 1-14.

Kennedy, G. A. (2007). Aristotle on rhetoric: A theory of civic discourse. (2nd ed.). Oxford: Oxford University Press.

Kotler, P. & Keller, K. L. (2016). Marketing management. (15th ed.). London: Pearson Education.

Kotler, P. & Kotler, N. (1999). Political marketing: Generating effective candidates, campaigns,and causes. In B. I. Newman (Ed.), Handbook of political marketing (pp. 3–18). Washington: Sage Publications.

Kotler, P. et al. (2021). Marketing 5.0: Technology for Humanity. New Jersey: Wiley.

_____. (2023). Regeneration: The Future of Community in a Permacrisis World. Texas: Idea Bite Press.

McNair, B. (2018). An introduction to political communication. (6th ed.). Oxfordshire: Routledge.

McQuail, D. (2010). McQuail's mass communication theory. (6th ed.). Washington: Sage Publications.

Newman, B. I. (1999). The mass marketing of politics: Democracy in an age of manufactured images. Washington: Sage Publications.

Nimmo, D. & Combs, J. E. . (1992). Mediated political realities. (2nd ed.). London: Longman.

Nimmo, D. & Sanders, K. R. (1981). Handbook of political communication. Washington: Sage Publications.

Scammell, M. (2015). Political brands. In D. Jackson, E. Thorsen, & D. Lilleker (Eds.), Politicalcommunication in the UK (pp. 213-226). London: Palgrave Macmillan.

Tversky, A. & Kahneman, D. (1981). The framing of decisions and the psychology of choice. Science, 211(4481), 453-458.

บทความวิจัย

การประเมินโครงการส่งเสริมศักยภาพทางด้านภาษาต่างประเทศ (ภาษาจีนและภาษาอังกฤษ) ปีการศึกษา 2567 โดยใช้รูปแบบการประเมินแบบ CIPPIEST Model โรงเรียนอนุบาลเทศบาลนาสาร*

EVALUATION OF A FOREIGN LANGUAGE PROFICIENCY PROMOTION PROJECT (CHINESE AND ENGLISH) FOR THE ACADEMIC YEAR 2024 USING THE CIPPIEST Model: A CASE STUDY OF NASAN MUNICIPAL KINDERGARTEN SCHOOL

ศิรินันท์ สถาพร

Sirinan Sathaporn

โรงเรียนอนุบาลเทศบาลนาสาร เทศบาลตำบลนาสาร นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Nasan Municipal Kindergarten School, Nasan Municipality, Nakhon Si Thammarat, Thailand

Corresponding author E-mail: sirinan.por@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินผลการดำเนินโครงการส่งเสริมศักยภาพทางด้านภาษาต่างประเทศ (ภาษาจีนและภาษาอังกฤษ) ของโรงเรียนอนุบาลเทศบาลนาสาร และ 2) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมศักยภาพทางด้านภาษาต่างประเทศของนักเรียนปฐมวัย โดยใช้กรอบการประเมินแบบ CIPPIEST Model โดยเน้นให้ครอบคลุมมิติต่าง ๆ ของโครงการอย่างรอบด้าน ทั้งเชิงบริหารจัดการ และผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นจริงกับผู้เรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง การวิจัยนี้จัดอยู่ในประเภทวิจัยเชิงประเมิน (Evaluation Research) ใช้กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 114 คน ประกอบด้วย ครูผู้สอน 8 คน ผู้ปกครอง 97 คน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 9 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ และตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่นมากกว่า 0.80 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินโครงการมีความเหมาะสมในระดับ “มาก” ทั้งในภาพรวมและในทุกด้าน โดยเฉพาะบริบทของโครงการที่สอดคล้องกับนโยบายและความต้องการของชุมชน รวมถึงศักยภาพในการถ่ายโยงความรู้และการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องในระยะยาว ขณะที่ด้านผลกระทบยังสามารถพัฒนาเพิ่มเติมได้ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน โครงการส่งผลให้นักเรียนมีพัฒนาการทางภาษาเพิ่มขึ้น แสดงออกอย่างมั่นใจ มีแรงจูงใจในการเรียนรู้ และมีทัศนคติเชิงบวกต่อภาษาต่างประเทศ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ได้แก่ ควรดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่องในระยะยาว บูรณาการกับแผนพัฒนาโรงเรียน จัดทำแนวทาง

* Received 6 July 2025; Revised 29 July 2025; Accepted 30 July 2025

หรือคู่มือเพื่อขยายผลไปยังโรงเรียนปฐมวัยอื่น และสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานท้องถิ่น เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของเด็กปฐมวัยในระยะยาวอย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การประเมินโครงการ, ภาษาต่างประเทศ, CIPPIEST Model, การศึกษาปฐมวัย, การมีส่วนร่วม

Abstract

This research aimed to: 1) evaluate the implementation of the project promoting foreign language proficiency (Chinese and English) at Nasan Municipal Kindergarten School, and 2) explore approaches for enhancing foreign language skills among early childhood learners. The study adopted the CIPPIEST Model as the evaluation framework, emphasizing comprehensive coverage of various dimensions of the project—both in terms of management and the actual learning outcomes for students and stakeholders. This study employed evaluation research methodology. The sample group consisted of 114 participants selected through purposive sampling, including 8 teachers, 97 parents, and 9 school board members. Data were collected using a five-point Likert scale questionnaire, which was validated for content accuracy by experts and tested for reliability using Cronbach's alpha coefficient, yielding a value greater than 0.80. Data were analyzed using descriptive statistics, including mean and standard deviation. The research findings indicated that the project implementation was rated at a “high” level of appropriateness overall and across all dimensions. Notably, the project context aligned well with educational policies and the needs of the community. The project also demonstrated strong potential for knowledge transfer and continuity in the long term. However, the impact dimension showed room for improvement, particularly in enhancing the involvement of parents and the community. The project had a positive effect on students’ language development. Learners demonstrated increased confidence, motivation to learn, and a more positive attitude toward foreign languages. Policy recommendations include continuing the project over the long term, integrating it with the school’s development plans, producing guidelines or manuals to support scaling the project to other early childhood education settings, and fostering collaborative networks with local communities and agencies to sustainably improve the quality of foreign language learning for young children.

Keywords: Project Evaluation, Foreign Language, CIPPIEST Model, Early Childhood Education, Stakeholder Participation

บทนำ

โลกในศตวรรษที่ 21 เป็นยุคของการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกมิติ ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และเทคโนโลยี โดยเฉพาะการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ก้าวหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง ได้เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและรูปแบบการทำงานของมนุษย์ไปอย่างมาก ส่งผลให้โลกกลายเป็นสังคมไร้พรมแดน ความสามารถในการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพจึงกลายเป็นทักษะจำเป็นของพลเมืองในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะการใช้ภาษาต่างประเทศในการเข้าถึงข้อมูล การเรียนรู้ การทำงาน และการดำรงชีวิตในโลกยุคใหม่ (UNESCO, 2023) รายงานจาก EF English Proficiency Index (EF EPI) พบว่า ประเทศไทยอยู่ในระดับ “ต่ำมาก” (Very Low Proficiency) โดยในปีล่าสุด ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 101 จาก 113 ประเทศทั่วโลก และอยู่อันดับท้ายของกลุ่มประเทศอาเซียน รองจากสิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย เวียดนาม และอินโดนีเซีย สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดด้านศักยภาพทางภาษาต่างประเทศของเด็ก และเยาวชนไทย ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและความสามารถในการแข่งขันในระดับสากล ทั้งนี้ รัฐบาลและกระทรวงศึกษาธิการของไทยได้ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ มาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในระดับปฐมวัยที่สมองของเด็กสามารถเรียนรู้และซึมซับภาษาได้ดีที่สุด สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ที่กำหนดให้การพัฒนาทักษะภาษาผ่านกิจกรรมการเล่น การฟัง การพูด และการมีปฏิสัมพันธ์ เป็นรากฐานสำคัญของการเรียนรู้ในช่วงวัยต้น งานวิจัยหลายชิ้นได้ใช้รูปแบบการประเมิน CIPPIEST Model ในการประเมินโครงการทางการศึกษา เช่น งานวิจัยของ Sukjai, P. ที่ประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมนักเรียน พบว่า CIPPIEST Model สามารถให้ข้อมูลเชิงลึกสำหรับการพัฒนาโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Sukjai, P., 2022) นอกจากนี้ งานวิจัยของ ฑามาศ กันทะวงศ์ พบว่า การประเมินโครงการสอนภาษาจีนในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร (จุฑามาศ กันทะวงศ์, 2560) ได้ให้ข้อเสนอแนะที่สำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ศุภลักษณ์ มณีล่ำ, 2566) ได้ศึกษาการประเมินโครงการค่ายภาษาอังกฤษ English Camp ของโรงเรียนวัดพระมหาธาตุ พบว่า โครงการมีผลสัมฤทธิ์ที่ดีในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมศักยภาพด้านภาษา

จากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ทำให้เห็นว่า CIPPIEST Model เป็นกรอบการประเมินที่ครอบคลุมและเหมาะสมกับการประเมินโครงการทางการศึกษา โดยเฉพาะโครงการที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะเฉพาะด้าน เช่น ภาษาต่างประเทศ และงานวิจัยที่ผ่านมาได้ชี้ให้เห็นถึงความสำเร็จและแนวทางในการพัฒนาโครงการในลักษณะเดียวกัน

โรงเรียนอนุบาลเทศบาลนาสาร จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลของเทศบาลตำบล นาสาร ได้ตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าว และดำเนิน “โครงการส่งเสริมศักยภาพทางด้านภาษาต่างประเทศ (ภาษาจีนและภาษาอังกฤษ)” โดยมุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม การใช้สื่อทันสมัย และการเสริมประสบการณ์ผ่านกิจกรรมสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนาทักษะการฟัง พูด อ่าน เขียน ในภาษาต่างประเทศของนักเรียน อย่างไรก็ตาม การดำเนินโครงการในช่วงที่ผ่านมา ยังขาดกระบวนการประเมินผลที่มีระบบและครอบคลุม ซึ่งจะช่วยสะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิผลของโครงการในทุกมิติ ทั้งด้านบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลกระทบที่เกิดขึ้น การประเมินโครงการจึงเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยตรวจสอบความเหมาะสม ประสิทธิภาพ และความคุ้มค่าของ

การดำเนินโครงการในเชิงประจักษ์ โดยเฉพาะการใช้กรอบการประเมินแบบ CIPPIEST Model ซึ่งครอบคลุมการพิจารณาองค์ประกอบทั้ง 8 ด้าน ได้แก่ บริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต ผลกระทบ ประสิทธิผล ความยั่งยืน และการถ่ายโยงความรู้ ถือเป็นแนวทางที่สามารถสะท้อนความสมบูรณ์ของโครงการได้รอบด้าน และเป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติ (Stufflebeam, D. L., 2003)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นความจำเป็นในการศึกษาการประเมินผลโครงการส่งเสริมศักยภาพทางด้านภาษาต่างประเทศของโรงเรียนอนุบาลเทศบาลนาสาร โดยใช้รูปแบบการประเมินแบบ CIPPIEST Model เพื่อให้ได้ข้อมูลย้อนกลับที่มีประโยชน์ต่อการปรับปรุงพัฒนา และสามารถใช้เป็นแนวทางในการขยายผลโครงการได้อย่างเป็นระบบ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินผลโครงการส่งเสริมศักยภาพทางด้านภาษาต่างประเทศ (ภาษาจีนและภาษาอังกฤษ) ของโรงเรียนอนุบาลเทศบาลนาสาร

2. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมศักยภาพทางด้านภาษาต่างประเทศของนักเรียนปฐมวัย โรงเรียนอนุบาลเทศบาลนาสาร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงประเมิน (Evaluation Research) เพื่อประเมินโครงการส่งเสริมศักยภาพทางด้านภาษาต่างประเทศ (ภาษาจีนและภาษาอังกฤษ) ปีการศึกษา 2567 โดยใช้รูปแบบการประเมินแบบ CIPPIEST Model โรงเรียนอนุบาลเทศบาลนาสาร

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร: ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการส่งเสริมศักยภาพทางด้านภาษาต่างประเทศ (ภาษาจีนและภาษาอังกฤษ) ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนอนุบาลเทศบาลนาสาร ประกอบด้วย ครูผู้สอน ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

กลุ่มตัวอย่าง: จำนวน 114 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย ครูผู้สอน จำนวน 8 คน ผู้ปกครอง จำนวน 97 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 9 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิดของรูปแบบการประเมิน CIPPIEST Model และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้:

ตอนที่ 1: ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์สอนภาษา (สำหรับครู)

ตอนที่ 2: การประเมินความเหมาะสมของโครงการส่งเสริมศักยภาพทางด้านภาษาต่างประเทศ (ภาษาจีนและภาษาอังกฤษ) ตามกรอบ CIPPIEST Model จำนวน 8 ด้าน โดยมีข้อคำถามรวม 30 ข้อ ลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ดังนี้

ตอนที่ 3: ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาโครงการ

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

1. ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการและรูปแบบ CIPPIEST Model เพื่อสร้างกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสอบถาม

2. สร้างแบบสอบถามฉบับร่าง โดยครอบคลุมทั้ง 8 ด้านของ CIPPIEST Model

3. นำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Index of Item Objective Congruence) ซึ่งทุกข้อคำถามได้ค่า IOC มากกว่า 0.5 แสดงว่าสามารถนำไปใช้งานได้

4. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try-out) กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการฯ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของ ครอนบาค (Cronbach's Alpha) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นมากกว่า 0.80 ถือว่าแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือสามารถนำไปเก็บข้อมูลได้จริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้ Google Form ส่งไปยังกลุ่มตัวอย่าง และติดตามผลการตอบแบบสอบถามเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ดังนี้:

1. ค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage): ใช้สำหรับวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

2. ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.): ใช้สำหรับวิเคราะห์ระดับความเหมาะสมของโครงการในแต่ละด้าน และภาพรวมของโครงการ โดยยึดเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย ดังนี้

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตาม เพศ อายุ และสถานะการมีส่วนร่วมในโครงการ แสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าความถี่ ร้อยละ จำแนกตามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
1. เพศ		
ชาย	41	36.0
หญิง	73	64.0
รวม	**114**	**100**

ตารางที่ 1 ค่าความถี่ ร้อยละ จำแนกตามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
2. อายุ		
20-30 ปี	34	29.8
31-40 ปี	45	39.5
41 ปีขึ้นไป	35	30.7
รวม	**114**	**100**
3. สถานะ		
ครูผู้สอน	8	7.0
ผู้ปกครอง	97	85.1
คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	9	7.9
รวม	**114**	**100**

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 64.0 รองลงมาเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 36.0 ด้านอายุ พบว่าส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 31 - 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 39.5 รองลงมาคือ 20 - 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 29.8 และ 41 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 30.7 และสถานะของผู้ตอบแบบสอบถามส่วน ใหญ่เป็นผู้ปกครอง คิดเป็นร้อยละ 85.1 รองลงมาคือคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คิดเป็นร้อยละ 7.9 และครูผู้สอน คิดเป็นร้อยละ 7.0

2. การประเมินความเหมาะสมของโครงการส่งเสริมศักยภาพทางด้านภาษาต่างประเทศ (ภาษาจีนและภาษาอังกฤษ) ตามกรอบ CIPPIEST Model

ผลการประเมินความเหมาะสมของโครงการฯ โดยรวมและรายด้าน แสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเหมาะสมของการประเมินโครงการตามกรอบ CIPPIEST Model

ด้านการประเมิน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ระดับความเหมาะสม
ด้านบริบท (Context)	4.41	0.58	มาก
ด้านปัจจัยนำเข้า (Input)	4.26	0.65	มาก
ด้านกระบวนการ (Process)	4.09	0.70	มาก
ด้านผลผลิต (Product)	4.07	0.69	มาก
ด้านผลกระทบ (Impact)	3.98	0.73	มาก
ด้านประสิทธิผล (Effectiveness)	4.18	0.68	มาก
ด้านความยั่งยืน (Sustainability)	4.30	0.62	มาก
ด้านการถ่ายโยงความรู้ (Transportability)	4.35	0.61	มาก
โดยรวม	**4.20**	**0.66**	**มาก**

จากตารางที่ 2 พบว่า การประเมินโครงการส่งเสริมศักยภาพทางด้านภาษาต่างประเทศ (ภาษาจีนและภาษาอังกฤษ) โดยรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X}$ = 4.20, S.D. = 0.66) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านบริบท (Context) มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด $\bar{X}$ = 4.41, S.D. = 0.58) โดยข้อคำถามที่ได้ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ “โครงการมีความสอดคล้องกับนโยบายการศึกษาระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ” ด้านการถ่ายโยงความรู้ (Transportability) มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.35, S.D. = 0.61) ด้านความยั่งยืน (Sustainability) มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.30, S.D. = 0.62) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.26, S.D. = 0.65) ด้านประสิทธิผล (Effectiveness) มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.18, S.D. = 0.68) ด้านกระบวนการ (Process) มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.09, S.D. = 0.70) ด้านผลผลิต (Product) มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.07, S.D. = 0.69) ด้านผลกระทบ (Impact) มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.98, S.D. = 0.73)

3. ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาโครงการ

จากการรวบรวมข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม สามารถสรุปแนวทางในการพัฒนาโครงการส่งเสริมศักยภาพทางด้านภาษาต่างประเทศ (ภาษาจีนและภาษาอังกฤษ) ได้ดังนี้:

3.1 ควรเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเป้าหมายและกระบวนการของโครงการให้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะผู้ปกครองและชุมชน เพื่อให้เกิดความร่วมมืออย่างแท้จริง

3.2 ควรพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้มีความหลากหลายและเหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนมากขึ้น โดยเฉพาะการนำเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น ห้องเรียนออนไลน์ คลังสื่อดิจิทัล หรือกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและกิจกรรมนอกห้องเรียนมาใช้ เพื่อเสริมแรงจูงใจในการเรียนรู้

3.3 ควรมีการจัดทำแนวทางหรือคู่มือการดำเนินโครงการที่ชัดเจนและสามารถขยายผลไปยังโรงเรียนอื่นได้ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการถ่ายโยงองค์ความรู้ และสร้างความร่วมมือในระดับเครือข่ายสถานศึกษา

3.4 ควรวางแผนพัฒนาศักยภาพของครูในระยะยาวอย่างเป็นระบบ ผ่านการอบรม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถขับเคลื่อนโครงการได้อย่างยั่งยืน และมีขีดความสามารถในการผลิตสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง

3.5 ควรส่งเสริมบทบาทของชุมชนและผู้ปกครองให้มีส่วนร่วมมากขึ้นผ่านกิจกรรมสื่อสารสาธารณะ เช่น การจัดนิทรรศการภาษาต่างประเทศในโรงเรียน หรือการอบรมเบื้องต้นด้านภาษา เพื่อให้เกิดความร่วมมือที่แท้จริงระหว่างโรงเรียนกับสังคมโดยรอบ

ขั้นตอนการสร้างแนวทางในการพัฒนาโครงการ

ขั้นตอนที่ 1: ศึกษาและวิเคราะห์บริบทของสถานศึกษา

- สำรวจข้อมูลพื้นฐาน นโยบายทางการศึกษา แผนพัฒนาโรงเรียน ศักยภาพของครู ผู้เรียน ชุมชน และทรัพยากร

- วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ

ขั้นตอนที่ 2: ประเมินผลการดำเนินโครงการเดิม

- เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ครู ผู้ปกครอง นักเรียน และคณะกรรมการสถานศึกษา

- ใช้เครื่องมือวิจัย เช่น แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา

- สรุปผลการประเมินตามกรอบแนวคิด เช่น CIPPIEST Model เพื่อให้เห็นจุดแข็งและข้อจำกัดของโครงการ

ขั้นตอนที่ 3: ระดมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

- จัดเวทีประชาคม เช่น ประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) กับครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชน

- รวบรวมข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงกิจกรรม วิธีดำเนินงาน การสื่อสาร และการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 4: ออกแบบแนวทางหรือคู่มือการพัฒนา

- กำหนดเป้าหมายเชิงพฤติกรรมที่ชัดเจน (SMART Goals)
- วางแผนกิจกรรมหลัก/รอง การใช้สื่อ และทรัพยากรที่จำเป็น
- เขียนเป็นแนวทางหรือคู่มือ (Manual) ที่ระบุขั้นตอน วิธีการ และตัวชี้วัดความสำเร็จ

ขั้นตอนที่ 5: ทดลองใช้แนวทางในบริบทจริง

- นำแนวทางที่ออกแบบไว้ไปใช้จริงในห้องเรียนหรือกิจกรรมของโรงเรียน
- เก็บข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) จากผู้ใช้ เช่น ครูและผู้ปกครอง
- สังเกตพฤติกรรมผู้เรียน และผลสัมฤทธิ์ด้านภาษา

ขั้นตอนที่ 6: ปรับปรุงและสรุปแนวทางสุดท้าย

- วิเคราะห์ผลจากการทดลองใช้
- ปรับแก้แนวทางให้เหมาะสมยิ่งขึ้นทั้งเชิงเนื้อหาและกระบวนการ
- สรุปเป็นแนวทางที่สามารถนำไปใช้ขยายผลในโรงเรียนอื่นหรือในปีการศึกษาต่อไป

อภิปรายผล

จากผลการประเมินโครงการส่งเสริมศักยภาพทางด้านภาษาต่างประเทศ (ภาษาจีนและภาษาอังกฤษ) ของโรงเรียนอนุบาลเทศบาลนาสาร ปีการศึกษา 2567 โดยใช้รูปแบบ CIPPIEST Model สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

โครงการโดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าโครงการได้รับการออกแบบและดำเนินการในทิศทางที่ค่อนข้างดี และสามารถตอบสนองวัตถุประสงค์หลักได้ในระดับหนึ่ง สอดคล้องกับ อมรเทพ บุญกลาง และประภาศ ปานเจี้ยง กล่าวว่าเมื่อประเมินผลด้วย CIPPIEST Model แล้วปรากฏว่ามีผลที่ครอบคลุมมาก ทั้ง 8 ด้าน มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก (อมรเทพ บุญกลาง และประภาศ ปานเจี้ยง, 2566)

ด้านบริบท (Context) ที่ได้รับการประเมินเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.41) บ่งชี้ว่าโครงการมีความสอดคล้องกับนโยบายการศึกษาระดับชาติและท้องถิ่น รวมถึงความต้องการของผู้เรียนและผู้ปกครองเป็นอย่างดี ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของความสำเร็จของโครงการ (Stufflebeam, D. L. & Shinkfield, A. J., 2021) การ

ที่โครงการตอบสนองความต้องการของชุมชนและมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน ย่อมทำให้ได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน (จุฑามาศ กันทะวงศ์, 2560) ประเมินโครงการสอนภาษาจีนในโรงเรียนมัธยมบ้านบางกะปิ โดยใช้ CIPPIEST Model พบว่า โครงการมีวัตถุประสงค์ที่เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของโรงเรียนและนโยบายการศึกษา

ด้านการถ่ายโยงความรู้ (Transportability) และ ด้านความยั่งยืน (Sustainability) ได้รับการประเมินในระดับสูง ($\bar{X}$ = 4.35 และ 4.30 ตามลำดับ) สะท้อนให้เห็นว่าโครงการมีศักยภาพในการเป็นต้นแบบและสามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาโครงการที่เน้นการสร้างผลกระทบที่ยั่งยืนและสามารถขยายผลไปยังบริบทอื่นได้ (Sukjai, P., 2022) การมีแผนการพัฒนาในอนาคตและการสร้างความเป็นเจ้าของโครงการในบุคลากรของโรงเรียนเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิด ความยั่งยืน

ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ที่อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.26) แสดงว่าโรงเรียนมีการเตรียม ความพร้อมด้านบุคลากร งบประมาณ และทรัพยากรได้อย่างเหมาะสม อย่างไรก็ตาม ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมชี้ให้เห็นว่ายังสามารถพัฒนาแหล่งเรียนรู้และสื่อการสอนให้มีความหลากหลายและเข้าถึงง่ายยิ่งขึ้น เพื่อเสริม การเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียน (อุษณี กำพร้า และสุมิตรา โรจนนิติ, 2561) ความพร้อมด้านงบประมาณและบุคลากร คือปัจจัยนำเข้าหลักที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการจัดการศึกษาในโรงเรียนระดับปฐมวัย

ด้านประสิทธิผล (Effectiveness) ($\bar{X}$ = 4.18) บ่งชี้ว่าโครงการสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้ดี โดยเฉพาะการพัฒนาทักษะภาษาต่างประเทศของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศุภลักษณ์ มณีล่ำ ที่พบว่า โครงการเสริมหลักสูตรภาษามีผลดีต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน (ศุภลักษณ์ มณีล่ำ, 2566); (Xu, Z. et al., 2012) คุณภาพการพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพครู” และ “คุณภาพกิจกรรมการเรียนการสอนด้านภาษา” มีผลต่อพัฒนาการของเด็กอย่างมีนัยสำคัญ และมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อกัน

ด้านกระบวนการ (Process) และ ด้านผลผลิต (Product) ($\bar{X}$ = 4.09 และ 4.07 ตามลำดับ) อยู่ในระดับมาก ซึ่งแสดงว่าการดำเนินกิจกรรมและขั้นตอนต่างๆ ของโครงการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และมีการผลิตสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม อย่างไรก็ตาม ผลการประเมินด้านเหล่านี้ยังสามารถ พัฒนาได้อีก โดยเน้นการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้มีความหลากหลายและทันสมัยยิ่งขึ้น รวมถึงการนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาใช้ (เศรษฐศักดิ์ เชยชัยภูมิ และคณะ, 2567) ด้านกระบวนการ “การกำกับติดตามครอบคลุม และกิจกรรมเหมาะสมกับเด็ก” อยู่ในระดับมาก (ช่อผกา พวงมาเทศ, 2564)

ด้านผลกระทบ (Impact) ได้รับการประเมินในระดับมากเช่นกัน แต่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในบรรดาด้านอื่นๆ ($\bar{X}$ = 3.98) ชี้ให้เห็นว่าแม้โครงการจะส่งผลดีต่อคุณภาพการศึกษาโดยรวม แต่ยังสามารถเพิ่มการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้ปกครองให้มากขึ้น เพื่อให้เกิดความตระหนักรู้และสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่แข็งแกร่งระหว่างโรงเรียนกับสังคม ซึ่งจะนำไปสู่ผลกระทบที่ยั่งยืนและกว้างขวางยิ่งขึ้น โดยสรุปแล้ว โครงการส่งเสริมศักยภาพทางด้านภาษาต่างประเทศของโรงเรียนอนุบาลเทศบาลนาสารมีจุดแข็งที่สำคัญในด้านความสอดคล้องกับบริบทและศักยภาพในการพัฒนาอย่างยั่งยืนและการขยายผล อย่างไรก็ตาม ยังมีโอกาสในการปรับปรุงในด้านการบริหารจัดการกระบวนการ การสร้างผลผลิตที่หลากหลาย และการขยายผลกระทบไปสู่ชุมชนอย่างกว้างขวาง เพื่อให้โครงการมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดในระยะยาว

สรุปและข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการศึกษาผลการวิจัยสามารถสรุปเพื่อการพัฒนาโครงการได้ว่า วัตถุประสงค์ที่ 1: เพื่อประเมินผลโครงการส่งเสริมศักยภาพทางด้านภาษาต่างประเทศ (ภาษาจีนและภาษาอังกฤษ) ของโรงเรียนอนุบาลเทศบาลนาสาร โดยใช้รูปแบบการประเมินแบบ CIPPIEST Model บริบท (Context): โครงการมีเป้าหมายชัดเจน สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและชุมชน ค่าเฉลี่ยระดับมาก (ครู: 4.06, ผู้ปกครอง: 3.65, คณะกรรมการ: 4.25) ปัจจัยนำเข้า (Input): มีการจัดสรรทรัพยากรและบุคลากรที่เหมาะสม ค่าเฉลี่ยระดับมาก (ครู: 4.13, ผู้ปกครอง: 3.77, คณะกรรมการ: 4.44) กระบวนการ (Process): กิจกรรมและการบริหารจัดการมีประสิทธิภาพ ค่าเฉลี่ยระดับมาก (ครู: 3.81, ผู้ปกครอง: 3.79, คณะกรรมการ: 4.19) ผลผลิต (Product): นักเรียนมีพัฒนาการด้านภาษา ค่าเฉลี่ยระดับมาก (ครู: 3.94, ผู้ปกครอง: 3.94, คณะกรรมการ: 4.31) ผลกระทบ (Impact): เด็กมีทัศนคติเชิงบวกต่อการเรียนภาษา ค่าเฉลี่ยระดับมาก (ครู: 3.88, ผู้ปกครอง: 3.68, คณะกรรมการ: 4.25) ประสิทธิผล (Effectiveness): บรรลุเป้าหมายของโครงการ ค่าเฉลี่ยระดับมาก (ครู: 3.94, ผู้ปกครอง: 3.81, คณะกรรมการ: 4.06) ความยั่งยืน (Sustainability): มีศักยภาพดำเนินการต่อเนื่อง ค่าเฉลี่ยระดับมาก (ครู: 3.94, ผู้ปกครอง: 3.42, คณะกรรมการ: 4.44) การถ่ายโยงความรู้ (Transportability): ขยายผลได้ในบริบทอื่น ค่าเฉลี่ยระดับมาก (ครู: 4.19, ผู้ปกครอง: 3.67) และวัตถุประสงค์ที่ 2: เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมศักยภาพทางด้านภาษาต่างประเทศของนักเรียนปฐมวัย โรงเรียนอนุบาลเทศบาลนาสาร ควรพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมที่หลากหลายเหมาะสมกับวัย เช่น เกม บทบาทสมมุติ และสื่อดิจิทัล ควรเพิ่มครูเจ้าของภาษา หรือชั่วโมงเรียนที่เข้มข้นขึ้น ควรจัดกิจกรรมเวทีแสดงความสามารถด้านภาษา และมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ควรส่งเสริมการใช้ภาษาต่างประเทศในชีวิตประจำวัน ทั้งในโรงเรียนและที่บ้าน ข้อเสนอแนะจากการวิจัย ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1) ดำเนินโครงการต่อเนื่องในระยะยาวโดยบูรณาการกับแผนพัฒนาโรงเรียน 2) สร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับโรงเรียนอื่น และ 3) เสนอให้ท้องถิ่นสนับสนุนงบประมาณขยายโครงการไปยังโรงเรียนอื่น ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ 1) เพิ่มความถี่กิจกรรมให้เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก 2) จัดอบรมครูให้มีทักษะการสอนภาษาต่างประเทศ และ 3) พัฒนาสื่อร่วมกับผู้ปกครองเพื่อขยายการเรียนรู้ที่บ้าน

เอกสารอ้างอิง

จุฑามาศ กันทะวงศ์. (2560). การประเมินโครงการสอนภาษาจีนในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร: กรณีศึกษาโรงเรียนมัธยมบ้านบางกะปิ. วารสารปัญญาภิวัฒน์, 9(พิเศษ), 217-226.

ช่อผกา พวงมาเทศ. (2564)). รายงานการประเมินโครงการบ้านนักวิทยาศาสตร์น้อย ประเทศไทย ระดับปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 โดยใช้การประเมินแบบ CIPPiest (CIPPiest Model). เรียกใช้เมื่อ 2 กรกฎาคม 2568 จาก http://news.sisaketedu1 .go.th/news/?p = 113963

ศุภลักษณ์ มณีล่ำ. (2566). การประเมินโครงการค่ายภาษาอังกฤษ English Camp โรงเรียนวัดพระมหาธาตุ. วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, 2(2), 61-72.

เศรษฐศักดิ์ เชยชัยภูมิ และคณะ. (2567). การประเมินโครงการจัดการเรียนการสอน... Mini English Program (MEP). วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 9(2), 197-208.

อมรเทพ บุญกลาง และประภาศ ปานเจี้ยง. (2566). การประเมินหลักสูตรระดับประถมศึกษาของโรงเรียนบ้านปรางหมู่ (ศรีวิทย์ศึกษา) อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง โดยใช้รูปแบบการประเมิน CIPPIEST Model. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 8(2), 264-265.

อุษณี กำพร้า และสุมิตรา โรจนนิติ. (2561). การพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายการจัดการศึกษาโรงเรียนศูนย์ปฐมวัยต้นแบบสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์เขต 1. วารสารการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 24(2), 312-326.

Stufflebeam, D. L. & Shinkfield, A. J. (2021). Evaluation Theory, Models, and Applications. (2nd ed.). San Francisco: Jossey-Bass.

Stufflebeam, D. L. (2003). The CIPP model for evaluation. International handbook of educational evaluation, 9(2003), 31-62.

Sukjai, P. (2022). The Project Assessment for Moral Development of Student by Buddhist Oriented School of Ban Nongnahai Nonsa-ard School Under the Office of Udon Thani Primary Education Service Area 1 by Using the $CIPP_{IEST}$ Model. Journal of Management and Local Innovation, 4(4), 81-94.

UNESCO. (2023). Global Education Monitoring Report 2023: Technology in Education. Retrieved July 2, 2025, from https://www.unesco.org/reports/global-education-monitoring-report/2023

Xu, Z. et al. (2012). Modeling user posting behavior on social media. New York: United States.

บทความวิชาการ

การจัดการพลังงานหมุนเวียนของท่าอากาศยาน*

AIRPORT SUSTAINABLE ENERGY MANAGEMENT

วรันตรี ปลั่งวัฒนะ*, นฤเบศ พิมพ์หาญ, พันศักดิ์ เนินทราย

Warantri Plangwattana*, Naruebet Phimhan, Pansak Nernsai

กองวิชาวิทยาการการบิน สถาบันการบินพลเรือน กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Aviation Science Management Division, Civil Aviation Training Center, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: warantri@catc.or.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาวิธีการจัดการพลังงานหมุนเวียนในท่าอากาศยาน ส่งเสริมความยั่งยืนของอุตสาหกรรมการบินในภาพรวม ปัญหาสำคัญที่พบในปัจจุบันคือ ท่าอากาศยานส่วนใหญ่ยังพึ่งพาการใช้พลังงานไฟฟ้าที่ผลิตจากเชื้อเพลิงฟอสซิลเป็นหลัก ส่งผลให้เกิดต้นทุนด้านพลังงานสูงและมีการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ในระดับมาก นอกจากนี้ การบริหารจัดการพลังงานภายในท่าอากาศยานยังขาดระบบควบคุมที่มีประสิทธิภาพ อีกทั้งการลงทุนในเทคโนโลยีพลังงานหมุนเวียนยังค่อนข้างจำกัด บทความฉบับนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยอาศัยกรณีศึกษาของท่าอากาศยานที่ประสบความสำเร็จทั้งในประเทศและต่างประเทศ พร้อมทั้งประเมินศักยภาพในการติดตั้งระบบผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์บนหลังคาอาคารจอดรถ อาคารผู้โดยสาร รวมถึงพื้นที่ว่างอื่น ๆ นอกจากนี้ยังศึกษาแนวทางการจัดการกากอินทรีย์เพื่อผลิตก๊าซชีวภาพ รวมทั้งการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีระบบจัดการพลังงานอัจฉริยะ ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าการจัดการพลังงานหมุนเวียนสามารถช่วยลดต้นทุนค่าไฟฟ้า รวมถึงลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ในระดับที่สอดคล้องกับเป้าหมายคาร์บอนนิวทรัลที่กำหนดโดยองค์การการบินพลเรือนระหว่างประเทศ (ICAO) อีกทั้ง ยังช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้พลังงานและสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่ท่าอากาศยานในแง่ของความยั่งยืน ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากบทความฉบับนี้ ได้แก่ การจัดทำแนวทางสำหรับพัฒนาแผนกลยุทธ์ด้านพลังงานหมุนเวียนของท่าอากาศยาน การขยายผลเพื่อสนับสนุนการออกมาตรการเชิงนโยบายและคู่มือปฏิบัติที่เหมาะสมกับบริบทและสภาพแวดล้อมของแต่ละท่าอากาศยาน ตลอดจนการสร้างต้นแบบที่สามารถนำไปปรับใช้กับท่าอากาศยานอื่น ๆ ทั้งในระดับประเทศและภูมิภาค เพื่อก้าวสู่การพัฒนาท่าอากาศยานสีเขียวอย่างยั่งยืนในอนาคต

คำสำคัญ: มลพิษ, การจัดการพลังงานหมุนเวียน, ท่าอากาศยานสีเขียว

Abstract

This academic article aims to investigate methods for managing renewable energy in airports to promote the overall sustainability of the aviation industry. A major issue currently

* Received 5 July 2025; Revised 29 July 2025; Accepted 30 July 2025

observed is that most airports still rely predominantly on electricity generated from fossil fuels, resulting in high energy costs and significant carbon dioxide emissions. Additionally, energy management within airports lacks efficient control systems, and investments in renewable energy technologies remain relatively limited. This study employs data analysis based on case studies of successful airports both domestically and internationally. It also evaluates the potential for installing solar power generation systems on rooftops of parking structures, passenger terminals, and other available spaces. Furthermore, it explores approaches for managing organic waste to produce biogas, alongside the application of smart energy management technologies. The findings indicate that renewable energy management can reduce electricity costs and decrease carbon dioxide emissions to levels aligned with the carbon neutrality targets established by the International Civil Aviation Organization (ICAO). Moreover, it enhances energy efficiency and helps strengthen the airport's sustainability profile. Expected benefits from this study include the development of guidelines for strategic renewable energy planning in airports, the facilitation of policy measures and operational manuals tailored to the context and environment of individual airports, as well as the creation of models that can be adapted by other airports at both national and regional levels to advance toward sustainable green airport development in the future.

Keywords: Pollution, Sustainable Energy Management, Green Airports

บทนำ

สมาคมการขนส่งทางอากาศระหว่างประเทศ กล่าวว่า อุตสาหกรรมการบินเป็นหนึ่งในภาคส่วนที่สำคัญต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจโลก โดยมีบทบาทหลักในการเชื่อมโยงผู้คน สินค้า และบริการทั่วโลก ทำให้เกิดการเติบโตของการค้า การท่องเที่ยว และการพัฒนาทางสังคมอย่างต่อเนื่อง (IATA, 2023) อย่างไรก็ตาม อุตสาหกรรมนี้ยังเป็นแหล่งปล่อยก๊าซเรือนกระจกและมลพิษทางอากาศที่สำคัญ ซึ่งส่งผลกระทบในวงกว้างต่อสุขภาพของมนุษย์ สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจในระดับทั้งท้องถิ่นและโลก องค์การการบินพลเรือนระหว่างประเทศ กล่าวไว้ว่า การปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ จากการเผาไหม้เชื้อเพลิงฟอสซิลในเครื่องบิน คิดเป็นประมาณร้อยละ 2-3 ของการปล่อยก๊าซเรือนกระจกทั่วโลก และคาดว่าจะเพิ่มขึ้นตามจำนวนเที่ยวบินที่เพิ่มขึ้นในอนาคต (ICAO, 2022) นอกจาก Masiol, M. et al. ยังกล่าวว่า นอกจากก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์แล้ว อุตสาหกรรมการบินยังปล่อยก๊าซไนโตรเจนออกไซด์ และฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM2.5) ที่มีผลกระทบต่อคุณภาพอากาศและภาวะโลกร้อน (Masiol, M. et al., 2024) ผลกระทบจากมลพิษดังกล่าวต่อสุขภาพมนุษย์ได้รับการพิสูจน์จากงานวิจัยหลายชิ้น โดยเฉพาะผลกระทบทางระบบทางเดินหายใจและระบบหัวใจและหลอดเลือด อีกทั้ง องค์การอนามัยโลก รายงานว่าฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM2.5 เป็นสาเหตุสำคัญของโรคปอดเรื้อรัง โรคหัวใจ และมะเร็งปอด ซึ่งประชากรที่อาศัยอยู่ใกล้สนามบินจะได้รับผลกระทบในระดับสูง (WHO, 2022) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ Basner, M. et al. ที่กล่าวว่า เสียงรบกวนจากการขึ้นลงของเครื่องบินมีผลกระทบต่อสุขภาพจิต การนอนหลับ และพัฒนาการของเด็กใน

ชุมชนใกล้ท่าอากาศยาน (Basner, M. et al., 2021) อีกทั้ง ในแง่ด้านเศรษฐกิจ Đurić, S. & Lalatović, B. ได้กล่าวว่า ผลกระทบจากมลพิษการบินส่งผลให้เกิดต้นทุนทางสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมที่สูง รวมถึงค่าใช้จ่ายในการแก้ไขและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Đurić, S. & Lalatović, B., 2023) นอกจากนี้ ตามรายงานของสำนักงานความปลอดภัยด้านการบินแห่งสหภาพยุโรป ระบุว่าต้นทุนภายนอกจากมลพิษทางอากาศและเสียงจากภาคการบินในยุโรปสูงถึงหลายพันล้านยูโรต่อปี ซึ่งส่งผลต่อความยั่งยืนและการแข่งขันในระยะยาวของอุตสาหกรรมนี้ (EASA, 2022)

ในมิติสิ่งแวดล้อม คณะกรรมการระหว่างรัฐบาลว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ได้กล่าวว่า มลพิษจากอุตสาหกรรมการบินก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบต่อระบบนิเวศ (IPCC, 2023) สอดคล้องกับการศึกษาของ Mori, N. et al. พบว่า มีการปล่อยก๊าซเรือนกระจกที่เร่งให้เกิดภาวะโลกร้อนและส่งผลต่อระบบนิเวศทางทะเลและบก เช่น การเกิดภาวะกรดในมหาสมุทรและการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ (Mori, N. et al., 2022) นอกจากนี้ การขยายตัวของท่าอากาศยานยังส่งผลกระทบต่อพื้นที่สีเขียวและระบบนิเวศโดยรอบ รวมถึงเพิ่มปัญหาการใช้น้ำและการจัดการของเสียอย่างยั่งยืน (Prasad, S. et al., 2024) เพื่อรับมือกับปัญหาเหล่านี้ ภาคการบินและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั่วโลกจึงได้พยายามกำหนดนโยบายและมาตรการเพื่อลดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม อาทิ การส่งเสริมการใช้เชื้อเพลิงที่ยั่งยืน (Sustainable Aviation Fuels) การพัฒนาเทคโนโลยีเครื่องบินประหยัดพลังงาน และการบริหารจัดการพลังงานในสนามบินอย่างมีประสิทธิภาพ (ICAO, 2022); (IATA, 2023) การนำระบบจัดการพลังงานอัจฉริยะและการใช้พลังงานหมุนเวียนภายในสนามบิน เช่น พลังงานแสงอาทิตย์และพลังงานชีวภาพ กำลังเป็นแนวทางที่ได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (Airport Carbon Accreditation, 2023)

ด้วยความสำคัญของการลดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพจากอุตสาหกรรมการบิน การศึกษาเพื่อพัฒนาแนวทางการจัดการพลังงานและลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในท่าอากาศยานจึงเป็นเรื่องเร่งด่วนและจำเป็น บทความนี้จึงมุ่งเน้นศึกษาแนวทางการจัดการพลังงานหมุนเวียนในท่าอากาศยาน พร้อมประเมินผลกระทบเชิงบวกที่จะเกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสุขภาพของประชาชน เพื่อสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมการบินที่ยั่งยืนในอนาคต ซึ่งท่าอากาศยานจะสามารถใช้พลังงานหมุนเวียนประเภทใดได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุดเพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกตามนโยบายของสมาคมการขนส่งทางอากาศระหว่างประเทศ

ปัญหามลพิษจากอุตสาหกรรมการบิน: ผลกระทบต่อร่างกายมนุษย์และเศรษฐกิจโดยรวม

อุตสาหกรรมการบินเป็นแหล่งปล่อยมลพิษที่สำคัญ ทั้งในรูปของก๊าซเรือนกระจกและสารมลพิษทางอากาศอื่น ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของมนุษย์อย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชากรที่อาศัยอยู่บริเวณใกล้ท่าอากาศยานและเส้นทางการบิน (WHO, 2022) การปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์จากเครื่องบินไม่เพียงแต่เป็นสาเหตุสำคัญของภาวะโลกร้อน แต่ยังเกี่ยวข้องกับการปล่อยสารไนโตรเจนออกไซด์ และฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM2.5) ซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่อระบบทางเดินหายใจและระบบหัวใจและหลอดเลือดของมนุษย์ (Masiol, M. et al., 2024) ฝุ่นละออง PM2.5 เป็นอนุภาคขนาดเล็กที่สามารถเข้าสู่ปอดและกระแสเลือด ส่งผลให้เกิดโรคระบบทางเดินหายใจเรื้อรัง โรคหัวใจ โรคหลอดเลือดสมอง และเพิ่มความเสี่ยงต่อการเสียชีวิตก่อนวัยอัน

ควร (WHO, 2022) งานวิจัยโดย Hudda, N. et al. พบว่า บริเวณใกล้ท่าอากาศยานจะมีความเข้มข้นของอนุภาคขนาดเล็กสูงกว่าพื้นที่อื่นถึง 3-4 เท่า เนื่องจากการปล่อยไอเสียจากเครื่องยนต์เครื่องบินและการเคลื่อนที่ของยานพาหนะภายในท่าอากาศยาน (Hudda, N. et al., 2014) นอกจากนี้ Riedy, S. et al. กล่าวว่าเสียงรบกวนจากการขึ้นลงของเครื่องบินยังเป็นปัจจัยเสี่ยงสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตและคุณภาพชีวิตของผู้ที่อาศัยอยู่ใกล้ท่าอากาศยาน การได้รับเสียงดังในระดับสูงอย่างต่อเนื่องสามารถทำให้เกิดความเครียดเรื้อรัง การรบกวนการนอนหลับ และปัญหาทางระบบประสาท รวมถึงส่งผลเสียต่อพัฒนาการทางสมองในเด็ก (Riedy, S. et al., 2021) โดยตามรายงานของ Kovacic, Z. และ Benini, L. พบว่า ความเครียดเรื้อรังจากเสียงรบกวนดังกล่าวยังเกี่ยวข้องกับความเสี่ยงที่เพิ่มขึ้นของโรคหัวใจและความดันโลหิตสูง ผลกระทบทางสุขภาพเหล่านี้ก่อให้เกิดภาระค่าใช้จ่ายทางการแพทย์และสังคมในระดับมหาศาล (Kovacic, Z. & Benini, L., 2022) ผลกระทบจากมลพิษทางอากาศและเสียงในยุโรปส่งผลให้เกิดต้นทุนภายนอก (external costs) ที่สูงถึงหลายพันล้านยูโรต่อปี ซึ่งรวมถึงค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล การสูญเสียวันทำงาน และผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน อย่างไรก็ตาม ประชาชนในหลายพื้นที่ยังขาดความตระหนักเกี่ยวกับความเสี่ยงเหล่านี้ เนื่องจากผลกระทบจากมลพิษทางอากาศและเสียงส่วนใหญ่มักแสดงออกอย่างค่อยเป็นค่อยไปและไม่ชัดเจนในระยะสั้น (WHO, 2022) จึงจำเป็นต้องมีการสื่อสารข้อมูลและนโยบายสาธารณะที่ชัดเจนเพื่อเพิ่มความรู้ความเข้าใจในประชาชน รวมถึงการวางแผนและพัฒนามาตรการลดผลกระทบด้านสุขภาพอย่างจริงจังโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การลดผลกระทบทางสุขภาพจากมลพิษในอุตสาหกรรมการบินจึงเป็นสิ่งจำเป็น ไม่เพียงแต่เพื่อปกป้องประชาชน แต่ยังเพื่อรักษาความยั่งยืนของอุตสาหกรรมนี้ในระยะยาว ภาคการบินได้เริ่มนำมาตรการต่าง ๆ เช่น การปรับปรุงประสิทธิภาพเครื่องบิน การลดเสียงรบกวน และการบริหารจัดการท่าอากาศยานด้วยระบบพลังงานสะอาดเข้ามาใช้ (ICAO, 2022) การส่งเสริมพลังงานหมุนเวียนและการจัดการมลพิษภายในท่าอากาศยานเป็นแนวทางสำคัญที่จะช่วยลดภาระทางสุขภาพและสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ แม้ว่าภาคอุตสาหกรรมการบินจะมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการเติบโตทางเศรษฐกิจโลก แต่การปล่อยมลพิษจากอุตสาหกรรมนี้กลับสร้างผลกระทบทางเศรษฐกิจที่มีนัยสำคัญในหลายมิติ (Đurić, S. & Lalatović, B., 2023) โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้นทุนทางสุขภาพที่เพิ่มขึ้น การเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ และค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการบรรเทาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันและความยั่งยืนของอุตสาหกรรมการบินเองในระยะยาว การปล่อยมลพิษทางอากาศ เช่น ฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM2.5) ก๊าซไนโตรเจนออกไซด์ และคาร์บอนไดออกไซด์ นอกจากจะเป็นภัยต่อสุขภาพมนุษย์แล้ว ยังสร้างภาระทางเศรษฐกิจอย่างมหาศาล เนื่องจากทำให้เกิดค่าใช้จ่ายทางสาธารณสุขที่สูงขึ้น ทั้งในเรื่องของการรักษาพยาบาล การขาดงาน และประสิทธิภาพการทำงานที่ลดลง (Masiol, M. et al., 2024); (WHO, 2022) รายงานของ Đurić, S. และ Lalatović, B. ระบุว่า มลพิษทางอากาศที่เกี่ยวข้องกับการบินในยุโรปส่งผลให้เกิดต้นทุนภายนอก (external costs) ที่สูงถึงหลายพันล้านยูโรต่อปี ซึ่งเป็นภาระที่กระทบต่อเศรษฐกิจโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญ (Đurić, S. & Lalatović, B., 2023)

ด้วยเหตุนี้ การจัดการมลพิษอย่างครบวงจรในอุตสาหกรรมการบินจึงเป็นสิ่งจำเป็นไม่เพียงแต่เพื่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม แต่ยังเพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของเศรษฐกิจโลกในระยะยาว หลายองค์กรระหว่างประเทศได้ผลักดันให้มีมาตรการและข้อตกลงร่วมกันเพื่อลดการปล่อยมลพิษจากอุตสาหกรรมการบิน เช่น

โครงการ Carbon Offsetting and Reduction Scheme for International Aviation (CORSIA) ของ ICAO ซึ่งมุ่งเป้าหมายให้การเติบโตของการปล่อยคาร์บอนสุทธิในภาคการบินเป็นศูนย์ภายในกลางศตวรรษนี้ (ICAO, 2022) นอกจากนี้ การศึกษาของ Kacar, B. et al. พบว่า ท่าอากาศยานหลายแห่งทั่วโลกได้เริ่มดำเนินการปรับปรุงระบบพลังงาน โดยการลงทุนในพลังงานหมุนเวียน เช่น ระบบโซลาร์เซลล์ การจัดการของเสียเพื่อผลิตก๊าซชีวภาพ และการนำเทคโนโลยีอัจฉริยะมาช่วยบริหารจัดการพลังงาน แนวโน้มเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่า การจัดการมลพิษและการลงทุนในพลังงานหมุนเวียนไม่เพียงแต่ช่วยลดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม แต่ยังเป็นการเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันและสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่อุตสาหกรรมการบินในระดับโลก องค์กรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจึงจำเป็นต้องร่วมมือกันอย่างเป็นระบบ ทั้งในด้านการพัฒนานโยบาย การวิจัย และการปรับใช้เทคโนโลยีใหม่ เพื่อให้การพัฒนาอุตสาหกรรมการบินสามารถดำเนินควบคู่ไปกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้อย่างแท้จริง ท่าอากาศยานสีเขียวจึงเป็นอีกหนึ่งแนวคิดที่ทำให้ท่าอากาศยานดำเนินการอย่างจริงจัง (Kacar, B. et al., 2023)

แนวคิดท่าอากาศยานสีเขียว: ความยั่งยืนของอุตสาหกรรมการบิน

ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา แนวคิดท่าอากาศยานสีเขียว หรือ Green Airport ได้กลายมาเป็นทิศทางสำคัญที่หลายประเทศให้ความสำคัญ เนื่องจากท่าอากาศยานถือเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมการบินที่ใช้พลังงานและทรัพยากรในปริมาณมาก อีกทั้งยังเป็นจุดปล่อยก๊าซเรือนกระจกและมลพิษทางเสียงที่กระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของชุมชนโดยรอบ ในปัจจุบัน ท่าอากาศยานสีเขียวไม่ได้หมายถึงแค่การประหยัดพลังงานหรือการปลูกต้นไม้เพิ่มพื้นที่สีเขียวเพียงอย่างเดียว แต่ยังหมายถึงการออกแบบ การบริหารจัดการ และการบูรณาการเทคโนโลยีสะอาดเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป หนึ่งในคุณสมบัติสำคัญของท่าอากาศยานสีเขียว คือการออกแบบอาคารผู้โดยสารและโครงสร้างพื้นฐานให้มีประสิทธิภาพด้านพลังงาน เช่น การใช้วัสดุก่อสร้างที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การใช้ฉนวนกันความร้อนที่มีประสิทธิภาพ การใช้หลอดไฟ LED และระบบควบคุมแสงอัจฉริยะเพื่อลดการใช้ไฟฟ้า (ICAO, 2022) นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Friedlingstein, F. et al. พบว่า หลายท่าอากาศยานเริ่มลงทุนในระบบการหมุนเวียนน้ำเพื่อการใช้ซ้ำและการจัดการของเสียอย่างครบวงจร ลดการปล่อยก๊าซมีเทนจากกากอินทรีย์และเพิ่มการนำกลับมาใช้ใหม่ เช่น ระบบบำบัดน้ำเสียเพื่อนำกลับมารดต้นไม้หรือทำความสะอาดพื้นที่ภายในท่าอากาศยาน อีกประเด็นที่ท่าอากาศยานสีเขียวให้ความสำคัญอย่างมากคือการจัดการเสียงรบกวนจากการบิน โดยการออกแบบผังท่าอากาศยานให้ลดผลกระทบต่อพื้นที่ชุมชน การใช้เส้นทางบินที่เหมาะสม การใช้เครื่องบินที่มีเทคโนโลยีเงียบขึ้น รวมถึงการติดตั้งผนังกันเสียงและพื้นที่ เพื่อบรรเทาผลกระทบทางเสียง (Friedlingstein, F. et al., 2023) ทั้งนี้ การจัดการเสียงไม่เพียงลดปัญหาสุขภาพจากความเครียดและการรบกวนการนอนหลับของประชาชนเท่านั้น แต่ยังช่วยลดความขัดแย้งทางสังคมระหว่างสนามบินและชุมชนรอบข้างได้อย่างยั่งยืน นอกจากนี้ แนวทางท่าอากาศยานสีเขียวยังเชื่อมโยงกับการลดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของท่าอากาศยานทั้งระบบ ผ่านการนำ ระบบพลังงานหมุนเวียนเข้ามาใช้ เช่น แผงโซลาร์เซลล์บนหลังคาอาคารจอดรถ อาคารผู้โดยสาร และพื้นที่ว่างภายในท่าอากาศยาน ข้อมูลจากสมาคมการขนส่งทางอากาศระหว่างประเทศ กล่าวว่าหลายท่าอากาศยานขนาดใหญ่ ได้นำพลังงาแสงอาทิตย์เข้ามาช่วยผลิตไฟฟ้าสำหรับระบบไฟส่องสว่าง สายพานลำเลียง และระบบทำความ

เย็น ลดต้นทุนพลังงานได้มากกว่าร้อยละ 30 - 40 ต่อปี และช่วยลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์หลายพันตัน ในอีกมิติหนึ่ง ท่าอากาศยานสีเขียว ยังมุ่งสู่การปรับตัวด้านเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น การใช้ระบบจัดการพลังงานอัจฉริยะ (Smart Energy Management) เพื่อวิเคราะห์และควบคุมการใช้พลังงาน ตรวจวัดคุณภาพอากาศ เสียง และการใช้ทรัพยากร รวมถึงการใช้ AI เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลการบิน ช่วยปรับตารางบินให้เหมาะสมเพื่อลดการบินวนรอบและการใช้เชื้อเพลิงเกินจำเป็น (IATA, 2023) หลายประเทศออกมาตรการสนับสนุนให้ท่าอากาศยานปรับเปลี่ยนสู่ท่าอากาศยานสีเขียว อย่างจริงจัง เช่น การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่ท่าอากาศยาน ที่ลงทุนในพลังงานหมุนเวียน การกำหนดมาตรฐานการปล่อยก๊าซเรือนกระจกตามแนวทาง ICAO และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสนามบินเพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และแนวปฏิบัติที่ดี (ICAO, 2022); (IATA, 2023) ท้ายที่สุดแล้ว การพัฒนาท่าอากาศยานสีเขียวไม่เพียงแต่สร้างประโยชน์ทางสิ่งแวดล้อม แต่ยังสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้โดยสาร นักลงทุน และพันธมิตรทางธุรกิจ ว่าท่าอากาศยานและสายการบินกำลังปรับตัวเพื่อสอดรับกับแนวโน้มการบินที่ยั่งยืนและรับผิดชอบต่อสังคมสิ่งเหล่านี้จะช่วยยกระดับภาพลักษณ์และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในระดับภูมิภาคและระดับโลกในระยะยาว

จากที่กล่าวมาในข้างต้น ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษากรณีศึกษา 3 ท่าอากาศยานที่ใช้การประยุกต์ในแนวคิดท่าอากาศยานสีเขียว ดังนี้

ท่าอากาศยานนานาชาติโคชิน: ต้นแบบท่าอากาศยานพลังงานแสงอาทิตย์เต็มรูปแบบแห่งแรกของโลก

จากการการวิจัยของ Kumar, R. และ George, B. ศึกษาถึงการตระหนักรู้ใช้พลังงานแสงอาทิตย์ และกระแสความตื่นตัวในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ท่าอากาศยานทั่วโลกต่างเริ่มหันมาใช้พลังงานหมุนเวียนเพื่อปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจก (โดยเฉพาะคาร์บอนไดออกไซด์) ที่เกิดจากกิจกรรมหรือกระบวนการต่าง ๆ ของมนุษย์ เช่น การผลิต การเดินทาง หรือการใช้พลังงานของการดำเนินงาน หนึ่งในกรณีศึกษาที่โดดเด่นที่สุดคือ ท่าอากาศยานนานาชาติโคชิน ในรัฐเกรละ ประเทศอินเดีย ซึ่งถือเป็นท่าอากาศยานแห่งแรกของโลกที่สามารถผลิตและใช้พลังงานไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ได้ร้อยละ 100 (Kumar, R. & George, B., 2022) ความสำเร็จของท่าอากาศยานนานาชาติโคชิน แสดงให้เห็นว่า หากมีการวางแผนอย่างรอบด้าน มีโครงสร้างพื้นฐานด้านพลังงานหมุนเวียนที่เหมาะสม และได้รับการสนับสนุนนโยบายที่ชัดเจน โมเดลพลังงานสะอาดของ ท่าอากาศยานนานาชาติโคชิน ยังนำมาซึ่งผลดีต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชนโดยรอบ การลดการพึ่งพาไฟฟ้าจากเชื้อเพลิงฟอสซิลช่วยลดการปล่อยก๊าซพิษและฝุ่นละอองในพื้นที่ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Thomas, A. และ Mathew, R. พบว่าการใช้โซลาร์เซลล์ลอยน้ำยังมีประโยชน์ต่อการเกษตรในพื้นที่ เพราะช่วยลดการระเหยของน้ำในคลองชลประทานได้เป็นอย่างดี (Thomas, A. & Mathew, R., 2021) อีกทั้งการเป็นท่าอากาศยานพลังงานแสงอาทิตย์เต็มรูปแบบยังจุดประกายให้ท่าอากาศยานอื่น ๆ ในอินเดียเริ่มต้นโครงการลักษณะเดียวกัน ปัจจุบันสำนักงานการบินพลเรือนแห่งอินเดีย ได้กำหนดแนวทางสนับสนุนการติดตั้งโซลาร์รูฟท็อปและพัฒนา Master Plan ด้าน Green Airport ทั่วประเทศ (Airports Authority of India, 2023) ความสำเร็จนี้ทำให้ ท่าอากาศยานนานาชาติโคชินได้รับรางวัล Champions of the Earth Award จากโครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (United

Nations Environment Program, 2023) ยืนยันถึงบทบาทนำด้านพลังงานสะอาดในอุตสาหกรรมการบิน แม้จะประสบความสำเร็จ แต่การเปลี่ยนผ่านของท่าอากาศยานนานาชาติโคชิน ก็เผชิญความท้าทายหลายประการ โดยเฉพาะงบลงทุนเริ่มต้นที่ค่อนข้างสูง จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานรัฐและโมเดลทางการเงินที่เหมาะสม อีกทั้งยังต้องมีการดูแลรักษาระบบโซลาร์อย่างสม่ำเสมอ เนื่องจากสภาพอากาศเขตร้อนชื้นอาจกระทบประสิทธิภาพการผลิตไฟฟ้าได้หากไม่มีการตรวจสอบและทำความสะอาดที่เพียงพอ (Thomas, A. & Mathew, R., 2021) กรณีศึกษาของท่าอากาศยานนานาชาติโคชิน แสดงให้เห็นหลักการสำคัญที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ ได้แก่ การใช้พื้นที่ท่าอากาศยานอย่างชาญฉลาดเพื่อผลิตไฟฟ้าจากพลังงานหมุนเวียน การผสมผสานแหล่งพลังงานหลากหลาย เช่น พลังงานแสงอาทิตย์และพลังน้ำขนาดเล็ก เพื่อลดความเสี่ยงด้านการผลิต และการจัดตั้งระบบขายไฟฟ้าส่วนเกินคืนสู่ระบบไฟฟ้าหลักเพื่อสร้างรายได้เสริม ทั้งหมดนี้ล้วนช่วยให้การลงทุนพลังงานหมุนเวียนของท่าอากาศยานมีความคุ้มค่าและยั่งยืน

กรณีของท่าอากาศยานนานาชาติโคชิน เป็นตัวอย่างที่พิสูจน์ได้ว่าการจัดการพลังงานหมุนเวียนสามารถนำมาใช้ได้จริงในท่าอากาศยานขนาดใหญ่ โมเดลนี้ไม่เพียงแต่ช่วยลดต้นทุนค่าไฟฟ้าและลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก แต่ยังสร้างรายได้เสริมและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในระยะยาว เป็นต้นแบบสำคัญที่ท่าอากาศยานทั่วโลกสามารถนำไปศึกษาและปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่นของตนเองเพื่อมุ่งสู่ท่าอากาศยานสีเขียวอย่างแท้จริง

ท่าอากาศยานออสโล: ศูนย์กลางการบินสีเขียวแห่งสแกนดิเนเวียสู่เป้าหมายคาร์บอนเป็นศูนย์

ในยุคที่อุตสาหกรรมการบินถูกจับตามองในฐานะหนึ่งในแหล่งปล่อยก๊าซเรือนกระจกที่เติบโตอย่างรวดเร็ว ท่าอากาศยานหลายแห่งทั่วโลกต่างพยายามปรับตัวเพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม หนึ่งในตัวอย่างที่ได้รับการยกย่องอย่างกว้างขวาง คือ ท่าอากาศยานออสโล (Oslo Airport) ประเทศนอร์เวย์ ซึ่งถือเป็นท่าอากาศยานนานาชาติที่มีนโยบายพลังงานหมุนเวียนและระบบจัดการพลังงานอย่างยั่งยืนครบวงจร (Pallesen, B. & Oculy, M. L., 2024) ด้วยการผสานโครงสร้างพื้นฐานสีเขียว เทคโนโลยีจัดการพลังงานอัจฉริยะ และแนวทางการใช้เชื้อเพลิงทางเลือก ทำให้ท่าอากาศยานออสโลกลายเป็นต้นแบบสำคัญของ “ท่าอากาศยานสีเขียว” แห่งภูมิภาคนอร์ดิก นอร์เวย์ถือเป็นหนึ่งในประเทศที่มีนโยบายด้านสภาพภูมิอากาศเข้มข้นที่สุดในยุโรป รัฐบาลประกาศเป้าหมายลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกร้อยละ 55 ภายในปี 2030 และมุ่งสู่คาร์บอนนิวทรัลภายในปี 2050 (Norwegian Ministry of Climate and Environment, 2023) ท่าอากาศยานออสโล ได้พัฒนากลยุทธ์เพื่อตอบสนองเป้าหมายนี้ โดยเริ่มตั้งแต่การใช้ไฟฟ้าจากพลังงานหมุนเวียนร้อยละ 100 ทั้งในอาคารผู้โดยสาร โรงจอดรถ และระบบบริการภาคพื้น (Pallesen, B. & Oculy, M. L., 2024) สิ่งที่โดดเด่นของท่าอากาศยานออสโล คือการออกแบบระบบทำความร้อนและทำความเย็นที่ใช้พลังงานหมุนเวียน โดยเฉพาะระบบ District Heating ที่เชื่อมโยงกับปั๊มความร้อน (Heat Pump) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Pallesen, B. & Oculy, M. L. ที่กล่าวว่า ความจุสูงซึ่งดึงพลังงานความร้อนจากน้ำใต้ดิน (geothermal) และน้ำบาดาลรอบท่าอากาศยานออสโลระบบนี้สามารถให้ความร้อนแก่พื้นที่กว่า 200,000 ตารางเมตร และยังช่วยลดการใช้ไฟฟ้าจากเชื้อเพลิงฟอสซิลได้มหาศาล นอกจากนี้ในช่วงฤดูหนาว อุณหภูมิต่ำกว่าศูนย์องศาช่วยให้การเก็บพลังงานความเย็นสำหรับใช้ในฤดูร้อนมีประสิทธิภาพ

สูงขึ้น ท่าอากาศยานยังมีระบบกักเก็บความร้อนสำรอง ทำให้สามารถรักษาเสถียรภาพด้านพลังงานได้แม้สภาพอากาศจะเปลี่ยนแปลงตลอดปี (Pallesen, B. & Oculy, M. L., 2024) แม้สภาพภูมิอากาศนอร์เวย์จะไม่เอื้ออำนวยต่อการผลิตไฟฟ้าจากแสงอาทิตย์ตลอดปี แต่ท่าอากาศยานออสโลได้ติดตั้งแผงโซลาร์เซลล์บนหลังคาอาคารผู้โดยสารและโรงจอดรถ เพื่อช่วยลดการพึ่งพาไฟฟ้าจากกริดกลางในช่วงฤดูร้อน ขณะเดียวกัน ท่าอากาศยานยังพัฒนาโครงข่ายไฟฟ้าอัจฉริยะ (Smart Grid) เพื่อติดตามการใช้พลังงานแบบเรียลไทม์ ทำให้สามารถจัดสรรพลังงานหมุนเวียนได้อย่างเหมาะสมและลดการสูญเสียไฟฟ้า (Pallesen, B. & Oculy, M. L., 2024) อีกหนึ่งจุดแข็งของ ท่าอากาศยานออสโลคือการเป็นสนามบินแห่งแรกในโลกที่ให้บริการเชื้อเพลิงการบินที่ยั่งยืน (Sustainable Aviation Fuel: SAF) สำหรับเที่ยวบินพาณิชย์ทุกสายการบิน โดยร่วมมือกับผู้ผลิต SAF ในประเทศเพื่อลดระยะทางการขนส่งเชื้อเพลิงและลดต้นทุนด้านโลจิสติกส์ (Skedsmo, H. & Bunes, T., 2021) รายงานของ Pallesen, B. และ Oculy, M. L. ระบุว่า นับตั้งแต่เริ่มโครงการ SAF ในปี 2016 ท่าอากาศยานสามารถลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากการบินได้กว่า 10,000 ตันต่อปี และมีเป้าหมายเพิ่มสัดส่วนการใช้ SAF ให้ได้ร้อยละ 30 ภายในปี 2030 (Pallesen, B. & Oculy, M. L., 2024) ในด้านการจัดการของเสีย ท่าอากาศยานออสโลมีโครงการเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) ที่เน้นการรีไซเคิลวัสดุและการนำความร้อนเหลือใช้กลับมาใช้ใหม่ โรงแยกขยะภายในท่าอากาศยานสามารถรีไซเคิลขยะได้กว่าร้อยละ 70 ขณะที่ขยะอินทรีย์บางส่วนถูกนำไปผลิตก๊าซชีวภาพเพื่อป้อนให้รถโดยสารภายในท่าอากาศยาน (Skedsmo, H. & Bunes, T., 2021) นอกจากนี้ ท่าอากาศยานยังสามารถลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ลงได้กว่า 35,000 ตันต่อปี ข้อมูลนี้ชี้ให้เห็นว่าการลงทุนในระบบพลังงานหมุนเวียนและเทคโนโลยีจัดการอัจฉริยะสามารถสร้างผลตอบแทนทางเศรษฐกิจควบคู่กับประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อม แม้จะประสบความสำเร็จในหลายมิติ แต่ท่าอากาศยานก็ยังเผชิญข้อจำกัดเรื่องสภาพอากาศที่มีระยะเวลารับแสงอาทิตย์จำกัดและอุณหภูมิที่แปรปรวนอย่างมากตลอดปี ปัจจัยเหล่านี้ผลักดันให้ท่าอากาศยานต้องพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้มีความยืดหยุ่นสูง เช่น ระบบกักเก็บพลังงานและการผสมผสานแหล่งพลังงานหมุนเวียนหลากหลายประเภท (Pallesen, B. & Oculy, M. L., 2024)

กรณีศึกษาของท่าอากาศยานออสโล ชี้ให้เห็นว่าท่าอากาศยานในภูมิภาคอากาศหนาวเย็นก็สามารถเป็นผู้นำด้านพลังงานสะอาดได้ หากมีการลงทุนด้านนวัตกรรม ระบบจัดการพลังงานอัจฉริยะ และนโยบายที่ชัดเจน ท่าอากาศยานแห่งนี้จึงเป็นต้นแบบของท่าอากาศยานสีเขียวที่แสดงให้เห็นว่าความยั่งยืนสามารถเดินคู่ไปกับการเติบโตทางเศรษฐกิจและการให้บริการที่มีคุณภาพได้จริง

ท่าอากาศยานนานาชาติซานดิเอโก: ท่าอากาศยานขนาดใหญ่กับก้าวย่างสู่ไมโครกริดและพลังงานหมุนเวียน

ในยุคที่การเปลี่ยนผ่านสู่พลังงานสะอาดกลายเป็นความท้าทายสำคัญของอุตสาหกรรมการบิน ท่าอากาศยานนานาชาติซานดิเอโก (San Diego International Airport: SAN) ในรัฐแคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา ถือเป็นตัวอย่างที่โดดเด่นของท่าอากาศยานขนาดใหญ่ที่ลงทุนอย่างจริงจังในระบบพลังงานหมุนเวียนและเทคโนโลยีโครงข่ายไฟฟ้าอัจฉริยะ (smart grid) ด้วยการออกแบบและพัฒนาระบบไมโครกริด (microgrid) ที่ครอบคลุมพื้นที่การดำเนินงานหลัก ท่าอากาศยานแห่งนี้ได้พิสูจน์ให้เห็นว่าความยั่งยืนและความมั่นคง

ด้านพลังงานสามารถเดินไปพร้อมกันได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยเมืองซานดิเอโกเป็นเมืองชายฝั่งที่มีประชากรหนาแน่นและเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจของรัฐแคลิฟอร์เนียตอนใต้ ปริมาณผู้โดยสารที่เดินทางผ่านท่าอากาศยานนานาชาติซานดิเอโก เฉลี่ยกว่า 25 ล้านคนต่อปี ส่งผลให้มีการใช้พลังงานไฟฟ้าสูงทั้งในอาคารผู้โดยสาร โรงจอดรถ และระบบบริการภาคพื้น (San Diego County Regional Airport Authority, 2024) ภายใต้นโยบายด้านพลังงานสะอาดของรัฐแคลิฟอร์เนีย ซึ่งตั้งเป้าลดการปล่อยคาร์บอนไดออกไซด์ลงอย่างน้อยร้อยละ 40 ภายในปี 2030 ท่าอากาศยานนานาชาติซานดิเอโก จึงถูกกำหนดให้เป็นหนึ่งใน ศูนย์กลางของท่าอากาศยานสีเขียวของภูมิภาค (California Air Resources Board, 2023) หัวใจสำคัญของกลยุทธ์ด้านพลังงานหมุนเวียนของซานดิเอโก คือการพัฒนาระบบไมโครกริดอิสระ ที่สามารถผลิต จัดเก็บ และจ่ายไฟฟ้าให้กับพื้นที่หลักของท่าอากาศยานได้แม้กริดไฟฟ้าหลักจะหยุดทำงาน ระบบนี้ประกอบด้วยแผงโซลาร์เซลล์กำลังผลิตรวมกว่า 5 เมกะวัตต์ แบตเตอรี่จัดเก็บพลังงานขนาดใหญ่ และซอฟต์แวร์บริหารจัดการโหลดไฟฟ้าแบบเรียลไทม์ (San Diego County Regional Airport Authority, 2024) นอกจากนี้ ท่าอากาศยานยังเชื่อมโยงโครงข่ายไฟฟ้าอัจฉริยะเข้ากับระบบควบคุมสภาพอากาศและระบบแสงสว่างในอาคารผู้โดยสาร ทำให้สามารถลดการใช้ไฟฟ้าช่วงพีคโหลด (peak load) ได้มากกว่าร้อยละ 30 เมื่อเทียบกับสนามบินที่ไม่มีระบบไมโครกริด (National Renewable Energy Laboratory, 2023) แม้จะตั้งอยู่ในเมืองใหญ่ที่มีพื้นที่จำกัด แต่ท่าอากาศยานนานาชาติซานดิเอโก ได้ออกแบบการติดตั้งแผงโซลาร์เซลล์บนหลังคาอาคารผู้โดยสารและที่จอดรถหลายชั้น รวมถึงโครงการนำร่อง “Solar Carport” ที่ช่วยสร้างร่มเงาให้รถยนต์ขณะผลิตไฟฟ้าไปพร้อมกัน (U.S. Green Building Council, 2022) ท่าอากาศยานนานาชาติซานดิเอโกยังให้ความสำคัญกับการจัดสรรพื้นที่สีเขียวและสวนดาดฟ้าเพื่อช่วยดูดซับความร้อน ลดความต้องการใช้เครื่องปรับอากาศ และเพิ่มความน่าอยู่ให้กับผู้โดยสารและพนักงาน ท่าอากาศยานนานาชาติซานดิเอโกยังดำเนินโครงการจัดการกากอินทรีย์และน้ำเสีย โดยมีโรงบำบัดน้ำเสียขนาดเล็กที่สามารถนำกากตะกอนอินทรีย์ไปผลิตก๊าซชีวภาพ ซึ่งถูกนำมาใช้เป็นพลังงานสำรองสำหรับระบบไมโครกริด (California Energy Commission, 2023) โครงการนี้ไม่เพียงช่วยลดค่าขนส่งขยะไปยังพื้นที่ฝังกลบ แต่ยังเป็นการนำของเสียกลับมาใช้ประโยชน์สูงสุดตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน การดำเนินการระบบไมโครกริดและโครงการพลังงานหมุนเวียนช่วยให้ท่าอากาศยานนานาชาติซานดิเอโก ลดค่าใช้จ่ายด้านไฟฟ้าลงได้กว่าร้อยละ 40 ต่อปีเมื่อเทียบกับค่าไฟฟ้าที่ซื้อจากกริดเพียงอย่างเดียว (San Diego County Regional Airport Authority, 2024) นอกจากนี้ ยังสามารถลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกได้ราว 25,000 ตันต่อปี ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของรัฐแคลิฟอร์เนียในการผลักดันสนามบินทุกแห่งให้มีแผนจัดการคาร์บอนที่ชัดเจน (California Air Resources Board, 2023) ประสบการณ์ของท่าอากาศยานนานาชาติซานดิเอโก แสดงให้เห็นว่าการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานพลังงานสะอาดและเทคโนโลยีไมโครกริดอาจมีต้นทุนเริ่มต้นสูง แต่เมื่อคำนวณผลตอบแทนในระยะยาวจะคุ้มค่า ทั้งในแง่การประหยัดค่าใช้จ่ายด้านพลังงาน การลดความเสี่ยงจากไฟฟ้าดับ และการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีด้านความยั่งยืน (National Renewable Energy Laboratory, 2023) ความสำเร็จนี้ยังผลักดันให้มีการต่อยอดไปยังสนามบินระดับภูมิภาคอื่น ๆ โดยหน่วยงานสำนักงานการบินพลเรือนแห่งซานดิเอโกมีแผนแชร์องค์ความรู้และเทคโนโลยีให้สนามบินท้องถิ่นนำไปปรับใช้ตามบริบทพื้นที่ได้จริง (San Diego County Regional Airport Authority, 2024)

กรณีศึกษาของท่าอากาศยานนานาชาติซานดิเอโก ตอกย้ำว่าแนวคิดท่าอากาศยานสีเขียวไม่ได้จำกัดอยู่เพียงท่าอากาศยานในเมืองเล็กหรือประเทศที่มีทรัพยากรหมุนเวียนอุดมสมบูรณ์ แต่ท่าอากาศยานขนาดใหญ่ในเขตเมืองที่มีพื้นที่จำกัดก็สามารถเป็นผู้นำด้านพลังงานสะอาดได้เช่นกัน เมื่อมีการวางแผน การลงทุน และการจัดการพลังงานที่มีประสิทธิภาพ สนามบินจึงสามารถก้าวข้ามข้อจำกัดเดิม ๆ ไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้อย่างแท้จริง

วิเคราะห์กลยุทธ์จากกรณีศึกษาท่าอากาศยานนานาชาติโคชิน ท่าอากาศยานออสโล และท่าอากาศยานนานาชาติซานดิเอโก

การวิเคราะห์กรณีศึกษาของท่าอากาศยานนานาชาติโคชิน (อินเดีย) ท่าอากาศยานออสโล (นอร์เวย์) และท่าอากาศยานนานาชาติซานดิเอโก (สหรัฐอเมริกา) พบว่าทั้ง 3 แห่งแม้จะมีบริบทภูมิอากาศและข้อจำกัดด้านกายภาพแตกต่างกัน แต่กลับใช้ หลักการสำคัญร่วมกัน 3 ประการในการเปลี่ยนผ่านสู่สนามบินสีเขียวอย่างเป็นรูปธรรม ประการแรกคือ การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานพลังงานหมุนเวียน ทั้งการติดตั้งแผงโซลาร์เซลล์บนหลังคาอาคารผู้โดยสาร โรงจอดรถ หรือพื้นที่ว่าง และในบางแห่งมีการผสมผสานพลังงานน้ำหรือก๊าซชีวภาพเพื่อเพิ่มความหลากหลายของแหล่งพลังงาน เช่น ท่าอากาศยานนานาชาติโคชิน ใช้โซลาร์ร่วมกับไฟฟ้าพลังน้ำขนาดเล็ก ส่วนท่าอากาศยานออสโล ใช้พลังงานจากน้ำใต้ดินและ District Heating ประการที่สองคือการใช้ ระบบจัดการพลังงานอัจฉริยะ (Smart Energy Management) ซึ่งเชื่อมโยงการผลิต การจัดเก็บ และการกระจายไฟฟ้าด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น ท่าอากาศยานออสโล และ ท่าอากาศยานนานาชาติซานดิเอโก มีระบบไมโครกริดและโครงข่ายไฟฟ้าอัจฉริยะ ช่วยให้สามารถควบคุมโหลดไฟฟ้าได้ตามความต้องการจริง ลดการสูญเสียพลังงาน และสร้างความมั่นคงด้านพลังงานแม้เกิดไฟฟ้าดับ ประการสุดท้ายคือการยึดหลัก เศรษฐกิจหมุนเวียนและการมีส่วนร่วมของชุมชน ทั้งสามสนามบินมีการจัดการของเสียเพื่อนำกลับมาใช้ผลิตพลังงานหรือเชื้อเพลิงทางเลือก เช่น SAF ใน ท่าอากาศยานออสโลและการผลิตก๊าซชีวภาพในท่าอากาศยานนานาชาติโคชิน และ ท่าอากาศยานนานาชาติซานดิเอโก ซึ่งนอกจากช่วยลดต้นทุนพลังงานแล้ว ยังสร้างรายได้เสริมและเสริมสร้างภาพลักษณ์ด้านความยั่งยืน สะท้อนว่าการออกแบบพลังงานหมุนเวียนที่มีประสิทธิภาพต้องดำเนินไปพร้อมกับระบบจัดการที่รอบด้านและการสนับสนุนจากภาคส่วนต่าง ๆ อย่างแท้จริง

สรุป

อุตสาหกรรมการบินที่เป็นหนึ่งในแหล่งปล่อยมลพิษขนาดใหญ่ กิจกรรมต่าง ๆ เช่น การเผาไหม้เชื้อเพลิงฟอสซิลจากเครื่องบินและการใช้พลังงานในท่าอากาศยาน ก่อให้เกิดปริมาณก๊าซเรือนกระจกที่ส่งผลต่อการเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิทั่วโลก ภัยแล้ง คลื่นความร้อน และการเพิ่มขึ้นของระดับน้ำทะเล ท่าอากาศยานซึ่งเป็นจุดศูนย์กลางของการเดินทางทางอากาศจึงต้องเผชิญกับความท้าทายในการลดผลกระทบเหล่านี้และปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ด้วยความสำคัญของการลดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพจากอุตสาหกรรมการบิน บทความนี้จึงมุ่งเน้นศึกษาแนวทางการจัดการพลังงานหมุนเวียนในท่าอากาศยาน พร้อมประเมินผลกระทบเชิงบวกที่จะเกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสุขภาพของประชาชน เพื่อสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมการบินที่ยั่งยืนในอนาคต องค์ความรู้ที่ได้จากกรณีศึกษาตอกย้ำว่า การพัฒนา

ท่าอากาศยานสีเขียวที่ใช้พลังงานหมุนเวียนอย่างยั่งยืนต้องอาศัยการวางแผนที่รอบด้านและการบริหารจัดการอย่างบูรณาการ ตั้งแต่การออกแบบระบบผลิตและจัดเก็บพลังงาน การติดตั้งเทคโนโลยีจัดการพลังงานอัจฉริยะ การประสานแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน ตลอดจนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ซึ่งทั้งหมดนี้จะช่วยให้ท่าอากาศยานสามารถลดต้นทุนด้านพลังงาน ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และสร้างมูลค่าเพิ่มด้านภาพลักษณ์ความยั่งยืน ซึ่งสามารถนำไปต่อยอดเป็นแนวทางเชิงนโยบายและมาตรการปฏิบัติสำหรับการพัฒนาท่าอากาศยานอื่น ๆ ทั้งในระดับประเทศและภูมิภาคได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืนในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

Airport Carbon Accreditation. (2023). Annual report. Retrieved June 20, 2025, from http://www.airportcarbonaccreditation.org

Airports Authority of India. (2023). Green airport initiatives. Retrieved June 20, 2025, from https://www.aai.aero

Basner, M. et al. (2021). Effects of head-down tilt bed rest plus elevated CO2 on cognitive performance. Journal of Applied Physiology, 130(4), 1235-1246.

California Air Resources Board. (2023). California Sustainable Aviation Plan. Retrieved June 20, 2025, from https://ww2.arb.ca.gov

California Energy Commission. (2023). Waste-to-Energy Projects at California Airports. Retrieved June 20, 2025, from https://www.energy.ca.gov

Đurić, S. & Lalatović, B. (2023). The Role of the European Environment Agency in Light of Green Agenda Priorities for the Western Balkans with a Special Focus on Montenegro-Recovery and European Future . EU and comparative law issues and challenges series (ECLIC), 7, 116-148. https://doi.org/10.25234/eclic/27445.

EASA. (2022). European aviation environmental report 2022. Retrieved June 20, 2025, from https://www.easa.europa.eu

Friedlingstein, F. et al. (2023). Global carbon budget 2023. Earth System Science Data, 15(12), 5301-5369.

Hudda, N. et al. (2014). Emissions from an international airport increase particle number concentrations 4-fold at 10 km downwind. Environmental Science & Technology, 48(12), 6628-6635.

IATA. (2023). 20-year passenger forecast. Retrieved June 20, 2025 , from https://www.iata.org

ICAO. (2022). ICAO environmental report 2022. Retrieved June 20, 2025 , from https://www.icao.int

IPCC. (2023). AR6 climate change 2021: The physical science basis. Retrieved June 20, 2025, from https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg1

Kacar, B. et al. (2023). Green Airport building certification comparison: a practical approach for Airport Management. International Journal of Green Energy, 20(6), 602-615.

Kovacic, Z. & Benini, L. (2022). Sustainability and institutional transitions in the European Environment Agency. Futures, 141, 102984. https://openaccess.uoc.edu/server/api/core/bitstreams/5b791c46-b84a-451b-9bb9-292dc4876db6/content.

Kumar, R. & George, B. (2022). Solar-powered airports: Lessons from Cochin International Airport. Renewable Energy and Aviation, 4(2), 113-125.

Masiol, M. et al. (2024). Sources of wintertime PM2. 5 at a major city in an Alpine Valley: The role of atmospheric dispersion and inversion dynamics. Atmospheric Environment, 330, 120556. https://doi.org/10.1016/j.atmosenv.2024.120556.

Mori, N. et al. (2022). Giant tsunami monitoring, early warning and hazard assessment. Nature Reviews Earth & Environment, 3(9), 557-572.

National Renewable Energy Laboratory. (2023). Microgrid benefits for large airports: Case study of San Diego International. Retrieved June 20, 2025, from https://www.nrel.gov

Norwegian Ministry of Climate and Environment. (2023). Norway's climate plan. Retrieved June 20, 2025, from https://www.regjeringen.no

Pallesen, B. & Oculy, M. L. (2024). Sustainable Aviation Fuel Production: A Strategic Fit for Equinor? An exploratory case study of the Norwegian SAF production industry and production prospects at the Mongstad refinery. Retrieved June 20, 2025, from https://openaccess.nhh.no/nhh-xmlui/handle/11250/3184898

Prasad, S. et al. (2024). Review on biofuel production: Sustainable development scenario, environment, and climate change perspectives-A sustainable approach. Journal of Environmental Chemical Engineering, 12(2), 111996. https://doi.org/10.1016/j.jece.2024.111996.

Riedy, S. et al. (2021). Noise as a sleep aid: A systematic review. Sleep Medicine Reviews, 55, 101385. https://doi.org/10.1016/j.smrv.2020.101385.

San Diego County Regional Airport Authority. (2024). Sustainability report 2024. Retrieved June 20, 2025, from https://www.san.org

Skedsmo, H. & Bunes, T. (2021). Sustainable aviation fuel implementation at Oslo Airport. Journal of Green Transport, 12(2), 87-101.

Thomas, A. & Mathew, R. (2021). Floating solar and hydropower integration: Cochin's innovative Approach. Energy Policy and Management, 78, 225-233.

U.S. Green Building Council. (2022). Solar carport and green roof initiatives at SAN. Retrieved June 20, 2025, from https://www.usgbc.org

United Nations Environment Program. (2023). Champions of the Earth: Cochin International Airport. Retrieved June 20, 2025, from https://www.unep.org

WHO. (2022). Air pollution. Retrieved June 20, 2025, from https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/air-pollution

บทความวิจัย

การประเมินโครงการท่องโลกกว้างสำหรับนักเรียนห้องเรียนพิเศษ ส่งเสริมความเป็นเลิศด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี โรงเรียนท่าศาลาประสิทธิ์ศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษานครศรีธรรมราช*

EVALUATION OF FIELD TRIP PROJECT FOR STUDENT OF SCIENCE, MATHEMATICS AND TECHNOLOGY PROGRAM THASALAPRASITSUKSA SCHOOL THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE NAKORN SI THAMMARAT

วิทวัส วิฑูรย์พันธ์*, จุติพร อัศวโสวรรณ, วีระยุทธ ชาตะกาญจน์

Wittawat Witoonpun*, Jutiporn Assawasowan, Werayut Chatakan

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Educational, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: wittawat.tfc@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินโครงการท่องโลกกว้างสำหรับนักเรียนห้องเรียนพิเศษ ส่งเสริมความเป็นเลิศด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี โรงเรียนท่าศาลาประสิทธิ์ศึกษา โดยใช้รูปแบบการประเมินของ Stake 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านปัจจัยนำเข้า 2) ด้านกระบวนการปฏิบัติ และ 3) ด้านผลลัพธ์ กลุ่มตัวอย่างได้จากการเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วยผู้บริหาร 3 คน ครูผู้ดำเนินโครงการ 9 คน ผู้ปกครอง 29 คน และนักเรียน 29 คน รวม 70 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบประเมินโครงการและแบบสัมภาษณ์ ซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน มีค่า IOC เท่ากับ 1.00 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยการแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน ผลการศึกษา พบว่า 1) ด้านปัจจัยนำเข้าพบว่า 1.1) การเตรียมความพร้อมของโครงการ 1.2) คุณลักษณะของครูผู้ดำเนินโครงการ 1.3) คุณลักษณะของนักเรียนที่ร่วมโครงการ 1.4) คุณลักษณะผู้ปกครองนักเรียนที่เข้าร่วม โครงการ และ 1.5) คุณลักษณะผู้บริหารที่สนับสนุนโครงการ มีผลการประเมินภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.83, S.D.= 0.41) ถือว่าผ่านเกณฑ์การประเมิน 2) ด้านกระบวนการปฏิบัติ พบว่า 2.1) การบริหารโครงการ 2.2) ความพร้อมของแหล่งเรียนรู้ และ 2.3) ความพร้อมของอาหารและที่พัก มีผลการประเมินรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.82, S.D. = 0.39) ถือว่าผ่านเกณฑ์การประเมิน 3) ด้านผลลัพธ์

* Received 8 July 2025; Revised 29 July 2025; Accepted 31 July 2025

พบว่า 3.1) การทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ ได้แก่ 3.1.1) ท้องฟ้าจำลองกรุงเทพฯ 3.1.2) พิพิธภัณฑ์พระรามเก้า องค์การพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ 3.1.3) สวนสนุกดรีมเวิลด์ 3.1.4) อุทยานรังสรรค์นวัตกรรมอวกาศ (Space Inspirium) และ 3.1.5) สถาบันวิทยาศาสตร์ทางทะเล มหาวิทยาลัยบูรพา 3.2) พฤติกรรมของนักเรียน และ 3.3) ความพึงพอใจที่มีต่อโครงการ มีผลการประเมินภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.84, S.D. = 0.38) ผ่านเกณฑ์การประเมิน

คำสำคัญ: Stake’s Model, การประเมินโครงการ, การทัศนศึกษา, Science Field Trip

ABSTRACT

This independent study aimed to evaluate the “Exploring the World” project for students in the special program for science, mathematics, and technology excellence at Thasala Prasitsuksa School. The evaluation was based on Stake’s Countenance Model, covering three aspects: 1) antecedents, 2) transactions, and 3) outcomes. The purposive sample group consisted of 70 participants: 3 school administrators, 9 project teachers, 29 students, and 29 parents. Data collection tools included a project evaluation form and an interview form. Content validity was verified by three experts, with an IOC (Item-Objective Congruence) score of 1.00 for all items. Quantitative data were analyzed using frequency distribution, mean, and standard deviation, while qualitative data were analyzed through content analysis and compared against evaluation criteria. The results showed that, 1) Antecedents Aspect: The evaluation of 1.1) project preparation, 1.2) teacher qualifications, 1.3) student characteristics, 1.4) parental support, and 1.5) administrative support showed an overall rating at the highest level ($\bar{x}$ = 4.83, S.D. = 0.41), indicating that the input component met the evaluation criteria. 2) Process Aspect: The evaluation of 2.1) project management, 2.2) readiness of learning resources, and 2.3) provision of food and accommodation also received an overall rating at the highest level ($\bar{x}$ = 4.82, S.D. = 0.39), meeting the evaluation criteria. 3) Outcome Aspect : The evaluation of 1) educational field trips to learning sites including 1.1) Bangkok Planetarium, 1.2) Rama IX Museum (National Science Museum Organization), 1.3) Dream World amusement park, 1.4) Space Inspirium, and 1.5) the Institute of Marine Science at Burapha University, 2) student behavior, and 3) satisfaction with the project showed overall results at the highest level ($\bar{x}$ = 4.84, S.D. = 0.38), indicating that the project met the evaluation criteria.

Keywords: Stake’s Model, Project Evaluation, STEM Education, Science Field Trip

บทนำ

การศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาบุคคลให้มีความรู้ ความสามารถ และศักยภาพในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี โดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 ได้เน้นการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) ยังมุ่งเน้นการสร้างระบบการศึกษาที่มีคุณภาพ ยืดหยุ่น และเชื่อมโยงกับแหล่งเรียนรู้จริง (Place-Based Learning) เพื่อเตรียมเยาวชนให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง
ในศตวรรษที่ 21

แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะแนวคิดของ Dewey, J. ที่เน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงซึ่งเกิดขึ้นจากกระบวนการวนซ้ำ 3 ขั้นตอน ได้แก่ Impulse, Observation และ Judgment ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถประเมินและนำประสบการณ์ไปปรับใช้ได้ (Dewey, J., 2005) ขณะที่ Freire, P. เน้นการสร้างจิตสำนึกผ่านประสบการณ์ตรงในชีวิตจริง อย่างไรก็ตาม แม้มีแนวคิดสนับสนุนการเรียนรู้แบบประสบการณ์ แต่การดำเนินโครงการในสถานศึกษาหลายแห่งยังขาดระบบติดตามและประเมินผลที่สามารถสะท้อนคุณค่าและประสิทธิภาพได้อย่างแท้จริง (Freire, P., 1970)

โรงเรียนท่าศาลาประสิทธิ์ศึกษา ได้ดำเนินโครงการห้องเรียนพิเศษส่งเสริมอัจฉริยภาพด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี (SMTP) เพื่อพัฒนานักเรียนตามแนวทางของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช โดยใช้รูปแบบ “TS SMTP Blended Model” ที่ประกอบด้วย 8 กระบวนการ หนึ่งในนั้นคือ กิจกรรม “Onsite Experience” หรือ “โครงการท่องโลกกว้าง” ซึ่งเน้นการเรียนรู้จากแหล่งจริงตามแนวทางของ Bruner, J. ที่ส่งเสริม Discovery Learning โดยให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตาม กิจกรรมดังกล่าวยังขาดการประเมินอย่างเป็นระบบ เพื่อสะท้อนความสำเร็จและประสิทธิผลในการพัฒนาผู้เรียน (Bruner, J., 1963)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงได้ทำการประเมิน “โครงการท่องโลกกว้างสำหรับนักเรียนห้องเรียนพิเศษส่งเสริมความเป็นเลิศด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี โรงเรียนท่าศาลาประสิทธิ์ศึกษา” โดยประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินเคาร์ทิแนนซ์ (Countenance Model) ของโรเบอร์ต อี. สเตค (Stake, R. E., 1967) ซึ่งจำแนกการประเมินออกเป็น 2 เมตริก ได้แก่ เมตริกบรรยาย (Description Matrix) และเมตริกตัดสินคุณค่า (Judgment Matrix) โดยพิจารณาจาก 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า (Antecedents) กระบวนการปฏิบัติ (Transaction) และผลลัพธ์ (Outcome) การประเมินครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียนให้สอดคล้องกับศักยภาพของผู้เรียน ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ การเรียนรู้ด้วยตนเอง การทำงานร่วมกัน และการเตรียมความพร้อมเข้าสู่โลกการทำงานในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินปัจจัยนำเข้าโครงการท่องโลกกว้างสำหรับนักเรียนห้องเรียนพิเศษส่งเสริมความเป็นเลิศด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี โรงเรียนท่าศาลาประสิทธิ์ศึกษา

2. เพื่อประเมินกระบวนการปฏิบัติโครงการท่องโลกกว้างสำหรับนักเรียนห้องเรียนพิเศษส่งเสริมความเป็นเลิศด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี โรงเรียนท่าศาลาประสิทธิ์ศึกษา

3. เพื่อประเมินผลลัพธ์โครงการท่องโลกกว้างสำหรับนักเรียนห้องเรียนพิเศษส่งเสริมความเป็นเลิศด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี โรงเรียนท่าศาลาประสิทธิ์ศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การประเมินครั้งนี้เป็นการประเมินโครงการท่องโลกกว้างสำหรับนักเรียนห้องเรียนพิเศษส่งเสริมความเป็นเลิศด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี โรงเรียนท่าศาลาประสิทธิ์ศึกษา โดยใช้แนวทางการประเมินของโรเบอร์ต อี สเตค โดยรูปแบบการประเมินใช้ชื่อว่ารูปแบบการประเมินเคาร์ทิแนนซ์ (Countenance Model) โดยจำแนกข้อมูลการประเมินออกเป็น 2 ส่วน คือ เมตริกบรรยาย (Description Matrix) และเมตริกตัดสินคุณค่า (Judgment Matrix) ซึ่งจำแนก สิ่งที่จะต้องพิจารณาออกเป็น 3 ส่วน คือ 1) ด้านปัจจัยนำเข้า (Antecedents) 2) ด้านกระบวนการดำเนินงาน (Transaction) และ 3) ด้านผลลัพธ์ (Outcome) ในการเก็บข้อมูล ผู้ประเมินจะต้องเก็บข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ เมตริกบรรยาย (Description Matrix) และเมตริกตัดสินคุณค่า (Judgment Matrix)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เป็นกลุ่มเดียวกัน ใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Selection) จำนวน 70 คน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับโครงการ 3 คน ครูผู้ดำเนินโครงการ 9 คน นักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ 29 คน และผู้ปกครองนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ 29 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ

เป็นแบบประเมินโครงการท่องโลกกว้างสำหรับนักเรียนห้องเรียนพิเศษส่งเสริมความเป็นเลิศด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี โรงเรียนท่าศาลาประสิทธิ์ศึกษา โดยใช้ใช้แนวทางกาประเมินของ โรเบอร์ต อี สเตค ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากการศึกษาค้นคว้า จากตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเครื่องมือที่สร้างขึ้นมีทั้งที่เป็นแบบตรวจสอบรายการ แบบมาตราส่วนประมาณค่าและแบบคำถามปลายเปิด โดยมีกรอบแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบในการวิจัย หาคุณภาพโดยการตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา (Content validity) ได้รับการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ได้ค่า IOC 1.00 ทุกข้อคำถาม มีจำนวน 4 ฉบับ เพื่อใช้กับแหล่งข้อมูลจำนวน 4 กลุ่มคือ

1.1 แบบประเมินโครงการสำหรับครูผู้ดำเนินโครงการ	จำนวน 1 ฉบับ
1.2 แบบประเมินโครงการสำหรับนักเรียนที่ร่วมโครงการ	จำนวน 1 ฉบับ
1.3 แบบประเมินโครงการสำหรับผู้ปกครองนักเรียนที่ร่วมโครงการ	จำนวน 1 ฉบับ
1.4 แบบประเมินโครงการสำหรับสำหรับผู้บริหาร	จำนวน 1 ฉบับ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการศึกษาหาแนวทางพัฒนาโครงการท่องโลกกว้างสำหรับนักเรียนห้องเรียนพิเศษส่งเสริมความเป็นเลิศด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี โรงเรียนท่าศาลาประสิทธิ์ศึกษา ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากการศึกษาค้นคว้า จากตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเครื่องมือที่สร้างขึ้นเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยมีกรอบแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบในการวิจัย หาคุณภาพโดยการตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา (Content validity)ได้รับการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ได้ค่า IOC 1.00 ทุกข้อคำถาม มีจำนวน 4 ฉบับ เพื่อใช้กับแหล่งข้อมูลจำนวน 4 กลุ่มคือ

2.1 แบบสัมภาษณ์สำหรับครูผู้ดำเนินโครงการ จำนวน 1 ฉบับ
2.2 แบบสัมภาษณ์สำหรับนักเรียนที่ร่วมโครงการ จำนวน 1 ฉบับ
2.3 แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้ปกครองนักเรียนที่ร่วมโครงการ จำนวน 1 ฉบับ
2.4 แบบสัมภาษณ์สำหรับสำหรับผู้บริหาร จำนวน 1 ฉบับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบประเมินโครงการ โดยการแจกแจงความถี่ การหา ค่าเฉลี่ย และหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแล้วแปลผล และเปรียบเทียบกับเกณฑ์การตัดสินผลการประเมินที่กำหนด

2. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ และคำถามปลายเปิดโดย การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการบรรยายพรรณนา

เกณฑ์การตัดสินผลการประเมิน

สำหรับเกณฑ์ในการตัดสินผลการประเมิน ผู้ศึกษาได้กำหนดเกณฑ์การประเมินว่า ผ่าน เกณฑ์หรือไม่ผ่านเกณฑ์ โดยกำหนดการผ่านเกณฑ์การประเมินที่ค่าเฉลี่ย 3.51 ขึ้นไป ในครั้งนี้ผู้ศึกษา ได้กำหนดรายการสิ่งที่จะประเมิน ตัวบ่งชี้ แหล่งข้อมูล เครื่องมือ และเกณฑ์การตัดสินผลการประเมิน

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง การประเมินโครงการท่องโลกกว้างสำหรับนักเรียนห้องเรียนพิเศษส่งเสริมความเป็นเลิศด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยีโรงเรียนท่าศาลาประสิทธิ์ศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช มีผลการวิจัยดังนี้

1. ผลการประเมินด้านปัจจัยนำเข้า (Antecedents) ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเตรียมความพร้อมของโครงการ คุณลักษณะครูผู้ดำเนินโครงการ คุณลักษณะนักเรียนที่ร่วมโครงการ คุณลักษณะผู้ปกครองนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ และคุณลักษณะผู้บริหารที่สนับสนุนโครงการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ =4.83, S.D. =0.41) ถือว่าผ่านเกณฑ์การประเมิน ความคาดหวังมีความสอดคล้องกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ภาพรวมผลการประเมินด้านปัจจัยนำเข้า (Antecedents)

ด้านที่ 1 ด้านปัจจัยนำเข้า (Antecedents)	ผู้บริหาร	ครู	นักเรียน	ผู้ปกครอง	ภาพรวมของผู้ประเมิน		
	$\bar{x}$	$\bar{x}$	$\bar{x}$	$\bar{x}$	$\bar{x}$	S.D.	การแปลผล
1.1 การเตรียมความพร้อมของโครงการ	5.00	4.98	4.76	4.91	4.86	0.39	มากที่สุด
1.2 คุณลักษณะของครูผู้ดำเนินโครงการ	-	4.89	4.78	-	4.81	0.43	มากที่สุด
1.3 คุณลักษณะของนักเรียนที่ร่วมโครงการ	-	4.63	4.70	-	4.68	0.52	มากที่สุด
1.4 คุณลักษณะผู้ปกครองนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ	-	4.89	-	4.91	4.90	0.33	มากที่สุด
1.5 คุณลักษณะผู้บริหารที่สนับสนุนโครงการ	5.00	4.78	-	-	4.86	0.35	มากที่สุด
ภาพรวมแต่ละด้าน	**5.00**	**4.85**	**4.75**	**4.91**	**4.83**	**0.41**	**มากที่สุด**

2. ผลการประเมินด้านกระบวนการปฏิบัติ (Transaction) ในประเด็นการบริหารโครงการ ความพร้อมของแหล่งเรียนรู้ และความพร้อมของอาหารและที่พัก ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$=4.82, S.D. =0.39) ถือว่าผ่านเกณฑ์การประเมิน ความคาดหวังมีความสอดคล้องกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ภาพรวมผลการประเมินด้านกระบวนการดำเนินงาน(Transactions)

ด้านที่ 2 ด้านกระบวนการดำเนินงาน (Transactions)	ครู	นักเรียน	ภาพรวมของผู้ประเมิน		
	$\bar{x}$	$\bar{x}$	$\bar{x}$	S.D.	การแปลผล
2.1 การบริหารโครงการ	4.89	-	4.89	0.32	มากที่สุด
2.2 ความพร้อมของแหล่งเรียนรู้	4.89	4.84	4.86	0.35	มากที่สุด
2.3 ความพร้อมของอาหารและที่พัก	4.89	4.69	4.74	0.44	มากที่สุด
ภาพรวมแต่ละด้าน	**4.89**	**4.77**	**4.82**	**0.39**	**มากที่สุด**

3. ผลการประเมินด้านผลลัพธ์ (Outcome) ในประเด็นผลลัพธ์จากการทัศนศึกษาท้องฟ้าจำลองกรุงเทพฯ ผลลัพธ์จากการทัศนศึกษาพิพิธภัณฑ์พระรามเก้า องค์การพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ ผลลัพธ์จากการทัศนศึกษาสวนสนุกดรีมเวิลด์ ผลลัพธ์จากการทัศนศึกษาอุทยานรังสรรค์นวัตกรรมอวกาศ (Space Inspirium) ผลลัพธ์จากการทัศนศึกษาสถาบันวิทยาศาสตร์ทางทะเล มหาวิทยาลัยบูรพา เจตคติของนักเรียน และความพึงพอใจที่มีต่อโครงการในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$=4.88, S.D. =0.38) ถือว่าผ่านเกณฑ์การประเมิน ความคาดหวังมีความสอดคล้องกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ภาพรวมผลการประเมินด้านผลลัพธ์ (Outcomes)

ด้านที่ 3 ด้านผลลัพธ์(Outcomes)	ผู้บริหาร	ครู	นักเรียน	ผู้ปกครอง	ภาพรวมของผู้ประเมิน		
	$\bar{x}$	$\bar{x}$	$\bar{x}$	$\bar{x}$	$\bar{x}$	S.D.	การแปลผล
3.1 การทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้	-	-	4.84	-	4.84	0.38	มากที่สุด
3.1.1 การทัศนศึกษาท้องฟ้าจำลองกรุงเทพฯ	-	-	4.89	-	4.89	0.31	มากที่สุด
3.1.2 การทัศนศึกษาพิพิธภัณฑ์พระรามเก้า องค์การพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ	-	-	4.77	-	4.77	0.44	มากที่สุด
3.1.3 การทัศนศึกษาสวนสนุกดรีมเวิลด์	-	-	4.84	-	4.84	0.39	มากที่สุด
3.1.4 การทัศนศึกษาอุทยานรังสรรค์นวัตกรรมอวกาศ (Space Inspirium)	-	-	4.81	-	4.81	0.39	มากที่สุด
3.1.5 การทัศนศึกษาสถาบันวิทยาศาสตร์ทางทะเล มหาวิทยาลัยบูรพา	-	-	4.89	-	4.89	0.32	มากที่สุด
3.2 พฤติกรรมของนักเรียน	-	4.67	-	-	4.67	0.48	มากที่สุด
3.3 ความพึงพอใจที่มีต่อโครงการ	4.89	4.81	4.87	4.89	4.87	0.35	มากที่สุด
ภาพรวมแต่ละด้าน	**4.89**	**4.72**	**4.84**	**4.89**	**4.84**	**0.38**	**มากที่สุด**

อภิปรายผล

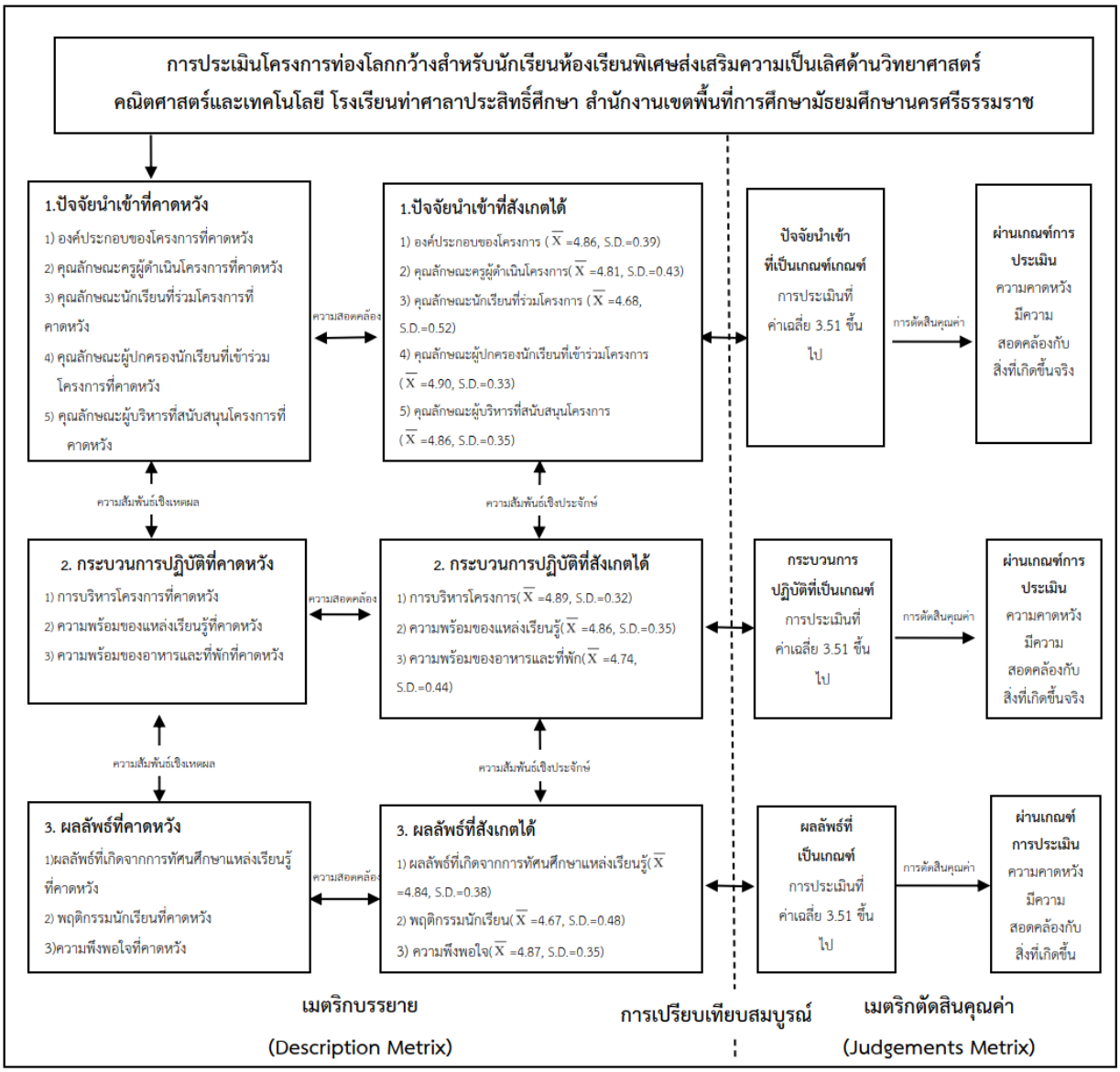
ผลการประเมินด้านปัจจัยนำเข้า ซึ่งครอบคลุมถึงการเตรียมความพร้อมของโครงการ คุณลักษณะของครูผู้ดำเนินโครงการ นักเรียน ผู้ปกครอง และผู้บริหาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.83, S.D. = 0.41) ถือว่าผ่านเกณฑ์การประเมินอย่างชัดเจน ความคาดหวังของผู้เกี่ยวข้องมีความสอดคล้องกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ผลการประเมินดังกล่าวสอดคล้องกับผลวิจัยที่ศึกษาโครงการบ้านนักวิทยาศาสตร์น้อยในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ซึ่งพบว่า บริบทของโครงการมีความจำเป็นและเหมาะสมอย่างยิ่ง โดยกิจกรรมมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายชัดเจน ตอบสนองต่อความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และสามารถบูรณาการกับหลักสูตรได้อย่างเป็นรูปธรรม (รำไพ แสงนิกุล, 2559) ในส่วนของครูผู้ดำเนินโครงการซึ่งเป็นครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์ พบว่าครูวิทยาศาสตร์ควรมีสมรรถนะสูง มีความรับผิดชอบในวิชาชีพ มีบุคลิกภาพเหมาะสม และสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียนได้ (Butzow, J. & Qureshi, W., 1978) ด้านผู้เรียน นักเรียนในศตวรรษที่ 21 ควรเป็นผู้ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน และแสวงหาความรู้ด้วยความเพียร (พูนภัทรา พูลผล, 2565) ขณะที่ชนกนาถ วงศ์บูรณาวาทย์ ชี้ว่านักเรียนสามารถเรียนรู้การวางแผนและเตรียมความพร้อมในการเดินทางทัศนศึกษา รวมถึงการจัดการทรัพยากรส่วนบุคคลและสร้างกติกาการอยู่ร่วมกันได้อย่างเหมาะสม (ชนกนาถ วงศ์บูรณาวาทย์, 2549) ในด้านของผู้ปกครอง ธรรมรัตน์ พงษ์ทอง เน้นย้ำถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการของโรงเรียน ตั้งแต่การแสดงความคิดเห็น การวางแผน การติดต่อสื่อสาร ไปจนถึงการสนับสนุนทรัพยากรและการประเมินผล (ธรรมรัตน์ พงษ์ทอง, 2559) สุดท้ายในส่วนของผู้บริหาร พบว่าให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านงบประมาณ ทรัพยากร และการประเมินผล สอดคล้องกับข้อเสนอของประภัสสร ผะแดนนอก ที่ระบุว่าผู้นำที่ดี

ต้องมีวิสัยทัศน์ บริหารงานตามความถนัดของทีมงาน กระตุ้นแรงจูงใจ และพัฒนาทักษะของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง (ประภัสสร ผะแดนนอก, 2563)

ผลการประเมินด้านกระบวนการปฏิบัติ (Transaction) ในประเด็นการบริหารโครงการ ความพร้อมของแหล่งเรียนรู้ และความพร้อมของอาหารและที่พัก ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.82, S.D. =0.39) ถือว่าผ่านเกณฑ์การประเมิน ความคาดหวังมีความสอดคล้องกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ซึ่งสอดคล้องกับ วรรณวิภา วีระพงศ์ ที่กล่าวว่า โครงการเป็นการจัดกิจกรรมที่มีการดำเนินงานที่เป็นระบบ เพื่อการปฏิบัติงานให้บรรลุถึงเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งโครงการที่ดีย่อมทำให้ประสิทธิภาพของการดำเนินงาน ประสิทธิผลและผลลัพธ์ที่องค์กรหรือหน่วยงานจะได้รับอย่างคุ้มค่า อันจะนำมาซึ่งการพัฒนาของหน่วยงานนั้น ๆ (วรรณวิภา วีระพงศ์, 2566)

ผลการประเมินด้านผลลัพธ์ (Outcome) ในประเด็นผลลัพธ์จากการทัศนศึกษาท้องฟ้าจำลองกรุงเทพฯ ผลลัพธ์จากการทัศนศึกษาพิพิธภัณฑ์พระรามเก้า องค์การพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ ผลลัพธ์จากการทัศนศึกษาสวนสนุกดรีมเวิลด์ ผลลัพธ์จากการทัศนศึกษาอุทยานรังสรรค์นวัตกรรมอวกาศ (Space Inspirium) ผลลัพธ์จากการทัศนศึกษาสถาบันวิทยาศาสตร์ทางทะเล มหาวิทยาลัยบูรพา เจตคติของนักเรียน และความพึงพอใจที่มีต่อโครงการในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.88, S.D. = 0.38) ถือว่าผ่านเกณฑ์การประเมิน ความคาดหวังมีความสอดคล้องกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ซึ่งสอดคล้องกับสมศักดิ์ ภู่วิภาดาวรรธน์ ได้ให้ความหมายของการเรียนแบบประสบการณ์ว่า หมายถึง การเรียนรู้จากประสบการณ์ หรือการเรียนรู้จากการได้ลงมือปฏิบัติจริง โดยผู้เรียนได้มีโอกาสรับประสบการณ์ แล้วได้รับการกระตุ้นให้สะท้อนสิ่งต่าง ๆ (Reflection) ที่ได้จากประสบการณ์ออกมาเพื่อพัฒนาทักษะใหม่ ๆ เจตคติใหม่ ๆ หรือวิธีการคิดใหม่ นักเรียนมีความกระตือรือร้นและสนใจในแหล่งเรียนรู้ มีทักษะในการตั้งคำถามและการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นทางวิทยาศาสตร์ (สมศักดิ์ ภู่วิภาดาวรรธน์, 2544) และพบว่านักเรียนที่มีเจตคติที่ดีต่อวิทยาศาสตร์ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมใฝ่รู้ใฝ่เรียนวิทยาศาสตร์ (วัชราภรณ์ อมรศักดิ์, 2557)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่ (รูปแบบการประเมินโครงการท่องโลกกว้างสำหรับนักเรียนห้องเรียนพิเศษส่งเสริมความเป็นเลิศด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยีโรงเรียนท่าศาลาประสิทธิ์ศึกษา)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากภาพที่ 1 เป็นรูปแบบการประเมินโครงการท่องโลกกว้างสำหรับนักเรียนห้องเรียนพิเศษส่งเสริมความเป็นเลิศด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี โรงเรียนท่าศาลาประสิทธิ์ศึกษา โดยใช้รูปแบบการประเมินเคาน์ทิแนนซ์ (Countenance Model) ของโรเบิร์ต อี. สเตค ซึ่งแบ่งการประเมินออกเป็นเมตริกบรรยาย (Description Matrix) และเมตริกตัดสินคุณค่า (Judgment Matrix) โดยผลการประเมินด้านปัจจัยนำเข้า ได้แก่ ความพร้อมของโครงการ คุณลักษณะของครู นักเรียน ผู้ปกครอง และผู้บริหาร อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.83,

S.D. = 0.41) ด้านกระบวนการ ได้แก่ การบริหารจัดการ ความพร้อมของแหล่งเรียนรู้ อาหาร และที่พัก อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.82, S.D. = 0.39) และด้านผลลัพธ์ ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ที่ไปศึกษาดูงาน พฤติกรรมของนักเรียน และความพึงพอใจต่อโครงการ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.84, S.D. = 0.38) ซึ่งผลการประเมินทั้งสามด้านสอดคล้องกับความคาดหวังและผ่านเกณฑ์ประเมินทุกด้าน ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ได้แก่ 1) สพฐ. ควรกำหนดให้การเรียนรู้นอกห้องเรียนเป็นส่วนหนึ่งของแผนการเรียนรู้ทุกระดับชั้น และจัดกิจกรรมอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง 2) สพฐ. ควรสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรที่จำเป็น เช่น ค่าเดินทาง ค่าวัสดุ และค่าผู้เชี่ยวชาญจากแหล่งเรียนรู้ภายนอก และ 3) สพฐ. ควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาครูให้สามารถออกแบบกิจกรรมเรียนรู้นอกห้องเรียนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้เชิงรุก ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ ได้แก่ 1) นำข้อมูลจากการประเมินด้านปัจจัยนำเข้าไปใช้ในการวางแผนการจัดโครงการในอนาคตให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น การเตรียมครู นักเรียน กำหนดการ และกิจกรรมที่เหมาะสมกับช่วงวัย 2) ใช้ผลการประเมินสื่อสารกับผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชนเพื่อสร้างความเข้าใจและความร่วมมือ รวมถึงแสดงความคุ้มค่าของโครงการ และ 3) นำผลการประเมินด้านผลลัพธ์ไปใช้จัดทำสื่อการเรียนรู้เพิ่มเติม เช่น ใบงานหรือแบบฝึกหัด เพื่อเชื่อมโยงประสบการณ์ทัศนศึกษากับเนื้อหาวิชาการ และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป คือ ควรมีการประเมินโครงการอื่นที่เกี่ยวข้องกับห้องเรียนพิเศษส่งเสริมความเป็นเลิศด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีของโรงเรียน เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาโครงการอื่น ๆ ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ชนกนาถ วงศ์บูรณาวาทย์. (2549). กระบวนการเรียนรู้จากการท่องเที่ยวทัศนศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ธรรมรัตน์ พงษ์ทอง. (2559). การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียน ในเขตอำเภอแก่งหางแมว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรีเขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.

ประภัสสร ผะแดนนอก. (2563). คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ของครูโรงเรียนในสหวิทยาเขตจตุรวิทย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์, 7(1), 199-214.

พูนภัทรา พูลผล. (2565). ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ควรเป็นอย่างไร. เรียกใช้เมื่อ 10 พฤษภาคม 2568 จาก https://www.plearnpattana.ac.th/

รำไพ แสงนิกุล. (2559). การประเมินโครงการบ้านนักวิทยาศาสตร์น้อย ประเทศไทย : กรณีศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

วรรณวิภา วีระพงศ์. (2566). การบริหารโครงการ (Project Management) : เครื่องมือและกลยุทธ์ การบริหารโครงการ. เรียกใช้เมื่อ 10 พฤษภาคม 2568 จาก https://race.nstru.ac.th/home_ex/blog//search/word/

วัชราภรณ์ อมรศักดิ์. (2557). ปัจจัยเชิงเหตุและผลของพฤติกรรมใฝ่รู้ใฝ่เรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น. วารสารพฤติกรรมศาสตร์เพื่อการพัฒนา, 6(1), 203-218.

สมศักดิ์ ภู่วิภาดาวรรธน์. (2544). การยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและการประเมินตามสภาพจริง. เชียงใหม่: Knowledge Center.

Bruner, J. (1963). The process of education. New York: Alfred A Knopf, Inc. and Random House.

Butzow, J. & Qureshi, W. (1978). Science Teachers' Competencies: A Practical Approach. Science Education, 62(1) , 59-66.

Dewey, J. (2005). How we think: a restatement of the relation of reflective thinking and the educational process. New York: D. C Heath.

Freire, P. (1970). Pedagogy of the oppressed. New York: Seabury Press.

Stake, R. E. (1967). The Countenance of Educational Evaluation. United States: Department for Exceptional Children, Gifted Children Section.

บทความวิชาการ

ความแตกต่างของรูปแบบการสื่อสารและประชาสัมพันธ์พรรคการเมืองไทย: กรณีศึกษาพรรคเพื่อไทยเปรียบเทียบพรรคประชาธิปัตย์*

COMPARING COMMUNICATION STRATEGIES OF PHEU THAI AND DEMOCRAT PARTIES

ธิติ ลาภชูสง่า*, วิทยาธร ท่อแก้ว, กรกช ขันธบุญ

Titi Lapchoosa-nga*, Wittayatorn Torkaew, Korrakoch Kantaboon

สาขานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช จังหวัดนนทบุรี ประเทศไทย

Department of Communication Arts, Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi Province, Thailand

*Corresponding author E-mail: titithor.uk@gmail.com

บทคัดย่อ

การสื่อสารทางการเมืองในยุคดิจิทัลมิได้เป็นเพียงแค่การส่งผ่านข้อมูล แต่ได้กลายเป็น พื้นที่ต่อรองเชิงอำนาจและความหมาย ที่ผู้คนสามารถเข้ามามีบทบาทได้อย่างเสมอภาคมากขึ้น ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เทคโนโลยีสารสนเทศได้แทรกซึมอยู่ในวิถีชีวิตประจำวัน การทำความเข้าใจปัจจัยสำคัญที่หล่อหลอมให้การสื่อสารทางการเมืองมีประสิทธิภาพและทรงอิทธิพลต่อความคิดและพฤติกรรมของประชาชนจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง หนึ่งในปัจจัยสำคัญคือ การจัดการข้อมูลข่าวสาร (Information Operations - IO) ซึ่งรัฐและกลุ่มอำนาจต่าง ๆ ใช้ในการควบคุมวาทกรรมในพื้นที่สาธารณะผ่านการออกแบบประเด็น การจัดลำดับความสำคัญของข่าว และการเลือกใช้ช่องทางที่เหมาะสม ถัดมาคือ การมีส่วนร่วมของผู้รับสารในฐานะผู้ผลิตเนื้อหา (Prosumer Engagement) ที่สะท้อนการที่พลเมืองในโลกดิจิทัลไม่ได้เป็นเพียงผู้เสพข่าว หากแต่สามารถร่วมสร้างเนื้อหา แสดงความคิดเห็น แบ่งปันเรื่องราว และสร้างกระแสสังคมได้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ ความสามารถในการบริหารความจริง-เท็จ (Information Integrity) ก็มีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเกี่ยวข้องกับการตรวจสอบข้อเท็จจริง การรับมือกับข่าวปลอม และการสร้างความน่าเชื่อถือในโลกที่ข้อมูลล้นเกินและหลากหลาย อีกสองปัจจัยที่ขาดไม่ได้คือ การบริหารแบรนด์ทางการเมือง (Political Branding) ซึ่งผูกโยงระหว่างอัตลักษณ์ของพรรคการเมืองหรือผู้สมัครกับอารมณ์ความทรงจำ และคุณค่าที่ประชาชนรู้สึกมีส่วนร่วมได้ และสุดท้ายคือ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก (Data Analytics) ที่ใช้ Big Data และ AI เพื่อเก็บ วิเคราะห์ และประเมินทัศนคติของประชาชนอย่างต่อเนื่อง ทำให้สามารถปรับกลยุทธ์การสื่อสารได้แบบเรียลไทม์ ปัจจัยทั้งห้านี้ไม่ได้แยกออกจากกันอย่างเด็ดขาด หากแต่เชื่อมโยงและเสริมพลังซึ่งกันและกัน

คำสำคัญ: การสื่อสารทางการเมือง, พรรคเพื่อไทย, พรรคประชาธิปัตย์

* Received 7 July 2025; Revised 30 July 2025; Accepted 31 July 2025

Abstract

Political communication in the digital era is not only a process of transmitting information from the sender to the receiver, but it is also a space of power negotiation and meaning, where people can participate more equally. Under the environment where information technology has permeated daily life, this synthesis of knowledge emphasizes understanding five important factors that shape political communication to be effective and influential on people's thoughts and behaviors. First, information management, which at present relates to IO strategies or Information Operations that the state and various power groups use to control discourse in the public space through designing issues, prioritizing news, and choosing appropriate channels. Second, prosumer engagement, reflecting that citizens in the digital world are not only news consumers but can also co-create content, express opinions, share stories, and create social trends. Third, information integrity management, which relates to fact-checking, dealing with fake news, and building credibility in a world with excessive and diverse information. Fourth, political branding management, linking the identity of political parties or candidates with emotions, memories, and values that people can feel involved with. And fifth, data analytics, using Big Data and AI to collect, analyze, and continuously assess people's attitudes, allowing communication strategies to adjust in real time. These five factors are not separated strictly but are connected and reinforce each other, creating political communication with high dynamics, forming a political experience that aligns with the digital lifestyle, and deeply and sustainably influencing people's thoughts, behaviors, and political participation.

Keywords: Political Communication, Pheu Thai Party, Democrat Party

บทนำ

การสื่อสารทางการเมืองเป็นหัวใจสำคัญของการสร้างภาพลักษณ์และความนิยมในหมู่ประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทประชาธิปไตยร่วมสมัยที่ภูมิทัศน์ทางการเมืองมีความหลากหลายและซับซ้อน การประชาสัมพันธ์ของพรรคการเมืองจึงเป็นเครื่องมือหลักในการเชื่อมโยงและสร้างความสัมพันธ์กับประชาชน นอกจากนี้ รูปแบบการสื่อสารของพรรคการเมืองได้พัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย โดยในอดีตมักเน้นสื่อกระแสหลักและช่องทางแบบบนลงล่าง แต่ในยุคดิจิทัลสื่อใหม่และสื่อสังคมออนไลน์ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญ ทำให้พรรคการเมืองต้องปรับเปลี่ยนแนวทางการสื่อสารเพื่อให้สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและตรงตามความต้องการของประชาชน

การเปรียบเทียบกลยุทธ์การสื่อสารของพรรคประชาธิปัตย์และพรรคเพื่อไทยสะท้อนความแตกต่างของแนวคิดและวิธีการสื่อสารทางการเมืองในไทย พรรคประชาธิปัตย์ในฐานะพรรคการเมืองเก่าแก่เน้นการสื่อสารเชิงสถาบันที่เน้นความถูกต้องของข้อมูล เหตุผล และหลักการประชาธิปไตย ผ่านกลไกรัฐสภาและเวทีสาธารณะ โดย

ยึดหลักความมั่นคงและความรู้เป็นแกนกลางของการสื่อสาร กลยุทธ์นี้แม้จะสร้างความน่าเชื่อถือแต่ยังขาดมิติของการสร้างความรู้สึกร่วมในระดับอารมณ์ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในยุคการเมืองใหม่ที่ประชาชนต้องการประสบการณ์และการมีส่วนร่วมทางอารมณ์ (Culbertson, H. M. & Chen, N., 2013); (Flight, R. L. & Coker, K. K., 2022); (De Vreese, C. H. et al., 2018)

ในทางตรงกันข้าม พรรคเพื่อไทยใช้สื่อสมัยใหม่โดยเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างการสื่อสารแบบสองทาง ซึ่งแตกต่างจากลักษณะการสื่อสารแบบบนลงล่างของพรรคประชาธิปัตย์ พรรคเพื่อไทยสามารถเชื่อมโยงกับผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้อย่างทันทีทันใดและมีลักษณะส่วนตัวมากขึ้น ผ่านการใช้เฟซบุ๊ก ไลฟ์สด รวมถึงแพลตฟอร์มอย่าง TikTok และ YouTube ซึ่งเปิดโอกาสให้เกิดการสร้างกระแสสังคมและการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมถึงการใช้ “algorithmic branding” ที่ปรับแต่งสารทางการเมืองให้ตรงใจผู้รับสารตามข้อมูลที่เก็บรวบรวม (Kapoor, K. et al., 2022) ทำให้พรรคเพื่อไทยสามารถกำหนดวาระทางการเมืองผ่านช่องทางที่ไม่เป็นทางการ (Gilardi, F. et al., 2022) และให้ความสำคัญกับประสบการณ์และความรู้สึกมากกว่าข้อมูลเชิงเทคนิค (Gilardi, F. et al., 2022)

อย่างไรก็ตาม การใช้สื่อเพื่อสร้าง “echo chamber” หรือพื้นที่ที่ยืนยันความคิดและความเชื่อของกลุ่มผู้สนับสนุนเดิมกลายเป็นเครื่องมือสำคัญที่พรรคการเมืองใช้ในการรักษาฐานเสียงและขยายฐานใหม่ (Gollust, S. E. et al., 2020) พรรคประชาธิปัตย์ที่เน้นเหตุผลและความเป็นทางการจึงพบข้อจำกัดในการแข่งขันในเวทีที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งบางกลุ่มต้องการ “เรื่องเล่าทางการเมือง” ที่ปลุกเร้าและชี้นำอารมณ์ (Freelon, D. & Wells, C., 2020); (Gadavanij, S., 2020); (Howard, P. N. et al., 2018); (Kocaman, E. & Coşgun, T., 2024) พรรคการเมืองที่สามารถใช้กลยุทธ์เน้นประสบการณ์และปรับตัวเข้ากับสื่อใหม่ได้อย่างคล่องแคล่วจึงมีโอกาสเชื่อมโยงกับประชาชนและชนะใจผู้มีสิทธิเลือกตั้งมากกว่า

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง (Theoretical Framework)

การศึกษาเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมือง การสร้างแบรนด์ และกลยุทธ์การตลาดทางการเมืองในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องอาศัยกรอบทฤษฎีที่ครอบคลุมทั้งเทคโนโลยี แพลตฟอร์มดิจิทัล และพฤติกรรมของประชาชนที่มีต่อพรรคการเมือง แนวคิดและทฤษฎีหลักที่ใช้ประกอบการวิเคราะห์ในบทความนี้สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่มหลัก ได้แก่

1. ทฤษฎีการสื่อสารทางการเมือง (Political Communication Theory)

ทฤษฎีนี้มุ่งเน้นการอธิบายบทบาทของการสื่อสารในกระบวนการเมืองและวิธีที่สื่อส่งผลต่อความเชื่อ ความคิดเห็น และพฤติกรรมของประชาชน สมบัติ จันทรวงศ์ เน้นว่าการสื่อสารทางการเมืองในสังคมสมัยใหม่เปลี่ยนแปลงจากการพึ่งพาสื่อกระแสหลักไปสู่การใช้สื่อใหม่ที่เปิดโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วมและปฏิสัมพันธ์ที่มากขึ้น (สมบัติ จันทรวงศ์, 2530) พิกุล จันทวิชญสุทธิ์ เสริมว่าโซเชียลมีเดีย เช่น Facebook, Twitter และ Instagram ทำให้พรรคการเมืองสามารถเข้าถึงและสื่อสารกับประชาชนได้อย่างรวดเร็วและตรงเป้าหมายมากขึ้น ทฤษฎีนี้ช่วยให้เข้าใจถึงการเปลี่ยนผ่านของสื่อในยุคดิจิทัลและบทบาทของผู้รับสารในฐานะผู้มีส่วนร่วม (prosumer) ในกระบวนการสื่อสาร (พิกุล จันทวิชญสุทธิ์, 2561)

2. แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างแบรนด์ (Branding Concepts)

การสร้างแบรนด์ทางการเมืองหมายถึงการกำหนดอัตลักษณ์และภาพลักษณ์ของพรรคการเมืองให้ชัดเจนและมีความน่าเชื่อถือ พิจิตรา สึคาโมโต้ กล่าวว่าแบรนด์ทางการเมืองควรสื่อสารจุดยืนทางอุดมการณ์และสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกกับประชาชนอย่างสม่ำเสมอ พรรคการเมืองต่างๆ เช่น พรรคเพื่อไทยและพรรคประชาธิปัตย์ต่างก็ใช้กลยุทธ์แบรนด์เพื่อสร้างความไว้วางใจและความภักดีจากผู้มีสิทธิเลือกตั้ง แนวคิดนี้ช่วยให้นักวิจัยวิเคราะห์ความสำเร็จของการสื่อสารผ่านการสร้างภาพลักษณ์ที่สอดคล้องกับความคาดหวังของประชาชน

3. กลยุทธ์การตลาดทางการเมือง (Political Marketing Strategies) (พิจิตรา สึคาโมโต้, 2561)

กลยุทธ์การตลาดทางการเมืองยุคใหม่ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการประชาสัมพันธ์แบบดั้งเดิม แต่รวมถึงการนำเทคโนโลยีและสื่อสังเคราะห์ (Synthetic Media) มาใช้ เช่น Deepfake หรือ Digital Avatars บนแพลตฟอร์มไลฟ์สด เพื่อเพิ่มความน่าสนใจและสร้างอารมณ์ร่วมกับผู้รับสาร (Campbell, R. et al., 2022) นอกจากนี้ De Seta, G. และ Etienne, M. ยังชี้ให้เห็นว่า AI สามารถสร้างประสบการณ์เสมือนจริงที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงบทบาทของพลเมืองให้กลายเป็นผู้บริโภคทางการเมืองที่ถูกกำกับโดยกลไกของทุนและเทคโนโลยี (De Seta, G., 2021); (Etienne, M., 2021)

แนวคิด “เทคโน-การเมือง” (Technopolitics) ที่ Kapoor, K. et al. เสนอชี้ให้เห็นว่าเทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในการกำหนด “ใครควรพูด” และ “ใครถูกมองเห็น” ในเวทีสาธารณะ ส่งผลต่อความไม่เสมอภาคในการรับรู้และอำนาจทางการเมือง การออกแบบและการใช้สื่อในรูปแบบไลฟ์สดจึงไม่ใช่เพียงการส่งสาร แต่เป็นการจัดการพื้นที่ทางการเมืองผ่านภาพ เสียง และเรื่องเล่าในลักษณะเสมือนจริง (Kapoor, K. et al., 2022)

วิเคราะห์รูปแบบการโฆษณาของพรรคเพื่อไทยและพรรคประชาธิปัตย์

การวิเคราะห์กลยุทธ์การสื่อสารทางการเมืองของพรรคเพื่อไทยและพรรคประชาธิปัตย์ จึงควรดำเนินไปในแนวทางที่เปิดเผยและสมดุล กล่าวคือ ไม่เน้นเพียงการวิพากษ์วิจารณ์พรรคใดพรรคหนึ่ง แต่ควรให้ภาพรวมที่สมเหตุสมผลโดยอิงจากหลักฐานเชิงประจักษ์ ในที่นี้ ผลงานของนักวิจัยและนักวิชาการหลากหลายท่าน เช่น Chaihanchanchai, P. & Anantachart, S.; Flight, R. L. & Coker, K. K.; De Vreese, C. H. et al. ได้ชี้ให้เห็นลักษณะเฉพาะของการสื่อสารในแต่ละพรรค ซึ่งพรรคเพื่อไทยมีความโดดเด่นในด้านการเล่าเรื่องและการสร้างอารมณ์ร่วม ขณะที่พรรคประชาธิปัตย์มีความแข็งแรงในด้านข้อมูลเชิงเหตุผลและนโยบาย ซึ่งลักษณะเช่นนี้สะท้อนถึงฐานทางอุดมการณ์และกลุ่มเป้าหมายของพรรคแต่ละพรรคอย่างชัดเจน (Chaihanchanchai, P. & Anantachart, S., 2024); (Flight, R. L. & Coker, K. K., 2022); (De Vreese, C. H. et al., 2018)

ในมิติของช่องทางการสื่อสาร ปฏิเสธไม่ได้เลยว่าโซเชียลมีเดียได้กลายเป็นสนามรบสำคัญทางการเมือง พรรคทั้งสองต่างใช้แพลตฟอร์มอย่าง Facebook, Twitter, TikTok รวมถึง YouTube และ Instagram เพื่อถ่ายทอดนโยบาย หาเสียง และตอบโต้ข้อวิจารณ์ในลักษณะเรียลไทม์ การสื่อสารรูปแบบนี้ไม่เพียงแต่สะท้อนถึงความเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมการบริโภคสื่อของประชาชนเท่านั้น แต่ยังเผยให้เห็นถึงการเปลี่ยนผ่านของการสร้างแบรนด์ทางการเมืองเข้าสู่ยุคของ “Algorithmic Branding” ซึ่งอัลกอริธึมของแต่ละแพลตฟอร์มมีผลต่อการเข้าถึงและสร้างอิทธิพลทางการเมืองในแบบที่ไม่เคยมีมาก่อน (Kozinets, R. V., 2022); (Gilardi, F. et al., 2022)

เมื่อพิจารณาจากผลกระทบของการสื่อสารดังกล่าว อาจกล่าวได้ว่าพรรคเพื่อไทยได้เปรียบในด้านการสร้างอารมณ์ร่วม ด้วยการนำเสนอตัวบุคคลที่สามารถสื่อสารได้อย่างเข้าถึงและมีพลัง โดยเฉพาะกับประชาชนในระดับฐานราก ในขณะที่พรรคประชาธิปัตย์แม้จะมีจุดแข็งด้านความน่าเชื่อถือในเชิงนโยบาย แต่กลับประสบความยากลำบากในการสร้างความเชื่อมโยงทางอารมณ์กับผู้มีสิทธิเลือกตั้งในวงกว้าง ซึ่งอาจเป็นจุดอ่อนในการแข่งขันทางการเมืองในยุคที่อารมณ์และภาพลักษณ์มีบทบาทไม่แพ้เนื้อหาและนโยบาย

ดังนั้น แนวทางที่เหมาะสมคือการเสนอข้อมูลในเชิงสร้างสรรค์ ด้วยการกระตุ้นการแสวงหาความรู้ เปิดพื้นที่ให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ ๆ จากข้อมูลและมุมมองต่าง ๆ โดยไม่ลดทอนคุณค่าของผู้ที่เห็นต่าง หรือเสนอเนื้อหาในลักษณะเป็นศัตรู การเขียนในลักษณะนี้ไม่เพียงแต่ลดความเสี่ยงในเชิงวิชาการ หากยังสร้างวัฒนธรรมการถกเถียงอย่างมีเหตุผล ซึ่งเป็นพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง

ท้ายที่สุดแล้ว การเขียนบทความที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางการเมือง โดยเฉพาะการเปรียบเทียบพรรคการเมืองและกลยุทธ์ทางการสื่อสาร ต้องตั้งอยู่บนฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์ การวิเคราะห์เชิงลึกจากแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ และการเสนอความคิดเห็นในลักษณะที่ไม่ตัดสินล่วงหน้า หัวเรื่องย่อยที่ชี้นำเชิงบวก เปิดกว้างให้ผู้อ่านไตร่ตรองด้วยตนเอง โดยไม่บิดเบือนข้อมูลหรือโน้มเอียงไปข้างใดข้างหนึ่ง จะช่วยให้งานเขียนชิ้นนั้นเป็นที่ยอมรับในวงวิชาการ และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาความเข้าใจในระบบการเมืองไทยอย่างแท้จริง

ตารางที่ 1 วิเคราะห์ความแตกต่างขององค์ประกอบการสื่อสาร พรรคเพื่อไทย vs พรรคประชาธิปัตย์

องค์ประกอบการสื่อสาร	พรรคเพื่อไทย	พรรคประชาธิปัตย์
ผู้ส่งสาร	พรรคและสมาชิกพรรค	พรรคและสมาชิกพรรค
ข่าวสาร	เน้นอนาคตและการเปลี่ยนแปลง	เน้นการทำงานเพื่อประชาชน
ช่องทางข่าวสาร	โทรทัศน์, ป้าย, โซเชียลมีเดีย, กิจกรรมทางการเมือง	โซเชียลมีเดีย, กิจกรรมทางการเมือง
การถอดรหัสข่าวสาร	ต้องการสร้างความหวังและความผูกพันในอนาคต	เน้นความต่อเนื่องของนโยบายและเสถียรภาพ
ผู้รับข่าวสาร	กลุ่มประชาชนรากหญ้า	กลุ่มประชาชนรากหญ้า + ชนชั้นกลาง
การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง	ปรับกลยุทธ์เพื่อความร่วมมือในอนาคต	ปรับตัวทางการเมืองเพื่อความยืดหยุ่นในระบบ
การใช้สื่อดิจิทัล	ใช้สร้างความสัมพันธ์กับผู้สนับสนุนทั่วประเทศ	ใช้สื่อออนไลน์เพื่อสื่อสารจุดยืน แนวคิดและนโยบายอย่างต่อเนื่อง

การเมืองและการสื่อสารการเมืองในประเทศไทย

การเมืองไทยมีพลวัตและการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ทั้งโครงสร้างรัฐ ระบบพรรคการเมือง และบทบาทของคนรุ่นใหม่และชนชั้นกลางที่เพิ่มขึ้น สะท้อนความเคลื่อนไหวที่เชื่อมโยงกับเทคโนโลยีและวัฒนธรรมประชาธิปไตยที่ยังอยู่ในกระบวนการต่อรอง พรรคการเมืองต้องปรับจากการเป็นเพียงเครื่องมือเลือกตั้งสู่การเป็นสถาบันการเมืองที่เชื่อมโยงประชาชนอย่างมีส่วนร่วมตามแนวคิดประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) (สมบัติ จันทรวงศ์, 2530)

เทคโนโลยีดิจิทัลทำให้ประชาชนกลายเป็นผู้ผลิตสาร (Prosumer) มีบทบาทกำหนดวาทกรรมทาง

การเมือง การสื่อสารทางเดียวไม่เพียงพออีกต่อไป โดยเฉพาะกับคนรุ่นใหม่ที่มีอัตลักษณ์ทางการเมืองแตกต่างชัดเจน (Gadavanij, S., 2020) สื่อจึงต้องทำหน้าที่กลั่นกรองและตรวจสอบข้อมูลเพื่อป้องกัน Fake News และ Disinformation ที่ถูกใช้ทางการเมือง (พิกุล จันทวิชญสุทธิ์, 2561)

แนวคิด Information Operations (IO) ถูกใช้เพื่อควบคุมทัศนคติของประชาชนในระดับลึกผ่านเทคนิคทางจิตวิทยาและเนื้อหาที่โน้มน้าว (Freelon, D. & Wells, C., 2020) การสื่อสารทางการเมืองจึงกลายเป็นการแข่งขันเชิงอารมณ์มากกว่าการแข่งขันเชิงนโยบาย พรรคที่เชื่อมโยงอารมณ์และอัตลักษณ์ของผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้จะได้เปรียบกว่า (Flight, R. L. & Coker, K. K., 2022) ซึ่งนำไปสู่ความผูกพันทางอารมณ์กับแบรนด์พรรค (Political Brand Attachment) ที่สะท้อนความรู้สึกเป็นเจ้าของและความเชื่อมั่นในพรรค (Chaihanchanchai, P. & Anantachart, S., 2024)

การสื่อสารต้องมีความยืดหยุ่นและเฉพาะเจาะจง ใช้ข้อมูลพฤติกรรมจากสื่อสังคมเพื่อปรับเนื้อหาให้เหมาะกับแต่ละกลุ่มเป้าหมาย (Kocaman, E. & Coşgun, T., 2024) กรณีศึกษาพรรคก้าวไกลแสดงให้เห็นการสื่อสารที่เข้าถึง Gen Z โดยเน้นความโปร่งใส สิทธิการมีส่วนร่วม และการสร้างพื้นที่ให้ประชาชนแสดงออกและมีส่วนร่วมผ่านช่องทางออนไลน์ (Supalakwatchana, S., 2023)

ท้ายที่สุด การสื่อสารทางการเมืองยุคดิจิทัลต้องเปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีเสียงและรู้สึกมีคุณค่าในกระบวนการเมือง เปลี่ยนจากการสื่อสารแบบส่งสารไปสู่การสื่อสารแบบมีปฏิสัมพันธ์ที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางของการสร้างความหมายทางการเมือง (Yasa, R., 2024)

การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและการปรับตัวของพรรคการเมือง

ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา โครงสร้างอำนาจและบทบาทของพรรคการเมืองไทยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างสำคัญ ไม่เพียงแต่จากผลการเลือกตั้ง แต่ยังรวมถึงวิธีการบริหารองค์กรและการสื่อสารกับประชาชนในยุคดิจิทัล ซึ่งความเปลี่ยนแปลงของข้อมูลและทัศนคติของสาธารณชนเกิดขึ้นรวดเร็ว พรรคการเมืองจึงต้องไม่เพียงรักษาฐานเสียงเดิม แต่ต้องสร้างการรับรู้ใหม่ ๆ ให้สอดคล้องกับวิถีคิดของคนรุ่นปัจจุบัน

พรรคเพื่อไทยที่กลับมาเป็นแกนนำรัฐบาลในปี 2554 และ 2566 แสดงให้เห็นถึงยุทธศาสตร์การปรับตัว เช่น การเปลี่ยนผู้นำ เสนอแนวนโยบายใหม่ และใช้สื่อออนไลน์ในการเข้าถึงประชาชน ขณะที่พรรคประชาธิปัตย์ยังคงรักษาบทบาททางการเมืองได้แม้เผชิญกับพรรคใหม่ ๆ ผ่านการจับมือกับพันธมิตรทางการเมืองเพื่อความอยู่รอด (สมบัติ จันทรวงศ์, 2530)

สื่อดิจิทัลกลายเป็นเครื่องมือหลัก พรรคต่าง ๆ ใช้ Facebook, Twitter, TikTok และ YouTube เพื่อเสนอข้อมูล ถ่ายทอดอุดมการณ์ และตอบสนองประชาชนอย่างทันที (พิกุล จันทวิชญสุทธิ์, 2561); (Albig, W., 1956)อย่างไรก็ตาม การตั้งหัวข้อหรือเนื้อหาที่ชี้นำอาจทำให้เกิดการปฏิเสธจากกลุ่มที่เห็นต่าง และอาจนำไปสู่การโต้แย้งหรือการตั้งคำถามต่อแหล่งข้อมูล (Culbertson, H. M. & Chen, N., 2013)

สุดท้าย การสร้างแบรนด์ทางการเมืองที่สื่อสารคุณค่าและอุดมการณ์อย่างชัดเจน โดยเฉพาะกับกลุ่มเยาวชนและผู้ใช้สื่อออนไลน์ จะส่งเสริมภาพลักษณ์ที่โปร่งใสและได้รับความสนับสนุนอย่างยั่งยืน (Supalakwatchana, S., 2023); (เสรี วงษ์มณฑา, 2540)

การสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ (Knowledge Synthesis)

เป็นการศึกษาความแตกต่างของรูปแบบการสื่อสารและประชาสัมพันธ์พรรคการเมืองไทย กรณีศึกษาพรรคเพื่อไทยเปรียบเทียบพรรคประชาธิปัตย์ ชี้ให้เห็นว่าประสิทธิภาพของการสื่อสารทางการเมืองในยุคปัจจุบันไม่ได้ขึ้นอยู่เพียงปริมาณหรือความถี่ของการเผยแพร่ข้อความเท่านั้น แต่ต้องอาศัยการบูรณาการองค์ความรู้ทางเทคโนโลยีและความเข้าใจในพฤติกรรมของประชาชน ผ่านกระบวนการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ที่ลึกซึ้งและสัมพันธ์แนบแน่นกับบริบทของรัฐศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อพิจารณาภายใต้กรอบแนวคิดของ “ความมั่นคงทางการเมือง” และ “การมีส่วนร่วมของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย” ซึ่งมีลักษณะแปรผันและเปราะบางในยุคข้อมูลข่าวสารที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การสื่อสารทางการเมืองในปัจจุบันจึงเป็นมากกว่าการถ่ายทอดข้อมูลทั่วไป แต่ยังเป็นกระบวนการเชิงยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการวาทกรรมและการควบคุมการรับรู้ของประชาชนในสื่อออนไลน์และโลกดิจิทัล (บุญรอด ศรีสมบัติ, 2560) โดยสามารถสรุปแนวคิดได้ ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 สังเคราะห์ปัจจัยที่สร้างศักยภาพการสื่อสารทางการเมือง

การสื่อสารทางการเมืองในปัจจุบันไม่อาจแยกออกจากกลยุทธ์ด้านการจัดการข้อมูล หรือที่รู้จักในนาม "ปฏิบัติการข่าวสาร" (Information Operations: IO) ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางของกระแสสาธารณะ โดยเฉพาะในสื่อออนไลน์ บุญรอด ศรีสมบัติ ชี้ว่า IO ไม่ใช่เพียงเครื่องมือของรัฐ แต่ยังกลายเป็นยุทธศาสตร์หลักของพรรคการเมืองที่ใช้เพื่อควบคุมการรับรู้ของประชาชน ดังนั้น ความโปร่งใสและจริยธรรมจึงเป็นสิ่งจำเป็นในการบริหารข้อมูลทางการเมือง (บุญรอด ศรีสมบัติ, 2560)

1. การจัดการข้อมูลข่าวสาร (Information Management)

ปฏิบัติการข่าวสาร หรือ Information Operations (IO) ไม่ได้หมายถึงเพียงการเผยแพร่ข่าวสารทั่วไป แต่เป็นการควบคุมและบริหารเรื่องเล่า (Narrative Control) อย่างเป็นระบบ โดยอาศัยเทคโนโลยีวิเคราะห์ข้อมูลและกลยุทธ์เพื่อโน้มน้าวการรับรู้ของสาธารณะ (Bennett, W. L. & Pfetsch, B., 2018) ท่ามกลางยุคของ “ข้อมูลล้นเกิน” การบริหารจัดการข้อมูลจึงต้องมีความซับซ้อนและมีโครงสร้างเพื่อให้สามารถชี้นำและควบคุมกระแสสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การใช้สื่อออนไลน์และบทบาทผู้รับสาร (Prosumer Engagement)

ตามที่ Shirky, C. ระบุ ในยุคสื่อใหม่ ประชาชนไม่ได้เป็นเพียงผู้เสพเนื้อหาเท่านั้น แต่กลายเป็นผู้ผลิตและผู้กระจายเนื้อหาด้วยตนเอง ส่งผลให้เกิดพลังทางวาทกรรมที่สามารถท้าทายหรือสนับสนุนอำนาจรัฐได้ (Shirky, C., 2010) Gilardi et al. (2022) เสริมว่า ในบริบทการเมืองไทยมีการเกิดขึ้นของ “การเมืองแบบมีส่วนร่วมเชิงวัฒนธรรม” ที่เกินขอบเขตของระบบพรรคการเมืองเดิมอย่างชัดเจน ทำให้การสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์มีบทบาทสำคัญในการสร้างและขยายฐานเสียง

3. ความจริง-เท็จ (Information Integrity)

Flight, R. L. & Coker, K. K.เน้นว่า ข่าวลวงหรือข่าวปลอมเป็นภัยคุกคามต่อประชาธิปไตยอย่างร้ายแรง แม้ว่าประชาชนจะรู้ว่าเนื้อหาเหล่านั้นไม่เป็นความจริง แต่ถ้าข้อมูลตรงกับอารมณ์หรืออุดมการณ์ ก็ยังคงถูกแชร์ต่อและยอมรับในสังคม การสร้างความน่าเชื่อถือและการตรวจสอบข้อเท็จจริงจึงเป็นกลไกที่จำเป็นในการปกป้องระบบประชาธิปไตยจากการถูกบิดเบือนข้อมูล (Flight, R. L. & Coker, K. K., 2022)

4. การสร้างแบรนด์ทางการเมือง (Political Branding)

Supalakwatchana, S. เสนอว่า แบรนด์ทางการเมืองต้องสะท้อนอัตลักษณ์และความรู้สึกของประชาชนอย่างชัดเจน และสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างต่อเนื่อง (Supalakwatchana, S., 2023) ขณะที่ An, J. พัฒนาต่อด้วยแนวคิด “Emotional Political Branding” ที่เน้นการเชื่อมโยงความหวังและความรู้สึกของประชาชนเข้ากับภาพลักษณ์ของพรรค เพื่อเพิ่มความผูกพันและความภักดีของผู้เลือกตั้ง (An, J., 2025)

5. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก (Data Analytics)

การใช้ข้อมูลและเทคโนโลยีในการวิเคราะห์พฤติกรรมผู้เลือกตั้งเป็นเครื่องมือสำคัญในยุคดิจิทัล Bennett, W. L. & Pfetsch, B., 2018) รวมถึง De Vreese, C. H. et al. ได้เน้นย้ำว่าการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก เช่น sentiment analysis และ AI-based microtargeting ช่วยให้พรรคการเมืองสามารถปรับแต่งกลยุทธ์และสารสนเทศให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายได้อย่างแม่นยำและมีประสิทธิภาพมากขึ้น (Bennett, W. L. & Pfetsch, B., 2018); (De Vreese, C. H. et al., 2018)

สรุป

การสื่อสารทางการเมืองในยุคดิจิทัลไม่อาจแยกออกจากพลวัตของสังคม การเมือง และเทคโนโลยีที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โครงสร้างอำนาจ การเกิดขึ้นของชนชั้นกลางใหม่ และบทบาทของคนรุ่นใหม่ ได้เข้ามามีอิทธิพลต่อการสื่อสารทางการเมืองไทยอย่างลึกซึ้ง พรรคการเมืองต้องปรับตัวจากการเป็นเพียงกลไกการเลือกตั้งสู่

การเป็นสถาบันที่เชื่อมโยงกับประชาชนอย่างมีส่วนร่วม ควบคู่กับการใช้สื่อดิจิทัลเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่มีพฤติกรรมและความสนใจหลากหลาย เทคโนโลยีดิจิทัลทำให้ประชาชนเปลี่ยนจากผู้รับสารมาเป็นผู้สร้างสาร (Prosumer) ที่กำหนดทิศทางกระแสสังคมได้ การสื่อสารทางการเมืองจึงต้องเปลี่ยนเป็นแบบมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction Model) เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมและรู้สึกเป็นเจ้าของ ขณะเดียวกัน การแข่งขันทางการเมืองไม่ได้หยุดแค่การนำเสนอข้อมูลเชิงนโยบาย แต่กลายเป็นการแข่งขันเชิงอารมณ์ที่เชื่อมโยงความรู้สึก ความหวัง และอัตลักษณ์ของประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนและ Gen Z ที่ให้ความสำคัญกับความโปร่งใสและสิทธิการมีส่วนร่วม การสื่อสารยุคดิจิทัลยังต้องอาศัยการจัดการข้อมูลอย่างเป็นระบบ พรรคการเมืองต้องมีความสามารถในการออกแบบประเด็น ควบคุมเรื่องเล่า (Narrative Control) ใช้ข้อมูลและเทคโนโลยีวิเคราะห์พฤติกรรมประชาชนเพื่อปรับกลยุทธ์อย่างแม่นยำ ขณะเดียวกัน การใช้ข้อมูลเชิงยุทธศาสตร์นำมาซึ่งความเสี่ยงของ Fake News และ Disinformation ที่อาจสร้างความเข้าใจผิดในสังคม ทำให้บทบาทของสื่อในฐานะ Gatekeeper และ Fact-Checker มีความสำคัญในการป้องกันข้อมูลเท็จ กรณีพรรคก้าวไกลเป็นตัวอย่างของการสื่อสารที่เข้าถึงเยาวชน โดยใช้สื่อออนไลน์เพื่อสร้างพื้นที่แลกเปลี่ยน แสดงความคิดเห็น และสร้างความผูกพันต่อแบรนด์พรรค (Political Brand Attachment) จนเกิดการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง การสื่อสารจึงต้องยืดหยุ่น เน้นเนื้อหาที่ตรงกับความต้องการและอารมณ์ของกลุ่มเป้าหมายโดยใช้ข้อมูลจากโซเชียลมีเดีย (Microtargeting) ท้ายที่สุด การสื่อสารทางการเมืองที่มีประสิทธิภาพในยุคดิจิทัลต้องบูรณาการความเข้าใจทางการเมือง การใช้เทคโนโลยี การบริหารจัดการข้อมูล และการสร้างแบรนด์ทางการเมืองที่เชื่อมโยงกับประชาชน ภายใต้ความโปร่งใสและการเคารพเสียงของประชาชน เพื่อสร้างกระบวนการสื่อสารที่เสริมสร้างประชาธิปไตยอย่างแท้จริงในสังคมไทย

เอกสารอ้างอิง

บุญรอด ศรีสมบัติ. (2560). IO advanced: หลักสูตรการพัฒนาองค์ความรู้การก่อการร้ายและการก่อความไม่สงบสำหรับผู้บริหาร. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: โรงเรียนเสนาธิการทหารบก.

พิกุล จันทวิชญสุทธิ์. (2561). การศึกษาวิธีการตรวจสอบข่าวปลอมของกองบรรณาธิการข่าวออนไลน์. กรุงเทพมหานคร: สถาบันอิศรา มูลนิธิพัฒนาสื่อมวลชนแห่งประเทศไทย.

พิจิตรา สึคาโมโต้. (2561). สื่อไทยในวิกฤตการเมืองเปลี่ยนผ่าน: เทคโนโลยีปั่นป่วน. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือจุฬาฯ.

สมบัติ จันทรวงศ์. (2530). การเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนา.

เสรี วงษ์มณฑา. (2540). ครบเครื่องเรื่องการสื่อสารการตลาด. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมสาร.

Albig, W. (1956). Modern public opinion. New York: McGraw-Hill.

An, J. (2025). Political branding and public perception in Southeast Asia. Journal of Political Communication, 37(1), 45-63.

Bennett, W. L. & Pfetsch, B. (2018). Rethinking political communication in a time of disrupted public spheres. Journal of Communication, 68(2), 243-253.

Campbell, R. et al. (2022). Coalition politics and party convergence in Southeast Asia. Asian Politics and Policy, 14(4), 510-528.

Chaihanchanchai, P. & Anantachart, S. (2024). Brand attachment and voter loyalty in Thai politics. Thai Journal of Communication Studies, 22(1), 30-52.

Culbertson, H. M. & Chen, N. (2013). International public relations: A comparative analysis. Oxfordshire: Routledge.

De Seta, G. (2021). Synthetic media and the politics of digital embodiment. Media, Culture & Society, 43(1), 23-39.

De Vreese, C. H. et al. (2018). Populism as an expression of political communication content and style: A new perspective. The International Journal of Press/Politics, 23(4), 423-438.

Etienne, M. (2021). AI and political communication: New challenges in the digital age. Journal of Digital Media Studies, 12(2), 45-60.

Flight, R. L. & Coker, K. K. (2022). Political brand attachment and voting behavior: Emotional alignment in political marketing. Journal of Political Marketing, 21(3), 245-267.

Freelon, D. & Wells, C. (2020). Disinformation as political communication. Political Communication, 37(2), 145-156.

Gadavanij, S. (2020). Contentious polities and political polarization in Thailand: Post-Thaksin reflections. Discourse and Society, 31(1), 44-63.

Gilardi, F. et al. (2022). Social media and political agenda setting. Political Communication, 39(1), 39-60.

Gollust, S. E. et al. (2020). The emergence of COVID-19 in the US: A public health and political communication crisis. Journal of Health Politics, Policy and Law, 45(6), 967-981.

Howard, P. N. et al. (2018). Algorithms, bots, and political communication in the US 2016 election: The challenge of automated political communication for election law and administration. Journal of Information Technology and Politics, 15(2), 81-93.

Kapoor, K. et al. (2022). Technopolitics and digital governance: Controlling the discourse in the age of information abundance. Information Systems Journal, 32(3), 465-490.

Kocaman, E. & Coşgun, T. (2024). Strategic positioning in digital political campaigns. International Journal of Political Marketing, 18(2), 78-95.

Kozinets, R. V. (2022). Algorithmic branding: The future of political persuasion. Journal of Consumer Research, 48(6), 1081-1103.

Shirky, C. (2010). Cognitive Surplus: How Technology Makes Consumers into Collaborators. London: Penguin Press.

Supalakwatchana, S. (2023). The Move Forward Party (MFP) political communication and its effects on voters' perceived political ideology, attitude homophily, and the 2023 Thailand general election decision: Comparing four Thai generations. Bangkok: Bangkok University.

Yasa, R. (2024). Transparency, personal branding, and Gen-Z political engagement. Asian Journal of Digital Communication, 16(1), 56-70.

บทความวิชาการ

กลยุทธ์การวางแผนการสอนสังคมศึกษาเชิงระบบ : แนวทางสู่การพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21*

SYSTEMATIC INSTRUCTIONAL PLANNING STRATEGIES FOR SOCIAL STUDIES: A GUIDELINE FOR ENHANCING LEARNING QUALITY FOR 21ST CENTURY LEARNERS

ทวีโชค เหรียญไกร
Taveechok Hreankrai
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
MahachulalongkornrajavidyalayaUniversity Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand
Corresponding author E-mail:

บทคัดย่อ

การจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องอาศัยกลยุทธ์การวางแผนเชิงระบบ เชื่อมโยงเป้าหมายการเรียนรู้เข้ากับบริบทของผู้เรียนอย่างเป็นองค์รวม การวิเคราะห์ผู้เรียน สภาพสังคม และความต้องการในโลกยุคใหม่ จากนั้นกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 กลยุทธ์เชิงระบบยังต้องวางแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้หลากหลาย โดยเน้นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนคิดและลงมือปฏิบัติจริง ใช้ปัญหาเป็นฐาน หรือเชื่อมโยงกับสถานการณ์จริง การวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับทักษะ เป้าหมายและสามารถสะท้อนพัฒนาการผู้เรียนได้อย่างแท้จริง การจัดการเรียนรู้ในวิชาสังคมศึกษาเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งโดยเฉพาะพื้นฐานพื้นฐานแห่งการเรียนรู้ชีวิตให้แก่ผู้เรียนและประสิทธิภาพสูงในสังคม การศึกษาเพื่อให้มีการออกแบบเชิงระบบอย่างตรงไปตรงมาเพื่อให้ความรู้ การใช้เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลเข้ามาสนับสนุนการเรียนรู้จึงเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างประสบการณ์ที่หลากหลายและน่าสนใจ กลยุทธ์การสอนเชิงระบบของระบบการควบคุมทิศทางของผู้เรียนมุ่งเป้าไปที่การเรียนรู้ที่ชัดเจน มีเนื้อหาที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง ๆ การมีส่วนร่วมของชุมชนและการบูรณาการสาระสังคมศึกษากับชีวิตประจำวันจะช่วยให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของการเรียนรู้ ทั้งหมดนี้ต้องเกิดจากการวางแผนอย่างเป็นระบบ รอบคอบ และมีเป้าหมายชัดเจน ครูผู้นำการเรียนรู้การพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอไม่ว่าจะเป็นความรู้ทั่วไป เนื้อหานั้นมีความสำคัญอย่างมีประสิทธิภาพในชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาการ (PLC) ไปจนถึงยุทธศาสตร์สำคัญที่จะช่วยยกระดับคุณภาพการสอนให้มหาวิทยาลัยเป้าหมายการศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพในโลกยุคใหม่อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: กลยุทธ์, การวางแผน, การสอนสังคมศึกษา, การพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้, ศตวรรษที่ 21

* Received 2 July 2025; Revised 30 July 2025; Accepted 31 July 2025

Abstract

Social studies teaching in the 21st century requires a systematic planning strategy that links learning goals with the context of the learner as a whole. Analyzing learners, social conditions, and needs in the modern world, then determining learning objectives that promote 21st century skills. The systematic strategy also requires planning a variety of learning experiences, emphasizing activities that allow learners to think and practice, using problems as a base, or linking them to real situations, and measuring and evaluating results that are consistent with the target skills and can truly reflect the learner's development. Social studies learning management is very important, especially the basic foundation of life learning for learners and high efficiency in the educational society. In order to design a straightforward system to provide knowledge, the use of technology and digital media to support learning is the heart of creating diverse and interesting experiences. The systematic teaching strategy of the learner's direction control system aims at clear learning, with content related to real life. Community participation and integration of social studies with daily life will help learners see the value of learning. All of this must come from systematic planning, carefulness, and clear goals. Teachers who lead learning and self-development consistently, whether it is general knowledge, content that is effectively important in the academic learning community (PLC), to important strategies that will help improve the quality of teaching for target universities in order to develop learners to be quality citizens in the modern world sustainably.

Keywords: Strategy, Planning, Social Studies Instruction, Learning Quality Development, 21st Century

บทนำ

ในยุคของการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม การศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการเตรียมเยาวชนให้พร้อมเผชิญกับความท้าทายในโลกยุคใหม่ โดยเฉพาะการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ซึ่งมีหน้าที่ในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ความรับผิดชอบต่อสังคม การเป็นพลเมืองดี ตลอดจนการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การใช้เหตุผล และการเข้าใจในความแตกต่างทางวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาที่มีคุณภาพจึงไม่สามารถเกิดขึ้นได้จากวิธีการสอนแบบดั้งเดิมที่มุ่งเน้นการถ่ายทอดความรู้เพียงฝ่ายเดียว หากแต่จำเป็นต้องอาศัยกลยุทธ์การวางแผนการสอนที่เป็นระบบ มีเป้าหมายชัดเจน และสามารถปรับประยุกต์ให้เหมาะสมกับผู้เรียนในบริบทของศตวรรษที่ 21 ได้อย่างแท้จริง (กัญญพัชร บุญครอบ และสิริพร บูรณาหิรัณห์, 2567)

การวางแผนการสอนสังคมศึกษาเชิงระบบคือกระบวนการที่ครูออกแบบการเรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอน ตั้งแต่การวิเคราะห์ผู้เรียนและบริบทการเรียนรู้ การกำหนดผลลัพธ์ทางการเรียนรู้ การออกแบบกิจกรรมที่หลากหลายและเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ตลอดจนการกำหนดวิธีการประเมินผลที่สอดคล้องกับทักษะที่ต้องการ

พัฒนา ซึ่งกลยุทธ์ดังกล่าวจะช่วยให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถในด้านต่างๆ อย่างรอบด้าน โดยเฉพาะทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เช่น การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ (ฆนธรส ไชยสุต และคณะ, 2559)

การวางแผนการสอนเชิงระบบยังส่งเสริมให้ครูสามารถบูรณาการองค์ความรู้จากหลากหลายศาสตร์เข้าสู่การเรียนการสอน ตลอดจนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง ซึ่งไม่เพียงช่วยให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเท่านั้น แต่ยังสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้และปลูกฝังเจตคติที่ดีต่อสังคม การเรียนรู้จึงไม่ใช่เพียงการจดจำข้อเท็จจริง หากแต่เป็นการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงตนเองและสังคม โดยมีครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกและออกแบบการเรียนรู้อย่างมีกลยุทธ์และมีวิสัยทัศน์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566)

จากประเด็นที่กล่าวมาข้างต้นนี้นำมาสู่การศึกษาถึงกลยุทธ์การวางแผนการสอนสังคมศึกษาเชิงระบบจึงมีความสำคัญยิ่ง เพราะนอกจากจะช่วยให้ครูสามารถยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนได้อย่างเป็นรูปธรรมแล้ว ยังถือเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้เติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ พร้อมทั้งสามารถดำรงชีวิตในสังคมโลกได้อย่างมีความสุขและยั่งยืนในศตวรรษที่ 21 อย่างแท้จริง อีกทั้งบทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงถึงกลยุทธ์การวางแผนการสอนสังคมศึกษาเชิงระบบ: แนวทางสู่การพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 อย่างมีนัยยะสำคัญและจำเป็นต่อบริบทการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง

กลยุทธ์การวางแผนการสอนสังคมศึกษาเชิงระบบ

การสอนสังคมศึกษาในยุคปัจจุบันจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงจากรูปแบบการสอนแบบดั้งเดิมไปสู่รูปแบบที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวและเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น "กลยุทธ์การวางแผนการสอนสังคมศึกษาเชิงระบบ" จึงกลายเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้ครูสามารถออกแบบและจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีแบบแผน มีประสิทธิภาพ และส่งผลต่อคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างแท้จริง (พนมนคร มีราคา, 2560) กลยุทธ์การวางแผนการสอนสังคมศึกษาเชิงระบบ เริ่มต้นจากการวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นอันดับแรก ครูต้องเข้าใจพื้นฐานความรู้ ความสามารถ ความสนใจ และบริบทของผู้เรียน เพื่อวางแผนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมและตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล จากนั้นจึงกำหนดวัตถุประสงค์ทางการเรียนรู้ให้ชัดเจน โดยเชื่อมโยงกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด ตลอดจนสอดคล้องกับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เช่น การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ความสามารถในการสื่อสาร การร่วมมือทำงานกับผู้อื่น และความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ หลังจากกำหนดวัตถุประสงค์แล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน และใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลาย เช่น การเรียนรู้แบบโครงงาน การเรียนรู้จากสถานการณ์จริง การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) หรือการบูรณาการสาระข้ามศาสตร์ เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้อย่างลึกซึ้งและมีความหมาย อีกทั้งยังเป็นการพัฒนาเจตคติและทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างแท้จริง (เมธีณี คำบันลือ, 2564)

การประเมินผลการเรียนรู้ในกลยุทธ์เชิงระบบ ต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ตั้งไว้ โดยต้องใช้วิธีการประเมินที่หลากหลาย เช่น การประเมินด้วยแฟ้มสะสมงาน การประเมินตามสภาพจริง การประเมินตนเองและเพื่อนร่วมชั้น เพื่อสะท้อนพัฒนาการของผู้เรียนในหลายมิติ ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ ไม่เพียงวัดผลลัพธ์เท่านั้น แต่ต้องวัดกระบวนการเรียนรู้ด้วย อีกหนึ่งองค์ประกอบสำคัญของกลยุทธ์การวางแผนการสอนสังคมศึกษาเชิงระบบ คือ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อดิจิทัลในการสนับสนุนการเรียนรู้ ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงข้อมูลที่หลากหลาย มีโอกาสเรียนรู้แบบไม่จำกัดเวลาและสถานที่ อีกทั้งยังช่วยเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองและการแสวงหาความรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) การสอนสังคมศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพในศตวรรษที่ 21 จึงไม่อาจเกิดขึ้นได้โดยปราศจากการวางแผนเชิงระบบอย่างรอบด้าน เพราะการเรียนรู้ในสังคมศึกษาไม่ได้เป็นเพียงการจดจำข้อเท็จจริง แต่เป็นการเรียนรู้เพื่อเข้าใจตนเอง ผู้อื่น และโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลง การจัดการเรียนการสอนที่ดีจะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่และสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการดำรงชีวิตและแก้ปัญหาในสังคมได้จริง (ชโลทร โชติกีรติเวช และวัลลภา อารีรัตน์, 2560)

สรุป ดังนั้น ครูในยุคปัจจุบันจึงต้องเป็นนักวางแผน นักออกแบบ และนักอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ โดยใช้กลยุทธ์การวางแผนการสอนสังคมศึกษาเชิงระบบเป็นเครื่องมือในการยกระดับคุณภาพผู้เรียน พัฒนาห้องเรียนให้เป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้ที่มีชีวิต และผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาอย่างยั่งยืนในอนาคต

ขั้นตอนการวางแผนการสอนแบบเป็นระบบ (วิเคราะห์ - ออกแบบ - ดำเนินการ - ประเมิน)

การวางแผนการสอนแบบเป็นระบบเป็นแนวทางที่ช่วยให้ครูสามารถจัดกระบวนการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยอิงตามขั้นตอนที่เป็นลำดับและมีความเชื่อมโยงกันอย่างเป็นองค์รวม ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ การวิเคราะห์ (Analysis) การออกแบบ (Design) การดำเนินการ (Implementation) และการประเมินผล (Evaluation) แต่ละขั้นตอนมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้การเรียนการสอนสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ได้อย่างแท้จริง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550)

การวิเคราะห์ (Analysis)

เป็นขั้นตอนแรกของการวางแผนที่มุ่งเน้นการศึกษาข้อมูลพื้นฐานอย่างละเอียด ไม่ว่าจะเป็นการวิเคราะห์ผู้เรียนในด้านความรู้เดิม ความสนใจ ความแตกต่างระหว่างบุคคล รวมถึงการวิเคราะห์บริบทของสถานศึกษาและสภาพแวดล้อมทางสังคม ปัจจัยเหล่านี้มีอิทธิพลต่อการออกแบบเนื้อหา วิธีการสอน และรูปแบบกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละกลุ่ม

การออกแบบ (Design)

เมื่อได้ข้อมูลจากการวิเคราะห์แล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการออกแบบการเรียนรู้ โดยครูต้องกำหนดจุดมุ่งหมายทางการเรียนรู้ให้ชัดเจน สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และทักษะที่พึงประสงค์ เช่น การคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ การออกแบบกิจกรรมควรเน้นการมีส่วนร่วมของ

ผู้เรียน เช่น การเรียนรู้แบบโครงงาน การอภิปรายกลุ่ม การใช้สถานการณ์จำลอง ตลอดจนการวางแผนใช้สื่อการสอนและทรัพยากรให้เหมาะสมและหลากหลาย

การดำเนินการ (Implementation)

ในขั้นตอนนี้ครูนำแผนการสอนไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจริง โดยควรมีความยืดหยุ่นในการปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์และการตอบสนองของผู้เรียน ครูทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการมีปฏิสัมพันธ์และการเรียนรู้ร่วมกัน ตลอดจนใช้เทคโนโลยีหรือสื่อการเรียนรู้ที่ออกแบบไว้ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

การประเมินผล (Evaluation)

ขั้นตอนสุดท้ายคือการประเมินผลการเรียนรู้และกระบวนการเรียนการสอน โดยต้องใช้เครื่องมือที่หลากหลาย เช่น การประเมินจากชิ้นงาน การสังเกตพฤติกรรม การประเมินตนเอง และแบบสอบถาม ซึ่งสามารถสะท้อนความก้าวหน้าและจุดอ่อนของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง นอกจากนี้ยังควรประเมินความเหมาะสมของกิจกรรม วิธีการสอน และการจัดการเรียนรู้ เพื่อปรับปรุงพัฒนาการสอนในครั้งต่อไป

การวางแผนการสอนแบบเป็นระบบจึงไม่ใช่เพียงแค่การเขียนแผนการสอนเท่านั้น หากแต่เป็นกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบและมีเป้าหมายชัดเจน ที่ช่วยให้การเรียนรู้ของผู้เรียนมีคุณภาพ และนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว

การวิเคราะห์บริบทและผู้เรียนเพื่อการออกแบบหลักสูตรสังคมศึกษาที่ตอบโจทย์ศตวรรษที่ 21

การวิเคราะห์บริบทและผู้เรียนเป็นหัวใจสำคัญในการออกแบบหลักสูตรสังคมศึกษาที่ตอบโจทย์ศตวรรษที่ 21 ได้อย่างแท้จริง การเริ่มต้นจากการทำความเข้าใจภาพรวมของโลกปัจจุบันที่มีพลวัตสูงเป็นสิ่งจำเป็น เราอยู่ในยุคที่ข้อมูลข่าวสารหลั่งไหลไร้พรมแดน เทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงอย่างก้าวกระโดด และความท้าทายระดับโลก เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ความเหลื่อมล้ำทางสังคม หรือความขัดแย้งทางวัฒนธรรม ล้วนส่งผลกระทบต่อชีวิตประจำวันของทุกคนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ บริบทเหล่านี้หล่อหลอมให้ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากยุคก่อนๆ ผู้เรียนเติบโตมาพร้อมกับเทคโนโลยี มีทักษะดิจิทัลโดยธรรมชาติ และมีความคุ้นเคยกับการเรียนรู้จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย การวิเคราะห์บริบทจึงต้องพิจารณาถึงกระแสโลกที่กำลังขับเคลื่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวโน้มที่ส่งผลกระทบต่อสังคม เช่น การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการทำงาน การตื่นตัวเรื่องสิ่งแวดล้อม และการให้ความสำคัญกับความหลากหลายและความเท่าเทียม การทำความเข้าใจบริบทเหล่านี้ช่วยให้เราสามารถกำหนดทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนในการใช้ชีวิตและประกอบอาชีพในอนาคตได้อย่างถูกต้อง ไม่ว่าจะเป็นทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ปัญหาที่ซับซ้อน การทำงานร่วมกันข้ามวัฒนธรรม การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง และการเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมโลก ขณะเดียวกัน การวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นอีกหนึ่งเสาหลักที่ขาดไม่ได้ ผู้เรียนในปัจจุบันไม่ได้เป็นเพียงผู้รับความรู้ แต่เป็นผู้ที่มีศักยภาพในการสร้างสรรค์และเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนมีความแตกต่างหลากหลายทั้งในด้านความสนใจ ความถนัด พื้นเพทางเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงรูปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน บางคนเรียนรู้ได้ดีจากการลงมือปฏิบัติ บางคนชอบการเรียนรู้ผ่านการอภิปราย หรือบางคนถนัดการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านสื่อดิจิทัล การเข้าใจความ

แตกต่างเหล่านี้ช่วยให้เราสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและยืดหยุ่น เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนแต่ละบุคคลได้อย่างแท้จริง การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สำรวจความสนใจของตนเอง และเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้เข้ากับชีวิตจริง จะช่วยสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้และทำให้เนื้อหาสังคมศึกษามีความหมายสำหรับผู้เรียนมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การวิเคราะห์ผู้เรียนยังต้องคำนึงถึง "เสียง" ของผู้เรียนเองด้วย การรับฟังความคิดเห็น ความคาดหวัง และความต้องการจากผู้เรียนโดยตรง จะช่วยให้หลักสูตรที่ออกแบบมานั้นมีความเกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อชีวิตของผู้เรียนมากที่สุด เมื่อผนวกการวิเคราะห์บริบทที่กว้างไกลเข้ากับการทำความเข้าใจผู้เรียนอย่างลึกซึ้ง เราจะสามารถสร้างสรรค์หลักสูตรสังคมศึกษาที่ไม่เพียงแต่ให้ความรู้ แต่ยังบ่มเพาะทักษะ เจตคติ และค่านิยมที่จำเป็น เพื่อให้ผู้เรียนเติบโตเป็นพลเมืองที่เปี่ยมด้วยคุณภาพและพร้อมเผชิญหน้ากับความท้าทายในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมั่นคงและภาคภูมิใจ (พิมพ์วรีย์ อาทรวรางกูร และคณะ, 2565)

การบูรณาการเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สังคมศึกษาเชิงรุก

การบูรณาการเทคโนโลยีและนวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาเชิงรุกถือเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เทคโนโลยีมิได้เป็นเพียงเครื่องมือเสริม แต่เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเปิดประตูสู่โลกแห่งการเรียนรู้ที่ไร้ขีดจำกัด และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีบทบาทเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเองอย่างแท้จริง การนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในห้องเรียนสังคมศึกษาสามารถทำได้หลากหลายรูปแบบ เริ่มตั้งแต่การใช้สื่อมัลติมีเดีย เช่น วิดีโอ สารคดี หรือภาพยนตร์ เพื่อนำเสนอเนื้อหาที่น่าสนใจและกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน ทำให้แนวคิดทางสังคมศาสตร์ที่อาจดูนามธรรมมีความเป็นรูปธรรมและเข้าใจได้ง่ายยิ่งขึ้น นอกจากนี้ แพลตฟอร์มออนไลน์และแอปพลิเคชันเพื่อการศึกษายังเป็นแหล่งทรัพยากรที่ทรงคุณค่าสำหรับการเรียนรู้สังคมศึกษา ผู้เรียนสามารถเข้าถึงข้อมูลที่หลากหลายจากทั่วโลก สืบค้นงานวิจัย หรือชมการถ่ายทอดสดเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์หรือสังคมได้โดยง่าย เครื่องมือเหล่านี้ช่วยขยายขอบเขตการเรียนรู้จากเพียงตำราเรียนในห้องสี่เหลี่ยม ไปสู่โลกกว้างที่เต็มไปด้วยข้อมูลและมุมมองที่หลากหลาย การใช้เกมและ Gamification ยังเป็นอีกแนวทางที่น่าสนใจในการเปลี่ยนเนื้อหาสังคมศึกษาที่อาจดูน่าเบื่อให้กลายเป็นกิจกรรมที่สนุกสนานและท้าทาย ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นและพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์และการแก้ปัญหาไปพร้อมกัน การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการประเมินผลการเรียนรู้ก็มีความสำคัญไม่แพ้กัน เครื่องมือออนไลน์ช่วยให้ผู้สอนสามารถออกแบบการทดสอบที่หลากหลายและให้ผลป้อนกลับได้ทันที ผู้เรียนสามารถทราบจุดแข็งและจุดอ่อนของตนเอง และนำไปปรับปรุงการเรียนรู้ได้ การใช้ e-Portfolios ยังช่วยให้ผู้เรียนสามารถรวบรวมผลงานและสะท้อนการเรียนรู้ของตนเองได้อย่างเป็นระบบ นวัตกรรมที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence - AI) ในการปรับรูปแบบการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละบุคคล (Personalized Learning) AI สามารถวิเคราะห์รูปแบบการเรียนรู้และความก้าวหน้าของผู้เรียน และนำเสนอเนื้อหาและกิจกรรมที่ตรงกับความต้องการของแต่ละคนได้ การบูรณาการเทคโนโลยีและนวัตกรรมในการเรียนรู้สังคมศึกษาเชิงรุกจะไม่ประสบความสำเร็จ หากขาดการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ คิดวิเคราะห์ ตั้งคำถาม และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ผู้สอนจึงมีบทบาทสำคัญในการออกแบบกิจกรรมที่ท้าทายความคิด สร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ และเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ สนับสนุนให้ผู้เรียน

เกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมายและพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 ได้อย่างเต็มศักยภาพ (ปกรณ์ ประจันบาน และคณะ, 2560)

การประเมินผลการเรียนรู้สังคมศึกษาที่เน้นสมรรถนะและทักษะแห่งศตวรรษที่ 21

การประเมินผลการเรียนรู้สังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 นั้น จำเป็นต้องก้าวพ้นจากการวัดผลความรู้ความจำเพียงอย่างเดียว มาสู่การประเมินที่เน้นสมรรถนะและทักษะที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตและการทำงานในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การประเมินแบบดั้งเดิมที่เน้นข้อสอบปรนัยหรืออัตนัยปลายภาคอาจไม่เพียงพอที่จะสะท้อนความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียนในการคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา สื่อสาร หรือทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดีพอ ดังนั้น การออกแบบการประเมินจึงต้องมีความหลากหลายและสอดคล้องกับลักษณะของทักษะที่ต้องการพัฒนา (ราตรี เลิศหว้าทอง และคณะ, 2566)

ประการแรก การประเมินสมรรถนะควรเน้นการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) ซึ่งเป็นการประเมินที่จำลองสถานการณ์หรือปัญหาที่ใกล้เคียงกับชีวิตจริงมากที่สุด ตัวอย่างเช่น การให้ผู้เรียนวิเคราะห์กรณีศึกษาทางสังคม การจัดทำโครงงานที่เกี่ยวข้องกับปัญหาชุมชน หรือการนำเสนอแนวทางแก้ไขความขัดแย้งในสถานการณ์สมมติ กิจกรรมเหล่านี้จะช่วยให้ผู้สอนสามารถสังเกตและประเมินทักษะต่างๆ ของผู้เรียนได้โดยตรง เช่น ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ ทักษะการตัดสินใจ ทักษะการสื่อสาร และทักษะการทำงานเป็นทีม ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในวิชาสังคมศึกษา

ประการที่สอง การใช้รูบริค (Rubric) ถือเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการประเมินสมรรถนะและทักษะ รูบริคเป็นเกณฑ์การให้คะแนนที่ชัดเจน บอกถึงระดับคุณภาพของผลงานหรือพฤติกรรมที่คาดหวังในแต่ละมิติ การใช้รูบริคช่วยให้ทั้งผู้สอนและผู้เรียนมีความเข้าใจตรงกันว่าอะไรคือสิ่งที่ต้องการจะประเมิน และแต่ละระดับคุณภาพเป็นอย่างไร ผู้เรียนสามารถใช้รูบริคเป็นแนวทางในการพัฒนาผลงานของตนเอง และผู้สอนสามารถให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ที่เฉพาะเจาะจงและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาของผู้เรียนได้ดียิ่งขึ้น

ประการที่สาม การใช้แฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio) เป็นอีกหนึ่งแนวทางที่ส่งเสริมการประเมินที่เน้นสมรรถนะ แฟ้มสะสมผลงานเป็นการรวบรวมชิ้นงานหรือหลักฐานการเรียนรู้ของผู้เรียนในช่วงเวลาหนึ่ง ซึ่งอาจรวมถึงรายงาน โครงงาน ภาพถ่าย วิดีโอ หรือบันทึกการสะท้อนคิด การประเมินจากแฟ้มสะสมผลงานช่วยให้ผู้สอนเห็นพัฒนาการของผู้เรียนอย่างเป็นองค์รวม และผู้เรียนเองก็สามารถทบทวนและสะท้อนกระบวนการเรียนรู้ของตนเองได้ นอกจากนี้ การประเมินตนเอง (Self-Assessment) และการประเมินโดยเพื่อน (Peer Assessment) ก็เป็นสิ่งสำคัญที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการประเมิน และพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์และประเมินผลงานได้อย่างมีวิจารณญาณ

การประเมินในศตวรรษที่ 21 จึงมิใช่เพียงการให้คะแนน แต่เป็นการให้ข้อมูลย้อนกลับที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง การผสมผสานวิธีการประเมินที่หลากหลาย โดยเน้นการประเมินเพื่อพัฒนา (Assessment for Learning) จะช่วยให้ผู้เรียน สามารถพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพและประสบความสำเร็จในอนาคตที่เปลี่ยนแปลงไป (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2563)

บทบาทของครูสังคมศึกษาในฐานะผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้และนักออกแบบการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

บทบาทของครูสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก จากผู้ถ่ายทอดความรู้หลักในอดีต สู่การเป็น "ผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้" และ "นักออกแบบการเรียนรู้" ที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างสรรค์ประสบการณ์และสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย และพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับโลกยุคใหม่ ผู้สอนมิได้เป็นเพียงผู้บอกเล่าเนื้อหา แต่เป็นผู้ที่จุดประกายความอยากรู้อยากเห็น กระตุ้นให้ผู้เรียนตั้งคำถาม และแสวงหาคำตอบด้วยตนเอง ในฐานะผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้ ครูสังคมศึกษาต้องมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคน ครูต้องสามารถรับฟังความคิดเห็นที่หลากหลาย สร้างบรรยากาศที่เปิดกว้างและปลอดภัยสำหรับการแสดงออกทางความคิด สนับสนุนให้ผู้เรียนได้อภิปราย ถกเถียง และแลกเปลี่ยนมุมมองกันอย่างสร้างสรรค์ โดยมีครูคอยแนะนำ ชี้แนะ และให้ข้อมูลย้อนกลับที่เป็นประโยชน์ ครูต้องมีความสามารถในการตั้งคำถามที่กระตุ้นความคิดเชิงวิพากษ์และส่งเสริมการคิดขั้นสูง ไม่ใช่เพียงแค่คำถามที่ต้องการคำตอบตายตัว นอกจากนี้ การเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ ครูต้องสามารถปรับวิธีการสอนและกิจกรรมให้เหมาะสมกับความต้องการ ความถนัด และรูปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนสามารถพัฒนาศักยภาพของตนได้อย่างเต็มที่ ในบทบาทของนักออกแบบการเรียนรู้ ครูสังคมศึกษาต้องมีความสามารถในการสร้างสรรค์และวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและน่าสนใจ โดยคำนึงถึงเป้าหมายการเรียนรู้ที่เน้นสมรรถนะและทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เช่น ทักษะการคิดเชิงระบบ การแก้ปัญหาที่ซับซ้อน การทำงานร่วมกัน การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ครูต้องสามารถบูรณาการเนื้อหาสังคมศึกษาเข้ากับประเด็นร่วมสมัยและปัญหาในโลกแห่งความเป็นจริง เพื่อให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและความเกี่ยวข้องของสิ่งที่เรียนรู้กับชีวิตประจำวัน การออกแบบการเรียนรู้ยังรวมถึงการเลือกใช้สื่อการเรียนรู้และเทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้มีชีวิตชีวามากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการใช้แหล่งเรียนรู้ออนไลน์ สื่อมัลติมีเดีย การจำลองสถานการณ์ หรือแม้กระทั่งการพาผู้เรียนออกไปเรียนรู้นอกห้องเรียน ครูต้องสามารถออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ซึ่งผู้เรียนมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติ สร้างสรรค์ และสะท้อนผลการเรียนรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่อง (ศราธรณ์ หมั่นปรุ และสุภาวดี ในเสนา, 2562)

นอกจากนี้ ครูสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ยังต้องเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learner) มีความกระตือรือร้นในการพัฒนาตนเอง ติดตามข่าวสารความก้าวหน้าทางวิชาการและเทคโนโลยีใหม่ๆ อยู่เสมอ เพื่อให้สามารถนำองค์ความรู้และนวัตกรรมเหล่านั้นมาปรับใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ บทบาทเหล่านี้ล้วนเป็นหัวใจสำคัญที่ช่วยให้ครูสังคมศึกษาสามารถเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียน ให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ มีความรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีความสุขและประสบความสำเร็จ

สรุป

กลยุทธ์การวางแผนการสอนสังคมศึกษาเชิงระบบเป็นแนวทางสำคัญในการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนให้พร้อมรับมือกับความท้าทายในศตวรรษที่ 21 หัวใจสำคัญของแนวทางนี้คือการมุ่งเน้นที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และการพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตในโลกยุคใหม่ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การเริ่มต้นด้วย การวิเคราะห์บริบทและผู้เรียน ถือเป็นรากฐานที่แข็งแกร่ง เราต้องเข้าใจถึงกระแสโลกที่กำลังขับเคลื่อน ไม่ว่าจะเป็นความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ปัญหาทางสังคม หรือกระแสโลกาภิวัตน์ ควบคู่ไปกับการทำความเข้าใจความต้องการ ความสนใจ และรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลายของผู้เรียนในปัจจุบัน เพื่อนำมาออกแบบหลักสูตรและกิจกรรมที่สอดคล้องและมีความหมายต่อชีวิตของผู้เรียน เมื่อได้ข้อมูลจากการวิเคราะห์แล้ว ขั้นตอนต่อมาคือการบูรณาการเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สังคมศึกษาเชิงรุก เทคโนโลยีมิใช่เพียงเครื่องมือเสริม แต่เป็นช่องทางสำคัญที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเข้าถึงแหล่งความรู้ที่หลากหลาย สร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่สมจริงผ่าน VR/AR หรือแม้กระทั่งการทำงานร่วมกันผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ การใช้เกมและ Gamification ยังช่วยเปลี่ยนการเรียนรู้ให้สนุกสนานและกระตุ้นการมีส่วนร่วม ส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง แทนที่จะเป็นเพียงผู้รับ passively สิ่งสำคัญถัดไปคือ การประเมินผลการเรียนรู้ที่เน้นสมรรถนะและทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ซึ่งต้องก้าวพ้นจากการวัดผลความรู้ความจำ ไปสู่การประเมินที่สะท้อนความสามารถในการคิดวิเคราะห์แก้ปัญหา สื่อสาร และทำงานร่วมกับผู้อื่น การใช้การประเมินตามสภาพจริง รูบริค และแฟ้มสะสมผลงาน จะช่วยให้ครูสามารถประเมินพัฒนาการของผู้เรียนได้อย่างรอบด้าน และให้ข้อมูลย้อนกลับที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สุดท้ายแต่ไม่น้อยกว่ากัน คือการปรับเปลี่ยน บทบาทของครูสังคมศึกษาในฐานะผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้และนักออกแบบการเรียนรู้ ครูมิได้เป็นเพียงผู้บอกเล่าเนื้อหา แต่เป็นผู้ที่สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการตั้งคำถาม การอภิปราย และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ รวมถึงการออกแบบกิจกรรมที่ท้าทายและส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก ครูต้องเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต พัฒนาตนเองอยู่เสมอเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้ผู้เรียน สามารถเติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ มีความรู้เท่าทัน และพร้อมเผชิญหน้ากับความท้าทายและโอกาสในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมั่นคงและภาคภูมิใจ

เอกสารอ้างอิง

กัญญพัชร บุญครอบ และสิริพร บูรณาหิรัณห์. (2567). การประเมินความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1. วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์, 19(2), 203-216.

ฆนธรส ไชยสุต และคณะ. (2559). รูปแบบการประเมินบทบาทครูในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต ของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารพฤติกรรมศาสตร์, 22(1), 122-136.

ชโลทร โชติกีรติเวช และวัลลภา อารีรัตน์. (2560). ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะ Soft Skills เพื่อการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยขอนแก่น (ฉบับบัณฑิตศึกษา) สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 5(1), 44-52.

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2563). รูปแบบการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21ของครูโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพในการศึกษาชั้นเรียนและการชี้แนะโดยพี่เลี้ยงของมหาวิทยาลัย. วารสารวิชาการเครือข่ายบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ, 11(2), 75-92.

ปกรณ์ ประจันบาน และคณะ. (2560). การพัฒนาแบบประเมินการจัดการเรียนรู้อย่างมีความสุขของนิสิตครูในศตวรรษที่ 21. วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร, 20(4), 118-128.

พนมนคร มีราคา. (2560). ครูต้องมีลักษณะอย่างไร... ในศตวรรษที่ 21. วารสาร “ศึกษาศาสตร์ มมร” คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 5(2), 23-35.

พิมพ์วรีย์ อาทรวรางกูร และคณะ. (2565). การปฏิบัติตามภาษาดิจิทัลฐานทัวร์งานแบบไฮบริดสำหรับนักเรียนยุคดิจิทัล 21. วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์, 17(2), 13-29.

เมธีณี คำบันลือ. (2564). ผลการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านช่องแคบ จังหวัดตาก. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ราตรี เลิศหว้าทอง และคณะ. (2566). การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) สำหรับครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม. Journal Information, 1(3), 61-74.

ศราธรณ์ หมั่นปรุ และ สุภาวดี ในเสนา. (2562). กลวิธีการสอนอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อส่งเสริมการฟังภาษาอังกฤษจำนวนมากและเรียนภาษาอังกฤษในต่างประเทศ 21. วารสารวิชาการเครือข่ายบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ, 9(2), 1-16.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). แนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาตามกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566). แนวทางการจัดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นสมรรถนะทางสาขาวิชาชีพ. เรียกใช้เมื่อ 11 พฤษภาคม 2568 จาก https://ops.moe.go.th/wp-content/uploads/2023/05/1.-แนวทางการจัดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่-21.pdf

บทความวิชาการ

นักสื่อสารชุมชนในยุคดิจิทัล*

COMMUNITY COMMUNICATOR IN THE DIGITAL AGE

พิมพ์ภูภรณ์ มากสุวรรณ์*, วิทยาธร ท่อแก้ว, สุภาภรณ์ ศรีดี

Pimphupord Marksuwan*, Wittayatorn Tokeaw, Supaporn Sridee

สาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี ประเทศไทย

School of Communication Arts, Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi, Thailand

*Corresponding author E-mail: stepgift2424@gmail.com

บทคัดย่อ

ในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินชีวิต ส่งผลให้การสื่อสารชุมชนเปลี่ยนแปลงไปอย่างลึกซึ้ง “นักสื่อสารชุมชน” จึงมิใช่เพียงผู้ถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารจากรัฐสู่ประชาชนอีกต่อไป หากแต่เป็นผู้ผลิตสื่อ ผู้เล่าเรื่อง และผู้นำการสื่อสารที่เชื่อมโยงระหว่างชุมชนกับภาครัฐ เอกชน และสังคมภายนอกผ่านช่องทางดิจิทัลที่หลากหลาย ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี คิดวิเคราะห์ มีจริยธรรมและแรงจูงใจภายในจึงกลายเป็นสมรรถนะสำคัญที่นักสื่อสารยุคใหม่ต้องมี โดยเฉพาะในสภาพแวดล้อมที่ข่าวปลอม ความเกลียดชัง และข้อมูลบิดเบือนแพร่กระจายอย่างรวดเร็ว การสื่อสารชุมชนในยุคนี้ต้องอาศัยบุคคลที่มีองค์ความรู้ด้านการสื่อสารเชิงกลยุทธ์ การเข้าใจบริบทชุมชน และการมีเจตคติที่ดีต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน บทความนี้มุ่งวิเคราะห์แนวคิดและกลไกการสร้างนักสื่อสารชุมชนยุคดิจิทัล โดยใช้กรอบแนวคิดด้านสมรรถนะ การให้คุณค่า และการตั้งเป้าหมาย ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของนักสื่อสาร การสื่อสารชุมชนเป็นเพื่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาทางสังคมจึงไม่ใช่เพียงการส่งต่อสาร แต่คือกระบวนการมีส่วนร่วมที่สร้างความเข้าใจ ความร่วมมือ และการเปลี่ยนแปลงในระดับชุมชนอย่างยั่งยืน โดยมีปัจจัยความสำเร็จหลัก ได้แก่ ความพร้อมของบุคคลด้านสมรรถนะ ความรู้ ทักษะ และจริยธรรม แรงจูงใจที่มาจากทั้งภายในและภายนอก และกระบวนการสร้างนักสื่อสารอย่างเป็นระบบตั้งแต่การสรรหา พัฒนา มอบหมายภารกิจ จนถึงการประเมินผลและเสริมแรงใจ บทความนี้จึงเสนอว่า การมีนักสื่อสารชุมชนที่มีสมรรถนะและแรงจูงใจ คือกุญแจสำคัญในการขับเคลื่อนชุมชนท้องถิ่นให้สามารถรับมือกับความท้าทายของการสื่อสารในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

คำสำคัญ : นักสื่อสารชุมชน, การสื่อสารดิจิทัล, สมรรถนะ, แรงจูงใจ, การพัฒนาท้องถิ่น

Abstract

In the digital age, where information technology plays a pivotal role in everyday life, community communication has undergone a profound transformation. The role of the "community communicator" has evolved from being a mere conduit for disseminating government

* Received 7 July 2025; Revised 31 July 2025; Accepted 31 July 2025

information to assuming the multifaceted functions of a media producer, storyteller, and communication leader. These individuals serve as crucial intermediaries, linking communities with governmental agencies, the private sector, and broader society through a variety of digital platforms. To perform these roles effectively, contemporary community communicators must possess a comprehensive set of competencies, including **technological** proficiency, analytical thinking, ethical awareness, and intrinsic motivation. In an environment increasingly characterized by the rapid spread of misinformation, hate speech, and manipulated content, the capacity for strategic communication, contextual sensitivity, and a deep-seated commitment to sustainable development becomes indispensable. This article examines the conceptual underpinnings and operational mechanisms essential for cultivating community communicators in the digital era. It adopts the Capacity–Appreciation–Target (C-A-T) model as an analytical framework to explore the factors influencing communicator effectiveness. Within this context, community communication for social change is reconceptualized not merely as the linear transmission of information, but as an inclusive, participatory process that fosters mutual understanding, collective agency, and sustainable transformation at the community level. Key success factors identified in this study include individual readiness—comprising relevant knowledge, practical skills, and ethical orientation—along with both intrinsic and extrinsic motivational drivers. Furthermore, an integrated development system is proposed, encompassing stages such as recruitment, training, task allocation, performance evaluation, and sustained support mechanisms. The paper concludes that fostering a cadre of competent and motivated community communicators is fundamental to enhancing the communicative resilience of local communities. Such development not only equips communities to navigate the complex challenges of 21st-century communication but also strengthens their capacity for inclusive and sustainable progress.

Keywords: Community Communicator, Digital Communication, Competency, Motivation, Local Development

บทนำ

ในยุคที่เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของผู้คน การเปลี่ยนแปลงในด้านการสื่อสารจึงเกิดขึ้นอย่างกว้างขวางและรวดเร็ว “การสื่อสารชุมชน” ในฐานะเครื่องมือหลักของการเชื่อมโยงระหว่างรัฐกับประชาชนหรือระหว่างคนในชุมชนด้วยกันเอง ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การสื่อสารในอดีต ชุมชนมีการอาศัยช่องทางแบบดั้งเดิม เช่น เสียงตามสาย วิทยุชุมชน เวทีประชาคม หรือการพูดคุยปากต่อปากเป็นหลัก โดยมี “นักสื่อสารชุมชน” ทำหน้าที่ถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารของภาครัฐ นโยบายสาธารณะ หรือความรู้ที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชนในพื้นที่ เมื่อเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ยุค

ดิจิทัลได้ส่งผลให้การสื่อสารของชุมชนไม่จำกัดอยู่เพียงในวงจำกัดอีกต่อไป หากแต่ขยายตัวสู่โลกออนไลน์ผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลต่าง ๆ เช่น Facebook, LINE, TikTok, YouTube เว็บไซต์ และแอปพลิคเคชั่นต่างๆ ที่ช่วยให้การสื่อสารเกิดขึ้นได้ทุกที่ ทุกเวลาและมีความหลากหลายของช่องทางมากยิ่งขึ้น ซึ่งการเปลี่ยนผ่านนี้มิได้เพียงส่งผลต่อเครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสารเท่านั้น แต่ยังเปลี่ยนแปลง “บทบาท” “สถานะ” และ “พฤติกรรม” ของนักสื่อสารชุมชนอย่างลึกซึ้ง นักสื่อสารในยุคดิจิทัลต้องทำหน้าที่มากกว่าเพียงการส่งต่อข้อมูล แต่ต้องเป็นผู้ผลิตสื่อที่สามารถเล่าเรื่องได้อย่างน่าสนใจ วิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายได้และเท่าทันในการสื่อสารดิจิทัลที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

ปรากฏการณ์แห่งยุคดิจิทัลนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีส่งผลต่อพฤติกรรมการสื่อสารอย่างรอบด้าน โดยผู้รับสารไม่ได้อยู่ในสถานะ “ผู้รับข้อมูลอย่างเฉื่อยชา” (Passive receiver) อีกต่อไป แต่กลายเป็น “ผู้สร้างเนื้อหา” (prosumer) ที่สามารถมีส่วนร่วมในการผลิตสื่อและสาร แบ่งปัน และจัดการสารผ่านช่องทางการสื่อสารดิจิทัลได้ด้วยตนเอง (Lister, M., et al., 2009) นอกจากนี้ยังเป็น การสื่อสารเพื่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Communication for Social Change) เน้นให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางของกระบวนการสื่อสาร โดยให้ความสำคัญกับการฟัง การเจรจา และการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงในระดับโครงสร้างทางสังคม (Servaes, J., 2008) นักสื่อสารชุมชนในยุคดิจิทัลจึงไม่ได้เป็นเพียงเป็นนักสื่อสารที่มีทักษะด้านเทคนิค หากแต่ต้องมีวิจารณญาณทางสื่อและความสามารถในการจัดการข้อมูลอย่างมีจริยธรรม เพื่อสามารถรับมือกับปัญหาการสื่อสารในชุมชน เช่น ข่าวปลอม ความเกลียดชังออนไลน์ และการบิดเบือนข้อมูล

ซึ่งการสื่อสารในยุคดิจิทัลได้กลายเป็นปรากฏการณ์สำคัญที่สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างเทคโนโลยีและสังคมมนุษย์อย่างชัดเจน การพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในหลายมิติของการสื่อสาร ไม่ว่าจะเป็นช่องทาง วิธีการ รูปแบบ และวัฒนธรรมทางการสื่อสาร การสื่อสารแบบสองทางที่เปิดกว้างมากขึ้น นำไปสู่การสร้างวัฒนธรรมการสื่อสารใหม่และบทบาทใหม่ของผู้ส่งสารและผู้รับสารในชุมชน ทั้งยังช่วยลดต้นทุนการติดต่อสื่อสารและช่วยให้ข่าวสารเผยแพร่ได้อย่างรวดเร็ว เป็นการบูรณาการช่องทางสื่อต่างๆเพื่อสนับสนุนงานการสื่อสาร เช่น ด้านนโยบาย งานประชาสัมพันธ์หรืองานสำคัญของชุมชนและการให้ความรู้ ไปยังกลุ่มเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ โดย พระครูสุตสารบัณฑิต กล่าวว่า โลกดิจิทัลทำให้บุคคลสามารถสร้างความสัมพันธ์จากผู้คนที่ต่างมุมมองต่างวัฒนธรรมและช่วยขยายมุมมองในการแก้ไขปัญหา สร้างการกระตุ้นการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เช่น การรณรงค์สิ่งแวดล้อม การสนับสนุนประชาธิปไตย และการเข้าร่วมเวทีเสวนาต่างๆ ทั้งยังทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการเรียนรู้พัฒนาเข้าถึงข้อมูลผ่านสื่อออนไลน์ (พระครูสุตสารบัณฑิต, 2567)

นักสื่อสารชุมชน ผู้รับสารไม่ได้เป็นเพียงผู้บริโภคข้อมูลอีกต่อไป แต่สามารถเป็นผู้ผลิตเนื้อหาและร่วมสร้างความหมายทางสังคมร่วมกับผู้ส่งสาร (McQuail, D., 2010) เป็นบุคคลที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงข้อมูล ความคิดและความเข้าใจระหว่างประชาชนในชุมชนกับองค์กร ภาครัฐ เอกชน ภาคการเมืองหรือสังคมภายนอก โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดการรับรู้ เข้าใจ และมีส่วนร่วมในการพัฒนา การแก้ไขปัญหา หรือขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงของชุมชน ซึ่งนักสื่อสารชุมชนในยุคดิจิทัล คือ บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ทำหน้าที่เป็นกลไกกลางในการเชื่อมโยงข้อมูล ข่าวสาร ความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนในชุมชนกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน หรือ

องค์กรอื่น ๆ ผ่านช่องทางสื่อสารที่หลากหลาย ทั้งนี้นักสื่อสารชุมชนจะต้องมี ความรู้ ความสามารถ รองรับการสื่อสารในยุคดิจิทัลที่เหมาะสมทั้งในฐานะผู้ส่งสารและผู้รับสาร โดย อดิพล เอื้อจรัสพันธุ์ และ กฤชณัท แสนทวี สรุป การพัฒนาสมรรถนะของผู้ผลิตสื่อในยุคดิจิทัลมีความสำคัญอย่างยิ่งในการต้องสนองทางการสื่อสารของสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและวัฒนธรรม ผู้ผลิตสื่อต้องปรับตัวและใช้กลยุทธ์ที่เหมาะสมตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย (อดิพล เอื้อจรัสพันธุ์ และกฤชณัท แสนทวี, 2567) นวัตกรรมการสื่อสารหรือสื่อดิจิทัล คือ เครื่องมือที่สร้างความยั่งยืนและเข้มแข็งให้กับชุมชน มีบทบาทในการช่วยเชื่อมโยงข้อมูลและบริการต่างๆ ทำให้ประชาชนเข้าถึงข่าวสารให้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ ลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ทั้งยังเป็นการสร้างเครือข่ายระหว่างกันในชุมชนผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล (อีนัส หะยีด๊ะ และคณะ, 2567) บทความวิชาการฉบับนี้มุ่งวิเคราะห์กลไกและแนวคิดการสร้างนักสื่อสารชุมชนยุคดิจิทัลอย่างเป็นระบบ โดยอิงจากแนวคิดทางรัฐศาสตร์ สังคมวิทยาการเมืองและจิตวิทยาการเมือง ควบคู่กับกรณีศึกษาและข้อมูลภาคสนาม เพื่อเสนอแนวทางที่สอดคล้องกับบริบทของการสื่อสารการเมืองไทยในยุคปัจจุบัน ทั้งนี้เพื่อสนับสนุนการพัฒนาระบบการสื่อสารเมืองท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพและมีส่วนร่วม

หลักการสร้างนักสื่อสารชุมชนในยุคดิจิทัล : หลักแนวคิดด้านสมรรถนะและด้านกระบวนการสร้าง

การสร้างนักสื่อสารชุมชนในยุคดิจิทัล คือ กระบวนการพัฒนา “บุคคลในชุมชน” ให้มี ความสามารถในการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร ถ่ายทอดข้อมูล ความรู้ ผ่านช่องทางการสื่อสารไปยังภายในชุมชนเพื่อการรับทราบข้อมูลข่าวสาร กิจกรรมของชุมชนต่างๆ ตลอดจนการรับรู้ข่าวสารทางนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของชุมชน ทั้งรับเสียงสะท้อนของชุมชนสื่อสารกลับไปยังองค์กรหรือภาคส่วนต่างๆ และสื่อสารไปยังสังคมภายนอกหรือประชาชนวงกว้าง ทั้งนี้นักสื่อสารชุมชนจึงต้องมีความสามารถ ทักษะและคุณลักษณะในการปฏิบัติงานสื่อสารที่เพียบพร้อมเพิ่มให้เหมาะสมกับยุคแห่งการสื่อสารปัจจุบัน

สมรรถนะ หมายถึง คุณลักษณะพื้นฐานของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับผลการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วยความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมของบุคคลที่สามารถวัดผลได้ (International Atomic Energy Agency, 2016) คุณลักษณะของนักสื่อสารที่ควรมี ได้แก่ การมีมนุษยสัมพันธ์ดี บุคลิกภาพที่น่าเชื่อถือ รักการแสวงหาความรู้ มีจิตอาสา และยึดมั่นในคุณธรรมและจริยธรรม (นรินทร์ สังข์รักษา, 2549) โดยเฉพาะในด้านการสื่อสาร ผู้ที่มีสมรรถนะตรงตามที่งานที่ปฏิบัติ ย่อมมีแนวโน้มที่จะทำงานได้ดี ตัดสินใจถูกต้อง แก้ปัญหาได้ และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น โดยสมรรถนะของนักสื่อสารชุมชนปัจจุบันในบริบทดิจิทัลสามารถประกอบด้วย 3 มิติหลัก คือ 1) ความรู้ คือ ต้องเข้าใจบริบทของชุมชน วัฒนธรรม มีความรู้เกี่ยวกับข่าวสารของหน่วยงานหรือประเด็นในชุมชน พร้อมรู้วิธีใช้เครื่องมือและเทคโนโลยีในการสื่อสาร เช่น Social Media, Infographic, Video 2) ทักษะ คือ มีทักษะการพูดในที่ชุมชน ทักษะการผลิตสื่อ เช่น เขียนข่าว ถ่ายภาพ ทำคลิป มีทักษะการวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารและการเลือกเนื้อหาให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย มีความสามารถในการสื่อสารเชิงกลยุทธ์และการวางแผนสื่อสารอย่างมีเป้าหมาย 3) เจตคติและคุณลักษณะ คือ มีจริยธรรมในการสื่อสาร ไม่บิดเบือนข้อมูล มี

ความเป็นผู้นำกล้าคิด กล้าถาม กล้าแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ เปิดใจรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีจิตสาธารณะ (อดิพล เอื้อจรัสพันธุ์ และกฤชณัท แสนทวี, 2567)

ซึ่งองค์ประกอบของสมรรถนะการสื่อสาร มี 3 ประการ 1) ความรู้ (Knowledge) คือ ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งที่จะสื่อสาร ต้องรู้ว่า จะพูดเรื่องอะไร กับใคร ที่ไหน เพื่ออะไร เป็นพื้นฐานสำคัญในการเลือกใช้วิธีการสื่อสารให้เหมาะสมกับสถานการณ์ 2) ทักษะ (Skill) คือความสามารถในการใช้ความรู้อย่างมีประสิทธิภาพ รู้ว่า เมื่อไรควรใช้ทักษะใด และต้องประเมินว่าตนเองมีหรือยังขาดทักษะใด เพื่อปรับปรุงให้ดีขึ้น 3) แรงกระตุ้น (Motivation) เป็นการกระตุ้นด้วยโอกาสต่างๆ แรงผลักดันให้กล้าสื่อสาร เช่น การเข้าสู่ความสัมพันธ์ใหม่ การต่อรอง การเผชิญกับสถานการณ์เร่งด่วนหรือการต้องตัดสินใจในสภาพกดดัน (Lawrence, B. et al., 1990) โดยคุณสมบัติพื้นฐานของนักสื่อสารยุคใหม่ที่เป็นผลต่อสมรรถนะของคนในชุมชน ดังนี้ 1) มีใจรักงานการสื่อสาร คือ มีแรงจูงใจภายใน เพื่อผลักดันความสำเร็จต่าง ชอบพบปะพูดคุย สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ 2) มีความรอบรู้และลุ่มลึก คือ การมีความรอบรู้รอบด้านในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับบริบทชุมชนหน่วยงาน และความลุ่มลึก เชี่ยวชาญในประเด็นเฉพาะ เช่น นโยบาย ข่าวสาร หรือหน้าที่ที่รับผิดชอบ 3) มีความสามารถในการถ่ายทอด สารผ่านการพูด เขียน ภาษาท่าทาง หรือการใช้สื่อให้เข้าใจง่าย เข้าใจกลุ่มเป้าหมายและจัดลำดับความคิดได้ดี 4) มีความคิดสร้างสรรค์ คิดนอกกรอบ สร้างวิธีการใหม่ๆในการสื่อสาร สามารถปรับกลยุทธ์การสื่อสารให้เหมาะกับพฤติกรรมผู้ฟัง 5) มีภาวะผู้นำ กล้าเสนอแนวคิด มีจุดยืน และได้รับความไว้วางใจและสะท้อนภาพลักษณ์ผู้นำขององค์กรผ่านบทบาทนักสื่อสาร 6) มีบุคลิกภาพดี สร้างความประทับใจให้แก่ผู้ติดต่อสัมพันธ์ด้วย ดูดีทั้งกายภาพ ความมั่นใจ และมนุษย์สัมพันธ์ 7) มีคุณธรรมและจริยธรรม คือ ให้ข้อมูลตรงไปตรงมา ไม่บิดเบือน ไม่ใช้อคติ สื่อสารเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ไม่ตกเป็นเครื่องมือของใคร (วิทยาธร ท่อแก้ว, 2566)

โดยการได้มาซึ่งนักสื่อสารชุมชนยุคดิจิทัลที่มีสมรรถนะเหมาะสมกับการปฏิบัติงานนั้น ต้องมีกระบวนการสร้างนักสื่อสารชุมชนที่เป็นระบบในการช่วยคัดเลือก โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในชุมชนและวางแผนการสรรหาในเกณฑ์ที่เหมาะสมตามบริบทของชุมชน ซึ่งกระบวนการพัฒนาศักยภาพนักสื่อสารชุมชนสามารถเริ่มได้จากการเริ่มจากการระดมความคิดเห็น วิเคราะห์ทุนและปัญหาของชุมชน และออกแบบกิจกรรมพัฒนาศักยภาพการสื่อสารร่วมกัน เน้นการสร้างเจตคติที่ดีและคุณลักษณะส่วนบุคคลที่เหมาะสม (นิษฐา หรุ่นเกษม และคณะ, 2562) ซึ่ง เจริญเนตร แสงดวงแข ได้สรุป กระบวนการสร้างนักสื่อสารชุมชน ว่า เป็นกระบวนการที่วางแผนไว้อย่างเป็นระบบ มีเป้าหมายเพื่อสร้าง สรรหาและพัฒนาแกนนำนักสื่อสารชุมชนให้สามารถทำหน้าที่สื่อสารข้อมูลและขับเคลื่อนแผนงานต่างๆได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยอธิบายได้เป็น 3 ขั้นตอนหลัก คือ 1) การเตรียมความพร้อมก่อนเสริมสร้างศักยภาพ เน้นการสำรวจศักยภาพเดิมของชุมชน คนในชุมชนก่อนเข้าสู่การพัฒนา คือ การคัดเลือกแกนนำชุมชนที่มีศักยภาพ มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์และสื่อสาร 2) การเสริมสร้างศักยภาพ เป็นกระบวนการอบรมและพัฒนาความรู้ในประเด็นสำคัญ และพัฒนาการสื่อสาร เทคนิคประชาสัมพันธ์กิจกรรม การผลิตสื่อ เช่น สื่อออนไลน์ สื่อป้าย อินโฟกราฟิก หรือกิจกรรมสาธารณะ 3) การทดสอบและนำไปปฏิบัติจริง คือ เป็นการขับเคลื่อนการสื่อสารในพื้นที่จริง เช่น การประชุมระดมความคิดเห็นแบบมีส่วนร่วมการพบปะภาคีเครือข่าย ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การจัดกิจกรรมรณรงค์ (เจริญเนตร แสงดวงแข, 2563)

กระบวนการสร้างนักสื่อสารชุมชนเป็นกระบวนการคัดเลือกสรรหาบุคคลในชุมชนที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับงานการสื่อสาร และ คือ ขั้นตอนในการพัฒนาให้บุคคลในชุมชนมีความรู้ ทักษะและเจตคติในการสื่อสาร เพื่อเป็นกลไกถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการกำหนดคุณสมบัตินักสื่อสารชุมชน การสรรหานักสื่อสารชุมชน การพัฒนาทักษะนักสื่อสารชุมชน การมอบหมายหน้าที่นักสื่อสารชุมชน การติดตามและประเมินผล (รัตติกาล เจนจัด และคณะ, 2561) สามารถสรุปกระบวนการสร้างนักสื่อสารชุมชนได้ ดังนี้ 1) การกำหนดคุณสมบัตินักสื่อสารชุมชน 2) การสรรหานักสื่อสารชุมชน 3) การพัฒนาทักษะนักสื่อสารชุมชน 4) การมอบหมายหน้าที่นักสื่อสารชุมชน 5) การสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของนักสื่อสารชุมชน ดังแผนภูมิกระบวนการสร้างนักสื่อสารชุมชน

ภาพที่ 1 แสดงกระบวนการสร้างนักสื่อสารชุมชน

บทสรุปหลักกระบวนการสร้างเป็นกุญแจสำคัญในการมีนักสื่อสารชุมชนในยุคดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีระบบกระบวนการสร้างนักสื่อสารชุมชนที่ทันเท่าทันโลกการสื่อสารยุคปัจจุบัน เพราะเป็นกระบวนการเฟ้นหาบุคคลที่มีสมรรถนะที่เหมาะสม ในทางเดียวกันกระบวนการสร้างนักสื่อสารชุมชนสามารถสร้างเสริมและพัฒนาทักษะผู้ที่ถูกสรรหามาเป็นนักสื่อสารชุมชนให้มีสมรรถนะมากเพียงพอในงานการสื่อสารชุมชนยุคดิจิทัล

ปัจจัยความสำเร็จในการสร้างนักสื่อสารชุมชนในยุคดิจิทัล : แนวคิดสมรรถนะและแรงจูงใจของนักสื่อสาร

“สมรรถนะของคนในชุมชน” เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างนักสื่อสาร โดยสมรรถนะของคนในชุมชน คือ ความสามารถร่วมกันของสมาชิกในชุมชนในการจัดการตนเอง ให้สามารถดำรงอยู่อย่างยั่งยืน โดยย้ำการมีส่วนร่วม การเรียนรู้ร่วมกัน และการพึ่งตนเอง (ณรงค์ โพธิ์พฤกษานันท์, 2557) ในยุคดิจิทัลปัจจุบันช่องทางการสื่อสาร

ต่างๆจะพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว มีช่องทางสื่อหลายช่องทางที่หมดความนิยมไปกาลเวลา สื่อบุคคล ยังคงเป็นตัวกลางการสื่อสารและสื่อหลักที่สำคัญ แม้ในยุคที่สื่อดิจิทัลเข้ามามีบทบาทมากขึ้น การสื่อสารแบบเผชิญหน้ายังคงเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพในการสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคล (วราพร ดำจับ, 2560) และ การสื่อสารระหว่างบุคคลยังคงมีบทบาทสำคัญในการช่วยให้บุคคลสามารถประเมินข้อมูลที่พบทางออนไลน์ได้อย่างมีวิจารณญาณ และเสริมสร้างความเข้าใจในสื่อดิจิทัล (ปวีร์รวี อินนุพัฒน์, 2566)

ความสำคัญด้านสมรรถนะการสื่อสารในตัวบุคคลเป็นส่วนช่วยสำคัญในการเชื่อมโยง ส่งต่อข้อมูลในโลกยุคดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเป็น “ด่านหน้า” ในการกลั่นกรองข้อมูล ถ่ายทอดข่าวสารที่ถูกต้อง ชัดเจนและมีบริบทที่เหมาะสมกับพื้นที่ โดย วิทยาธร ท่อแก้ว ได้กล่าวไว้ว่า งานสื่อสารเป็นด้านหน้าของการติดต่อสื่อสาร ผู้ที่มีคุณสมบัติเฉพาะของนักสื่อสารมืออาชีพ โดยเฉพาะในบริบทของการพัฒนาองค์กรและชุมชน ประกอบด้วย สมรรถนะด้านความสามารถและคุณลักษณะทางจริยธรรม โดยคุณสมบัติเฉพาะของนักสื่อสารที่สำคัญมี 5 ประการ ได้แก่ 1) เก่งคน คือ นักสื่อสารต้องมีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดี เข้าใจผู้อื่นอย่างลึกซึ้ง และสามารถทำงานร่วมกับบุคคลต่างๆได้อย่างราบรื่น มีน้ำใจ ความจริงใจฯลฯ 2) เก่งงาน คือ ความสามารถในการปฏิบัติงานอย่างมีระบบ วางแผนงานอย่างชัดเจน ตรงต่อเวลา มีความรับผิดชอบสูง 3) เก่งคิด คือ ต้องมีความคิดสร้างสรรค์ กล้าคิดนอกกรอบ พัฒนาความคิดให้เป็นระบบ คัดเลือกและขยายแนวคิดอย่างเหมาะสม 4) เก่งเรียน คือ ความใฝ่รู้เป็นหัวใจของนักสื่อสารยุคใหม่ แสวงหาความรู้จากหลากหลายแหล่ง ฝึกอบรมระยะสั้น การเรียนรู้ต่อเนื่องในยุคที่เทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว 5. คนดี คือ นอกจากทักษะความสามารถแล้ว นักสื่อสารควรเป็น "คนดี" มีความซื่อสัตย์สุจริต ความเป็นกลาง มีวินัยและจริยธรรมในการสื่อสาร เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและเป็นแบบอย่างที่ดีในองค์กร และด้วยหลักคิดที่ว่า “คนคือทรัพยากรที่มีค่าที่สุดในการพัฒนา” องค์กรจึงต้องสร้างวัฒนธรรมคุณภาพอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างบุคลากรที่เป็นนักสื่อสารมืออาชีพ ขับเคลื่อนองค์กรสู่ความเป็นเลิศในยุคแห่งการสื่อสารรวดเร็วมีส่วนร่วมและเน้นตามหลักธรรมาภิบาลเป็นฐาน (วิทยาธร ท่อแก้ว, 2566) ซึ่งนักสื่อสารชุมชนที่ขาดความรู้ด้านเทคนิคการสื่อสาร ขาดความมั่นใจในการสื่อสารต่อสาธารณะ ขาดทักษะด้านเทคโนโลยีและไม่ได้รับการฝึกฝนหรือการลงมือปฏิบัติจริงจะทำให้ไม่สามารถทำหน้าที่สื่อสารชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (นิษฐา หรุ่นเกษม และคณะ, 2562)

นักสื่อสารชุมชนผู้ซึ่งผ่านการสรรหา มีสมรรถนะการสื่อสารด้านดิจิทัลที่ดี พร้อมร่วมทำงานเพื่อชุมชนในระยะยาวนั้น เป็นเรื่องยากในยุคสังคมปัจจุบันหากปราศจากแรงกระตุ้นจูงใจที่ดี กาญจนา แก้วเทพ และคณะ กล่าวว่า สื่อบุคคล เป็นสื่อที่มีแรงจูงใจเป็นคุณลักษณะอย่างหนึ่ง เพราะสื่อบุคคล เป็นมนุษย์ เป็นสื่อที่มีการสื่อสารภายในจิตใจ เป็นสื่อที่มีเจตนา เป็นสื่อที่มีทั้งมิติที่เป็นเรื่องส่วนตัวและเรื่องการทำงาน สื่อสารแบบมีส่วนร่วมได้สูงและมีลักษณะหลายสถานะ (กาญจนา แก้วเทพ และคณะ, 2549) โดย ปัจจัยด้านแรงจูงใจที่มีผลต่อการปฏิบัติงานจาก ทฤษฎีเฮอร์ซเบิร์ก (Herzberg’s Two-Factor Theory) แบ่งปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อแรงจูงใจในการทำงานของบุคคลออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) ปัจจัยจูงใจ – ช่วยเพิ่ม “ความพึงพอใจในการทำงาน” 1.1) ความสำเร็จของงาน (Achievement) ความรู้สึกภาคภูมิใจเมื่อทำงานสำเร็จตามเป้าหมายหรือเกินความคาดหวัง 1.2) การได้รับการยอมรับนับถือ (Recognition) การได้รับคำชื่นชมจากหัวหน้า เพื่อนร่วมงาน หรือสังคม เช่น การมอบรางวัลหรือคำชม 1.3) ลักษณะงาน (Work Itself) ความท้าทาย ความหลากหลาย และความน่าสนใจของตัวงาน เช่น งานที่

ไม่จำเจ เปิดโอกาสให้ใช้ความคิดสร้างสรรค์ 1.4) ความรับผิดชอบ (Responsibility) การได้รับมอบหมายให้ดูแลงานสำคัญหรือโครงการต่าง ๆ พร้อมอำนาจตัดสินใจที่มากขึ้น 1.5) ความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน (Advancement) การเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่ง หรือได้รับโอกาสใหม่ที่สะท้อนถึงความก้าวหน้าในอาชีพ 2) ปัจจัยค้ำจุน ป้องกันไม่ให้เกิด “ความไม่พอใจในการทำงาน” ได้แก่ 2.1) นโยบายและการบริหาร หมายถึง ความยุติธรรม โปร่งใส และระบบการบริหารที่ชัดเจนสอดคล้องกับนโยบายองค์กร 2.2) เงินเดือน หมายถึง ค่าตอบแทนที่เหมาะสมและเพียงพอต่อความต้องการของชีวิต 2.3) การบังคับบัญชา หมายถึง การจัดการของหัวหน้า ทั้งด้านการสอนงาน การให้คำแนะนำ และความเป็นธรรมในการมอบหมายงาน 2.4) ความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ครอบคลุมความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน และผู้ใต้บังคับบัญชา 2.5) ความมั่นคงในการทำงาน หมายถึง ความรู้สึกมั่นคงว่าหรือองค์กรมีความมั่นคง 2.6) สถานะของอาชีพ คือ การรับรู้ของสังคมต่อบทบาทหน้าที่งานที่ทำ เช่น ความภูมิใจในงาน ความเคารพจากผู้อื่น เป็นความรู้สึกว่าตนเองทำงานที่มีคุณค่าและได้รับการยอมรับในระดับวิชาชีพ (อทิตยา เล็กประทุม และเฉลิมขวัญ สิงห์วี, 2563) ซึ่ง การเสริมสร้างทักษะความรู้และแรงจูงใจช่วยให้นักสื่อสารพัฒนาทักษะใหม่ๆ และปรับปรุงวิธีการทำงานเพื่อให้ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนได้ดียิ่งขึ้น (Deci, E. L., & Ryan, R. M., 1985)

ตารางที่ 1 แสดงปัจจัยแรงจูงใจในการทำงานของบุคคล

ปัจจัยจูงใจ - ช่วยเพิ่ม	**ปัจจัยค้ำจุน - ป้องกันไม่ให้เกิด**
ความสำเร็จของงาน	นโยบายและการบริหาร
การได้รับการยอมรับนับถือ	เงินเดือน
ลักษณะงานที่ปฏิบัติ	การบังคับบัญชา
ความรับผิดชอบ	ความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น
ความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน	ความมั่นคงในการทำงานสถานะของอาชีพ

จากตารางที่ 1 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อแรงจูงใจในการทำงานของบุคคล สามารถจำแนกได้เป็น 2 กลุ่มหลัก ได้แก่ 1) ปัจจัยจูงใจ ซึ่งส่งเสริม ความพึงพอใจในการทำงาน โดยเน้นที่เนื้อหาของงานและการเติบโตในหน้าที่ เช่น ความสำเร็จของงาน ที่ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ การได้รับการยอมรับ คำชมและรางวัล ลักษณะงานมีความท้าทายและหลากหลาย ความรับผิดชอบ ที่เพิ่มขึ้นในการตัดสินใจ และโอกาสในการก้าวหน้าในสายงาน และ 2) ปัจจัยค้ำจุน ซึ่งทำหน้าที่ ป้องกันความไม่พอใจในการทำงาน โดยเน้นที่สภาพแวดล้อม เช่น ความยุติธรรมในการบริหาร ค่าตอบแทน การบังคับบัญชาที่เป็นธรรม ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคล และสถานะการยอมรับจากสังคม ทั้งสองกลุ่มปัจจัยนี้ล้วนมีบทบาทสำคัญต่อแรงจูงใจของบุคลากร และสามารถนำไปใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์การสร้างแรงจูงใจให้กับนักสื่อสารชุมชนในยุคดิจิทัลได้อย่างเป็นระบบ

แม้นักสื่อสารจะเปี่ยมไปด้วยทักษะความสามารถ บุคลิกภาพที่ดี หาขาดแรงกระตุ้นจูงใจ ซึ่งเป็นพลังใจที่สำคัญในการขับเคลื่อนงานก็จะไม่สามารถใช้ศักยภาพเหล่านั้นได้ดี โดยแรงจูงใจในการทำงานและปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของผู้ทำงานสื่อมวลชนท้องถิ่น พบว่าแรงจูงใจสำคัญในการทำงานสื่อมวลชนท้องถิ่นคือการทำงานเพื่อชุมชน สังคม มีอิสระในการทำงาน สร้างความภูมิใจให้ตนเองและครอบครัว และเป็นช่องทางในการเข้าถึงผู้อื่น

ซึ่งหากขากแรงกระตุ้นจูงใจที่ดี นักสื่อสารชุมชนอาจจะกลายเป็นเพียง ผู้รับรู้ ไม่ใช่ ผู้ลงมือปฏิบัติและนำการเปลี่ยนแปลง และไม่สามารถสื่อสารได้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย เพราะการสื่อสารขาดจุดมุ่งหมาย ไม่สามารถโน้มน้าวหรือสร้างแรงบันดาลใจให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมได้ (ดวงพร คำนูณวัฒน์ และสุนิดา ศิวปฐมชัย, 2552)

บทสรุปของปัจจัยความสำเร็จในการสร้างนักสื่อสารชุมชนยุคดิจิทัล คือ การที่บุคคลในชุมชนมีสมรรถนะที่ครบถ้วนทั้งด้านความสามารถและคุณลักษณะทางจริยธรรมเหมาะสมกับการเป็นนักสื่อสารของชุมชนยุคดิจิทัล โดย นักสื่อสารชุมชน คือ บุคคลที่ยังคงมีความต้องการส่วนตนอยู่ตามธรรมชาติ จึงมีความจำเป็นที่องค์กรหรือฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการดูแลหรือบริหารจัดการต้องมีความเข้าใจในแรงจูงใจของบุคคลที่ได้รับการคัดเลือกเป็นนักสื่อสารชุมชน โดยปัจจัยด้านสมรรถนะเป็นปัจจัยภายในจะมีส่วนช่วยส่งเสริม “ความพึงพอใจในการทำงาน” ของตัวนักสื่อสารชุมชนเอง และ ปัจจัยด้านแรงจูงใจ เป็นปัจจัยภายนอกด้านสภาพแวดล้อม ที่ช่วยลด “ความไม่พอใจในการทำงาน” ทั้งยังช่วยกระตุ้นเป็นแรงผลักดันในการทำงานการสื่อสารระยะยาว

สรุป

การมีนักสื่อสารชุมชนในยุคดิจิทัลที่ดี มีหัวใจสำคัญอยู่ที่ “การมีกระบวนการสร้างนักสื่อสารชุมชนที่มีประสิทธิภาพเหมาะสมกับงานและพื้นที่ ” การสร้างนักสื่อสารชุมชนเริ่มจากการกำหนดคุณสมบัติของนักสื่อสารตามบริบทของพื้นที่และการมีทักษะที่เหมาะสม คัดเลือกผู้ที่มีสมรรถนะมีความสามารถและมีใจมาร่วมงานสื่อสาร พัฒนาอบรมเพิ่มทักษะความสามารถให้นักสื่อสารมีสมรรถนะมากยิ่งขึ้น มอบหมายหน้าที่ปฏิบัติงานจริงเพื่อเป็นประสบการณ์และสร้างแรงจูงใจในการทำงานทั้งภายในและภายนอก ผ่านกิจกรรมที่มีความท้าทายและมีเป้าหมายชัดเจน หลักการสร้างนักสื่อสารชุมชนในยุคดิจิทัล สามารถสรุปเป็นคำย่อว่า C-A-N หมายถึง ความสามารถทางกายหรือทางใจเพื่อบรรลุเป้าหมาย มีสามองค์ประกอบหลักที่สำคัญ ดังนี้ 1) C-Capacity (สมรรถนะ) คือ ความสามารถของบุคคลในการปฏิบัติงานการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้สถานการณ์จริง โดยมี ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และ *คุณลักษณะส่วนบุคคล* (Attitude) ที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน 2) A-Appreciation (การให้คุณค่า) หมายถึง การยอมรับ เห็นคุณค่า และชื่นชมในความสามารถ ผลงาน หรือความตั้งใจของบุคคล ไม่ว่าจะเป็นคำพูด การกระทำหรือการแสดงออกทางสัญลักษณ์ เป็นพลังจูงใจที่ทรงอิทธิพลต่อความรู้สึกภาคภูมิใจและการปฏิบัติงานต่อองค์กร 3) N-Negotiation หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มคนอย่างน้อยสองฝ่ายพยายามบรรลุข้อตกลงร่วมกัน ผ่านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เงื่อนไข หรือผลประโยชน์ ความต้องการร่วมกัน เป็นกระบวนการกำหนดทิศทางจุดมุ่งหมายหรือผลลัพธ์ที่ต้องการบรรลุอย่างชัดเจน ช่วยให้การสื่อสารมีทิศทาง สร้างแรงจูงใจ สร้างความท้าทายในการปฏิบัติงานและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการทำงานของทีม ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถนำไปเป็นหลักเพื่อการประยุกต์ใช้งานการสร้างนักสื่อสารตลอดจนเพื่อดำรงรักษานักสื่อสารให้ร่วมปฏิบัติงานเพื่อองค์กรได้ในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา แก้วเทพ และคณะ. (2549). ใต้ฟากฟ้าแห่งการศึกษา สื่อบุคคลและเครือข่าย การสื่อสารภาพรวมจากงานวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

เจริญเนตร แสงดวงแข. (2563). ผลลัพธ์การสร้างนักสื่อสารชุมชนท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน. วารสารศาสตร์, 13(1), 47-63.

ณรงค์ โพธิ์พฤกษานันท์. (2557). ระเบียบวิธีวิจัย: หลักการและแนวคิด เทคนิคการเขียนรายงานการวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เอ็กซ์เปอร์เน็ท.

ดวงพร คำนูณวัฒน์ และสุนิดา ศิวปฐมชัย. (2552). แรงจูงใจและปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของสื่อมวลชนท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม. วารสารภาษาและวัฒนธรรม, 28(2), 26-39.

นรินทร์ สังข์รักษา. (2549). คุณลักษณะที่พึงประสงค์และการรวมกลุ่มนักสื่อสารสุขภาพ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุขมหาวิทยาลัยมหิดล.

นิษฐา หรุ่นเกษม และคณะ. (2562). การพัฒนาศักยภาพด้านการสื่อสารของนักสื่อสารชุมชนริมคลอง. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 27(53), 186-199.

ปวีร์รวี อินนุพัฒน์. (2566). การสื่อสารของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อสร้างองค์กรดิจิทัล. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

พระครูสุตสารบัณฑิต. (2567). ความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและพฤติกรรมของเยาวชนในยุคดิจิทัล. วารสารกว๊านพะเยา, 1(1), 48-55.

รัตติกาล เจนจัด และคณะ. (2561). กระบวนการสร้างนักประชาสัมพันธ์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 26(51), 13-28.

วราพร ดำจับ. (2560). การสื่อสารในยุคดิจิทัล. วารสารสหศาสตร์ศรีปทุม ชลบุรี, 3(1), 46-50.

วิทยาธร ท่อแก้ว. (2566). การเป็นนักสื่อสารที่ทรงพลัง. สาขาวิชานิเทศศาสตร์. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

อดิพล เอื้อจรัสพันธุ์ และกฤชณัท แสนทวี. (2567). สมรรถนะผู้ผลิตสื่อในยุคดิจิทัลในบริบทสังคมไทย. วารสารสหวิทยาการเพื่อการวิจัยและนวัตกรรมทางสังคม, 3(1), 1-20.

อทิตยา เล็กประทุม และเฉลิมขวัญ สิงห์วี. (2563). แรงจูงใจในการทำงาน ความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน และความผูกพันต่อองค์กรของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลเอกชนแห่งหนึ่ง. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 46(1), 174-217.

อีนัส หะยีด๊ะ และคณะ. (2567). นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อการเปลี่ยนแปลง: การสร้างชุมชนที่ยั่งยืนในยุคดิจิทัล. หนังสือการประชุมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ, ครั้งที่ 16. สงขลา: สำนักวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1985). Intrinsic motivation and self-determination in human behavior. New York: Plenum.

International Atomic Energy Agency. (2016). The competency framework: A guide for IAEA managers and staff. New York: IAEA.

Lawrence, B. et al. (1990). Communication: A social and career focus. (4th ed.). Fort Worth, TeXas: Rinehart and Winston.

Lister, M. et al. (2009). New media: A critical introduction. (2nd ed.). London: Routledge.

McQuail, D. (2010). McQuail's mass communication theory. (6th ed.). London: SAGE Publications.

Servaes, J. (2008). Communication for development and social change. London: SAGE Publications.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 - 12 หน้ากระดาษ A4 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนา เช่น ตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่จำเป็นต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน

4) มีบทคัดย่อภาษาไทย จำนวนคำอยู่ที่ 300 คำ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3 - 5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจาก หัวข้อใหญ่ 3 - 5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด

7) การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็น สากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ ดังนี้ (Student Centred Learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุปสั้นกะทัดรัดได้ใจความ

2) บทนำ (Introduction) ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

4) ผลการวิจัย (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

5) อภิปรายผล (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

6) องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

7) สรุปและข้อเสนอแนะ (Conclusion and Recommendation) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) บทคัดย่อ (Abstract)

2) บทนำ (Introduction)

3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ

4) สรุป (Conclusion)

5) เอกสารอ้างอิง (Reference)

ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้**วิธีการอ้างอิงระบบนาม - ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA)** ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด - ปิด แล้วระบุชื่อ - นามสกุล ของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ตัวอย่างเช่น *การปฏิวัติทางอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 (Industry 4.0) ภาครัฐและภาคอุตสาหกรรมจะต้องเตรียมพร้อมในหลาย ๆ ด้านและสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ การเตรียมพร้อมด้านทรัพยากรมนุษย์ เพื่อรองรับอุตสาหกรรมใหม่และเศรษฐกิจยุคใหม่ เป็นการพัฒนาคนสู่อุตสาหกรรมอนาคต เชื่อมโยงทรัพยากรบุคคล ความรอบรู้ นวัตกรรมทางความคิด และเทคโนโลยีดิจิทัล เป็นหนึ่งเดียวกับการขับเคลื่อนอุตสาหกรรม (ธนิต โสรัตน์, 2559)* โดยเอกสารอ้างอิงที่ใช้ในการอ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์/เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า แล้วตามด้วยชื่อหน่วยงานผู้จัดทำ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) พร้อมปีที่พิมพ์ ตัวอย่างเช่น “ภิกษุทั้งหลายรูปเวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ

เป็นอนัตตา ภิกษุทั้งหลาย ถ้ารูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้จักเป็นอัตตาแล้วไซร้รูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้ไม่พึงเป็นไปเพื่ออาพาธ” (วิ.ม. 4/20/27) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อ - นามสกุลผู้แต่ง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกสาวดี เชี่ยวชาญ, 2557)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อ - นามสกุลของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (นิรมัย คุ้มรักษา และอัจจิมา ศิริพิบูลย์ผล, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อ - นามสกุลของผู้แต่งรายแรก แล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ทศพร คำผลศิริ และคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคนให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงกับปีปัจจุบันมากที่สุด (ค้นพบล่าสุด) หรือหากเป็นแนวคิดทฤษฎีก็ควรอ้างอิงเจ้าของแนวคิดทฤษฎี หรือบุคคลผู้เป็นที่ยอมรับของวงการวิชาการส่วนใหญ่เป็นสำคัญ

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Kiarash, A., 2007)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลาง ตามด้วยนามสกุลของผู้แต่งรายที่สองและตามด้วยอักษรย่อของชื่อภาษาอังกฤษ แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Werker, J. F. & Desjardins, R. N., 2004)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Bloom, B. S. et al., 2005)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.//สถานที่พิมพ์://สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อหนังสือ.//(ครั้งที่พิมพ์).//สถานที่พิมพ์://สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาสุทิตย์ อาภากโร. (2548). เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ใน/ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).//ชื่อเรื่อง/(เลขหน้าที่อ้าง).//สถานที่พิมพ์://สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ชลิตา บัณฑุวงศ์. (2556). ข้าวและชาวนาไทยในกระแสการเปลี่ยนแปลง ใน พจนก กาญจนจันทร (บรรณาธิการ), คน ข้าว นา ควาย ในวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (หน้า 39-68). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ชื่อวารสาร.//ปีที่/(ฉบับที่),//เลขหน้าแรกที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระสถาพร ปุณฺณนนฺโท (รำจวนจร) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสา ของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(2), 16-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ใน/ชื่อสารานุกรม,//(เล่มที่อ้าง, เลขหน้าที่อ้าง).//สถานที่พิมพ์://สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทอาจพันธ์. (2537). หม้อคอควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมืองฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้น.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ชื่อหนังสือพิมพ์,//เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อวิทยานิพนธ์.//ใน/ระดับวิทยานิพนธ์/สาขา.//ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

พรไทย ศิริสาธิตกิจ. (2558). การพัฒนารูปแบบการปรับตัวของชาวนาอย่างยั่งยืนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นายมนัส ภาคภูมิ. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. ในรายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.//(วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).//ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.//(ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

ไชยศิริ ลีศิริกุล. (5 พ.ย. 2562). วิถีการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานข้าว. (พระมหาปรัชญ์ อัตถาพร, สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่เผยแพร่).//ชื่อเรื่อง.//เรียกใช้เมื่อ/จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ฤทัยชนก จริงจิตร. (2555). กลยุทธ์ข้าวไทยบนฐาน AEC เพื่อก้าวสู่การเป็น Trading Nation เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2563 จาก http://www.tpso.moc.go.th/sites/default/files/862-img.pdf

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อเรื่อง (ถ้ามี).//ราชกิจจานุเบกษา/เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติและแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระบทสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจนุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงสาธารณสุข. (2558). คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย Developmental Surveillance and Promotion Manual (DSPM) Promotion Manual (DSPM). เชียงใหม่: สยามพิมพ์นานา.

ประภัสสร ปรี่เอี่ยม และธรรมนูญ รวีผ่อง. (2554). ผลการส่งเสริมพัฒนาการ กล้ามเนื้อมัดเล็กสำหรับเด็กพัฒนาการช้าโดยพ่อแม่ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษใน จังหวัดมหาสารคาม. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันราชภัฏมหาสารคาม.

พระสุดรักษ์ วิสุทโธ และเดชชาติ ตรีทรัพย์. (2561). บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชนในตำบลทรายขาว อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 2(2), 8-13

พระสถาพร ปุณฺณนนฺโท (รำจวนจร) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสา ของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(2), 16-31.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฎกำ 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานสาธารณสุขอ่างทอง. (2560). รายงานทารกน้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม ได้รับการคัดกรองพัฒนาการ DSPM ปีงบประมาณ 2560 (อินเตอร์เน็ต). เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2562 จาก http://atg.hdc.moph.go.th

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง. (2563). ศิลปะการแห่งโนราห์. เรียกใช้เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2563 จาก https://www.m-culture.go.th/phatthalung/ewt_news.php?nid=508&filename=index.

Dunst, C. J. & Triette, C. M. (1996). Empowerment, effective helpgiving practices and family-Centered care. Pediatr Nurs, 22(2), 334-337.

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

บทความวิจัย (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[1*], ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[1], ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[2], ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[3], ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[3] (ภาษาไทย) (14 pt)

Author's name-surname[1*], Author's name-surname[1], Author's name-surname[2], Author's name-surname[3], Author's name-surname[3], (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

[1]หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

[1]Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

[2]หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

[2]Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

[3]หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

[3]Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

[*]Corresponding author E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระบุประเภทของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด) .....

.....

.....

คำสำคัญ: 3 - 5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย .....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ)

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ)

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา

4. สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1. (16 pt)
2. (16 pt)
3. (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย, ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง, วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง, การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ, การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ.....

.....

.....

.....

.....

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

.....

.....

.....

.....

อภิปรายผล (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

(16 pt) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

สรุปและข้อเสนอแนะ (18 pt)

(16 pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กะทัดรัดได้ใจความ พร้อมข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้ ร่วมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีชื่อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

(16 pt) ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง .....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt) .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

บทความวิชาการ (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[1*], ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[1], ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[2], ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[3], ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[3] (ภาษาไทย) (14 pt)

Author's name-surname[1*], Author's name-surname[1], Author's name-surname[2], Author's name-surname[3], Author's name-surname[3], (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

[1]หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

[1]Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

[2]หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

[2]Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

[3]หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

[3]Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

[*]Corresponding author E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3 - 5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt).....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt)

(16 pt)

เนื้อหา (18 pt)

(16 pt)

สรุป (18 pt)

(16 pt)

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)